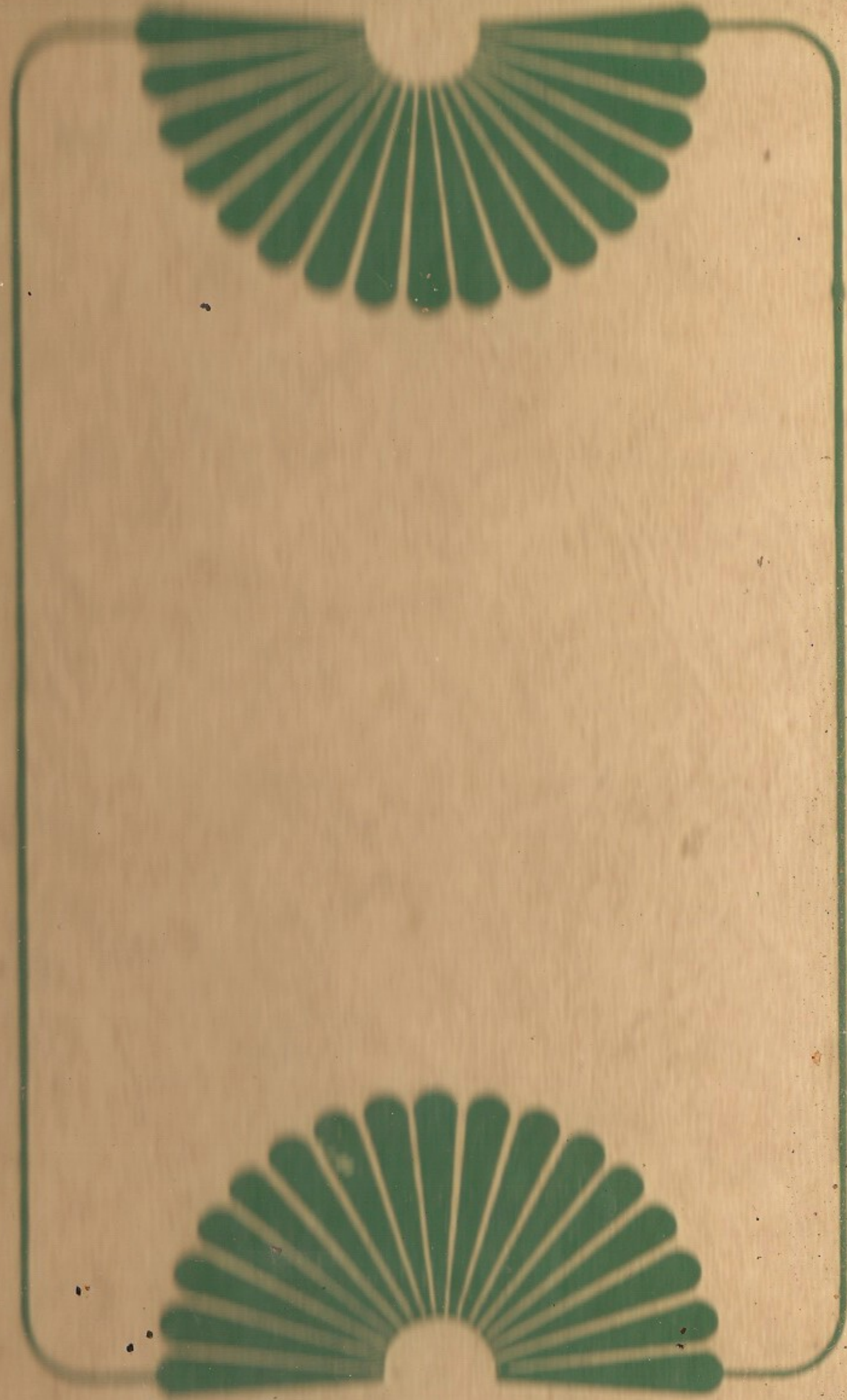
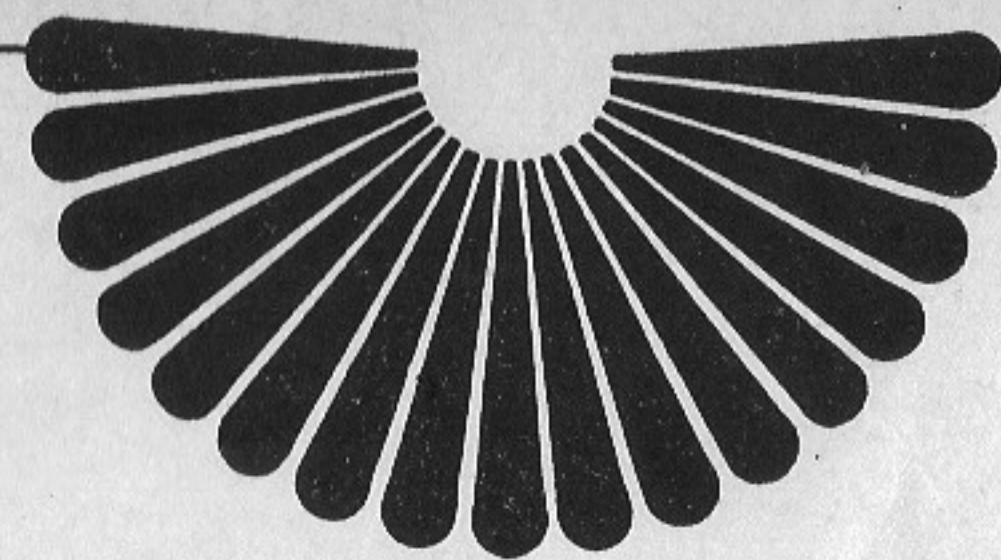
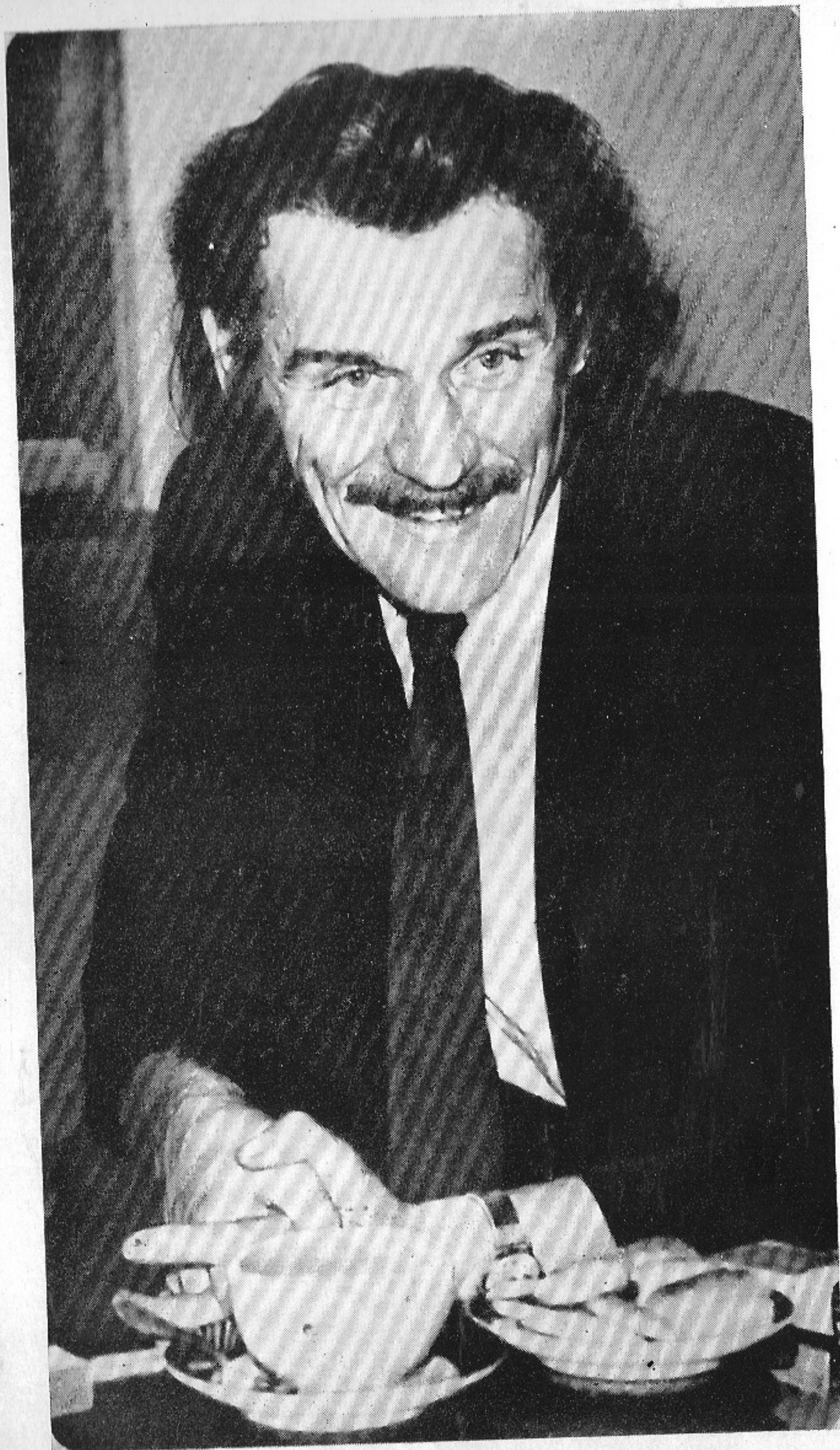

HEINON VÄÄLI

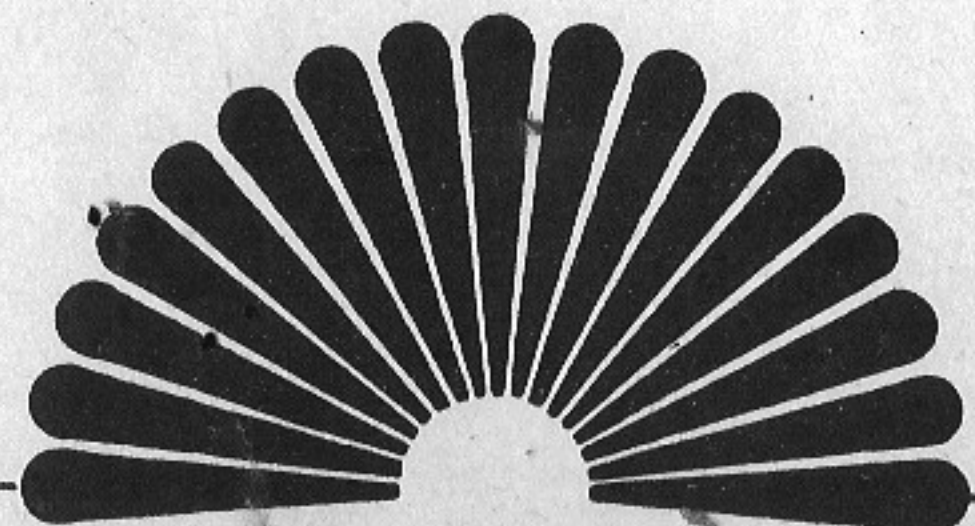

HEINO VÄLI

**Meie
malev**

**Kui vanaema
tukastab . Peetrike
Kuukaraadža lugu
Väike armas Berbara
Hundikäpp Silver
Ükssilm. Felslandi
hirmus mereröövel
Kaevulood
Kuningajutt**

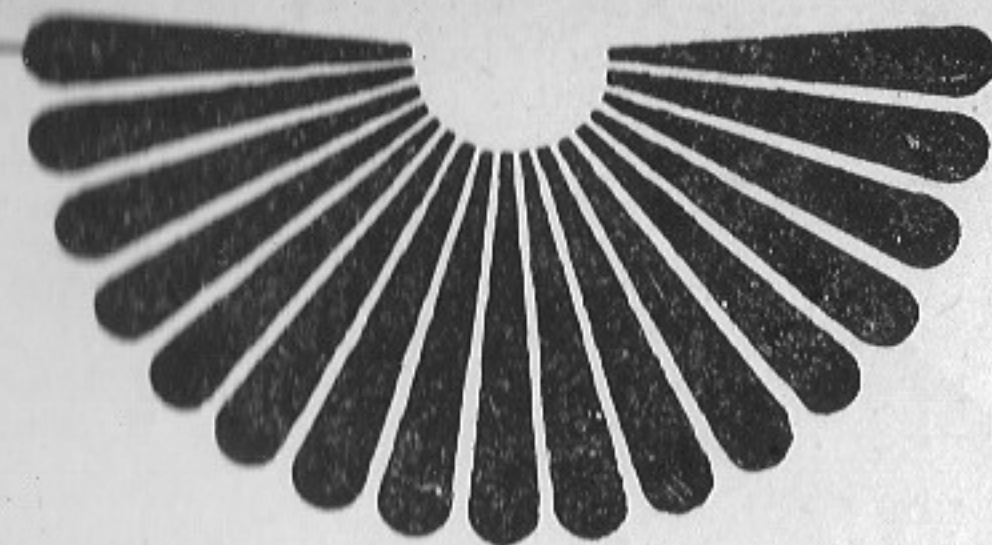
E
V 96

VII—VIII

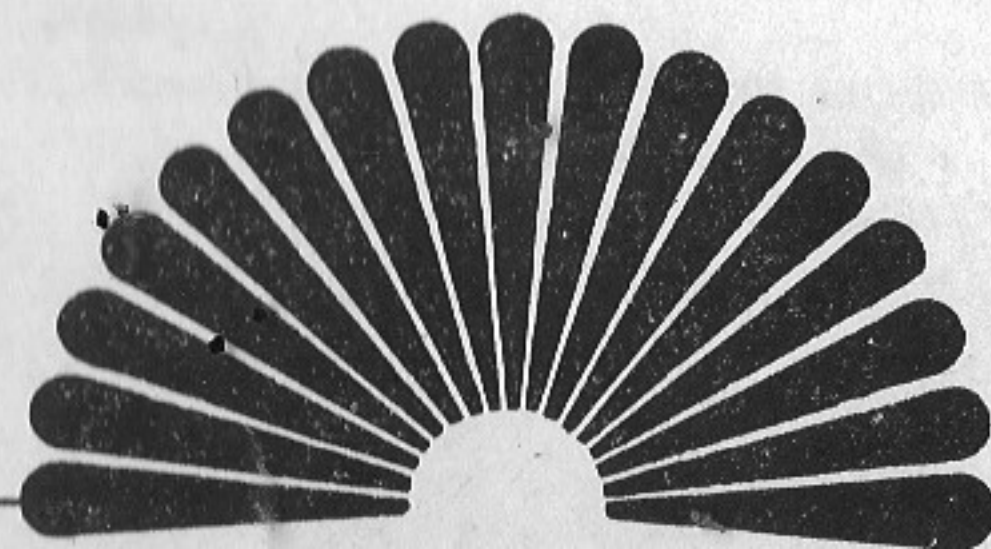
Kujundanud Aarne Mesikäpp

V 70803—384 274—78
M901(16)—78

© Kirjastus «Eesti Raamat», 1978

Meie malev

LIPUD RUKKIPÖLLUL

Hapukoorest oli mul nüüd himu otsas. Tõmbasin sügavasti hinge ja asusin täie innu ning sepikukääruga keedisepurgi kallale. Ja kus siis äkki... Äkki läks mul silme ees mustaks, aga seest jooksis läbi niisugune värin, millist ei oska kirjeldadagi. — Mind haarati põksitagumikust ja tiriti allapoole! Ma karjatasin, kuid mu karjatus kadus kolme ülestikku pandud tabureti ümberkulekumise kolinasse.

Sis tundsini jalge all jälle kindlat pinda. Aga veel tundsin, et mind hoiti turjast. Ma ei jõudnud midagi mõelda, kui mind juba hämarast sahvrist heleda päevavalguse kätte lohistati.

«Ma sind, saadanahinge, tahan õpetada!» kirus vihane tädi. «Teised lapsed aitavad vanemaid, aias ja põllulgi leiavad endale tööd, või siis mängivad oma mängu. Aga sina! Nagu va viimane nurjatu kõutsa aaled sa mööda riuleid ja koorepurke...»

Enne veel kui ehmatusest jagu sain, vilkus tädi käes seesama venmal, millega alles natuke aega tagasi olin nüpeldanud sahvrist kättesaadud kassi. Ja ma sain sauna, just samale kohale, kuhu emagi eile sellesama toiminguga eest oli urvaplaastrit peale määrinud. Kuid mis oli emalt saadud nahatäis selle kõrval, mis mul nüüd tädi käest vastu võtta tuli! Lihtsalt õrn paitamine!...

Vapralt püüdsin nuttu alla neelata. Aga kui end tädi käest viimaks lahti rabelesin, röökisin kui rattal. Rohkem pahameelest kui valust ulgudes jooksin tuulekiirul kopli poole, kus asus meie kolmiku peakorter.

Burustin nutust märja näo vastu niisket sammalt ja tundsin, et olen kõige õnnetum inimene maailmas. Aga oli veel üks õnnetu. Kaarel tõstis põõsa tagant punaseks nutetud nina ja nuuksus:

«Peeter, homme mind enam ei ole!»

Kaarel jutustas mulle, et ta polnud midagi halba teinud. Ta ainult oli vana jäära seljas sõita proovinud. Kas see siis tema süü oli, et lambakari kartma hakkas ja et oinas, vana rumal, midagi mõtlemata kraavi hüppas?! Tema, Kaarel, sai ise kah märjaks ja ta oleks ka jäära mudast välja tirinud, aga seal juba tuli isa joostes... Kaarel kergitas natuke püksisäärt. Ta reiel punetas rihmajälg.

Kui palju on ikka maailmas ülekohut! Ja kõik see tahetakse meie istumiseks mõeldud kohtadele kirjutada!? — Ei! Meie ei lase seda sündida! Tigedate inimeste heaks meelets ja heade inimeste suureks kurvastuseks me võtsime nõuks ära surra.

Kõhutasime teine teisel pool pöösast. Peas olid kurvad mõtted. Mul oli kahju endast, ja Kaarlist, ja Aadust, ja isast, ja sellest, et nüüd minust enam ei saagi meie kolhoosi autojuhti. Ja ka tädist oli natuke kahju. Aga teisest küljest oli kangesti hea tunne ülekohtusele maailmale niisuguse tõsise teoga vastu hakata. Tõstsin korraks pea ja piilusin Kaarlit. Sellel võpatasid iga natukese aja pärast õlad, millest ma sain aru, et temal kah vist oli kahju ja hea tunne.

Ootasime. Katsusin veel nutta, kuid silmad olid nii kuivad, et sibulgi vist ei oleks siin midagi aidanud. Aga surm oli visa kätte tulema. Ja kangesti igav hakkas. Mõtelda kah enam ei viitsinud, isegi sellest mitte, et kas isa ikka toob mulle tasku-noa või jälle unustab ostmata.

Ja kus siis äkki kostis sealtpoolt, kus on maantee, kõminat. Ikka nii: «Tam... Tam... Tam-ta-ta-tam...»

Kuulatasin hoolega, kuni sosistasin:

«Kaarel!»

Kaarel ei vastanud. Hõikasin kõvemini. Ikka ei kippu ega kõppu! Kargasin püsti. Kaarel lamas maas otsekui... otsekui surnu. Mulle lõi tuline juga südamesse. Karjatasin kogu jõust: «Kaarel!» ja tahtsin plehku pista. Nii õudne oli. Aga siis Kaarel ajas end põlvili, hõõrus rusikaga uniseid silmi ja küsis rämeda häälega:

«Meh?»

Mul oli kangesti hea meel, et Kaarel polnudki surnud. Aga talle endale ütlesin ainult:

«Kuula!»

Kaarli uni oli kui peoga pühitud. Ta krapsas püsti, viipas mulle käega ja pani jooksu. Mina talle järele, ikka selle suure maantee poole. Kihutasime läbi kopli, nii et pöösad olid puha loogus.

Oli ka viimane aeg. Vaevalt jõudsimme teeale, kui nad juba käänaku tagant välja marssisid.

Oli ikka tore küll! Kõige ees tulid tüdrukud lipuga. Tuul oli üsna paras ja pani lipu hästi lehvima. Lipukandjatest natuke

tagapool marssis Juurupi Kusta, aga otse tema kannul tuli minu vend Ilmar trummiga ja tema järel kaks poissi välgatasid päikese käes kangesti läikivaid pasunaid. Pasunameeste järel samasid kahekaupa pioneerid. Mitmel olid rehad õlal. Aga kõige lõpus ja kõrval jooksid ning käratsesid väikesed poisid ja tüdrukud.

Mulle oli pilt kohe selge. See oli meie kolhoosi koondmalev. Rehad olid neil sellepärast kaasas, et nad läksid heinamaale teistele appi. Olin sellest juba varem poole kõrvaga kuulnud.

Kus Kaarli ninaroots hakkas kohe roosaks minema ja ta jooksis tulijatele vastu. Mina aga jäin tee äärde seisma. Kui lipp juba päris ligi oli, siis tõstsin käe kõrva äärde ja hüüdsin:

«Tervist, Kusta!»

Kusta ei teinud minust väljagi. Mitte ei vaadanudki minu poole. Teised samuti, nagu mind poleks olnudki. Ainult Ilmar pilgutas korraks silma ja põristas siis vahvasti trummi. Üldse Ilmarist paremat trummimeest ei olegi. Mina ajasin nüüd rinna ette ja hõikasin täiest jõust:

«Tervist, Ilmar!»

Ilmar kah ei vastanud midagi. Aga Aadu, minu teine suur sõber, kes pioneeridega kaasa jooksis, tõmbas mu käe kõrva äärest alla ja seletas:

«Ega sina pioneer ole, et sul käsi üleval on. Ja ära neid sega. Näed isegi, neil on tsipliiniga rivikord. Rivis ei tohi juttu olla. Ma tean. Lähme kaasa!»

Sellest, missugune see «tsipliiniga rivikord» on, ei teadnud mina midagi, sest ega mina pole mõni kolhoosi esimehe poeg nagu Aadu. Minu isa on hoopis tallimees. Mitte keegi ei oska nii hästi hobuseid talitada kui minu isa! Aga ärapahandatud olin ma küll. Ilmar vähemalt pilgutas silmagi, kuid Kusta on nüüd nii tähtis, et mind enam üldse ei tunne. Ometi oleme temaga naabrid ja varem tegi Kusta minuga alati juttu. Teada puha! Ilmar rääkis, et Kusta valiti neil mingisuguseks suureks ülemaks või esimeheks, ja pärast seda Kusta ajaski minu ees nina püsti. Ütlesin Aadule:

«Mina ei tule kuhugi. Ja sina ka ära mine. Näe, nende rivikord on tagant puhta kõver. Asja mul kah, mida vahtida!»

Aadu tahtis kangesti minna, Kaarel ka kibeles kaasa. Ütlesin, et meil on hoopis tarvis nõu pidada, et iga minut on praegu kallis. Niimoodi siis viimaks läksimegi koplisse tagasi, mis sest, et Aadu kogu aeg üle õla tagasi vahtis. Näha muidugi polnud seal enam midagi, isegi trummipõrinat oli veel vaid nõrgasti kuulda.

«Sain täna jälle nahutada,» rääkis Aadule, kui olime oma pöösa ääres istet võtnud. «Kaarel kah sai nähvaka. Niisugused on lood.»

«Mille eest?» küsis Aadu. Kaarel tahtis hakata seletama, aga mina ütlesin:

«Täitsa muidu. Meie ei teinud üldsegi pahandust. Tädi riidles minuga, et ma ei tee midagi kasulikku ja et ei mängi mängu. Selle eest andiski.»

«See on õigus,» kinnitas Aadu. «Minu memmel on ka seesama jutt.»

«Sellepärast peamegi nõu pidama.»

Kaarel näris rohukõrt, tal üldse on niisugune rumal mood alati midagi närida, ja vaatas mulle ootavalt näkku. Aadu keeras enda selili ja oli samuti vait. Aga mulle ei tulnud nii äkki mitte mingisugust head nõu pähe. Ega see polegi nii, et muudkui varnast võtta.

«Mõtelge teie ka!» ütlesin poistele.

Aadu urgitses sõrmega kõrvas ja kinnitas:

«See on õigus. Tuleb täie initsiiviga pihta hakata.»

«Mis asi see initsiiv on?» päris Kaarel ja jättis närimise järele.

«See on, noh nii... täie aktiiviga, või kogu jõuga algust teha,» seletas Aadu moka otsast.

«Ma teadsin kohe, et see seda tähendab,» ütlesin mina, et Aadu oma nina liiga püsti ei ajaks. «Mul Ilmar teab kõik ära... Noh, mõtelge veel.»

«Tuleb midagi niisugust teha, mida me seni pole teinud,» arutas Kaarel. «Ja tuleb vaadata, et jälle nahapeale ei saa.»

Sellega olime kõik nõus.

«Jah, mis pioneeridel viga,» ohkas Aadu. «Neil on oma malev, teevad, mis tahavad, aga seda üldsegi pole, et keegi neile paha sõna ütleks.»

«Kiidetaksegi veel!» kinnitas Kaarel mõrult.

Noh, ja siis mulle tuligi mõte!

«Teeme omale kah... maleva!»

Tükk aega oli ainult vaikus. Ja kui siis Aadu kargas püsti ning hüüdis:

«Teeme jah! Teeme jah maleva!»

See oli vägev mõte, ja me ei osanud esialgu sõnagi rohkem öelda. Siis aga paistis, et Kaarel põnnama löi. Ta vaatas kõrvale ja seletas kahtlevalt:

«Mis malev meie kolmekesi ka oleme. Ja üldse pole malev mingi lihtne asi, seal juba, tead isegi, kuidas käib!...»

Ta hakkas uuesti kõrt närima, kuid mina enam tagasi ei kohkunud. Ütlesin:

«Kuidas kolmekesi? Aga meil on veel Ats olemas, ja Joosep, ja Eedas on, ja siis veel tüdrukuid nii palju kui aga vähegi tarvis. Pioneeridel samuti on tüdrukuid. Vaat!»

«Kes pealikuks hakkab?» kibeles Aadu.

Sellest, kuidas ta nägu õhetama löi, sain ma kohe aru, et

tema tahtis hakata. Mina ise ka tahtsin ülemaks saada. Sellepärast olime mõlemad ivake aega vait.

«See asi on kindel,» ütles Aadu viimaks Kaarlile. «Malev tuleb. Sa sa kandidaat üles, kes pealikuks saab. Siis hakkame hääletama.»

«Hea küll, mina ka siis pole vastu,» jäi Kaarel nõusse. Siis mõtles ivake aega ja ütles:

«Mina seän Peetri, seepärast, et Peeter tuli sellele mõttele.»

«Kas on veel kandidaate?» küsis Aadu.

Enam ei olnud. Aadu küll ootas, et vast ehk tuleb juurde, kuid polnud kuskiltki tulemas. Nii Aadu viimaks arvaski:

«Siin on ühes kohas viga, aga hea küll. Hakkame hääletama. Kes on Peetri poolt, see andku käega märku.»

Mõlemad tõstsid käe püsti. Kindluse mõttes ma tõstsin enda oma ka.

«Üks... kaks... kolm,» luges Aadu. «Kes on vastu?»

Vastu ei olnud kedagi.

«Ühel häälel. Nii et oledki pealik.» Aadu ohkas, siis mõtles natuke ja ütles:

«Ühesõnaga, kogu kollektiivi nimel soovin edu. Pealik olla on täitsa austav ülesanne. Ja vastutust on palju. Aga töösipliini tuleb hästi kõrgel hoida. Ja õige joon on kõige tähtsam. Ja kui tarvis on, siis mina annan sulle aktiiviga abi. Sest et... elagu... meie malevi!»

Aadu vaatas mulle tähtsalt ja natuke justkui kurvalt otsa, aga meie Kaarliga plaksutasime. Mulle läks see kõne südamesse ja oli kangesti kahju, et nii vähe kuulajaid oli. Pärast plaksutamist ma ütlesin: «Aitäh, et nii suure ameti mulle usaldasite. Sest Aadu oleks pidanud ka pealikuks saama, sest Aadu üldse on kangesti niisugune... initsiiviga. Ja aktiivi abi eest ka aitäh, ja üldse nii, et muudkui lähme aga edasi...»

Plaksutasime uuesti. Aga Aadu ikka on päris sõber. Ja Kaarel ka. Ma siiski oleks pidanud neile rääkima, mille eest kere peale sain. Nüüd muidugi, kui ma juba pealik olin, see enam hästi ei sobinud.

Tundsin ennast täitsa mehena. Ohtul oli mul emaga pikem jutustamine. Lunsisin talt luba saabaste kandmiseks, sest mis pealik niisugune on, kes aina paljajalu ringi laseb! Aga emal polnud peadikute asjadest üldsegi arusaamist. Ta nimetas mind sõgedaks poisiks ja küsis, et kas ma vihmavarju ei tahaks? See oli juba selge pilkamine.

Lugu siiski lõppes paremini kui iiales oskasin oodata. Ema üldises mu nurumisest ära ja tõi kapist välja täitsa lumivalged

sussid, niisugused kummist taldade ning riidest pealsetega. Ütles, et need on tennised.

Kus ikka olid vahvad tennised! Saapad pole nende kõrval midagi väärt. Ema käskis tenniseid hoolega hoida, et ma neid ära ei määriks. Seda lubasin rõõmuga. Tundsin juba ette suurt mõnu, kuidas kõik mu tenniseid näha saavad. Teised poisid ju hulkusid paljaste varvastega ringi. Isegi Ilmar, ja Kusta ka.

Õhtul mõtlesin, et ülemus olla on täitsa lihtne, et muudkui anna aga käskusid, vaata, et kord ja tsipliin oleks, ja jaluta valgete tennistega ringi. Hommikul aga...

Juba päris varakult hõõrusin poriplekkidest puhtaks oma püksitagumiku, nurusin emalt selga triikmasina alt alles tulnud pluusi, pistsin tennised jalga ja marssisin õuele. Peab ometi pealiku väljanägemist olema! Kuid väljanägemise unustasin varsti ära. Vantsisin kogu küla läbi, ühtki poissi aga kodunt kätte ei saanud. Kõik olid kadunud mis kadunud!

Öösel oli kõvasti vihma sadanud ja seepärast kõik kohad vett ning pori täis. Niisugused lood on mulle alati hästi meeldinud, sest vihmaveeloidudes on tore paljajalu lobistada. Nüüd võtsid tennised mult kogu selle mõnu ära. Kange himu oli kas või korrakski proovida, et kas ehk vesi loikudes on sügavam ja soojem kui oli möödunud nädalal, kuid selle asemel tõstsin jalgu kõrgele ja, otsinud kuivemaid kohti ning kraavipervi, sammusin ettevaatlikult kui kass mööda taldrikuid. — Ei ole lihtne pealik olla! Aga äkki mu jalg libises, ja tennis polnud enam üldsegi valge. Oli alles lugu! Kohe tuli meelde, mis ma emale tenniste suhtes olin lubanud. Kitkusin teeservalt peotäie rohtu, et pori tenniselt ära pühkida. Nüüd aga tulid sellele hoopis rohelised triibud peale. Jalavari oli puhta mokas. Pidasin aru: see ju ei kõlba, et ühes jalas on valge, teises aga hall ning triipudega, pealegi olid need loigud nii toredad, et ma kuidagi ei jõudnud enam vastu pidada. Võtsin südame rindu ja otsustasin — olgu mul parem juba kaks halli tennist! Marssisin otse läbi suure lombi, sest päästa polnud enam midagi. Ja lõppeks on ka pealik ainult inimene!

Niiviisi jõudsingi heinamaa äärde. Seda ma arvasin — heinamaaserv oli täis suuri veeloike, ja siin need poisid askeldasidki. Juba eemalt ajasin kaela pikale.

Eedas ja Ats kükitasid üsna teineteise lähedal ja nende kõrval olid segi vaiad ning hunnik värskeltkaevatud mättaid. Eedas susistas pikalt ja tõstis aegamisi pea kohale väikese roostetanud kirve, siis aga virutas vaiale kirvesilmaga pihta ja ise hüüdis: «Prauh!» Ja nii kogu aeg, ikka ss... prauh! ss... prauh! Aga Ats ajas aiva ühesugust jämedat joru, vahel sekka ka pisut peenikest. Ta hoidis käsi ettepoole sirgu ja ladus mättaid maasse taotud vaiade taha. Tema vist pidi siin kraana eest olema.

Teistest eemal küürutas Ülo, põsed ühtejärke punnis ja pobi-

ses: «Puh-puh-puh-puh...» Kati sinine liivakühvel aina välkus Ülo käes ja nii ette kui ka kahele poole kõrvale lendasid pori, vesi ning rohutatud väikesest kraavist, mida ta kahe loigu vahele kaevas.

Kõige rohkem kära oli ikkagi Joosepi juures. See vedas mööda loiku nõõripidi enda järel lauätükki, mille peale oli laotud väike hunnik samasuguseid vaiu, nagu Eedas maasse tagus. Joosep ise puhkis ja turtus kui pöörane, iga natukese aja järele üürgas niisuguse rämeda häälega, nagu on kaubarongi veduril, ja siis muudkui kamandas otsekui päris kapten: «Tüürimees — kurss paremale! Stopp! Tüürimees, kurss otse! Meeskond, tekile! Ahoi — põhjas kinni! Käed külge, meeskond! Üü-üü-üü...» Joosep sikutas oma praami järgmisse loiku ja hakkas uuesti puhkima, turtsuma ning käsutama.

Ainult Jaan istus vaikselt ühe juba valmiskaevatud kraavipüpi ääres, mille servadesse oli taotud vaiu ning laotud mättaid, ja nukterdas noaga mingisuguste pulkade ning pilbaste kallal. Tema juurde ma läksingi ja küsisin:

«Mis sa nende pulkadega tegema hakkad? Ja misjaoks see kraav on kaevatud?»

Jaan vidutas silmi, pühkis ninaaluse käeseljaga kuivaks ja tegi, nagu ei kuulekski. Alles siis, kui talle veel olin peale käinud, hakkas tähtsalt seletama:

«Meie hakkame ehitusi tegema. Teisel pool teed, näed, on vesi palju kõrgemal, ja seal on veel suur kraav ka vett täis. Kui tamm on valmis, laseme vee üle tee siiapoolle. Niiviisi saame suure mere, kus hakkame laevadega sõitma. Sadama teeme ka, aga muist vett laseme kanaleid mööda veel allapoole. Siis on meil väikseid meresid ka. Aga siia jälle ehitame elektrijaama, mis hakkab sadamale elektrit andma. Mina teengi praegu turbiini, sest Eedas ütles, et mina olen nüüd elektriinsener. Aga Eedas ise on tammiinsener, ja Ats on tema abi, ning Ülo on kanalinsener. Joosep jälle on sadama ülem. Mina ka pärast hakkam elektrijaama ülemaks, aga enne olen montöör ja panen juhtmed üles.»

See oli kangesti huvitav ja mul hakkas suurest põnevusest süda seos värisema.

«Eedas ütles, et meil oleks laevainseneri kah tarvis,» jutustas Jaan edasi. «Kui kõik on valmis, siis hakkame siin laevadega sõitma. Kas sina, Peeter, ei taha laevainseneriks hakata?»

Või veel! Pidin juba õhinal nõusse jääma, kui mulle äkki meelde tuli. Ärevuse pärast kippus küll hing rinnust välja tulema, kuid tegin ükskõikse näo ette ja heitsin niimoodi käega, nagu Aadu isa vahel teeb. Ütlesin:

«Hakkaksin küll, aga mul ei ole aega. Ja... heameelega vist ei hakkaks ka.»

«Kas sa lähed kuskile külla? Sul on uued riided seljas.»

«Päh, või uued! ...» heitsin uuesti käega. «Peab ometi olema väljanägemist ja puhtust, aga mitte nii, et kogu aeg käeseljaga või varrukaga nina alt ...»

Jaan laskis nina longu, vaatas mu poriseid ning märgi halle tenniseid ja vist tahtis midagi ütelda. Aga mina jõudsin ette:

«Mul on nüüd tähtis töö. Ma olen pealik.»

Teised poisid tulid ka lähemale. Eedas küsis:

«Mis pealik sa oled?»

Jutustasin poistele oma malevast, ainult et sellest paljut rääkida polnudki. Lõpuks ütlesin:

«Malev, see on suur asi. Kes on malevas, need on juba äärepealt nagu pioneerid.»

«Võta mind ka sinna ... malevasse,» kogeles Jaan.

«Kõiki võin võtta, kes tahavad.»

Eedas oli kahevahel. Ta vaatas tammile ning arutas:

«Malev, jaa, see võib olla üsna huvitav, aga ... insenerid on ka kõvad mehed. Ja pealegi — kes siis tammi valmis teeb?! Ja elektri jaama, ja sadama, ja laevad? ...»

Teised löid samuti kõhklema. Laitsin poiste nõu maha:

«Õige mul kah asja — tamm! Ja mis insenerid teie kah olete. Hoopis nagu väikesed lapsed paterdate veeloikudes. Tuustite ja kaevate kogu heinamaa üles, ja tee lasete puha vett täis. Vaat — nahutamist läheks teile tarvis selle eest.»

«See on talvetee, praegu siin ei käida,» seletas Eedas, ja Ats samuti ütles, et siit ainult talvel käiakse. Kuid mina ütlesin päris pahaselt:

«Mis sest, et talvel. Aga teie lasete puha vett täis ja siis jälle hobused libisevad, nagu möödunud talvel oli. Siinsamas Esku aisa puruks kukkuski. Hea veel, et jalgu ei murdnud.»

«Niimoodi oli küll,» jäi Ats minuga nõusse. «Mul isa kah kirus seda teeotsa siin.»

«Noo-vaat,» tundsin mina rõõmu, et mu jutust kasu oli. «Aga teie muudkui kaevate. On tarvis ikka mõelda nii, noh ...» tuletasin meelde, kuidas Aadu seda ütles, «initsiiviga!»

Nüüd leppisin maleva asjus poistega ruttu kokku.

«Kes sinna veel tulevad?» päris Joosep.

«Lembitu võtame kah,» tegin kohe otsuse. «Peale selle veel tüdrukuid.»

«Mina plikadega koos ei tule,» hakkas Ülo õiendama.

«Mis tähendab: «plikadega koos ei tule»?» ajasin hääle kõrgeks. «Kati kõhvliga olid küll mehemoodi maad sonkimas.»

«Kati ise pakkus, aga muidu nad on piripillid.»

«Vale jutt,» segas Ats vahele. «Eile Ülo kiusas Salmet, kuid see tegi tal kõrvad tuliseks. Ja Ülo ise hakkas pilli lööma.» Poisid turtsusid naerda, aga Ülo puges häbi pärast Eedase selja taha. Andsin käsu:

«Et ei oleks mingisugust tüdrukute tonkimist. Kes ei kuula,

sellele lasen Ilmaril naha peale anda! Nüüd tähele panna! Homme lõuna ajal tuleb teil minu juurde koplisse kokku tulla. See koht on teile kõigile teada. Seal võtame teid malevasse vastu. Ja et vorm oleks igaühel puhas ning korras. Kas on selge?»

«On selge küll,» vastasid poisid läbisegi, aga häälest oli tunda, et mu karmandamine neile hästi ei meeldinud. Ütlesin siis lihtsasti:

«Tsipliin peab hea olema, muidu meie malev ei kõlba kuhugi.»

«Tsipliin?! He-he-hee! ...»

«Mis sa naerad?» küsisin Eedaselt.

«Pole mingit tsipliini, hoopis on tistipliin. Tis-ti-pliin!» õpetas Eedas targalt. Noh, muidugi tahtis näidata, et tema on kinnud juba ühe aasta koolis ja et tema teab minust paremini. Kuid pole siin midagi — pealiku sõna peab peale jääma! Ütlesin:

«Tistipliin võib olla, mina pole selle vastu, kuid meie malev peab just tsipliini poolest hästi silma paistma. Niimoodi on lood ... Hea küll, ma lähen nüüd tüdrukuid otsima.»

Lahkusin siisuguse sammuga, nagu on mu kõige vanemal vennal Aksilil, kes teenib sõjaväes. Taldade all lirtsus vesi. Silmanurgast jõudsin märgata, et poistekobarast vaadati mulle kadedavõitu lugupidamisega järele.

Tüdrukutega sain kerge vaevaga hakkama. Seepärast võib juba arvata, missuguse hea tundega ma pärast lõunat kopli poole marssisin. Ajasin rinda kõvasti ette ja tundsin ennast suure väepealikuks.

Kaarel ja Aadu pikutasid põõsa all ning vaidlesid elu eest selle üle, et kumba särg parema meelega võtab, kas kärbest või puruvana. Aadu oli nõus kärkse peale kihla vedama, aga Kaarel jälle seisas ihu ja hingega puruvana eest väljas. Kohe hakkasid mõlemad mind ründama, et üteltu mina ka. Vaat kus naljakad! Nagu hakkaks pealik siisuguste väikeste asjadega tegemist tegema. Kortsutasin kulmu ja võtsin tähtsad asjad käsile. Ütlesin:

«Malev läheb suureks. Minul kui pealikul on nüüd palju juhtimist. Ega ma saa kümnes kohas korraga olla. Sellepärast annan käsu: Aadu hakkab pealiku abiks.»

Minu käsk oli Aadule väga meeltemööda. Seda nägin sellest, et Aadu kõrvad löid roosatama, ja sellest, kuidas ta ainsa ropaga püsti hüppas. Mulle endale meeldis aga see, kuidas Aadu ennast pingule tõmbas kui vibunöör, käe kõrva äärde tõstis ja hüüdis:

«See on õige, seltsimees pealik! Olen sulle abiks ehk staabi-
ülemaks.»

See kõlas vahvalt, see staabiülem. Isegi Kaarlil, kes muidu tähtsatest ametitest ei hoolinud, venis lõug pikale. Selge pilt — ka teda oli tarvis mingi ameti peale panna. Andsin uue käsu:

«Kaarli määran pealiku adjutantiks!»

«Arusaadav, seltsimees pealik!» karjus Kaarel täiest kõrist.

«Staabiülemal samuti on adjutant,» tuletas Aadu mulle kähku meelde. «Kui sõda oli, siis minu isa oli kah staabiülema adjutant!»

Säh sulle! Alles sai ülemaks ja juba tentsikut tahtmas. Ütle-
sin järsult:

«Sina ära mind õpeta! Nagu ma ise ei teaks. Aga meil on väike staap, sellepärast on ühest adjutantist küllalt. Muidu on kõik ainult ülemad. Kui on tarvis, siis ma võin sulle oma adju-
tanti vahel ivakeseks laenata.»

Staabiülem oli mossis, aga vastu ei vaielnud. Hakkasime nõu pidama. Homme oli tarvis malev nagu kord ja kohus vastu võtta. Kaarel andis head nõu:

«Meil ei ole veel staapi. Peame onni ehitama.»

Hakkasime tööga kohe pihta. Sinnasamasse põõsasse, mille ääres me varemgi alati koos olime käinud, lõime pikad vaiad püsti, ja nende vahele punusime oksi. Põõsa kõige tihedamasse külge jätsime sissepääsu.

Töötasime nii, et nahad seljas aurasid. Aadust küll suurt abi polnudki, sest vaia maasse lüües põrutas ta endale kirvesilmaga käe pihta, aga selle eest juhatas ta meid nii suure hoolega, et mul sai hing täis. Riidlesin adjutantiga ta pesemata jalgade pärast, ja viimaks käskisin ka staabiülemal wait olla. Kui juba pealik ise tööd teeb, siis pole staabiülemal seal enam midagi käsutada ega juhtida!

Onni ehitamine käis täie hooga ka teisel päeval, kuid õigeks ajaks me seda siiski valmis ei saanud. Seadsime just katuse roo-
vikuid püsti, ja see polnud kaugeltki lihtne ega kerge töö, kui Ats ja Ülo vastuvõtmiseks kohale ilmusid. Õige varsti tuli ka Eedas oma alatise paarimehe Joosepiga, ning kõige lõpuks veel Jaan. Poisid hoidusid hunnikusse ja olid üsna ärevil, kuid käsku oli hästi täidetud. Jaani ninaalune oli puhas, aga Eedas oli oma muidu turris salgud veega märjaks teinud ja hästi siledaks kamminud. Ka vorm oli kõigil täitsa korras.

Meie staap avaldas tulevastesse malevlastesse sügavat mõju.

«Teie olete siin nagu päris insenerid,» kiitis Eedas lugupidavalt ja proovis, kas onni seinad on ka tugevad. Olid tugevad küll. Lasksin kiituse kõrvust mööda, sest juba kostis kopli ser-
vast ka tüdrukute kilkamist. Tulid teised kõik summas koos. Kutsusin staabiülema kõrvale.

«Pane kõik pikkuse järgi rivisse ja oota käsku.» Ise läksin staapi. Ka Kaarel tuli mulle järele ja seletas õhinal:

«On ilka palju küll! Neli tüdrukut tuli. Meil tuleb vahva malev!»

«Muidugi tuleb,» vastasin. «Aga sina ära riku tsipliini. Mine rivisse. Kui on tarvis, siis kutsun.»

Kaarel lippas välja ja staabiülem, nagu kuulsin, hakkas «täie-
misiiviga» pihta. Näeru ja lärmi oli nii palju, nagu oleks haki-
parv kopli kohal tiirelnud. Kõigest valjemini kajas Aadu hää:

«Joosep, sina ei seisa mitte Eedase, vaid Atsi kõrval... Ei, astu veel sinnapoole, nii... Salme, sina lähed Jaani ja Ülo vahele... Vaiksemalt!... Ligemale, Ülo, ligemale, ega Salme-
sind ära söö... Male, kõige lõppu... mitte sinna, teisele poole, Elleni kõrvale!...»

Kui Aadu kamandamine hakkas vaiksemaks jääma, hõikasin staabist:

«Adjutant!» Kaarel tuli joostes. Ütlesin hästi valjusti, et ka malev kuulda!

«Kutsu staabiülem minu juurde. Ise vaata, et oleks kord ja vaikus. Rivis juttu ei tohi olla.»

«Arusaadav, seltsimees pealik!» Kaarel puges staabist uuesti välja ja kohe tuli siia staabiülem.

«Kuidas on?» küsisin.

«Kõik on korras. Rivi on täitsa vahva,» teatas staabiülem.

«Hästi,» ütlesin mina. «Kui tulen staabist välja, siis olgu valvel. Noh, minel!»

Ootasin natuke ja hakkasin staabist välja minema. Nii kui mu pea vaevu põõsast paistis, Aadu juba röögatas:

«Valvel!»

Hammusin aeglaselt lähemale ja tundsin pildist täit mõnu. Käed seljal, vaatasin mulle ootavalt näkku vahtivat malevat. Eest kaasa vaatasin Reinuraba Salmet. Salme on kangesti ilus tüdruk. Tal on heledad ja nii lokkis juuksed, et ma päris imes-
tan, kuidas need tal sõlme ei lähe. Ja siis on tal veel nii suured silmad nagu kolmekopikalised, ja need on tal sinist värvi. Kõige ilusam on Salme veel siis, kui ta naerab, aga seda teebki ta kõige rohkem. Ja ta laulab ka ilusasti. Kui Aadu tahab mind vihastada, siis ta ütleb mulle, et Salme on minu pruut. Salme ei tee Aadust väljagi, kuid minuga ajab alati juttu ja kutsub mängima. Mina jälle ei lase kellelgi Salmele liiga teha.

Salme seisab rivis ja naeratas mulle. Kuidas mul oli hea meel, et pealik olin. Nüüd ta alles näeb! Ajasin rinna veelgi rohkem ette ja hakkasin kõnet pidama:

«Korraga on paha lugu. Maie ja Kati kogu aeg keerutavad ringi, aga käsk oli valvel olla. Tähendab, tuleb seista vagusi. Jaan jälle mugib midagi süüa. Ja Atsil ka on nagu sipelgad või... Kogu aeg sügab ennast ja jõnksutab põlvi. Ning teised

ka. See tuleb sellest, et see... tistipliin... on nõrk. Aga peab kõva olema, sest teie olete nüüd malevas.

Mina olen pealik, ja Aadu on staabiülem. Ja Kaarel on adjutant. Mina juhin malevat, ja nemad aitavad mind, sest pealik kõike üksi ei jõua. Nii...

Meil on ees suur töö. Missugune see töö on, seda me veel täpselt ei tea, sest enne on tarvis nõu pidada. Lipu teeme endale ka, ja trummi, ja pasunad — kõik nagu pioneeridel.

Võtan teid malevasse vastu!» Seepeale kõhatasin ja lisasin: «Nüüd hakkame staabile katust tegema!»

Katuse saime staabile veel samal päeval peale, kuid lipud ja pasunad jäid küll teiseks päevaks. Aadu rääkis klubist välja tüki uhiuut punast riiet, mina jälle käisin emale kollase suhtes nii kaua peale, kuni ta minust, nagu ise ütles, oli surmani tüdinud. Kui jälle kopli poole marssisin, oli mul kaasas ema kollane ja veel üsna korralik pearätt. Ja õhtuks oli malev täitsa korras. Pika varda küljes lehvis punane lipp, mille keskel oli suur kollast värvi viieharuline täht, oli kaks pikka ja kõverat lepakoorest pasunat, millel pajukoorest tehtud hääled sees. Kumbki pasun kõlas küll isemoodi, kuid nii oligi ilusam. Kahest lauastükist, millele naelutasime puust käepidemed, sai trumm.

Andsin käsu: Salme jääb lipukandjaks, Eedas ja Joosep puhuvad pasunaid ja Ats ning Ellen kordamööda löövad trummi.

«Jumal tänatud, hakkab ometi Peetrilgi aru pähe tulema,» seletas tädi lõunalauas emale. «Nagu kratt oli teine kogu aeg pahategemise peal väljas, kuid nüüd, näe, enam mitu päeva pole poiss vitsahirmu tahtnud.»

Kiitusest läks mul kukal tuliseks ja lasksin pea sügavale taldriku kohale vajuda. Kuid ema vastus pani mind kõrvu kikitama. Ta ütles:

«Arva sa seda! Paar päeva tagasi nuias ta mult pearätikut, nagu nukuhilpudega mängiks. Kus siis, saanud mis tahtis, pani, käärid püsti käes, kopli poole jooksmas. Eile otsisin kääre taga. Noh, ära näe vaevagi, mine tea, misukese põõsa all vedelevad.»

«Vaata maita!» võttis tädi jutt kohe teise tooni. «Võta aga jälle malakas ja soe tagumik tuliseks.»

«Ei niisugusele sugemine aita!» Ema ohkas ja vaatas mind sellise kurva pilguga, et oleksin hea meelega laua äärest jalga lasknud.

«Ära lurista, Peeter!» käratas tädi. «Ole vähemasti laua ääres ristiinimene.»

Enam sügavamale ma pead lasta ei võinud, sest siis oleks nina saanud supiseks. Piilus silmanurgast Ilmari poole. See

muheles. Muidugi, temale tegid minu räbalad lood nalja. Püüdsin teda laua alt jalaga tonksata, kuid ei ulatunud. Küll sain aga tädi selle eest tutistada. Ilmar ei hoidnudki naeru tagasi.

Olin surmani ära pahandatud. Pärast sööki tahtsin kohe koplipeale, kuid Ilmar sai mul sabast kinni.

«Noh, «röövel», kuhu sul kiire on?» küsis trummimehest vennas ja naeris oma alati toredat naeratust.

«Mis see sinu asi on,» nähvasin vastu, sest tädi tutistamise pärast oli mul Ilmari peale hing eriti täis.

«Näe, nii kui pealikuks saab, nii kohe nina püsti!» naeris Ilmar.

Arvan, et olin natuke aega üsna rumala ilmega.

«Kust sina seda tead, et ma pealik olen?»

«Kas sünnib kolhoosis midagi, mida pioneerid ei tea?» päris Ilmar omakorda ja vahtis mind pisut altkulmu.

«Vaata, tahtsingi sellest sinu malevast rääkida. Oli meil pioneerimaleva nõukogu jutuks. See teie malev, see muidugi on hea asi, aga...»

«Aga?»

«Mõtate seal liiga omapead. Oleks võib-olla parem, kui... kas või õpiksite midagi või... Mina näiteks olen nõus teile trummiloomist õpetama, ja üldse üht-teist... Hiljem võib-olla annaksime teile mõne ülesandegi...»

Muutusin tähelepanelikuks. Kõik see muidugi oli täitsa huvitav, aga... Mulle paistis, et Ilmar nagu sihhib meie malevasse pealiku kohta! Küsisin umbusklikult:

«Misuke see ülesanne on?»

«Ehk räägime sellest hiljem lähemalt?» kohmas Ilmar. «Võib-olla võtaksime teid vahel kuskile kaasa, ja...»

Midagi niisugust ma ootasingi. Algul muudkui õpetab, aga pärast võtab kaasa. Nojah — ega Kusta asjata räägi, et Ilmar on kavalpea! Aga et vaata, kes on kavalam. Ütlesin kindlalt:

«Ei tule välja! Ma oskan malevat ise ka õpetada. Ja teiega meil pole aega kaasa tulla, sest endal on käed-jalad tööd-tegemist täis.»

«Vaata-vaata!» tsitas Ilmar. «Mida te siis nii kõvasti teete?»

«See on juba pealiku asi,» näpsasin vastu. «Teie Kusta ei räägi meile üldsegi, mida teie malev teeb.»

«Kas sa näed, missugune kukeke!» imestas Ilmar niisuguse häälega, nagu oleksin ei tea kui väike. Ja lõpuks ei ole ma ju niisugune «kukeke», vaid hoopis pealik. Aga tema, mis selles, et pioneer, on ainult trummimees. Pöörasin vennale pahalt selja ja marssisin õuevärava poole.

«Pea nüüd kinni!» hõikas Ilmar, kuid mina ei vaadanud mitte tagasi. Ja mida ongi niisugusest vennast vaadata?! Ilmar jooksis aga ise mulle järele ja seletas üpris käskiva tooniga:

«Pioneerimaleva nõukogu tegi mulle veel ülesandeks teie malevale teatada: esiteks, et te ei tuhniks üles heinamaaserva ega veaks sinna kokku igasugust prahti. Tuleval suvel niidetakse sealt heina.

Teiseks: hoiata oma malevlasi Eedast ja Joosepit, et nad jätaksid rahule Laratsi ning Reinuraba marjaaiad. Vastasel juhul võtab pioneerimalev tarvitusele abinõud!»

Ah sa sunnik, kuidas ta mind sellega vihastas! Muudkui aga käsutab, nagu oleksin ma tema adjutant. Ei vastanud talle musta ega valget, nii ärapahandatud olin. Aga kui jõudsin koplisse, lasksin staabiülemal maleva ritta seada ja oma kõnes tegin Eedasele ja Joosepile tulist sõitu.

Juba mitu päeva käisid koplis suured õppused.

«Üks! kaks! üks! kaks! ...» käsutas staabiülem keset väikest lagendikku. Aga mööda lagendiku äärt, aina ümberringi, marssis malev. Kõige ees Salme lipuga, tema järel Ats või Ellen trummiga, nende taga mõlemad pasunapuhujad ja lõpuks kogu malev. Kõik käisid hanereas, sest nii tuli rivi pikem välja.

Maleva juhtimine õppuste ajal polnud üldsegi kerge amet. Iga natukese aja tagant tuli anda uus käsk, kas siis pikem samm, või kiirem, või aeglasem, või jälle paigal marss. Ääri-veeri uurisin, et vahest ehk Aadu teab veel mõnda teist käsku ka, kuid tema samuti ei teadnud rohkem ühtigi. Vahel sekka panin ka staabiülema koos adjutandiga rivisse ja läksin ise platsi keskele. Kamandasin:

«Vasak! ... vasak! ... vasak! ... Jalga!» Kui andsin käsu «jalga», siis malev hakkas hästi kõrget sammu pilduma ja jalgu nii kõvasti vastu maad põrutama, et ümberringi kõik tühises.

Ühel õhtupoolikul, kui mul jälle õppus täies hoos oli, tulid koplisse Ilmar ja Kusta. Silmanurgast panin tähele, kuidas mõlemad jäid põõsa äärde seisma. Lugesin küll «vasak! ... vasak! ...» kuid maleval läks samm puha segamini. Ats tagus trummi, nagu toksiks kirvega hagu raiuda, mingisugusest takistist polnud jälgegi, aga pasunatest tuli nii viletsat jorinat, et lihtsalt häbi kuulata.

«Noh, kuidas teie lood ja laulud siis lähevad?» tervitas Kusta lõbusalt ja mõlemad Ilmariga võtsid siiasamasse istet. «Teete nii kõva õppust, et ots on külasegi kuulda!»

Rivi pudenes laiali.

«Teeme õppust jah!» tõendas Kati ja istus Ilmari kõrvale.

«Ja mida te siis veel ära teete?» päris Kusta edasi.

«Marsime!»

«Ja lööme trummi!»

«Ning pasunaid puhume!»

«Aga lauluga oskame ka marssida!» kiitis Salme kõige lõpuks.

«Ohoh!» kiitis Ilmar. «Onni olete päris tore da teinud, ei oska teid kuskilt otsast laita.»

«Peeter on selle peale meistrimees,» võttis nüüd adjutant sõna. «Ja Aadu kah, ning mina samuti aitasin.»

«Mina jälle olin katuse tegemise juures abi!» Eedas kõhatis tahtsalt.

«Muidugi, malevas on elul hoopis teine maik!» nõustus Kusta. «Kui meie Ilmariga pioneeriks astusime, siis kohe esimest päevast hakkas nii meeldima, et ära mitte räägigi.»

«Missuguseid luuremänge me tegime!» aitas Ilmar Kustale takka. «Ja kus meil olid spordivõistlused! Jooksu tegime, kõrgust hüppasime, kaugust proovisime, täpselt nagu teiegi. Aga vahel tegime ikka tööd kah, sest kui sekka tööd ei tee, pole ka ei spordist ega muust õiget mõnu.»

Malev oli vait ja Salme vaatas mulle altkulmu otsa. Eedas hakkas kibeleva ja vist tahtis midagi ütelda, kuid jättis ütlemata. Kaarelnäksis hammastega põidlaküünt, Aadu jälle uuris mingit tühist vitsaraagu niisuguse hoolega, otsekui näeks ta niisugust hirmus põnevat asja esimest korda elus.

Ei tea kust oli Kustale nõõrijupp pihku sattunud. Ta näppis selle kallal ja äkki torkas selle Kaarlile nina alla.

«Mis sõlm see on? Ah?»

Malevlastele tuli kohe elu sisse.

«Mina tean! See on seasõrg!» kilkas Salme.

«Aga kas sa seda teha oskad?»

Salme võttis nõõri oma kätte ja pusis selle kallal tükk aega. Kõik kogunesid tema ümber kobarasse. Viimaks Eedas ei kannatanud välja ja kahmas nõõri oma kätte. Kangesti uhke näoga tõmbas ta sõlme ümber puupulga ja ulatas selle Kustale.

«Aga tegid!» kiitis Ilmar. «Aga kuidas selle nimi on?»

Ilmar lasis nõõri malevlaste käes ringi käia. Küll nüüd oli alles uurimist. Isegi Aadu oli oma oksa minema visanud.

«Ahaa! Käes!» rõõmustas Kaarel. «See on meremehesõlm! Seda sõlme on mulle õpetas!»

«Meremees» Joosep uuris sõlme igast kandist ja hakkas siis seda järele tegema. Kõik trügisid Kusta ja Ilmari ümber, ainult mina seisin üksinda eemal. Miskipärast oli tuju kangesti sant.

«Mida sina seal üksinda nukrutsed, pealik?» küsis Ilmar. «Tule parem jutusta, kuidas sa oma asjadega toime tuled.»

Mulle oleks kui punn suhu torgatud. Mitte ainsatki sõna ei saanud keele pealt kätte. Maleva peale oli ka hing täis — kus nüüd on kõik nõõrijupi kallal õhinaga ametis, aga pane marsima, siis on kui ulmased!

Sel ajal, kui malev nõõriga jändas, pidasid Kusta ja Ilmar enamavahel poolal häälel mingit nõu ja Kusta ütles:

«Hea küll, malevlased — ega meil kah palju aega ole. Aga nõõri jätame teile. Teinekord tuleme, siis proovime mõnda sõlme veel! Noh, head aega! Ja pealik ka — nägemiseni!» Mõlemad andsid au ja keerasid end kannalt ringi.

«Voh, initsiiviga!» ajas staabiülem pöidla püsti.

«Initsiiviga!...» osatasin Aadut ja hammustasin: «Teie selle eest tegite ainult häbi! Nagu lasteaed, ei mingit tsipliini ega rivi!»

Keegi ei liigatanud. Võtsin kõrgema tooni:

«Oli käsk: rivisse minna!»

«Aga meie ei taha rivi!» ütles Salme ja astus sammu ette. Ja kus siis kukkusid kõik kisama:

«Ei taha rivi!... Ei taha... Tahame mängida... või midagi teha, nagu pioneerid!»

Kohkusin ära, kuid tundsin, kuidas kukla peal karvad meelepahast ükshaaval püsti tõusid. Käratasin:

«Olgu vaikus! Mina olen pealik ja mina käsutan, aga teie peate kuulama.»

Uuesti läks kisaks lahti.

«Siis läheme malevast minema!» hõikas Kati.

«Või paneme uue pealiku!» viskas Ats käed puusa.

Nii me siis seisime — ühel pool otsani sõjakat vaimu täis malev, teisel pool nõutu pealik ja ärahirmutatud staabiülem ning hoopis kohkunud adjutant. Jaa — siin oli juba päris...

«Mis te nüüd?...» katsusin leppimise vaimus juttu alustada. «Marssida on ju täitsa vahva!»

«Ohoo!» huilgas malev, Kati aga sädistas:

«Miks sa siis ise ei marsi, kui vahva on?! Muudkui aga logeled onnis või käsutad.»

«Mina olen pealik, ja mina pean juhtima,» vastasin väärilt.

«Päh, või pealik! Sa ei oskagi pealik olla,» naeris mind Eedas. «Vaata Kusta, tema on õige pealik. Tema oskab kõike teha. Ja meiega, ja pioneeridega räägib ta ka teistmoodi. Mitte nii, et aina käsutab ja kisendab. Aga sina... Algul ütlesid, et hakkame kõvasti tööd tegema, ja et tuleb vahva elu, aga nüüd pole muud kui ainult marsime ja muud kui sinu kamandamine!»

Selle peale ei osanud ma midagi vastata. Aga vait jääda ka ei tohtinud. Siis, vaat, hakkavad veel rohkem kisama. Ütlesin sõbralikult:

«Hea küll, võtan arvesse. Teie nüüd istuge maha või hakake kula mängima, aga meie staabiülem ja adjutandiga peame staabis nõu.»

«Säh sulle nüüd,» ütlesin staabiülemale hoopis pehme tooniga ja ohkasin kogu südamest. «Ongi revolutsija lahti. Sa,

Aadu, mis need Kusta ja Ilmar seal sosistasid. Nemad vist ässitasidki?»

«Ei nad ässitanud midagi,» seletas Aadu ja kratsis kõrva tagant. «Neil hoopis oli mingi tähtis jutt. Nii palju ma kuulsin, et meie pidime siiski liiga väikesed veel olema, ja et neil on midagi suurt töö, ja siis veel arutasid, et... Oi jaa — siis Kusta ütles, et meie pole seda ikka ära teeninud ja...»

«Mida pole ära teeninud?» hakkasin kibeleva.

«Noh, Kusta ütles, et pole ära teeninud, ja siis Ilmar ütles, et vist pole jah, ja et äkki esimees kah paneb pahaks, sest meie ikka oleme veel väikesed ja... noh...» Aadu laotas käsi.

«Ja rohkem sa midagi ei tea?»

Staabiülem raputas eitavalt pead.

«Tahendab, tahtsid meid appi kutsuda?» arutasin valjusti. «Siis on see niisugune töö, et... Jaa, see on niisugune lugu, et... Ja et meie pole seda ära teeninud? No oodaku — selle asja ma veel uurin välja ja siis me alles vaatame!»

«Nad olid ütelnud, et meie oleme väikesed,» tuletas Kaarel mulle meelde.

«Pole me midagi väikesed!» hakkas Aadu keema. «Aga Peeter oleks pidanud rohkem nii... aktiiviga! Oleks pidanud ise pärisa, aga tema oli vait ja polnud üldse pealiku moodi. Siis, muidugi, Kusta kah vaatas, et pole siin malevat ega midagi ja, see on juba teada, muud kui öeldakse aga — väikesed... ja et pole ära teeninud ja et... Ja Peeter oleks ise ka pidanud kuulama, aga tema muudkui vahtis eemalt ja...»

«Malev ootab vastust,» keerasin jutu teisale. «Nüüd tuleb ruttu tegutseda. Mida me tegema hakkame?»

Staabiülem jäi nõutult vait, kuid adjutant näitas üles initsiivi. Ta ütles:

«Täna teeme jookenise ja hüppamise võistlused, aga homme, pärast ette, läheme heinamaad sellest rämpsust puhastama, mille pioneerid sinna kokku on kandnud.»

Hüppasid ma malevale ütlesingi. Nad olid sellega väga nõus ja tegid kangesti valju kisa, mis andis nende heast meelest kõige paremat tunnistust.

Ohtul asusin pioneeride saladust välja uurima. Otsekui tak-
jae rippusin Ilmari küljes kinni. Kuid kogu mu vaev kippus
ühja tüüdi minema. Vennas oli küll tõsisem kui muidu, puhku
isegi näolike murelik, ent see oli ka kõik. Niisuguseid etteval-
mistust, nagu alati suurte tööde eel, ei teinud ta mingisuguseid.
Olin pettunud ja hakkasin oma staabiülemale jutusse usku kao-
tama. Jäi veel üle appi kutsuda kavalus. Kuigi ma sellest Ilma-
riga kõige vähem tahtsin rääkida, võtsin südame rindu ja hak-
kasin pihta.

«Meil on ka ikka täitsa tubli malev.»

«Ei ole viga,» jäi vennas minuga ühte nõusse.

«Aga Ats küll nii hästi trummi lüüa ei oska kui sina!»

Ilmar muigas õige pisut ja ütles:

«Ta on minust vähem õppinud, sellepärast.»

«Kustale ka vist meie malev meeldis?»

«Meeldis küll.»

«Pärast olid meil võistlused.»

«See on tubli,» kiitis Ilmar.

Venna napid vastused polnud mulle üldsegi meele järele. Paistis selgesti, et niisuguse jutuga ma talt midagi välja ei urgitse. Kaalusin, kas rääkida homsest heinamaapuhastamisest ka midagi või mitte. Jätsin siiski rääkimata, arvab viimaks veel, et me tema käsu peale sinna läheme.

Jäi ainus võimalus. Ütlesin otse välja:

«Teil vist hakkab nüüd suur töö?»

Ilmar muigas poole suuga, oli natuke aega vait ja ühmas:

«Võib-olla...»

Ahah! Nii oleksin pidanudki algama. Tegin kohe niisuguse näo pähe, nagu oleks mul kõik hästi teada, ja lisasin täitsa usaldavalt:

«Nii et lähete sinna... sinna...»

«Ümhüh,» noogutas vennas peaga. Arvasin:

«Seal saab vist päris kõvasti rabada!»

«Saab rabada jah!» arvas ka Ilmar.

«Kusta vist pidi meid ka appi kutsuma?» jätkasin magusa näol. Ilmar muutus tähelepanelikuks ja heitis mulle paar kiiret pilku. «Algul ta küll mõtles, et me ei saa hakkama,» luiskasin vapralt edasi, «ja et pole nagu... välja teeninud või... kuid pärast arvas, et saame küll, sest me pole enam üldsegi väikesed, ja oleme täitsa teeninud, ja ütles, et tulgu me ikka kohe tingimata. Vaat. Aga täitsa kindlalt ütlen ma siiski homme,» lõpetasin oma jutu laia käeliigutusega.

Ilmar tunnistas mind pika pilguga, aga kui siis äkki pahvas:

«Tead, Peeter — Aadule ja Kaarlile võid oma lori ajada, aga mina sinu lobajuttu kuulata ei taha. Ja üldse ära topi oma nina sinna, kus pole auku ees, parem mine magama. Muidu jälle ei saa hommikul kuidagi maast lahti.»

Mis mul muud enam teha jäigi. Kui Ilmar mu kõrvale sängi puged, keerasin talle selja. Kuid Aadu ja Kaarli ees laotasin hommikul nõutult käsi. Aadu langes tujust ära, Kaarel samuti oli tusane ja hakkas küünt närima.

«Sinust pole ikka asja ega midagi,» julges staabiülem mind otse näkku laita. «Võtan luuramise enda peale. Seda tuleb teha initsiiviga, aga mitte kohe nina longu lasta.»

Tundsin suurt tahtmist staabiülema pikaks kasvanud nina

mine kõva sõnaga lühemaks teha, kuid olin vait. Läksime maleva juurde tagasi.

Heinamaal oli suur töö täies hoos. Insener Eedas oli just leiutanud uue masina. See oli tükkis isevärki masin, mis siin maasse taotud valade kallale asus: ühel pool vaia kükitas Ats, teisel pool Ülo. Mõlemad hoidsid vaiast kõvasti kinni. Atsi selja taga seisis Jaan, Joosepi käed jälle olid Ülol ümber rinnaaluse. Eedas seletas, et Ats ja Ülo on kolvid, aga Jaan ja Joosep silindrid. Kolbidest ja silindritest Eedase masin koos seisiski.

Eedas keeras Joosepit kõrvast. Nüüd pääses auru silindrisse. Joosep hakkas koledasti susisema ning rõhus Ülole peale. Nii-moodi lökkas kolb vaia ühele poole viltu. Kuid juba oli Eedas ka Jaanile auru sisse keeranud. See vusises Joosepist veel valjemini ja tema kolb lökkas vaia Ülo poole uuesti tagasi. Kui masin niiviisi oli vaia küllalt loksutanud ja see liikus augus juba täitsa vabalt, siis viskas Eedas vaia minema ja masin võttis uue käsu.

Kangesti lõbus oli, ja mis sellest, et masin vahetevahel ära lagunes — töö läks mis mürises. Aadu ja Kaarel hakkasid kohe kraanaka ning rassisid mätaste kallal. Salme oli lipuvarde torganud mättasse. Lipp lehvis uhkelt tuules ja välgatas täitsa kollavärvi tähega, aga lipukandja ise ja teised tüdrukud vedasid tee äärde hunnikusse vaiu, oksa ja muud prahti, millest heinamaal polnud sugugi puudus.

Tee ääres rohu sees vedeles kauasest seismisest igavesti vettinud ning mustaks tõmbunud ront. Siinsamas korjas Kati vahiseid oksakesi kokku. Ütlesin:

«Töö olgu korralik. Võta ja korista see siit ära!»

«Mina seda ei jaksa!» kostis Kati.

«Hüh, kui üles ei jaksa, siis kutsu teised appi,» õpetasin teda. Aga kohe tuli minu kõrvale Salme ja ütles:

«Võta otsast!»

Kati kumardus ja võttis rondi otsast kinni.

«Ei, mitte sina,» kamandas Salme. «Las Peeter võtab!»

«Mina?»

«Mina jah!» nähvas Salme. «Muudkui käsutad, aga ise midagi ei liiguta. Isandaid pole siin tarvis. Malevas peavad kõik jõudumööda töötama.»

Või mina midagi ei liiguta?! Rehmasin rondi otsa endale kaenlasse. Tüdrukud võtsid tagantpoolt. Astusin nii pika sammuga, et tüdrukutel oli mulle järele jõudmisega üsna tegemist. Seda ma just tahtsingi. Siis tunnevad kõige paremini, et Peeter on kange töömees!

Pärast seda kui rondi hunnikusse viskasime, oli mul niisugune hea tunne, millist polnud enam ammu olnud. Ainult õige natuke pidasin aru, siis istusin prahihunniku kõrvale rohu peale maha ning võtsin tennised jalast ära. Ja milleks õige

mulle need tennised, kui kogu malev laskis paljajalu ringi?! Ja nüüd, kus mul tenniseid jalas enam polnud, sumasin otse põlvist saadik porilompi sisse. Ja kus mul siin tuli alles mõte! Hüüdsin:

«Mehed! Kõik minu juurde! Mättad viskame siia veeauku. Sellest tuleb suur kasu, sest siis jääb auk madalamaks ja kuivab ära!»

Aga Eedas tuli oma plaaniga lagedale. Tema ütles:

«Teeperve sisse kaevame kanalid ja laseme loikudest kogu vee kraavi joosta. Ka teetruubi juures teeme kraavisuudme rämpsus puhtaks. Nii pääseb vesi mööda kraavi edasi voolama ja tee saabki kuivaks!»

Ja mina, pealik, püksisääred viimase võimaluseni üles käärinud, seisin oma maleva ees kõige tähtsamas ja äärepealt et elukardetavas tööpaigas. Ükshaaval tirisin trummist välja vetinud oksi, ei kartnud kamaluga visata kuivale hoopis pahasti lehkavat kõntsa ning muud prahti. Aga ümber minu jalgade, kastes märjaks püksisääri, hakkas ikka lõbusamalt ja kiiremini voolama vabaks saanud mudakarva vesi.

Maa oli nii tihedasti vaiu täis, et polnud ruumi astudagi. Neid vaiu tuli veel kogu aeg juurde. Nii kaugele kui silm ulatus, olid aina vaiad ja vaiad. Kuid Eedase leiutatud masin seisis. Ja leiutajat ennast polnud kusagil näha. Aga otse minu selja taga seisis tüdrukud, käed õieli, ja kisasid:

«Peeter, anna vaiu! Peeter!... Peeter!... Peeter!...»

Hea ütelda: «Peeter, anna vaiu!» Kuidas mina neid anda saan, kui masin ei tööta ja Eedast ka ei ole!

Siis äkki märkasini ehmatusega, et hakkas ka ise vaiaks muutuma. Tahtsin kisendada, kuid ei saanud kõrist piuksugi kätte. Ja kus siis Eedase masin hakkas kiiresti kasvama! Ats ja Ülo olid juba elevandisuurused. Mõlemad kolvid hakkasid minust kui tangidega kinni, ja siis tuli sinna ei tea kust Eedas ning keeras auru peale. Masin hakkas mind raputama, ikka kiiremini, veel kiiremini... Katsusin jooksu pista, kuid selle asemel vajusin sügavamale maa sisse. Ihu muutus külmaks. Tegin veel ühe meeletliku pingutuse ja... hõõrusin rusikaga unest rampraskeid silmi.

«Pääsnud!» öhkasin kergendatult, kuid siis taipasin, et kõik oli vaid unenägu, ja et olin endal teki pealt maha ajanud ning imelikul kombel ka jalad üle voodiääre väherdanud. Küüritasin käe teki järele. Aga siis raputati mind jalast ja keegi kähistas:

«Peeter!»

Ärkasin täiesti. Voodi jalutsis seisis staabiülem ja adjutant. Krapsasin sängis istukile ja küsisin unesegase ärevusega:

«Mis lahti on?»

«Mis lahti!...» osatas staabiülem. «Põõnad nagu sisalik, põõsapauguga ka ei ärata, aga kolhoosis on suured asjad käsil!» Aadu seletas kiirustades ja sõnu segi ajades, et täna algab rükkilõikus, et preemiaks suvise tubli töö eest lubas kolhoosi juhatus pioneeride koondmaleval kõita esimese viljavihu ja et pioneerimalev on juba kogunenud rivistuseks. Seda kõike oli ta laialt kuulnud.

«Mis siis nüüd saab?» kohkusin ära.

«Oled sina aga pealik!» kurjustas Aadu. «Kohe tuleb malevale häire anda!»

Mulle oli see asi sedamaid selge. Pistisin kisama:

«Andke malevale kohe häire! Noh, mis te enam ootate?! Huttu! Kiiresti!» Aadu ja Kaarel tormasid uksest välja.

Pugesin kähku riietesse. Jooksu peal keerduläinud püksirakke õigea seades kihutasin tuulekiirul koplisse, staabi juurde. Siin polnud mitte kedagi. Aga iga minut oli kallis.

Tõin staabit välja oma pasuna. Raa-aa-aa!... Raa-aa-aaa!... Raa-ra-raaaa!... Puhusin, kuidas hing veel vähegi kannatas.

Ei läinud kaua aega, kui oli juba näha, et häire mõjus. Üle ja läbi põõsaste kihutasid Eedas, Joosep ja Ats, neist tagapool kaht ning Balme. Andsin käsu:

«Aidake häiret teha!»

Maleva muusikariistadele pandi kohe täied hääled sisse. Ats ja Balme riistu polnud, aga nemad tõstsid käed toru moodi suu juurde ja huilgasid meile kaasa. Kus see alles oli häire! — Mõgaramäe kuusikus tõusid varesed lendu, nagu oleks neid keegi haavlitega hirmutanud. Juurupi Pontu haugatas hästi puhtaks ja hakkas samuti täitsa tõsise tahtmisega pihta. Muud pistis meile Murka kah kilkama, tema järel jälle Kaarli ka haugas, ja nii ikka edasi. Aga selleks ajaks, kui penide klähvimine jõudis otsaga küla serva välja, oli ka malev koos.

Aadu pani nad rivisse. Vaatasin oma maleva üle. Tüdrukutel olid juuksed puha sügemata, Jaanil jälle püksid pahempidi jalas ja Eedasel särgisaba pluusi alt väljas ning Ülo ainult särgiväel, hoopis ilma pluusita... Kohe näha, et oli häire. Ütlesin:

«Täna on meil tähtis töö. See on niisugune töö, et... kus... et... Aadu, räägi sina!»

«Hakkame töötama pioneeridega kõrvuti. Ja kolhoosi esimeses (siin Aadu kõhatas) on ka põllul. Teie isad-emad on ka. Tahendab, peame ennast heast küljest näitama, täie initsiiviga!»

«Sellespärast annan käsu,» võtsin juhtimise uuesti enda kätte, «kõikidel ennast korda seada! Riided, ja juuksed, ja muu... Nii! Staabiülem ja adjutant, nõu pidama!»

«Mis nõu siis enam pidada,» kibeles Kaarel staabis. «Pioneerid jõuavad juba põllule.» Aadu ka oli ähmi täis.

«Malev peab teadma, mis töö meil on,» ütlesin mina. «Arvan, et meie ka hakkame siduma.»

«Mine nüüd,» vaidles Kaarel vastu. «Ega see pole nii, et muudkui seo!»

«Kaarlil on õigus. Siduda meie ei oska, ja ei jõua ka,» tähendas Aadu. «Meie jaoks on teine töö. Viljapäid tuleb ju ka korjata. Mullu tegid seda pioneerid, mul on meeles, aga nemad tänavu seovad.»

«Täitsa õigus!» jäin mina kah nõusse ja juba andsin käsu:

«Malev — meie töö on rukkipäid koguda!... Kõik korvide järele! Joostes! Hurraa!...»

Päike oli juba suures kõrges, kui meie malev uhkes rivi korras tõusis künkale, millelt paistis põld. Seal oli töö täies hoos. Niidumasinade võrin oli selgesti kuulda ja hobused näisid olevat tulised. Sidujad tegid mõned sammud, peatusid, kummardusid, askeldasid natuke paigal ja tõttasid jälle edasi.

«Vasak!... Vasak!... Vasak!...» kamandasin rivi kõrval sammudes ja surusin korvi tugevamini kaenlasse. «Jalga!... Muusika!...»

Malev marssis täna nii hästi, et lihtsalt lust. Ja muusika kõlas toredasti. Salme aga hoidis lippu poolviltu ette, ja seda oli kangesti kena vaadata. Lipp ise lehvis nii, et täht oli kogu aeg selgesti näha.

Jõudsin pöllu üsna ligi. Seal algasid omamoodi lood. Sidujate ilus töökord läks segi. Üksteise järel ajasid nad pead selga, vaatasid meie poole ja viimaks jäid hoopis seisma. Ka niidumasinade võrin vakatas. Nägin Kustat. See tunnistas meid tükk aega, aga kus siis äkki kukkus karglema ning käsutama.

«Vasak!... Vasak!... Vasak!...» hoidsin takti ja pöörasin end kogu kehaga maleva poole. Seal oli täielik kord. Keegi ei vahtinud ringi. Näod olid surmtõsised nagu soldatitel, kes lähevad täagirünnakule. Ma ükskord kinos nägin niisugust filmi.

«Jalga!... Vasak!... Vasak!...» Malev pillutas jalgu. Keerasime teelt pöllu ja andsin käsu:

«Muusika!» Orkester hakkas üürgama ning mürtsuma. Salme tõstis lipu kõrgemale. Heitsin pilgu ette ja mul läks samm segi. — Kusta malev seisis täies korras oma lipu all ravis. Ja samal minutil tõusid taeva poole nende läikivad pasunad, aga Ilmar pani trummi põrisema. Mõlemate orkestrite hääled sulasid üheks suureks muusikaks. Kamandasin:

«Seis!» Ärevusest tahtis süda rinnust välja karata. Ei teadnud, mida peale hakata. Staabiülem astus rivist välja ja käsutas:

«Joondu!... Valvel olla!»

«Koondmalev — keskele... vaat!» kamandas ka Kusta.

«Pea kõne!» müksas staabiülem mulle külge.

Mul löid põlved värisema. Pöörasin ennast pioneeride poole. Huhhmoodi kogeledes ütlesin:

«Terel! Meie malev tuli kolhoosile ja teile appi. Meie siduda ei oska, sest meie pole veel pioneerid. Aga päid tuleb ka korjata, sest nendes on terad sees, sest need muidu jäävadki põllule vadelema. Beda tööd me küll oskame! Ja see pole üldsegi raske töö!»

«Hurraa!» karjutasid pioneerid, ja teised jälle naersid ning plaksutasid.

«Võtame teie abi vastu!» ütles Kusta, kui lärm oli vaikseks jäänud. «See on teist väga tubli tegu. Pioneeride koondmaleva nimel ütlen teile: aitäh!» Kusta orkester hakkas uuesti mängima. Malevate read löid kõikuma, kuni läksid päris segi.

«Tubli pois, väikeveli!» Ilmar andis mulle käega laksu otsa. Nii talitab ta ainult siis, kui peab teist igas tükis täitsa meheks. «Ainult et pealikuks ära lase ennast enam kutsuda. See ei sobi — teil pole ju mingi jõuk, vaid tõeline malev. Esimees — see sobib palju enam. Õigus, esimees?» Ilmari käsi laksatas mulle veel kord õlale.

Ma ei saanud talle midagi vastata, sest ema ja tädi trügisid läbi inimeste summa minu juurde.

«Vaata, kus mul pealik väljas!» kiitis ema.

«Esimees!» parandasin teda.

«Kui esimees, siis esimees,» naeris tädi ja ütles emale:

«Eks ma rääkinud: sellest poisist saab asja. Vembla võib majast minema visata!»

Kõike seda suurt kiitmist kuuldes vaatasin piinlikkust tundes malevale. Aga kogu malevat kiideti, ja kõigil oli ühtemoodi hõõskunud näod ees. Isegi kolhoosi esimees oli meie juurde tulnud. Tema pidas niisuguse kõne:

«Näe — midagi ei oska ütelda! Siin nad on, väikesed põnnid. Mõtted, et on teised paljalt vembumehed, aga vaatad: malev, lipp, oma kord... Ja muudkui — tuleme appi, teeme töö ära! Ainult kiida! On ära teeninud!»

Mis siis — tuleb panna neile normipäevad kirja! Ja on hea, et aitavad. Viljapead — see jäigi meie koristustööde plaanist tänavu välja, sest mullused peadekogujad, nemad tänavu juba seovad, ja paar poissi, näe, ajavad juba masinat. Nüüd, tänu uuele vahetusele, läheb vähem teri kaduma.

«Hoovi teile edu, noor malev! Teie joon on õige!»

Niidumasinad hakkasid uuesti lõigisema. Ühel masinal lehvis Ilmar meile kätt. Nagu üksteist taga ajades hakkasid sidujad ringi käima. Kusta haaras süle täis temast endast pike-mat rukist ja kõitis selle vihku. Ta naeratas meile.

Viisin oma maleva põllu servale. Hakkasime sealt laias ravis ühe põllu liikuma ja korjasime usinasti korvidesse pikki ning teradest pungil viljapäid.

Sirutasin sagedasest küürutamisest valusavõitu selga. Pea kohal liuglesid pilved nagu suured valged vatitükid. Nende vahelt lõoskas päike ja värvis küpse põllu kord heledamaks, kord tumedamaks. Aga viljahakkide vahel hullas tuul ja kord voltis, kord jälle paisutas kaht kõrvuti seisvat lippu, üht, suuremat ja tumepunast — pioneeride oma, ja teist — natuke väiksemat ning heledamat, suure kullakarva tähega.

Kummardusin uuesti, sest malev oli vahepeal jõudnud minust ette.

AADU TEEB LOOMAAEDA

Kus staabiülemal ikka vedas! — Talle tuli tädi külla, linnast muidugi, ja tagasi enam ei sõitnud mitte üksi, vaid Aaduga koos. Oli ütelnud, et Aadu on juba suur poiss, et juba paari nädala pärast läheb kooli, aga et silmaringi (just nii ta ütleski!) ei olevat poisil mingisugust. Et seda tulevat laiendada.

Nädala pärast tuli Aadu linnast laiendatud silmaringiga tagasi. Meie jooksimise üksteise võidu vaatama, kuidas ta nüüd välja näeb, aga polnud midagi erilist, ikka Aadu mis Aadu. Ainult et selle ludu asemel, millega ta linna sõitis, oli tal nüüd peas uhiuus koolipoisimüts, sihuke sinine ja tumekollase randiga, ja et oli nagu tähtsamaks läinud. Aadu puikles kangesti vastu, kuid meie poistega kordamööda siiski katsusime mütsi oma pähe kah. Oli väärt müts küll, ja Salme ütles, et mulle see sobib veel paremini kui Aadule. — Sellest mütsist peaks vist isaga ääriveeri juttu tegema!?

Kui olime mütsi küllalt proovinud, siis hakkasime Aadule peale käima, et las näitab nüüd meile silmaringi kah ja et las räägib linnast ja rongist ja kõigest.

«Täna ma ei räägi, sest täna olen ma metsikult väsinud,» ütles Aadu. «Te mõelge ise — just õige natuke jäi puudu, et oleksin ühe soojaga tervelt kakssada kilomeetrit rongiga maha kihutanud!»

No mis ta ajab! Ilmar on kah rongiga sõitnud. Seal pole midagi rasket, muudkui istu. Niimoodi ma talle ütlesingi, et parem ärgu puhugu ja et siin pole mingit laiendamist tarvis.

«Sina, Peeter, ise sa ei tea, aga muudkui räägid,» nähvas Aadu. «Või et pole, ütled sa. Mina jälle tahaksin näha, kuidas sa vaguni mõlema seina akendest korraga välja vaataksid! Et kas sul võtaks ehk kaelakondis pilli lahti! Sa mõtled, et ongi

niisama lihtne — silmaringi laiendada? Aga mina ütlen, et seal tuleb sul täie aktiiviga . . .»

Kui Aadu juba «aktiivi» kallale asub, siis enne oota, kuni tal vedru maha käib. Sedapuhku ta lõpetas ruttu. Küllap ikka oli tõepoolest kangesti väsinud.

«Homme siis tuleb teile maleva staabi juures loomaaiateema vestlus,» teatas Aadu jutu lõpuks. «Osavõtt on kõigil vabatahtlik, aga te vaadake, et olete kõik kohal. Üksikult ma sellel teemal pärast enam jutule ei võta!»

Järgmisel päeval oli malev staabi juures aegsasti koos. Aga keda ei olnud, see oli staabiülem ise.

Pidasin adjutandiga nõu. See oli valmis Aadule järele minema. Kuid siis juba hakkasidki põõsaste vahelt vilkuma sinine müts ja kaks kätt, mis seda küll ühele, küll teisele poole ja küll päris otse sättisid. Aga kohe, kui staabiülem meid märkas, ajas ta pea kuklasse ja tampis siisugust tähtsat kindralisammu, nagu marsiks ta kümne maleva eesotsas.

«Hakka nüüd teemaga ruttu peale!» käratses ootamisest tüdinenud malev. Aadu seevastu ajas käed püksilaka vahele ja, vaadanud ringi, krimpsutas nina.

«Mis ma hakkan, kui kõnetooli pole!»

«Pole sulle mingit tooli tarvis,» nähvas Salme nagu piitsaga.

«Kus nüüd on isandaks läinud, et korra linnas oli!»

Aadu «laiendus» oli üks-kaks-kolm kadunud. Tõmbas aga kohe koivad istmiku alla ja kuulutas õhinal:

«Kõige tähtsam koht linnas on loomaaed! Ma käisin seal neli korda. Veelgi oleksin läinud, aga tädi hakkas riidlema ja rohkem ei lubanud. Kus seal ikka on loomi!»

«Kas lõvi on?» küsis Kaarel.

«Päh, lõvi!» põlastas Aadu. «Seal on sul kümme lõvi, ja üks on siisugune, kes muudkui sööb inimesi!»

«Inimesi?!» ahhetas kogu malev.

«Aga mis te siis arvate? Juba mitu tükki on nahka pannud!»

«Kas sind ei tahtnud nahka panna?»

«Alguses tahtis küll,» seletas Aadu tähtsalt. «Kohe kui mind nägi, kargas püsti ja ajas lõuad pärani. Muud polnudki näha, kui aina suured valged kihvad paistsid. Kui siis äkki tuli minu poole ja noh . . . tegi, nagu haigutaks. Aga mina kah ei jäänud ootama. Näitasin talle keelt ja pistsin putkama. Kus tema hakkas hüppama, ikka nii: karmauhti! ja karmauhti! Pärast jälle jättis järele, sest sai aru, et ta mind ikka kätte ei saa.»

Teisel päeval, kohe nagu mind nägi, kukkus möirgama, endal silmad siisugused — põlevad. Kihvad ka ajas paljaks. Mõtlesin, et noh, tule aga! Küll ma sulle siis näitan! Näitasin talle rusikat ja enam plagama ei pannud. Kus see alles mõjus! Võttis teise nii kartma, et viskas kändsti küljeli ja heitis magama.»

«Sai aru, et oled ikka liiga väike,» täiendasin mina staabiülemat. «Ta siisugustest kondistest vist suuremat ei hooli.»

Päike näitas juba hilist pärastlõunat, aga staabi juures käis ikka veel hirmus põnev jutt sellest, kuidas Aadu oma suure julguse abil tigeda ilvese kõige pimedamasse puurinurka hirmutas, kuidas kõik karud tema ees kordamööda valvel seisis, kuidas rangutangid tahtsid Aadut puuri meelitada ning sealt ise jalga lasta, kuidas hunt tema käsu peale magama heitis, kuidas ta eeslipaariga suureks sõbraks sai ja kuidas need kahekesi rõõmu pärast lasksid Aadul eeslite pasunakoori kuulata, ning veel teisi vahvaid lugusid.

Kohe ei oleks uskunudki, et siisuguseid asju saab juhtuda. Kaarel küll sosistas, et kuula sa teda! Et muudkui luiskab, lausa suu suitseb! Kuid midagi ei suitsenud ja Aadu ise oli surm tõsine. Kas nii siis luisata saab! Kaarel lihtsalt oli kade ja muud midagi. Seda ma talle ka ütlesin, et parem ärgu segagu kuulamast. Salme küll tegi mind tigidaks — muudkui nihutas ennast Aadule ligemale. Kuhu see siis kõlbab, poeb või teisele suhu!

Loomaaiateema vestlust Aadu sel päeval ei jõudnudki lõpetada. Ütles, et räägib homme veel edasi. Aga enne, kui me laiali läksime, ütles Aadu väarikalt:

«Mina hakkan kah nüüd loomaaeda tegema.»

Oli see alles uudis! Meie ei saanud tükil ajal mitte sõnagi suust välja.

«Tuleb kolhoosi loomaaed, et igaüks näeks ja teaks, misukesi elukaid on maailmas olemas.»

Vaat siis, mis suur kasu on laiendatud silmaringist! Kus ikka mõte — kolhoosi oma loomaaed! Ei ole kuulda olnud, et ümberkaudu midagi siisugust oleks varem juhtunud. On sel Aadul ikka nuppu. Ega ema asjata ütle, et on teine isasse läinud. See on kindel — kui suureks kasvab, siis tuleb temast esimees mis esimees!

«Aga kust sa lõvi saad?» küsis Salme. Kuid Aadu ainult kirtsutas nina.

«Misjaoks lõvi? Ma olen lõvisid juba küllalt näinud. Ja ega see pole sul linna loomaaed, vaid kolhoosi oma. Siin on tähtsad just need loomad, mis meil kasvavad. Esimees kogu aeg räägib, et tuleb loomade kasvatamist kõvasti edendada ja üldse nii . . . head eeskujude näidata. Ma siis nüüd hakkangi . . .»

«Misjaoks sina? Meie kõik hakkame!» kuulutas Joosep. Ent Aadu vaidles sellele kogu jõust vastu. Ütles, et ainult tema on loomaaeda näinud ja et ainult tema teab, mis ja kuidas.

Suur riid oli tulemas. Salme juba ässitas Kaarlit ja Joosepit, et need Aadu läbi kolgiksid. Mis ta siin ajab, aina tema ja tema, nagu puuris haigutavale lõvile rusikat näidata oleks ei

tea missugune kange tegu. Aga siis juba Aadu ise taganes. Ta ütles:

«Hea küll, olgu siis, et kogu malevaga. Ainult et mina teen ja teie jälle aitate.»

Noh, sellega me olime nõus. Siis on ikka nii, et pole Aadu ükski. Kuigi olime kõik sealsamas, andsin Eedasele ja Joosepile käsu, et nad puhuksid signaali. Ees seisis väga tähtis nõupidamine.

Mind sarjati jälle kirve pärast. Justkui see minu süü oleks, et maa sisse on kive pandud ja et kirvetera alati just nende pihta trehvab. Aga nemad, need suured inimesed, ei saa üldse millestki aru. Muudkui uurivad ja pärivad kõike. Ja kui midagi juhtub, siis kohe hakkavad ennast meie asjadesse segama ning nendelt isegi keretäit saada pole mingi kunst.

Nüüdki segasid nad meid kogu aeg. Nagu kauemaks kodust ära jäid, nii juba hakati sind taga otsima ja jälle aga pärima, kus ja mismoodi. Oli veel hea, et meie koppel küla servas asus, muidu vaata — tulevad sinnagi järele. Kohe nii võttis vahel tuju ära! Mõtlesime juba: lööme loomaaiale käega, küll siis pärast kahetsevad, missuguse väärt asja mokka on ajanud, aga Aadu ei tahtnud sellest midagi kuulda. Ütles, et kui meie kartma lööme, siis tema teeb üksinda. Seda jälle meie ei võinud lubada.

Raskusi oli küll hirmus palju, kuid töö edenes meil hästi. Nõnda kuidas me maleva suurel nõupidamisel otsustasime, nii ka tegime. Loomaia ehitasime koplisse, otse maleva staabi kõrvale tihedasse lepadrikusse. See oli tore koht. Kõige vahvam oli veel sellepolest, et ehitusmaterjali oli seal ilmatu hulk, mis pärast polnud seda vaja kaugelt vedada, muudkui aga võta kohe sealtsamast, kuhu puurid tulevad. Ja teisest küljest jäi meie ettevõtmine kõikide silmade eest täitsa peitu. Nagu Aadu seletas, oli see väga tähtis, et meie tööst varem keegi midagi teada ei saa, kuni me kogu kolhoosirahva suurele loomaaiapeole kutsume.

Puurid tulid kangesti toredad. Ning tugevust oli neil kõvasti, sest teivaste maa sisse tagumise juures meie jõudu kokku ei hoidnud. Algul oli küll nii, et puuri pulgad päris palju liikusid, kuid siis tuli Eedas targa nõuga platsi. Tema koos tüdrukutega hakkas puure alt väätide ja okstega niimoodi punuma, nagu korvi tehakse. See tegi puurid veel ilusamaks ja tugevust andis nii palju juurde, et Aadu ütles: lövi kah ei tule niisugusest välja! Ja okstest katused tegime ka puuridele peale.

Juba nädal aega me muudkui aga ehitasime. Tahtsime nii, et teeme kõik puurid valmis, ja siis toome loomad korraks sisse. Aga kui kolm suurt ja kaks väikest puuri juba valmis

olid, hakkas meil suur ehitamistuhin vähemaks jääma. Sest mis sellest niimoodi ikka tuleb, kui aina puure teha, aga loomi üldsegi ei ole. Ja siis just oli Joosep ühel öhtul saanud siili kätte. See oli tal juba kolmandat päeva heinaküünis kasti sees. Öhtuti külsime kogu malevaga teda piima ja vihmaussidega söötmas.

«Toome siili pealegi loomaaeda,» jäi Aadu lõpuks nõusse. Panime tulistjalu Joosepi küüni poole jooksu. Kaarli vana mütsilodu sees tõime esimese elaniku kohale ja valjude hõisete saatel lasksime ta puuri.

Siil ei paistnud alguses uuest elukohast mingit rõõmu tundvat. Oli aga keras ja vahel puhus ning pobises endale habemesse. Eedas viimaks arvas, et peaks teda kuidagi meelitama, aga siis juba torkas siil ise ninaotsa tasapisi oma okkalise kasuka serva alt välja. Ja kus siis krapsas jalgadele ning hakkas kohe ringi vaatama. Meie kõik olime põnevil, et kas jääb rahule. Jäi küll, sest kui oli pehme sambla sees küllalt ringi jalutanud, torkas nina piimataldrikusse ega teinud meist enam väljagi.

Meie vaatasime siili veel hulk aega. Siile olime varem küllalt nälnud, kuid see ei tähendanud midagi. Loomaaias on teda hoopis teine mõnu vaadata. Kohe oli tunda, kuidas silmaring läks laiemaks.

Nüüd oli meil ehitamisest himu täitsa otsas. Enam ei tahtnud keegi puure juurde teha, enne kui valmis puurides juba loomad sees. Hakkasime nõu pidama.

«Mina toon Antsu loomaaeda,» tegin ettepaneku. «Niisugust kassi nagu Ants pole veel üheski loomaaias.»

«Ants pole kass ega kedagi,» vaidles Eedas vastu. «Hoopis meie Sass tuleb tuua. Kus see alles on metsik kass! Angoora tõugu, sellepärast ongi metsik!»

Vaidlus läks täitsa ägedaks. Mis see Eedase Sass, aga vaat kus meie Ants! Muidu küll vaatad, et on laisk ja et muudkui magab ja et nagu hiired oleksid tal pool saba tagant ära näri- nud. Aga kui osavalt ta kõike näppab! Saba ka just selle varguse nahka tal läkski. Kaarel mäletab küll, kuidas Ants nende sahvris süldikaussidest matti võttis ja kuidas tal ema Antsu süüpaigalt kätte sai ja kuidas siis Ants suure ähmiga saba ukse vahele jättis ega hoolinud sellest vähematki. Nõnda tuligi terve naha ja poole sabaga koju. Ning kuidas ta alles tänavu kevadel pool pesakonda kanapoegi pintslisse keeras! Sai isalt küll niisuguse sauna, et kasukas tolmas, kuid öhtul ainult lakkus vurrusid. Ja ka teine pool pesakonda kanapoegi oli läinud nagu ei midagi. Vaat niisugune on alles üks metsik kass!

Sassi metsikusest polnud Eedasel midagi jutustada, aga oma jonniga ajas ta edasi. Siis ei saanud muidu, kui hääletasime. Kõik peale Eedase olid Antsu poolt, ja peale minu olid angooratõu poolt ka kõik. Sellepärast Aadu ütleski:

«Las siis olla kaks kassi. Linnaloomaaias oli lõvisid ka mitu tükki. Ja nad pole üldsegi ühtemoodi kassid.»

Need olid tublid sõnad ja kõik jäid rahule.

«Mina toon isa hagija kah siia,» seletas Kaarel õhinal. «Isa ütleb, et see on läbinisti tõuhagijas. Niisugust hagijat on kõigil huvitav vaadata.»

«Mina jälle toon Kaaro,» võttis Jaan sõna. «Kaaro on ka tähtsat tõugu. See on nii keeruline tõug, et mulle ei jää nimi kuidagi meelde...»

Salme lubas tuua kodujänese, Aadu oli nõus muretsema hiiri, aga rohkem loomi polnud kuskilt võtta. Vaatasime kõik Aadu otsa, et noh, millega ta seda loomaaeda nüüd õige teeb. Aadu oli üsna mossis, aga Kaarli nägu läks äkki naeru täis. Kui me ta ära olime kuulanud, ajas Aadu pöidla püsti ja hüüdis:

«Õhtul läheb täie aktiiviga lahti!»

Hommikul äratas mind isa ähmi täis hää. Öösel oli kolhoosis äraseletamatuid asju juhtunud. Ema ja tädi vangutasid pead ning löid käsi kokku.

«Nojah — jooksin siis kohe talli,» jutustas isa. «Seal sai kõik selgeks. Ühelt sedelgalt oli rihm kadunud, aga kust see varsale kaela sai ning kuidas hobusekari koplast välja pääses, seda — löö või maha, aga pea ei võta kinni!»

Ja siis Laratse Liisa kargab talliuksest prauhti sisse. «Kas on sinu rihm või ei ole?» ja torkab mulle teise sedelgarihma nina alla. Vaatan — Esku sedelga oma jah. Tema aga mulle kas või rihmaga pihta, ise nutul ja riiakas ning mind süüdistama, nagu oleksin mina selle noorloomade laudas vasika jalgadesse sidunud.

Saan Liisast kuidagi lahti, kui juba esimees ise tuleb. Tuli-vihane ja kirub mis kops võtab: üks lambatall ja noor isakalkun olevat öösel ära varastatud! Sigalas on käidud, praegu loetakse põrsaid üle. No mis sa siin ütled, ah? Hullumaja, puhta hullumaja!»

«Ai-ai-ai, ai-ai-ai...» imestasid ema ja tädi. Isa virutas ukse paukudes kinni.

Tirisin Antsu ahju pealt maha ja kiirustasin koplisse. Ants lõi süles nurru ja lükkas koonuga mul korraks üle nina. Ta oli täitsa rahulik, kuid mina küll nii rahulik ei olnud. Ja kes olekski võinud uskuda, et nende kalkunite pärast sihuke lärm tuleb. Hakkas üsna kõhe tunne ja salaja oli isegi hea meel, et suur kalkun meid Joosepiga õhtul läbi klohmis ja et sellepärast pidime võtma väiksema. Aga see mulle küll meeldis, et kukest keegi midagi ei teadnud. Salme neid asju ikka tunneb. Tema andiski mulle nõu ka kukk kotti pista. Kuid siis jälle need hobused ja vasikad... Ja see ka, et esimehel juha kõik teada...

Kopliserva oli kuulda heledat määgimist, vahel sekka jälle koera ulgumist. Ants hakkas süles kibeleva. Surusin ta tugevamini vastu rindu ja panin kiirust juurde.

Loomaaed oli läinud öö jooksul hoopis teist nägu. Siiliga ühes puuris kükitas Salme valge jänese. Teises väikeses puuris kõndisid kukk ja kalkun kogu aeg teineteise ümber. Kalkun tõstis jalgu väärakalt kõrgele, ise vaatas kukele ülevalt tähtsa näoga alla, kukk jälle ajas pea viltu ja saputas veelgi tähtsamalt tiibu ning kogu aeg kokutas ärevalt midagi oma kukekeeles. Ühes suures puuris kükitas Kaarli isa hagijas, endal niisugune häbeliku moega nägu ees. Ta oli nina puuripulkade vahelt läbi ajanud ja küllap tahtis siili lähemalt vaadata. Iga kord kui ta selle poole igatsevalt ulguma hakkas, tõmbas siil ennast kerra, nagu oleks pihta saanud, aga jänese pistis kargama. Ühe puu külge oli seotud värisev lambatall. Selle ümber kükitasid Aadu, Kaarel, Salme ja Kati ning nurusid üksteise võidu:

«Ära enam määgi! Katsu juba olla vaiksemalt. Noh, utu-utu!»

«Mää-ähä-ähä-ää!...» mökitas talleke haledalt vastu ja punnitas kohkunult silmi.

«Au-auh-auu...!» aitas hagijas kaasa.

Antsule polnud niisugune muusika üldsegi meeltnööda. Rapsas mulle küüned käsivarde ja tahtis punuma pista. Mul võttis see mäng kisa lahti, aga mingisugust allavandumist ei olnud. Ants küll ajas käpad vastu ja turtsus ja urises ja vajutas hambad Kaarli pöidlasse, aga ühisel jõul kergitati puurikatust üles ning Antsul polnud kuhugi pääsu. Kuigi käsivars kangesti kipitas, oli mul süda täitsa rahul — nüüd kõik nägid, kus on ilka metsik kass!

«Noh, kus su varss on?» pärisin Aadult. Ise ta alles eile ütles, et varsa toomiseks läheb rohkem aktiivi tarvis kui minul seda on. Las nüüd räägib, kuidas nad Kaarli ning Eedasega teda töid. Et meie tööme kõik kohale, ainult põrsas pani kõvasti röökima, mispärast tuli ilma jalga lasta.

Aadu kõrvad läksid punaseks.

«Nojah, ega varss pole sul mõni kalkun,» seletas ta tusaselt. «Varss on hoopis hobune. Ja alguses läks kõik hästi, aga siis need suured hobused tulid varsale järele ja me ei jõudnud nii ruttu väravat kinni panna. Pärast jälle ei saanud neid enam koplisse tagasi, sest kõik pistsid jooksu. Siis veel hakkas varss hirnuma ja kus siis vana mära ise tuli... Noh, meie siis kah panime jooksu, ainult et ohelikku ei saanud kätte...»

Mulle kippus naer peale, kuid ütlesin laivalt:

«Säh sulle nüüd — aktiiviga!»

«Meie siis tahtsime tuua vasika, sest teine ohelik oli veel,» olendas Kaarel. «Aga vasikas oli loll nagu vasikas, muudkui punnis vastu ja ohelik läks tal kaela ümber kokku. Siis sidu-»

sime selle talle jalgade külge, et vahest saab ta niimoodi rohkem aru. Aga ei saanud midagi, hoopis pistis inet ajama. Kui meil siiski hakkas edenema, oli lauda poolt äkki hääli kuulda. Me siis enam ei saanudki, oleks võib-olla nähtud. Ja pärast jälle läks liiga hiljaks.»

«Oheliku oleksite võinud ikkagi ära võtta,» pahandasin mina. «Nüüd on kogu küla nende rihmade pärast kisa täis.»

«Kas on?» kohkus Kaarel.

«Või veel! Esimees ise kirub!»

«Ega vist nahatäieta pääse?» ohkas Kaarel, ja Salme ning Kati näod läksid tõsiseks. Kuid Aadu lõi käega ja ütles kindlalt:

«Pole siin mingit nahatäit. Ma tegin isaga loomaaia nagu juttu. Ütles, et see oleks üsna huvitav. Ja kui ma ütlesin, et see oleks ehvektne ka, siis isa ütles, et oleks ehvektne küll. Vaat kui loomaaiapeole tulevad, siis hoopis kiidavad meid. Ja var-saga ja vasikaga on ka niisugune lugu, et oleksin ma neid päris tahtnud, siis poleks nad mul kuhugi pääsenud. Sest ma alguses küll tahtsin, aga pärast jälle ei tahtnud, seepärast et esimees ise annab loomaaeda hobuse ja lehma ja kõik. Ainult hästi suuri puure tuleb teha.»

Nüüd läks meie tuju kohe paremaks. Aadu juba tühja juttu ei räägi.

«Lammas tuleb ka puuri panna,» ütlesin mina. «Siis ehk jätab määgimise järele. Nüüd vaata veel, et on külasse kuulda.»

See rabeles vastu mis jõudis, kuid asi sihuke tallepoeg meeste käes ära ei ole. Kaarel ütles, et hagijaga oli palju rohkem tegemist olnud. Seadsime just tallepuurile katust hästi peale, kui tuli Eedas oma metsikut tõugu Sassiga.

Sass oli tõesti metsik kass. Kohe kui hagijat märkas, ajas oma pikad karvad turri ning puhus sellele vastu. Hagijas tõmbas koonu puurivarbade vahelt ära, ja et ta on üsna leplik loomuga koer, siis patsutas sabaga puuri põrandat. Nüüd juba Sass silmas Antsu. Eedasel oli oma metslase kinnihoidmisega metsikult tegemist.

«Kuhu ma ta panen, selle põrgulise? Silmad kratsib peast välja!» hädaldas Eedas. Kaarliga koos tõttasime Eedasele appi. Eedas vajutas käed kassi koonule ning silmadele, meie Kaarliga hoidsime Sassi suurivaevu jalgadest. Salme taipas kõige enne, mis teha. Ta tõi põõsast selle koti, millega olime õhtul kuke ja kalkuni siia vedanud. Sass rabeles ja küünistas mis hirmus, aga saime ta ikka kuidagi kotti ajada. Kui viimaks kotisuule istusime, siis hingasime kergendatult, kuigi mul oli natuke kade meel Sassi metsikuse pärast.

«Sass tuleb panna Antsuga ühte puuri,» otsustas Aadu.

«Lähevad riidu,» kahtles Eedas küüru selga tõmmanud Antsule vaadates.

Vaatasin küsivalt Aadule. See kortsutas kulmu ja ütles:

«Mingisugune riidlemine ei ole loomaaias lubatud. Kõik kassid peavad elama sõpruses.»

Sellega oli asi otsustatud. Ants tegi küll pikka urinat, ent toppisime koti laeprao vahelt sisse ja raputasime Sassi puuri.

Kus nüüd läks märuliks lahti! Nii kui Sass otsaga puuri jõudis, nii kargas Ants talle karvu kinni. Puuris hakkas pöörlema susisev ja kräunuv ja möirgav pundar ja paljalt karvatutid lendasid igasse külge laiali. Aga vähe sellest, et Kaarli isa hagijas rabelema ning kassidele kaasa ulguma pistis; platsi kargas Jaani keerulist tõugu Kaaro. Esimese valuga jäi peni kohkunult seisma, aga siis liputasid mõlemad koerad teineteisele saba ja nüüd oli Kaarol asjast selge pilt. Nagu lövi kargas ta kasside puuri äärde ning hakkas vihaselt haukuma.

Puuris rabelevast puntrast sai paugupealt jälle kaks kassi. Mõlemad unustasid sedamaid oma tüli. Ja kus siis äkki Sass turtsatas penile otse näkku ja Ants sähvas käpaga Kaarole koonu pihta. Kaaro läks marru. Enne kui me jõudsime nohki ütelda, surus koer kogu jõust puurile peale. Jooksust hingeldav Jaan käratas Kaarole, et olgu vait ja jätku järele, kuid see ei jätnud enam midagi. Tormasime Kaarot puuri juurest ära rebima, aga juba vajus puuri üks külg laiali. Nagu kaks välku kargasid kassid välja, turris sabad kui luuad püsti. Pikemalt aru pidamata krapsasid mõlemad puu otsa.

Nüüd märkas Kaaro jänest ning siili. Kassid olid tal kohe meelest läinud, kargas aga siili puuri juurde. Loomaaias oleks kui vanakuri ise möllanud. Kati nuttis valju häälega, Salmel kah oli nutuvõru suu ümber, hagijas ulgus ja katsus meeleheitlikult puurist välja pääseda, teise puuri nurgas värises lambatall ja määgis mis veel vähe jõudis, kukk kisas ärevalt ja peitis ennast hirmu pärast losutava kalkuni selja taha, jänes oli läinud päris ogaraks ja rabeles peadpidi puurivarbade vahel, aga siili asemel oleks otsekui väike mootor töötanud.

«Vii oma lõukoer minema!» kisas ähmi täis Aadu.

«Midagi ma ei vii!» kisas Jaan vastu ja kärkis oma Kaaro peale. See ei kuulunud üldsegi, vaid pani veel hoogu juurde. Ja nüüd äkki pressis Kaarli hagijas ennast puurist välja, kargas siili juurde ning kukkus vihaselt lõrisema. Jänes vajus kokku, vist minestas. Kaaro rebis end Jaani käest lahti ja hüppas hagi-jale appi. Tormasime robinal koerte kallale, kuid suure sagina sees lükkas keegi kalkuni puuri pealt katuse maha. See kukkus otsapidi puuri ja kus siis pani kikas koleda kisa ning robinaga lendu. Ja siis ma veel kuulsin raginat ning nägin põõsaste vahel vilksatamas talle tagumikku, ja veel jõudsin silmata jänest, kellel oleks nagu sada paari jalgu all olnud, ning Kaarli hagijat, kes aina kilkas ning kellel polnud vähem kiire, ning siis nagu oleksin näinud loomaaia pealikut Aadut, kes kahe kläega peast kinni hoidis, ja siis hakkas mul endal pea ringi

käima, ja siis tuli üks niisugune vahekoht, millest ma midagi ei mäletagi. Aga kõige lõpuks jäi kõik väga vaikseks, ja selles vaikus kamandas keegi täitsa esimehe häälega:

«Ettevaatlikumalt! Ettevaatlikumalt!»

Ja siis mul ei käinud enam midagi ringi. Krapsasin esimehele ja Eedase isale appi, kes päästsid puuririsude alt lahise noka ning punniaetud silmadega kalkunit.

«Kärvas maha?» küsis esimees, kui päästetud kalkun ei võtnudki jalgu alla.

«Ehk toibub veel,» torises Eedase isa. Kalkun hakkaski rabelema, kuid vajus varsti uuesti losakile.

«Ta on unine, teda tuleb raputada,» andis Aadu asjalikku nõu.

Kus nüüd kargas esimehel hing täis:

«Ah raputada?! No küll ma sind sunnikut veel raputan! Eks sina see ninamees siin oledki?»

«Ma, noh... See on ju loomaaed... Kolhoosi oma... meie kingitus...» kogeles Aadu.

«Ha-ha-haa!...» pistis keegi laginal naerma. See oli pioneeride esimees Kusta. Ja siis ka minu trummimehest vennas hakkas talle kaasa lõkerdama. Nagu just neid olekski siia praegu kõige rohkem tarvis.

«Kuule, poiss,» ütles Eedase isa täitsa ilma naeruta. «Niisuguse «kingituse» eest oleks minu isa mu otse siinsamas korralikult läbi nüpeldanud. Kasside ja koertega võite oma himu täis jännata, aga laudad jätke rahule.»

Paistis, et mitte ainult minul ja Aadul, vaid meil kõigil oli üsna paha tunne. Sest kõik tuli ikka sandisti välja küll.

«No ärge siis nina nii norgu ka laske,» lohutas meid juba päris rahulikuks muutunud esimees. Panin teda hoolega tähele. Vuntsid ei lasknud hästi näha, ent mulle küll paistis, et nende all oli nagu naeru näha. Ja siis see kalkun kah ajas ennast viimaks ikka jalule ning meil kõigil hakkas kohe kergem.

«See muidugi on hea, et teil ettevõtlikkust on,» rääkis meile esimees, kui kõik koos kalkuni ja kinnipüütud tallega küla poole astusime. «Ainult et enne ikka pidage endast vähe vanema inimesega nõu. Nii on selle loomaaialugu lugu. Meil neid siin kolhoosis juba päris mitu tükki olemas. Ja ühte, kanalasse, kuluks ka teie abi üsna marjaks ära. Näe, naistel seal käedjalad nii tegemist täis, et hoia ja keela!...»

Niimoodi siis lõppeski Aadu loomaaialugu. Eks meil kodudes ju oli seda ütlemist veel küll ja küll, aga kui järgmisel hommikul kogu malevaga kanalasse marssisime, siis ei võetud meid seal põrmugi halvemini vastu kui Kusta pioneere.

MÜGARAMÄEL OLID SUUSAVÕISTLUSED

Minu koolikotis, hoolikalt vihikute vahele peidetuna, oli maailma kõige tähtsam dokument kõige rõõmsamate ning põrutavamate uudistega. Seal oli minu — klassitunnistus! Aga sellel tunnistusel...

No kas te oskate seda ette kujutada?! Isegi Ilmar vangutas tunnustavalt pead, nagu polekski ma enam esimeses, vaid samuti viiendas klassis. Jah, tunnistusel seisis selgete numbritega kirjas, et veerandaasta jooksul olin ma matemaatika nelja parandanud viieks, aga eesti keele ja kehalise kasvatuse kolmed teinud neljadeks! Nüüd oli mul tunnistusel ainult üks kolm — joonistamine. Aga joonistamisega on juba nii, nagu Ilmargi alati ütleb, et selleks peab olema talenti, ühesõnaga annet, aga minul seda pole. Isal ka ei ole. Kui isa kassi joonistab, siis ema üldsegi ei tee vahet, mis loom sellest välja tuli, kas konn või hobune.

Otsekui lumekera veeresin tuppa. Kus tädi pistis kohe kisama, et mis see tähendab ja et kus ma olen püherdamas käinud, ja ema ka käratas mulle peale. Aga ma ei löönud kartma. Viskasin lumised kindad käest ja kraamisin oma tunnistuse kotist välja. Parajasti tuli isa tuppa ja ulatasin selle kohe temale.

«Kas sa näed!... No kas sa näed!... No kas sa ikka näed!...» imestas isa. Ema ja tädi kummardusid üle isa kummagi õla, ja kus siis kukkusid samuti kiitma. Polnud enam mingisugust riidlemist, kuigi nüüd riietel lumi juba sulama hakkas. Aga noh — mis loebki niisuguse tähtsa päeva puhul tilk vett põrandal!

«Tubli poiss, Peeter!» kiitis isa ja tõmbas mul oma veidi hobuste järele lõhnava käega üle märgade juuste. «Just nii-»

moodi tulebki õppida. Noh, on ka sind meeles peetud.» Isa läks riidekapi juurde ja hakkas selle tagant midagi välja koukima. Ajasin kaela õieli, kuna isa seejuures rääkis: «Mõtlesin: annan nad sulle näärilpuu all kätte, aga et tegid heameelt, siis... olgu siis nii, et saad kohe. Noh, Peeter, siin on sulle nii-öelda — preemia!»

Surusin suusad tugevasti kaenlasse ja koos nendega kargasin isale kaela. Isa nägu oli kole okkiline, kuid ma ei hoolinud sellest midagi, kui oma põse vastu kõige teravamaid tüükaid surusin. Nii suur rõõm oli!

Isa näol oli mõnus muhelus, kui mind oma kaelast viimaks maha raputas. Kõigil oli hea meel, et tõin hea tunnistuse ja et mind hästi meeles oli peetud. Ja mul endal südames oleks nagu Sepa-Mihkel suure vasaraga hästi kõlisevat rauda tagunud.

Kus olid ikka ilusad suusad! Niisugused pruunid, hästi libedate taldadega. Ja missugune soon seal veel sees oli! Sirgem kui sirge! Ja ülessirutatud käega ulatusin suusaninasid just vaevu puudutama. Ilmar räägib, et niisugune on suuskade kõige õigem pikkus.

Tundsin juba ette suurt mõnu, kuidas nüüd Aadu ja Kaarel imestavad. Nad nagunii salamahti muigasid mu vanade suuskade üle. Ja õieti ütelda, mis suusad need ka olid. Kui Ilmar veel nii väike oli kui mina, tegi isa need talle ükskord. Noh, rangisid oskab isa teha missuguseid, keegi kolhoosis ei tee paremini, aga suusad kukkusid tal küll kehvad välja. Üks nina oli kõrgem, teine jälle hoopis madal, ja lühikesed olid nad ning paksud. Ilmar ristas need kohe «tünnilaudadeks» ja isa ise ka nimetas neid niimoodi. Aga Ilmar sõitis nendega ikka päris kõvasti, tallad kulusid soontega ühetasaseks. Hiljem on Ilmar juba kaks paari suuski ära lõhkunud, aga et neid tünnilaudu lõhkuda, selleks peaks küll Sepa-Mihklilt puudase kirve telima!

Sain parajasti suusad alla, kui trummimehest vennas koju jõudis. Kus juba värava juures ajas kisakarina lahti:

«Oh sina, Peetri-mait! Kas ma sulle veel vähe olen rääkinud: sina ära puutu minu... eem...» Ilmar jäi vait nagu kägu, kui sel odraokas kõrisesse läheb. Siis küsis ta hoopis teise häälega:

«Kuule, poiss, kelle suusad need on?»

Ajasin rinna ette.

«Need on mulle preemiaks hea õppimise eest. Pole nii, et üks saab igal aastal uued, aga teine lasku kogu aeg ainult minisuguste laudadega...»

Ilmar katsus suuski siit ja sealt, ma pidin kogu aeg küll üht, küll teist jalga tõstma.

«Head suusad,» kinnitas vend asjatundlikult.

«Muidugi on head,» kiitsin ka mina takka. «Vaata et sinu omadestki...»

«Ära lobise!» käratas Ilmar mulle peale. «Ja suuskadelt roni kohe maha!»

«Need on minu suusad!» olin kuraasi täis.

«Võta alt ära, kui sulle öeldakse!» käsutas Ilmar. «Suusad tuleb tõrvata, aga sina muudkui sätid kohe kihutama. Näha, et sa suuskadest tuhkagi ei tea.»

Mossitasin, kuid suusad võtsin alt ära. Ja kus nüüd Ilmar hakkas alles sekeldama. Mind pani suuski kuivatama, aga ise tegi haopinu taha lõkke üles. Siis tõi välja igasuguseid napakesi määretega ja oli ise seejuures nii tähtsa näoga, nagu ma tõepoolest suuskadest midagi ei teaks.

Äkki läks lugu hoopis hulluks. Ilmar võttis minu uue suusa ja torkas selle tule kohale. Mul käis üle ihu niisugune tunne, nagu oleksin saanud vemblaga otse paljale, noh, sellele ikka!...

«Mis sa teed!» karjatasin kuidas kõri võttis ja lükkasin suusa tule pealt eemale. Aga kus siis Ilmar vihastas! Käratas mulle, et olgu ma vait ja õppigu ametit, aga mitte nii, et kogu aeg segan. Mul lihtsalt oli nutumaik suus. Ilmar ka vist pani seda tähele. Nüüd ta seletas mulle päris sõbralikult, et ärgu ma muretsegu midagi, et kõik tehakse nagu kord ja kohus.

Noh, eks ma siis jäin rahulikumaks, kuid süda ikka valutab küll, et järsku lähevad põlema. Aga ei läinud nad midagi, ehkki olid nii kuumad, et kui Ilmar neile männivaiku peale määris, siis see särises nagu rasv pannil.

See Ilmar on mul ikka tark vend küll. Kuigi suusad olid kogu aeg tule kohal, polnud neil mitte värvigi kõrbenud. Ja kus veel rääkis mulle igasugustest tõrvadest ning määretest ja kuidas kõike teha. Aga süda läks mul täitsa kergeks siiski alles pärast seda, kui Ilmar suusad veel kord üle takseeris ja ütles:

«Nüüd las jahtuvad maha. Homme tuleb sul mõni kilomeeter sõita, et liigne tõrv maha tuleks, ja võibki määret anda. Siis aga — mine või võistlema!»

Ou nägi välja nagu jahumatt tuule käes. Juba kolmandat päeva käis selline möll, et ära nina mitte ukse vahelt välja pista. Lund, mida juba küllalt oli, kihutas tuul mööda maad tüdinematult edasi. Kuid ega ta ainult sellega leppinud! Muudkui võttis aga taevast kogu aeg lisa.

Tädi rääkis, et tuleb suur sula, sest pärast tuisku tulevat see alati. Ent sedapuhku läks kõik teisiti. Kolmandal öhtul tuisk küll lõppes, aga vattpehmet lund puistas veel neljanda päeva tagantjärele. Ka pehmemaks nagu läks, kuid sula... Noh, plaanitsetud suurest lumesõjast ei tulnud midagi välja, sest lumi hakkas nii vähe kokku, et visates pudenes pall õhus laiali. Küll aga kuulsin Ilmarit ja Kustat arutavat, et niisuguseid suusa-

ilmu, nagu pärast seda suurt tuisku, polevat enam mitu aastat nähtud.

Küllap vist sellest tuisust ja neist suusailmadest saidki alguse koolivaheaja kõige tähtsamad sündmused. Naaberkool kutsus meie pioneerimaleva endaga võistlema. Kus nüüd alles pääses, sagin valla! Enam muust juttu ei olnudki kui aina neist võistlustest. Isegi mu suuskaderõõm läks puha nende võistluste nahka. Näitasin suuski Aadule, ise ootas, et vaat nüüd hakkab kohe nuruma, et las ma proovin, ja nii. Aga tema nagu ei näinudki, muudkui seletas, et seal isegi karikas, niisugune, mis aina ringi rändab, on välja pandud ja puha! Sülitasin sellele rändavale karikale ja seadsin suusaotsad Kaarli poole. Seal sama lugu. Kaarel kiitis suure suuga Kusta ja Ilmari ja Antsu vormi, aga suuskade kohta ütles, et on head suusad küll, ja rohkem mitte midagi. Või head suusad? Puust välgud on nad, aga üldsegi mitte suusad! Nii ma ka Kaarlile ütlesin, aga tema jälle, et olgu või välgud, aga vaat meie Kusta, see küll muristab naaberkoolis karika välja. Kui Kaarli juurest edasi sõitsin, siis kogu tee kirusin valju häälega.

Tundsin, et mulle oli ülekohut tehtud. See tunne kadus alles siis, kui Salme ja Kati ei jõudnud mu suuski küllalt ära kiita. Salme võttis isegi kindad ära, et palja näpuga katsuda, kas on ikka hästi libedad. Ütles, et on libedamad kui ema uus triikmasin, ja värvi kiitis ka. Ise naeris niimoodi, noh, kõige kenamini, ja ma siis lubasin suusad talle kuni õhtuni, aga Katile jälle lubasin oma pilliroost kepid, sest tema kah kiitis suuski. Ise kihutasin Salme suuskadega uuesti Aadu poole, sest see võistluste asi oli ikka kangesti huvitav. Te mõtelge ise — see karikas, ja kohtunikud, ja lippudega rada ja siis veel igasuguseid muid asju. Ja vahepeal veel mõtlesin, et Salme ikka on tore tüdruk küll.

Noh, läksidki siis ja tulid tagasi meie kooli kanged suusamehed. Nii kui juba kaugelt paistma hakkasid, algas suur sagimine. Mitte ei tea, kuidas kõik teada said, aga külavahe oli paugupealt rahvast täis. Ja muudkui tuli aga juurde. Meie poisitega jooksisime suusatajatele tulistjalu vastu. Juba eemal tõstis Kusta mingisuguse läikiva asja pea kohale. See oligi karikas. Tänaval karjuti hurraa, meie ka karjusime. Nagu tuul vuhisesid suusatajad meist mööda, näod õhetavad ning õnnelikud.

Oli see vast õhtupoolik! Esimees ise oli tulnud võitjaid vastu võtma. Ja missuguse kõne veel pidas! Puha spordi edendamisest, ja massidest, ja jälle edendamisest. Ja kätt surus, kõigil surus ja Kustal ning Ilmaril veel mitu korda.

«Vaata kuidas saab sporti edendada,» ohkas Aadu, kui kõik oli lõppenud.

«Vahva!» kiitis Kaarel. «Ja kus on meil ikka kanged! Karikas, ja kus veel niisuguseid... tiplumid ja kõik.»

Nüüd ma ütlesingi välja, mida juba varem olin mõtelnud: «Aga meie võiks ju kah... edendada... ja teha need võistlused!»

«Vaata on mõte!» toetas mind Aadu.

«Aga teeme!» hõiskas Kaarel.

«Ja teeme kah! Hakkame kohe tegutsema. Teie ütlete kõigile homme hommikuks edasi, et tulevad võistlused, aga mina jälle räägin Kustaga, et aitavad meil teha. Et tuleks, nagu tarvis.»

«Ainult et karikat meil ju pole!» ohkas Kaarel.

«Jäta see minu hooleks. Küll saame ka karika,» lohutasin mina. «Las Aadu räägib esimehele, et meie kah nüüd edendame ja nii...»

«Seda võib,» nõustus Aadu.

Kui Kustale ja Ilmarile rääkisin, siis need alguses hullu-pööra naersid, kuid kord-korralt jäid ikka tõsisemaks, kuni Kusta viimaks kahtlevalt ütles:

«Aga kui õige?...»

«Aga tõepoolest! Las proovivad,» süttis Ilmar.

Õösel nägin unes, kuidas tuul minu «puust välkudest» kaugemale maha jäi. Neli meest andsid mulle üle karika. See oli nii suur, et kolhoosi esimehega pika punnimise peale saime ta viimaks reele. Kogu kool lükkas rege tagant, sest hobune üksi ei jõudnud vedada.

Varesed Mägaramäe kuusikus olid oma hääle päris ära karjunud. Ja või see siis naljaasi oli — juba kaks päeva tehti Mägaramäel niisuguseid asju, mida varesed eluilmaski polnud näinud.

Tähendab nii, et pioneerimalev lõi komisjoni, mis pidi võistluse läbi viima. Sinna pandi kõige paremad suusatajad — Kusta, Ilmar ja Ants. Komisjon hakkas kohe meie tagakambris suure hooga nõu pidama. Kuulasin nõupidamist kõõgis hingamist tagasi hoides salamahti pealt ega jõudnud küllalt imestada: kus muidu on teised kõik ei tea missugust väarikust rohkem kui mütsini täis, aga kui nõu peavad, siis hoia ja keela! Nõupidajate hääled läksid nii suureks, et ma ei pidanud enam kõhagi tagasi. Vaevalt olid nad oma vaidlemise lõpetanud, kui silkasin Aadu poole kuulnud uudiseid edasi rääkima. Aga polnud Aadut, ei Kaarlit, ei Jüri ega teisi. Olin imestusest keeletu. Siis aga märkas, metsa ääres edasi rühkimas imelikku rivi, ja kõik oli korrapealt selge. Meie poisid tegid treeningut!

Pistsin kohe üle põllu kihutama, aga poolel teel jäin mõtlema. Kas mul pole mitte kõige uuemad ja paremad suusad? Kuidas Ilmar neid veel määris! Mitte ei tunnegi, kui üle lume libised. Teistel muidugi on puha vanad, Kaarlil ja Joosepil isegi paigatud. Nemad küll peavad treenima ja proovima, et kas

suusad üldse vastu peavadki. Kuid mulle on treening isegi kahjulik. Mõelda vaid, kuidas see väsitab! Aga võistlused pole nii-sama, seal peab hästi puhanud olema. Silmitsesin arupidavalt suusatajaid. Vaatasin ja muigasid — näe rumalaid, muudkui kihutavad! Endalegi märkamatuult hiilis südamesse niisugune mõnus tunne, et mida rohkem need seal ennast väsitavad, seda enam on ju minul... Ei noh — kindlasti tulen esimeseks! Kohe löin lõbusa vile lahti ja keerasin suusaotsad Mägaramäe poole. Tuli meelde ka mu karikaunenägu, mille kohta tädi arvas, et niisugune unenägu läheb alati täide. Igaks juhuks võtsin kiirust siiski maha. Ei tohi ju väsitada.

Mägaramäel kisasid ärapahandatud varesed, sest seal oli töö täies hoos. Komisjon torkas lumme punaseid lipukest ning õle-tuustidega äramärgitud oksti, et võistlejad õigelt teelt kogemata kõrvale ei läheks. Seda oli tore pealt vaadata. Rada pidi tulema ju tervelt poolteise kilomeetri pikkune ja mind kangesti huvitas, et kas lipukestest jätkub või tuleb puudus ja et kas õled äkki otsa ei saa.

«Sa, poiss, ära tolgenda meil jalus,» andis Ilmar mulle tähtsalt nõu. «Teised juba hommikul proovisid mäkketõusmist ja laskumist, aga sind pole kuskil näha. Mäeveerul on meil rada juba märgitud, proovi otse samas!»

.Vaat kus nüüd leidis! Mis see mägi ka ära ei ole?! Niisuguste suuskadega nagu minul võib sealt kinniseotud silmadega alla lasta. Löin käega.

«Nonoh!» muutus Ilmar tähelepanelikuks. Oli õige aeg siit jalga lasta. Valisin kõige otsema tee kodu poole. Millal Ilmar koju tuli, seda ma ei näinudki, sest pugasin juba varakult teki alla võistlusteks jõudu koguma.

Ja nüüd siis oli see ülitähtis silmapilk käes. Mul on selle ärkamisega muidu ikka tegemist, aga täna krapsasin juba õige vara jalule. Ilmar alles vahetas külge, kui hakkasin teda miksima — et tõmmaku mu suuskadele veel määret peale. Küll nüüd Ilmar puhus ja torises, aga kuhu ta mu käest ikka pääses. Seisin kogu aeg juures ja vaatasin, et kas ta ikka korralikult määrib. Määris korralikult küll.

Oli ikka kenasti tehtud see võistlus. Lumele laotatud kuuse-okstel seisis väike laud, suur punane lina peal. Aga keset lauda oli pandud sihuke imelik pärg, pikad punased linnid ja suur lehv küljes. Kusta ütles, et pärg pannakse sellele kaela, kes tuleb võitjaks, ja veel antakse võitjale niisugune nimi — tšempion. See tähendab, et kõige parem. Karikat laual küll ei olnud, kuid selle eest oli seal veelgi vahvam asi — kolhoosi-esimehe enda taskunuga. No oli see alles nuga! Kus oli terasid küljes, ja kruvikeeraja, ja käärid, ja väike viil ja siis veel — no ära mitte räägigi! Ning kuidas pea veel läikis! Nüüd lubas esimees selle tšempionile. Siis oli seal teine auhind — terve

karbitäis igat sorti suusamäärdeid. Väga väärt asi, mille pani välja pioneerimalev. Kolmas auhind oli ka pioneeridelt — suur roosa lindiga kompvekikarp.

Võistlejad surusid tihedasti laua ümber ja vahtisid himukalt kõigile näha pandud autasusid. Ka pealtvaatajad — ja neid oli rohkesti, nii nooremaid kui ka vanainimesi ning paar poissi naaberkoolistki — õiendasid kaelu ja kiitsid juba ette meie võistlust. Mind see nuga kiskus lauale kangesti ligi. Kange himu oli pärga proovida, et kas on mulle ka paslik tehtud ja et kas äkki ei hakka pärast pigistama, aga siis mõtlesin, et see siiski pole hästi sünnis. Selle asemel võtsin noa pihku ja hakkasin seda prooviks püksitasku ajama. Mul on nüüd ju taskutega püksid, aga kui taskusse liiga suur nuga panna, siis hõõrub kintsu valusaks. Nuga vaevalt puudutas taskuserva, kui Kusta seda juba märkas ja kamandas:

«Nuga lauale! Ja käed auhindadest eemale!»

Tundsin, et läksin näost punaseks, teised võistlejad aga turtusid naerda ja Aadu näpsas ninakalt:

«Vara kipud esimest auhinda kahmama!»

Pöörasin pahandatult selja. Kohe näha, mis loevad head suusad, isegi sõbrad hakkavad kadedusest hammustama. Noh, eks näeme nende nägusid pärast! Tahaksin kuulda, missuguse jutuga Aadu siis välja tuleb, kui võidetud noa täie õigusega tasku pistan!

Kõrge komisjon terve trobikonna adjutantidega tuli rada võistlusteks sisse sõitmast tagasi. Natuke aega uhkeldasid teised punaste käesidemete ja valjude kamandamistega ning siis panid meid kahe kuuse vahele veetud uhke loosungi all rivisse. Jäin just Salme kõrvale. Ärevusest tõusis tomp kurku.

Kusta hakkas kõnet pidama, aga mul läksid kõik sõnad kõrvust mööda. Liiasi veel sellepärast, et sosistasin Salmele:

«Täna sa alles näed, kuidas üks mees siin ennast tšempioniks sõidab!»

«Pole mul sind aega vahtida!» ühmas Salme. Noh, ma sain aru — tüdruk kartis, et ei pea võistlusele vastu. Tõtt ütelda, olekski talle päris paras, kui jääks viimaseks. Ajab teine juba nina liiga püsti! Siiski hakkas natuke kahju. Otsustasin, et päris viimaseks teda jätta ikkagi pole tarvis, aga las jääb nii viimaste hulka.

«Tähelepanu!» hõikas Kusta ja hoidis lipukest ülal. Kumardusin natuke ette.

«Läks!» Lipp Kusta käes langes järsult alla. Võistlejad sööstsid paigast. Varesteparv tõusis kähedalt karjades õhku.

Vajutasin vaprasti keppidele. Kus mul oli alles kiirus peal! Pöösad läksid aina vilks ja vilks mööda. Viskasin kiire pilgu selja taha. Aadu oli otse kannul.

Panin auru juurde. Vaat mis kasu oli tublist magamisest —

Aadu jäi maha. Teadagi, mis niisugusest väsinud võistlejast müüd loota ongi. Mul oli kangesti kahju, et pealtvaatajad maha jäid. Nüüd nad vast näeksid!

Mäekülg hakkas juba paistma. Tuli kõvasti hoogu võtta. Pressisin täie jõuga, ent suusad üldsegi ülesmäge ei läinud, selle asemel hoopis vajusin käpuli ja libisesin tagurpidi alla. Aga ma ei jätnud jonni ja hakkasin uuesti üles rühkima. Nahk läks kole kuumaks, kuid ülespoole jõudsin veelgi vähem. Ja samas Aadu juba trügis minust ette. Seadis aga suuski risti ja ronis nagu... kohe ei oska üteldagi. Ning eks tema järel jälle Kaarel, ja Salme, ja Joosep!

Missugune hull lugu! Hakkasin samuti niiviisi üles minema nagu teisedki. Kiirustasin hirmsasti, aga need hirmus pikad suusad ju ei lasknud minna, muudkui jäid teineteise alla kinni. Ja kui Jüril üsna ülal suusk jalast lahti pääses ning hirmsa ajuga mäest alla libises, siis oleksin minagi äärepealt sellele järele läinud. Hoidsin küünte ja hammastega mäeküljest kinni ja pressisin vaprasti ülespoole. Polnud enam üldsegi mahti vaadata, kes ees või järel.

Otse mäe küüru juures lõi mulle pist rindu. Küll oli ikka häda, kas või jäägi viimase veerandi juures toppama. Ja see-sama Kati, kes veel kooliski ei käi, uperdas minust nagu väike orav mööda.

«Kuule, Kati!» hõikasin teda.

«Mis on?» Tüdruk vaatas tagasi.

«Aita mind natuke!»

«Kuidas ma saan sind aidata?» päris tema ja vaatas kahtlevalt ettepoole.

«Ole nüüd hea,» ütlesin kangesti haleda häälega. «Mul on pist, saad aru. Sa roni suuskadelt maha ja tiri mind üles.»

Kati ohkas, kuid võttis suusad alt ära. Ulatasin talle oma kepid. Kus on ikka kange tüdruk! Ise sihuke väike, aga ma ei saanud arugi, kui juba ülal olin.

«Oota nüüd mind ka,» nurus Kati. Kuid mul polnud enam aega, panin aga suuskadele kõva hoo sisse. Ja mis võistlus see niisugune ongi, kus teist tuleb järele oodata?!

Mäel tabas mind alles üllatus. Salme, Aadu, Kaarel ja Joosep olid hirmsasti ähmi täis ja askeldasid nõutult katkise suusasideme kallal. Juba eemalt hõikas Kaarel:

«Pea kinni, Peeter! Sul on alati nööri kaasas! Salmel läks suusaside katki!»

Või nööri! Nagu mina oleksin neil keelanud samuti nööri tasku pista! Las nüüd õpivad, mida peab kaasa võtma!

«Pole aega!» hõikasin üle öla, kui olin neist mööda kihutanud. On ju lõpuks ikkagi võistlused! Tegin niisugust kõva sõitu, et tuul lausa vihises kõrvus.

Järsku panin pidurid peale. Otse ees läks mägi nii järsult

alla, et tundsin, kuidas juuksed mütsi all liikusid! Siit alla sõita — ei! Pikalt kaalumata keerasin rajalt kõrvale. Tuli madalamat kohta otsida. Sõitsin mäeveeru mööda pika maa maha, aga kasu polnud midagi. Sealpool mäeseljal oli niisugune padrik, et alla sõites puistaks kõik kondid ükshaaval laiali. Tulivihasena kaotatud aja pärast tulin viimaks rajale tagasi. Sellest paremat kohta polnud kuskilt võtta.

Põlvedesse tikkus naljakas värin. Kuid alla sõita oli tarvis. Ütlesin endale:

«Peeter, ole nüüd mees!» Ent põlved tõrkusid veel. Lange-tasin otsuse elu ja surma peale. Hüüdega «Võta süda rindu!» pigistasin silmad kinni ja lasin käia...

Seda ma ei oska iialgi jutustada, kuidas alla jõudsin. Kuid all ma olin. Hõõrusin silmnäo lumest puhtaks, ja esimene asi, mis kuulsin, oli kellegi kõige vastikum lõkerdamine. Nagu mees ajasin enese püsti, korjasin kokku oma igasse ilmakaarde laialilennanud majapidamise ja tagasi vaatamata pistsin mööda rada jooksu. Küllap pioneerimaleva sanitaarpostil olid naerust pisarad silmis!

Põõsaste varjus panin suusad uuesti alla. Nüüd oli kõige raskem juba selja taga. Siiski tegi rada veel suure kaare ümber metsatuka. Ees ei paistnud ainsatki suusatajat. Tähen-dab, keegi veel polnud jõudnud, ju istuvad alles mäel Salme suuskade ümber, küllap jäid järelsõitjadki sinna toppama. Rõõmustasin kogu südamest, nagu võibki rõõmustada suur võitja ja tšempion. Olin küll metsikult väsinud, kuid pingutasin viimase välja. Et nähku nüüd ja vaadaku.

Just siis, kui ootasin meeletut vaimustusetormi, läks mul silme ees kõik segamini. Seal olid ju...

«Noh, ka viimane on saabunud!» hõikas Kusta hirmus valjusti. «Võistlejad, rivistuda-a!»

Jah, tõepoolest meeletu vaimustustormi saatel pani Ilmar Kaarli kaela lintidega pärja ja ulatas talle minu, või tähendab — selle noa. Auhinnast pisut nagu pettunud Salme surus kaenlasse kõik need uhked suusamäärde. Ka Aadul venis nagu pikaks. See kompvekikarp ikka polnud talle vist päris meeltemööda. Äkki ulatas ta selle Salmele. Aadu niisugune tegu ajas mul hingamise segamini, eriti veel selle pärast, et Salme oli kangesti õnneliku näoga. Ja kus siis järsku surus kõik kallid määrde Aadule kaenlasse. Ohkasin, kuid teistel näod särasid nagu Mägaramäe lumine nõlv päikese käes.

«Aga sinul, sõber, tuleb veel kõvasti treenida,» tähendas mulle tusasevõitu Ilmar. Muljusin nina maha ja tundsin, kuidas kõrvad hakkasid kuumama.

Kui Salme kompvekikarbi lahti tegi, pakkus ta mulle kõige esimesena ja ise ütles:

«Sa oled hea seltsimees. Täna sind abi eest. Võta kohe terve peotäis, sa ju tahad magusat.»

Küll mul oli häbi. Käsi kuidagi ei tõusnud karbini.

«Võta pealegi, Peeter,» ütles Kaarel ja seadis oma pärja linti. «Muidugi, oleks olnud hea, kui sa oleksid talle nõõri andnud, aga...»

«See on õigus,» lisas Aadu.

«Võtsin vastu. Vaatasin korra Salmele näkku. Tüdruk oli tõsine, aga silmad... silmad olid niisugused, noh... head. Pomisesin õige vaikselt:

«Ma... noh... ma...»

«Mis sa ütlesid?» küsis Kati. «Mina küll aru ei saanud.» Aga ise naeris. Mina kah hakkasin naerma, ja Aadu hakkas, ja Salme, ja Kaarel, ja kõik. Tähendab, unustasid ära.

Niimoodi lõppesidki suusavõistlused Mägaramäel. Järgmisel hommikul olin juba varakult teistega koos treenimas. Ja kui tulevad järgmised võistlused, ja Salmel või ükskõik kellel läheb suusaside katki, siis ma mitte ainult ei anna nõõri, vaid ise parandan ära kah. Igasugune parandamine sai mulle nüüd paugupealt selgeks!

KAPTEN KAAREL REISIB HÄRJASAARELE

Vana paadilugu Lassijärve kaldal polnud kellegi oma. Või ta muidu oleks seal juba mitu head aastat liiva sees upakil seisnud. Kust või kuidas ta sinna oli sattunud, selle kohta ei teadnud isegi Kusta midagi ütelda.

Aga siis ühel päeval — meie oma poistega just mängisime järve ääres röövleid — tulid paadi juurde pioneeride esimees Kusta ja minu vanem vend Ilmar. Takseerisid ning kopsisid teist igast kandist ja kõige lõpuks koguni kangutasid paadi liiva seest välja.

«Pole viga, sellest saab asja,» kiitis Kusta ja Ilmar muudkui kinnitas takka:

«Asja saab, kõvasti saab asja! Aga kahe paadiga võib kogu rühm korraga mistahes ajal Härjasaarele või ükskõik kuhu sõidu ette võtta.»

Meie röövlijaht muidugi jäi sedamaid katki ja nagu käsu peale vaatasime järvele. Seal ta seisis see Härjasaar, otsekui väike roheline mägi, ja ees ning kõrval läkis päikese käes järv. Kõik räägivad, et saareni tuleb siit oma tubli pool kilomeetrit. Ja veel nad räägivad, et see ikka on päris suur saar ja et saare taga on puha kõrkjad, kus on palju parte, kalu aga veelgi rohkem. Saare ees jälle pidid olema täitsa põhjata hauakohad, kus paaripuudased havid endale sammalt selga kasvatavad. Oi — igasuguseid jutte räägitakse Härjasaarest. Aga kõige põnevam ikkagi on see, et saarel on härjad. Mina kah olen varahommikuti mitu korda kuulnud, kuidas saare härjad nii kõvasti möirgavad, et järveäärne üsna kajab käes. Üks kõige jämedama häälega muudkui röögib ees ja teised, neil on natuke peenemad hääled, aiva aitavad takka. Kuid kõige salapärasem on veel see, et härgi seal keegi üldse pole.

näinudki! Nojah, Ilmar räägib, et neid seal polegi, et hoopis on niisugused linnud, keda hüüpideks kutsutakse. Kusta ka ükskord jutustas, et seisab sihuke kõva kõriga sulevatimees kõrkjates, võtab noka vett täis, ajab pea selga ja kukub aga üürgama, ikka buum-buum-buum ja muum-muum-muum. Aga mina neid jutte hästi ei usu. Saati veel pärast seda, kui me Kaarliga hüüpe proovisime mängida. Võtsime järve ääres endal kah suud vett täis, kergitasime koonud üles ja muudkui aga hakkame mõirgama. Kuid mis sest tuli! — Meie ei saanud veel õieti pihtagi hakata, kui juba vesi kurku läks ning õige vähe jäi vajaka, et oleksime hinged välja läkastanud.

Pioneerid on saarel juba mitu korda käinud, ent meid ei luba sinna keegi. Muudkui aga kästakse veel kasvada, nagu meie polekski kevadel teise klassi saanud. Muidugi hakkasime Kustalt ja Ilmarilt nuruma, et võtku aga meid ka kaasa. Aga kus nemad! ... Hakkasid pihta nagu suured inimesedki, et jah, teie ikka olete veel väikesed ja et seal on palju usse ja et saar on täitsa harilik maa ja et üldse parem mängige oma mängu edasi ning ärge tolgendage igal pool jalus.

Niisugune jutt tegi päris hinge täis. Võtsime poistega nõuks järve äärest hoopis ära minna. Et küllap nad ise meid varsti appi kutsuvad, kui nad niisugusest paadilogust üldse mingit asja saavadki.

Aga oota sa seda! Juba järgmisel hommikul olid pioneerid järve kaldal platsis. Tagusid ja kolistasid nii kõvasti ning tegid niisugust lärmi, et hullemat ei oska enam välja mõeldagi. Ja siis oli neile veel Puusepa-Jaan kah appi tulnud, kes päris vanade laudade asemele paadile uued peale pingutas ja üldse pioneeridele hüva nõu andis. Siis kui hakati paati takutama, ei pidanud meie kah enam vastu ja läksime ennast appi pakkuma. Kuid meie jaoks polnudki õiget tööd. Aga mis sellest — sagimist paadi kallal oli kangesti vahva pealt vaadata.

Nädala lõpuks oli asi niikaugel, et kaldale pandi tõrvapada tossama. Brigadir ise oli veel tõrva muretsenud, ja kuigi tal endalgi oli ametit küllalt käes, näitas ta pioneeridele, kuidas tõrvamistöö käib. Aadul kah lubas paati tõrvaga määrada ja mina ning Salme samuti saime natuke proovida. Noh, see polnudki kerge töö ja meil sai sellest ruttu himu otsa. Kuid pioneerid ei jätnud enne järele, kuni kogu paat oli seest ja väljast tõrvaga kokku määritud.

Enne kui paati pidi teist korda tõrvama hakatama, tuli üks suur ja tähtis sündmus vahele. Eks meie pioneerid näidanud end kevadiste põllutööde ajal jällegi heast küljest, ja esimees on meil juba niisugune, kes midagi ei unusta. Niisiis juhtuski, et ühel heal hommikul ronis Ilmar suure moonakotiga kolhoosi autole teiste pioneeride kõrvale ja Kusta, kes nagu teisedki oli kangesti õnneliku näoga, ütles autojuhile, et nendepoolst

võib gaasipiibu põhja vajutada. Seda autojuht vist tegigi ja masin kihutas sedamaid suurele teele. Mõelda vaid — neli päeva autosõitu, otse ümber ja läbi Eesti! Kadedate nägudega lehvitasime pioneeridele järele, kuni polnud muud näha kui suur tolmutpilv ning hoopis nõrgalt kostis meieni laul:

«... Nii koos on lõbus minna
mööda pikka kevadteed...»

«Ärge kurvastage, sõbrad,» ütles meile esimees. «Küll tuleb ka teie kord. Minge aga oma mängude juurde tagasi.»

Või mis meil muud üle jäigi. Kuid õiget mängutuju polnud kellelgi. Viimaks läksime Kaarli ning Aaduga järve äärde vaatama, kas tõrv paadil ka hästi kuivab ja et kas on tarvis paadi juures veel mingit tööd teha. Päev oli kangesti palav ja tuuleõhkugi polnud. Järv läikis, kui oleks ta hõbevärviga üle pintseldatud. Järve keskel, nagu ikka, virvendas salapärase ning meie jaoks keelu alla pandud Härjasaar.

«Jaa... Vaat kui meie sinna pääseksime!...» ohkas Aadu ning vaatas igatsevalt saare poole.

«Jaa... See alles oleks!...» õhkasime meie Kaarliga kaasa. Ja siis olime kõik vait ning aina vaatasime üle vee saare poole.

Kaarel hakkas küüsi närima. Ning kus siis järsku pahvatas:

«Mehed! Käime saarel ära!»

Meid Aaduga oleks kui uss nõelanud, nii kähku pöörasime end ümber. Ent Kaarli ninaroots juba õhetas ja ta muudkui aga kordas:

«Käime ära! Käime ära jah!»

«Vaat kus tobu,» vihastus viimaks Aadu. «Ise ei seisa kümme meetritki vee peal!» Mina kah turtsatasin. Kus nüüd Kaarli hing kargas täis. Ninaots läks tal veelgi punasemaks ja kus kähvas:

«Teie ise olete need tobud! Muidu on targad küll, aga kui on tarvis midagi välja nuputada, siis üldsegi ei oska. Seda ka ei tea, et paat on täitsa olemas.»

No on ikka Kaarli kaela otsas alles pea!

«Mina hakkan kapteniks?!» kuulutas Aadu.

«Mina, mina ise hakkan...» ajasin omakorda rinna püsti.

«Ei hakka te midagi,» õiendas Kaarel ägedalt vahele. «See on minu mõte ja mina ise hakkan. Pole siin midagi, et teie muudkui alailma ajate kõrgeid ameteid taga ja kamandate, aga mina ainult kuulaku teie käsutamist ning mõtelgu kõike välja!»

«Noh, hea küll, hakka siis sina pealegi kapteniks,» andsin järele ja Aadu samuti pomises, et olgu siis pealegi nii. Sest Kaarlit ikka oli täitsa õigus.

«Peeter hakkab pootsmaniks,» andis Kaarel käsu. «Aga Aadu jälle jääb tüürimeheks.»

«Selgel!» hõikasime meie vastuseks, kuid kapten hakkas tõrelema:

«Kohe näha, et teie pole kellegi meremehed. Kapteni käsule tuleb vastata «saab tehtud!» või jälle «okei!». Aga veelgi õigem on: «Okei, saab tehtud!» Ja tuleb käsi kõrva äärde tõsta ning au anda. Noh!»

Meie siis andsimegi au ning hüüdsime:

«Okei, saab tehtud!» Nüüd andis kapten omakorda meile au ning hüüdis: «Vallerait!», mis pidi tähendama, et ta jäi täitsa rahule.

Veel ütles kapten, et pootsman on see, kes vaatab pikksilmaga ja tüürimees jälle on tüüri peal. Ja siis pugesime põõsastesse ning kapteni kärkiv hääl vajus madalaks sosinaks.

Tervelt kaks päeva oli Lassijärvel tuult niisama vähe kui kaevus. Aga ilma tuuleta ei saanud me kuidagi reisile minna, sest sõuda meist keegi ei osanud. Ja siis, kolmandal hommikul!... Kohe kui silmad lahti lõin, nägin, et akna taga puude oksad liikusid. Kus mul nüüd oli alles hea meel! Ei läbenud süüagi. Kui tädi sahvrist piima tooma läks, toppisin voodilina põue, ajasin taskud kiiresti leivaviilakaid täis ja tegin pikad sääred.

Juba eemalt oli näha, kuidas Lassijärv tuulehoogude käes vahvasti virvendas. Kapten askeldas laeva juures. Ja kuidas ta ennast veel vormi oli pannud! Kaarlil olid jalas isa pikad kummisäärrikud. Nende sääred olid kenasti maha pööratud, aga säärikud ulatusid talle ikka veel nii kõrgele, et paistis, nagu oleksid kaptenil kummist püksid jalas. Siis oli Kaarlil veel seljas onu valge meremehesärk. Särk oli Kaarli jaoks küll kangesti suur, aga see ei paistnud üldsegi välja, sest kaptenil oli ilmatuma lai rihm kõhu ümber. Sinine valgete triipudega krae aga lehvis uhkelt tuule käes ning kiskus kapteni rinna kogu aeg paljaks. Kaarel ise ütles pärast, et meremehel peabki rind paljas olema, et meri teda kartma hakkaks. Aga peas oli kaptenil isa sõdurimüts, mille põhja Kaarel oli lubjaga valgeks värvinud, ja mütsi rihm käis kaptenil lõua alt läbi, et tuul seda peast ära ei viiks, sest müts oli Kaarli jaoks nagu natuke suur. Ja kõhu peal rippus kaptenil päris tõeline kahe toruga pikk-silm.

Mina jälle riputasin endale papist pikksilma nööripidi kaela ja hakkasin kaptenilt mütsi, või kui ta seda ei taha anda, siis rihma endale nuruma. Kuid Kaarel ütles, et minu pikksilm, olgugi papist, on tema omast ikkagi pikem ning sellest aitab mulle küll, ja et kapten ei tohi ilma mütsita olla, ning kui ta

rihma mulle annab, siis jälle tuul puhub tal pluusi seljast ära. Ja lõpuks sai tal süda täis, ning ka Aadu ütles, et jätku ma juba järele.

«Kohe vaatame, kas ka tuult on,» tegi kapten teist juttu. Oli just tubli tuulehoog. Kapten kastis sõrme suus märjaks ja tõstis pea kohale. Siis ütles:

«Jah, tuul on täitsa olemas. Ning on tunda, et seda on meie jaoks päris paras jagu. Ka võib näpu järgi ütelda, et see on puhas süd-vest-osti tuul, mis puhub otseteed Härjasaare poole.»

Meie Aaduga kuulasime ammuli sui kapteni tarka seletust. Kapten noogutas endale, ütles: «Jaa, ümüh!» ning tõstis siis käe kõrva äärde ja andis käsu:

«Meeskond! Kohtade peale! Sõita laevaga kai äärde!»

«Okei, saab tehtud!» hõikas meeskond ühest suust ja hakkas asjaga pihta. Laev tuli kaldalt otsapidi vette lükata. See oli päris raske töö, sest kapten ise ei saanud palju aidata, kuna ta iga sammu juures pidi kätega säärikutest kinni võtma, et need jalast ära ei tuleks. Laeva tõrvatud küljed kah polnud veel hästi kuivanud. Näpuga katsudes tõrv küll ainult naksus, aga kui ikka rinna vastu paadiotsa surusime, jäid riinetele jäljed järele.

Kui Aadu oma uuel särgil kõhuesise mustaks määris, hakkas ta tõrkuma ja mina kah ei tahtnud enam lükata.

«Sellest pole midagi,» ütles kapten. «Tärpentiin võtab selle tõrvanatukese maha. Meil kodus tärpentiini küllalt! Aga siiski on parem, kui te särgid niikauaks seljast ära võtate. Paljale kõhule ei saa tõrv mingit kahju teha, sest särgi alt see ei paista ju üldsegi välja.»

See oli hea nõu. Viskasime kohe särgid maha ja asusime uuesti laeva kallale. Kõhud ja rind said küll hullusti tõrvaseks, aga ka laev liikus edasi. Kui siis veel kapten ise kah hakkas eest tirima, saime laeva poolest saadik vette.

«Meeskond, purjed üles!» kamandas Kaarel.

Rihtisime just mastiotsa paadiribide vahele hästi kõvasti pidama, kui kapten äkki kohkunult hüüdis:

«Noh, nüüd on kõik mokas!» Ja minul käis kah tuline jutt mitu tiiru südame alt läbi. Üle karjamaa tulid otse meie poole Salme ja Ellen!

«Oh sa Jeesus Kristus!...» õhkas Aadu. Kuid siis rabas uuesti mastist kinni ning hüüdis:

«Mehed! Täie aktiiviga!»

Meie siis hakkasimegi täie aktiiviga. Mast meil lausa nagises käes! Polnud enam mingit tuulevahe ootamist ega pikka sättimist. Aadu võttis haamri ning kukkus mastiotsa laeva põhja külge kinni lööma. Kapten viskas õnged ja aerud paati ja tahtis ka ise järele karata, kuid suured meremehesäärrikud

olid liiga rasked ja Kaarel ei jõudnud jalgu üle paadiserva upitada. Siis katsus ta ennast üle kõhu paati ukerdada. Onu uhke meremehesärk sai tõrvaga koledasti kokku, aga säärikud ikka ei tulnud ja tüdrukud jõudsid aina lähemale.

Nüüd, kus kapten oli ennast juba üleni tõrvaga ära mäkerdanud, hüppas ta säärikutest välja.

«Pidage kinni! Oodake meid ka!» kiljusid tüdrukud.

«Pole siin mingit pidamist!» ähkis kapten ja viskas säärikud paati. «Meeskond, paneme takka!»

Sudisime aeruga laeva tagumise otsa kallal. See oli kaldal päris kõvasti kinni. Surusime kogu jõuga aerule peale. Laev nõksatas. Kuid juba trügis Ellen paati rinnutsi sisse. Salme tõukas korra tagant ja volpsas samuti üle paadiserva.

«Tagasi!» kisendas kapten, kuid oli juba hilja. Käis üks nõksak, tüürimees kukkus paadi põhja kápuli ja veeriba kalda ning laeva vahel muutus jõudsasti laiemaks.

«Ah nii!» hingeldas Salme. «Või et siin tahetakse ilma loata järvele minna?!»

«Aga meile mitte ei hingatagi!» kisas Ellen.

«Kas niisugune on kellegi kord?!»

Tuul puhus purje kummi. Kapten sülitas üle paadiserva ja keeras tuseselt selja. Kuid kergitas siis pea kuklasse, tõstis pikksilma näo kohale ja kuulutas karmilt:

«Kurss nord-ost-vest! Otse Härjasaarele!»

«Mis? Här-ja-saarele!» kohkusid tüdrukud.

«Okei, saab tehtud!» vastasime meie Aaduga ning andsime au.

Kalavinskites jalad harkis, üks käsi puusas, teine pikksilmaga näo kohal, seisis kapten uhkelt laeva ninas ja kinnitas juba mitmendat korda:

«Saar tuleb silmanähtavalt lähemale!»

Vaatasin oma pikksilmast samuti, kuid mulle midagi niisugust ei paistnud. See küll oli õige, et kallas oli juba tükk maad selja taha jäänud, kuid meie laev liikus edasi väga aeglaselt. Või kuidas ta saigi kiiresti liikuda, kui puri lotendas lõdvalt vastu masti ja tuult polnud.

Kangesti palav oli. Paadiservadel sulas tõrv. Mööda kapteni kukalt jooksid laia sinise krae vahele higinired. Kaarel ägas ja lehvitas endale tuult, aga mütsi peast ära ei võtnud. Aadu aga oli endal juba ammu kõhu paljaks kraaminud. Jalad üle paadiotsa poolest säärest saadik vees, mõnules ta päras ning passis Salme õngekorki, aga tüür ujus kui valge saba laeva järel. Ellen kükitas Salme kõrval ja kastis näppe ükshaaval vette. Laevas ja kogu järvel oli õndsalik vaikus. Haigutasin pika suutäie ning hakkasin samuti õngenööri lahti harutama.

Tükil ajal ei viitsinud kapten ühtegi käsku anda. Viimaks venitas:

«Tüürimees, tuleb paremini kurssi hoida! Muidu veel kihutame saarest mööda.»

«Ookeii!» vastas tüürimees laisalt ja kolistas vaprasti aeruga.

«Jäta järele, pimeloom!» keelas Salme. «Just hakkas näkima.»

«Laevas käsutab kapten, aga mitte reisijad!» tõstis Kaarel häält. «Tüürimees, täie jõuga edasi!»

«Sina ära patra!» sai Salme vihaseks.

«Nojah!» ohkas kapten ja lükkas mütsi kuklasse. «Eks mul onugi rääkinud, et võta ainult naised laeva, ja rotid lasevad pardalt jalga.»

«See on hea, kui rottidest lahti saab,» kiitis Ellen. «Meil aidas kah käisid rotid ja tegid palju pahandust. Siis ema tõi...»

«Rumal!» ühmas kapten. «Laevas peavad rotid olema. Kui rotid ära jooksevad, siis laev läheb põhja mis koliseb.»

«Ohoo!» ajas tüürimees silmad pungi. «Aga meie laevas pole mitte rotihaisugi!»

Kapten laskis ennast laevaninasse kápakile ja kraamis sealt väikese paberinutsaka lagedale. Huuli torru ajades harutas ta selle seest välja kärvanud hiire. Ta kõlgutas hiirt sabapidi peos ja teatas rahuloleva häälega:

«Vooh, ta on meil täitsa olemas. See on puhastverd laeva-rott.»

Ellen puges pelglikult Salme selja taha, Salme aga kirtsutas halvakspanevalt nina.

«Päh, see pole üldsegi rott, ja pealegi on ta surnud!»

«Meie laeva jaoks on seda just parasjagu!» kinnitas kapten väarikalt ja mässis hiire uuesti paberisse.

«Aga nüüd on nii, et Ellen jääb reisijaks, kuid Salme määrab madruseks.»

«Okei! Las käia!» hõikas Salme ja lõi otse istudes käe kõrva äärde. Aga Kaarel muigas salakavalalt, pistis käed püksilaka vahele ning lausus:

«Madruse töö on laevast vett välja pilduda. Nii et olgu õng kokku pandud ja... Vett on meil juba üsna palju sisse tulnud.»

Nüüd läks Salme moka pikale ja ta hakkas kaptenile vastu porisema. Aga ka kaptenil kargas hing täis.

«Lõuad pidada ja pumpamisega silmapilk pihta hakata! Noh! On selge?»

Salme pobises endale midagi nina alla, kuid pani õnge ikkagi kokku ja peopesad töösse. Ellen aitas teda, aga meie kapteni ning tüürimehega hakkasime nõu pidama.

«Meeskond, aerude juurde!» hüüdis kapten, kui küllalt oli.

aru peetud. Tõstisime aerud tullidesse ja hakkasime sõudma. Sauh! ja pahh! pritsis vesi igasse külge laiali. Laev hakkas end keerama, kuid edasi suuremat ei läinud.

«Tuleb korraga tõmmata,» õpetas kapten. Aga meie olime juba väsinud, sest aerud polnud sugugi kerged. Siis käskis kapten tüdrukutel meile appi tulla ja hakkas sõudmist juhtima.

«Hii-haa — kor-raga!... Hii-haa — kor-raga!...»

«Veel natuke aega ja oleme kohal!» julgustas meid kapten, kui laev ikka natuke liikuma hakkas. «Hii-haa — kor-raga!...»

Ähkisime. Higi jooksis mööda nägusid alla. Peopesad olid tulised ja käsivarred tuimad.

«Mina tahan koju,» hakkas Ellen jonnima ja laskis aeru otsast lahti. Aadu pühkis näo pealt higi ja ohkas südamest. Tõmbasime Salmega ka oma aeru paati. Ja siis jooksis üle järve lõbus, jahe tuulehoog. Puri läks kohe kummi ja laev keeras nina allatuult.

«Noh, nüüd oleme sama hästi kui Härjasaarel,» kiitis kapten. «Tüürimees, oma kohale!» Aga enne kui Aadu saigi paadipärasse istuda, vajus puri jälle lonti.

«Kohe hakkab head tuult tulema,» lubas kapten ja kastis näpu suus märjaks. Ja tuul tuli. Tuli niisuguse hooga, et ümberringi löi kõik virvendama ja kapteni uhke müts lendas peast.

«Appi!» karjatas Kaarel. «Kapteni müts üle parda! Meeskond, päästke!» Võtsime Aaduga aeru, et sellega mütsi välja tõmmata. Aga kui müts aeruga pihta sai, vajus see hoopis vee alla ja tegi seal naljakaid vigureid.

«Ai-ai-ai! Nüüd läheb põhja,» kisas kapten. Meie Aaduga sudisime aeruga mütsi, ent see läks paadist aina kaugemale.

«Ärge tehke!» karjus kapten ja haaras õngeridva. «Ärge tehke, jätke järele!»

Samas tuli uus tuulehoog. Paat pistis kihutama ja rohkem me kapteni mütsi ei näinud.

«Ilma nahatäieta sa sellest loost ei pääse,» tundis tüürimees kaptenile kaasa. Kapten oli kangesti hädalise näoga, näris huuli ja vaatas kogu aeg sinnapoole, kus see õnnetu peakate pidi asuma. Viimaks küsis:

«Aga kui õige katsuks veel?»

«Mis sa siin enam katsud,» ütles Salme ärevalt. «Parem vaadake, mis taevas on!»

«On äikesepilv,» tähendas Aadu murelikult. «Ainult äikesepilv ajab ennast vastu tuult üles. Eks sellepärast nii lämbe oligi.»

Panin tähele, et Ellenil hakkas lõug võbisema. Mul endal oli kah nagu kõhe tunne.

Päike kadus pilve taha. Läikiv järv muutus paugupealt tumesiniseks. Vaatasin Härjasaare poole. See otsekui sulas

tinakarva taevaga kokku üheksainsaks ja kohutavaks hämaruseks. Ja selle hirmsa hämaruse all lainetas tume vesi.

Tuulehoogudel polnud enam vahet. Laeva mast vajus ettepoole kaldu ja nagises, kui oleks talle haiget tehtud. Meie laev tegi pöörast sõitu.

Kapten rassis säärikuid jalast ära kiskuda. Aga ise aina vahtis ärevalt ringi, kuni pistis karjuma:

«Kuhu sa tüürid, Aadu! Kuhu sa, issanda sunnik, ometi tüürid! Tõmba teisele poole! Tõmba, kurat, teisele poole!»

Läksin Aadule appi, kuid laev ei teinud tüürist väljagi. Ta keerutas mööda järve nagu peru hobune ja kippus igasse külge, ainult mitte saare poole.

«Mis see siis on?!» ahastas kapten. «Kas mina ise pean tüüri hoidma tulema?!»

Meie ei vastanud kaptenile sõnagi. Või mis siin vastata oligi. Tegime ju kõik, mis oli meie võimuses.

«Ära tiku jalgu, parem viska vett laevast välja!» käratas Aadu Salmele, kes paadiservast kõvasti kinni hoides tüüri poole ronis. Tüdruk hakkaski kohe jälle tööle. Niisugust asja, kus ta sõnagi vastu porisemata Aadu käsku täitis, panin ma Salme juures esimest korda tähele.

«Aita kah!» hüüdis Salme Ellenile. Ellen oli näost valge ja kükitas kapteni selja taga. Salme jutu peale ta ainult raputas pead ja haaras kapteni paljast põlveõndlast kinni.

«Aha-ih-aha!» kukkus kapten kilkama ja rebis Elleni käed oma sääre küljest lahti. Ellen pistis toinama.

«Jätke oma tsirkus järele!» vihastus Aadu. «Ellen, silmapilk vett välja rookima!»

See pani oma pasuna veelgi valjemini hüüdma.

«Olukord on tõsine,» ütlesin kaptenile. «Näe, praegu kihutame saarest mööda.»

«Kui prooviks veel aerudega?» arvas Salme. Salmel olid juuksed puha sassis ja ta oli märg ning tõrvane, kuid silmad olid tal niisugused... suured, ja niiviisi oli ta ütle mata kena.

Me ei jõudnudki veel midagi proovida, kui juhtus suur õnnetus. Puri kärises alt lahti. Laev kaldus ühele küljele. Mina kah pistsin kisama! Kapten püüdis lehvivast purjeservast kinni haarata, kuid juba viis tuul selle koos masti ülemise põikpuuga üle parda.

«Nüüd on «essoess!»» vajus kapten norgu. Salme ja Aadu rahustasid Ellenit, kes tõmbas täiest kõrist kisada. Meist hüvakuul ujusid mööda Härjasaare-tagused kõrkjad, aga eespool polnud peale vihase taeva midagi näha. Langesid esimesed jämedad vihmapiisad.

«Mis me nüüd peale hakkame?» pärisin kaptenilt.

«Nüüd on «essoess!»» kordas kapten ja, istunud endast hoolimata veeloiku, paadipõhjas, hakkas küüsi närima.

Tuul jäi nagu vaiksemaks. Järv kohises valjusti, aga veelgi valjemini pladises vihm. Meie ümber tekkis hall müür, ja nii kaugele kui nägin, ainult lainetas vesi. Siis äkki lõi silmapilguks ümberringi valgeks. Üle meie peade veeres hirmus kõmin. Ellen ajas uue hooga kisa lahti. Kapten tõmbus kühmu ning vahtis ärevalt ringi. Istusin paadi pärasse küljega kõvasti vastu Aadut ja mul oli nagu... hirm. Ainult Salme pildus peopesadega vett nagu ennegi.

«Sellest pole mingit kasu,» ütles talle Aadu ja heitis käega. «Ülevaht tuleb kogu aeg juurde.»

«Mina täidan lõpuni oma madrusekohust!» ajas Salme pea selga ja välgutab silmadega. Mul oli häbi oma hirmu pärast. Hakkasin talle appi. Aadu muigas virilalt ja pani tüüri vette. Kapten ajas end kõikuval laeval kummargile ning hüüdis:

«Vallerait! Elu või surm! Las käia, mehed!» Kapteni virilast häälest sain aru, et tema ka kartis.

«Tule sina ka parem appi!» käskis Salme. Kapten võttis sääriku ja tarvitas seda nagu toopi. Ellen pööras meile selja ja hakkas öökima.

Taevas oli täis välke ning mürinat. Hall vihmamüür me ümber oli tulnud veelgi lähemale. Ja täitsa omapead edasirühkival laeval purjetasid mitte teada oleva sadama poole viis läbimärga meresõitjat ning kapteni kärvanud rott.

Äikesemürin liikus nagu kaugemale, aga vihma ladistas endist viisi edasi. Ainult tuul oli ära väsinud. Võib-olla oli lõuna, aga võib-olla oli ka juba õhtu, meie seda ei teadnud.

Kordamööda täitsime oma veel ainsat meremehekohust — pildusime vett paadist välja. Kõik, isegi Salme, olid mure pärast juba mitu peatäit ära nutnud. Suures hädas põlvitas kapten paadipõhjas ja palus kõigest südamest Jeesukest appi. Aga kuigi Kaarel palus väga kenasti, nii et meilegi vesi silma tuli, ja kuigi me kogu aeg hoolega ringi vaatasime — Jeesukest polnud kuskil näha.

Siis jättis Kaarel Jeesukele palumise järele, sest Salme ütles, et sellest pole abi midagi ja et parem juba kapteni kärvanud hiirt paluda. Kuid Jeesuke ikka oli vist kapteni viimane lootus, ja ta tõmbas ennast sõnatult kühmu, ja meie ka jäime vait. Mõtlesime suure murega oma kodudele ja sellele, et meie hea ettevõtte oli jälle nii sandisti välja tulnud. Ja sellele mõtlesime, et keegi ei tea, kus me oleme, ja et nad valutavad meie pärast oma südant ega saa meid meie hädas aidata. Ja siis hakkas meil endast nii kahju, et jälle kuidagi ei saanud nuttu tagasi hoida.

Salmel tulid külmavärinad peale. Kaarel tõmbas seljast oma suure sinise kraega särgi ja pani Salmele õlgadele. See oli

temast väga kena ja Kaarlil endal vist oli niisuguse teo üle kah hea meel, sest ta hakkas vilet ajama. Aga ta jättis selle päris ruttu järele ja kükitas nüüd paadipõhjas veel rohkem kõssis kui enne vilistamist.

Ja siis, kui meil viimasegi lootus oli juba kadunud, tõstis kapten äkki pea püsti ning pani sõrme hoiatavalt suu ette. Jäime hinge kinni pidades kuulatama. Algul polnud kuulda midagi, aga siis kostis õige nõrgalt läbi vihmapiadina nõrk: uaah!

«Jälle saare härjad mõirgavad,» ütles külmast üleni lödise ma hakanud Aadu pettunult ja vajus uuesti norgu. Kuid kapten kuulas hoolega edasi.

«Uaah!» kostis natukese aja pärast uuesti ja nagu veidi valjemini.

«Need on inimesed!» sattus kapten ärevusse. Hoidsime hingamist tagasi.

«Mehed! Nüüd täie initsiiviga!» tuli Aadule eluvaim sisse. Meie kõigi häälevara ühines üheks suureks mõirgamiseks, mille kõrval Härjasaare hommikune muusika oleks olnud tühipaljas ümisemine.

«Pidage nüüd vahet,» keelas meid viimaks Salme. «Kuulame, kas on kedagi.»

«Aa-oo-oo!» kostis juba palju lähemalt. Tundsin, kuidas mul ihu üleni soojaks läks. Segi naeru ja nutuga kisasime, kuidas keegi vähegi jõudis ning oskas.

Ja siis ujus hallist vihmamüürist välja ning tuli otse meie poole suur tume kogu, millest õige pea sai paat kolme vihmamantlis mehega. Nad ajasid paadi meie laeva kõrvale ja üks vuntsidega küsis ärevalt:

«Kas kõik on ikka elus ja terved?»

«Jah! Kõik!» vastasime meie kooris.

Mehed pidasid nõu, mida ette võtta. Viimaks seoti meie laev nööriaga nende paadi sappa ja kästi meid nende paati ronida. Tüdrukud tegid seda kohe, kuid kapten hakkas tõrkuma. Ta ütles, et ta võib ka oma laevas olla, sest see nagunii on nende paadi küljes nööriaga kinni. Mehed löid käega, andsid meile vihma varjuks suure puldani ja panid aerud tööle.

Kaarel oli kui ümber vahetatud. Seletas meile laia häälega, et kapten ei jäta kunagi laeva ega meeskonda maha, vaid võitleb vahvasti viimase lõpuni välja. Ja kus siis hakkas meile käske jagama! Aga meie meel oli nii rõõmus, et muudkui hõikasime «okei!» ja täitsime kiiresti kõik käsud ega tuletanud kaptenile üldsegi meelde, kuidas tema vahepeal oli täitsa haavalehe moodi paadininas värisenud.

«Noh, teie, murjanid! Lähme ulualla ja vaatame, mis sorti meresõitjad te mul olete!» ütles vuntsidega mees, kui me jälle kõva maa peale tagasi jõudsim. Üksteise võidu tõttasime

kolme mehe kannul suure valge maja juurde. Oli ikka hea tunne küll, et kindel maa jälle jalge all.

«Oh teie, vaesekesed!» haletses meid pikk heledapäine naine, kui tупpa sisse jõudsime, ja hakkas meie märgi tüdrukuid kallistama. «Ja kuidas ta veel olete ennast tõrvaga kokku teinud, ja kui märjad te olete!» Kaarel pani oma kalavintskid korralikult ukse kõrvale püsti, aga tüdrukud pugesis nagu kaks joogikünasse kukkunud kanapoega heledapäisele naisele külje alla ja see viis nad käekõrval meie juurest ära.

Vuntsidega mees kutsus meid ühte väiksemasse tупpa, et kõik meid ei vahiks ega tüütaks pärimisega. Seal ta ütles:

«Kraamige ennast aga paljaks, pole siin midagi häbeneda. Kohe vaatan teile midagi kuivemat selga.» Meie siis tegimegi nii, nagu kästud. Vuntsidega mees mässis meid linadesse, Aadule ja mulle andis veel suured pintsakud selga, aga kaptenile kampsuni. Ja siis veel tõi meile leiba ja võid ja piima kah, mis meile kangesti hea maitses.

Sel ajal, kui meie sõime, võttis vuntsidega mees seinalt telefonitoru. «Halloo!...» rääkis ta sinna sisse. «Siin külanõukogu sekretär räägib... Saime teie meresõitjad kätte... Jah, kolm poissi ja kaks tüdrukut... Ei, ei, ärge muretsege!... Jah, riideid on küll vaja... Noh, kena, jääme ootama... Kõige paremat!»

«Räägime siis juttu kah,» ütles külanõukogu sekretär meile, kui oli toru seinale tagasi riputanud.

Meie siis rääkisime, ja kui me jutuga sinnapaika jõudsime, kus vihm kätte tuli, kuulsime automürinat.

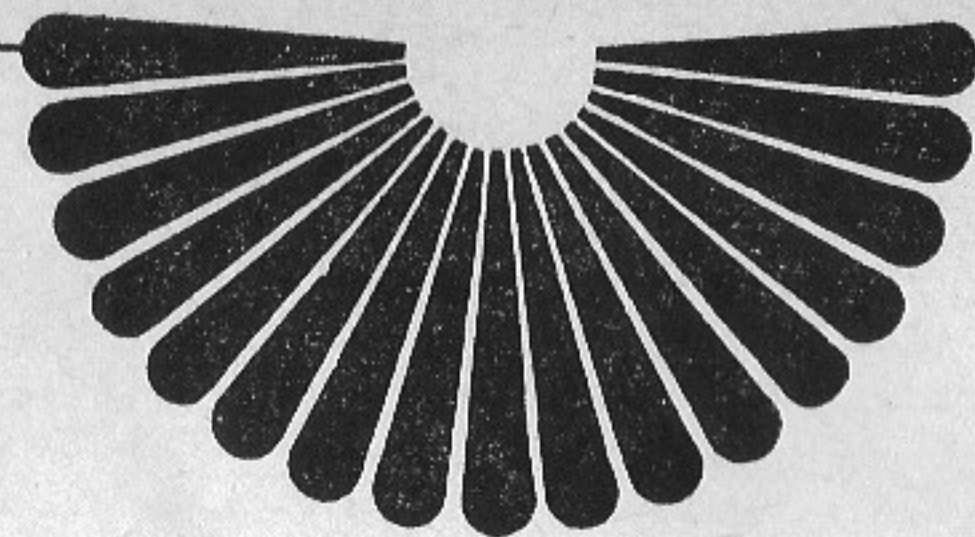
«Teie omad tulidki,» ütles sekretär, kui oli aknast korraks välja vaadanud. Meie jutulõng läks sedamaid sassi.

«Noh, meremehed, olge nüüd julged!» naeris sekretär, nii et vuntsid hüppasid. Aga kohe muutus ta kangesti tõsiseks ning ütles:

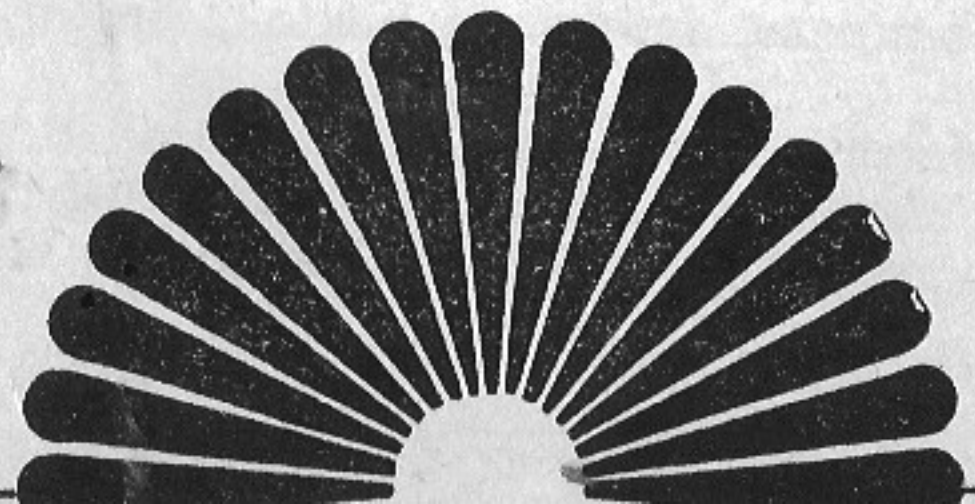
«Mina teie nahas nüüd küll olla ei tahaks.»

Jah, minul endal kah hakkas oma nahas veel pahem tunne kui siis, mil merel tuul laevalt purje ära viis. Kuid teist, paremat nahka polnud mul kusagilt võtta. Nagu kapten ja tüüri-meis, nii tõmbasin ka ennast hästi kägarasse ja manasin kõige alandlikuma näo ette. Ja siis tegin südame kõvaks ning pöörasin palge ukse poole, mille tagant oli juba selgesti kuulda isa tuttav, raske astumine.

1954—1955

Kui vanaema tukastab

KOLM VENDA JA PORGANDIPEENAR

Ema oli päris kuri. Ja kuidas mitte kurjustada, kui on juba nädalapäevad räägitud, aga kasu sellest pole veel kuskil näha.

Poisid seisavad kui oreliviled reas. Oigupoolest puudutab asi ainult Eedut, kõige vanemat, kes tuseselt põrandale põrmitseb ja mossitab nagu iga süütu inimene, kellele kisendavat ülekohut tehakse. Mart, pikkuselt järgmine, vahib põnevusest pärani kistud silmi kord emale, kord vanemale vennale. Ta on emaga täitsa ühel nõul — Eedu on sarjamise ammu ära teeninud, isegi vemmalt tarvitada poleks siin palju. Küllap siis poisile selgeks saaks, et ainult Mart üksi ei pea Toomast karjatama. Toomas aga, kõige noorem, uuristab sõrmega nina ja juurdleb pikalt-laialt, misjaoks siisugust suurt kära küll üldse tehakse.

«Nüüd jutul lõpp,» kamandab ema. «Marss aeda, ja hoia oma nahk, poiss, kui porgandipeenar pole õhtuks rohitud!»

Poisterivi keerab ümber ja tõttab toast välja. Aiavärava juures jääb Eedu seisma. Kõik kolm vaatavad, kuidas ema kiirustades sammub põlluvahetele. Eedu tõmbab silmad pilukile, mõtleb millegi üle pingutatult järele ja lükkab siis ohates aiavärava pärani lahti. Teineteist taga ajades tormavad nooremad vennad talle aeda järele.

Porgandid ei paista umbrohu alt õieti väljagi. Peenra teine ots on täis raudnõgeseid. Selle otsa Eedu muidugi jätab esialgu ranule. Kõiki teadaolevaid kurje sõnu nina alla pobisedes küürutab poiss peenra kohale ja hakkab vastumeelselt rohtu näppima.

Päike kõrvetab armutult. Hullamisest väsinud Mart ja Toomas kõhutavad põõsa all ning vaidlevad laisalt täitsa küsimuse üle: mis on magusam, kas suhkur või kompvekid. Eedu :

on vahepeal tabanud suure musta sitika ja seab seda nüüd seljale. Sitikas aga on vilgas, krapsab kohe jalule ja muudkui pistab punuma. Eedul on hullupööra tegemist, et jonnakat mardikat taltsutada.

Just siis, kui sitika kangekaelsusest ärapahandatud poiss teeb veel viimast katset, kõlab aia tagant pikk vile. Eedu jätab sitika kus seda ja teist ning krapsab püsti. Põõsaste tagant vilksatab paar omavalmistatud õngelatti, siis on korraks kuulda sabinat ja seejärel tulevad okste vahelt nähtavale kaks kriimu poisinägu. Ühe sagrispea omanik viipab kutsuvalt käega, teine annab uue vile ja siis on ka juba Eedu põõsastes. Väikesed vennad jätavad oma arutluse katki ning saadavad põõsaste poole rahutuid pilke. Seal on jälle salaasjad käsil! Aga missugused, seda ei saa kumbki võib-olla kunagi teada — neile on antud vali ning selge käsk: meeste asjusse nina mitte top-pida!

Viivu aja pärast tuleb Eedu uuesti peenarde juurde. Poiss käib arupidava näoga paar korda edasi-tagasi ja ajab siis sõrme kutsuvalt püsti. Häälega, mis ei kannata vasturääkimist, annab ta juurderutanud Mardile napi käsu:

«Õhtuks olgu puhast!»

«Ohoo!» ajab Mart end kohevile. «Aga öeldi, et sina pead rohu ära kiskuma.»

Eedu torkab käed püksilaka vahele, tõmbab silmad kissi, laseb tirtsu sülge läbi hammaste ja peab aru. Natukese aja pärast tõstab teise kulmu kõrgele ja pomiseb omaette:

«Hea küll — järgmine kord oleksin ta kaasa võtnud, aga ei võta, ja asi ants. Nurugu siis nii palju kui tahab...»

Mart hakkab kibeleva ja küsib ettevaatlikult:

«Kuhu ei võta?»

«Kalale ei võta kaasa,» vastab vend ükskõikselt ja kratsib innukalt säärt.

«Keda?»

«Keda ja keda... Sind muidugi, või keda siis veel... Noh, tee ruumi, ma hakkan peenra kallal uuesti ametisse.»

«Oota, oota, Eedu, ma ise!...» tõrjub Mart teist eemale.

«Las mina ise teen puhtaks.»

Mardil tuleb tükk aega enne nuruda, kuni Eedu viimaks lubab temal hakata peenart rohima.

«Aga olgu korralikult tehtud!» manitseb Eedu.

«Äh, kus mul ka asi — rohtu kiskuda!» toriseb noorem vend tähtsalt. «Ma pole mõni Toomas, kes ei oska... Aga kalale ikka võtad?»

«Võtan, võtan!» hõikab vanem vend juba põõsaste juurest. Nüüd kostab sealt veel lõbusat itsitamist, siis löövad põõsad uuesti sabisema, korraks vilksatavad õngelatid ning polegi

enam kuulda muud kui mitme paari paljaste jalgade jooksumüdinat.

Mart higistab peenra kallal. Porganditõusmed on alles väikesed, saa seal aru, mis peab kasvama või mis üles kiskuda tuleb. Tooma näost on näha, et ta tahaks Marti hea meelega aidata, aga kuidagi ei usalda selleks luba küsida. Salamahti tõmbab ta peenarde vahelt mõne rohulible ja piilub süüdlaslikul näol venna poole. See aga ei tee Toomast väljagi ning väikevend kukub meeleheast nohisema. Nüüd rebib ta rohtu juba mõlema peoga.

Äkki ajab Mart kõrvad kikki. Kuskilt kostab mütsatusi, kära ja kilkamist. Hääled ei anna Mardile sugugi rahu. Poiss nopib mõne libe ja kuulatab jälle hoolega. Isegi tara peale ronib ja kütinitab kaela mis vähegi võib. Varsti on talle asi selge — koplis mängitakse laptuud. Mart ohkab, vaatab kurva pilguga pikka peenart, millest vaevalt pool rohitud, ja ohkab uuesti. Poiss püüab küll kogu hingest, kuid töö ei taha ega taha edeneda. Silmad kipuvad vägisi sinna poole, kust kostab lõbus mängukära.

Äkki läheb Mardi nägu kavalale naerule. Poiss vaatab, mis suguse õhinaga väikevend peenravahet puhastab, ja ütleb kiitvalt:

«Kohe näha, et sina, Toomas, oled juba täitsa suur.»

«Olen küll suur,» jääb Toomas sellega nõusse.

«Ja umbrohtu sa oskad hästi kiskuda.»

«Oskan jah,» kiidab väikevend õhinal takka.

«Sa võid isegi peenart rohida!»

«Ikka võin!» kilkab Toomas.

«Ja sa üldsegi ei väsi ära, enne kui peenar päris puhast on?»

«Ei!» ohkab Toomas hingepõhjast. «Mina ei väsigi ära!»

«Noh, siis on hea,» jääb Mart rahule. «Võid pihta hakata.

Need väikesed, näe, on porgandid. Need las jäävad kasvama. Muu kõik kärista üles. Aga nõgesed, vaata, sikuta juurtpidi välja. Siis nad ei kõrveta. Said aru?»

«Sain küll!» noogutab Toomas pead.

«Noh, kisu üks nõges välja. Ma vaatan, kas sa oskad.»

Toomas kaevab sõrmed ettevaatlikult mulda ning rebib nõgese juurtpidi üles. Mart jääb rahule.

«Noh, hea. Ma ütlesin kohe, et sa oskad, sest sa oled juba suur. Kui mina nii suur olin, siis mina ka oskasin. Sa nüüd kisu, ma lähen ivakeseks ära.»

Toomas noogutab vapralt pead ja Mart ronib kiiresti üle tara.

Väikevend on usin töömees. Ta asub kahe käega töö kallale. Suures õhinas unustab ta ettevaatuse ja rabab käsipidi nõges-
tasse. Kibe valu võtab poisil nutu lahti. Kuid Toomas ei tagane. Ta lakub kirvendavad käed üle, puristab mulla suust välja,

hõõrub pisarad määrdunud rusikatega mööda nagu laiali ning hakkab uuesti ametisse. Kuid Toomas pole rumal — enam ta huupi ei talita. Nüüd kaevab poiss juba kaugelt käe mullasse ja sikutab kurjad nõgesed kerge vaevaga maast välja. Pärast iga niisugust suurt võitu väikemees kas kilkab rõõmsalt või jälle nohiseb hästi kõvasti.

Päike on taevavõlvil juba hea tüki teed õhtu poole jalutanud, kui Toomas oma peenraotsalt viimase rohelise liblekese üles kisub. Meister keerab pea viltu, puhub torruaetud huulte vahelt kangesti susisevat vilet ning takseerib oma kätetööd. Peenrapool on täiesti lage, kuid seal nagu oleksid mutid või jumal teab mis loomad kallal käinud. Niisuguse tööga ei jää Toomas rahule. Ta mõtleb natuke ja hakkab siis ülestuhnitud peenart siledaks tampima.

Aeda tatsab naabri Peeter ja jääb, sõrm suus, sõbra tegevust silmitsema. Siis küsib:

«Mis sa teed?»

«Tööd!» kiidab Toomas. «Ma olen nüüd täitsa suur. Sa tule appi siledaks tegema.»

Peeter ei lase kutset korrata. Mõlemad tallavad peenra pehmes mullas. See muutub siledaks kui jalgrada.

«Kõik mina puhastasin,» kiidab Toomas. «Mart ja Eedu üldse ei osanud ja jätsid pooleli.»

«Aga muist ju kasvab!» näitab Peeter Mardi ja Eedu puhastatud peenraotsale.

«Mart ütles, et need on porgandid,» seletab Toomas. «Ütles, et las need kasvavad.»

«Mis porgandid niisugused ka on!» kahtleb Peeter. «Porgandid on suured ja punased, ma tean.»

«Maa sees ongi punased,» vaidleb teine vastu.

«Vaatame kohe järele,» jääb Peeter endale kindlaks ja tõmbab paar liblekest üles. «Noh, näe, siin pole mingit porgandit, on ainult rohi!»

«Ongi rohi!» imestab Toomas. «Aga Mart ütles, et porgandid. Nojah, tema seda ei teadnudki, et need üldse pole porgandid.»

«Ega siis Mart kõike tea!» lööb Peeter käega. «Aga meie jälle teame ja kisume kõik rohu üles.»

Nüüd ei jää peenrale libletki rohelist. Igaks juhuks tallavad kõiketeadjad meistrimehed peenra veel kord üle ja tatsavad siis tähtsat juttu vestes liivaaugu poole.

Kolm venda saavad õhtulauas jälle kokku. Ema nagu on kangesti tõsine ja kahele vanemale tuleb kohe peenar meelde.

«Kas tegid puhtaks?» sosistab Mart ja müksab Toomale salaja külge.

«Mõhõh!» noogutab Toomas vastuseks ja surub lusika pudrusse. «Kõik sai ära kistud!»

«Kuidas on?» müksab vanem vend omakorda Marti.

«Klatt!» nõksatab Mart peaga Eedu poole ning pilgutab omamehelikult silma. «Puhast töö!»

«Tubli!» kiidab vanem vend kergendatult ja asub isukalt toidu kallale.

Viivu pärast heidab ema Eedule kurja pilgu ja küsib madala häälega:

«Kas tegid peenra puhtaks?»

«Ja kuidas veel!» kukub Eedu laialt seletama. «Puha särab! Ma kogu päeva!»

«Ah sina, kratt!» voolab emal hing üle. «Või veel lõõpima! Ma sulle!...» ja kobab ahju pealt vitste järele.

«Ai-ai-ai!...» pistab Eedu juba aegsasti lõugama. «Mis on? Ära löö!...»

«Ah või mis on?» läheb ema veelgi ägedamaks. «Või nüüd tema ei teagi, mis lood porgandipeenraga on?...»

«Mart tegi! Tema puhastas! Mina ei teinud midagi!...» üürganab Eedu mis kops võtab ja silkab laua tagant minema.

«Mitte mina, hoopis Toomas!» hädaldab nutuga pooleks Mart, kes hakkab asjast aimu saama. «Kõik on tema süü! Ma küll rääkisin, et porgandeid ei tohi!...»

Ema käsi vitsaga vajub lõdvalt alla. Suuril silmil vaatab ta Toomale otsa ja sõnab viimaks väsinult:

«Siis sina, Toomas!?...»

Tooma kohkunud nagu läheb laiale naerule. Ta vehib õndsaliikult pudruse lusikaga ja toriseb asjalikult:

«Mina jah, sest teised ju ei osanud. Nemad muudkui ütlevad, et porgandid, aga pole seal mingeid porgandeid...»

KATI KARISTAB KASSI

Küll oli ikka palav ilm! Aga vana kass Ints just niisugust palavat ilma kõige rohkem armastaski. Kohe, kui päike taevas hakkas keset lõunat jõudma, jättis Ints kõik asjatoimetused pooleli ja sammus peaga tähtsalt noogutades oma sõstrapõõsa alla. Siin pesi Ints vurrud ja kõrvatagused ilusasti puhtaks, siis haigutas ja viskas ennast kändsti küljeli. Kohe hakkas päike Intsu kasukat soojendama, millest kass suurt mõnu tundis. Ints pigistas silmad kinni, sirutas jalad pikalt välja ja hakkas magustasti nurru lööma. Tasapisi jäi Intsu nurr ikka vaiksemaks, kuni sai hoopis otsa, ja siis oli põõsa alt kuulda ainult tasast nohisemist. See tuli sellest, et Ints jäi päikese käes magama. Ja et ta oli juba hästi vana kass, siis oli tal kangesti hea uni, kuna ta hiiri enam üldsegi unes ei näinud.

Niiviisi pidas Ints ka täna oma põõsa all lõunast magamistundi, sest lõunane magamine tuleb ka kassi juures igati terviseks. Aga siis äkki hakkasid kassi kõrvad liikuma ja ka sabaots korra nagu liigahtas. Ints küll püüdis edasi magada, ent kõrvad ei hoolinud sellest põrmugi, vaid läksid veel rohkem kikki. Ja nüüd Ints juba ei saanud teisiti, kui avas silmad pilukile.

Taralaudade vahelt hakkasid Intsule silma kaks väikest valget sussi. Kui Ints silmad natuke rohkem lahti tegi, märkas ta kohe, et susside kohal olid veel helesinised dressipüksid, aga pükste kohal omakorda sama värvi pluus. Ja veelgi ülevalpool nägi Ints väikest kelmi-suud, roosat nöpsnina, paari hästi suuri silmi ning kaht sorakil patsijuppi, millel punased paelad otsas. Kõik need kokku — nagu Ints unisestki peast taipas — oli Kati, ja kass pigistas silmad uuesti kinni.

Kati seevastu tuli päris tara äärde ja surus oma nöpsnina laudade vahelt läbi. Tal tuli himu kas või kordki käega üle

Intsu kasuka tõmmata. Aga Ints jälle lamas nii kaugel, et kui käsi oleks ka poole pikem olnud, kassini ikka poleks ulatunud.

Väike tüdruk jalutas tara äärt mööda edasi-tagasi ja pistis nina veel mitu korda laudade vahelt läbi. Küll seal teisel pool tara oli ikka huvitav! Seal oli palju põõsaid ja mitu suurt puud, siis oli seal hästi ilusaid lilli ja teerajad olid liivaga kenasti kaetud. Ja tagapool oli muidki huvitavaid asju, mida silm siit hästi ei ulatunud nägema. Eks ole ikka naljakas: Kati oli emaga koos naaberaias mitu korda käinud, kuid siis polnud seal pooltki nii huvitav, kui siit täna paistis.

Põõsaste vahel lendas suur ja kirju liblikas. Lendas ja lendas, aga siis tal hakkasid tiivad vist ära väsima. Kui ta Intsu kohale jõudis, ei saanud ta enam muidu, kui pidi puhkama. Kati hoidis hinge kinni, aga liblikas istus just Intsu kõrvaotsale. Ega ta küll veel suuremat istuda saanudki, sest Ints väristas kohe kõrva, millest liblikas kohkus. Ta tõusis kiiresti lendu ja — Katil tahtis süda rinnust välja karata — istus lauaotsale.

Küll oleks Kati tahtnud liblikat lähemalt vaadata! Ent tara oli liiga kõrge. Kuid Kati oli nutikas tüdruk ja leidis kiiresti õige nõu: ta toetas ühe jala aialatile, võttis kätega laudadest kinni ja tõstis ka teise jala plangule. Nüüd ta oli juba natuke kõrgemal. Sellest aga liblikas ehmus uuesti ja tõusis lendu. Sedapaljukest Kati teda veel nägigi!

«Küll tuleb teine liblikas!» lohutas end Kati. Ta ootas päris palju aega, aga teist liblikat ei tulnud.

«Kiisu-kiisu-kiisu!...» kutsus ta kassi, kui ootamisest igav hakkas, kuid Ints oli magamisega nii ametis, et ta enam kõrvagi ei liigutanud.

Katil oli lausa nutt varuks. Sest õuel ei olnud peale Kati mitte kedagi ja see oli kangesti igav õu, ja ema Katit üksinda tänavale või naaberaeda ei lubanud, ja aiavärv oli lukus, aga toas oli veelgi igavam.

«Kiisu-kiisu-kiisu!...» kutsus Kati hele häälel jälle Intsu. Ints ei kuulnud üldsegi. Kati kutsus teda uuesti, aga Ints muudkui magas edasi. Nüüd Kati vihastas.

«Sa oled paha kass!» hüüdis ta Intsule.

«Sa oled vana rumal kass!» hüüdis ta juba valjemini.

«Ja sa varastad ka! Ma ise nägin!» hüüdis ta veel õige valjusti. Ainult et Ints ei teinud seda kõike kuulmagi.

«Ma kaeban emale ära!» ähvardas Kati, endal pisarad silmis, kuid ka selle peale Ints mitte ei kõssanudki.

«No oota sa!» ütles Kati. «Nüüd ma viskan sind, küll sa siis tunned!» Aga kuidas ka Kati otsis — visata polnud millegagi.

Niisugust sõnakuulmatust ei saanud Intsule andeks anda. Tüdruk haaras taralaudadest kinni ja hakkas ronima. Ronida oli üsna paha, sest tara oli kõrge, Kati ise aga liiga lühike. Kuid madalamat tara käepärast polnud, ja pealegi oli Kati niisugune

tüdruk, kes oma jonni juba ei jätnud. Sellepärast, ähkis ta mis ähkis ja oli nii raske kui oli, ei tõmmanud Kati enne hingege tagasi, kuni küürutas tara ülemisel latil. Siin oli väga halb seista, aga alla hüpata oli veelgi halvem. Kati suur julgus hakkas kiiresti kahanema. «Hea küll,» arutas Kati. «Ema ütleb alati, et ma olen hästi julge tüdruk. Ja Ints, see paha kass, peab oma sõnakuulmatuse ning laiskuse eest kere peale saama!» Ta tõusis püsti, pigistas silmad kinni ja — hüppas. Ent ta ei saanudki veel õieti hüpata, kui juba tundis, kuidas keegi tal selja tagant kinni võttis. Kõige hullem oli veel see, et see keegi ei lasknudki enam lahti, ja tüdruku jalad jäid maast tükk maad kõrgemale rippu.

«Lase lahti!» hädaldas Kati. Sellest aga polnud mingit kasu. Ainult et Ints, kes enne midagi tähele ei pannud, krapsas nüüd üsna kähku istukile ja vahtis Katile suurte silmadega otsa.

«Lase lahti!» hüüdis Kati juba suurema hirmuga ja pöörutas kandadega vastu tara. Sellest polnud muud kasu, kui et ta vajus nüüd õige-õige natuke madalamale. Ints, kes seda lugu pealt vaatas, raputas vurre ja hakkas oma valget maniskit lakkuma. Kati aga oli juba õige hirmul ja hakkas algul vaikselt, kuid siis juba valjema häälega pilli lööma.

Ints jättis oma maniskilakkumise järele ja vahtis uuesti Katile otsa. Et ta oli vana kass, siis oli ta elus palju näinud ning õppinud. «Kui juba kisavad, siis pole need enam õiged lood!» oli Ints omal nahal tunda saanud. Sellepärast ta armastaski ainult õiged lugusid. Nüüd ta tõusis püsti ja astus Katist tähtsalt eemale. Kui ta siis aga veel korra üle öla tagasi vaatas, andis Ints jalgele nii vahvasti valu, kuidas ta vanad kondid seda vähegi lubasid.

Nõnda siis kihutas Ints niisuguse tuhinaga, nagu oleks tal kümme paari jalgu all. Ja kui ta paar õue edasi põõsa tagant lagedale kargas, siis muidu igas tükis julgel Eikil käis lausa jõnksak läbi põlvede. Ainult et Eiki hirm läks kiiresti mööda ja ta hakkas uuesti kuulutama.

Eikil jäi kuuest aastast veel hea tükk päevi puudu, kuid ta oli väga tark poiss. Ta tundis kõiki pasunaid ja ütles kohe õigesti ära, kas hää oli «kassi» või «sissi» või mõne teise auto oma. Aga niisugust pasunat, missugust ta praegu kuulis, ei osanud Eiki küll mitte ühelegi autole omaks tunnistada. Isegi mootorratta jaoks, arvas Eiki, oleks seda nagu pisut vähevõitu. Et asjasse selgust tuua, asus Eiki lugu lähemalt uurima.

Küll nüüd oli Eiki imestus suur! Pisut aru pidanud, kribis ta üle tara.

«Mis sa siin teed?» päris ta Katilt.

«Ei midagi!» nuuksus Kati ja katsus peopesaga märga nina kuivaks hõõruda, mis tal ka osaliselt korda läks.

«Miks sa niimoodi ripud?» küsis Eiki veel suurema imetusega.

«Ma ei tea!...» sosistas Kati ja silmavesi tegi tal nina jällegi märjaks.

«Ahah!» uuris Eiki järele. «Sa ripud sellepärast, et sul on pluusi saba lauatsa taga kinni.»

Kati pistis uue hooga tõinama.

«Kas sul on paha olla?» tundis Eiki kaasa.

«On küll paha!» tunnistas tüdruk. «Kangesti paha on, ja liigutada ei saa.»

«Siis on paha küll!» jäi poiss nõusse ja uuristas pöidlaga nina. «Sind peab aitama, et sa maha saaksid tulla.»

Kati südamesse tuli suur lootus. Ta jättis nutu järele ja küsis juba julgemalt:

«Aga kuidas sa aidata saad?»

«See on lihtne!» lõi Eiki käega. «Vaata kui oleks kraana, siis...» Siin jäi nõuandja äkki vait.

«Kas muud moodi ei saa?» küsis Kati aralt.

«Oh, saab muud moodi ka!» julgustas teda poiss ja lisas natuke aja pärast:

«Ainult et... mis moodi, ma ei tea...»

Pisike pasun tara küljes pistis lootusetult üürgama. Eiki tammus, käed seljal, ümber tüdruku, proovis taralaudu kangutada ja kortsutas aina mõtlikult kulme. Viimaks pahandas:

«Mis sa karjud, nagu sest kasu oleks. Ma ei saa niimoodi üldsegi mõelda. Ja mis sa siia üldse ronisid, kui ei oska!»

Kati jättis valju kisa järele. Kuid silmist aina voolasid ja voolasid pisarad. Nii suures hädas polnud Kati veel kunagi olnud.

Traadist aasas väikest ratast veeretades jooksis mööda veel üks hingeline. See oli Eiki sõber ja kambamees Peeter.

«Ohoo!» ajas Peeter silmad pärani ja laskis vile veel takkapihta. «Katil on koid sees, miks ta muidu on riputatud tuulduma?!»

«Oleks kraana, siis oleks lihtne...» seletas Eiki tähtsalt. «Aga kraanat pole!»

Peeter muutus kohe samuti asjalikuks. Mõlemad poisid takseerisid nutetud näoga tüdrukut, tara, ja uuesti tüdrukut ja jälle tara.

«Käes!» laksatas Peeter peopesaga vastu kuklakonti.

«Kuidamoodi?» kibeles Eiki. Aga Peeter astus üsna Kati nina alla, pigistas ühe silma kavalalt kinni ja küsis:

«Kas tahad alla tulla?»

«Tahan küll!» kinnitas Kati virilalt.

«Aga sa näitasid mulle eile keelt!»

«Enam ei näita!»

«Ja siis veel ütlesid, et Peeter on loll.»

«Enam ei ütle! Üldsegi ei ütle!» lubas Kati läbi pisarate.

«Aga et siis meeles pead!» hoiatas Peeter ja lubas armulikult:

«Kohe tirime su alla!»

Peeter kargas Katil jalast kinni. Teisest võttis Eiki.

«Üks, kaks ja ... korragaa!» kamandas Peeter. Mõlemad rebisid Katit jalgadest.

«Ai-ai-ai! Ärge tehke!» pistis tüdruk kisendama. «Valus on!»

«Pole sul häda midagi!» seletas Peeter. «Küll sa välja kannatad! Noh, Eiki, üks, kaks ja korraga! ...»

Kui siiani oli tara küljes ainult väike pasun, siis nüüd üürgas ja rabeles seal terve orkester. Ja valjemini Kati kisast kõlas Peetri kamandamine.

«Veel natuke! Juba midagi ragises! ...»

Just siis, kui midagi tõepoolest ragises, avati üleval aken, aga nii tuttav ning armas hääl hüüdis:

«Kati! Katii! ...»

Päästjad jätsid oma töö pooleli.

«Noh, nüüd on kõik korras!» arvas Peeter ja müksas Eikile külge. «Küll ta nüüd ema käest saab! Laseme meie jalga!»

Aga Kati tõmbas sügavasti hinge ja pooleks nutu ning naeruga hüüdis ainult:

«Ema! Emakene! ...»

HELLE LÄHEB LAIA MAAILMA

Õed Riina ja Tiiu, mõlemad ühtmoodi hakkajad ning lõbusad tüdrukud, tulid Hellele külla. Ega nad päris asjata tulnudki.

«Helle ema, meie läheme lilli noppima,» ütles Riina, õdest vanem. «Metsaserval mäeveerul on neid hästi palju. On kurekellukesi, ja karikakraid on, ja teisi lilli. Meie tahame, et Helle tuleks meiega kaasa.»

Helle ema kuulas Riina jutu ära ja ütles:

«Helle ei saa teiega praegu kaasa tulla. Helle hakkas juba hommikul tagatoa põrandat pühkima, kuid jõudis ainult ühe nurga harjaga kuidagi üle liipsida. Aga tolmukaltsu pole ta veel puudutanudki.»

«Oi, Helle, kuidas sul nii kaua aega läheb?» imestas Tiiu. «Meie Riina pühib toa üks-kaks-kolm puhtaks. Ja mina ka saan kiiresti.»

Helle tõmbas suu prunti ega öelnud midagi. Riina ja Tiiu pakkusid end appi, kuid ema ütles, et Helle peab oma töö ise ära tegema. Selle peale arvas Riina, et kuna see töö Helle käes nõnda palju aega võtab, siis nemad küll ei jõua teda oodata. Ja nii nad siis läksidki, Riina ees ja Tiiu kui väike kirju takjanupp tema kannul, ilma Helleta minema. Helle vaatas neile köögiaknast seni kadedalt järele, kuni teekäänak mõlemad tüdrukud lepavõsa taha ära peitis.

Helle tuju oli väga halb. Pahurana istus ta oma väikesele järele ja jälgis altkulmu ema talitusi. Ema samuti heitis Hellele mõne vilksamisi pilgu, millele Helle vastas suuprunditamisega. Et ema oli Helle pruntis suud üsna tihti näinud, siis ka tema ei lausunud sõnagi.

«Ma lähen nüüd Restuse tädile appi lambaid niitma,» ütles

ema mõne aja pärast. «Seniks jõuad ehk sinagi oma tööga valmis.»

Ema niisugusest jutust veelgi enam pahandatud Helle tümp-sas tagatuppa. Ja nagu kiuste hakkas talle siin kohe see hirmus hari silma. Südameäiega virutas tüdruk harjale jalaga. Hari lendas kolinal sāngi alla, kuid tüdruku varbad said sealjuures kõvasti haiget. Varbaid pihku kahmates istus Helle siiasamasse põrandale maha. Pealepuhumisest läks varvastel kergemaks, ent kangel südamel mitte.

«Ema lihtsalt kiusab mind!» arutles tüdruk ja nuuksatas vihaselt. «Mis sellest põrandast iga päev pühkida! Ning ta ise läks küll Restuse tädile appi, aga Riinal ei lubanud mind aidata.»

Rusikaga märgi silmi hõõrudes mõtles Helle kurbi ja viha-seid mõtteid. Ja see polnud sugugi esimene kord. Vähemalt neli päeva nädalas oli ema Helle vastu ülekohtune. Ema üldsegi ei küsinud, kas Helle tahtis põrandat pühkida või midagi muud teha. Muudkui aga ütles: «Pead õppima seda tööd tegema!» Ja Helle vaeseke pidigi kõik ema niisugused kiusamised ära kan-natama.

Kuid iga mõõt saab ükskord täis. Tänapäev ülekohus oli isegi niisugusele kannatlikule tüdrukule nagu Helle liiga suur.

«Vaata võtan kätte ja lähen niisuguse paha ema juurest minema,» arutles tüdruk. Korra tal küll nagu hakkas kahju, kuid oma otsusest ta siiski enam tagasi ei kohkunud. Sest Helle oli ikkagi üsna kange südamega tüdruk. Ta krapsas püsti ja hakkas vihaselt nohisedes oma asju kokku pakkima.

Juba õige pea avanes Helle kodu välisuks. Kirju rätt hoole-tult heledatele juustele tõmmatud, astus sealt jalgrajale punase kleidiga tüdruk. Ühes käes hoidis tüdruk valgetest laastudest punutud korvikest, milles teiste mänguasjade peal sirutas koibi taeva poole ühe kõrva ning lõhkirebitud kasukaga plüüškaru. Aga teise käega surus ta rinna vastu hästi suurt nukku. Nukk, ümmargused sinisilmad pärani, uudistas üle tüdruku õla ja aina muigas ning kõlgutas naljakalt oma saepuruga täidetud jalgu. Kuid Helle nägu oli surmtõsine. Ta kergitas arupidavalt kulme, aeg-ajalt ohkas raskelt ja sammus nobedasti mööda kit-sast teerada.

Kui Helle oli juba üsna natuke maad käinud, pööras ta end veel korra ringi. Ta pani korvi maha, vaatas pooleldi kasesalu taha jäänud kodule, ohkas väga sügavalt ja kaapas käeseljaga üle kuivade silmade. Nii jätavad koduga hüvasti kõik need, kes lähevad laia maailma rändama, oli Helle kuulnud. Seejärel pööras ta end uuesti ringi, surus nuku tugevasti teise kaenlasse ja jätkas pead püsti hoides oma teed.

Ees oli kuulda kilkamist ja rõõmsat jutuvada. Mõne hetke pärast jooksid põõsaste vahelt välja Riina ja Tiiu, mõlemal

pärjad peas ja suured lillekimbud käes. Helle tegi kohe väga kurva näo ja laskis pea hästi alla. Ka hakkas ta jalgu raskelt järele vedama, nagu sobibki inimesele, kes oma õlgadel rasket murekoormat kandma peab.

Helle niisugune väljanägemine avaldas Riinasse-Tiiusse sügavat mõju. Nende rõõmus naer sai kiiresti otsa. Kohkunud silmil vaatasid mõlemad Helle kurba nägu.

«Kas sa nüüd jõudsid põrandat puhtaks pühkida?» päris Riina aralt.

«Ja tulid nüüd lilli noppima?» küsis Tiiu kohe tagantjärele.

«Miks sul nukk ja asjad kaasas on?» imestas Riina.

«Miks sa nii kurb oled? Kas sul kuskilt valutab?» muretses Tiiu.

Helle tõstis aeglaselt silmad, nuuksatas korra ja õhkas:

«Mul on väga kurb meel, sest mul pole enam kodu olemas. Ma pean laia maailma rändama minema.» Helle laskis pea uuesti sügavale. Tüdrukute silmad läksid veelgi suuremaks.

«Ema kogu aeg kiusab mind,» seletas Helle edasi ja ta silmad läksid märjaks.

«Oi-oi! ...» õhkasid Riina ja Tiiu kooris. «Ja meie arvasime, et sinul on kange hea ema.»

«Hoopis paha ema on!» kinnitas Helle südamepõhjast. «Nüüd lähen minema, küll siis tunneb!»

«Aga mis ema ütles, kui sa ära tulid?» küsis Riina osavõt-likult.

«Midagi ei ütelnud,» nuuksus Helle. «Teda polnudki kodus.»

«Oi-oi!» hüüatasid tüdrukud uuesti. Aga Helle pööras end ringi ja hakkas vaevaliselt edasi komberdama. Riina ja Tiiu vaatasid talle, suud ammuli, järele. Mõne sammu pärast hõikas neile Helle:

«Jumalaga! Ja õelge emale, et ... et kui mind enam pole, siis ... et siis ma annan talle kõik andeks!»

Ilma et oleks osanud sõna lausuda, vaatasid Riina ja Tiiu Hellele nii kaua järele, kuni selle erk pearätt põõsaste vahel enam kordagi ei vilksatanud. Kuid Helle jätkas vaprasti oma rasket teed. Pisarad tüdruku näol polnud veel kuivanud, ent südames oli palju kergem tunne, sest kui oma mure üle heade inimestega koos natuke nutta saad, siis läheb süda alati ker-gemaks.

Tee keeras kõrge kuusemetsa alla. Jämedate tüvede vahel oli üsna hämar, sest mets oli väga tihe, aga ka päike rippus juba õige madalal. Siis pani Helle korvi ja nuku käest maha ning kükitas ka ise kännu kõrvale — tal oli tarvis enesega aru pidada. Helle oli ema peale ikka veel väga pahane, aga võis ju ka nõnda olla, et kui ema nüüd Hellet laia maailma minemas näeb, siis kohe oma süüst aru saab ja palub Hellet, et see tema juurest mitte ära ei läheks. Muidugi mõtleb Helle veel järele,

kas ta ema palveid kuulda võtab, sest temal ikkagi on kindel nõu ära minna. Niimoodi siis keeraski Helle sellele rajale, mis viis mööda metsaserva Restuse õuest läbi.

Peab ütlema, et kandmisest olid Helle käed üsna väsinud ja ka jalgadele oleks tubli puhkus ainult head teinud, kuid Helle sellest ei hoolinud ja hakkas aiva kiirema sammuga Restuse poole astuma. Ja juba õige pea paistsid noorte kuuskede vahelt Restuse kõrged väravapostid.

Nukku tugevasti rinna vastu surudes astus Helle õuele. Tal oli siisugune tunne, kui rabeleks südame asemel põues puuri pistetud varblane. Ärevuse pärast hingeldades tippis tüdruk lühikeste sammudega üle õue ja hoidis end kogu hingest tagasi, et mitte tulistjalu jooksu pista. Ja kui õu lõpuks selja taha jäi, tundis Helle siisugust rõõmu, nagu oleks ta ei tea missuguse julgustükiga hakkama saanud.

Tüdruku rõõm aga muutus kiiresti pettumuseks. Ema ju ei märganudki teda! Keegi ei tulnud õuele, ja keegi ei hüüdnud: «Helle! Hellekene, tule ema juurde!» Õues oli ja jäi kõik vaikselt.

«Noh, ongi hea, et ei näinud!» arutles tüdruk. «Küll ta pärast kodus hüüab, aga siis juba Hellet polegi...» Helle kujutas endale ette, kuidas ema teda hüüab ja otsib ja kuidas ta siis kõik teada saab ja kibedasti nutma hakkab... Neid mõtteid oli hea mõelda ja neist sai palju uut julgust. Kuid ta võttis siiski nõuks veel kord üle õue minna.

Üle õue käis Helle veel kolmandagi korra, ja siis oli põues juba kõik päris rahulik. Ent õuele ei ilmunud ega paistnud ka läbi toa akna ainsatki hingelist. Helle oli nõutu. Ei saa ju ometi õhtuni seista siin väravapostide juures või Restuse õuel jalutada!

«Hea küll!» Helle viskas pea selga ja hakkas edasi sammuma. Kuid südames oli imelik ja raske tunne. See oli siisugune tunne, mis tegi sammu väga lühikeseks ning sundis aina üle öla tagasi vaatama. Helle ei saanud arugi, kui ta juba jälle oli teel seisma jäänud.

«Paneks õige karu siia teele maha,» arvas tüdruk. «Ma küll ei tahagi, et ema teada saab, kuhupoole ma läksin, aga on ikka parem, kui nad ükskord karu siit kätte leiavad.» Ja nii ta siis seadiski karu otse keset teerada istuma ja sammus aina tagasi vahtides edasi.

Punetav päike lisas varjudele lausa iga minutiga pikkust juurde. Helle vari oli juba nii pikk nagu suur kuusk, aga et kuuskede varjusid sammudega mööta, oleks tulnud veel õige pikk maa maha käia. Noore kuusetuka tagant paistis tükike Restuse pere majakatust ja valge korsten, millest kerkis nüüd suitsuvine.

Helle oli käimisest väga väsinud. Ta pani oma kompsud peh-

mele ja juba õige pisut niiskele rohule maha ning istus ka ise samasse puhkama. Õhk oli jahe ja tüdrukust jooksis kerge külmavärin läbi. Kõhtu näpistas nälga. Aga kuusetuka taga korstna kohal hõljus koduselt suitsusaba.

«Ei tea, mida Restusel täna keedetakse,» püüdis tüdruk mõistatada ja neelatas. «Ema lubas teha praekartuleid, siisuguseid hästi pruune ning krõbedaid, millele enne lauale toomist muna peale lüüakse. Ema...»

Siin läks tüdruku mõttelõng äkki katki. Huuli jonnakalt kokku pigistades võttis ta oma asjad ja astus uue hooga edasi.

«Mul polegi kõht tühi!» kinnitas ta endale kangekaelselt. «Pealegi pole praekartulid kuigi head, roosamanna on palju parem.»

Helle sammus aina edasi ja mõtles ning kaalus, missugune toit on kõige parem. Kuid kõhule ei tulnud neist mõtetest vähe-matki kasu. Aina sagedamini neelatas Helle sülge, aga kõhu niisugusest narrimisest hakkas nälga seal üha enam vaeva tegema.

Ohtu muutus ikka jahedamaks. Puud ja põõsad peitsid end hämarusse. Jäid tukkuma endid väsinuks hullanud tuulepoisid.

Helle jäi seisma. Nagu müür kerkis otse ees kõrge mets.

«Mina metsa ei lähe!» otsustas Helle. «Parem hoian end lagedamale, seal ma ei eksi ära.» Kuid ka mööda lagedat polnud Hellet tahtmist enam sammugi astuda. Ta seisis ja seisis ega teadnud, mida peale hakata. Ja kuigi ta seda ei tahtnud, kipusid silmad kogu aeg vaatama sinna poole, kus puude taga hämaruses asus kodu.

«Nüüd küll peaks ema mind juba taga otsima!» arutles Helle. Kuid imelikul kombel ei pakkunud see talle enam mingit lohutust, et ema teda otsib ega leia. Ta vaatas ärevalt kodu poole ja kohe tuli siisugune tunne, et sedamaid astub ema põõsaste vahelt ta juurde ning kutsub teda koju tagasi.

Ta ootas kaua. Laias maailmas kustas aegamisi eha, ja selle kahvatus kumas lendasid oma kodude poole varesed. Aga ema ikka ei tulnud. Nukku kaenlasse surudes muljus Helle näo rohusse. Ning mida rohkem ta nuttis, seda haledam tal endast hakkas, ja mida haledam tal endast hakkas, seda rohkem ta enda üle nuttis.

Nagu suur lopergune hõbevaagen veeres aegapidi taevavõl-vile kuu. Alt, heinamaadelt hiilis metsa poole hall uduvine. Vaikselt vahetasid huikeid linnud, vestis salajuttu mets. Ja aeg-ajalt nad kõik kuulatasid ritsikate tuhandehäälset pillipidu.

Hoides nuuksumist tagasi, tõusis Helle maast. Ta võttis oma korvi ja nukku ning seadis end minekule. Algul astus ta õige aeglaselt, aga siis juba kiiremini ja viimaks jooksis ta nõnda, kuidas jalad veel vähe kandsid. Kiirest jooksust langes rätt

juustelt maha, kuid Helle ei hakanud seda enam pähe seadma. Ta surus räti otsapidi kleidikaeluse vahele ja aina jooksis.

Tagatoa aknast paistis nörka valgust. Ärevusest põksuva südamega avas Helle ukse. Pannud oma varanduse kööki pingi alla, tippis ta kikivarvul tagatuppa.

Ema istus kudumistöö taga. Pea maas, jäi Helle ukse kõrvale seisma. Ema tõstis silmad.

«Aa... Sina oled?» sõnas ta ükskõiksealt. «Astusid veel kor-raks koju sisse?»

Helle nuuksatas. Ema vaatas Hellele küsivalt otsa. Helle nuuksatused muutusid valjemaks.

«Mis on?» küsis ema osavõtlikult. «Kas unustasid midagi maha? Pean sind võib-olla otsimise juures aitama?»

Et Helle midagi ei vastanud, siis jätkas ema vaikides oma tööd. Kuid Helle hõõrus käeseljaga silmi ja hakkas külge ees ajades süngi poole nihkuma. Harja ta süngi alt enam ei leidnud. Ikka veel sõna lausumata läks tüdruk kööki, tõi sealt harja ja asus suure innuga põrandat pühkima.

«Pole vaja!» lausus ema ja ohkas. «Mis sa oma kallist aega tühja kallal kulutad. Pealegi ma juba ise alles võtsin põranda üle.»

Pea maas, viis Helle harja kööki tagasi. Murelikult istus ta oma järile. Ta istus seal üsna tükk aega ja puhuti kergitas mõtlikult kulme. Ja siis äkki tõttas tagatuppa, haaras kahe käega ema ümbert kinni ja surus oma nutumärja näo ta sooja sülle.

KUI VANAEMA TUKASTAB...

Enne kui isa-ema jalgrattad kuuri alt välja toovad, kaman-datakse Ülo ja Ats tuppa. Nurumine siin ei aita: pärast seda, kui eelmine kord külla kaasa võetud poisid seal tädile eneste arvates meelega tegid ja umbrohu asemel pooled kurgitained peenardelt üles kitkusid, on nende jaoks küllasõitudel kriips peal. Ema hoopis ütleb: «Mängige ilusti toas ja ärge vanaema silma alt kuhugi minge. Ei jõua tema ometi teid, paharette, õues karjatada. Ja ärge tehke pahandust, vaid kuulake vanaema sõna. Kui head lapsed olete, toob isa teile komput kaasa ja pärast lähete jälle õue mängima. Noh, kas on nii?»

Poisipõnnid vaatavad teineteisele otsa. Ülo mossitab. Kui ema veel kord teeb kompudest juttu, noogutavad mõlemad väärilt pead.

Akna all seisab suur kask. Läbi selle okste paistab põrandale päike. Kase oksad liiguvad kogu aeg natuke ja maalivad põrandale hüplevaid laigukesti.

Ülo on ikka veel pahane, et teda kaasa ei võetud. Ta istub põrandale ja tõmbab kulmud kortsu. Ats vaatab vanemale vennale vilksamisi otsa. Kohe läheb ka tema nägu niimoodi mossi nagu Ülol. Nüüd juba põrnitsevad kaks pruntissuudega poisi-otsa kortsu tõmmatud kulmude alt põrandale.

Ats hakkab nihelema. Paigal istuda on kangesti igav ja ka kulme kortsus hoida pole kerge töö. Väikeveli vaatab uuesti vanemale otsa. See ei tee temast väljagi ja Atsi nägu läheb uuesti kelmikaks. Vargsi kahmab ta ühe päikeselaigukese järele. See libiseb tal peo alt ära. Ats võtab ka teise käe appi. Laigukest püüda pole aga kahe peogagi lihtne.

Ülo silmad muutuvad tähelepanelikuks. Poiss nihutab ennast vennale lähemale ja äkki krapsab Atsile appi. Väikeveli pistab

heameelest kilkama. Aga laiguke lipsab mõlema pihkude alt minema.

Toas on mõnusalt soe. Uinutavalt sumisevad lae all kärbsed. Vardad vanaema käes komistavad. Vanaema nõksatab pea naljakalt püsti ja kohendab ninale vajunud prille. Kuid kärbsed sumisevad edasi ja vanaema sõrmed liiguvad ikka aeglasemalt.

Ülo on mängimisest juba tüdinenud. Ja kaua sa neid laigukesti püüadki, kui ainsatki kätte ei saa. Poisi kavalad silmad peatuvad vanaemal. Hinge kinni pidades uurib ta vanaema süllelangenud käsi ja madalale vajunud pearätiga pooleldi kaetud nägu. Siis kummardub suurem väiksema kõrva äärde ja sosistab erutatult:

«Vanaema... vist magab!»

Ats jätab mängimise ning ajab silmad suureks. Vanaema küllalt tunnistanud, sosistab ta omakorda:

«Magab jah!»

Ülo keerab end kohe ringi. Nagu söögilauale roninud kass sammub ta jalgu kõrgele tõstes ukse poole. Väikeveli piidleb veel kord vanaema. Suu ümber hakkab kiskuma nutuvõru, paar korda ta poole häälega tihubki. Kuid siis neelatab, äigab rusikaga korra üle rõosatama löönud nina ja tatsab teisele järele.

Taevast hõõgub kuumust. Unine tuul mängib laisalt põõsastes. Sumiseb õielt õiele lendav kimalane. Pesakasti ees vilistab kuldnokk. Sirelipõõsa all põõnab halli-mustavöödiline Peedu. Kuuldes jooksumüdinat, ajab see silmad pilukile. Näinud aga ainult poisse, haigutab kass pikalt otse vastu päikest, sirutab korra liikmeid ja muljub nina uuesti sabale.

Vana haopinuaseme juures jäävad poisid hingeldades seisma. Mõlemad vaatavad ärevalt üle õla. Kõik on rahulik. Tiibadega vuristades lendab üle peade lind. Ülo peab aru.

«Vanaema ju lubas meid õue?»

«Ta ei rääkinudki,» kinnitab Ats.

«Aga ta ju nägi, et me tulime?» Ülo imeb mõtlikult sõrme ja vaatab teisele ootavalt näkku. Ats mõtleb natuke ja ütleb:

«Ikka nägi.»

«Ja ei keelanud?»

«Ei keelanud jah!» rõõmustab Ats. Nüüd on kõik korras. Poisid hakkavad tööle ja mõne hetke pärast on neil vanaema hoopiski meelest läinud.

Haopinu aseme tegi isa hommikul prahist puhtaks. Väike-mehed teevad sellest endale põllu. Ats tirib põllu äärde juba hommikul liiva täistõstetud vankrikese ja hakkab külrama. Ülo künnab seemne vanast luuakontsust adraga mulda. Tähtis töö võtab mõlemad nohisema. Äkki jätab Ats külvamise pooleli ja jääb mõttesse. Siis küsib:

«Üilu, kuidas liiva saadakse?»

«Liiva ei saadagi,» seletab Ülo. «Seda on küllalt olemas.»

«Aga kas liiv kasvab?» pärib teine edasi. Nüüd mõtleb Ülo tükk aega. Lõpuks ütleb:

«Vili küll kasvab.»

«Kas tangud ka kasvavad?»

«Ikka peavad kasvama,» kinnitab vanem vend natuke kahtlevalt. Ats ajab silmad suureks:

«Miks siis liiva palju on, aga tangu jälle vähe?»

«Kust sa tead, et tangu vähe on?» uudishimutseb Ülo.

«Aga ema ütles. Ja suurtele kanadele ei lubanud tangu anda.»

Ats vaatab vennale küsivalt näkku. See tõmbab kulmud kortsu ning mõtleb järele. Natukese aja pärast kisub tal nagu naerule.

«Tuleb tangu kasvama panna!»

Atsi silmad lähevad ümmarguseks.

«Aga kust tangu saab?»

«Sahvris on.»

«Kas vanaema lubab?»

«Kui küsime, siis lubab küll,» arvab Ülo. Vankrit järele vedades tõttavad mõlemad toa poole. Kikivarvul sammuvad nad kojast kööki, köögist tagatoa uksele. Mõlemad silmitsevad vanaema.

«Ikka magab,» sosistab Ülo.

«Magab jah!» sosistab Ats.

«Ega ta vist ei keela?»

«Ega keela jah!»

Nagu vaimud hiilivad poisid sahvri ukse juurde. Selle haak on kõrgel. Ülol tuleb kasvust puudu, kuid mitte heast nõust. Kogu jõudu kokku võttes toob ta süles köögist tabureti. Sellele ronides ulatub ta parajasti. Ats lükkab sahvriukse lahti.

Tangukott losutab kästil, suu avali. Ülo surub peo kotti. Tema järel Ats. Valendavat tangurada maha jättes kannavad poisid kalli seemne peotäitekaupa vankrisse. Ühisel jõul veavad nad koorma põllu äärde. Ats viskab seemet, Ülo oma luuakontsuga künnab ning aina kinnitab külvajale:

«Kasvavad head tangud!»

Kuuri nurga tagant sammub välja suur kukk. Kukk keerab pea viltu ja jääb poiste tegevust üksisilmi vahtima. Ta muutub rahutuks ning astub lähemale. Mida ligemale kukk jõuab, seda kiiremaks muutub tema samm. Üsna ligi jõudes seisatab ta korra, kuid siis tormab otse põllule ja hakkab tangu nokkima.

«Mine ära, kukk! Tangu on vähe!» pahandab Ülo ja äigab kuke poole luuatükiga. Kukk kargabki kõrvale, kuid siis pistab kutsuvalt kokutama.

«Mine ära, rumal kukk!» õiendavad poisid, ent juba saabub kukele abi. Üksteisest ette tõtates, tiibadega vehkides ning kaagutades kihutab kuke juurde kanakari, kõige lõpus udusulis

kollased kerakesed. Kogu poiste põld on täis valgeid, kirjused ning musti kanu. Tõugeldes ning rüselles panevad nad oma nobedad nokad tööle. Aga kukk ise hüppab vankrisse, siblib sealt tangu igasse külge laiali ja kokutab, nagu olekski tema siin peremees.

«Mine ära! Minge ära! Ei tohi tangu ära süüa!» kamandavad ähmi täis poisid. Kuid kanadel pole aega midagi kuulata. Nokiavad ja siblivad, mis vähegi jõuavad.

«Kõik söövad ära!» hädaldab Ats ja hakkab lootusetult töönama. Ülo püüab venda lohutada, kuid siis tõmbuvad ka temal silmad märjaks. Valjemalt kanade käratsemisest hakkab kostma kahe poisi nutukoor.

«Sa püh-ha taevane halastus! ... Mida see siin tähendab?!» hüüab surmani kohkunud vanaema. «Mis te nüüd jälle tegite?!...»

Poisid tõstavad märjad silmad lootusrikkalt vanaema poole. Nuuksetega segamini seletab Ülo:

«Meie tahtsime palju tangu kasvatada, aga need kanad ... Aja nad ära, vanaema! ...»

MIKK JA MÄRT

II a klassis on ärevavõitu vaikus. Vasakul — seal istuvad tüdrukud — on seda ärevust küll vähem ja leidub isegi enesega väga rahulolevaid nägusid; see-eest paremal, poiste poolel, sihivad kavalad, ootavad, ükskõiksed, kartlikud ja veel mitmete muude omadustega silmapaarid valvsalt õpetaja poole. Nii juhtub II a-s poistega ikka, kui on oodata, et just nüüd kohe kutsub õpetaja kedagi noortest meestest klassi ette õppetükki üles ütlema.

Ainult keskmise rea neljandas pingis ei märka kaks poissi maad ega ilma. Mõlemal heledad ja pisut turris juuksetukad, mõlemal ühesugused kelmid silmad, mõlema ninajuurele puistatud näpuotsatais tedretähti, mõlemal ühevõrra kiiresti töötavad suud, mõlemal ühtmoodi laiad, nagu pea küljest iga hetk kahele poole jooksu pistvad kõrvalestad, mõlemal sinised valgete kraedega pluusid — nii sarnanevad poisid teineteisega kui kaks tilka elavhõbedat. Ja need elavhõbedatilgad aina nihelevad, aina keerutavad pead, seбивad kätega, togivad teineteist tuhvlininadega ja sosistavad küll kordamööda, küll korraga.

Ja siis äkki märkab üks kahtlast vaikust klassis. Lühike «sst!» ja kohe sõrm hoiatavalt suule. Kuid on juba hilja.

«Vastama tuleb Mikk!» rabab kaksikuid kui kõuemürin õpetaja rahulik hää.

Parempoolne poiss tõuseb kähku püsti ja marsib kindla sammuga klassi ette. Siin pöörab ta enda näoga pooleldi klassi poole, teeb klassi tagumise nurga suunas krapsaka kummarduse ja kukub vuristama:

«Esimene lumi
juba õhtul akna taga
heljus lumi...»

«Aga kas sa seda ka tead, kes selle luuletuse kirjutas?» pärib õpetaja. Mikk paneb oma kõnemasina korraks seisma, mõtleb viivu ja jätkab siis uue hooga:

«Ralf Parve

*heljus lumi langedes
hommikul on õued aga
kõikjal paksult hangedes
valged kasukad saand aias...*»

Tüdrukud itsitavad omaette, ja paistab, et õpetajagi hoiab vägisi muhelust tagasi. Kuid Mikk ei tee kellestki välja ja vuristab hinge tõmbamata luuletuse lõpuni.

«Jaa,» ütleb õpetaja. «Hästi oled luuletuse pähe õppinud, kuid lugemine ei lähe. Komad-punktid unustad ära, aga ilma nendeta ei saa...»

Mikk keerab pea viltu ja kuulab õpetaja seletuse sõna lau-sumata ära. Ent kui ta päeviku neljaga kätte saab, marsib ta tähtsalt ja naerulsui pinki tagasi. Aga enne veel, kui ta istuda jõuab, ütleb õpetaja:

«Nüüd tuleb Märt vastama! Võib-olla tuleb temal vennast paremini välja!»

Märdi mook venib õige pikaks. Hoopis vastumeelselt ajab ta end püsti ja, nina maas, jõuab viimaks ikkagi klassi ette. Mikk närib hapu näoga põidlaküünt ja saadab venna poole julgustavaid pilke.

Esimese salmiga saab Märt kuidagi ja kobamisi hakkama, aga teise salmi juures läheb poisil järg hoopis käest ära.

*«Valged õunapuud saavad... saand aias...
üle öö... ee... kõik õunap... valged... ee...»*

Märt on püsti hädas. Õpetaja abiga saab ta siiski ka neist kahest värsireast üle. Aga edasi ei lähe paremini.

*«Kõnniteed... ee... kõnniteel käivad...
ee... kõnniteel käib kaares laias... ee...»*

Märt puterdab ja vaatab abiotsivalt poiste poole. Mikk joonistab sõrmega õhku mingisuguseid salapäraseid vigureid, kuid Märt vaeseke ei taipa ega taipa. Lühike punase peaga poiss esimeses pingis, kes siiani Märdi häda üsna osavõtmatult pealt vaadanud, hakkab nihelema. Alles eelmisel vahetunnil oli tal ühega kaksikutest kana kitkuda. Oli see nüüd Mikk või Märt — kes sellest selget sotti saab, aga või seda vaja ongi. Mõlemad kaksikud hoiavad ühte, nii et oi-oi-oi! Punapeal läheb nagu sedamaid kaastundlikuks. Ta kõõritab õpetaja poole, seab peopesa suu juurde ja soistab õige-õige vaikselt Märdile midagi.

Murest muljutud ja sootuks kõssi vajunud Märt saab uut lootust. Ta ajab kaela õieli ja keerab kõrva punapea poole. Ka see nihkub üle laua Märdile lähemale. Märt pungitab silmi ja pingutab kuulmist. Sellest on kasu. Poisi mossis nagu läheb paugupealt rõõmsamaks ja ta prahvab julgelt, ainsa hingetõmbega:

*«Kõnniteel käib laias kaares
majahoidja kasukas!»*

Etteütteleja ajab lõua püsti ja pistab lõkerdama. Tema järel pahvatab naerma kogu klass. Mikk lööb peopesad näo ette. Märt püüab naerul nagu teha, kuid sellest ei tule midagi välja. Lootusetult puurib ta pilguga tuhvlinina.

«Õpid luuletuse pärast tunde selgeks,» ütleb õpetaja. Silmad häbi täis, istub Märt oma kohale.

«Ma ju ütlesin sulle: õpi selgeks!» pahandab Mikk vahetunni ajal vennaga.

«Millal sa ütlesid?!» on ka Märt pahane. «Ütlesid hoopis, et mina õppigu tänaseks matemaatikat, aga luuletust ainult vaa-daku. Et sina õpid selle ise!»

«Kus mina siis teadsin, et õpetaja meid mõlemaid küsib,» muutub Mikk leplikumaks.

«Mina ju ka ei teadnud!» lepib ka Märt. «Ja kindlust oli tarvis ehitada.»

«See on sul õigus,» kiidab Mikk. «Ainult et... mis sa sellest kasukast siis pidid ütleva. Oleksid parem võinud luud ütelda!»

«Kus mina teadsin!» laiutab Märt käsi. «Ants ütles mulle ette, et on kasukas. Ma siis ütlesingi.»

Nüüd sünnib kaksikute juures muutus, mille järgi on kerge öelda, kumb Märt, kumb Mikk. — Miku ümar lõug lööb roosa-tama, tedretähnid ninajuurel muutuvad tumedamaks, kulmude vahele tekib jonnakas kurd.

«Ah nii!» ütleb Mikk. «Mulle ta pani eelmisel vahetunnil jala taha, aga ma lükkasin ta enda kápuli. Nüüd torgib sind!»

Ja kaksikud muutuvad jälle sarnasteks kui kaks tilka vett. Ohetavad ninad mõlemal püsti, kulmud kortsus, asuvad nad sellise innuga punapead taga otsima, mis ei kuuluta head. Ning selleks ajaks, kui kell uuesti klassi heliseb, on kord ja õiglus jalule seatud. Tublisti sasida saanud punapea istub, vait kui hiir, Mikk on ninapidi matemaatikaõpikus, Märt aga meister-dab rahuliku südamega kuivatuspaberist lennukit.

Algab tund. Ei ole klassis tähelepanelikumaid poisse kui kaksikud. Nad istuvad kui traadil ja otsekui loevad õpetaja iga suuliigutust. Ja siis on selge, et nad on pääsenud, et tunnis sedapuhku rõhkem kedagi ei küsita.

Paistab, nagu roniksid mööda kaksikute pinki sipelgad ega

anna poistele rahu. Poolt minutitki ei saa nad paigal püsida. Märt poeb teisele pooleldi sülle ja seab suu Miku kõrva vastu.

«Täna hakkab lumi paremini kokku kui eile!»

«Hakkab jah!» noogutab Mikk innukalt tukka. «Täna saame kindluse valmis.»

«Aga laseme kohe ühe soojaga koju, ei maksa tee peal aega viita.»

«Muidugi!» jääb Mikk nõusse. «Homme juba tuleb lahing, Kaarel tungib kogu väega peale! Kuulsin, kuidas nad Kallega sosistasid!»

«Ohoo!» kisub Märt silmamunad suureks. «Paneme oma poistele kah häire hakkama!»

«Mikk ja Märt, istuge korralikult ning ärge sosistage!» segab õpetaja hääl vahele. Poisid jäävad õpetajale korrapealt vagurate nägudega otsa vahtima.

Äkki oleks Mikku kui nõelatud. Huuli torru ajades kahmab ta vennal käest ja sosistab pettunult:

«Sind ju jäeti kinni!»

Märdi nagu tõmbub virilaks. Tükk aega vahivad poisid murelikult lauale. Siis aga hakkab korts Miku kulmude vahelt kaduma ja poiss tõmbab silmad kavalalt kissi.

«Tead,» müksab ta venda. «Ma aitan su välja!»

Märt ei usu kõrvu.

«Kuidas sa seda teed?» õhkab ta lootusrikkalt.

«See pole midagi!» seletab Mikk. «Mul on luuletus ju peas, ma ütlen selle sinu eest ära. Õpetaja ei saa midagi aru!»

Mikul on peaaegu õigus. Ainult ema teeb poiste vahel kindlat vahet. Ütleb, et Märdil on kõrvalestad täitsa laiali, aga et Mikul jälle hoiavad rohkem justkui peadligi. Kui õige see on, seda muidugi teab ema ise kõige paremini, aga koolis on kaksikutega selles küsimuses, et kes on kes, alalõpmata üks suur segadus.

«Vaata see on alles mõte!» rõõmustab Märt kogu hingest. «Küll me Kaarli poistele nüüd alles näitame, kuidas meie mehed võidavad!» Ka Mikk muheleb üle näo. Nemad juba hätta ei jää! Pealik ning kindluse ehitaja Märt saab täie hooga oma asja kallale asuda.

«Küll sinu nupp ikka jagab!» kiidab Märt venda, kuid hakkab samas hoolitsevalt õpetama:

«Ainult sa ära lase nii, parradi-parradi, vaid loe nii, pikka-mööda, nagu sa päris hästi ei teaks. Ja vahepeal tee nii: «ee... ee...» Et tuleks täitsa minu moodi välja.»

«See ka on väga õige mõte!» kiidab Mikk omakorda. «Ma ennem natuke harjutan!»

Õpetaja segab uuesti vahele. Ent nüüd istuvad kaksikud, silmad kelmid, kuni tunni lõpuni vaikselt ega lase õpetaja ainsatki sõna kõrvust mööda.

Koolimajast äraminekuga on Märdil nii kibekiire, et ei jõua mitte palitunõõpegi kinni panna. Mikk aga poeb klassinurka ja hakkab harjutama:

«Ee... juba ee... õhtul ee... akna ee... taga... ee... ee... heljus ee... lumi ee... langedes ee... ee...»

Kui Mikk arvab, et juba läheb, nagu peab, otsib ta õpetaja üles.

«Õpetaja, mul on luuletus selge!»

«Või said juba selgeks?» imestab õpetaja ja silmitseb Mikku nii tähelepanelikult, et sel lõug vägisi roosatama kipub. «Hakame siis aga peale.»

«Ee... Ralf ee... Parve ee... Suusatajad ee... ee... Juba ee... õhtul ee...» loeb punetavate kõrvadega Mikk ja vahib hoolega põrandale. Nii ta ei märkagi, kuidas õpetaja näole tekib kaval muie.

«Ei lähe nii, Märt!» raputab õpetaja pead. «See pole ju luuletus, kus on aina ee... ja ee!... Niisugune lugemine võtab palju aega, aga mind juba klassis oodatakse. Pead veel õppima!»

«Õpetaja, ma võin ka ilma «ee-deta!» rõõmustab Mikk ja vuristab niisuguse kiiruga, et sõnad lausa sulavad ühte:

«Jubaõhtulaknatagaheljuslumi...»

«Ka nõnda ei lähe, Märt!» raputab õpetaja uuesti pead. «Nii tuleb hoopis Miku moodi välja. Pead ikka veel õppima, Märt. Kui tunnist tagasi tulen, siis küsin sind uuesti.»

Sootuks pika näoga jääb Mikk õpetajale järele vahtima. Pea norus, longib ta klassi tagasi. Koolimaja on harjumatu vaikne, aga aknast paistab, kuidas klassivennad väljas lumepalle vee-retavad. Mikk ohkab ja läheb koridori kella vaatama. Kellaosutid aga nagu polekski veel liikunud.

Aeg venib ja venib! Mikk harjutab korraks luuletust, kuid ikka kas tuleb ee-sid liiga palju või kisub jälle ülearu kiirelt minema. Ja hirmuga mõtleb Mikk sellele, et tal võib-olla tuleb veel teisekski tunniks «luuletust õppima» jääda. Ja samal ajal Märt, kes ei viitsinud luuletust pähe õppida... Ei!

Mikk jookseb tulistjalu läbi koridori. Kõrvuni õhetav, koputab ta kantselei uksele.

«Kantseleitädi,» ütleb ta hästi haleda häälega. «Kas ma võin telefoniga rääkida?»

Kantseleitädi paneb sullepea käest ära ja pärib sõbralikult:

«Mis tähtis asi sul siis südamel on?»

«Oi, mul on vä-äga täh-tis asi!» seletab Mikk. «Ma pean emale kohe väga tähtsat asja ütlema!»

Viivu pärast helisebki Miku kodus telefon. Isa paneb ajalehe käest ja tõstab toru kõrva juurde.

«Hallo!» kostab telefonist peenike nõudlik hääl.

«Halloo!» vastab sellele isa tugev bass. Seepeale aga jääb telefonis vaikseks ja isa peab oma «hallood!» uuesti kordama.

«Ma tahan ee... Miku emaga rääkida!» ütleb peenike hääl juba vähem nõudlikult.

«Miku ema pole kodus,» vastab jäme hääl kahetsevalt. «Kes teda küsib?»

«Siin on ee... Miku hea sõber. Ma siis palun, ee... Mikku telefoni juurde!»

«Ka Mikku pole kodus,» ütleb isa. «Märt rääkis, et Mikk ei viitsinud luuletust selgeks õppida ja istub nüüd koolis kinni.»

Mõni hetk on telefonis vaikne, kuid siis pääseb teisel pool valla sügav ohe ja peenike nutune hääl seletab:

«Mina pole Mikk, sest mina olen Märta, ja Märta ei õppinud luuletust ära... Aga nüüd las tema ise tuleb otsekohe siia, sest mina rohkem kinni olla ei taha!»

SALGAJUHT

Viis poissi ja neli tüdrukut — need olemegi meie, teine salk. Meil on vahvad tüdrukud. Hakkajad, ja ei virise. Päriskas nagu poisid. Ja poisid on meil veel täitsa vahvad.

Pioneeriks astusime kõik möödunud aastal. Mulle meeldis eriti esimestel päevadel pioneer olla. Kaelarätt, teate, on tore. Seod kaela — kohe teine tunne. Kõik vaatavad. Endal ka kena vaadata. Ja saluteerida on samuti tore. Ikka hoopis midagi muud kui mütsitõstmine. Mul algul ei kukkunud hästi välja. Aga siis ma harjutasin. Kodus, peegli ees. Treenisin nädal aega igal õhtul.

Varem käisin rohkem, käed püksitaskus. Oli mugav niimoodi. Siis aga vanempioneerijuht märkas. Ütles: ei kõlba niiviisi, pole viisakas! Harjutasin siis teisiti. Harjutasin juba rohkem kui nädala. Läks korda. Hakkasin käima — isa sõnade järgi — rind ees, kõht sees. Oli veelgi mugavam!

Näete nüüd, mida kõike tegin kaelaräti pärast. Arvan, et mul on iseloomu. Algul muidugi oli raske, aga mina raskusi ei karda.

Meie salga pioneerid on kõik toredad. Ott on veel kõige toredam. Ainult et tal on väike viga juures — sõnad ei lähe igakord tegudega kokku. Kirjutab: «Põllul töllaga ei sõida!» Aga loeb: «Põllul töllaga ei söida!» Naljakas, eks ole? Meie ka algul naersime, kuid hiljem...

Ott rääkis: «Laevamudel, teate, kolmemastiline — naljamäng! Või kui tahate — lennuk. Lendab, aga teha veelgi lihtsam. Ehk jälle aurumasin, silindritega — pah-pah-pah! Kõik, mis aga soovite. Naljaasi sellele, kes kätte võtab!»

Kuulasime. Oli tüdrukutelegi huvitav. Küsisime:

«Kas sina võtaksid?»

«Naljamäng!» vastas Ott.
 Valisime Oti salgajuhiks.
 Alustasime laevast. Edenes. Kahel koondusel tegime. Kolmandal ütles Ott:
 «Tubli! Nüüd hakkame lennukiga pihta.»
 «See pole jutt,» ütlesime meie. «Laev on tarvis enne lõpetada.»
 «Lõpetame pärast lennukit!» kinnitas Ott. Vaidlesime, kuid hakkasimegi lennukit ehitama. See samuti edenes meil hästi. Ainult tiivad ja propeller olid veel pooleli.
 «Küllalt!» ütles Ott. «Aurumasin ei kannata rohkem ootamist!»
 «Aga lennuk?» pärisime meie.
 «Pärast aurumasinat!» otsustas Ott.
 «Aga laev?»
 «Siis, kui lennuk on valmis.»
 Näete, missugune puder välja kukkus! Lihtsam oli asuda aurumasinaga kallale. Selle ehitasime peaaegu lõpuni. Kukkus hästi välja, ainult pah-pah-pah! ei teinud.
 «Kenal!» kiitis Ott. «Küll ta hiljem vedu võtab. Nii. Autot me pole veel proovinud!»
 Noh, me siis proovisime.
 «Esiialgu käib ka ratasteta,» õpetas Ott. «Rattad on naljamäng!»
 «Nüüd siis uuesti laeva juurde?» arvasime meie.
 «Ei!» seletas Ott. «Läheb igavaks — aina üks ja sama. Mul on hea mõte — talv on ligidal, tuleb suusatama hakata. Malevas tulevad võistlused, võtame osa, saame esimese koha. Hakkame suusatamist õppima, kõrgema klassi oma.»
 «Hüva!» ütlesime meie. «Hakkame pealegi kõrgema klassi suusatamist õppima.» Järgmisel koondusel hakkasimegi.
 «Suusatamine on sport...» alustas Ott. Meie istusime ja kuulasime. Ott luges kui raamatust, ainult igavamalt. Akna taga sadas esimene lumi.
 «Tänaseks on küllalt,» kuulutas Ott ja peitis käe taha haitust. «Järgmisel koondusel võtame praktiliselt.»
 Tulime suuskadega. Ainult Ott oli ilma.
 «Teate,» ütles ta. «Vahepeal mängime midagi. Suusatamine üksi läheb igavaks.»
 Aknast paistis, kuidas teised salgad treenisid. Meie mängisime pioneeritoas «tibu-tibu». Oli kah lõbus. Kuid suusavõistlustel jäime viimasteks.
 «Sellest pole häda!» arvas Ott. «Kui tuleb isetegevuse ülevaatus, anname kõigile silmad ette.»
 Õppisime mitmel koondusel. Hakkas juba edenema.
 «Isetegevus pole siiski meie ala,» ütles Ott. «Ei võta vedu. Mõtleme midagi paremat välja.»

Me siis mõtlesimegi. Mõtlesime ühel koondusel, mõtlesime teisel... Et ei hakkaks igav, rebisime tüdrukuid patsidest. Tüdrukud on meil kanged, andsid vastu. Pole midagi öelda — möllu ja madinat oli maailm!

Kolmandal mõtlemise koondusel olid ainult Ott, Anni ja mina. Sedapuhku patsidest rebimine jäi ära. — Anni on meil kõige kõvema käega, sellepärast. Polnud midagi teha. Aga väljas akna taga mässas kevad. Ütlesin Otile:

«Mul kõht hakkas valutama.»

«Mine siis koju,» lubas Ott.

Läksime koonduselt minema. Mitte koju, vaid jõe äärde. Seal oli jääminek. Põnev!

Mina koondustele enam ei läinud. Mässasin õngedega jõe ääres. Oli huvitav, huvitavam kui koondusel. Järgmisel korral tulid Ants ja Rein minuga kaasa. Pärast Enn ja tüdrukud ka.

«Õige mõte!» kiitis Ott. «Kalapüüdmise koondus — vahva!»

«Koondust pole vaja,» ütles Anni. «Proovime ilma, tuleb paremini välja.»

Tuli kevad ja suvi. Elu läks lõbusaks. Võtsin pioneeriräti kaelast ära. Saab ka selleta läbi. Saluteerida, tõsi küll, oli vahva, aga talvest oli kahju. Tagantjärele sai asi selgeks. Kaelarätt ja koondused olid süüdi. Ilma nendeta kukkus kõik paremini välja.

Ei saanud arugi, kui tuli kätte uus sügis. Ja vana häda — koondus. Mõtlesin, et lasen jalga. Aga siis mõtlesin ringi. Esimese kannatab välja! Pealegi — tuli aru anda.

«Teate!...» ütles Ott.

«Ei tea!» vastasime meie.

«Voh!» hüüatas Ott ja vaatas varrukale. Seal oli tal salgajuhhi punane pael.

«Räägi pikemalt!» ütlesime meie.

«Seda võib!» oli Ott nõus. «Elektrimootor, taskulambi patarei peal — naljamäng. Raadio, kahelambiline — veelgi parem. Hüügab, et ei jõua ära kuulata! Aga kui soovite...»

«Räägi sellest, mis möödunud aastal tegime,» tuletasime meie meelde.

«Teate — on rääkimatagi selge,» arvas Ott.

«Aga laev? Lennuk? Aurumasin?... Millal lõpetame?» pärisime meie.

«Nendega pole kiiret. Pärast!» kinnitas Ott.

Läks lärmiks lahti. Karjusin kõigist üle. Ükstapuha! Saab koondusest niigi palju!

Hakkasime valima. Mina osa ei võtnud. Nagunii pole kasu. Meil on juba niisugune salk, kus ei tule välja.

Uueks salgajuhiks sai Enn. Anni õmbles talle paela varrukale.

Mina järgmisele koondusele ei läinud. Teadagi — mängiyad

pioneeritoas «tibu-tibu» või tirivad tüdrukuid patsidest. Aga väljas on sügis — paras ja viimane aeg õues sporti teha.

Läksin spordiplatsile. Kujutlege — seal on meie salk! Tegid jooksu.

«Palun vabandust!» ütlesin mina. «Jäin natuke hiljaks.»

«Hüva!» ütles Enn. «Olgu viimane kord! Kus su kaelarätt on?»

«Teadagi kus,» vastasin mina. «Kodus.»

«Hüva,» ütles Enn. «Jookse koju, pane kaela, ja tule tagasi!»

Noh, mis mul üle jäi. Jooksin koju, panin kaela ja tulin tagasi. Naljakas tunne oli. Aga Enn ütles selle peale ainult:

«Hüva!»

Hakkasime kõrgust hüppama. Meie saime üle, Ott ei saanud.

«Olgu peale!» arvas Ott. «Proovime nüüd kaugust.»

«Aga millal sa üle hüppad?» küsis Enn.

«Pärast!» vastas Ott.

«Parem proovi kohe,» õpetas Enn. Ott ajas vastu. Aga viimaks hüppas. Päris mitu korda. Ja näe — üle sai.

See oli tore koondus. Öhtul olin jälle peegli ees. Harjutasin saluteerimist. Vahepeal, naljakas küll, olin ära unustanud.

Hiljem läksid ilmad vihmale. Hakkasime elektrimootorit ehitama. Polnudki väga keeruline. Algul, tõsi küll, ei tahtnud käima minna. Aga meie ei jätnud. Nüüd töötab. Suurepäraselt!

Pioneer on tore olla. Ausõna! Eriti veel meie salgas! Suusavõistlustel tulime malevas teisele kohale. Aga isetegevuses olime kõige paremad.

Kõige lõbusam on siiski koondustel. Eile saime raadio valmis. Teate, siisuguse kõrvaklappidega. Me kordamööda kuulame. Teeb head muusikat. Ja kõnelema on kange. Me hoiame seda laual, laeva ja lennuki vahel. Kõik kolm on väga uhked.

Jah, meie salga pioneerid on toredad. Ott on veel kõige toredam. Kujutlege — ta sai aurumootorile eile hinge sisse. See tegi nii: pah-pah-pah! Aga siis järsku aevastas ja jäi vait.

«Tubli!» kiitsime meie. «Nüüd juba võid ka autole rattad alla teha.»

«Muidugi võin!» ütles Ott. «Aga mitte enne, kui aurumasin korralikult töötab.»

Tõsi, selle «võin» ütles Ott küll natuke teistmoodi kui kirjutab. Kuid see pole tähtis. Sest see on ainus, kus Oti teod veel sõnadest lahku lähevad.

KORPID

On päris huvitav, kuidas kolmandas klassis varem keegi seda ei märganud. Võib-olla sellepärast, et nad polnud siis veel pioneerid. Kuid nüüd nad olid, ja salga juhiks valisid nad just tema — Jüri Keerukamara. Ja juba oma ametisoleku teisel päeval pahvas too otse välja:

«Tüdrukud ei kõlba kuskile. Nendega pole midagi peale hakata. Nad aina nutavad või naeravad ja on kõikjal risti jalus. Nad on meie salga suur mure.»

Ta ütles seda poistele. Need kuulasid Jüri jutu ära, kõõritasid kartlikult ringi, et keegi neist selle «suure mure» hulgast kogemata pealt kuulama ei juhtuks, ja vahtisid salgajuhile uudishimulikult suhu.

«Oleks nagu parem, kui me nendega vähem kokku puutuksime,» kinnitas Jüri.

«Pole meil sellest sooja ega külma!» arvasid poisid. «Aga muidugi on parem vähem kokku puutuda, kui sa nõnda arvad. Sina oled salgajuht, sina tead paremini.»

Saa sa siin tagantjärele aru, mis või kuidas kõik käis, kuid ühel heal päeval hakkaski salk nagu üks mees vibupüsse meisterdama. Ainult et ühtki tüdrukut polnud kuskil näha. Kui vibud valmis said, hakkas salk nooli tegema. Ja jälle polnud ühtki tüdrukut. Siis aga läks salk nagu üks mees vibupüssiga märki laskma.

Enn Kakuots tõmbas vibu pingule ja laskis noole lendu. Nool tegi jõnkadi-jõnkadi ja tuhises otsapidi maasse.

«Nüüd on m-minu kord!» ütles Jaan Kannelpulk ja lükkas Kakuotsa Ennu kõrvale. Kannelpulga Jaan ajas mokad torusse ja sihtis suure hoolega. Kui kõik juba oodates ära tüdinesid,

päästis mees noole valla. See tegi ilmatu vahvat lendu, ainult et kukkus liiga vara maha.

Keerukamara Jüri kratsis lõuga ja ütles:

«Vaata kus on alles hea, et pole tüdrukuid. Nema oleksid kohe naerma pistnud!»

«Aga mina ikkagi lasksin paremini!» kiitis Enn Kakuots. «Niisuguse jõnksuga igamees lasta ei oska!»

«Ära k-kiitle ilma asjata!» läks Kannelpulga Jaanil hari punaseks. «Minu noolel oli hoopis k-kõvem v-vunk sees. Ära k-kiitle!»

«Aga minu oma võttis veel vindid peale!»

«Sinul endal on v-vindid peal!»

Seejärel Kakuotsa Enn lükkas Kannelpulga Jaanil peoga mööda nina ülespoole. Aga ka Jaan Kannelpulk polnud savist tehtud mees. Ta äigas kiitlejale noolepuntraga üle turja.

«Sina, niisugune k-kannikakakk!» hüüdis Jaan Kannelpulk.

«Sina, vana pi-pilpaka-ka-kannel!» hüüdis Enn Kakuots.

«Küll on hea, et pole tüdrukuid!» kiitis Jüri Keerukamar. «Kui nad oleksid, oleks kisa kohe poole kõvem!»

«Jaa!» kinnitasid poisid kooris. «Kisa oleks koguni kaks korda kõvem!» Aga omavahel arutasid: «Küll on lõbus, et me pioneerid oleme. Ning Keerukamara Jüril on juba kõik selge, kuidas meil kõige parem olla on!»

Kui vibulaskmine igavaks läks, hakkas salk lohesid meisterdama. Muist vestsid pulki, lõikasid paberit, harutasid nõõri, muist jälle liimisid ja kleepisid ja maalisid lohedele nägusid. Aga tüdrukuid polnud nähagi.

«Kasvan suureks, hakkan lenduriks,» rääkis Mati Pendelvärk.

«Autojuht on parem olla, pea ei hakka ringi käima!» vaidles Kalle Hoostekoppel vastu. Aga Jüri Keerukamar hüüdis:

«Ma tunnen imelikku haisu!»

«See on l-liimi hais!» seletas Jaan Kannelpulk, kui oli näpuga tükk aega otsakonti hõõrunud. «See on l-liimi hais!»

Keerukamara Jüri sihtis liimipotti siit- ja sealtpoolt, astus mõne sammu eemale, vedas uuesti tuult läbi nina ja kuulutas:

«See pole liimi hais! See pole üldse hais. See on lõhna moodi!»

«Jah, see on lõhna moodi!» kinnitasid poisid, kui olid salgajuhil poolt kättenäidatud viisil ninad püsti ajanud ja õhku nuusutanud. «See lõhn tuleb ukse poolt.»

Mati Pendelvärk pühkis liimised sõrmed pükstesse puhtaks, äigas käeseljaga nina alt, tõmbas silmad uurivalt pilukile, ja kitsas lõug kui ülestõstetud kirvetera sõjakalt ees, läks lõhnavasse loosse lähemat selgust tooma. Kulmud püsti kui katuseviilud, tuli ta tagasi ja kandis ette:

«Kah meie salk! Täies koosseisus!» Seepeale pilgutas kiiresti silmi ja sosistas: «Küp-se-tavad!»

«Ohoo-o-o-oo!» õhkasid poisid põnevalt.

«Ei mingit «ood»!» keelas Jüri Keerukamar valjult. «Küpsetada — see pole põnev!» Aga ise kratsis lõuga. Kratsis ivake aega ja küsis:

«Mida nad küpsetavad? Kas sa nägid?»

«Täielik selgus — läbi lukuaugu!» kiitles Mati. «Punkt üks: tõmmati ahjuuks lahti. Lukuaugust — ainult seljad! Punkt kaks: seljad lukuaugu eest ära. Pannil, kaugele näha,» siin ettekandja ohkas, «kohupiimakorbid! Kuus rida, igas viis. Punkt kolm: kõneldi «hakkavad küpseks saama!» Kõik!»

«Oooo!» hüüatas Keerukamara Jüri ja neelatas. Kohe aga puhus niigi paksud põsed punni, saatis poistele manitseva pilgu ja lausus ükskõikselt:

«Küpsetagu! See on igav. Pealegi nad kõrvetasid korbid ära. See kõik on paks kõrbemise toss, mis alt üles ajab!»

Natuke aega oli salgas täitsa vaikne. Ainult liimipott podises, ja käärid krigisesid, ja paberikrabinat oli kuulda. Siis hakkas jutt:

«Ära m-mäkerda nii paksult l-liimi peale! See pole sul k-kohupiim. Ära m-mäkerda!»

«Vaata — mäkerdan jah!» turritas Enn Kakuots.

Ise vahtisid aina poole silmaga ukse poole.

«Juba kõrbevad!» arvas Mati Pendelvärk ja kõõritas silmanurgast Jüri Keerukamarat. «Vaja vaadata!»

«Katsu üks käkerdis kuidagi kaasa tuua!» hüüdis Jüri Keerukamar talle õhinal järele ja neelas süljetirtsu alla. «Siis näevad kõik, kuidas muudkui kõrbevad.»

Mati Pendelvärk oli tükk aega ära. Viimaks ikkagi tuli tagasi.

«Kuidas on?» päris salk. Mati Pendelvärk raputas pead.

«Veel ei kõrbel!» Ja lakkus salamahti näppusid. Viivu aja pärast aga ütles:

«Nüüd küll kõrbevad!» Ning seadis ennast minekule.

«Ei-ei!» raputas Jüri Keerukamar kindlalt pead. «Nüüd läheb...» Neli poissi vahtisid salgajuhile ootavalt näkku. «Nüüd läheb Enn Kakuots. Ja kui veel täitsa kõrbema pole läinud, siis see ei loe. Sest äkki veel jätavad tooreks. Tingimata too näha!» Enn Kakuots pühkis kui tuul minema.

«Näita välja!» käskis Jüri Keerukamar, kui Enn Kakuots tagasi jõudis.

«Pole midagi näidata!» seletas Kakuotsa Enn pehme häälega ja vahtis kõrvale.

«Miks pole?» nõudis Jüri Keerukamar karmilt aru.

«Nad ei andnud. Ütlesid, et ma tirin neid alati patsidest, et mulle tuleks hoopis...»

«Aga mis sul suus on?»

«Midagi pole.»

«Ära vahi kõrvale, vaata silma,» õpetas Jüri Keerukamar.
«Ja nüüd tee suu lahti!»

Enn Kakuots väntas keelega kiiresti suus ringi, ajas siis silmad kohutavalt punge ja neelatas, nii et kõrisõlm hüppas. Siis ajas suu ammuli. Jüri Keerukamar tõusis varvastele ja vaatas esiteks ühe, siis teise silmaga Enn Kakuotsa suumulgust sisse.

«Ahah! Sul on suu saiapuru täis!» ajas salgajuht end kohevile.

«Ohoo!» ümises salk kadedalt.

«See ei loe!» kaitses Enn Kakuots end ägedalt.

«Kuidas ei loe?» vihastas Keerukamara Jüri. «Endal suu kohupiima täis, aga nüüd äkki — ei loe?!»

«Vaata ei loe, sest... sest... sest selle ma sain kuidagi kogemata, nii et ise ei pannud tähelegi. Ja see polnud kõrbenu, ning suuremat toores kah polnud!»

«Aga natuke oli?»

«Natuke oli jah!»

«Eks ma öelnud!» kiitis Jüri Keerukamar võidukalt. «Aga kas meie liim oli toores? — Ei olnud! Nii on tüdrukutega alati!» Kuid nüüd läks Jaan Kannelpulk omakorda, et salgajuhile näha tuua, kuidas tüdrukud hüva kraami raiskavad.

«Pliit on puhta k-külm!» hõiskas Jaan Kannelpulk juba ukselt, ümbert äranäritud korbiraasuke näpuvahel. «K-kõik k-ke-keedavad... kohvi, aga tuld ei m-märka k-keegi alla panna!»

«Miks sa ümbert ära närisid?» kurjustas salgajuht. «Kes niisugust äranäritud tükki veel proovida tahab?»

«Mina! Mina tahan!» kinnitas salga kõige väiksem, suurte roosade kõrvadega nudipea Kalle Hoostekoppel. Enne kui keegi nohki jõudis öelda, napsas ta kui varblane korbitüki Kannelpulga Jaani näppude vahelt ning pistis põske.

«P-pea k-ki-kinni!» karjatas Jaan Kannelpulk, kuid oli juba hilja midagi kinni pidada.

«Päitsud!» kaotas Keerukamara Jüri kannatuse. «Igaüks aina ahmib ja mõtleb enda peale. Kas see on kellegi salk!? Poo! pannitait korpe olete juba nahka parkinud, aga ikka ei saa himu täis. Et keegi salgajuhi peale mõtleks, seda pole!»

«Need on ju too-oored!» venitas Kalle Hoostekoppel süüdlaslikult ja näppis tuliseks läinud kõrva.

«Ah toored?!» kisas Jüri Keerukamar vihaselt. «Pole nad midagi toored! Ja nagu mina tooreid ei sööks! Marss! Olgu silmapilk uus toodud. Ning et poleks jälle ära näritud!»

«M-mulle kah! M-minu oma sõid ära!» sosistas Jaan Kannelpulk Hoostekopli Kallele tuliselt kõrva. Nägu naerul, jooksis see tulistjalu käsku täitma.

«L-liim on ära jahtunud!» pomises Kannelpulga Jaan ja tõstis lohe raamistiku eemale.

«Pane sooja!» andis Mati Pendelvärk nõu ning nihutas ennast uksele lähemale. Kuklapealne turris, vahtis Keerukamara Jüri aknast välja.

«Läks ja jäi!» laotas Kakuotsa Enn käsi, kui Hoostekopli Kallest kippu ega kõppu kuulda polnud. «Lähen kihutan ta sealt tulema!»

«Nüüd jäid sinna k-küll tukkuma!» pahandas Jaan Kannelpulk ja astus vihast nagu tehes uksest välja. Igatseva pilguga jäi Mati Pendelvärk talle järele vahtima. Kui aga Keerukamara Jüri aknale selja pööras, hakkas ta kohe kibekiiresti lõuga kratsima. Sest peale tema polnud pioneeritoas kedagi!

Jüri Keerukamara põsk hakkas kratsimisest juba kipitama, kuid salk oli ja jäi kadunuks. «Ma alles tahan näidata!» pomises salgajuht. Ta tõmbas otsaesise kipra ning lõi ukse selja taga paukudes kinni.

Köögist kostis juba kaugemale naeru ja käratsemist. Pösed punnis, lükkas Keerukamara Jüri ukse järsult pärani. Ta nägi lauda ja selle ümber üheksat õnnelikku nagu.

«Nõnda jah,» tähendas Kakuotsa Enn pungil suuga ning rüüpas klaasist viimase kohvilonksu. «Lõpp on see kõigemagusam.»

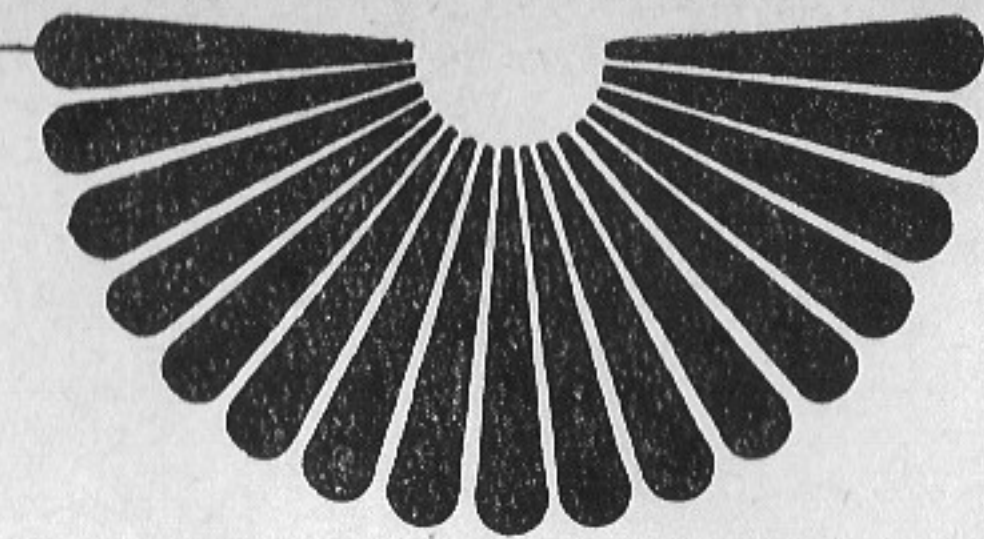
«Suhkur jääb rohkem põhja,» kinnitas Kalle Hoostekoppel heleda häälega ning harutas taskuräti lahti.

«Olid ikka head küll!» naeratas Mati Pendelvärk rahulolevalt.

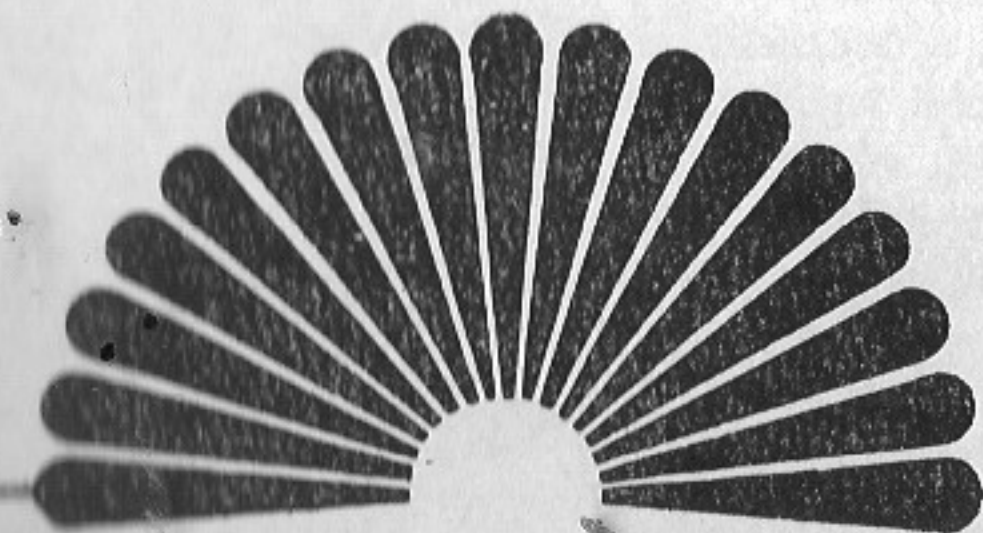
«Aga tooreid v-või k-kõrbenuid polnud!» laotas Jaan Kannelpulk Jüri Keerukamara poole kahetsevalt käsi. «L-lihtsalt polnud!»

Jüri Keerukamara nagu vajus sügavast pettumusest pikaks. Vajus nii pikaks, et Kalle Hoostekoppel teda lohutama hakkas. Ta ütles:

«Pole midagi katki, Jüri. Panni peal on veel natuke kriibaid. Sa võta ja riibi need kokku. Aga järgmise laari juba küpsetame koos, kahe panniga!»

Peetrike

**Paha Katrin ehk kuidas Katrinist saab ühel heal päeval
Peetrike**

Noh tõepoolest — ühtilma oli meil selle Katriniga üks igavene häda ja pahandus. Juba üsna hommikul hakkas see peale.

Hommikul, näete, katab vanaema laua. Meie kõik istume sööma. Vanaisa sööb, ja tädi Sirje-Kati sööb, ja Aadu sööb, ja kogu pere sööb. Ei keegi nurise. Ainult Katrin, endal nagu mossis ja moka kõver, sorgib kahvliga taldrikus. Temale, olge lahked, ei maitse!

Hiljem võtab tädi Sirje-Kati põrandad märja lapiga üle. Vaevalt on ta tööle selja pööranud, kui märkab: keegi kasi-mata patajalal on juba köögipõrandale hirmsad porised jäljed jätnud. Kes see oli? Teadagi kes. Va paha Katrin!

Varsti kostab õuest hirmus kisa. Kogu majarahvas jookseb akendele: mis nüüd lahti on? Aga lahti pole midagi, ainult et meie Katrin on Aadul tutist kinni ja kakleb.

Ühel ajal kuuleb vanaema kapi taga nurgas nahistamist. Vanaema läheb vaatama asja järele. Sa armas taevast — kapi taga, peegel ja käärid püsti peos, kükitab hullusti ärasälgutud juustega paharett. Kes? — Kes siis muu kui Katrin ikka!

Ja ega päev sellega siis õhtus ole. Veel päris hilja õhtul, kui vanaema küürib ühte koledasti kriimu tüdrukut, kohkub hea memmeke hingepõhjani. Sest tüdruku palja kõhu pealt irvitab vanemale vastu karesinise õlivärviga maalitud õudne lõust. Ainult et kuidas jube pintsli töö nii ebakohasele alusele sattus, selle kohta ei taha Katrin midagi omapoolset öelda.

Vaat siisugune siis oligi see meie Katrin. Igatahes poleks Aadu siisugune tahtnud olla poolt päevagi. Seesama Aadu, kes meil majas ükka ühtejärke ja aina kiita saab. Teenitult mõis-

Noh, ja siis äkki ilmnes, et Katrin ise ka enam ei tahtnud niisugune Katrin olla. Sest kui nad ühel päeval kõik kolmekesi — vanaisa, Aadu ja Katrin — metsa jalutama läksid, tuli Katrin sealt tagasi väga vagusa ning mõtliku moega. Ta ütles:

«Sooh, see tüdruk, see paha Katrin, jäi Raudalu metsa suure kivi otsa. Aga mina olen nüüd ka poiss. Hea laps Peeter.»

Ütles, ja läks tagatuppa. Kui ta uuesti kööki tuli, olid tal Aadu traksidega püksid jalas.

Sest Peeter oli meie majas alles nii uus inimene, et tal veel omi püksegi polnud.

Meie kõik olime kangesti rõõmsad, et me pahast Katrinist lahti saime ja et tema asemel on meil nüüd majas hea laps Peeter.

Aga et Peetril olid pikad sälgutud juuksed, suured sinised silmad ja lohuke põskedes, siis hakkasime teda Peetrikeseks kutsuma.

Peetrike on kadunud

Meie maja lähedal on väike liivakastiga plats. Mitte ainult Aadu ja Peetrike, vaid ka Riina, Maidu, Tiia ja teised lapsed käivad seal mängimas.

Liivakastis, kus iga päev mängitakse, tuleb ju ette mõndagi. Aga seda, et sealt midagi kaduma oleks läinud, meie laste liivakastis polnud juhtunud. Ei olnud juhtunud seni, kuni liivakastist läks ühel päeval kaduma — Peetrike.

Et Peetrike oli äkki kadunud, seda märkas kõigepealt Aadu.

«Peetrike!» hõikas Aadu.

Peetrikesest polnud kippu ega kõppu kuulda.

«Peetrike! Peetrike!» hõiksid nüüd ka Riina ja Maidu ja Tiia ja teised lapsed.

Peetrikesest polnud kuulda-näha mitte nohhiigi.

Lapsed otsisid liivakasti lähedalt kõik põõsad läbi, kuid Peetrikest ei leidnud. Nii tõsist lugu ei olnud meie liivakasti juures varem juhtunud ja Aadu suu ümber tekkis nutuvõru.

«Peetrike!» hõiksid lapsed ühtesoodu ja hakkasid kadunud Peetrikest kaugemalt otsima.

Peetrikest ei olnud ka kaugemal.

«Vaatame tänavale,» ütles Aadu ja oli veel rohkem ähmi täis. Sest kui meil veel Katrin oli, kippus see alailma tänavale, kuid üle tänava minnes unustas ta vahel algul vasakule ja pärast paremale vaatamast, mistõttu ta ükskord ei pannudki tähele sõidukit tähele ja oleks äärepealt auto alla jäänud. Nii oli Katriniga. Aga kuidas sõiduteele astub Peetrike, ei teadnud veel mitte keegi.

Tänaval ei olnud Peetrikesest ühtki jälge. Ainult et liiklus-õnnetusest polnud ka mingit märki ja Aadu meel läks sellest rõõmsamaks.

«Ma tean küll,» ütles Aadu teistele. «Peetrikesel hakkas igav ja ta läks tuppa.»

«Kas ta siis teie juures ei olegi?» imestas vanaisa toas.

Nad otsisid toa läbi, kuid Peetrikest tõepoolest toas ei olnud.

«Küll on lugu!» ütles vanaisa. Ja ta ütles seda murelikult. Kuid siis pani endale tuhvlite asemele kingad jalga.

«Peetrike!» hõikas nüüd laste hulgas ka vanaisa hääl, aga hõikasid nad nii palju kui hõikasid, Peetrikesest polnud midagi kuulda.

«No küll on lugu!» ütles vanaisa lõpuks ja nüüd oli ta juba väga murelik. Aadul aga olid silmad päris märjad. Sest ta ei oleks mingil juhul soovinud, et paha Katrin oleks niimoodi ära kadunud, kuid nüüd oli kaduma läinud Peetrike.

Vanaisa ja Aadu ja lapsed otsisid liivakasti ümbruse uuesti läbi. Peetrikest ei olnud. Siis läksid tänavale vaatama. Peetrikest ei olnud. Otsisid veel kord toa läbi. Peetrikest ei olnud. Käisid õuel, keldris ja pesuköögiski. Peetrikest ikka ei olnud. Ja siis ei osanud nad enam kuskiltki otsida.

«Nüüd ei aita muu nõu,» ütles vanaisa, «tuleb miilitsasse minna.» Ja ta šidus endale lipsu kaela ning pani pühapäevakuue selga, aga pühapäevast tuju ei olnud tal ollagi.

Niisiis hakkas vanaisa minema ja lapsed olid tal karjas kannul. Vanaisa ütles, et läheme igaks juhuks veel liivakasti juurest läbi.

Noh, ja mis te nüüd arvate? — Peetrike istus liivakastis ja pätserdas kooke teha, nagu poleks ta üldse kadunud olnudki. Ainult et kui ta meid nägi, vaatas ta meile oma suurte öökullisilmadega kavalalt otsa ja itsitas.

«Kus sa ometi olid, laps?» päris vanaisa.

«Aga siinsamas puu otsas!» itsitas Peetrike ja säras üle näo. «Teie muudkui otsite ja otsite ega näe!»

Peetrike ja isemeelne lillevaas isa laual

Isa märkas laual juhtunut otsekohe.

Õigupoolest polnudki siin väga palju juhtunud. Sest lillevaas isa kirjutuslaual seisis nagu ikka omal kohal. Ainult et vaasi ümber läikis laual veeloik ja lauaplokk ning sõnaraamat seisis samuti selles loigus.

Toas ei olnud kedagi. Või vähemalt näis see isale nii, sest magamistuppa riidekapi taha ta ei vaadanud.

Isa päästis, mis päästa andis. Kuid päästa polnud siin enam suurt midagi — lauaplaadi kattevineer oli juba üles tursunud, plokk ja sõnaraamat aga läbi ligunenud ning rikutud.

Isa istus oma laua taha ja ta näol oli õnnetu ning tusane ilme. Kuid magamistoas kapi taga kükitas Peetrike.

Peetrike kükitas kapi taga vaikselt kui hiir. Ta oli lõiganud siin paberist nukke. Aga kohe, kui ta isa samme toas kuulis, pani Peetrike käärid käest. Kükitas teine siin nüüd niisama.

Võib ju arvata, missugune piin niisugune vagur kükitamine Peetrikesel jaoks pidi olema. Ent miskipärast oli Peetrike kapi taga aina edasi ega andnud endast ühtki märki.

Ja ka isast ei olnud enam kippu ega kõppu kuulda. Sest isa, olgugi et laud oli nüüd märg ja rikutud, istus nagu ikka oma kirjutuslaua taga. Istus, vedas sulega hajameelselt paberile ringe ning kriipsukesti ja töö ei edenenud ta käes praegu sugugi.

Niimoodi see aeg aina läks ja isal polnud Peetrikesest kapi taga aimugi. Ent Peetrikesel kannatus kapi taga konutada sai ühekorraga viimaseni otsa. Peetrike tuli kapi tagant välja. Kuid oli seejuures nii tõsine ja keskendunud, et isa kirjutuslaua taga nagu ei märganudki. Liiasi veel seetõttu, et tal oli asja kööki.

Köögis kolistas Peetrike suhkrutoosi kallal.

Siis sai tal isu suhkrust otsa. Ta otsis endale köögis mõnd muud tegevust, aga Peetrikese jaoks polnud köögis tegevust mitte mingisugust. Ja ta istus nüüd lihtsalt niisama taburetil ning vahtis aknast välja.

«Isa,» ütles Peetrike viimaks köögiukse vahel, «ma lähen õue.»

«Hea küll,» pööras isa end laua taga ringi. «Aga enne ütle, mis siin kirjutuslaual juhtus?»

«Midagi!» kostis Peetrike ja lippas esikusse.

«Ei, sa tule siia ja vaata!» nõudis isa.

Niisugune nõudmine, see oli kõigest näha, käis Peetrikesele üsnagi vastukarva. Kuid mis tal muud üle jäi kui tulla.

Peetrike tunnistas tursunud plekki laual imestunult nagu ikka inimene, kes näeb seesugust esmakordselt.

«Kuidas see sul juhtus?» päris isa.

Küllap oli see Peetrikese meelest väga naljakas küsimine ja ta silmad muutusid veelgi ümmargusemateks.

«Ee... kuidagi ei juhtunud!» ütles Peetrike. «Ma üldse ei teadnudki, et...»

Isale tekkis kurd ninajuure peale. See kurd seal Peetrike-sele üldse ei meeldinud, kuid sai tema sinna siis midagi parata.

«Kena lugul!» arutas isa. «Lillevaas läheb laual ise ümber ja tõuseb siis ise uuesti püsti ka. — Hirmus huvitav vaas, kas pole?»

Küllap oli vaas huvitav Peetrikese meelestki. Ta naksas huule hammaste vahele ja vahtis seda huvitavat vaasi nüüd üksisilmi.

«Tõepoolest — erakordselt iseäralik lillevaas!» kordas isa. «Pole midagi öelda. Otse ime kohe!»

Peetrike polnud imesid varem näinud. Ja ta teadis, et isa samuti. Nagu teadis sedagi, et isa imesid ei usu. Pigem ta usub, et keegi on vaasi laual püsti tõstnud. Seepärast Peetrike nüüd kohmaski:

«Ee... mina tõstsin vaasi püsti.»

«Ahaa — sellest ma juba saan arul!» kiitiski isa kohe.

«Nojah,» seletas Peetrike. «Mina nägin, et vaas oli laual ümber läinud, ja siis tõstsin selle uuesti püsti.»

«Aga kes ta siis ümber ajas?»

«Aga... ee... aga siis ta oli juba ümber.»

Isa vaatas Peetrikele silma. Kuid Peetrike oli isa silmi küllalt näinud ja tema silmadesse ei vaadanud.

«No mis sa ütled — on see alles imelik lillevaas!» hüüatas isa. «Ja vesi vaasis niisama naljakas! Sest vaas läheb ise heast peast ümber ning pool vaasi vett voolab lauale, aga pool jälle jääb vaasi alles ega mõtlegi välja voolata!... Mis imede ime see niisugune küll on, mis?»

Niisugune ime oli Peetrikesegi jaoks ootamatu ja jahmatas teda tublisti. Ta uuris vaasi uuesti ja pidi tunnistama, et isal oli õigus — vaasis oli tõepoolest vett poolest saadik.

Peetrike ei öelnud midagi.

«Aga kuidas see vaas meil siis ikka ümber läks?» hakkas isa viimaks uuesti usutlema.

«Ee-i tea, vist...» kohmas Peetrike. Ja see oli ka mõistatus küll. Sest vaasi oleks ka Aadu võinud ümber lükata, või ema jälle, või lihtsalt oleks pörand kõvasti pöruda võinud, või oleks võinud muudki juhtuda. Ainult et pool vaasi vett rikkus kõik ära, sellest sai Peetrikegi nüüd aru. Ja sellepärast ta kohmas:

«Ainult et... võib-olla see raamat lükkas seda vaasi kogemata,»

«Raamat?!» imestas isa. «Mis imelik raamat see siin veel on, mis tuleb lauale lillevaasi lükkama?... Noh, aina veidramaks lugu läheb!»

«Aga see oli see suur pildiraamat,» seletas Peetrike vastu tahtmist. «Sest ma lugesin seda ja vaatasin sealt pilte... Võib-olla see raamat siis vaasi lükkaski.»

«Ühesõnaga: sina lugesid raamatut ja vaatasid pilte, aga raamat võttis kätte ja läks lükkas lillevaasi ümber. Kas nii- viisi või?»

«Ee...» ütles Peetrike. «Ma lugesin seda raamatut sinu laua taga.»

«Aga mis see asja muudab!» imestas isa. «See on ju ükstaskõik, kus sa seda raamatut lugesid.»

Kuidas see siis ükstaskõik oli!... Peetrike meelest polnud see sugugi ükstaskõik. Ja seepärast ta seletas:

«See raamat oli sinu laua peal ja seal ma lugesin seda. Aga siis see raamat võib-olla lükkaski vaasi kogemata ümber.»

«Ah et võib-olla?»

«Nojah!»

«Aga sa päris kindla peale ei tea?»

Peetrike naksas huule uuesti hammaste vahele.

«Nii et sa siis kindla peale ikka ei tea, Peetrike?» nõudis isa. Sest isadel on juba kord niisugune vastik komme aina nõuda ning norida. Lõpuni.

Ja seepärast ohkas Peetrike nüüd südamest ning ütles:

«Ma ikka vist tean ka...» Ta ohkas uuesti ja lisas:

«Vaasi lükkas ümber raamat, aga raamatu süü see päris ka ei ole, sest raamatut lükkas jälle see... va paha Katrin.»

Peetrike ja Aadu ning Peetrikese sõber Maidu

Oolepi-emale toodi autokoorem puid. Neist sai aia äärde pikk ning kõrge riit. Teist nii pikka ja kõrget riita meie hoovis polnudki.

Uus riit hoovis äratas Peetrikeses otsekohe huvi. Ta takseeris seda igast küljest. See oli tõepoolest tore riit ja hoolikalt üles laotud.

«Ei tohi, Peetrike, riida otsa ronida!» keelas Aadu. Sest Aadu on Peetrikesest aasta vanem ja Peetrike peab teda kuulama. Aga pole ju mingit lusti Aadut kuulata, kui õues on puuriit, mille otsa ei ole veel ronitud.

«Ei tohi, Peetrike!» pörkis Aadu. Kuid Peetrike ei teinud teist kuulmagi. Ta hoidis riida otsateibast juba kinni ja otsis jalgele tõhusamat tugemist.

Aadu tiris Peetrikese seelikusabapidi riida küljest maha.

«Ära puutu mind!» kisas Peetrike ja rabeles Aadu käest lahti. Ta üritas oma ettevõtmist uuesti.

Ja uuesti rebis Aadu ta alla. Kuidas niisugune asi ei tee siis hinge täis!

«Sa ei tohi mind puutada!» kisas Peetrike vihaselt ja põtkis jalgadega.

«Aga sina ei tohi riida otsa ronida!» andis Aadu vastu.

«Aga just tohin! Ja just ronin!» kinnitas Peetrike.

«Mina ei lase sind ikka!» kinnitas ka Aadu. Ega lasknud tõepoolest. Ta asus Peetrikesele selja taha ja võttis teisel ümbert kinni, nii et see ei saanud ennast liigutadaagi.

Ei ole midagi vastikumat, kui et sind niimoodi selja tagant hoitakse. Peetrikesel oli lausa nutupill varuks.

«Lase lahti, Aadu! Lase kohe lahti!»

«Ega ikka lase küll!» kiitis Aadu. «Enne ei lase, kui ronimise järele jätab!»

«Lase lahti! Lase kohe lahti!» röökis Peetrike nagu pasun. Ta võmmis venda jalgadega ja rabeles mis suutis, kuid Aadu ainult muigas ega teinud teise kisast ning rabelemisest väljagi.

Viimaks pääses Peetrike Aadu käest ikkagi lahti. Ta turtsus ja pobises nüüd nagu mõni pahandatud siilipapa, ja pahandatud ning tige oli Peetrike ka tõepoolest. Aga oma jonni ta ei jätnud.

Kui Aadu teda uuesti riida küljest maha kiskuma hakkas, äigas Peetrike vennale jalaga. Sest Aadu on vanem ja pealegi poiss ega tohi Peetrikest lüüa. Sellegipoolest saab Aadul teinekord hing hirmsasti täis ja siis ta ei hooli oma vanusest ega meheaust põrmugi ning tuuseldab Peetrikese läbi kah.

Peetrikese jalahoop solvas ning vihastas Aadut hingepõhjani, kuid teda vastu ta ei löönud. See-eest tiris ta Peetrikese puuriida küljest ropsti maha ja hoidis tal nüüd nagu tangidega ümbert kinni.

Ja Peetrike kisas kui rattal.

Vaat selle kisa peale küllap tuligi joostes naabertänavale Maidu.

Maidu on Aaduga ühevanune. Ja nad on sõbrad ka. Kuid Maidu on Peetrikese sõber rohkem.

«Aadu kiusab!» tõttas Peetrike kohe kaebama. «Hoiab kinni ega lase lahti!»

«Aga Peetrike kipub Oolepi-ema puuriida otsa!» ähkis Aadu omakorda. «Sinna jälle ei tohi ronida.»

«Sa ei tohi mind kinni hoida!» kiunus Peetrike. «Lase kohe lahti!»

«Siis lasen, kui ütled, et sa riida otsa enam ei roni.»

«Aga ronin ikka!» kuulutas Peetrike. «Lase lahti!»

«Aga vaat ei lase jälle!» ei andnud ka Aadu järele.

Katsu sa siin õigust mõista! Kuid Maidu oli Peetrikese sõber rohkem kui Aadu sõber ja seepärast ta ütles:

«Ära hoia Peetrikest niimoodi kinni. Lase ta juba lahti!»

«Küll ei lase!» kinnitas Aadu. «Enne ei lase, kui ta ronimise järele jätab.»

«Aga ta ju ei ronigi praegu!» kiitis Maidu. «Lase ta lahti.»

«Ei lase!» jäi Aadu endale kindlaks. «Sest kui ma lasen, hakkab ta kohe ronima!»

«Vaata hakkab jah!» kisas Peetrike nutuselt vahele.

«Kuulsid sa nüüd!?» õigustas Aadu ennast.

«Aga las ta siis ronib, kui ta tahab!» astus Maidu Peetrikese kaitseks välja. «Igaüks võib ronida, kui tahab.»

«Oolepi-ema puuriidale ei tohi», seletas Aadu veel kord.

«Mööda puuriitu üldse ei tohi ronida. Kui riit äkki ümber läheb, mis siis saab?»

Poisid vaidlesid, kuid Peetrike pidas oma plaani. Ja pugeski äkki kui süstik Aadu käte vahelt uuesti välja. Ning muidugi asus kohe jälle riida otsa ronima.

Aadu rabas Peetrikesel uuesti seelikusabast. Maidu omakorda aga hakkas Aadul hõlmast.

«Aga sina ära sega vahele!» vihastas Aadu.

«Aga sina jälle ära kiusa Peetrikest!» vihastas ka Maidu.

«No lase juba lahti!» nõudis Aadu.

«Sina lase Peetrike lahti!» nõudis Maidu.

Aadu pole mingi nannipunn. Seepärast laskis ta Peetrikese seelikusaba lahti. Ja sasis Maidul rinnust. Aga ka Maidu polnud mingi tossike või pehmest puust.

Poisid puskisid kakelda, aga Peetrike ronis mööda riidaotsa ülespoole. Oma tahtmise pidi ta saama. Ent enne kui päris riida otsa veel jõudiski, tõmbas ta kulmu kortsu ja vaatas selja taha alla.

Poisid olid teineteisel rinnust kinni ja ähkisid nii rassimisest kui vihast. Nad olid ühepikkused, kuid Maidu oli Aadust tüüakam ja tema vägi kippus teise omast üle käima.

Peetrikese kulm kiskus veel enam kipra ning pikka plaani ta ei pidanud. Nagu kass kribis ta ülevalt alla ja langes Maidule otsekohe tutti kinni.

«Ai-ai-ai!» kisas Maidu ja laskis Aadu lahti. «Ai-ai-ai!»

«Mis sina lähed Aadule kallale!» säutsus Peetrike nagu varblane ja kriipis Maidut kui kass.

«Ai-ai-ai!» kisas Maidu. «Ma ju tuln sinule appi!» Kuid Peetrike ei võtnud seda asjakski. Aina innukamalt võmmis ja kratsis ja küünistas ta teist ning aina riidles:

«Ah et sina lähed Aadule kallale!... Kas sina tohid Aadut puutada!»

Maidu pääses Peetrikese küüsisist alles siis, kui Aadu talle appi tuli.

«Loll!» hüüdis Maidu Peetrikesele südametäiega ja niisutas süljega oma ärakriibitud nägu ning käsivarsi. «Puhta loll!» Aga Peetrike aina itsitas selle peale ja asus uuesti ronima.

«Ei roni riida otsa!» käratas Peetrikesele Aadu ja kahmas tal seelikusabast. «Tuled kohe alla!»

«Aga vaat ei tule ja ronin ikka!» kähvas Peetrike vastu ja püüdis Aadule äiata.

Maidu vaatas seda kõike nüüd eemalt ega osanud midagi arvata. Ja mis sa niisugusest Peetrikesest ka arvata oskadki!

Peetrike on julge ning aus

Meie köögiaknast paistavad uued majad. Varem paistis aknast muidu harv võserik, kus kevaditi läikisid loigud ja öitsesid kollased varsakabjad ning krooksusid konnad. Aga nüüd on seal suured laiade akendega majad ja asfalt ja noored puud ja õhtuti särab seal kõik tuledes. Küll tahaks neis majades elada.

Meie ei ela uues majas. Ega meie maja väga vana ka ole, ja üldse see pole mingi halb või inetu maja, aga niisuguste majade vastu ta muidugi ei saa, mis nüüd meie köögiaknast paistavad, ja üks suur viga on tal ikka küljes ka. — Meie maja on eramaja. See tähendab, et meie oma majas ei maksa üüri majavalitsusele, vaid peremehele.

Meie maja peremees pole sugugi nii halb mees, nagu temast vahel ikka räägitakse. Ja kõva töömees on ta ka. Ainult et kuna ta on majaperemees, siis tema vabrikus või asutuses ei tööta. Meie maja peremees töötab meie maja õues ja aias.

Oigupoolest meie õu ei olegi päriselt meie õu ja aeda meie maja rahvas ei tohi üldse minna. Aeda tohivad minna ainult peremees ja perenaine ja vanaisa, kui peremees teda aeda kutsub, et vanaisa maitseks, kuidas tikrid või sõstrad või õunad sellel sügisel ka on. Aga tikrid ja sõstrad ja õunad on veel üsna toored, sest on alles kevadsuvi, ja vanaisa arvab neid maitsemata, lihtsalt silma järgi, et tuleb rikas sügis. Selle peale ütleb peremees, et jumal tänatud, et nii see on küll. Siis nad istuvad õunapuu alla pingile ja teevad suitsu, aga Aadu ja Peetrike vaatavad tarapulkade vahelt, kui rikas sügis aias on. Vanaisa ütleb siis peremehele, et näe, lapsed seal, kui kutsuks lapsed aeda. Aga peremees arvab, et lapsed tallavad kurgid ja porgandid ja sellerid ja kõik mis veel ära ning vanaisa ei käi

siis rohkem peale. Sest need on ikkagi peremehe peenrad ja siin pole kellelgi midagi öelda.

Aga õues võivad käia kõik, kes meie majas elavad. Õues on isegi tilluke liivakast, kuid selles liivakastis ei taha meie maja lapsed suuremat mängida. Sellepärast, et otse liivakasti kõrval on peremehe lillepeenar. Ja teisel pool jälle klaasi all peremehe seemnelava. Ja kolmandas küljes prügikast. Liivakasti kohal ripuvad pesunöörid. Iseenesest mõista tuleb siin liivakastis väga ettevaatlik olla, et midagi ei puutu ega määri ega löhu. Ja pealegi asub see liivakast otse peremehe akna all, aga läbi akna paistab alalõpmata perenaise valvsate silmadega nägu.

Varem kasvasid meie õues kaks suurt kaske, aga kased peremehele sugugi ei meeldinud. Peremees ütles, et need kased joovad meie aiast kõik vee ja rammu ära. Pealegi ei anna kurgid, sellerid ja porgandid ning need teised aedviljad varjus üldse seda saaki, mis päikese käes. Ja siis need kased võtsid kätte ja kuivasid äkki ära ning peremees pidi selle pärast veel trahvi maksma. Sest siin maailmas pole üldse õigust, ütles peremees ja oli hirmus vihane, aga pärast naeris ja ütles, et oli raputanud kasejuurtele soola peale jah, ja ütles, et sügisel teeb see aed nüüd ka kümme trahvi kuhjaga tasa. Ja nii see vist oli ka, aga ilma kaskedeta meeldib meie õu nüüd kõigile hoopis vähem kui enne, kuigi see õu meie maja lastele ka varem polnud suuremat meeldinud.

Aga siis hakkas õu äkki Peetrikesele meeldima. Ta ei hoolinud enam üldsegi teistest lastest ega nende mängudest. Ta kükitas õuel Oolepi-ema puuriida ääres ja oli seal nii liikumatult vagusi, et ajuti tekkis kahtlus, kas Peetrike üldse ongi Peetrike.

Oolepi-ema puuriit peremehe aknasse ei paistnud ja perenaine ei saanud niisama lihtsalt näha, mis Peetrike õues teeb. Aga perenaine pidi seda tingimata nägema. Sellepärast lükkas ta akna lahti ja küünitas pea iga natukese aja tagant aknast välja. — Peetrike kükitas puuriida ääres.

«Mis sa siin teed?» tuli perenaine Peetrikese lugu viimaks lähemalt uurima.

«Ma vaatan,» ütles Peetrike.

«Mida sa siis vaatad, tule jumal appi?» ärritus perenaine ja vaatas omakorda ümberringi. Ta ei näinud siin midagi, mis oleks vaatamist väärinud. Ja et Peetrike talle midagi rohke- mat ei öelnud, vangutas perenaine pahaselt pead ja tatsas tupp tagasi.

Aga Peetrike tõepoolest vaatas. Varakevadel oli vanaisa lõõnud kaantpidi räästa alla kilukarbi. Kevadel tegi kärbsenäpp kilukarpi pesa. Ja nüüd olid tal pojad. Ainult et perenaisele ei tahtnud ta seda miskipärast öelda.

See, et Peetrike riida ääres kükitas ja aina vaatas, ärritas perenaist hirmsasti. Ta küünitas end järjepannu aknast välja, aga Peetrike polnud seda nägugi, et ta oma vaatamisest tüdineks.

«Kas sa juba tupp ei lähe?» küsis perenaine viimaks.

«Ei lähe,» raputas Peetrike pead.

«No nüüd sa võiksid küll juba tupp minna!» arvas perenaine mõne aja pärast. Aga Peetrike ei teinud seda nõuannet kuulmagi.

«Ma panen välisukse lukku ja sa jääd ööseks välja, kui sa nüüd kohe tupp ei lähe!» ähvardas perenaine viimaks. Aga Peetrike ütles, et kell ei ole veel kümme ja et varem ei tohi ukst lukku panna, ning kükitas puuriida ääres edasi.

«Aga nüüd kohe tupp!» tuli perenaine lõpuks õue. «Kohe jalamaid tupp!»

Peetrike sügas oma sääsekuplas sääri ega teinud perenaisest väljagi. Ent perenaise kannatus oli juba otsas. Ta võttis Peetrikesel käest kinni ja tiris ta jalule.

«Teie ei tohi mind puutuda!» kisas Peetrike ja ta silmad säntendasid vihaselt. Ta punnis vastu mis võis, kuid perenaine oli suur ning tugev naine ja lohistas Peetriket enda järel nagu tühipaljast kutsikat.

Perenaine tiris Peetrikese keldrisse, sest hoovist pääseb meie maja trepikotta ainult läbi keldri, ja keeras välisukse lukku.

«Tule, ma panen keldriukse ka lukku,» ütles ta Peetrikesele.

«Aga vaat ei tule!» jonnis Peetrike.

«Noh, siis jääd ööseks keldrisse!» naeris perenaine. See mõjus ja Peetrike hakkas minema. Aga keldris oli üsna hämar ja Peetrike lõi varba vastu peremehe kastekannu valusasti ära.

«Ai!» kiljatas Peetrike ja virutas kastekannule kannaga pihta, nii et kõlises.

«Jumal appi, mis sa, pöörane, teed!» kiljus perenaine omakorda. «Sa lõhud kastekannu ära!»

«Siin majas ei saa sammu astuda!» kisas Peetrike. «Kõik nurgad on peremehe koli täis!»

«Kuidas sa, hull laps, räägid!»

«Ou on peremehe koli täis, kelder on peremehe koli täis, pesuköök on peremehe koli täis, pesurulliruum on peremehe koli täis, koridor on peremehe koli täis!...» kisas Peetrike kui pasun, ja et peremehe sibulavakk jäi talle just jalaulatusse, siis virutas ta ka sellele pihta.

«Issand jumal!» oigas perenaine. Aga koridoris — see oli siia kuulda — paotati uksti. Meie maja inimesed on kangesti uudishimulikud.

«Siin majas ela nagu klikeajal!» kuulutas Peetrike, kuigi ta ise polnud päevagi kliki ajal elanud. «Ma ei saa aru, kus siin nõukogude võimu silmad on, et ta seda ei näe!»

«Jää juba vait!» sisistas perenaine. «Jää vait!»

Peetrike ajas oma lõuakese püsti ja marssis nagu asjamees keldrist koridori ja trepist üles. «Mu jumal, mu jumal!» halas all keldris perenaine, aga trepikojas olid ukсед paakil ja majarahvas itsitas naerda. Sest iga sõna, mis Peetrike oli öelnud, oli õige, ainult et keegi polnud siiani seda perenaisele nii otse näkku sõandanud öelda.

Muidugi, väikesed lapsed peavad täiskasvanutega rääkima viisakalt ja ainult asjust, mis neisse puutuvad. Nii et selles suhtes me Peetrikese tegu suuremat kiita ei saa. Aga kui isa Peetrikest selle eest õhtul noomis, ütles Peetrike:

«Aga, isa — peab ju ometi aus ja julge olema!»

Jah, peab aus ja julge olema. Ja kui asja nii võtta, siis oli Peetrikesel ju õigus.

Peetrike ja külmaveekraan köögis

Peetrike haigutas ja tiris teki lõua alla. Kõik olid juba tõusnud ja kes kuhu läinud — vähemasti ei olnud majas ainsatki hingelist kuulda — kuid Peetrike ei hoolinud varasest tõusmisest. Peetrikesele meeldis viimast unerammestust ihusoojas tekialususes võimalikult pikaks venitada, pärast esmast ärkamist paar korda ringutada ning haigutada ja seejärel veel korra kergelt tukastada. Ja see kõik oli Peetrikese õigus. Või vähemasti oli seda veel eile hommikul olnud.

Täna hommikul polnud aga Peetrikese lood enam päriselt nii. Eest eile oli Peetrike väga pahas tuju tõusnud ja isa temaga hullul kombel pahandanud. «Häbi! Suur tüdruk juba, aga abitum kui sülelaps!» kurjustas isa. «Tuigub unisi päi ringi ja takkapihta veel poriseb!» riidles isa. «Nagu mõni muldvana eideke kohmitseb ja kohmitseb oma hilpude kallal ja ei saa ega saa ennast riidesse!» Siis võttis isa Peetrikese käekõrvale ning viis kõõki kraani alla. Siin uhas ta Peetrikese silmnägu ja kaela armutult külma veega. Aga ise ütles:

«Noh, näed — kohe teine asi! Plikal kohe inimese nägu peab!» Ja veel ütles: «Külm vesi hommikul — see teeb silmad selgeks, tuju heaks ja karastab noort inimest. See on igas suhtes tervislik. Vaat. Ja pea sa meeles, tüdruk: igal hommikul, kui ärkad, esimene asi — marss kraani alla!»

Peetrikesel oligi see meeles. Ja sellepärast, tiris ta teki nii kiiresti alla kui ka tiris, ei tulnud Peetrikesel väikesest järeltukastamisest täna hommikul mitte kui midagi välja. Mure segas magamist.

Ja mure oli selle asjaga ka hirmsasti.

Ule kõige maailmas armastas Peetrike vett. Olgu siis varakevade, suvi või hilissügis — Peetrike ei astunud ühestki lõi-

gust niisama mööda. Iseasi, kui vesi loigus läbisumamiseks just liiga sügav oli. Ja seesama Peetrike ei kartnud ega vihanud maailmas midagi rohkem kui sedasama vett. Muidugi siis, kui vesi silmapesukausis oli. Aga külm kraanivesi hommikul oli Peetrike meelest nii hull, et hullemat ei saanud enam ollagi.

Peetrike näris suures mures teki all põidlaküünt, kuid mure sellest vähemaks ei saanud. Polnud sugugi teada, kas isa istub oma toas kirjutuslaua taga või on ta välja läinud. Seda aga oli hädasti tarvis teada.

Majas, nagu juba öeldud, polnud kippu ega kõppu kuulda. Kuid niisugune vaikus võis ka petta. Ja seepärast ronis Peetrike sängist välja ning hakkas tasapisi riietuma. Riietumine polnud Peetrike jaoks põrmugi meelepärane amet, ja pealegi oli pluusil täna hommikul midagi viga. Esiteks ei tahtnud ta kuidagi selga minna, ja kui viimaks ikka läks, siis oli nõõpimisega hirmsasti pusimist. See-eest pükstega laabus tal lugu ladusamalt, ja nii polnudki Peetrike väga mossis moega, kui ta isa toa ukse avas.

Isa istus oma kirjutuslaua taga.

«Tere hommikust!» ütles Peetrike poole suuga. See, et isa oma laua taga istus, polnud talle täna hommikul mingi rõõmus uudis.

«Tere hommikust!» vastas isa, pööras end ringi ja takseeris Peetrikest pika pilguga. Siis muigas. Ütles:

«Õige ka. Ega pluusis kõlbagi kraani alla pesema minna. Ju sa ta siis selle pärast pahempidi selga panidki, et oleks nagu kaks asja korraga teda uuesti ült ära võtta.»

Peetrike ei kostnud musta ega valget, hakkas ainult nohiseama. Ja kobis uuesti magamistuppa tagasi. Siin puhus ja turtus ta kui koera näinud kass ja kiskus pluusi seljast ning lenutas selle laias kaares nurka. Kuid siis korjas pluusi uuesti üles, ja niimoodi, pluus süles, jäigi ta voodiservale tusaselt konutama.

«Soo-oh!» See oli isa, kes pea ukse vahelt sisse pistis. Ja nüüd ei aidanud enam midagi. Peetrike viskas pluusi toolile ja marssis põnts-põnts kööki.

Köögis vedas Peetrike huuled mossi ja istus taburetile. Siis nägi, et köögiuks oli lahti ning tõmbas selle tasapisi kinni. Ja istus uuesti taburetile.

Lõpuks, seda taipas Peetrikegi, ei saa siin köögis ju niiviisi igavesti istuda. Seepärast ta tõusis uuesti ja keeras vee kraanist jooksmas. Üksi seda vastikut vett vaadates jooksid Peetrikesel külmavärinad üle selja.

Vastumeelselt nina krimpsutades kastis Peetrike viimaks ühe sõrme kraani all märjaks. Hambaid kokku surudes kastis ka teise. Ja siis hakkas see lugu talle nii hullusti vastu, et ta kraanile selja pööras ja ennast uuesti taburetile istuma sättis.

Kraanist sorises vesi, aga Peetrike kolistas toidukapi kallal. Otas suhkrutoosi. Ja leidis ka. Suhkrutoosi, pandagu see ka kuhu pannakse, leidis Peetrike alati ja ilmtingimata üles.

Vesi sorises ja lusikas kõlksus vastu suhkrutoosi. Ja Peetrike meel muutus nagu muhedamaks. Isu otsa maiustanud, pistis ta suhkrutoosi kappi tagasi, ja nagu öeldakse, asis härjal sarvist. Kastis kaks näppu uuesti kraani all märjaks, liipais sõrmed vastu põske kuivaks, ja õhkas kerge südamega nagu ausalt väljateeninud töömees kunagi.

Ja nõnda marssiski külma kraaniveega karastatud Peetrike, lõuake tähtsalt püsti, uuesti riietuma, endal suurest pesemisest suhkruvuntsid nina all.

Peetrike ja kokkutulekulaagri rinnamärk

Sellel suvel läks Aadu juba pioneerilaagrisse. Muidugi ei olnud ta veel üldsegi pioneer, sest ta ei käinud veel kooliski. Kuid pioneerilaagritesse, nagu me teame, võetakse ka väikesi poisse.

Peetrikesel oli Aaduta päris igav. Eriti veel pärast seda, kui laagrist kiri tuli, milles Aadu kirjutas:

«Soovin teile sama head lõbusat tuju, kui on siin, pioneeri-laagris. Ma olen majas nr. 1 tuba 3. Me oleme 10-kesi ühes toas. Me toas on 8 oktoobrilast ja 1 pioneer. Süüa saame ka hästi. Laagris olen ma juurde võtnud 1 kg ja 100 g. Laagris mul kipub raha otsa lõppema. Tooge mulle veel 3 rub.»

Miskipärast hakkas ema seda kirja lugedes naerma, aga tädi Sirje-Kati seevastu vangutas pead ning imestas pikalt-laialt, kuhu küll võib üks nii noor meesterahvas nagu Aadu laagris nõnda ohtrasti raha kulutada.

Sellest kirja saamise päevast hakkas Peetrike hirmsasti jäätist sööma. Suvi oli tööpoolest palav ja ega see oleks ka ime olnud. Ainult et — see tuli hiljem välja — samast päevast peale Peetrike jälle jäätist üldse ei söönudki. Kõik jäätise ostmiseks nurutud kümne- ja viieteistkümnepikalised avastas tädi Sirje-Kati ühel päeval riidekapi alt leitud kompvekikarbist.

«Ma kogun Aadule kolme rubla!» lõi ähmi täis Peetrike pilli, kui keegi ei osanud niisuguse varalaeka riidekapi alla siginemist kuidagi ära seletada. «Sest muidu teie äkki ei võtagi mind laagrisse kaasa, aga minul jälle on Aadule tarvis need kolm rubla anda!»

Siitpeale võis Peetrike hakata jälle jäätist sööma — muidugi arukalt ja mitte üle ühe portsu korraga — kuid naerutamist sai ta oma korjanduse pärast üsna parasjagu. Kuigi see naermine

oli vahest ülekohtunegi, sest mis on selles siis nii naermist väärt, kui inimene teise inimese muret südamesse võtab ja teist hädast välja aidata püüab. Aga teisest küljest oli selles püüdmises ikka pisut omakasupüüdlikku mõtet küljes kah!

Aadule laagrisse külla minna Peetrike aga ei saanudki. Sest just selleks ajaks, kui ema ja vanaisa Aadule külla pidid minema, sõitis Peetrike ise laagrisse. Pioneerilaagrisse. Ja veel pioneeride kokkutulekulaagrisse.

Kokkutulekulaagrisse sõitis Peetrike koos isaga. Isa, teadagi, ei olnud enam mingi pioneer. Kuid laagris kandis ka tema punast kaelarätti. Sest ta oli oma lapsepõlves pioneer olnud, aga hing — seda ta räägib vahel emale — on tal eluajaks pioneeritrummi ja punase kaelaräti külge jäänudki.

Laagris muutus isa hoopis teiseks inimeseks. Kodus pole teda vahel päevade kaupa kuulda; istub teine aina oma kirjutuslaua taga — selle laua taga olen endale küüru selga istunud, ütleb ta ise — ja ei märka maad ega ilma ümberringi. Ei ta oma laua taga kuule, kui keegi talle midagi ütleb või talt pärib, ega tee ka ise häält. Päris häda — seda ütleb ema — selle isaga teinekord! Aga laagris oli isa hääl kõlav ning vali ja seda oli kogu aeg kuulda ning kühmust ta seljas polnud jälgegi. Ta käis kogu aeg, rind ees ja punane kaelarätt kaelas ning punane side varrukal, ja tihtipeale tundus, nagu oleks teda laagris otsekui mitu, sest ta oskas olla mitmes paigas peaaegu ühekorraga. Ja see kõik tuli küllap sellest, et isal oli laagris hirmus tähtis amet — ta oli kokkutulekulaagri komandant.

Laagris hakkas Peetrikele otsekohe meeldima. Sest kus on veel ilusam kui laagris? Suur laudtasane lagendik, ümberringi kõrge mets, aga ühes küljes jõgi. Ja metsa all, mis te arvate? — Telgid! Telgid ja aina telgid ja telgid! Kuidas võis küll Aadu oma kirjas niiviisi luisata, et laagris tubades elatakse?!

Telgid meeldisid Peetrikele üliväga. Ja ei sugugi vähem meeldinud talle ka pioneerid, kes telkide juures toimekalt askeldasid. Nad kandsid siia kokku sammalt, kive, käbisid, jändrikke oksti, koguni okkaidki ja kõike, mis metsa all vähegi leidus. Kõigest sellest kraamist aga nuputasid nad välja ja meisterdasid telkide juurde igasuguseid embleeme ning veidraid ja lõbusaid kujukesi. Telgid ning kogu laagri ilme muutus sellest aina kaunimaks.

Peetrike vaatas seda kõike parasjagu eemalt, sest ta polnud ju varem laagris olnud ega teadnud seetõttu, kus siin tohib olla või mida teha ja kus või mida mitte. Pealegi oli kõigil siin väga kiire ning Peetrike jaoks ei jätkunud kellelgi mahti.

Telkide juures saigi Peetrike tuttavaks Kerstiga.

Kersti võis olla vahest niisama vana kui Peetrikegi, ainult et ta oli Peetrikesest lühem ning tublisti atsakam. Ja telke ning

pioneere ei uudistanud ta eemalt: ta toimetas nende hulgas niisama peremehelikult nagu Peetrike kodus.

Otsekohe, kui Kersti Peetrikest märkas, astus ta teisele julgesti juurde ja vaatas tolle pealaest varvasteni üle.

«Sa ei ole varem laagris olnud,» tegi ta sedamaid otsuse. «Aga mina olen juba neljandat korda.»

Peetrike tunnistas teist vaikides.

«Kellega sa oled?» uuris Kersti.

«Isaga,» ütles Peetrike.

«Isaga?!» põlastas Kersti. «Kes su isa siin on?»

«Kokkutulekulaagri komandant,» selgitas Peetrike.

«Siis sa oled ju hoopis komandandiga!» naeris Kersti iseteadvalt. «Laagris pole mingeid isasid: isad on nad uuesti pärast, kodus.» Ja lisas mõne hetke pärast tähtsalt: «Mina olen laagriülemaga.»

Peetrikele — see tuli ta vähestest laagrikogemustest — ei avaldanud uudis sügavat muljet.

«Mul on praegu kiire,» ütles Kersti pisut pettunult. «Aga kui ma saan pärast aega, siis mängime sinuga koos. Eks?»

Ta ajas oma päevitunud koonukese tähtsalt püsti ja marssis järgmiste telkide poole.

*

Iga pioneer sai laagris märgi rinda. Peetrike sai ka. Ja et laagris isasid ei ole, siis andis Peetrikele märgi komandant.

Märk oli riidest. Suur. Selle peal oli puu, telk ja pioneer, aga lisaks veel aastanumber — 1963.

«See tuleb ömmelda siia,» torkas komandant Peetrikele näpuga rinda, «vasaku tasku peale.»

«M-mh!!» rõõmustas Peetrike ja kiskus kohe dressipluusi seljast. Ta ulatas pluusi isale, see tähendab komandandile.

«Hoo!» hüüatas komandant ja kergitas kulmud kõrgele. «Laagris õmbleb igaüks endale ise!»

Nüüd oli Peetrike kord kulme kõrgele kergitada.

«Aga mul ei ole ju niiti ega nõela!» ütles Peetrike viimaks. «Kuidas ma saan siis märki ömmelda?»

«Kuidas, sul ei ole niiti ja nõela?» imestas komandant. «Ma ju rääkisin sulle, mis sul laagrisse kaasa võtta tuleb.»

Muidugi oli isa seda kodus rääkinud ja selle kohta ei saanud midagi öelda. Aga Peetrikele tuli sedamaid meelde, kuidas komandant oli staabi juures pahandanud, et keegi oli punase nitrovärvi maha unustanud. Ja ta vaatas nüüd komandandile pisut altkulmu otsa ning vastas talle tema oma sõnadega:

«Sai räägitud küll, aga oleks tulnud kontrollida!»

Komandant vaatas Peetrikest nüüd omakorda pisut kõõrdi ja muigas. Siis ulatas talle oma nõelatasku.

«Palun pärast pruukimist isiklikult minu kätte tagasi anda,» ütles ta ja pöördus minekule.

Peetrike oli küllalt näinud, kuidas vanaema kodus ta sukki nõelub või äratrööbatud riideid paikab. Nõela — kui palju vanaema teda selleks ka keelitas — polnud ta kunagi näppude vahele võtnud. Peetrike meelest oli nõelumine vastik töö. Ning milleks siis memm on, kui Peetrike peab nõelatööd pusima?!

Kuid vanaema, teadagi, laagris ei olnud. Ja Peetrike polnud unes arvata osanud, et see õmblemine veel nii kole ja vastik ning keeruline töö on. Pealegi torkas ta endale nõelaga sõrme.

«Teise rühma kolmas telk!» kuulis Peetrike kaugelt komandandi valju häält. «Kui pioneer midagi teeb, siis teeb ta seda korralikult. Pingutage oma telginöörid uuesti!»

Peetrike, nagu juba öeldud, polnud pioneer, kuid pioneeriks — kui aastad kord välja annavad — tahab ta tingimata saada. Seepärast vaatas ta oma poolelioleva nõelatöö nüüd pioneerliku pilguga üle.

«Oleks hoopis parem, kui isa oleks laagris lihtsalt isa,» mõtles ta nukravõitu trotsiga. Sest siis tal polnuks vaja vaadata, kas ja kui korralikult pioneerid oma tegemisi laagris teevad. Aga samas meenus talle, et isa oli ise samuti pioneer olnud, ja et kui ta mistahes tööd tegi, siis ikka väga hoolikalt, ja ta ohkas. Ning harutas märgi tasku pealt lahti, sest see oli sinna koledate pistetega ning hullusti viltu ömmeldud.

Kogu metsaalune oli kära, hõikeid ja kopsimist täis. Ehitati ju laagrit. Missugune lust oleks seda kõike pealt vaadata! Kuid Peetrike, endal trotsist ja kärsitusest ning enesehaletsusest nutumaik suus, püsis nõela ja niidiga.

«Kae, ja mida sina siin siis teed?»

Need olid kaks tüdrukut. See tähendab, et mitte niisama tüdrukut, vaid kaks pioneeri. Ja nad polnudki Peetrikesest ei tea kui palju pikemad.

Peetrike tunnistas mõlemat altkulmu. Sest ta oli märgi juba teist korda taskult lahti harutanud ja seepärast oli tal hing kogu maailma peale täis.

Pioneerid vaatasid Peetrike tööd ja vahetasid omavahel pilgu. Siis kükitas nääpsukesem neist Peetrike kõrvale ja sirutas käe ta dressipluusi järele.

«Luba, ma aitan sind,» ütles ta lihtsalt.

Peetrike sikutas pluusi enda poole.

«Kas sa siis ei taha, et me sind aitame?» imestasid pioneerid.

«Laagris õmbleb igaüks ise!» kuulutas Peetrike. Pidas siis vajalikuks lisada: «Komandant ise ütles!»

Pioneerid pahvatasid naerma. See naer kiskus Peetrike kulmu veel rohkem kortsu. Aga pioneerid aina naersid.

«Komandandil on õigus!» jätsid nad oma lõkerdamise viimaks järele. «Aga kas ta sellest ka rääkis — laagrisõprusest?»

Peetrike tuletas meelde. Siis raputas pead.

«Näed siis!» ütles Helle — teine kutsus nääpsukesemat nii — ja võttis Peetrike sülest pluusi, niidi ja nõela. «Laagris muidugi tehakse kõike ise, aga kui keegi ei jaksa või ei oska, siis teised aitavad!»

«Pioneeridel on ka nii!» kuulutas Peetrike kõiketeadvalt. Ja tal oli õigus, sest see oligi ju pioneeride laager.

«Nii kiiresti?» imestas Peetrike, kui Helle niidi nõela tagant katki hammustas.

«Me oleme kuuendast rühmast, neljandast telgist,» ütlesid Helle ja Asta. «Sa tule meile pärast külla.»

See oli väga ilus märk. Ja rinnas, dressipluusi vasakul taskul, oli ta veel poole ilusam. Peetrikele tundus, et ta on nüüd juba peaaegu nagu pioneer. Seepärast oli tal nüüd sammgi teistsugune, kui läks komandandile tema nõela- ning niiditaskut isiklikult ära andma.

Komandant oli laagriülevaataja ning vanemate pioneeridega keset laagriväljakut. Nad püstitasid laagri lipumasti. See oli nii tähtis töö, et komandant Peetrikest üldse ei märganud.

«Seltsimees komandant!» hüüdis Peetrike. Selle hüüde peale märkas komandant Peetrikest otsekohe. Ta vaatas Peetrikele otsa ja muigas poole suuga. Siis muutus tõsiseks ja küsis:

«Milles asi?»

«Ma tõin...» Siin jäi Peetrike äkki mõttesse. Sest ta ei teadnud, kas kokkutulekulaagri komandandile, olgu see siis pealegi tuttav mees ja kas või oma isa, öeldakse «sina» või «teie». Seda ei sobinud siin küsida, ja seepärast ütles Peetrike nii:

«Siin on nüüd see niit ja nõel. Palun!»

«Aitäh!» ütles komandant ja miskipärast muigas uuesti. Siis vaatas teraselt Peetrikele pluusirinnale ja päris:

«Leidsid laagris endale sõbra?»

Juba teab! imestas Peetrike. Aga kõike ikka ei tea! Ja Peetrike parandas komandanti.

«Sõbrad!» ütles ta.

«See on hea!» kiitis komandant. Ent siis pööras ümber ja ütles: «Noh, mehed, ploki nõör ongi meil paigas! Kas ajame siis lipumasti püsti?»

Peetrike ja esimene laagripäev ning komandant

Pärastlõunal seisis kogu laager ülesrivistatuna lipuväljakul. Aga vanemkorrapidaja sammus väljaku keskele ja kamandas:

«Laager — lipulee-ee-ee... valvel!»

Kersti nõksas ennast sirgu ja pööras silmad lipumastile. Peetrike — ta kuulis niisugust käsklust ja nägi seda kõike esmakordselt — järgis tema eeskuju. Ta seisis, käed trammilt vastu külgi, ega liigutanud silmalaugugi. Silmanurgast aga märkas ta siiski, kuidas paljud pioneerid tõstsid käe saluudiks pea kohale, ja käe tõstsid pea kohale ka laagriülevaataja ning komandant. Tõstsid kõik, kes seisisid laagriülevaataja selja taga ja kandsid punast kaelarätti.

Küll oleks Peetrike praegu tahtnud olla juba pioneer!

Põrisesid trummid ja puhuti fanfaari. Kõrgesse lipumasti tõusis punane lainevöödiga lipukangas. Tuul, mida siin all polnud tundagi, pani lipu selge sinise taeva taustal uhkesti voolama.

Kokkutulekulaager oli avatud.

«Kuidas see kõik sulle meeldib?» päris Peetrikeselt komandant. Ta oli pidulik ja muhedasuine.

«Hästi!» ütles Peetrike. «Kas nüüd on laager valmis?»

«Hoo!» naeris komandant. «Laagriga on nagu Tallinna linnaga — see ei saa kunagi valmis. Siin on kogu aeg midagi nuputada ja teha.»

«Mina võin siia ka midagi teha!» lubas Peetrike suuremeelselt.

«Just nimelt!» ütles komandant. «Mul ongi sinu jaoks töö.»

Kersti oli vahepeal kuskile kaduda jõudnud. Seepärast kõmpis Peetrike nüüd komandandi kannul üksinda.

«Nõnda!» ütles komandant Peetrikele laagriväljaku jõe-

poolses servas. «Mingid lohakad inimesed on siin midagi raiunud ja laastupuru maha jätnud. Meil tuleb see siit ära koristada.»

«Selge!» ütles Peetrike, sest ta oli kuulnud, kuidas pioneerid niisugusel puhul komandandile ütlesid.

«Siis on tubli!» tähendas komandant. «Siia ei tohi ühtegi laastukest maha jääda, sest niisugune on juba laagrikord. Ma annan sulle tüki vineeri, millega sa laastud lõkkesse kannad. Aga kui oled omadega valmis, siis teatad mulle, et ma võiksin töö üle vaadata ja teada, et siin on nüüd kõik korras.»

Laager elas laagrielu. Metsa alt kostis laulu. Köögis suitsesid lõkkesed. Fanfaarisignaali peale jooksid lipu alla kokku rühma sidemehed. Valverühma pioneerid punnisid vedada laagri joogi-nõud. Teadetetahvli juures arutasid-vaidlesid laagriülem ja vanemkorrapidaja. Ühe telgi juures mängiti suupilli.

Peetrike korjas laaste vineeritükile. Laastud olid peenikesed ja neid oli palju.

See oli igav ning tüütu töö.

Tuli salkkond poisse nööriredeliga. Nööriredelit oli Peetrike seni vaid pildi pealt näinud. Pildil polnud nööriredel pooltki nii huvitav ja põnev. Ja pildil ei tõmmanud poisid teda ometi puu otsa üles, nagu siin, laagris.

Mänd, mille oksa külge poisid redeli sidusid, oli jäme ja jändrik. Sinna otsa andis ronida. Kuid poiste käes läks see kähku. Nad proovisid kordamööda redelil ronides, kas see ka võistlusi vastu peab, jäid tehtuga rahule ja, jäme köiepundar lohinal järel, marssisid edasi. Tükk maad eemal asusid nad mingeid keppe maasse taguma.

Peetrikest huvitas redel. Ta ei olnud nööriredelil kunagi roninud, aga ronimine meeldis Peetrikele üle kõige maailmas.

Väga naljakas tunne oli mööda nööriredelit ronida. Sest redeli alumine ots ei olnud kuskile kinnitatud ja keharaskus viis redelipulga koos jalgadega püstsuunast välja. Peetrikesel aga olid sitked käsivarred ja ta harjus redeli omapäraga peagi.

Redelil kõõlumas komandant Peetrike ka leidis.

«Noh, ongi korras?» muheles komandant. «Lähme siis vaatame üle.»

«Ee-ee...» ütles Peetrike ja muutus näost juuste juurteni roosaks. Ta hüppas redelilt maha. Nina maas, marssis ta oma töökohale.

«Hm!» ütles komandant ega muhelnud enam põrmugi. «Minul oleks praegu häbi. Sest ükski laagrimees ei jäta tööd pooleli ega löö niisama lulli, kui tal ülesanne alles täitmata.»

Peetrikesel oligi häbi. Kuid seda vastikut laastupuru oli siin ka tõepoolest väga palju maas. Seepärast ta ohkas, ja selle pärast ka, et mitte Peetrike polnud seda laastupuru siia maha raiunud. Miks pidi tema nüüd mõne lohaka tagant korjama?

Ta ohkas uuesti ja sonkis laastukesega maad. Korjas mõned laastutükid vineerile, siis hakkas ringi vahtima.

Jõe ääres märkas Peetrike Kersti. Kersti oli poolest säärest saadik vees ja koukis midagi jõepõhjast. Ta vahtis keskendunult vette. Loomulikult ei saanud Peetrike lähemalt uurimata jätta, mida Kersti jões õieti teeb.

«Siin on kalad!» kilkas Kersti. «Kivide all. Hiiglasuured — üks oli kohe sõrmepikkune!»

Kerstil oli õigus — kivide all olid tõepoolest kalad. Tüdrud proovisid neid püüda, kuid see ei läinud neil õnneks. Kalad, pealtnäha küll laisad ja kohmakad, lipsasid kivi alt kivi alla.

«Kas sa sipelgapesa oled juba näinud?» päris Kersti äkki. «See on hiiglasuur, mulle rinnust saadik!»

Nad läksid seda sipelgapesa vaatama. Seejärel leidsid metsaõstrapöösa. Marjad aitasid juba süüa. Siis istusid pioneeride juurde, kes õppisid laulu. Hullasid niisama metsa all.

Peetrikele meenusid korjamata laastud alles siis, kui ta ükskord jälle laagriväljakule tagasi jõudis ja komandandiga silm silma vastu sattus.

«Tule minuga kaasa,» ütles komandant Peetrikele jahedalt nagu võõras.

Peetrike asus talle kannule, temale endale aga Kersti. Nii läksid kõik kolm otse staapi.

«Seltsimees laagriülem,» ütles komandant. «Millal meil auto linna sõidab?»

Laagriülem heitis pilgu kellale. Ütles:

«Kahe tunni ja nelja minuti pärast.»

«Nõnda,» ütles komandant. «Laagris on üks inimene, kes ei allu laagri distsipliinile. Seltsimees laagriülem, mul on ettepanek see isik laagrist minema saata.»

«Kes see selline on?» küsis laagriülem karmilt.

Peetrikesel läks hingamine sassi ja tal hakkas põlv veidralt võdisema. Kõik vaatasid teda. Peetrikest oli palju vaadatud, kuid nii viisi — tõsiselt ja sõnatu hukkamõistuga — mitte kunagi. Peetrikele nina vajus aina rohkem allapoole ja moka kiskus vägisi nutukõverasse.

«Tunni aja pärast tuleb laagri staap kokku,» ütles laagriülem. «Staap teeb ka selles asjas otsuse.»

«Oled esialgu vaba,» ütles komandant Peetrikele. «Võid minna!»

*

Nina maas, astus Peetrike staabitelgist välja ja hakkas ühkuma.

«Mis sa tegid, et nad su tagasi saadavad?» oli ka Kersti ähmi täis.

«Midagi!» nuuksus Peetrike.

«Aga miks nad su siis ära saadavad, kui sa midagi ei ole teinud?!»

Võttis aega, enne kui Peetrike suutis teisele arusaadavalt ära seletada, et kogu häda just selles ongi, et ta, noh... teinud ei ole.

«See on väga halb!» pahandas nüüd Kersti Peetrikesega omakorda. «Miks sa mulle ei öelnud, et sul on ülesanne täitmata?»

Peetrike, silmad märjad, vaikis ja vahtis üle latvade.

«Aga kuule,» ütles äkki Kersti. «Lähme korjame siis need laastud ometi ära?!»

Ei olnud möödunud vist kümmet minutitki, kui Peetrike uuesti staabitelgi poole punus. Staabiliikmed vaidlesid siin millegi üle. Peetrike astus ukseaugu eest kõrvale, piidles komandanti silmanurgast ja näppis pluusisaba. Komandant aga kirjutas midagi. Kuni ta viimaks pilgu märkmikust tõstis ja Peetrikest silmas.

«Seltsimees vanemkorrapidaja,» ütles komandant järsult ja riivas Peetrikest veel kord pilguga. «Miks viibivad staabitelgis võõrad isikud?»

See käis Peetrike kohta.

Ja Peetrike nuutsas ninaga.

«Ma tuln ütlema...» nuutsatas ta uuesti. «Nüüd on tehtud... Võib üle vaadata.»

Komandant nagu poleks kuulnudki. Ta pistis nina uuesti märkmikku ja hakkas edasi kirjutama.

Nii ärapahandatud oli see komandant. Ja Peetrike, moka nutukõver, pugestelg murelikult välja.

«Laagris tegutsetakse hm... küll mitte omapead, kuid siiski iseseisvalt,» oli komandant hommikul Peetrike sellekohasele küsimusele vastanud. Selle õpetuse järgi Peetrike nüüd tegutseda võttiski. — Ta silkas metsa. Eemale staabist, eemale komandandist, eemale Kerstistki. Ja mis kõige tähtsam — eemale laagri autost, millel varsti linnasõit ees.

Ümberringi — kuigi päike seisis juba parasjagu õhtutavas — oli suur suvepäev. Peetrike aga kükitas kanarbikupõosas ja sonkis murelikult puupulgaga maad.

Viimaks ometi kuulis ta automürinat. Ta kuulas seda ahnete kõrvadega. Süda rinnus põksus valjusti. Siis hiilis ta staabitelgi taha. — Laagri auto oli tõepoolest läinud!

Peetrike viskas hundiratast. Ja lippas tulistjalu laagriväljakule. Telkide juurde. Lökkeplatsile.

«Tutturutuu!» hõikas ta Kerstile.

«Kuhu sa siis kadusid!» nurises Kersti. «Ma otsisin sind igalt poolt!»

Peetrike ainult itsitas. Ja jättis vastuse võlgu. Sest pioneerid ladusid õhtuks lõkkepüramiidi. See ulatus Peetrikele oma kolm korda üle pea ja siin juba oli, mida vaadata.

Komandanti kohtas Peetrike alles staabi köögi juures.

«Maksakaste?» tõmbas Peetrike siin nina vingu. «Mina maksa ei söö!»

Siis tuligi komandant sööklasse. Ta ei öelnud Peetrikele sõnagi. Sest enne kui ta midagi öelda oleks jõudnudki, ütles Kersti:

«Päh, sa oled küll üks pirts. Aga õige laagrimees sööb kõike!»

Kogu staap oli söögilaua ääres koos. Nad purskasid kõik naerma. Peetrike muljus nina kausi kohale. Siis trotsis:

«Aga mina pesen oma kausi pärast ise puhtaks!»

«Peadki pesema!» ütles Kersti. «Kes siis sinu oma peseb?»

Peetrike helpis maksakastet. Ta ei armastanud seda tõepoolest. Ja seepärast paluski ta kokalt veel pool kulbitäit lisaks. Ise piilus silmanurgast komandandi poole. Et kas see ikka kuulab ja näeb.

Vist ikka kuulis ja nägi. Aga kui ka ei kuulnud ega näinud, mis siis sellestki. — Ka teised kiitsid, et laagrimehel on lausa hundisul!

*

Jões helkis vastu päevaloojak. Õhk oli muutunud kargeks ning hellisevaks. Kõik hääled — ja missuguseid ning kui palju neid veel oli! — kostsid selgelt ning kaugele.

Peetrike ja Kersti pesid oma kausse, kruuse ja lusikaid. Peetrike polnud vist elus midagi nii hoolikalt pesnud. Aga siin oli ka hea pesta, sest vett võisid maha loksutada nii palju kui tahtsid. Ja loputada võis otse jões.

Laagriväljakule jõudsid mõlemad parajasti ajaks, kui langetati laagrilipp. Ja seejärel kogunesid kõik lõkkepüramiidi ümber.

«Büti, süti, löke! Süti, süti, löke!» hüüdsid kõik kooris. Ka Kersti ja Peetrike hüüdsid kaasa.

«Kas sütitame raketiga?» küsis laagriülem.

«Raketiga! Raketiga!»

«Olgu siis raketiga! — Noh, et läheb siis?»

«12222222-föööööö-päässssss-zuuuuu-hiiiii...» hakkas kogu laagripere kooris susistama ning huilgama. Huilgamine muutus aina valjemaks ning hääled tõusid üha kõrgemale, kuni sada-dest kõrdest kostis raksatav: prauhh! Ja seejärel kohe kõue-mürinana vali ja mitte lõppeda tahtev: hurrrrrrraaaaaaa!

Selle hurraa ajaks oligi punakas tulesilm lõkkepüramiidis kogunud jaksu ning jõudu. Lõkkepüramiid lahvatas seest äkki

lõõmama ja punaselakaline hiiglaleek jooksis särinal püramiidi tippu. Leek tõusis kõrgele, Peetrikele näis, et otse poolde taevasse, ja vaimustusvärinad võbisesid tal üle selja.

*«Olgu jääv meile päike,
olgu jääv meile taevas,
olgu jääv meile ema,
olgu jääv minu rõõm...»*

laulsid pioneerid, hoides üksteisel käest, ja õõtsusid laulule aeglaselt kaasa. Peetrike kahmas Kersti käe, ja et ta oli nüüd sama märganud Hellet, trügis ta varmalt pioneeride hulka ja haaras teise pihku Helle sõrmed. Ja ta laulis seda laulu kaasa, mis sest, et ta ei osanud kõiki sõnu ega pidanud kõige paremini ka viisi.

Niisugune oligi siis lõkkeõhtu, millest Peetrike oli seni ainult raamatutest lugenud või teiste käest kuulnud. Ahnelt vahtis ta Helle ja Kersti silmadesse, vahtis kümnetesse ning sadadesse silmapaaridesse enda ümber. Ja igast silmapaarist helkisid Peetrikele vastu lõkkesära, suveõhtu, varane täht sügavsinises taevas ja laulud, mida suud ning südamed laulsid: kõik see, mis helkis kõigile vastu ka ta oma silmist.

«Tantsime meie ka!» nõudis Kersti. «Mina oskan!»

Ja nad tantsisid. Mis sest, et Peetrike veel ei osanud.

Siis helises õhtus fanfaarihääl.

Lagendikule, mille ümber oli kõrge mets, aga ühes küljes jõgi, laskus raue vaikus. Oli kuulda vaid metsa häält. Ja oli kuulda, kuidas vulises jõgi. Ja praksusid oksad lõkkes. Ja olid valvuri sammud rohul.

Peetrike pusis telgis lahti riietuda. Sest õige laagrimees ei maga kunagi riietes.

*«Olgu jääv meile päike,
olgu jääv meile taevas...»*

hakkas Peetrike laulma.

«Kas siin ei kuulnud öörahu?» kostis väljast summutatud küsimus. — Hääl oli komandandi oma.

«Paha on, et pärast öörahu ei tohi laagris laulda,» mõtles teki alla pugenud Peetrike. «See on väga paha, kui ei tohi laulda, ja kui veel siis ei tohi, kui sa just väga laulda tahaksid.» Aga et ta oli juba üsna vana laagrimees, siis ei tekitanud need mõtted temas trotsi.

Peetrike oli just suigatanud, kui tundis, et keegi kohendab ta tekki. Ta lõi silmad lahti. See oli komandant.

«Maga, maga!» ütles ta Peetrikele. «Hommikul pead koos teistega tõusma.»

«Kas sina tuled ka nüüd magama?» päris Peetrike.

«Ei veel,» ütles komandant. «Staabi nõupidamine alles algab... See on hea laagripaik, siin pole sääski... Äkki on sul külm?»

«Ma olen niikaua üleval, kui sa tuled,» ütles Peetrike.

«Ei sa jõua mind oodata. Maga nüüd...» Ja ta pani oma kää mõneks hetkeks Peetrike juustele ning põsele.

«Jõuan. Ja ei jää enne magama!» kinnitas Peetrike ning asetas komandandi — see tähendab isa — käeseljale enda oma.

Aga ei jõudnudki Peetrike komandanti ära oodata. Kui see ükskord tuli, magas ta juba ammu nohinal.

Peetrike kutsub endale külalise

Varem elas Maarika hoopiski teises linnaservas. Kuid kevadel kolisid nad meie tänavale.

Maarika ja Peetrike olid üheeaalised. Mõlema sünnipäevadki olid ühel ja samal kuul — aprillis. Ja mõlemad said omavahel otsekohe sõpradeks.

Meie kandi lastel pole pruugiks üksteise juures võõrusel käia. Vähemasti väikestel, kes veel koolis ei käi. Oma rääkimised räägitakse ja asjad aetakse kas trepikojas või õues. On see hea või halb — kes seda nii arutanud ongi. On ju niimoodi juba kord pruugiks.

Peetrike paraku mistahes pruukidest suuremat ei pea. Nii oli ka selle pruugiga. Ühel päeval tõigi Peetrike endale külalise. Ja külaline, teadagi, oli Maarika.

Tuleb tunnistada, et Maarika oli tõepoolest tüdruk, keda maksab külla kutsuda. Ukse taga ning esikus pühkis ta hoolsasti jalgu ja tuppa astudes tegi vanaisale viisakalt niksu ning ütles sugugi mitte häbelikult, vaid kõlava ja julge häälega oma tere. Aga kui Peetrike tagatoa uksele teisele kannatamatult käega viipas, kohmetus Maarika küll. Enne kui ta Peetrikele taga-tuppa järele läks, küsis Maarika vanaisalt selleks luba.

Külalist ei kutsunud Peetrike endale niisama. Tal oli kange tahtmine Maarikale näidata oma pildiraamatuid. Ka Maarika oskas juba lugeda ja ütles, et neil ka on kodus palju raamatuid ja et mõned neist on Maarika enda omad.

Paistis, et kõik raamatud olid riulil alles. Ainult et Peetrike omad olid imelikul kombel puudu.

«Vanaisa!» hüüdis Peetrike. «Kus minu raamatud on?!»

Kust pidi vanaisa seda teadma.

«Eks nad ole seal, kuhu sa nad pannud oled,» arvas ta.

See võis ju niimoodi olla ja küllap oligi, ainult et Peetrike ei võinud seda kohta uneski teada.

Maarika külaskäigu ajal oli juba paras hilissuvi ja sellepärast oli tagatoas laual vaagen õuntega. Vaagnal olid valged klaarid ja veel ühed teist sorti, roosad, mille nime meie peres keegi ei teadnud. Aga head sordid olid mõlemad.

Kui vanaisa teise tuppa astus, kõõlus Peetrike küünarnukke pidi laual ja — otsustades südamete järgi tuhatoois — hõõveldas juba kolmandat õuna süüa. Maarika istus, käed süles, laua ääres toolil.

«Kas sa, hea laps, Maarikale õunu pakkusid?» päris vanaisa.

Peetrike pööritas vastuseks silmi. Ajas siis käe kähku vaagnasse ja valis Maarika jaoks välja ühe vähema.

«Nii ei kõlba,» ütles vanaisa. «Palu, et Maarika võtaks ise.»

«Võta, Maarika, õuna,» paluski Peetrike kohe ja ronis rinnulli lauale. «Ma vaatan, missuguse sa võtad.»

«Ka nii ei sobi!» pahandas vanaisa. «Ainult kasvatamatud inimesed vahivad oma külalise näppudele. — Võta, Maarika, ära häbene.»

Maarika siis võttiski. Ja Peetrike ta näppudele ei vaadanud. Kuid seda ta nägi küll, et Maarika kõige suuremat ikkagi ei võtnud. Ent igaks juhaks kahmas Peetrike selle siiski oma pihku.

«Aga kus sinu raamatud on?» päris Maarika, kui oli oma õuna ära söönud. Peetrike viskas ennast diivanile siruli ja kõlgutas üle diivaniserva rippuvat jalga.

«Ma mõtlen järele,» pomises ta õunast pungil suuga.

Peetrike oli sellel päeval parasjagu ja vahest rohkemgi õues ringi lipanud ja pärast seda kõike saalimist oli päris mõnus tunne plaut diivanil lesida. Lesida ja õunu nosida.

Maarika istus, käed süles, toolil.

«Peetrike, kas sul nüüd tuli meelde?» usutles ta teist viimaks uuesti.

«Oota!» kamandas Peetrike. Siis aga ütles:

«Vaata kapi alla!»

Maarika vaataski. Kapi all aga polnud ainsatki raamatut.

«Peab olema,» ütles Peetrike. «Sa ei viitsi korralikult vaadata.»

Maarika vaatas siis uuesti. Raamatuid kapi alt ta ei leidnud.

«Ma tean küll, kus nad on!» tärkas Peetrikele meelde. «Nad on vist hoopis diivani all.»

Diivanijalad olid madalad ja Maarika jäi nõutuks. Peetrike istus, kargas diivanilt üles, krahmas uue õuna pihku ja tõttas kööki. Tagasi tuli ta põrandaharjaga.

Harjavarv tõigi diivani alt välja kolm raamatut.

«Oi — «Sipsik»!» hüüatas Maarika. «Mul ei olegi «Sipsikut», sest see oli juba poest otsas, kui ema tahtis seda mulle osta.»

«Ma olen «Sipsiku» neli korda läbi lugenud!» kiitis Peetrike. «Aga see on «Pille-Riin». See on ka ilus raamat.»

«Minul ka on «Pille-Riin»,» kiitis Maarika omakorda. «Ja ma olen selle juba läbi lugenud ka.»

«Mina ka olen lugenud,» ei jäänud Peetrike võlgu. «Siin on hästi toredad pildid. Vaatame seda «Pille-Riini» koos!»

«Vaatame parem «Sipsikut»!» arvas Maarika. «Sest «Sipsikut» ma pole veel üldsegi näinud.»

«Ma ei taha täna «Sipsikut» vaadata,» laitis Peetrike. «Ma olen teda nii palju juba vaadanud, et kõik pildid on puha peas.»

Maarika ei öelnud midagi, lõi ainult «Sipsiku» lahti ja hakkas otsekohe pilte vaatama. Peetrike aga avas «Pille-Riini».

«Vaat,» seletas Peetrike, «see siin on Pille-Riin, aga nukk on tal süles ja Pille-Riini nuku nimi on Anne. Vaata, missugused silmad Annel on. Puha sinised. Aga juuksed jälle valged. Kas see on ilus nukk? Kas sina tahaksid endale niisugust nukku, Maarika?»

Maarika ei vastanud midagi. Sest ta vaatas parajasti teist nukku — Sipsikut.

«Kuule ütle siis, Maarika!» nõudis Peetrike. «Kas sina tahaksid endale niisugust nukku, kelle juuksed on täitsa valged?»

Maarika ei ütelnud ikka veel midagi. Sest Sipsiku-raamatus oli parasjagu suur kiri ja Maarika tahtis kangesti teada, kes see Sipsik siis õieti on.

Peetrike vahtis oma külalist altkulmu. Äkki kahmas «Sipsiku» Maarika käest ja lennutas uuesti diivani alla. Ja saatis ka «Pille-Riini» talle sinna kohe järele. Ning pistis ise itsitama. Kuni kahmas kolmanda raamatu ja ütles:

«Vaatame, Maarika, nüüd parem seda.»

«Oakest» Maarikal samuti polnud ja selleski olid ilusad pildid sees. Kuid Peetrike oli sedagi raamatut juba nii palju lugenud ning lapanud, et ta tüdines sellest enne, kui nad vaatamisega poolegi peale jõudsid.

«Ah!» ütles Peetrike ja lennutas kolmandagi raamatu teiste juurde tagasi. «Tahad, ma näitan sulle parem ilusaid kompvekipabereid. Tahad?»

«Tahan küll,» kohmas Maarika õige vaikselt.

«Siis ma näitan sulle!» kiitis Peetrike. Ja hakkas mööda tuba ringi tuulama, sest tal polnud suurt aimu, kus need kompvekipaberid parajasti võisid olla.

Peetrike aina otsis, aga Maarika istus, käed süles, toolil.

Just siis, kui Peetrike hambad uude õuna lõi, tuli tagatuppa uuesti vanaisa.

«Hea laps, kas sa siis külalisele õunu ei pakugi?» imestas vanaisa.

«Aga ma ju pakkusin talle juba!» imestas Peetrike omakorda.

Vanaisa ainult ohkas. Ja mis sa niisugusele Peetrikesele oskadki rohkem öelda või seletada.

Peetrike pakkus Maarikale nüüd uuesti õuna, kuid kompvekipabereid ta ei leidnudki.

«Vaatame veel neid raamatuid,» andis Maarika talle nõu.

«Tühja,» ütles Peetrike. «Mul peab neid veel hoopis rohkem olema, aga ma ei leia neid üles.» Ta viskas ennast uuesti diivanile siruli.

Maarika pani õunasüdame lauale tuhatoosi ja tõusis.

«Ma lähen nüüd koju,» ütles ta.

«Ära mine, ole meil veel külas!» keelitas Peetrike. Kuid Maarika ei lasknud ennast keelitada.

«Aga lähme siis parem õue mängima!» nurus Peetrike. Ja sellega oli Maarika otsekohe nõus.

Nõnda siis käiski meie Peetrikesel külaline. Maarika.

Maarika ja Peetrike on omavahel suured sõbrad edasi. Kuid keelitab Peetrike teda kuidas keelitab — külla Maarika talle enam ei tule. Ütleb ainult, et mängime parem õues.

Ja mängivadki siis õues.

Peetrike ja porikarva sügispäev

Toad olid südapäevalgi hämarad ning hallid. Ja vastu akna-klaase rabises ühtilma vihma.

Niimoodi ta siis tuli ja niisugune oli sügis.

Aadu eelistas nüüd rohkem toas olla. Pealegi oli ta pärast laagripäevi marke ning vanu münte koguma hakanud. Neid oli tal juba üsna palju ja nende liigitamise ning kogude korraldamisega oli küllalt tegemist. Liiasi kui selles töös veel Aadu moodi aina otsida ning taga ajada süsteemi.

Peetrike kogus kompvekipabereid. Temal oli oma süsteem juba ammu käes. Algul vedelesid kompvekipaberid niisama pill-palla laiali, aga hiljem, kui need otsaga juba memme tule-süütekastikesse ja osa koguni pliidi alla olid jõudnud, koukis Peetrike oma paberid kastist välja ja pistis mõnda karpi või mõne raamatu vahele.

Mõistagi ei nõudnud Peetrike süsteem talt miskit aega ja tal polnud vähimatki põhjust märgade ilmadega toas istuda. Ja pealegi oli tal väljas Aaduta tükkiski suurem voli.

Sügis meeldis Peetrikele. Maailmal ja kõigel selle sees oli sügisel koguni teine tegu ning nagu. Vahtralehed olid üks teisest kirjumad, aga iga kastani oksilt potsatas maha suuri okkalisi munakesi. Nii ühed kui teised olid imetoredad ja Peetrike unustas oma kompvekipaberid hoopiski. Kõik nurgad toas olid nüüd täis vahtralehti ning kastanimune, ja kui palju need veel tüli majja tõid! Iseäranis ei kannatanud tädi Sirje-Kati nüüd Peetriket enam silmaotsaski, ja see pole ka kes teab mis ime, sest lihased tädid on väikeste laste vastu ikka need hirmus nõudlikud ja riiakad veel üle kõige.

Nii et sügisel olid Peetrike jaoks ka omad halvad küljed. Ja päris paha oli veel see, et kõik need vahtralehed ning kas-

tanimunad olid — nagu öeldakse — ainult õied suure sügise päris pahandusemarjade kõrval. Sest sügise kõige kurjemad tüüdid hakkasid käima mööda Peetrike kummisäärikut.

Kummisäärikud olid Peetrikesel tublid ja paksu tallaga. Nii-sugustes ei astu juba naela jalga ja märgi jalgu pole kartagi. Ja see kõik on sügisel väga tähtis ning oluline, sest millal siis veel rohkem loike, muda ning pori on, kui mitte sügisel. Mõne muu jalatsiga vaata et ei saa väljas sammugi astuda.

Tõsi küll — kummisäärikuid kandis ainult Peetrike. Vana-isa ja ema ja tädi Sirje-Kati ja teised majalised käisid oma käimised üsna madalate kingadega. See oli veidi naljakas. Kuid veel naljakam oli Peetrike jaoks asjaolu, et Aadugi käis endist viisi kingadega ja ta kingad ei olnud niisugusest käimisest põrmugi porised. See tegi otse hinge täis, sest tädi Sirje-Kati ei väsinud selle kõige üle tänitamast ning viskas Aadu ja kogu kodurahva poripõlglikke kingi Peetrikele ühtilma nina peale. Peetrike porises tädile vastu mis võis — ja kuigi palju ei võinudki, sest selles asjas olid kõik tädi Sirje-Katiga ühel meel — ning proovis siis õues käia päris mitut moodi. Ent kõik need proovimised lõppesid Peetrikele ühtviisi poriste säärikutega. Kuidas see siis tuju ei riku ega närve söö!

Kõik niisugused tülid ja riiud unustas Peetrike aga õues otsakohe. Ja mis lugesidki tubased pahandused poriste kummisäärikut ümber, kui siinsamas, lausa välisukse ees, läikis sügise suur õnnistus — mudapruun veeloik. Muidugi pääses sellest mööda ka kuiva jalaga, kuid niisugune võimalus mõistagi ei tulnud Peetrikele pähe. Tema marssis otse läbi loigu.

Tibutas parajat seenevihma sadada. Peetrike polnud suhkrust, ja suhkrust polnud ka töömehed, kes kaevasid tänava servas kraavi. Kraav oli päris sügav ja sinna pandi torud gaasi jaoks. Tagapool olidki torud juba kraavi lastud ja need olid hirmus jämedad ning huvitavad torud.

Kõige huvitavam aga oli ikkagi kraavikaevamine ise. Sest suure töö tegi siin uhke punane ekskavaator. Ekskavaatorijuht liigutas oma kabiinis ainult kange, kuid hambuline kopp täitis kuulekalt kõik ta käsud ning tahtmised. Jõudnud kraavi kohale, ajas ta otsekui arukas olend oma hambad teovalmilt õieli, noogutas korraks ja sööstis siis tõsise töömehe tulikibeda trotsiga raha kallale. Rähk kraavis oli tihke ja pani vastu mis võis, kuid ekskavaatorikopp pures oma raudsed lõuad maasse, nii et kogu ekskavaator võppus käes. Ta pures end aina sügavamale, kuni tõusis rahuloleva urinaga kraavist uuesti välja ja puistas oma mehise suutäie kraavipervele. Ja seejärel raksas jälle kihvad teokalt kraavipõhja kinni.

Ekskavaatorit ning tema tööd vahtis Peetrike hulk aega ammuli sui. Ekskavaatorist põnevamat Peetrike meelest pol-

nudki. See aga ei tähendanud seda, et meeste labidatöö kraavis vaatamist ei väärinud.

Maapõu, seda oli Peetrike juba varem järele uurinud, oli siin väga naljakas. Kõige peal oli liiv, aga liiva all rähk, ja rähk all omakorda savi.

«Siin on sinisavi,» oli vanaisa Peetrikesele seletanud. «Sinisavist saab väärt telliseid ja sellest kõlbab anumaidki põletada.»

Savi kraavis oli plink ning sitkem kui kitt ja mehed kraavipõhjas nägid savis labidatega kurja vaeva. Sest ekskavaatorikopp päris sügavale ei ulatunud ja mehed pidid kraavi lõpliku sügavuse labidatega välja kaevama. Muidugi ei lasknud savi tilka vett läbi, ja ehkki kraavi kaldal põksis kogu aeg mootorpump, ulatus tuvihall vesi kraavis meestele üle labajala.

Peetrike jälgis meeste tööd kraavi põhjas sügava vaimustuse ning kaasaelamisega. Kuid siis hakkas teda huvitama mootorpump. Pumba veevoolik oli viidud küll kanalisatsioonikaevu, kuid voolik oli mitmest kohast katki ja nõnda olid siia-sinna kogunenud suured loigud.

Peetrike proovis järele, kui sügavad need loigud ka on. Ainult kahes loigus tõusis vesi pisut üle säärikuserva.

Peetrikese jalad oma tublides kummisäärikutel olid nüüd natuke nagu märjad ja ta jättis loigud rahule. Ta ronis uuesti väljakaevatud savi kõrgele vallile ja tundis rõõmu ligedast jalgealusest. Ega siis ometi iga päev saa nii sügavast maapõuest väljakaevatud sinisavi seljas isu täis tampida!

Olgu kuidas oli, kuid kraavitöö oli Peetrikese meelest maailmas see kõige toredam asi. Ja ta marssis aina labidameeste juurest ekskavaatori juurde, ekskavaatori juurest pumba juurde, pumba juurest torude juurde ning torude juurest ekskavaatori juurde tagasi. Ja siin oli veel muudki küllalt, mida vaadata või uurida. Ning ekskavaatorijuht ja labidamehed ei keelanud ega norinud Peetrikese kallal üldse, nemad muudkui murdsid tööd.

Kraavikaevajate juures oleks Peetrike askeldanud küllap õhtuni. Aga siis läks seenevihm äkki päris jämedaks sajuks ja mehedki ronisid kraavist kirudes välja. Teisel pool tänavat seisis autoratastel suur roheline putka ja sinna putkasse mehed nüüd üksteise järel sisse läksidki. Peetrike sai sinna üle ukse korra isegi sisse vaadata. Putka oli seest nagu väike kena tuba ja raudahigi küdes seal keset põrandat.

Sadu oli päris jämedaks läinud ja kraavis polnud enam ühtki meest. Ainult ekskavaatorijuht müdistas oma kopaga edasi, sest temal oli kabiin ümber ning katus pea kohal, aga ekskavaatorile ei lugenud ka jäme vihm midagi. Peetrike, kuidas tal ka kahju oli, marssis minema.

Säärikud tuli esikus jalast ära võtta, ja Peetrike teadis seda küll, kuid täna oli tal Aadu jaoks nii tähtis uudis, et see ei

kannatanud oodata. Seepärast tuiskas ta tuppa säärikuid esikus jalast võtmata.

«Aadu!» kuulutas Peetrike. «Aga mina tean, misjaoks see roheline ratastega putka seal seisab, ja seda tean ka, mis seal sees on!»

«Tead sa küll!» kohmas Aadu laua tagant, aga kui ta silmad tõstis, hüüatas:

«Vaata, Peetrike, missugused su säärikud on!»

Peetrike siis vaataski. Ja nii saviseid kummisäärikuid ei olnud Peetrike veel ei enda ega teiste jalas näinud. Ning ei enda ega teiste järel ka niisuguseid jälgi.

«Aga sa nüüd tädi Kati käest saad!» kinnitas Aadu.

Sinnapoole kaldus lugu paistma küll ja Peetrike, kes alles nüüdsama oli itsitanud, ei itsitanud enam põrmugi. Tal oli hoopeisk murelik ilme.

«Aga sa nüüd tädi Kati käest saad!» parastas Aadu uuesti. Niisugune parastamine ajas Peetrikese hinge täis.

«Ah!» põlastas ta viimaks. «Ma võin need jäljed siit ära võtta ka!»

Peetrike marssis kööki ja tõi sealt põrandalapi. Nüüd oli ka köök Peetrikese saviseid jälgi täis. Savi aga oli põranda küljes kinni kui kitt. Kaltsuga nühkides läks see küll laiali, kuid põranda küljest ära ei tulnud. Ja vanu jälgi laiali nühkides tegi Peetrike põrandale aina uusi juurde.

«Mis sa ometi pöörad siin!» tõreles Aadu. «Kõigepealt mine õue ja pese oma säärikud porist puhtaks.»

«See pole mingi pori, see on sinisavi!» kuulutas Peetrike. Kuid kobis toast ikkagi välja.

Kõigepealt pesi Peetrike säärikuid ukse ees loigus. Ta tampis ja solistas niisuguse innuga, et vesi oli lausa vahul, kuid savikorraale säärikute küljes ei lugenud see kõik midagi. Savi oli säärikute külge kui liimitud.

Peetrike ei tundnud väärtuslikust sinisavist nüüd enam kõige vähematki rõõmu. Sest pesemine mistahes moel või kujul oli talle alati olnud sügavasti vastumeelt. Ja üsna pruntis suuga läks ta nüüd pesemiseks sügavamalt veeauku otsima.

Uus veeauk oli sedajagu sügav, et jalad said siin kohe märjaks, kuid säärikud, kuidas Peetrike ka vaeva ei näinud, ei läinud sellest sugugi puhtamaks. Niisugune asi tegi Peetrikesele veel rohkem hinge täis, ent kangesti täis hingega ei maksa saviseid kummisäärikuid õues veeaugus parem mitte pestagi. Sellele arusaamisele jõudis nüüd juba päris märgade jalgadega Peetrikegi.

Esikus lartsas Peetrike säärikud viimseni ärapahandatult põrandale. Vastik savi säärikute küljes oli ta käed puha ära määrinud ja nüüd tuli veel käsigi pesema hakata.

Jäljed esiku, toa ja köögi põrandal olid vahepeal valgeks

kuivanud. Nüüd olid nad veel inetumad ja paistsid veelgi rohkem välja. Kuid jäljed Peetrikest suuremat ei huvitanud, jäljed olid rohkem tädi Sirje-Kati ja vanaema ala. Küll olid Peetrikesel südamel ta kummisäärrikud.

Peetrike kükitas esikus ja vaatas oma säärikuid üksisilmi. Õigupoolest polnud säärikuid savikorra alt peaaegu nähagi. Ei noh, nii saviste säärikute pärast polegi mingi ülekohus riielda saada!

Peetrike võttis säärikud näppu ja läks kööki kraanikausi alla. Ta uhas neid tublisti veega. Kraanikauss aga oli Peetrike jaoks natuke liiga kõrge ja pealegi pritsis vesi siin kõik näo ja kleidi täis ning muutus aina külmemaks. Kraanikauss sai küll saviga koledasti kokku, kuid säärikud mitte väga palju puhtamaks.

Kui Peetrikesel käed külmast kraaniveest lausa valutama hakkasid, keeras Peetrike kraani kinni ja jättis pesemise järele. Tal oli sellest pesemisest lausa nutumaik suus. Kuid kõigest hoolimata oli Peetrike nõuks võtnud oma säärikud täna korralikult puhtaks pesta. Ja oma jonni ei olnud ta veel kunagi jätnud.

Nüüd nühkis Peetrike oma kummisäärrikuid põrandakaltsuga. Sellest juba oli tublisti abi. Aga kui kalts liiga saviseks sai, pistis Peetrike oma jalavarjud silmapesukaussi ja kallas sinna pliidi pealt kastrulist leiget vett. Ja nüüd algas see õige ning päris pesemine. Seebi ning riideharjaga.

Vastu aknaklaasi rabises vihm. Sadu oli nüüd hoopis jämedamaks läinud. Peetrike aga pesi kausis säärikuid.

Sajusel ning porikarva sügispäeval, näe, polegi see kummisäärrikute pesemine miskit laita töö. Kui ikka jätkub leiget vett, seepi ja harja, siis võib selle töö juures Peetrike kombel vilistadagi.

Nii saidki porised kummisäärrikud viimaks puhtaks. Need lausa läikisid, need säärikud, sest Peetrike loputas neid veel puhta kraanivee all. Va kraanikauss määris küll ühe sääriku sääre uuesti saviseks, kuid Peetrikesel oli säärikupesemine juba päris selge ja ta pesi selle nüüd juba siinsamas kraani all jälle puhtaks.

Jäägu nüüd nende jälgede ja kausside ja köögipõranda ja muuga, kuidas jäi, kuid esikus igatahes kiiskas tulevalgus sel porisel õhtupoolikul vastu kolmelt üliläikivalt asjatükilt — kahelt kummisäärrikult ja veeloigult nende ümber.

«Tule sa vaata, Aadu!» hüüdis aga Peetrike. Ja kui Aadu tuli, lisas, nagu iga enda ning oma tegudega üliväga rahul inimene:

«No täna juba ei tule ühelgi minu kohta ühtegi ütlemist!»

Peetrike otsustab, et ta ei ole enam Peetrike ehk Hea Katrin

Bel hommikul olid kõik inimesed lilledega. Kõikidel tänavatel ja trammides ja bussides olid kõik aina lilledega, nii väikesed, suuremad kui ka päris suured lapsed olid lilledega ja lilled olid isadel ja emadel ning ka vanaemadel ja vanaisadel käes. Suurematel poistel ning tüdrukutel olid vaata et kõigil lumivalged pluusid seljas ning erepunased rätid kaelas ja see pärast olid nad kõik ise ka nagu lilled, aga väikestel tüdrukutel olid jälle uhked lehvid juustes või patsides ja paljudel väikestel tüdrukutel ning poistel sirasid tähekesed rinnas. See kõik oli ärarääkimata lõbus ning uhke, aga peale selle ei ole vist ühelgi teisel päeval kuulnud nii palju hoikeid ja tere-ütlemisi, naeru ning rõõmsat juttu. Ja see lilledega päev polnud üldsegi esimene mai. Ega naistepäev. Ja oktoobripühad hoopiski mitte. — Ei. See päev oli esimene september. Esimene koolipäev.

Aadu ka läks sellel päeval esimest päeva kooli. Uhke oranži randiga müts oli talle juba paar päeva tagasi ära ostetud. Ja koolivorm samuti. Nüüd oli Aadu nii sile ja pestud ja triigitud, nagu poleks ta enam hoopistükki seesama Aadu, kes ta kogu aeg olnud, ja tähtis ning uhke oli ta pealekauba veel hirmsasti. Aga Peetrike ei tohtinud Aadu mütsi või kuube või pükse sõrmeotsagagi puutada; Aadu käratas kohe, et ta määrab koolivormi ära, ja ta aina harjas ning rapsis oma mundrit, kuigi see oli talle koolivorm ning oli tal ainult ühe korra prooviks seljas olnud ja seal polnud veel ei pükstel kortsu sees ega kuuel talumukübet küljes. Aga niisugune pealekäratamine solvas Peetrike hingepõhjani, ja kui see poleks olnud just Aadu koolivorm, siis küllap oleks Peetrike juba selle eest ka hea seisnud, et Aadu tulnuks tööpoolest asja pärast ja vägagi tublisti har-

jata, kuid et see just Aadu koolivorm oli, siis võttis Peetrike end tõsiselt kokku ja sai oma kiusukiskumise soovist viimaks ka võitu.

Esimesele kooliteele asus Aadu koos ema ja isaga. Emal ja isal olid käes lilled, Aadul aga uhiuus pruun portfelli. Isa ütles, et esimesel koolipäeval pole portfelli vaja kaasa võtta, sest esimesel päeval tunde ei ole, kuid Aadu võttis portfelli siiski, ainult vihikuid ega raamatuid ta sinna sisse ei pannud. Pani hoopis pliatsi, sest päris tühja portfelliga ei sobi nagu koolis käia.

Enne kui minema hakati, tegid isa, ema ja vanaisa ukse ees veel hulga pilte ja mõne pildi peale võeti ikka Peetrike ka, kuid kõige rohkem pilte tehti siiski Aadust. Muidu oli alati Peetrikesest rohkem tehtud, kuid nüüd tehti Aadust ja kellelgi polnud mahti tähelegi panna, kuidas Peetrike eemal aia ääres üks ja nukralt pöidlaküünt näris. Sest nii tähtsaks asjaks peeti seda, et Aadust nüüd koolipoiss oli saanud.

«Head aega siis!» ütles Aadu Peetrikesele ja seda öeldes kergitas Peetrikesele mütsi. Ja see tuli tal nii uhkesti kõik välja, mis sest, et Aadu kunagi varem polnud mütsi kergitanud. Tal ju varem polnud niisugust kergitamise mütsigi. Ja siis nad hakkasid kolmekesi minema ning Peetrike kõmpis tänavaristini nende kannul.

Tänavaristil said nad kokku Peetrike sõbra Maiduga. Maidul samuti oli koolipoisivorm seljas, ainult et portfelli asemel oli tal lillekimp käes.

«Tere!» ütles Aadu ja tõstis uuesti mütsi.

«Tere!» vastas Maidu ja kergitas oma mütsi ka. Aga Peetrikesest ei pannud sõber Maidu sel hommikul üldsegi tähele, sest Peetrike seisis teistest natuke eemal ja Maidul olid Aaduga vist väga tähtsad asjad ajada, sest nad hakkasid kohe kõrvuti teiste ees astuma, ja pead olid neil kuklas ning nad ajasid omavahel laia juttu. Aga Peetrike vaatas neile nii kaua järele, kui nad talle veel kätte paistsid, ja ta väikeses südames oli sellest kõigest kadedavõitu ning üpriski nukker tunne.

Sellest esimesest koolimineku hommikust peale muutus Aadu otsekohe teistsuguseks, tähtsaks ja tõsiseks Aaduks. Ja sellele Aadule ei julgenud Peetrike enam igakord vastugi poriseda, kui see midagi keelas või käskis. Sest isa kirjutuslaua taga istusid nüüd vaheldumisi kaks meest ja üks selle laua sahtel oli siitpeale tervenisti Aadu oma.

«Nukrutsed, hea laps?» lohutas Peetrikesest vanaisa. «Ära nukrutse, tuleval sügisel hakkad sina ka koolis käima. Näe, ammuks see oli, kui veel võilillenuti taha käpukile komistasid, nüüd juba...» Vanaisa ohkas ja vajus mõtteisse. Ja võttis oma mõtlemised kokku üheainsa lausega: «Kiiresti kaob aeg ja aastad lähevad kui lennul.»

Peetrikesee meelest läks aeg aga aeglaselt ja päevad olid hirmus pikad. Peetrike ootas tulevast sügist, kuid kalender seinal näitas ikka päevast päeva üht ja sama selle aasta septembrit. Kui kole ning vastik oli niimoodi aina oodata ja oodata. Aga mis muud kui oodata sel Peetrikesel üle jäi.

Ühel sellesama aasta septembrikuu päeval tulid Aadule kulla koolivennad. Aadu kutsus Peetrikesee kaasa ja nad läksid kõik liivakastiplatsile kulli mängima. Liivakasti juures oli teinagi lapsi ja nad kõik võeti kampa, kuid Aadu ning ta koolivennad holdsid rohkem omaette ja tüdinesid mängust varsti. Nad istusid troppis teistest eemale ja hakkasid arutama omi asju. Aga väiksemad kogunesid neile ümber ja kuulasid ammuli sui.

«Teie parem mängige,» andis ka Aadu väiksematele nõu. «Meil on omad jutud, teie ei tea ega saa nendest veel midagi aru.» Ja see oli ka täpipealt nii. Kuid Peetrikesest solvas niisugune ütlemine väga ja tegi nukraks ka. Ning ta tõusis ja läks teiste juurest minema.

Toas ei olnud kedagi ja ainult Aadu koolipoisimüts rippus esikus nagis. Peetrike vaatas seda mütsi, ja et kedagi ei olnud toas ning Aadut veel kõige vähem, siis pani ta mütsi endale pähe.

«Tere!» ütles ta peeglisse ja kergitas mütsi. Peeglis kergitas talle mütsi teine Peetrike ning ütles samuti tere ja naeratas talle vastu. Ja koolipoisimüts sobis salkuspealisele Peetrikesele üpris.

Peegli ees tuligi Peetrikesele mõte proovida, kuidas sobivad talle ka Aadu koolipüksid ning pintsak. Ta riietuski otsekohe ümber. Ja kui uskuda peeglit — aga peeglit maksab mõnikord ikka uskuda —, siis sobis koolipoisivorm Peetrikesele suurepärast. Ja veel parem oli pilt peeglis siis, kui Peetrike seisis peegli ees, portfelli käes. Nüüd oli ta nagu ehtne koolipoiss.

Niimoodi, Aadu koolivorm seljas ja portfelli käeotsas, kõmpiski Peetrike trepist alla. Sest koolipoiss Peetrikesest pidid kõik nägema. Ainult Aadu ja tädi Sirje-Kati ja isa ja ema ja vanaisa ja ka vanaisa vahest mitte. Ja seepärast tegigi koolipoiss Peetrike väikese ringi ning asus teist tänavat kaudu teele.

Tee polnud sugugi pikk, see oli Peetrikesee meelest liigagi lühike, kuid igatahes oli ta nüüd kohal ja astus väravast sisse.

Avaral paeplaatidega sillutatud õuel ei liikunud hingelistki. Pikade aknaridadega hoonemürakas vaikis keset puid, põõsaid ja lilleklumpe ning vaatas Peetrikesest äraootavalt oma sadade klaasitud silmadega. Kuid Peetrike ei mõelnudki kohkuda. Tähtsalt ja püstipäi sammus ta üle krobeliste paeplaatide ja tõusis julge sammuga üles laiale välistrepile. Ta asetas käe suurele vasksele uksele ja... lõi endalegi ootamatult silmapilgu jooksul araks. Sest koolimaja raske ukseleink kogu aeg justkui võbises ta peo all ja maja, mis oli olnud Peetrikesee

meelest kogu aeg haudvaikne, ei olnud seda hoopiski. Maja sumises, vaikselt ja vaevukuuldavalt, kuid ta sumises otsekui mesipuu ristiku õitsemise tulipalaval ning tööroõmsal päeval.

Seal, kooliõue puuderea ning heki taga saalisid tänaval möödakäijad, sahisesid asfaldil autokummid ning tõttasid kolinal-kõlinal trammid, kuid koolimaja laial trepil seisis, käsi linnil, Peetrike, ja näris aeg-ajalt pöidlaküünt. Aga koolimaja muudkui sumises. Nagu kümme, ei, nagu sada, nagu tuhat mesipuud. Ja Peetrikese nina vajus norgu. Sest ta sai aru, et koolimaja räägib temaga juttu, ja ta sai ka sellest jutust aru, ja see oli see jutt, et siia majja, kus mesilindudena tehakse hoolsasti tööd, ei tohi liiga väikesed lapsed ilmaaegu ja heast peast segama tulla, nagu ei tohi suuremad lapsed siit heast peast ning ilmaaegu päeva puududa.

«Noh,» ütles Peetrike viimaks. «Ma päris sisse ei tulegi, aga tuulekotta võin ma ju ometi korra astuda. Sest siis ma olen siin ikka käinud.» Ta lükkaski ukse lahti ja astus koolimaja tuulekotta, aga ei jäänud siia sugugi kauaks, vaid vaatas ainult läbi klaasi fuajeesse ning kobis siis uuesti trepile tagasi. Ja seejärel astus ta rõõmsalt ning püstipäi trepist alla, sest ta oli nüüd tööpoolest koolis käinud.

Tüdrukutel, nii väikestel kui suurtel, ei sobi vilistada. Liiati veel tänaval. Kuid Peetrike puhus vilet kogu kodutee. Ja selle võib talle siiski andeks anda, sest tal oli väga hea meel.

Üsna kodu lähedal tuli Peetrikesele vastu Maarika. Maarika ei tundnud Peetriket otsekohe ära, kuid Peetrike kergitas talle mütsi ja ütles: tere!

Nüüd alles tundis Maarika Peetrikese ära.

«Tere!» ütles Maarika Peetrikesele. «Kust sa niiviisi tuled?»

«Koolist!» kostis Peetrike.

«Kas siis sina nüüd juba koolis käid?» imestas Maarika.

«Täna käisin!» kiitis Peetrike.

«Aga miks sul siis poiste koolivorm seljas on?»

«Aga ma olen ju Peetrike!»

Selle peale ei osanud Maarika midagi öelda. Aga siis ütles:

«Ükstaskõik, aga tüdrukute koolivorm on poiste omast poole ilusam.»

Selle peale ei osanud jälle Peetrike midagi kosta. Kuid ta mõtles selle üle hoolikalt järele. Ja küsis õhtul isa käest:

«Ei tea, missugune koolivorm minule ostetakse, kui ma kooli lähen? Kas poiste või tüdrukute oma?»

«Hm,» hakkas isa kuklatagust sarjama. «Eks Peetrikesele pea ikka Peetri mundri muretsema. Või mis sa ise arvad?»

Peetrike arvas seda asja hea hulga aega. Alles siis, kui juba magamaminemist sätiti, ütles:

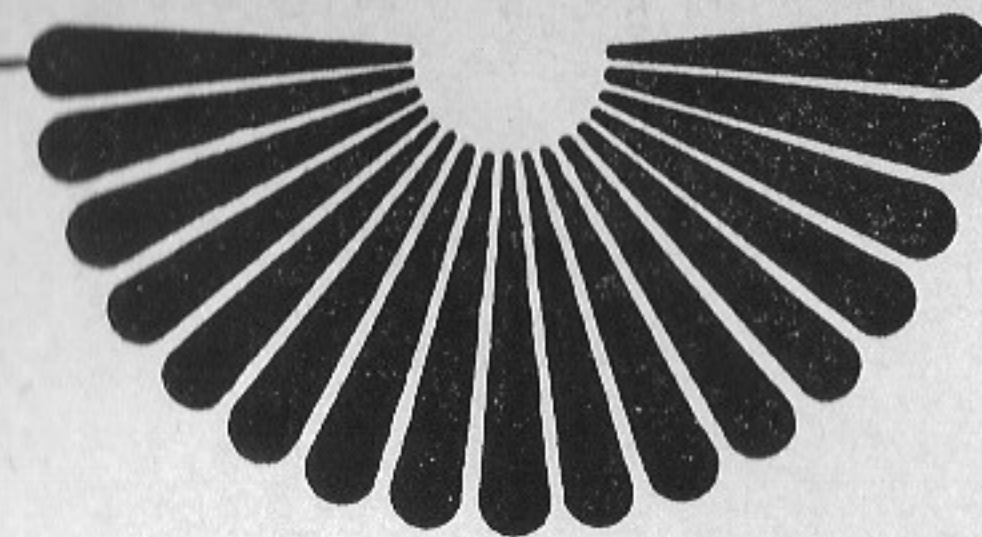
«Ma otsustasin, et ma ei ole enam Peetrike. Ma hakkan nüüd jälle Katriniks.»

«Oli see Peetrike meil mis ta oli, aga nüüd on meil siis jälle see va paha Katrin majas!» nurises tädi Sirje-Kati.

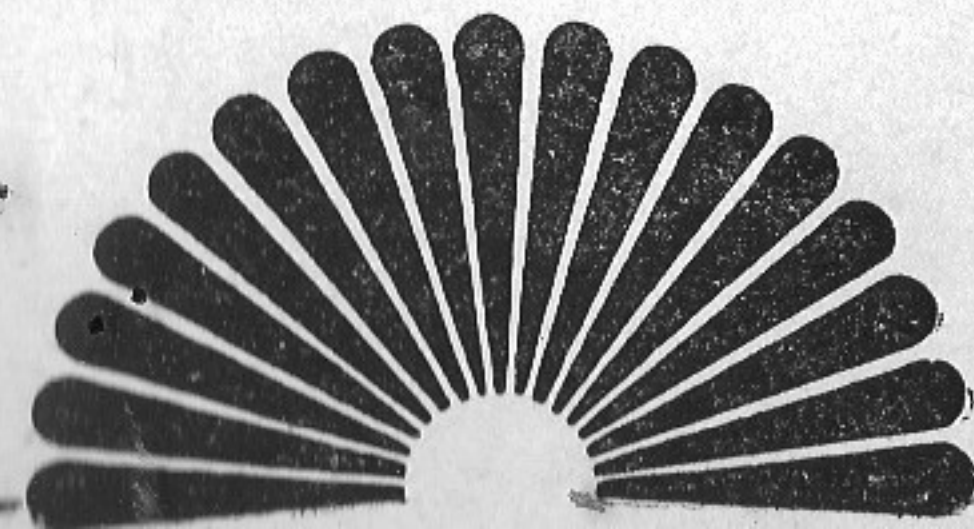
«Ei, nüüd on hea Katrin!» kinnitas Katrin.

Ja sellest õhtust saadik meil polegi enam head Peetriket, on hoopis... Nojah, võib-olla ka see hea Katrin kõige parem Katrin polegi, nagu polnud vahest kõige parem ka see hea Peetrike. Kuid — aeg kaob kiiresti ja aastad lähevad lennul, ütleb vanaisa, ning tema neid asju ka kõige paremini teab. Ja küllap jõuab juba varsti Katrinile kätte tema oma lilledega päev, mida ta nii pikisilmi ootab, ja küllap siis, kui see päev juba käes on, ja ka see päev, kus ta rinnas hakkab sirama tilluke punane täheke, küllap heast Katrinist siis ehk tööpoolest hea Katrin saabki.

1962—1964

Kuukaraadža lugu

Handwritten text, possibly a title or header, appearing as a mirror image or bleed-through from the reverse side. The text is faint and difficult to decipher.

Kristinile

KUUKARAADŽA

Algul oli kõik väga rahulik. Isa luges raamatut, aga Kirsti mängis varvastega. Ta oskas nendega toredasti mängida: võttis oma vändakese tillukeste sõrmede vahele, tõmbas otse näo juurde ja hakkas varbaid liigutama. Varbad ulatusid just parasjagu nii kaugemale, et puudutasid ta ninaotsa. Nii hakkas Kirstil ka ninaots koos varvastega liikuma ja tal oli sellest hea meel.

Lõpuks pistis ta suure varba suhu ja hakkas seda lutsima. See meeldis talle iseäranis. Emale see ei meeldinud; kui Kirsti hakkas varvast lutsima, pani ema talle siputuspüksid jalga.

Nüüd aga olid nad isaga kahekesi kodus.

«Kuule, Kirsti?!» ütles isa. Kirsti vaatas isale korra otsa ja lutsis varvast edasi. Lutsis, aga väikesed varbad samal ajal liikusid edasi-tagasi kui tiivake ja liigutasid ta nina.

Isa vaatas ja hakkas naerma. Lõpuks ütles, et noh, kui see sulle nii väga meeldib, eks lutsi siis edasi. Et ega temal sellest kahju ega kade ole. Aga ise mõtles, et ongi hea. Et muidu veel kukub pilli lööma ja eks katsu siis temaga hakkama saada.

Kirsti aga tüdines varvastest juba varsti. Esialgu ta ainult tihkus paar korda, kuid siis puhkes nutma.

«Küll on lugu!» ütles isa. «Peaks see ema nüüd ometi tulema.»

Ema ei tulnud. Aga Kirsti pill aina hüüdis.

«Kussu-kussu, kussu-kussu...» rääkis isa Kirstile. Kirsti kuulatas korra ja ... nuttis edasi.

Aga ema ikka veel ei tulnud.

«Küll on lugu,» ütles isa uuesti. «No küll on lugu.»

«Kui õige laulaks sulle midagi?» arvas isa. «Vahest jätab siis nutu järele?»

«Tõepoolest, tuleb sulle laulda,» ütles isa, kui Kirsti aina nuttis, aga ema ikka veel ei tulnud ega tulnud.

«Mis laulu me sulle siis laulame?» arutles isa. Isal ei olnud üldsegi lauluhäält ja sellepärast ta laule palju ei teadnud. Ja need, mis ta teadis, olid jälle suurte inimeste laulud ega sobinud Kirstile laulda.

«No vaat, nüüd tuli meelde!» ütles isa. «Ma laulan sulle varblase laulu.»

*«Varblane, pisike linnuke,
õue peal nokitseb kaeru,»*

tuletas isa laulu sõnu meelde. — Seda laulu oli isale laulnud väga, väga ammu tema enda ema.

Isale tulidki laulu sõnad meelde. Aga ta pidas ainult üht viisi ja — kuidas ta nüüd ka laulda katsus — varblase laulu sõnad ei läinud selle viisiga kokku.

Kirsti muudkui nuttis.

«Küll on lugu,» ütles isa. «Et see ema ka juba ei tule!»

Oleks isa olnud luuletaja nagu onu Juhan, siis ta oleks oma viisile luuletanud sobivad sõnad. Kuid luuleannet isal polnud.

Aga Kirsti nuttis.

«No on alles lugu,» ütles isa. «Ma kas laulan, või see nutt ei lõpe niipea.»

Isa proovis mitme laulu sõnu, kuid ükski neist ei mugane- nud tema viisiga ligikaudugi. Aga siis tulid tal otse iseenesest keelele ühe veidra laulu sõnad, mida ta oli kunagi ei-tea-kust kuulnud.

*«Tšaud-sahib on maharadža,
maharadža, maharadža...»*

laulis isa. Ja naljakas küll — selle laulu sõnad hakkasid ta viisiga täpipealt kokku.

Kirsti jättis nutu järele ja kuulatas.

«Tšaud-sahib on maharadža...»

alustas isa uuesti.

Kirsti nuutsatas paar korda.

*«Kirsti on üks maharadža,
maharadža, maharadža...»*

laulis isa.

Kirsti kuulas.

«On alles totter laul,» ütles isa, kui oli veidi mõelnud. «Ja aina tottramaks läheb.» Sest kes siis ei teaks, et maharadžaks

kutsutakse india vürste, aga Kirsti pole üldsegi hindu, ja veel vähem vürst, ja hoopiski mitte poiss, vaid kena väike tüdruk. Kena väike tüdruk hakkas uuesti tihkuma.

*«Kirsti on üks...
Tšaud-sahib on...»*

proovis isa uuesti laulda. Kuid maharadža talle selles laulus enam üldsegi ei meeldinud. Sest kui sul on ainult ühe laulu jaoks viisi, siis pole mingit huvi kulutada seda maharadža Tšaud-sahibi peale, kes võib olla õel ning ahne nagu kõik vürs- tid ja, mine tea, vahest ei salli silmaotsaski väikesi tüdrukuid.

«Kirsti on üks... Kirsti on üks...» katsus isa leida, kes Kirsti tema laulus võiks olla. Kirstil olid silmad alles vett täis, kuid ta ei nutnud enam ja kuulas huviga. Aga isa aina otsis oma sõna.

*«Kirsti on üks... on üks... on üks...
Kirsti on üks... on üks...»*

«Kuu-ka!» häälitsetes äkki Kirsti.

*«Kirsti on üks Kuu-ka...raadža.
Kuu-karaadža, Kuukaraadža...»*

leidis isa selle sõna, mis tal just puudu oli.

Kirsti hakkas naerma. Ja isa ka hakkas naerma. Ja siis tuli ema koju ja isa laulis uuesti oma Kuukaraadža laulu ja nad naersid kolmekesi.

Kui onu Juhan külla tuli, siis laulis isa oma Kuukaraadža laulu ka onu Juhanile. Sest see oli ikkagi isa esimene — ja siiani viimane — päris oma laul. Ja ainus laul, kus tal viis ning sõnad kokku lähevad. Onu Juhan naeris valju häälega — keegi ei naera nii valju häälega kui onu Juhan —, läks Kirsti voodi- kese juurde ja ütles:

«No tere ka sina — Kuukaraadža!» Ja Kirsti kilkas talle vastu.

Nii saigi Kirstist — Kuukaraadža. Onu Juhan kutsus teda alati nii, ja onu Oskar kutsus, ja isa kutsus, ja vahel kutsus ema ka.

Aga see kõik juhtus juba üsna ammu, siis kui Kuukaraadža oli alles nii väike, et tal polnud veel esimest hambakiksigi suus. Nüüd on Kuukaraadža juba suur. Mitte küll veel päris suur, aga just nii suur, et ema ütleb: sellest sirtsust on juba majas abi. Ema ütleb niiviisi siis, kui Kuukaraadža aitab tal vannikraani lahti keerata või teab, millise kapi või süngi alla ema unustas väikese põrandaharja. Aga kui isal on aega, siis ta

ütleb: «Kuukaraadža, tule mulle appi lehest suuri tähti lugema,» või jälle lähevad nad kahekesi trepile otsima heledat tähte, mille nimi on Veenus, või seda teist, punast, mille kohta Kuukaraadža ütleb, et see on ka planeet, kuid et selle nimi on Marss.

Kõige sagedamini ütleb aga Kuukaraadža: ma olen nelja-aastane. Ja natuke sellest, kuidas Kuukaraadža on nelja-aastane, tulebki edasi juttu.

KIVIKE

Pühapäeva lõuna paiku, kui isa istus oma margialbumite taga, aga ema lebas juturaamatuga diivanil ja Kirsti kantseldas oma nukke, tuli vanaisa.

«Ka-näh!» ütles vanaisa, kui oli vaevalt istunud. «Et kuidas inimestel pole kahju siisugusel päeval toas istuda?»

«Või ma teie pärast siia tulingi,» jätkas vanaisa. «Lapsest hakkab kahju. Näost na plass teine...»

«Talle ei hakka päike peale,» ütles isa nagu natuke süüdlaslikult ja kummardus uuesti luubiga albumi kohale.

«Ka-näh juttu!» torises vanaisa. Siis ütles, et seatagu aga endid kohe hakkama, et järgmise rongiga just paras Klooga randa sõita.

Nii siis mindigi. Ainult et kuidas vanaisa ka torises ja Kirsti isa varruka küljes rippus — isast sedapuhku tulijat ei olnud. Isast ei saa kuskile tulijat-minejat, kui ta oma markidega kahekesi on.

Algul sõideti trammiga, siis elektrirongiga. Rong oli inimesi puupüsti täis, kuid ema sai ikka istuma. Kirsti istus ema süles, aga vanaisa seisis püsti, mis sest, et mõned päris noored mehed istusid. Ju need siis ei saanudki aru, et vanaisa on vanaisa, sest vanaisal oli habe aetud, nagu päikesepruun ja ta nägi sel päeval tõesti väga noor välja.

Rannas oli rahvast palju, aga seal oli ruumi veel küllalt. Vesi oli sile kui klaas ja läikis, nii et silmadel hakkas valus. Ja liiv sillerdas ning oli tuline, kuid üsna parasjagu ja mitte rohkem. Aga ajuti tuli kerge tuul ja tõi endaga kaasa mere ning mändide lõhna.

Kirstile meeldis siin ja ta otse kilkas rõõmust. Tal olid vaid

püksikesed jalas ja päike ning tuul kõditasid ta selga ja õlgu, aga varbaid ning taldu tuline liiv.

«Ära mine kaugele!» ütles Kirstile ema.

Polnud tarviski kaugele minna, sest meri oli siinsamas. Ja siinsamas jooksid põlvini soojas vees teised Kirstid, Maarikad ning Toomad.

Ka Kirsti jooksis. Kui ta sellest tüdines, heitis ta siiasamasse vee ja liiva piirile kõhuli. Nõrk laine noolis teda laisalt ja suurest mõnutundest puuris Kirsti sõrmed ning peopesad tihkesse jahedasse liiva.

«Kirsti!» hüüdis teda ema.

«Jaa!» hõikas Kirsti vastu.

«Ära tee, palun, pead liivaseks.»

Kirsti ei vastanud. Ta puuris sõrmedega liivas ja kissitas silmi vastu ääretut taevasina.

Siis äkki puudutasid Kirsti sõrmed mingit kõva eset. Ta kaevas selle liivast välja. See oli väike hall kivike. Kuid mitte tavaline, ja seda märkas Kirsti otsekohe.

Erutunult kastis Kirsti peopesa kivikesega hõbeselgesse vette. Ainsa hetke jooksul pudenes liiv kivikese ümbert ta peopesale.

Kivi oli veidi lapik, kuid nii sile ja ümmargune, missugust Kirsti polnud varem näinud. Ja vees polnud ta enam sugugi hall. Kivi pinda katsid juuspeened sirevvalged joonekesed. Vees näis, nagu liigahtaksid need.

Põksuva südamega imetles Kirsti pikka aega oma leidu. Pigistas siis kivikese kõvasti pihku ja jooksis ema juurde.

Ema lebas laial froteelinal ja ajakiri peitis ta näo päikese eest. Kirsti kahmas ajakirja ja sirutas ema näo kohale rusika oma kivikesega.

«Ära tee!» ütles ema.

«Ema, vaata!» ütles Kirsti.

«Küll vead sina igasugust prahti kokku,» ütles ema, kui oli veidi pead kergitanud, ja kattis näo jälle ajakirjaga.

Kirsti pigistas peo uuesti kinni. Ärevalt puudutas ta vanaisa käsivarrest.

«Mis on, laps?» päris vanaisa.

«Kivike!» sosistas Kirsti.

Vanaisa võttis kivikese Kirsti peolt. Ta silmitses seda ja ulatas siis tüdrukule tagasi.

«Seda teeb meri,» ütles ta Kirstile. «Leiab kivikese, veeretab ja hõõrub teist, kuni ongi ümmargune. Ma olen päris ümmargusigi näinud.»

Mõttlikult ja pisut noruspäi astus Kirsti oma kivikesega tagasi vee poole. Kivi ta peopesal oli muutunud halliks ning tuhniks. Kuid ümberringi oli nii palju valgust ja merd ja mere ning mändide lõhna. Ei saa niisugusel päeval leida vaid hari-likku kivikest.

Kivi muutus vees uuesti nagu elavaks. Sirevvalged joonekesed ta pinnal värelesid ja puhuti tundus Kirstile, et kivike nüüdsama ta peopesalt põgeneb. Ta pigistas peo kohe kinni. Ja ta tundis, kuidas kivike ta peost otsekui olekski välja kippunud.

Kirsti vaatas kivikest kaua vees. Ärevalt, ja rahunult, ja nõutult. Siis pigistas kivikese kõvasti pihku ja hakkas minema.

Perrooni ees seisis rong ja Kirsti astus vagunisse. Kivikest kõvasti peos hoides ronis ta tühjale pingile ja sättis ennast akna alla istuma.

Kui rong liikuma hakkas, oli Kirsti kõrvale istet võtnud üks kollase õlgkübaraga vanaisa, aga ta vastas istus tädi, kes kandis nagu peeglist lõigatud klaasidega päikeseprille. Prillidega tädi kõrval istus palju noorem tädi ja selle kõrval omakorda noor, päevitunud mees pungil kandevõrguga.

Rong sõitis. Kirsti pigistas kivikest peos ja vaatas aknast välja. Olgkaabuga vanaisa võitles tukastamisega, prillidega tädi lappas raamatut, noorem tädi ja kandevõrguga mees ajasid omavahel juttu. Aeg-ajalt silmitsesid nad kõik Kirstit. Kuid Kirstil oli küllalt palju tegemist iseendaga ja ta ei märganud seda.

«Mis kena väike tüdruk,» ütles viimaks noorem tädi, kui päris mitu peatust oli juba sõidetud ja vagun inimestest tulvil. Prillidega tädi jättis oma raamatulappamise järele ja küsis:

«Mis su nimi on, laps?»

«Kirsti,» ütles Kirsti, «ja ma olen nelja-aastane.»

«Kui kena väike varmas laps!» ütles noorem tädi ja ka teised hakkasid naerma, kuigi öeldus midagi naljakat polnud.

«Aga mida sa seal peos nii hoolega hoiad?» küsis prillidega tädi.

Kirsti hammustas huulde ja peitis käe kivikesega kiiresti selja taha. Kõik hakkasid uuesti naerma.

«Näita aga näita!» käis prillidega tädi peale. «Ma kogu aeg vaatan, mida see laps seal peos nii hoiab, et ei tüdine teine ega tüdine.»

Kirsti süda hakkas rinnus valjusti taguma. Kuid ta pigistas kivikese veel kõvemini pihku ega vastanud enam kellelegi sõna.

«Vaata on karakter!» ütles tukastamistahmisest vahepeal

võitu saanud õlgkübaraga vanaisa. «Lausa ränikivi, ei saa siit kildu kätte.»

«Kuhu sa siis sõidad?» usutles prillidega tädi edasi.

«Isa juurde,» ütles Kirsti.

Kui Kirsti oli uudishimulikule tädile seletanud, kus ja kellega ta oli käinud, hakkasid prillidega tädi ja õlgkübaraga vanaisa otsivalt ringi vaatama.

«Aga kus su ema istub, laps?» küsis noorem tädi.

«Rannas,» ütles Kirsti.

«Hoo!» hüüatas kandevõrguga mees. «Aga vanaisa?»

«Ka rannas,» tunnistas Kirsti.

«Ho-ho-hoo!» müristas kandevõrguga mees naerda, «on see alles tükk, ho-ho-hoo!» Kuid mõlemad tädid ahhetasid, ja sellest ahhetamisest taipas Kirsti, et midagi ei ole enam nii nagu peab.

Ta tõmbas ennast hästi väikeseks ja vaatas aknast välja.

Akna taga vilksatasid mööda juba tuttavad majad. Kirsti ronis pingilt maha ja hakkas, külg ees, väljapääsu poole liikuma.

«Oi-oi-oi-oi, oi-oi-oi-oi,» ahhetas prillidega tädi. «No mis nüüd siis saab? Mis nüüd siis saab?!» Kandevõrguga mees jättis naermise järele ja vaatas küsivalt nooremale tädile otsa.

«Milline s-sõge tüdruk!» vangutas see pead. «Taevast kaitse küll! — Ja kuhu sa nüüd ise kipud veel?»

«Ma lähen siin maha,» ütles Kirsti.

«Oi-oi-oi-oi!» ahhetas prillidega tädi. «Mis nüüd siis saab, mis nüüd saab!»

Õlgkübaras vanaisa polnud kogu loo peale sõnagi lausunud. Aga nüüd, kus rong juba pidurdas, tõusis ta püsti.

«No sina, karakter niisugune, ulata oma käpake mulle pihku,» ütles ta Kirstile. «Sa ära pelga midagi.»

Kirsti ulatas käe, ja kui rong peatus, astusid mõlemad pereroonile. Siis istusid trammi.

«Ei ole teiesugustele kerge olla vanaisa,» õhkas õlgkaabuga vanaisa. «Aga ma siiski tahaksin kangesti teada, mida sa seal peos hoiad. Sa näitad mulle või?»

Kirsti vaatas tükk aega oma kinnipigistatud peopesa. Siis õhkas:

«Teile ma näitaksin küll, aga ma jälle ei või. Ja see on ainult... see on ainult... kivike... Aga ainult isa tohib seda vaadata, teised enam ei tohi.»

«Kui niimoodi, siis on sul muidugi õigus,» ütles õlgkübaraga vanaisa. Ja ta ütles seda veidi nukralt.

Niimoodi jõutigi kodu ukse taha.

«Ja ikkagi oleks nii väga hea olla vanaisa,» ohkas õlgküba-

raga vanaisa ja silitas peoga üle Kirsti juuste. «Aga sina seda veel ei mõista. Lipa nüüd isa juurde, laps!»

Isa oli ikka alles oma markidega kahekesi.

«Vaata, kivike!» ütles Kirsti talle.

Isa vaatas kaua Kirsti kivikest. Ja Kirsti jutustas, kuidas ta oli rannas, kuidas hoidis kivikest rongis peos ja kuidas õlgkübaraga vanaisa temaga koju jalutas. Ja siis pani isa oma margialbumid laualt ära, jättis sinna kirjakese ja nad mõlemad läksid Klooga rongile.

RIID

Suur hoidis väikest käest.

Mõlemad kiskusid end vastu tuult veidi kühmu. Aga sellest, kuidas väike end suurema poole seljaga hoidis ja kuidas mõlemad kangekaelselt teine teise külge vahtisid, oli näha, et nad olid tülitlenud ning pahuksis.

Nad läksid vaikides ja tuul sakutas neid hõlmast. Ja väikese nägu oli juurdlev ning murelik, suurel ligipääsmatu ja kinnine.

«Isa,» ütles viimaks Kirsti, «sina oled ikka üks paha isa.»

«Soo?» ütles isa pead pööramata.

Nad läksid.

«Jaa...» õhkas Kirsti. «Ja sa oled vihane isa ka. Sa riidled minuga... Ja muudkui riidled minuga.»

«Soo...» nentis isa ükskõikselt.

«Ja sa peksid mind!»

«Sind tuleks veel palju peksta!» kinnitas isa. «Sest sa oled halb ja rikunud laps.»

Hatuste pilveräbalate vahelt tuli välja päike. Maailma pale läks sellest lõbusamaks. Kuid päikest jätkus ainult üürikeseks, pilved varjasid ta uuesti ja madal laotus oli nüüd vahest veelgi enam mossis.

«Isa, ma ei taha, et sa mu käpakest hoiad,» ütles Kirsti.

Isa ei öelnud midagi. Kuid ta laskis Kirsti käpakese lahti.

Nüüd olid neil käed taskus. Nii oli mõlemal vahest paremgi minna ja nad astusid ilusa pika sammuga.

«Jaa...» õhkas Kirsti.

Oli tuul, mistõttu isa Kirsti õhkamist küllap ei kuulnud. Seejärel õhkas Kirsti uuesti. Valjemini.

Teda ei kuulnud ikka.

«Võib-olla ma pean sinu juurest hoopis ära minema?» arutles Kirsti. Ta tõmbas ninaga ja piidles isale silmanurgast otsa.

«Seda sa pead ise teadma,» kostis isa ükskõikselt. Ta ei vaa-
danud Kirsti poolegi.

Kirsti nuutsatas.

«Jaa, ma pean ikka ära minema.»

Talle ei vaevutud vastama.

«Tädi Friidy ei riidle minuga kunagi. Ega onu Arvo. Nad ütlevad, et ma olen hea laps.»

«Sest nad ei tea veel, et sa lõhkusid nende vaasi.»

«Aga sina tead?»

«Mina tean.»

Tükil ajal ei lausunud Kirsti sõnagi.

«Aga kui ma lõhkusin selle peegli, siis nad ei riidnud minuga. Nad ütlesid, et ma lõhkusin kogemata.»

«Ei riidnud seepärast, kuna arvasid, et sa oma süüd ise mõistad ja sellest targemaks saad.»

Nad vaikisid.

«Aga kui ma ei lähegi tädi Friidy ega onu Arvo juurde?»

«Sa pead seda ise teadma.»

Mööda taevaalust lohises madal sorakil pilvesaba. Tibutas sadada.

Teelised kiskusid end kõssi ja surusid käed veel sügavamale taskusse. Nad ei teinud teineteisega tegemist. Sest üks oli teisele paha, aga see teine sellele ühele mitte vähem ülekohtune.

«Ma lähen hoopis onu Oskari juurde,» ütles Kirsti viimaks.

«Onu Oskaril on omal tütar,» ütles isa. «Väike Veste, kes selle pärast nuttis, et sa ta nuku prügikonteinerisse viskasid.»

Kirstil oli, mille üle mõelda.

«Aga võib-olla maksaks sul onu Juhani juurde minna?» andis isa talle nõu. Ja lisas viivu pärast:

«Muidugi tuleb sul loota, et onu Juhan on vahest jõudnud juba unustada, kui inetult sa talle üleeile ütlesid.»

Vist ei olnud Kirsti selles liiga kindel. Sest ta vahtis oma jalge ette ja nuutsas ninaga.

Siis vaatas Kirsti isale märgade silmadega otsa. Aga see oli väga ärapahandatud ning kangekaelne isa ja ta ei teinud Kirsti vaatamisest väljagi.

«Mina siis olen nii paha laps?» nuuksus Kirsti.

«Ja sa ise seda kõige paremini tead!» ohkas isa.

Rabistas sadada. Ning tuul oli ka vali. Ja oleks pidanud olema suvi, kuid kõik oli hall ja märg ja kurb nagu sügis.

Ja Kirsti oli väga õnnetu.

Ta aeglustas sammu ja jäi isast maha.

Isa läks, aga Kirsti jäi maha.

Ta seisis keset teed seljaga isa poole, ja ta silmad olid niisama märjad ning kurvad nagu hall maailm ümberringi. Ja maailma ülekohus sai sellest seismisest veel suuremaks, aga Kirsti meel enda pärast ainult haledamaks. Kuid sellest hoolimata seisis ta isa poole seljaga ega pööranud end ringi.

Niimoodi seisis ta sellel teel päris kaua ja tal oli üksainus lohutus. See lohutus, et isa ei hakanud temaga riidlema ega teinud temast väljagi, vaid läks aina edasi. Aina edasi läks see isa, kes oli nii paha ja ülekohtune ja ei hoolinud Kirstist üldse, sest Kirsti jäi teele, aga isa muudkui läks. Ja nii oligi hea, ja Kirsti nuttis selle peale. Kuid pead ta ei pööranud. Sest milleks pöörata veel pead või vaadata selja taha, kui sulle ei ole jäänud enam muud kui minna.

Ainult et igal minejal peab olema koht, kuhu minna. Aga kuhu pidi minema tema, Kirsti? — Ta nuutsatas ja... vaatas selja taha.

Isa ei olnud läinud. Ta seisis teel.

Nüüd Kirsti teadis, kuhu ta läheb.

«Kas tuleb sind veel kaua oodata?» küsis isa.

Kirsti ei vastanud. Aga siis ütles:

«Ma lähen ära. Maa-vanaisa juurde.»

«Soo...» ütles isa. «Kuidas sa siis lähed?»

«Bussiga,» ütles Kirsti. «Maa-bussiga.»

«Maa-vanaisa buss ei lähe seda teed,» ütles isa. «Aga maa-vanaisa teadis mulle rääkida, et sa olid sülitanud talle kaevu.»

Nad seisisid ja vaikisid. Üks siin, teine seal keset teed.

Sadas ikka veel. Ja oli tuul, mis sakutas neid hõlmast. Kuid nemad, näis, ei pannud seda tähele.

Siis hakkas Kirsti uuesti minema. Ja kui ta isale järele jõudis, läksid nad juba kahekesi. Ja et nad olid vahepeal tükk aega niisama seisnud, siis astusid nad nüüd ilusa pika sammuga. Ning käed olid mõlemal taskus ja samm sai sellest ainult kergust juurde.

Nad läksid vaikides, sest olid sellel teel rääkinud juba ülearugi. Aga mõtlikud näod olid neil küll.

«Jaa...» ütles Kirsti viimaks. Ta ohkas ja ütles:

«Sinu nahkkaantega raamat on nüüd üks kiisu sees.»

Isa ei öelnud midagi. Seepärast ütles Kirsti:

«Mina joonistasin selle sinna.» Ja et isa ikka veel midagi ei öelnud, lisas veidi aja pärast:

«Sest seda nahkkaantega raamatut mina ju ei tohi puutuda.»

See oli täpselt nii. Ja Kirsti ei mõistnud, miks isa talle nüüd midagi ei kostnud. Ning ta ütles juba päris ärevalt:

«Aga sinu tõendil pole enam pilti ka, sest mina ju võtsin selle ära! Ja see pilt on nüüd hoopis sinu lauapaberi all.»

Isa aga ei öelnud nüüdki veel midagi. Ja niisugusest vaikimisest sattus Kirsti nii suurde ärevusse, et tal silmanurgad uuesti märjaks läksid. Ning ta ütles:

«Ja nüüd ma ei saa ju sinuga ka enam tulla!»

Isa vaikis ikka veel. Aga siis ütles:

«Minuga saad.»

Nad läksid. Ja vihm nagu hakkas üle saama.

«Aga, isa,» ütles Kirsti äkki, «miks see siis nii on, et sinu juurde ma saan ikka tulla? Mis sest, et...» Ja ta vaatas isale imestunud silmil otsa. Ning isa vaatas talle samasuguste silmadega vastu ega osanud midagi vastata.

ARAPOOTSIN

Põlved kurgu all, konutas Kirsti ikka alles diivaninurgas. Ta oli seal vist juba kaua olnud ja võib olla, et pisut suigatanudki. Aga silmad olid tal ikka veel märjad.

Mööda toanurki hiilis hall hämarus. Vastu aknaid trummeldas vihm, plekk-katusel kolistas tuul. Kibe üksindustunne muutus sellest hämarusest ja vihmast ja plekikolinast veel norusemaks ja Kirsti oleks et äärepealt uuesti töinama hakanud.

Ta vaatas nutumärgade silmadega ringi. Tuba ja asjad selles kaotasid oma kontuurid. Akna asemel kumas suur ähmane laik. See oli ju lõbuski, kuidas aknast ainult laik järele jäi, kuid Kirsti oli praegu liiga nukker ja üksi, et sellest lõbu või rõõmu tunda.

Siis meenuski talle... Arapootsin.

Isa toas varjas poolt akent lai tume kardin ja tuba oli teisest veel hämaram. Ja see oli hea, sest kui päike tuppa paistis või oli liiga valge, siis Arapootsin ei tulnud.

Kirsti sättis ennast isa toolile istuma. Sest Arapootsin elas isa kirjutuslaua kohal seina sees. Arapootsini kodul oli ilus väike tindiplekist uks. Selle pleki oli Kirsti ise seinale teinud, aga ta oli olnud siis veel väga väike ja ta ei mäletanud seda. Kirsti ei teadnudki, kuidas Arapootsin oma kodust siis välja pääses, kui tal ei olnud ust. Võib-olla Arapootsinit siis veel polnudki. Aga nüüd ta oli, sest tal oli oma uks ja oma uksest võis ta astuda otse isa kirjutuslauale. Isa kirjutuslauale ei tohi muidugi käia, aga Arapootsin võis. Sest ainult Kirsti teadis seda, et Arapootsin seal käis, ja teised keegi ei saanud seda teada ja pealegi ei jätnud Arapootsin kuskile poriseid jälgi ega lõhkunud kunagi midagi ära, aga vahel ajas veidi segi küll.

Kirsti vaatas üksisilmi Arapootsini kodu uksele. Uks oli

kinni. Arapootsini kodu uks seisiski suuremjagu kinni. Arapootsin ei armastanud üldsegi kodust väljas käia ja Kirsti juurde tuli ta ka ainult siis, kui Kirsti oli üksi kodus ja kui talle oli tehtud ülekohut ja kui ta oli nutnud ning kurb.

«Tule mängi minuga, Arapootsin!» hüüdis Kirsti.

Arapootsin kuulis küll, kuidas Kirsti teda hüüdis, aga Arapootsin ei teinud kunagi oma kodu ust kohe lahti. Ja Kirsti teadis seda.

«Arapootsin!» nurus Kirsti. «Mis sa seal teed?»

Arapootsin ei teinud ikka veel häält. Aga Kirsti teadis, et nüüd on Arapootsin juba oma kodu esikus ja peab seal naeru, nagu Kirsti teeb, kui isa ukse taga helistab ja Kirsti ennast ema mantlisabasse ära peidab. Ainult et Kirsti ei kärsinud kuigi kaua peidus olla, aga Arapootsin jälle armastas, et teda kaua oodatakse.

Kirsti pidas hinge kinni ja vaatas üksisilmi Arapootsini kodu uksele. Niiviisi vaadates valgusid silmad vett täis, kuid Kirsti ei hoolinud sellest.

Siis märkas Kirsti, kuidas Arapootsini kodu uks liikus. Arapootsin pistis nina ukse vahelt välja, vaatas vilks-vilks ringi ja lükkas ukse uuesti kinni. Arapootsin tegi alati nii ja Kirsti ei liigutanudki ennast. Aga kui Arapootsin ukse teist korda lahti tõmbas ja ta muhe nagu ukseavas lõbusalt silmi kissitas, plakutas Kirsti käsi ja kilkas:

«Arapootsin!» Ja nad mõlemad hakkasid rõõmsalt naerma.

«Mis mängu me täna mängime, Arapootsin?» päris Kirsti. Arapootsin muheles üle näo ja pilgutas silma.

«Aa!...» ütles Kirsti ja vajus viivuks mõttesse. «Sa tahad, et mina ütleksin, eks ole, Arapootsin?»

Arapootsin noogutas.

«Ma ütlen sulle pärast, Arapootsin, mis mängu me mängime. Aga sina ära seisa lahtise ukse vahel, sest seal tuul tõmbab ja sa külmetad ja jääd haigeks.»

Arapootsin muigas ja raputas pead.

«Ei, sa tule siia kirjutuslaua peale,» keelitas Kirsti. «Sa ära karda, ma ei kaeba isale ära.»

Arapootsin ei tahtnud täna isa kirjutuslauale tulla. See oli üldse väga isekas Arapootsin, kuid Kirsti ei pannud tema tuju-kust talle pahaks.

«Noh, ole siis seal edasi!» Tubas ta suuremeelselt. «Aga nüüd hakkame mängima. Me mängime täna seda mängu, et... et päike paistab ja vihma ei saja. Tahad sa seda mängu mängida, Arapootsin?»

Arapootsin tahtis. Arapootsin tahtis alati kõiki mänge mändida, mis Kirstile meeldisid.

«Mängime siis, Arapootsin!» plaksutas Kirsti käsi. Ja seda-
maid tõusiski kui õhupall taevasse suur kollane päike. Kogu
tuba sai päikest täis, ja see oli nii hele päike, et kõik aina
säras käes, aga Arapootsin, kes muidu päikest hirmsasti pelgas,
istus oma kodu avatud ukse päikese käes, kõlgutas jalgu ja
naeris laia suuga. Ja Kirsti kõlgutas isa toolil samuti jalgu ja
naeris ka.

«Arapootsin, aga miks on päike kollane?» päris Kirsti, kui ta
oli oma isu otsa naernud.

Arapootsin ei armastanud niisuguseid küsimisi. Ta tõmbas
kulmu kortsu nagu maa-vanaisa, kui see Kirsti kaevu vahti-
miselt kätte sai, ja jättis jalgade kõlgutamise järele.

«Olgu!» ütles Kirsti kähku. «Ära ainult ära mine, Arapoot-
sin. Aga ma ei taha kollast päikest. Ma tahan, et päike oleks...
et päike oleks lilla! Lilla nagu ema uus kübar, sa tead seda
küll. See oleks ju tore ja naljakas, kui on lilla päike, eks ole?»

See vist oli tõesti tore ja naljakas, sest Arapootsin naeris
pööraselt.

«Aga kas sa ikka oskad lillat päikest teha?» kahtles Kirsti.

Arapootsin ainult muigas selle peale. Ja tegigi lilla päikese.
Ja kogu tuba oli sellest päikesest lilla nagu ema uus kübar, ja
Arapootsin oli ise ka üleni lilla, ja nad itsitasid selle tembu üle
hirmsasti ja see naergi oli ema kübara karva.

«Arapootsin!» kilkas Kirsti. «Aga nüüd teeme beeži taeva
ka!»

Ja nad tegidki taeva beeži kui Kirsti kampsuni.

Ja beeži taevasse tegid nad lilla Päikese kõrvale sinise Kuu.

Ja sinise Kuu kõrvale tegid punase Põhjanaela.

Ja punase Põhjanaela kõrvale kollase Suure Vankri.

Ja kollase Suure Vankri kõrvale roheline Väikese Vankri.

Ja roheline Väikese Vankri kõrvale oranži gagarini.

Kui see kõik tehtud sai, säras kogu taevast värvides nagu
näärilpuu Võidu väljakul, ja see kõik oli uhke ning naljakas ja
lõbus veel hirmsasti.

«Arapootsin,» ütles Kirsti, kui nad olid endid oma kätetööst
hingetuks naernud, «nüüd teeme metsa ka. Teeme punase
metsa. Sa ju oskad punast metsa teha, Arapootsin, eks ole?»

Arapootsin oskaski. Ja ta tegi isa kirjutuslauale punase
metsa.

Kirsti uitas selles metsas ja ei eksinud seal üldsegi ära.

Siis tegi Arapootsin punasesse metsa sinise linu.

Sinine lind lendas Kirsti peopesale ja istus seal hulk aega.
Siis tegi Arapootsin punasesse metsa roheline orava.

Aga Kirsti ei tahtnud, et orav oleks roheline, vaid tahtis, et
orav oleks orava värvi, ja siis tegi Arapootsin talle teise, ja
sellel oraval oli pruun saba ja selg ja pruunid silmad ja kõhu
all oli ta valge ja Kirsti silitas seda oravat ja see orav ei
kartnud.

Siis tegi Arapootsin punasesse metsa punase seene.

Sellel punasel seenel olid valged täpid küljes, kuid sellegi-
poolest ei olnud see seen kärbseseen.

Siis tegi Arapootsin punase metsa kõrvale lilla mere. See
oli nii lilla meri, et Kirsti hakkas kahtlema ja ütles:

«Sa vaata, Arapootsin, kas see ei tulnud sul mitte lilla tint?»

Arapootsin aga ainult muigas lõbusalt, ja Kirsti pelgas
natuke, kui kastis peopesad lilla mere lillasse vette. Aga see ei
olnud sugugi tint, sest see ei määrinud käsi, ja Kirsti oli lillast
merest veidi pettunudki.

Siis tegi Arapootsin lilla mere kaldale musta kaevu. Sellesse
kaevu võis Kirsti vahtida nii palju kui tahtis ja maa-vanaisa ei
saanud sellest kõige vähematki teada. Ainult et Arapootsini teh-
tud kaev oli seest täpselt niisama pime kui maa-vanaisa oma ja
Kirsti ei saanudki täpsemalt teada, mis kaevus on. See pahan-
das teda väga ja ta hakkas jonnima.

«Arapootsin!» karjus Kirsti ja trampis jalgu. «See on vastik
kaev ja ma ei taha seda vastikut kaevu!» Kuid Arapootsin ei
saanud Kirstile jonnimise pärast üldsegi pahaseks. Ta kaapas
linna-vanaisa moodi endal kõrva tagant ja oli nii õnnetu moega,
et Kirstil temast kahju hakkas.

«Arapootsin,» ütles Kirsti leplikult, «ma ei ole sulle selle
vastiku kaevu pärast üldsegi pahane. Aga sa tee mulle nüüd
üks ilus vikerkaar.»

Kirsti oli ainult üks kord nii ilusat vikerkaart näinud. Ta
määris Arapootsini tehtud vikerkaare endale kaela ümber nagu
salli. See vikerkaar oli nii õhuke ja kerge, et Kirsti ei tundnudki
teda, kuid vikerkaar läks tal kaelas veidi sassi ja see oli ütle-
mata lõbus.

«Ma tahangi endale niisugust salli,» ütles Kirsti. «Aga mis
sina arvad, Arapootsin, vahest saaks vikerkaarest mulle ka
ilusa kleidi?»

Arapootsin ei arvanud midagi ja kõigest oli näha, et ta oli
parasjagu väsinud. Ja tal oli ka õigus seda olla, sest kõike, mis
ta oli teinud, polnud sugugi vähe. Ja pealegi tahtis ka Kirsti
nüüd veidi nagu hinge tõmmata.

«Sa oled tõesti väsinud, Arapootsin,» muretses ta. «Tule istu
minu kõrvale ja puhka.»

Arapootsin ei tahtnud Kirsti kõrvale istuda. Nagu juba öeldud, oli see veidi jonnakavõitu Arapootsin. Ta kõlgutas oma kodu lävel jalgu ja oli pisut mossis.

«Sa ära jonni minuga!» noomis Kirsti teda. «Kui sa minuga jonnid, siis sa oled paha ja sind pannakse nurka ka. Noh, sa ei jonni enam, Arapootsin, ei jonni ju? Ära jonni jah!»

Ja Arapootsin ei jonninudki enam. Ta krapsas oma kodu lävelt isa kirjutuslauale ja istus lauakalendrile. Arapootsin istus alati lauakalendrile, sest sealt ta sai kohe teada, mis päev täna on, ja ka istuda oli kalendri peal parasjagu mugav.

«Täna on esmaspäev, ja seitsmeteistkümmes,» ütles Kirsti ja Arapootsinile meeldis, kui Kirsti talle seda ütles.

«Ühe asja ma unustasin ära,» ütles Kirsti. «Ma oleksin tahtnud, et punases metsas oleks tiiger ka.»

Arapootsini näost nägi Kirsti, et Arapootsin ei tea päris hästi, mis tiiger on.

«Tiiger on suur,» seletas Kirsti talle. «Tiiger elab metsas. Kaugel! Ja ta on kuri ka. Ma kangesti tahaksin, et mul oleks üks tiiger. Ainult et mitte väga kuri.»

Arapootsin kalendril kaapas oma kõrvatagust.

«Kas sina siis ei oska tiigrit teha, Arapootsin?» päris Kirsti etteheitvalt.

Arapootsin ei osanud.

«Sa oled üks rumal Arapootsin ka!» naeris Kirsti. «Siis tee mulle üks mängutiiger, kui sa päris tiigrit ei oska!»

Arapootsin hakkas samuti naerma. Sest Kirsti oli mängutiigritki ainult korra eemalt näinud ja Arapootsin niisama palju.

«Tühja selle tiigriga!» lõi Kirsti käega nagu onu Juhan. Kuid sellegipoolest oli tal ikka kahju, et Arapootsin tiigrit teha ei osanud, ja ta läks pisut tujust ära ning jäi mõttesse.

«Aga see on ikka halb, Arapootsin, kui väikesed lapsed üksi koju jäetakse,» ütles Kirsti. «See on südametu tegu ka!»

Arapootsin oli sellega nõus, et see on halb ja südametu tegu, ja Kirstil oli kohe palju kergem tunne, et ta oma mure südamele ära rääkida sai, ja et Arapootsin oli juba kord isa kirjutuslaual, siis läksid nad kahekesi punasesse metsa, ja kuna Kirsti südamepõhjas ikka veel igatses tiigrit, siis tegi Arapootsin punasesse metsa sinise tiigri, aga Kirsti jälle ei tahtnud sinist tiigrit, ja siis tegi Arapootsin teise tiigri, ja see oli pruuni selja ning valge kõhualusega ja oli kangesti orava moodi, ja Kirsti ei tahtnud niisugust tiigrit ka, ja siis tegi Arapootsin punasesse metsa lilla tiigri ja see oli ilus küll, aga oli ainult mängutiiger ja Kirsti seda jälle ei tahtnud, ja siis tegi Ara-

pootsin hoopis valge tiigri, ja sellel tiigril oli pikk vill seljas ja see tiiger kepsutas punases metsas ringi ja määgis maa-vana-isa ute moodi ja see oli ääretult lõbus ja Arapootsinil oli sellest viguriat samuti väga hea meel.

«Kuukaraadža! Mis sa naerad siin üksinda?!»

Uksel seisis isa ja vaatas Kirstile pisut murelikult otsa. Kirsti vaatas talle kohkunult ning abitult vastu.

Arapootsin jooksis punasest metsast välja. Ta kustutas lilla Päikese ja sinise Kuu ja punase Põhjanaela ja kollase Suure Vankri ja roheline Väikese Vankri ja oranži gagarini ja kiskus ainsa tõmbega pea kohalt maha beeži taeva. Siis pühkis Arapootsin minema uhke vikerkaare ja lilla mere ja punase metsa koos punase seene ja valge tiigriga selle sees. Ja see kõik käis ta käes väga kiiresti, ja juba seisis Arapootsin oma kodu uksele ja ta nägu oli laia naeru täis ja ta pilgutas Kirstile lõbusalt silma. Aga tuba oli äkki väga hall ning hämar ja Kirsti vaatas üksik silmi Arapootsini kodu uksele ja see uks oli juba kinni ja Kirsti hakkas uuesti naerma.

«Mis on, laps?» küsis isa päris murelikult. «Mis sa naerad?»

«Isa?» päris Kirsti omakorda ja vaatas talle valvsalt silma.

«Kas sina oled... lillat päikest näinud?»

«Mine nüüd, laps!» tõrjus isa. «Päike ei ole kunagi lilla.»

«Aga... punast metsa?» Ta pidas hinge kinni.

«Rumalake, punast metsa pole olemas.»

Nüüd Kirsti teadis, et isa polnud midagi näinud. See üllatas teda ja tal oli oma Arapootsinist veel rõõmsam meel. Ja ta ütles.

«Aga mina nägin sinist kuud. Ja mul oli vikerkaarest sall.»

«Ära vatra rumalusi, laps!» keelas isa järsult. «Homme sa viimaks kuulutad mulle veel, et sul on voodi all valge tiiger!» ja ta hakkas naerma ja see naer solvas Kirstit valusasti.

Ümisesdes Kuukaraadža laulu, hakkas isa seintelt maha võtma pilte. Saanud sellega valmis, asus ta tühjendama raamatukäike.

«Isa, miks sa seda teed?» päris Kirsti.

«Miks?» muigas isa. «Mine esikusse ja vaata: ma tõin uue tapeedi. Aga homme tulevad onud ja panevad selle seina.»

«Kas nad panevad üleni uue tapeedi?»

«Üleni, laps, tapeet pannakse ikka üleni.»

«Ja panevad... sinna ka... uue?» Kirsti näitas seinale isa laua kohal.

«Sinna ka,» noogutas isa.

Kirsti nägu kiskus nutukõverasse.

«Isa,» ütles ta. «Sinna ära pane!»

«Lollike!» naeris isa. «Kuidas siis nii saab, et ma sinna ei pane. Ja pealegi häirib mind sellel seinal kogu aeg see inetu tindiplekk.»

«Isa, las jääb see kena tindiplekk sinna seinale,» nurus Kirsti. «Las jääb, isa!»

Isa vaatas Kirsti nutumärgadesse silmadesse ja ta suu ümber tekkisid karmid kortsud.

«No nii, neiu,» ütles ta, «sa hakkad mul täna ka veel öhtul jonnima?»

Kui räägitakse juba nõnda, siis ei ole enam midagi rääkida.

Sellel öhtul nuttis Kirsti nii, nagu ta polnud veel nutnud. Aga isa muudkui ümises oma laulu ja tõstis toas asju ümber, et saaks panna seinale uue tapeedi, mis kataks inetu tindipleki kirjutuslaua kohal.

Sest ka suured inimesed võivad vahel eksida, ja olla jonnakad, ja mõistmatud, ja ülekohtused.

Ja seda isegi siis, kui ka neil endil on — oma arapootsin...

MIRJEMILAUL

Korter üheteistkümnendas elas viiuliga poiss.

Viiuliga poiss ei olnud niisugune, nagu olid teised poisid. — Viiuliga poisil olid prillid. Viiuliga poiss avas Kirstile alati välisukse ja laskis ta enda ees sisse või välja. Ja viiuliga poisil oli viiul.

Viiuliga poisi viiulit ei olnud Kirsti veel kunagi näinud. Viiuliga poiss kandis küll viiulit käe otsas, kuid viiul oli tal siis hästi naljaka musta kohvrikest sees. Küll oli Kirsti aga kuulnud viiuliga poisi mängu.

Mängu kuulis Kirsti siis, kui ta oli õues. Ja viiuliga poisi toaaken kolmandal korrusel avatud. Sealt aknast siis kostiski alla õue viiuliga poisi mäng. Enamasti oli see üsnagi ühetooniline mäng, aina üks ja seesama, üks ja seesama viisikatkend. Tuütuseni korduv. Aga vahel jälle ei korranud viiuliga poiss sellel päeval juba mängitut ainsatki korda ja siis kostis alla aina uusi ja uusi viise.

Kirsti seisis siis akna all ja kuulas. Muudkui kuulas. Ja helid olid kolmanda korruse aknast helisesid ja sillerdasid ja nagu kippusid ning tõusid aina kõrgemale ja kõrgemale, otsekui see lind, kes kevaditi maal põldude kohal laulab. See oli otse imepärane! Aga teinekord oli poisi viiul kume ning veidi nukker aga trillerdanud üldse. Ta hääli oli siis madal ja natuke nagu kaeblikki, ja ajuti oleks otsekui kaks viiulit mänginud, ja üks veelgi madalamalt ning teine päris madalalt ja niisugusest mängust tekkis Kirstil tunne nagu siis, kui ta oli kord varakevadel kukkunud ja ta õlg oli saanud hirmsasti haiget ning oli pärast nii valus, et seda ei tohtinud üldse puutada, aga isa ikkagi seda õlga ettevaatlikult masseeris. — See oli ühtaegu valus ning magus tunne.

Niisugune imepärane pill oli siis see viiul. Ja niisugune see viiuliga poiss.

«Aga sina mängi minule ka viiulit!» ütles Kirsti viiuliga poisile sellel päeval, kui noppis õuest selle kevade esimesed võililled.

«Mängin küll,» ütles viiuliga poiss. Aga ei mänginud. Ja pärast hoopis ütles:

«Ma mängin sulle küll, ainult et seda, mis ma sulle mängin, ma veel ei oska, sest ma õpin seda alles.»

«Aga mängi siis parem seda, mida sa juba oskad!» ütles Kirsti. «Sa ju oskad küll.»

«Aga seda ma veel ei oska. Aga neid teisi jälle ma sinule ei mängi.»

Ja ei mänginudki. Mis sellest, et Kirsti neid teisi õues akna all kuulas.

«Sa oled väga halb ja kangekaelne poiss!» ütles Kirsti viimaks viiuliga poisile. «Ma ei taha üldse, et sa mulle mängid. Ma võin hoopis raadiot kuulata, ja seal mängivad veel ilusamini.» Kuid viiuliga poiss ei ütelnud talle midagi, ja nagu ikka, tegi ukse lahti ning laskis Kirsti enda ees õue.

Siis juba hakkas suvi mööda saama ja kaselt akna all leidis Kirsti ühel hommikul erkkollase lehe. Niisuguseid lehti tuli kasele nüüd igaks hommikuks üha rohkem juurde, ja kui kask juba üleni kollane oli, nägi Kirsti viiuliga poisi peas äkki uut mütsi. See oli tumesinine müts kollase randiga. Koolipoisi müts.

Sest juba oli september. Ja musta viiulikohvriku asemel kandis viiuliga poiss nüüd käe otsas väikest pruuni portfelli.

Kirsti ei teadnud, kas viiuliga poiss viiulit enam mängibki. Sest õues sadasid oktoobrikuu sajud, ja Kirsti veetis suure osa päevast oma nukkude juures toas, aga kui ta vahel ka väljas käis, siis oli viiuliga poisi aken kolmandal korrusel enamasti kinni.

Kuid ühel niisugusel päeval, kui jälle sadas, seisis viiuliga poiss trepikojas seitsmenda korteri ukse taga. Ta seisis seal portfelli ja viiulikohvriku, ja tal polnud mütsigi peas ega mantlit seljas, ja ainult prillid olid ees, ning Kirsti ei saanudki aru, mis ta seal nende ukse taga niimoodi naljakalt seisis.

«Tere!» ütles viiuliga poiss Kirstile.

«Tere!» ütles Kirsti viiuliga poisile. Ta nagu seisatas hetkeks, ent tegelikult ei olnud tal enam ammu põhjust viiuliga poisiga juttu teha või tema juures seisatada, ja seepärast ta astus trepist alla.

Viiuliga poiss astus talle järele. All välisukse juures tõttas

ta, nagu ikka, Kirstist ette ja pani käe uksele. Kuid seekord ta ei lükanudki ust lahti.

«Kirsti,» ütles viiuliga poiss. Ja neelatas.

Kirsti vaatas teda veidi silmanurgast ning altkulmu. Sest nii naljakas polnud viiuliga poiss veel kunagi olnud.

«Nüüd ma võin sulle mängida,» ütles viiuliga poiss.

«Oii!» ütles Kirsti ja vaatas teist suurte ahnete silmadega. «Sa mängi siis!» — Ta astus uuesti trepile.

«Ei,» ütles viiuliga poiss. «Ma ei mängi praegu. Ma tahan, et ma mängiksin sulle kontserdil.»

«Oo...» ütles Kirsti pettunult. Sest kontserdil käisid ainult isa ja ema. Kirstit kontserdile kaasa ei võetud. «Kas mind selle jaoks liiga väikeseks ei peeta?»

«Ei peeta,» ütles viiuliga poiss. «Sellele kontserdile lastakse kõiki lapsi.»

See seletus rahustas Kirstit veidike.

«Mängi mulle siis pealegi kontserdil!» nõustus ta. Ja viiuliga poiss ei öelnud midagi, ainult avas Kirsti ees ukse.

Järgmisel päeval seisis aga trepikojas Kirsti. Ta seisis siin palitu ning mütsita ja ta närveeris hirmsasti, sest isa oli küll oma toas ja kirjutas midagi, kuid ta võis siiski märgata, et Kirsti toas ei ole, ning hakata teda otsima.

Igakord, kui trepikoja uks käis, piilus Kirsti käsipuude vahelt alla. Ja ohkas pettunult.

Siis viimaks sööstis ta trepile.

«Viiuliga poiss!» hüüdis Kirsti juba poolelt trepilt. «Viiuliga poiss! Aga millal see siis tuleb, see kontsert?»

«Varsti!» ütles viiuliga poiss.

«Kui varsti siis? Sest ma muidu ei tea. Ja ma ei teagi, kuidas sinu kontserdile minna.»

«Ma ütlen sulle siis,» ütles viiuliga poiss. «Ja tead, kui sind lubatakse, siis sa tule minuga kaasa. Ainult et...» siin jäi viiuliga poiss nagu mõttesse, «kui sind minuga koos ja kahekesi ainult lubatakse?»

«Lubatakse!» otsustas Kirsti. Ja tuiskas tulisi jalu trepist üles. Ning hõikas veel kord selja taha:

«Aga sina siis ütle!»

See õõ oli olnud selle sügise esimene hallaöö. Aga päev ise tuli päikesepaisteline, olgu, et puhus põhjakaarte tuul. See oli selle sügise kõige ilusam päev. Ja ta pidigi seda olema.

Viiuliga poiss ootas Kirstit all välisukse juures. Tal oli must viiulikohvriku käes. Ja ta avas Kirsti ees ukse.

«Mind ikka lubati!» ütles viiuliga poiss Kirstile, kui nad kahekesi kõrvu astusid mööda varisenud lehtedes teed.

Kirsti langetas pilgu oma kummikuninale. Siis lõi silmad üles.

«Oi vaata, kastanisiilike!» näitas ta üles puuksale.

Sest teda polnud lubatud.

Ta ei olnud üldse küsinudki.

Ta oli salamahti pugunud mantlisse ja hiilinud uksest välja.

Sest ta oli kontserdisaali jaoks alles liiga väike, nagu olid alati ütelnud isa ja ema.

Viiuliga poiss vaatas arupidavalt okkalist kastanivilja puuksal. Kastanisiilike rippus küllalt kõrgel. Liigagi kõrgel viiuliga poisi jaoks.

«Kirsti, hoia mu viiulit!» ütles viiuliga poiss viimaks.

Kirsti võttis viiulikohvriku oma kätte. Kohvrike ei olnud üldsegi raske, kuid Kirsti pelgas seda oma käes hoida. Sest kohvriku sees oli viiul.

Viiuliga poiss seisis kastani all ja vahtis üles. Ta oli üht-aegu nii kohmetu kui nõutu.

«Mida sa vaatad?» küsis Kirsti.

«Seda...» vastas viiuliga poiss. «Kastanisiilikest.»

«Seal, näed, on teine veel!» näitas Kirsti. «Aga kas läheme nüüd edasi?»

«Ah soo?» ütles viiuliga poiss ja oli natuke nagu imeliku näoga. «Aga mina jälle mõtlesin, et sa tahad seda siilikest sealt kätte saada? Ja mõtlesin, et ma toon ta sulle.»

«Ei!» ütles Kirsti. «Ma ainult ütlesin, et see on ilus siilike. Ja las ta olla, see ilus kastanisiilike seal üleval! — Ainult sa võta viiul parem oma kätte.»

Viiuliga poiss vaikis mõtlikult.

«Ei — siiski ma toon ta sulle alla,» trotsis ta.

Kuid Kirsti ei tahtnud seda. Ja viiuliga poiss võttis uuesti viiuli.

See oli väga suur maja. Kirsti ei olnud nii suures majas veel käinud.

Viiuliga poiss aitas Kirstil mantli seljast ja riputas selle nagisse. Kirsti mantli peale asetaski ta enda oma. Siis võttis Kirstil käest ja kolmekesi — viiuliga poiss, Kirsti ja viiul — läksid nad mööda laiu treppe üles. Treppidel ja fuajeedes saalis palju igas vanuses poisse ja tüdrukuid, kuid nemad kolmekesi ei teinud endile sellest asja.

Ja siiski oli Kirsti pisut pelglik. Sest see oli väga suur maja ja siin olid kontserdid. Seepärast hoidis ta viiuliga poisi käest kõvasti-kõvasti kinni. Aga viiuliga poiss ei kartnud üldse ja sellest sai ka Kirsti aegapidi julgust.

Kontserdi alguseni oli veel aega ja viiuliga poiss näitas Kirstile klassi, kus ta õpib. Nii istus Kirsti sellel kontserdipäeval esimest korda koolipingis, ja tal oli sellest naljakas ning

hea tunne, et viiuliga poiss istus ta kõrval. Aga siis läks viiuliga poiss tahvli juurde, võttis aluselt kriidi ja tõmbas tahvlile viis pikka ning pisut kõverat kriipsu. Need olid ilusad valged kriipsud, ja kriipsude peale joonistas viiuliga poiss naljaka kõvera märgi.

«See on viiulivõti,» ütles selle märgi kohta viiuliga poiss.

«Küll on naljakas võti!» imestas Kirsti ega uskunud viiuliga poissi päriselt. Sest ta ütles:

«Kuidamoodi sa viiulit siis niisuguse võtmega lahti teed?»

«Niimoodi!» ütles viiuliga poiss, kui oli veidi mõelnud, ja joonistas kriipsude peale ning vahele väikesed valged pallikesed, millel olid sabad või tillukesed lipukesed küljes.

«Kas nüüd ongi viiul lahti?» küsis Kirsti.

«Nüüd on lahti!» ütles viiuliga poiss. Ja ta ütles seda nii tõsiselt ning veendunult, et Kirsti, kes teda ikka veel päris ei uskunud ega saanud viiuli võtmest ning lahtitegemisest üldsegi aru, ei usaldanud selle kohta enam midagi pärida ega öelda. Ja seepärast ta ütles hoopis:

«Aga mis siis saab, kui mina ka sellele tahvlile joonistan?»

«Aga joonista siis!» ütles viiuliga poiss.

Kirsti joonistas klassitahvlile kiisu. See ei tulnud just ilus kiisu, sest tal oli liiga lohakas kere ja liiga väike pea ja koledasti viltune nina ning ta silmad vahtisid kõõrdi. Ja vurre polnud tal üldse. Kuid see-eest oli hästi pikk saba.

«Kas see kiisu meeldib sulle?» küsis Kirsti viiuliga poisilt.

«Meeldib!» ütles viiuliga poiss.

«Ma oskan veel rohkem joonistada,» ütles Kirsti. Ja ta joonistas oma kiisu alla kuus tähte: KIR2TI.

Enne kui nad klassist välja läksid, kustutas viiuliga poiss viis pikka valget kriipsu ja viiulivõtmega ja pallikesed sabade ning lipukestega tahvilt niiske lapiga maha, kuid kiisu ja KIR2TI jättis ta klassitahvlile alles.

Kontserdisaal oli kõrge-kõrge ja ta valges laes põles palju tulesid. Sest akende taga oli juba sügav hämarik. Ja saalis istus palju lapsi. Need, kes olid ees, istusid toolidel, aga taga olid pingid.

Kirsti istus toolil. Kohe päris ees, teises reas. Enne Kirstit oli sellel toolil istunud üks poiss, aga siis oli viiuliga poiss selle poisiga läinud juttu ajama, ja siis oli see poiss püsti tõusnud ning selle tooli pealt ära läinud ja nüüd istuski siin Kirsti ise. Ja ta kõrval istusid kaks tüdrukut ja need olid Kirstist suuremad, kuid mitte palju, ja Kirsti ei peljanud neid üldse.

Ta istus oma toolil ja kõlgutas jalgu. Kõrge tuledes saal ja ootlik jutukõmin ümber ainult süvendasid tas seda ärevat pidulikku tunnet, mis juba astumisest saadik sellesse uhkesse majja ei olnud temast hetkekski lahkunud. Aga kui tüdrukud

ta kõrval hakkasid omavahel sosistama, ja muudkui aina sosistasid, siis hakkas Kirstis pead tõstma ka rahutus ja mure. Rahutus selle pärast, et ta viiuliga poissi enam hulk aega ei näinud, ja mure, et ta oli kodust küsimata ning omapead sellesse kõrgesse saali tulnud.

Niimoodi sai Kirsti sellel päeval sedagi aimamisi tunda, mis on südamevalu ja mure.

Aga poodiumile toolide ees tulid väikesed tüdrukud. Nad hakkasid laulma ja mure Kirsti südames taganes uue tunde ees.

Siis laulsid teised tüdrukud. Ja see ka oli ilus laul, ainult et viiuliga poissi ei olnud veel näha.

Kontsert meeldis Kirstile väga. Ja ta plaksutas kõigist kõvemini. Sest ta polnud veel kunagi kontserdil plaksutanud. Ja siis tulid poodiumile poisid, aga viiuliga poissi nende hulgas ei olnud. Ning need poisid ei mänginud viiulit, vaid löökpille.

Nendele poistele müdistati tagantpoolt ka jalgadega. Siis nad mängisid veel uuesti. Aga viiuliga poissi polnud ikka nende hulgas.

Viiuliga poiss tuli hoopiski hiljem. Ning viiul ei olnud tal enam mustas kohvrikeses, see oli tal hoopis käes. Ja veel oli tal käes must kepike, millel üks külg oli valge. Aga seda kõike nägi Kirsti silmanurgast, sest ta vaatas viiuliga poissi. — Viiuliga poisil ei olnudki praegu prille, ja ta oli sellest veel rohkem teistmoodi kui teised poisid, ja veel nägi Kirsti, et viiuliga poisil oli nüüd rinnas tilluke punane täheke.

Ja viiuliga poiss vaatas Kirstit, ja Kirsti nägi, et viiuliga poisil olid suured hallid silmad. Ja Kirsti tahtis talle seda hüüda, kuid viiuliga poiss tegi talle kummarduse ja tõstis viiuli endale lõua alla. Aga teise käega tõstis ta oma valge küljega kepi. Ta hoidis seda hetke kõhklevalt üleval, kuid siis laskus kepike viiulile. Ja see oli tõeline imekepike, sest kui kepike puutus viiuli külge, hakkas viiul mängima.

Viiul aina mängis. Ja selles mängus oli kevadet, ja suve oli seal, ja seal laulis üks lind, ja päike paistis, ja pihlapuudes rippusid veel punased kobarad ning peegeldusid alla rohelistesse vette, ja Klooga ranna imepärane kivike oli selles mängus ka. Ja selles mängus oli veel meri, ja tilluke valge puri oli selles mängus ning kauge maa, mis sellest, et Kirstil ei olnud siis veel valget purje ja oma kauget maad ta sel õhtul veel ei teadnud.

See oli imepärane mäng ja niimoodi ei olnud sellel kontserdil veel keegi mänginud.

Tuled akendes ja piimjad kuplid kõrgete postide otsas kallasilasid tuhmi valgust tänavale. Tuul hulgutask lehti mööda asfalti.

Kirsti ja viiuliga poiss läksid kõrvu ning vaikisid. Aga neil ei olnud sellest vaikimisest igav.

«Mul on hea meel, et sa mulle mängisid,» ütles Kirsti viimaks. «Ja ma ei teadnudki, et sul on nii ilus viiul.»

«Mul on hea viiul,» ütles viiuliga poiss. Ja ta ei mõelnud seda nii, nagu mõtlevad täiskasvanud.

Aga mööda tänavaid hulkus aina tuul.

«Kas sul hakkab külm?» küsis viiuliga poiss.

«Ei!» vastas Kirsti. «Mul on soe.»

Viiuliga poiss oli mõttes. Siis ütles:

«Kuule, Kirsti, sõidame täna taksoga koju!»

«Oi, sõidame!» ütles Kirsti.

Nad pöörasid ümber, sest taksopeatus asus teises küljes.

Taksopeatuses ei olnud ainsatki inimest. Ja taksot ka ei olnud. Oli ainult tuul ja tänaval kahisevad lehed.

Nad seisid ja ootasid.

«Kui sul ainult külm ei ole?» ütles viiuliga poiss.

«Ei!» ütles Kirsti ja peitis koonukese mantlikraesse. Sest natuke külm tal ikkagi oli.

Nad ootasid.

«Ma seisan tuulele ette,» ütles viiuliga poiss. «Muidu on see liiga vilu tuul ja puhub sulle peale.»

Tuul nuhtles viiuliga poisi mantlihõlmu, kuid Kirsti peale ta enam päris ei pahunud. Ja Kirstil oli küll külm, kuid oli hea meel ka, sest viiuliga poisi selg seisis tema ees ja varjas tuult.

Ainult et taksot ikka veel ei tulnud. Aga ta oleks võinud nüüd juba tulla.

Ootajate selja taha asus noormees tütarlapsena. Nad lõkerdasid kogu aeg naerda. See naer häiris täna Kirstit. Ja vist ka viiuliga poissi. Sest ta pööras ümber ja ütles Kirstile:

«Ma ei tea... Võib-olla me siiski läheme jala?»

«Aga mind vist juba oodatakse kodus?» ütles Kirsti. Sest viiuliga poiss seisis tema ees ja varjas rinnaga tuult.

Nõnda seisid nad edasi, kuigi oleksid tahtnud, et nendega ei oleks noormeest ega tütarlast, kes aina naersid.

Siis viimaks tuligi takso.

«Hei sina, maestro!» ütles viiuliga poisile noormees, kes oma tütarlapsena koos aina naeris. «Kuhu sa oma daamiga sõidad? Me istume ka teie masinasse?»

«Ei!» ütles viiuliga poiss ja sulges Kirsti ning viiuli järel auto tagumise ukse. «Me sõidame kahekesi.»

«Kuhu sa sõita soovite?» küsis juht noormehelt. See ütles aadressi. Aga kui juht viiuliga poisilt aadressi küsis, ütles

viiuliga poiss veel kord: «Meie sõidame kahekesil!» Ja istus juhi kõrvale ning sulges ukse.

Auto tõmbas paigalt. Kirsti nõjatus polstrile ja hoidis süles viiulikohvrikest. Autos oli tubaselt soe ja Kirsti sõrmed ning varbad ja ninaotski hakkasid kohe kirvendama, sest need kõik olid saanud tõesti tublisti külma. Aga kui viiuliga poiss autojuhi kõrval polstrile põlvili tõusis ja üle istme seljatoe Kirsti poole vaatas, siis Kirsti ainult naeratas.

Autokummid sahisid asfaldil ja selles sahisemises oli Kirsti jaoks täna muusika. Ja niikui väike lõbus mängukann tiksus auto armatuurlauas taksomeeter.

Viiuliga poiss vaatas veidi uskumatult taksomeetris tõttavaid numbreid. — Aparaaadi aknakeses oli juba 18.

«Onu,» kohmetus viiuliga poiss. «Mul polegi rohkem kui kakskümmend kopikat.»

Juht ei vastanud. Aga kui taksomeetrisse ilmus number 20, pidurdas ta masina.

«Noh,» ütles ta ja avas ukse, «kobige maha!»

Kirsti ulatas poisile viiuli ja kobis autost sõnakuulelikult välja. Auto sõostis uratades paigalt. Kirsti ja viiuliga poiss aga seisis ja vaatasid — üks pisut hämmeldunult, teine kohmetult — teineteisele otsa. Tuul sakutas mõlemat hõlmast.

«Polegi enam palju minna!» ütles viimaks Kirsti. Ja naeratas.

«Jah, varsti olemegi juba seal, kust me taksopeatusse lähisime!» kinnitas viiuliga poiss. Ja nad hakkasid tõtlikult astuma, sest oli külm ning hilja, ja oli veel pikk tee minna, kuni viiuliga poiss võis Kirsti ees lahti teha kodumaja raske ukse.

«Kirsti!» ütles viiuliga poiss talle korter seitsmenda ukse ees. «Sellele muusikale, mis ma sulle mängisin, panen ma nimeks...» Siin ta jäi mõtlema, kuni äkki küsis:

«Aga mis sina paneksid?»

«Mina?» rõõmustas Kirsti. «Oi, mina paneksin... Mina paneksin: «Kus on siis punased pihlamarjad?»... või... või jälle need... kastanisiilikesed seal, sa ju tead neid, või... Ei, ma paneksin hoopis: «Mirjemilaul». — «Mirjemilaul!» Jah, selle ma paneksin!»

«Olgu siis... «Mirjemilaul!»» ütles viiuliga poiss. «Sest see on minu enda laul, ja tal ei olnud veel nime. Aga nüüd on. Sinu pandud nimi.»

...Paljudesse kohtadesse helistas isa sellel õhtul telefoniga. Kuid Kirsti lebas ikka alles lahtisilmi voodis ja kuulas, kuidas viiul veel temas endas mängis selle päeva laulu, millele ta ise oli andnud nime.

SILLAD

Algul ehitas silda onu Juhan üksi.

«Naljamees! Ja hakkasidki ta'ga mässama?!» naeris kaldal isa. Aga onu Juhan, ehk küll naeris vastu, mässas edasi. Ja siis juba võttis isa ennast samuti paljaks, ainult väikesed püksid jättiski jalga, ning siis nad mässasid juba kahekesi seal jões.

Kirsti kükitas kaldal ja vaatas. Ta ei olnud varem näinud, kuidas silda tehakse. Vist ei olnud seda kõik täiskasvanudki näinud, sest laagripoolsele kaldale sigines seisjaid ning vaatajaid üsna palju. Mitte ainult muiduvaatajaid, vaid ka muigajaid. Ja peavangutajaid. Ja manitsejaid. Ja hurjutajaid. Ja opetajaid. Ja igasuguseid.

Aga onu Juhan ja isa muudkui tegid silda. Mis sellest, et jõgi oli parasjagu lai. Sügav ka. Ning vesi alles külm. Ja üldse oli see sillategemine üks suur ning mitte lõbus tegemine. Best mitu ja mitu korda ronisid mõlemad ähkides kaldale ja soojendasid päikese käes oma kananahal kintse ning selgi.

«Kahe kalda vahel peab sild olema,» ütles siis onu Juhan.

«Peab olema, selles on sul õigus,» kinnitas isa.

«Aga seal ju ongi sild!» hüüdis Kirsti. Ent talle ei vastatud. Ei tehtud teda kuulmagi.

Ja ometi oli üle selle jõe sild juba ehitatud. Lai laudadest sild kõrgete käsipuudega mõlemas servas. See sild asus küll tükki maad laagrist allpool, kuid kõik käisid sellest üle ja keegi ei nurisenud, et oleks liiga kauge. Onu Juhan ega isagi polnud nurisenud.

Aga nüüd tegid mõlemad uut silda. Siiasamasse, laagrisse.

Ja see sillategemine oli ikka üks raske ning keeruline töö. Sellest sai Kirsti kaldal kükitadeski aru.

«Siis niimoodi,» ütles onu Juhan ja ronis kaldale.

«Vist niimoodi jah,» nõustus isa.

«Ja ongi sild valmis?» imestas Kirsti.

Onu Juhan astus sillale. Keset silda jäi ta seisma ja püüdis silda lõngutada.

Sild ei lõnkunud. Või kui, siis mitte liiga.

«Kannab?» päris isa pervelt.

«Kannab!» kinnitas onu Juhan ja läks üle. Ja siis läks üle silla ka isa ise. Aga siis tulid mõlemad üle silla tagasi ja istusid Kirsti kõrvale. Et päike neid soojendaks. Sest nad olid külmasinised ning kananahal hullusti.

Teisele pervele, silla otsa juurde, kogunes uuesti seisjaid.

«Et see siis on sild?!» muigas tädi, kes ka enne juba oli muianud.

«Kaks palgikiitsakat kõrvuti, ja muud miskit!?» vangutas pead tädi, kes ka juba enne oli pead vangutanud.

«Kuid jalavaev jääb sellest siiski vähemaks,» kostis onu, kes oli ehitajaid abistanud õpetliku sõnaga. Ja ta astus sillale, et öeldut teoga kinnitada.

Silla keskel kaotas ta tasakaalu ja kukkus jökke. Kaldal seisjaile valmistas see nalja ja nad hakkasid naerma. Ning õpetliku sõnaga onu sumas kaldale ja ütles, et mis untsu, see uuesti.

Kui õpetliku sõnaga onu oli juba neli korda vette kukkunud, jättis ta üle silla minemise järele. Nüüd astus sillale tädi, kes oli pead vangutanud. Ja kukkus samuti sisse. Ülepea oli see kõik üsnagi lõbus lugu ja kõik kõkutasid aina naerda.

Kuid pikapeale hakkas naeruhimu silla otsal otsa saama. Ning Kirsti silmavaade muutus murelikuks.

«Kas midagi on pahasti?» küsis ta poolihääli.

«Pole midagi, laps,» kostis isa talle vastu.

«Aga nad ei saa ju üle?»

Isa krõbistas tikutoosiga ja läitis uuesti sigareti.

«No aga nad võivad ju üle teise silla minna, kui nad siit ei saa?» leidis Kirsti väljapääsu.

«Muidugi!» nõustus isa. «Kes siit üle ei pääse, võib minna üle teise silla.»

«Aga mis nad siit siis tükivadki?» imestas Kirsti.

Onu Juhan muigas.

«Kuidas sulle seda öelda...» otsis ta sõnu. «Vaata, asi on selles, et inimene peab üle silla minema. Justament, inimene peab üle silla minema.»

«Siis ka, kui on juba üks sild ja sellest on mindud?»

«Siis ka!» kinnitas onu Juhan. «Sest sellest teisest käivad kõik üle, aga inimene on juba niisugune, et ta tahab ka sealt üle minna, kust üle ei pääsegi. — Kas said aru?»

Kirsti noogutas. Teinekord ongi mõistlik pisut umbmääraselt vastata. Ja siis nad vaikisid, ning see oli mõtlik vaikus. Kuni signaalarv kuulutas lõunavaheajale lõpu.

Mis vaev see jalavaev veel pidi olema, see polnud Kirstile päris selge. Kui ta sammus üle silla, üle sellesama, mis asus laagrist tükk maad allpool ja millest kõik nurisemata üle käisid, siis ei vaevanud teda miskit. Hoopiski meeldis talle veel ronida silla käsipuule ning vaadata sealt alla vette, kus teinekord sagis parv pisikesi kalakesigi. Mõistagi võis käsipuul kõõluda ainult siis, kui isa või onu Juhan või keegi teine seda pealt ei näinud. Aga siinsamas silla otsa juures õitsesid veel kullerkupud. Suured, võikollased ja hoopiski mitte niisugused, millised ema oli vaasi ostnud juhusliku lilletädi käest.

Kirsti kükitas kullerkupupuhma juures ja imetles pikka aega õisi. Lõpuks murdis neist ühe endale ja astus sillale. Ent siin jäi ta äkki mõttesse. Oleks olnud paras juhus käsipuulegi ronida, kuid ta pööras ringi ja astus sillalt uuesti maha. Keskendunult kõmpis ta kallast mööda tagasi selle silla juurde, mille isa ja onu Juhan olid ehitanud.

Ja siin ta siis oli, see sild — ainult kaks palki üle jõe, kus juures see jämedam palk ei olnud liiga jäme, aga see teine veelgi peenem. Kuid mõlemad palgid olid hästi pikad palgid ja onu Juhan ning isa olid nad kaevanud otsapidi kaldaisse. Lisaks kinnitanud veel vaiadega, et nad kindlalt seisaksid ja et vool — kui vesi juhtuks tõusma — neid ära ei viiks.

See oli igas suhtes korralik ning tugevasti tehtud sild. Ainult et Kirsti ei tohtinud siit üle minna, nii oli isa talle öelnud. Sest ta oli alles liiga väike, et üle silla minna, millest kõik üle ei pääse.

«On väga halb, kui oled alles liiga väike,» arutles Kirsti endamisi ja astus kaldasse kaevatud palgiotstele. Niipalju ometi pidi talle olema lubatud.

«On väga halb,
kui laps on alles väike,
aga siin on sild,
ja inimene peab üle silla minema,»

lõi Kirsti silla otsal seistes laulu. See oli ilus ning mõttekas laul, kuigi ehk pisut nukravõitu viisiga. Aga ei olnud ju sõnadki selles laulus kõige lõbusamad.

Jõgi voolas laisalt ja vee kohal tiirutas siniste tiibadega kiilike. Hetkeks puhkas kiil sillal tiibu, ent tuiskas siis uuesti jõe kohale. Kirsti lõi uue laulu, ja see laul jutustas kiilikesest, kes lendab üle vee ega vaja kaldalt kaldale pääsemiseks üld-

segi silda, ja inimesest jutustas see laul, kes jälle peab üle silla minema.

Niimoodi lauldes oli ta astunud maasse kaevatud palgiotsi mööda edasi. See ei olnudki väga raske ega keeruline. Ja liiga rasked polnud needki paar sammu, mis viisid teda mööda silda jõe kohale.

Otse ta jalge all voolas vesi. Aeglaselt ning pikka. Kuid sellegipoolest oli natuke jube siin niimoodi seista. Aga natuke hea ka.

Muidugi, isa ei olnud lubanud teda sellele sillale tulla, kuid kaldale kaevatud sillaotsal võis ta seista või kõndida igatahes. Ja nüüd oli ta ju ainult natuke vee kohal ka. Nii natuke, et see küll ei oleks tohtinud midagi lugeda. — Ta vaatas ettevaatlikult ringi. Mitte kedagi ei olnud näha. Laagris olid alanud õppused ja kära ning jutukõmaga kostsid siia vaevu.

«Noh,» ütles Kirsti endale, «ma olen sellel sillal ikka käinud, ja ma olen alles väike ka ega peagi sellest sillast päris üle minema.» — Need olid rahustavad sõnad ja ta arvas, et on sellel sillal nüüd juba nii palju olnud, et võib minna ka tagasi. Ainult et enne tagasiminekut võiks astuda veel pisut edasi. Natukene vaid.

Ta läkski edasi. Üliväga ettevaatlikult. See polnudki nii hirmus, ja kallas selja taga oli siinsamas ning päris lähedal.

Keset jõe purjetas pärioolu tüüakas lepalatv. Ta oli purjetanud vist juba väga kaua ning väga pika tee, sest ta oli parasjagu sasisatud ning muserdatud ja ta lehed joogiküllusest hoolimata lontis ning pisut närbunud. Kuid üht oksa sirutas latv kõrgele veest välja ja see oli kui roheline puri ta kohal uhkelt püsti.

Latv purjetas sillani, aga siin jäi ta uhke puri palgi taha kinni. Latv pööras ennast ringi, ent abi sellest ei olnud. Oks vaid haakus veel tugevamini sillapalgi taha ja ta närbunud lehed kõditasid nüüd Kirsti kriibitud sääri. Sest Kirsti seisis neljakäpakil keset silda ja vahtis hirmunud silmil vette.

Õigupoolest oli ta siin sillal nüüd natuke tihkunudki. Kuid jätnud siis järele. Või mis mõtet ongi pilli lüüa, kui pole kedagi, kes seda näeks või kuuleks.

Jõgi voolas, ja lepaoks kõditas Kirsti sääri. Ja see oli ainult lepaoks, kuid sellegipoolest oli ta siin Kirstile seltsiks.

Päris suureks seltsiks kohe.

«Sinul ka on paha,» ütles Kirsti oksale. «Sest sina tahad purjetada edasi, aga mina jälle...»

Oks ei vastanud midagi; ta ainult vabises, sest vool kiskus latva endaga kaasa.

«Sa ära karda,» ütles Kirsti, «ja mina ka ei...» Ning ta vaatas kaldale selja taga.

Kallas selja taga polnud just lähedal. Kirsti viskas pilgu ette. Kuid ka see kallas oli kaugel. Ja ta vaatas uuesti selja taha.

Oks sillapalgi taga vabises nüüd veelgi abitumalt ja vool oli kiskunud ta päris pingule.

«Aga sina ka ära karda,» ütles Kirsti oksale. «Ja mina aitan sind!»

Oksa aidata ei olnud niisama lihtne, vool rebis latva mehemoodi, ja see polnud mõni tilluke latv; ta oli Kirstist endast hoopiski pikem ja oks ise ka oli üsna paindumatu ning jonnakas.

«Sa ära ole niisugune paha!» riidles Kirsti oksaga ja ähvardas, et ei aita teda üldse, kui ta niisugune jonnakas on. Ainult et oks ei muutunud sellest vähem jonnakamaks, kuid Kirsti aitas teda ikka.

Niimoodi ning pärast pikka pusimist pääses latv viimaks silla tagant lahti. Ta keeras end sellele ja teisele küljele ja oli oma vabadusest nagu natuke nõutu.

«Rumal oks!» naeris Kirsti. «Sa võid nüüd edasi purjetada nii palju kui tahad. Sest mina ju aitasin sind!»

Latv näiski seda nõuannet kuulvat. Ta sättis uuesti tüükaotsa täävina ette, ja seejärel tõstis ka oksa jälle uhkesti püsti. Ja Kirstile näis, nagu oleks oks talle rõõmsalt lehvitanud ja ikka aina lehvitades purjetanudki allavett.

«Head teed, oks!» hüüdis Kirsti talle järele ja hakkas uuesti naerma. «Head teed!»

Siis vaatas Kirsti jälle kaldale. Kuid selja taha enam üldsegi mitte, vaid ainult ette.

Kallas ei olnud vahepeal lähemale tulnud.

«Noh, aga nüüd mul pole enam palju minna,» ütles Kirsti. «Pole üldse palju minna...»

Ta hakkas uuesti minema. Neljakäpakil küll, kuid siiski edasi. Sest olgu, et väike, oli ta inimene ja pidi minema üle silla.

PURJED

Ja isa kirjutuslaua ehitati laeva.

Lasteajakirja lisast leidis isa laeva plaani. Selle laotas ta lauale laiali ja uuris jooniseid üksisilmi ning kaua. Ta ümises Kuukaraadža laulu, aga Kirsti oli laua otsas põlvil toolil ja toetas lõuga käeseljale.

«Stringerid, stringerid...» pomises isa. «Stringerid kolm-kümmend neli senti... Hm... Aga achterpeegel...?! — Tont võtku, siin midagi nagu ei klapi!»

Kuid järgmisel õhtul olid kirjutuslaua laeva plaani kõrval joonlaud, haamer, naelatopsik, ema leivalõikamise nuga, naaskel, traati, nõõri ja palju teisi esemeid, mis sellel laual kunagi polnud olnud, aga lisaks veel onu Oskari vineerisaag ja onu Juhani pitskruvid.

«Aa-ai-ai-aa, aa-ai-ai-aa...» ümises isa oma laulu.

See oli väga vaikne õhtupoolik, kuna Kirsti vaatas ja vaikis, aga ema ei rääkinud isaga ainsatki sõna. Sest isa saagis onu Oskari vineerisaaga õhukesest hõõveldatud lauast liiste, aga enne seda oli see laud olnud köögikapi riiul.

Hommikul süütas ema isa saetud liistudega pliidi alla tule. Isa jõi kohvi ega lausunud Kirstilegi sõnakest. Ja seda polnud ka vaja, kuna Kirsti juba teadis, et stringerid laeva karkassi jaoks saetakse ainult niisugusest lauast, mille süü ei jookse viltu ega ole kõver.

Ainult niisugusest lauast saetakse stringerid laeva jaoks.

Sellel õhtul jäi isa kauaks välja. Aga kui ta tuli, oli tal kaenlas laud.

Selle laua süü ei jooksnud enam viltu.

Isa kirjutuslaua ehitati laeva.

Kirsti seisis mere ääres ja tuul pillutas ta põllepaelu. Kuid meri oli vaikne ja sile ja otsekui oliivpruunis peeglis kilgendasid tas punased pihlamarjakobarad. Lai männivõra varjutas terve veerandi vettepeegelduvast sinisest taevast, kuid roheline varju ja sinise taeva piiril õõtsusid merel kajakatena valged purjed. Nad olid kaugel, väga, väga kaugel olid need purjed ja neil olid virvesabad taga.

Ja tuul pillutas Kirsti põllepaelu, ja vees kilgendasid punased pihlamarjakobarad, ja merel õõtsusid valged purjed.

Siis märkas Kirsti enda kõrval poissi. Poiss oli temast pikem. Tal olid heledad kulmud. Tal olid kuresaapais sääred. Tal oli põetud pea ja peast eemale hoidvad kõrvad. Aga tal olid töömehe käed. Ja ta vaatas Kirstile julgelt silma.

Ja Kirsti vaatas merele.

«Kas sinul ei ole laeva?» küsis Kirsti.

«Ei,» ütles poiss.

Ta vaatas merele.

«Aga kas sinul on?»

«Ei,» ütles tüdruk.

Ja nad mõlemad vaatasid merele.

Aga isa kirjutuslaua ehitati laeva.

Siin oli vaigulõhn, ja kiil, ja achterpeegel, ja kaared, ja stringerid.

Ja siin oli laaste, ja saepuru, ja kopsimist, ja kadunud asju.

Ning siin lasti vilet, ja kiruti, ja ümisedi laulu, ja arutati ning peeti nõu.

Niimoodi sai kiilust ja achterpeeglist ja kaartest ja stringeritest laeva puitvalge karkass. See oli graatsiline ning uhke ja ta lõhnas aurutatud puust ning vaigust.

«Isa, kas laeva ehitataksegi nii?» küsis Kirsti.

«Ainult nõnda, laps,» ütles isa.

«Ja nii kaua!»

«Nii kaua. Ja kauem veel.»

Sest laev peab seisma kindlalt vees.

Laev peab olema suur ja tugev, et taluda tormi.

Laev peab olema sale ning kerge, et purjetada nõrgas tuules.

Laev ei tohi lekkida, ja peab hästi kuulama rooli, et heitlik tuulesööst ei viiks teda kursilt.

Ja et alati jõuda sadamasse, peab laeva hoidma madalikest ning karidest ja sõitma sõidetud teid.

Sellele kõigele tuleb mõelda, kui ehitatakse laeva. Ja kui tahetakse minna merele.

Kirsti seda ei teadnud. Kuid nüüd ta sai seda teada.

Nii ehitati isa kirjutuslaua laeva.

Aga Kirsti seisis mere ääres ja vaatas sinna, kus veepeeglis helkiva sinise taeva äärel kilgendasid punased pihlamarjakobarad. Meri oli sile ning vaikne, ja ainult pinnale hingama tulnud vesilik või hetkeks jalgu kastnud putukas jätsid tasse hääbuvaid virveringe.

Merel ei olnud ainsatki purje. Kuid vees peegelduva rohelise männivõra taga seisis siit kaugena ning kättesaamatuna maa.

See ei olnud see maa, kuhu pääses mööda tiigiperve minnes.

Kirsti vaatas seda maad ja ärev rahutus pakitses ta hinges.

Siis puudutati teda õlast.

«Ma tegin laeva,» ütles poiss.

See oli madal puupinnust väljahooletatud paat. Tal ei olnud kiilu ega tüüri, paadipõhja oli pistetud žiletitera. Kuid tal oli mast, ja mastis puri. Puri oli ruudulisest vihikulehest, ja purjele oli sinise tindiga kirjutatud: $3-1=2$.

«Ma tegin selle sulle,» ütles poiss. «Kas sa tahad?»

«Tahan!» ütles tüdruk ja ta silmad olid kui oliivroheline meri, kus kilgendasid päikesesse kastetud pihlamarjad. Sest tal oli laev. Tal oli kapten. Ja meri oli. Ning kauge maa.

Laeva taha jäi virvesaba. Ja puri oli valge kui kajakas.

See oli tilluke puri.

Ja meri paistis sellest veel suuremana.

Ning maa ees oli tõepoolest väga kaugel.

Oli julgustükk minna nii tillukese purjega nii suurele merele.

Kuid isa kirjutuslaual ehitati laeva.

Ent merel pigistas Kirsti valusasti poisi käsivart. Neil ei olnud oma laeva jaoks sõidetud teid. Nende jaoks oli ainult maa ees, kuhu nad olid otsustanud jõuda. Kuid laev oli sattunud madalale.

Kirsti pigistas poisi käsivart. Aga laeva nina seisis kõrre taga kinni. Tuul surus purjele peale, kuid ta jaks oli nõrk ja laev õõtsus abitult rohututi taga.

«Ehk tuul pöörab,» ütles poiss. «Või tõuseb torm.»

Kuid tuul ei pööranud ning tormi ei tõusnud. Ja laev seisis madalal.

«Me ei saa oodata,» ütles Kirsti. «Vaata, kui palju on meil veel minna!»

«Me peame midagi ette võtma!» ütles poiss. «— Sest meil tõesti pole aega oodata.»

On raske midagi ette võtta, kui oled alles läinud merele, ja kui maa on nii kaugel, ja laev on madalas. On väga raske midagi ette võtta.

«Me peame teda viskama,» ütles poiss. «Et tõuseks laine.»

«Aga kui ta saab viga?» ütles tüdruk.

«Ükstaskõik!» ütles poiss. Sest kui kaalul on nii palju, siis ei saa endast hoolida.

Poiss pildus laeva kividega. Ta viskas kive ettevaatlikult ja mitte laevale väga lähedale. Ja kividest tõusid lained, kuid need ei ulatunud madalikule. — Raskel tunnil võidki ju paljuks valmis olla, kuid siiski pole naljaasi niisuguse hinnaga päästa madalikult laeva, mille oled ise ehitanud.

«Aga kui siiski tõuseb tuul?» ütles poiss.

«Ei,» ütles tüdruk. «Siis parem lähme ümber, kuid me ei või ometi madalikul oodata.»

Ja nad hakkasid nüüd mõlemad oma laeva pilduma. Et kas minna ümber, või et tõuseksid lained, mis päästaksid neid madalikult.

Nad ei läinud ümber. Kuid laev oli saanud viga ja triivis.

See oli parem kui olla madalikul. Kuid mitte hea, sest triiviva laevaga võib mitte kunagi jõuda sinna, kuhu oled teel.

Poiss ja tüdruk seisis murelikult kokkupigistatud suudega. Lääbakil nagu vigastatud tiivaga kajakas triivis merel tilluke valge puri. Nad vaatasid seda üksisilmi, taipamata veel täiesti, et kui oled ise päästnud oma laeva madalikult ja pärast seda ka triividki, siis ei ole su laev kadunud. Sest niisuguse laevaga ei jääda kauaks triivima.

«Vaata!» ütles Kirsti poisile ja poetas suuremasse pihku tillukesema enda oma. «Sa vaata!»

Puri merel oli tõusnud uuesti püsti. Aegamisi pööras laev nina kauge maa poole.

Nad hoidsid teineteisel käest, kaks õnnelikku väikest inimest. Nende silmis peegeldusid sinine taevaskõõr, ja oliivpruun meri, ja punased pihlamarjakobarad, ja kauge päikeselaiguline kallas, ja valge puri.

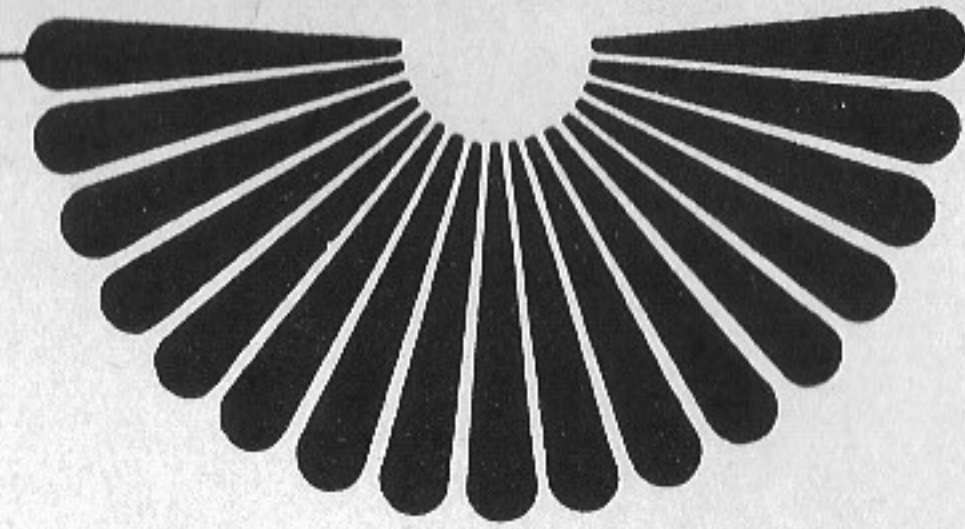
Aga puri paistis tillukesena ning kaugena ja valendas kui kajakas lõputult suure mere rüpes. Ta rühkis aina edasi ja lõbus virvesaba ajas teda taga.

Kuid isa kirjutuslaual ehitati laeva.

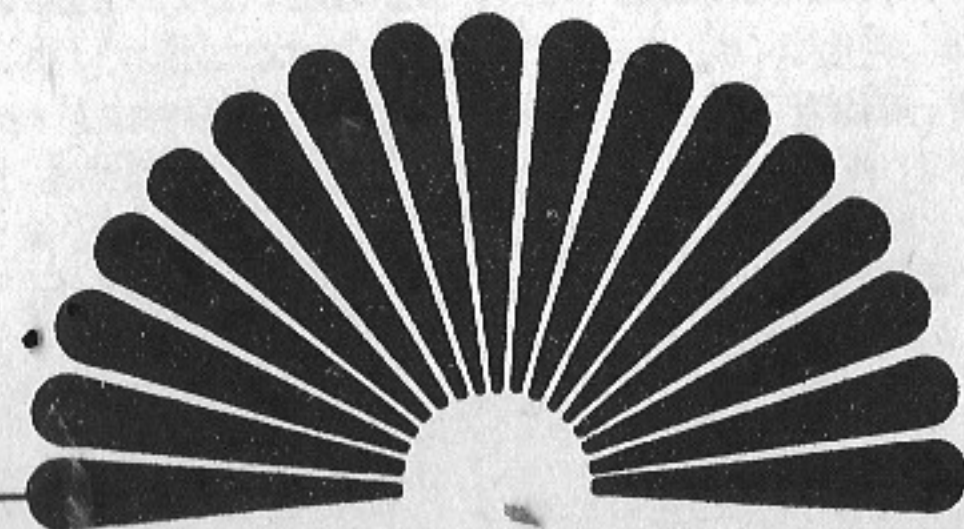
Seda ehitati asjata.

Sest neile, kes on enda tehtud paadiga läinud merele, ei ole tarvis teiste ehitatud laeva.

1961—1963

Väike armas Berbara

VÄRB-VÄRVUPOEG VÄRVUKE

Maailm

Silts, siis niisugune on maailm! Sa armas aeg — hinge võtab kinni!

Värb-Värvupoju kükitas vana kuldnokapuuri lennuaugus ja värises. Värises hirmust, erutusest ja rõõmust. Maailm oma värvide ja lõhnade ja avarusega otsekui tormas talle vastu ning peale.

Missugune kummaline maailm!

Missugune joovastav maailm!

Missugune... pisut hirmutekitav maailm ka!

Värb-Värvupoju saputas endal suled turri. Kõik viimaseni, kõige tillukesema udusuleni.

Nagu hallikaspruun suletopp täitis ta nüüd kogu lennuaugu. Ning pesalävi embas ta sulgi, hellalt nagu ema. — Oh kui suurena ning tugevana tundis end nüüd äkki väike varblane! Ta tilluke süda täitus kirjeldamatu südidusega.

Silts! — hüüdis värvupoeg otsekohe väljakutse maailmale. — See olen mina! Mina! Mina! Silts-tsirp!

Kõik, mis väike värvupoeg oma pesaavas nägi, ei olnud suur maailm veel hoopiski. Ei olnud poolt, ei veerandit, ei kahekandikku maailmagi. See oli vaid tosinajagu jämedaid kaseoksi tema all. Oli teist niisama palju peenemaid ülal. Oli suur sõõm lembet tuuleõhku. Oli lõhnav lehtedetüll ümberringi, millest läbi kumas pisut päikest ja taevasina ja maja kõrge otsaviil, tumma tähtsust taevani täis oma tumepruuni värvikuue all. Ning see oligi kõik.

Kõik!

Ent ometi oli seda palju. Hirmus palju kõike ühekorraga

Värb-Värvupoju jaoks. Sest mis oli siis Värb-Värvupoju siia-
maani maailmast näinud? — Ainult pisut ähmast valguskuma
lennuaugust. Ning mõnd juuspeent päikesetriipu pesakasti sei-
nal. Toda viimast ainult tänu sellele, et pesakast polnud enam
ammu mingi pesakast; vana sara ning lagunened korv oli ta.

Silts! See olen mina! — joovastus Värb-Värvupoju. — Mina!
Mina! Mina!

Lora puha!

Pesakastis oli veel kolm väikest öde-venda värvukest!

Kas nad sellega leppisid, kuidas Värb-Värvupoju lennuavas
säutsus? — Ei maksa arvata!

Silts! Ärge trügige! Silts! Lollikesed, jätke järele, silts!
Silts-tsirp! — hädaldas Värb-Värvupojuke pesakastisus. Ta
surus vastu mis võis. Kuid tagant suruti tugevamini.

Mis pidi Värb-Värvupoju tegema? — Ta ajas ennast veel
rohkem kohevile. Nii kohevile kui vähe sai. Ja seisis kui tropp
augu ees. Ihust-hingest, kogu trotsiga. Aga mis maksab ühe
värvupoja trots kolme värvupoja trotsi vastu? Midagi! — Tropp
lendas augu eest täie vaardiga.

Et ta lennanud oli, seda taipas Värb-Värvupoju alles siis,
kui istus tükk maad allpool peenikesel kaseraol. Helde taevas —
mis tunne see oli! Algul kukkuda. Nagu kivi. Pea ees. Jalad ees.
Külg ees. Jalad ees. Süda hirmust lõhkemas. Ja siis, otse ise-
enesest, löövad tiivad laiali. Kukkumine kaob. Libised läbi õhu.
Ja siinsamas, jalge all, on oksaraag. Võta istet, palun. —
Jumalik!

Silts! — hüüdis Värb-Värvupoju üles.

Silts! — vastas teine värvupoju pesakastiavast. Ja sadas
omakorda alla. Nagu kivi. Pea ees. Külg ees. Jalad ees. Siis lõi
tiivad lahti. Ja istus oksal. Värb-Värvupojust pisut allpool.

Silts! — hüüdis Värb-Värvupoju alla.

Silts! — hüüdis teine värvuke alt vastu.

Silts! — kuulutas kolmas varblasepoeg ülalt.

Silts!

Silts!

Silts-tsirp!

Oli see alles muusika! Rõõmus muusika. Erutusest tulvil.

Silts! — hõikas Värb-Värvupoju ja tõukas enda oksalt lahti.
Ta langes robinal sirelipõõsasse. Langes koguni läbi põõsa ja
leidis enda maast.

Ime oli see maa. Imede ime!

Missugune kindel jalgealune!

Ning kui ruumikas veel!

Silts! Silts! Silts! — säutsus Värb-Värvupoju. — Silts, mis
tublid tiivad mul on! Ja kui kerged kepsad veel, silts, silts, silts!
Värb-Värvupoju keksis oma kergetel kepsadel kadrilli küm-
met kanti. Siis avas oma tublid tiivad ja tõusis sirelipõõsasse.

Vurdi! alumisele oksale. Vups! ülespoole. Vups! — vups! —
vurdi! lausa ladvatippu välja.

Silts! — hüüatas Värb-Värvupoju sireliladvas, kui ringi
vaatas.

Kirsid õitsesid. Valgelt nagu lumesadu.

Õunapuid kattis roosa õitevaht.

Otsekui tuhat päikest kiirgasid rohus võililled.

Oli see vast alles maailm! Lõhnava, sumisev, värve täis ja
läretu.

Silts, maailm! — hõikas Värb-Värvupoju. — Minu maa-
ilm! Minu! Minu! Minu! — Ta lendas vurinal kirsioitesse.

Sealt õunapuisse.

Ja maha võililled keskele.

Maas ukerdas mutukas. Värb-Värvupoju sihtis teda silma-
nurgast. Kuni tonksas nokaga.

Tonksas mööda.

Ka teist korda tonksas mööda.

Kolmandal korral sai kätte.

Silts! Silts! Silts! — kuulutas ta tehtut kogu maailmale. Ja
tonksas noka võililleõide. Otse õie keskele.

Värb-Värvupoju nokk sai õietolmust üleni kollaseks.

Sel õhtul heitiski Värb-Värvupoju kollase nokaga magama.
Best ta oli alles kollanokk värvupoeg ega osanud veel nokka
puhtaks pühkida.

Aga mine tea — vahest ei tahtnudki!

Suur saiatükk

Värvuema leidis mutuka. Toreda tõugukese.
Värb-Värvupoju memme kõrval ajas noka ammuli. — Anna siia, silts!
Värvuema pistis putuka endale pugusse.
Silts! Silts-tsirp! — nurises Värb-Värvupoju. — Minule? Aga minule, minule?
Värvuema siis andis pojale ka. Andis Värb-Värvupojule nokaga lagipähe.
Sina, kollanokk, jõmpsikas, häbi, tetetet! — sõitles ta. — Värvusuled sul seljas, tiivad kannavad, on aeg ennast ise toita!
Küll solvus nokahoobist Värb-Värvupoju.
Lähen ära, tetetet! — kuulutas värvuemale. — Lähen ära, ei tule tagasi. Enam näolegi ei anna! Said nüüd, silts!? Tsirp!
Ja tõusiski vurinal lendu Värb-Värvupoeg. Lendas aiateibasse. Lendas aiateibast sirelisse. Lendas sirelist üle aia toomingasse.
Lendan ära, tsirp! Ära! Ära! — teadustas toomingal. Ja lendas pihlakale.
Lendas pihlakalt üle tänava kasele.
Lendas kaselt üle õue ploomipuule.
Lendas ploomipuult üle uue aia katusele.
Lendas katusele üle uue tänava uuele katusele.
Lendas uuelt katusele üle uue aia uuele kasele.
Lendas uuelt kaselt üle uue aia ja uue õue ja uue katuse ja uue tänava ja laskus vanale vahtrale.
Unustas Värb-Värvupoeg lennates solvumise hoopiski. Oli ju tore lennata. Ja ilma vaadata. Kogeda ning targemaks saada.
Vahtrapuu alla tuli taat väikese plikatirtsuga. Võtsid mõlemad pingile istet.

Aga ülal vahtraoksas istus varblane. Värb-Värvupoeg.
Taadi jalge ette kogunesid tuvid.
Värb-Värvupoeg laskus paar oksa allapoole. Vahtis tuvisid.
Vahtis ühe, vahtis teise silmaga. Vahtis mõlema silmaga.
Tule taevas appi — missugused suured linnud!
Missugused uhked linnud!
Missugused julged linnud! Ei karda inimestki!
Jaa, Värb-Värvupoeg — tuvide eest hoia end, tetetet!
«Vanaisa, vaata, tuvid tulid!» hüüdis tüdrukutirts. «Mis meil on tuvide jaoks kaasas, vanaisa?»
«Saiake!» naeris vanaisa. «Tuvikeste jaoks on meil alati kaasas saiake.»
Värb-Värvupoeg vaatas vahtra otsast. Vaatas ühe silmaga, vaatas teisega. Vaatas mõlemaga ega uskunud päriselt kumbagi. Ja laskus veel paar oksa allapoole.
See oli nõnda! Täpipealt! — Taat poetas saia ja viskas tuvidele!
Tetetet! — karjatas vahtraoksas Värb-Värvupoeg. — Sai! Sai! Sai! Minu sai, tetetet!
Tuvid paterdasid taadi jalge ees, nokkisid saia ega teinud Värb-Värvupoega kuulmagi.
Bluh! Säuh! Vups! Vips! Vurr! hüples vahtraokstel varblane. Ja tuvid maas nokkisid saia.
Missugused paksukerelised linnud, tsirp!
Missugused jultunud linnud, tsirp!
Missugused õgardid, tsirp!
Hei, käige minema! Minema! Minema! Käige minema siit, tetetet!
Büstikväledalt oli varblane vahtraoksalt maas ja keksis, suled turris, tuville nina alla. Tuvi sihtis Värb-Värvupojale nokaga. Sihtis lagipähe, kuid sähmas mööda. Sest ammuks see siia oli, kui Värb-Värvupoeg nokaga alles sai. Ei varblane kaht kooliraha maksa!
Otsa et tuvi nokast napsas Värb-Värvupoeg saiatüki ja keppas kähku kõrvale. Oh, oli see alles saiatükk! Maailmatu suur! Terve tubli kooruke! Kuidas nii suure koormaga vaid lendu tõused?
Vurr! laskus Värb-Värvupoja ette teine varblane. Samaaegune turris sulepall. Ja hakkas saiatükil otsast.
Värb-Värvupoeg tiris saiatükki enda poole.
Teine värvupoeg teisele poole.
Ja siis oli jaol kolmas, kes kiskus aga oma poole.
Ja siis sikutas neljas saiatükil otsast.
Ja viies sikutas mis vähe jaksas.
Ja kuues tiris.
Aga üle kuue neid saiatükile ligi ei mahtunud.
No küll tirisid ning sikutasid seda saiatükki need kuus väi-

kest värvupoega! Sikutasid ning tirisid, ja tirisid ning sikutasid. Ja tirisid ning sikutasid ja sikutasid ning tirisid. Tirisid-sikutasid seni, kuni saidki saiatükist kätte servakese. Ja lendasid selle servakesega seljakile igaüks.

Aga kohe kepsasid saiatükki sikutama seitsmes, kaheksas, üheksas ja kümnes värvupoeg. Sikutasid-tirisid, kuni said saiatüki servast igaüks oma suutäie ja lendasid sellega seljali kah.

Ent siis kepsas uuesti ligi Värb-Värvupoeg, haaras ülejäänud saiatüki nokka ja lendas vurinal vahtralatva.

Nüüd oli see saiatükk päris paras kandam Värb-Värvupoja jaoks.

Siinsamas vahtraladvas nokkis Värb-Värvupoeg saiatüki lõpuni. Pühkis siis noka puhtaks ja vaatäs alla.

All polnud enam huvitavat midagi. — Taadi väike sai oli otsa saanud.

Tsirp! — hüüdis Värb-Värvupoeg alla taadile. Siis aga lendas edasi.

Uusi seiklusi otsima.

Liimukas

Värb-Värvupoeg sattus vihmaussile.

See oli oma asjatoimetustega liialt hommiku peale jäänud vana ööuss. Pikk kui nөөr. Jäme nagu nөөr. Va igavene liimukas!

Tsirp, tetetet! — käratses Värb-Värvupoeg, ajas suled turri ja keksis ümber ussi. — Tsirp! Tsirp! Tetetet!

Liimukas roomas rabelemisi üle kruusa. Ju taipas ise samuti, et oli hilja peale jäänud.

Värb-Värvupoeg aga keksis ümber liimuka. Sihtis teist sellest ja teisest silmanurgast. Sihtis silmanurgast ja sõimas ning käratses.

Best liimukas oli suur.

Liiga suur liimukas oli see.

Liiga suur ja jäme liimukas.

Nii suur ja jäme liimukas, et Värb-Värvupoeg ei usaldanud talle nokagagi äiata.

Või mis veel nokaga äigamisest; ei usaldanud liimukale lausa ligigi minna Värb-Värvupoeg.

Ja ometi — missugune suutäis!

Terve eine kohe ja rohkemgi!

Kuidas see siis ei tee hinge täis, tsirp, tetetet?

Minu! Minu! Minu! — kisas Värb-Värvupoeg kuidas kõri vähe võttis. Ning kukkus uuesti sõimama:

Uh, tetetet! Uh, tetetet! Uh, tetetet!

Vurinal laskusid kruusale teised noored varblased. Keksisid kah liimuka ümber ja sihtisid teist silmanurgast.

No oli ilka asja küll, mida sihtida.

Pikk kui nөөr teine. Jäme nagu nөөr. Va igavene liimukas!

Missugune suutäis!

Terve eine kohe ja rohkemgi!

Ainult et suur. Liiga suur. Liiga suur ja jäme liimukas, uh!
Tsirp! Tetetet!

Lõid alles tantsu värvupojad liimuka ümber. Ja küll rüsesid ning kisasid. Aga kõige pöörasemalt keksis ja kisas ja rüses Värb-Värvupoeg.

Sest lõpuks oli see ikkagi Värb-Värvupoja liimukas. Mis sellest, et liiga suur. Ja liiga jäme. Ning juba läinud, kivi alla pugenud.

Mis sellest, uh, tsirp, tetetet!

Saba

Värb-Värvupoeg otsis öömaja. Nii sattuski viimaks platsile metsviinapuuväätidesse kasvanud müüri ääres.

Uh, oli see alles hüva paik, see müüriäärne siin! Hoopis miskit muud kui mõni pööning, räästaalune või vahtravõra, kus Värb-Värvupoeg oli seni ööbinud. Ei oleks õige asi, kui siit mõnd värvulindu eest ei leiaks!

Ega pidanud pikka plaani Värb-Värvupoeg. Nagu süstik vilksas ta viinapuulehtedesse.

Helde taevas — oli siin alles seltskonda koos! Otse ime, et üks veel juurde mahtus. Ega niisama mahtunudki, tuli tublisti trügida.

Tsirp! Mina! Mina tulin! Mina, mina, mina! — kuulutas Värb-Värvupoeg endast otsekohe. Ta kükitas väädivarrel, ajas auled kohevile ja vahtis väljakutsuvalt ringi.

Varblastel polnud uustulnuka jaoks mahti. Neil oli Värb-Värvupojatagi omavahel hõõrumist-õiendamist küllalt.

Uh, tsirp! — solvus Värb-Värvupoeg. Kas siis selle jaoks hulga sekka tulnud sai, et siin niisama tukkuda? Ei, vennad varblased, nõnda ei lähe; ei ole nõndaviisi õiget uinumist ega ärkamist!

Tsirp, kassil nokkisin silma välja! — kuulutas Värb-Värvupoeg ja tonksas lähemalseisjale nokaga lagipähe. — Tsirp!

Värvud ümberringi vakatasid.

— Nokkisin välja, tsirp, mõlemad silmad nokkisin!

Kuulake Värb-Värvupoega! — kisasid varblased. — Kassil nokkis silmad välja Värb-Värvupoeg, tetetet, kuulake!

Keele ka! — kinnitas Värb-Värvupoeg. — Keele ka nokkisin välja, tsirp! Tsirp-tsirp!

Keele ka! Keele ka nokkis välja Värb-Värvupoeg! — kisasid varblased. — Keele ka nokkis välja, kuulake!

Oli ikka uudis küll!

Luiskab? Aga kui luiskab? — löid mõned kahtlema. — Kui äkki luiskab Värb-Värvupoeg, tetetet?

Et luiskab või? Et luiskab?! — solvus Värb-Värvupoeg. — Tooge mulle siia kass, nokin surnuks ta, tsirp, tetetet! — Ja virutas naabritele vasakul ja paremal nokaga.

Uh, vaat on värvuke! — kisasid varblased ümberringi. — Uljas värvuke! Vapper värvuke! Uh, tetetet!

Iga kassi nokin surnuks, tsirp! — kuraasitas Värb-Värvupoeg. — Tooge siia kass, tooge kaks kassi, silmad nokin välja, keele nokin välja, surnuks nokin nad, tsirp, tetetet!

Vaat missugune varblane oli Värb-Värvupoeg!

Luiskad! Seda luiskad, Värb-Värvupoeg! — leidus uusi kahtlejaid. — Seda luiskad! Luiskad, luiskad, tetetet!

Tooge kass! — kuulutas Värb-Värvupoeg. — Tooge mulle kass, tsirp! Tooge kass! — Ja äigas nokaga, kellele aga ulatus.

— Uh, kus on alles värvuke!

— Söakas värvuke!

— Uljas värvuke!

— Vapper värvuke, tetetet!

Tooge mulle kass! — säutsus Värb-Värvupoeg kümne eest. — Kass! Kass, tsirp! Kass! Kass! Kass! — Ja vemmeldas varblasi ümberringi, nii et suled lendasid.

Päris pööraseks vemmeldas end see Värb-Värvupoeg seal viinapuuväätides.

Polnud ümberringi ühelgi asu.

Aga saba? — märkas äkki keegi varblane. — Kus on Värb-Värvupoja saba?

Sabin viinapuuväätides vakatas. Hullukombel vaikseks jäi siin väätides.

Saba? — imestasid värvulinnud ümberringi. — Saba? Saba? Kus on Värb-Värvupoja saba?

Tsirp! — hüüatas Värb-Värvupoeg.

Ei silpi vähem ega rohkem.

Saba? Saba? — kisasid varblased. — Saba? Kus on saba? Saba? Saba, tetetet?!

Tsirp! — See oli kõik, mis Värb-Värvupoeg üle noka sai.

Ei piuksugi enam kassist!

Saba? Saba? Saba? — kisasid varblased. — Kuhu on jäänud saba, Värb-Värvupoeg? Saba? Saba?

Aga kuhu nii väga võibki siis jääda ühe värvulinna saba? Teada, kuhu! Eks ikka — Kiisu küünthe vahele.

Kuhu mujale?!

Kes seda siis ei tea!

Ei mujale! Ei mujale! Ei mujale! — kisasid varblased. — Ei

mujale, uh, luiskanokk! Luiskanokk! Luiskanokk on Värb-Värvupoeg! Luiskanokk! Luiskanokk, tetetet!

Viinapuuväätides tõusis kõrvulukustav kisa. Lehed hakkasid sabisema. Hullupööra! Ja nagu lingukivi lendas viinapuuväätidest välja üks sabata varblane.

Lendas?

Lennanud ta midagi. — Visati!

Tsirp! Uh! Tetetet! — söimles Värb-Värvupoeg platsil. Kuid siia nakitses sasitud suled siledaks. Ja pugus vargakombel ning salamahti viinapuuväätidesse tagasi.

Seest selleks öhtuks oli seltsist küllalt. Võis silma looja lasta.

Kirsid

Uh mutukat! Uh mutukat! — kirus Värb-Värvupoeg. Oli teine pool hommikut tühja jahtinud. — Uh mutukat! Ei taha-tahagi mutukat, tsirp! Kirsid, kirsid küpsed! Kirsid! Poisid, kirsid! Kirsid, tsirp? Tsirp-tsirp?

Kirsid! Kirsid! Kirsid! — kisasid värvulinnud. — Kirsid, tsirp! Küpsed kirsid, tsirp, tsirp, tsirp! — Ja kogu parv tõusis vurinal lendu.

Kirsid olid küpsed jah.

Kõvasti oli kirsipuis pidu peetud.

Sest oli juuli. Juuli juba.

Vurinal-parinal lendas värvuparv üle aia. Lendas üle ja laskus vahtralatva. Katusele. Aiäteibasse. Kes kuhu mahtus.

Tsirp?! — imestas Värb-Värvupoeg vahtraladvas.

Tsirp?! Tsirp?! Tsirp?! — imestasid varblased vahtraladvas. Katusel. Aiäteibas. Imestasid igal pool, kuhu keegi mahtunud.

Oli asja imestada küll.

Asja hullumoodi!

Sest aias seisis inimene. Veider inimene. Seisis, kaabu silmil. Hõlmad lotakil. Käed risti laiali. Seisis kõrgel kirsiladvas ja vehkis varrukatega.

Ja kuidas vehkis veel. Uh!

Vahtisid värvud inimest. Vahtisid vahtraladvast. Katusel. Aiäteibast. Igalt poolt, kuhu keegi mahtunud.

— Tsirp?! —

— Tsirp?! Tsirp?! Tsirp?! —

Ja mis sa siin öelda oskadki?! —

Aga inimene kirsi ladvas muudkui vehkis varrukatega. Küll vehkis, tule taevast appi!

Uh seda inimest! Hullu inimest! Uh, tsirp, tetetet! — Ja vurinal tõusis värvuparv uuesti lendu.

— Kirsid, poisid!

— Kirsid! Kirsid! Kirsid!

Vurinal-parinal lendasid värvud-linnukesed üle uue aia. Lendasid uuesti üle. Ja laskusid, kuhu keegi.

— Tsirp?! —

— Tsirp?! Tsirp?! Tsirp?! —

Siin sama lugu.

No said värvukesed sellel päeval alles lennata. Ja ei kuskil paremat. Üks lugu igal pool.

Jõudsid varblased tiiruga esimese aia juurde tagasi.

Inimene seisis endiselt kirsiladvas. Ja viibutas aga varrukaid.

Värvud-linnukesed vahtisid veidrat inimest üksisilmi. Vah-tisid vahtraladvast. Katusel. Aiäteibast. Kuhu keegi ennast sattinud, sealt vahtis.

Ühe silmaga. Teise silmaga. Ühe ja teisega.

Pikalt ja ainiti.

Tetetet! — sähvas äkki Värb-Värvupoeg. — Aga silmad? Silmad? Kus on inimese silmad?

Silmad? Silmad? Kus silmad, tsirp? — löid varblased kära lahti.

Värb-Värvupoeg laskus vahtraladvast aiäteibasse.

Lendasid aiäteibasse kokku kõik varblased.

Siinsamas punasid kirsid. Veripunaselt. Kutsuvalt. Üli-ahvatlevalt.

Aga inimene kirsiladvas viibutas varrukaid.

Tsirp! Uh! Tetetet! — keksis aiäteibas Värb-Värvupoeg ja sihtis inimest. — Silmad? Silmad, tsirp? Kaabuserva all? Kaabuserva all silmad, tsirp? Serva all, tsirp! Serva all! Serva all! Silmad kaabuserva all! Tsirp!

Serva all! Serva all! — kisasid värvud. — Silmad kaabuserva all! Serva all, tsirp!

Ei ta näe, tsirp? — sattus Värb-Värvupoeg ärevusse. — Ei ta näe, tsirp? Ei näe, ei näe, tsirp! Ei ta näe, tsirp-tsirp!

Aga kui näeb, tsirp? — olid kõik varblased äkki ärevust täis.

— Kui näeb? Kui näeb, tsirp? Kui ta näeb, tsirp? Tsirp-tsirp? Oli alles laat lahti siin aiäteibas!

Tsirp! Tsirp! Tsirp! Uh! Tetetet! Tetetet! — kirus Värb-Värvupoeg kuidas kõri võttis. Ja vupsas äkki vilksti kirsipuusse. Kõige lähemasse.

Kirsid! Kirsid! Kirsid! — käras värvulaat. — Kirsid, uh! Kirsid-kirsid-kirsid!

Mina sain! Mina sain! Mina sain! — itsitas Värb-Värvupoeg ja tuliskas uuesti aiäteibasse. — Mina sain, poisid, tsirp, tetetet! — Ja lõi tantsu, et lust vaadata.

Siis vilksas kirsipuusse tagasi.

Võisid teised värvud seda pealt vaadata? Ei võinud! Pude-
nesid kirsipuisse kogu parvega.

Uh seda pidu ja tralli nüüd siin kirssides!

Aga inimene seisis keset aeda kirsiladvas, kaabu silmil, ja
vehkis varrukatega.

Vehkis jah. Mehemoodi.

Ent Värb-Värvupoeg oli juba keset aeda. Sihtis aga inimest.
Küll sihtis. Ikka sellest küljest. Ja teisest. Ning kolmandast.
Ja uuesti sellest ja teisest küljest. Ja nõnda edasi. Ja kus pistis
siis äkki käratsema: uh, tetetet! Uh, tetetet! Uh, tetetet!

Sest inimesel kirsiladvas polnudki silmi. Olid kuub ja kaabu,
kuid polnud silmi. Ei silmi ollagi!

Poisid! Poisid! Poisid! — itsitas Värb-Värvupoeg. Ja lendas
inimesele kirsiladvas vurinal lagipähe. Otse kaabule.

Uh! Tsirp! Tetetet! — keksis vahva värvuke kaabul. — Uh,
tsirp! Tsirp! Tsirp!

Keksis kaabul Värb-Värvupoeg. Aga enne kui uuesti kirssi-
desse tagasi lendas, pillas kaabuservale väikese kribala. Pisi-
kese, tibatillukese.

Et hoidku endale, et võtku vaeva eest.

Tsirp!

Ju elame ära

Värb-Värvupoeg puges praost välja kui va viimane rääba-
kas, suled tahmapuru, tolmuprügi täis. Sest must ja kitsas
oli see pragu siin korstnajalas.

Must ja kitsas, kuid soe.

Ja see oli kõige tähtsam!

Kõikitas nüüd jäätanud vahtraoks! Värb-Värvupoeg ja
soputas suled turri. Et kuub paremini sooja peaks.

Ouel krigises inimese jalge all lumi. Tigidalt ja vihatsi,
otsekui kiristaks hambaid. Korstnasuudel seisis suitsusabad,
pikad ja püstjad nagu sambad. Jäiselt ja kalgilt kumas kahvatu-
sinine taevast. Aga härmas latvade ning lumiste katuste najale
upitas end palavikupunane ja nagu külmakartlik päike.

Niisugune ta siis oli, see hommik.

Talvehommik.

Eks katsi niisugusel hommikul jäätanud oksal istuda. Ei ole
lusti maaski hüpata. Kuid paigal olla ka ei või — pakane poeb
sulgedesse.

Värb-Värvupoeg lõi lumme tallatud jalgrajal keksu. Tonkis
nokaga täpukesi kõvaks tambitud lumes. Keksis ja tonkis raja
läbi, ei saanud nokka midagi.

Lendas siis lumme mattunud prügikastikaanele. Tikkis lin-
nute kogu lume kastikaanel oma tillukest varbakirja tihedasti
tühjaks. Aga ei olnud siitki midagi võtta.

Beesama tänaval.

Ainult lumi, jää ja pakane ümberringi.

Iatus aiapostile Värb-Värvupoeg ringi vahtima. — Maja-
aknal rippus pekitüki küljes rasvatihane. Oli hoolega ametis.
Punasekõhuline leevikeste paar ludis sirelites seemnepähikuid.

Kaseladvas kraaksatas vares; küllap olid külm ja katmata laud vennikese metsatukast linna luusima kihutanud.

Värb-Värvupoeg lõi aiaposti otsas paar korda keksu ja lendas minema. Kaua sa ikka asja ees, teist taga aiateibas külmetad. Liiati kui kõht üha kurjemini oma küsib.

Suure vahtra all paterdasid tuvid. Värb-Värvupoeg tuiskas vurinal paksukereliste keskele. Sihtis ühe silmaga oodatavaid nokahoope, teisega loodetavaid toiduteri. Ootas-lootis asjata, sest oli hiljaks jäänud.

Tuviparv lendas minema. Värb-Värvupoeg kepsas kogu platsi risti-põiki läbi. Ei leidnud ivakestki. Ju polnud tuvidegi eine sellel hommikul ülearu rikkalik olnud.

Värb-Värvupoeg keksis veel kord platsi läbi. Sest ei või ju olla, et sealt, kust tuviparv miskit leidnud on, värvulind midagi ei leia. Ei või olla!

Kuid sellel hommikul oli nii.

Hull lugu. Külm ja tühjakõhune lugu.

Lendas platsilt tagasi tänavale Värb-Värvupoeg. Keksis siin ja keksis seal — üks külm ja nälg igal pool.

Mis sa siin oskad olla või hakata!

Vilkas tänavalt tänavale, aiateibast teibale ja põõsast põõsale Värb-Värvupoeg. Sattus sedaviisi linnukeste söögimajakesele ühes aias.

Söögimajakeses askeldasid tihased. Suur seltskond oli neid seal koos. Sagisid ja nabistasid seemneid süüa.

Mis viga tihane olla. Igall pool öeldakse tere tulemast. Aga eks katsu varblasesulgedes läbi ajada.

Värb-Värvupoeg katsus. Vilkas linnumajakese katusele. Keksis seal ja võttis südame rindu. Siis vupsas tihaste seltsi söömaajast osa saama.

Saigi nokatäie. Ja sai teise. Ning näpsas kolmanda. Aga siis oli sõit sees. Kõva vaardiga löödi vaene värvulind valitute viljast välja.

Silus Värb-Värvupoeg suled sirelioksal siledaks. Ei teinud olnut asjakski. — Või ta sellist kohtlemist vähe tundnud! Ent siis laskus toidumajakese alla lumele. Siia oli ülalt mõndagi maha pudenenud. Ja pudenes veel lisaks. Ning kui enam midagi ei pudenenud ja tihased söögimajakese minema lendasid, takseeris Värb-Värvupoeg sellegi veel üle.

Leidis ivakese ja teise lisaks siitki.

Ikka parem kui ei midagi!

Lendas Värb-Värvupoeg uuesti aiateibasse. Saputas sulgi siin. Ja vaatas ringi.

Kalgis taevas seisid endist viisi suitsusambad. Aga päike oli juba katuse kohal.

Kiskus lõuna poole see päevake.

Tairp! — hüüdis äkki Värb-Värvupoeg. Esimest korda sellel hommikul. Ja pistis keksu lööma. Võta sa kinni, kas külma-vaust või lihtsalt heast meelest, et hing ikka alles sees. — Tairp, elame kuidagi ära!

Jah — ju elame, ju elame kuidagi ära, Värb-Värvupoeg!

Kevadet säutsumas

(Autor kostab sõna tõe kaitseks)

Õeldakse, et varblane ei too kevadet. Taevas halasta — mis-sugune laim!

Ei tea, kes selle kevade siis veel toob kui mitte varblane?!

Eks astume ühel märtsipäeval tänavale. Nii kuu algupoole. Me vilditaldade alla jääb talvest määrdunud lumi. Püdel, sitke ja kleepjas mass. Ilmateade lubas selget, päikesepaistelist päeva; meie miskipärast midagi sellist ei näe. — Teada see ilmajaam! Taeva nägu on hägune, ei ole pilvi ega päikest. On mingi vastik uduvine, külm ja niiske kui koeranina, ja see salakaval nina nuusib ja nuusib meid, kuni leiabki pilu või prao, kustkaudu ihu juurde pääseb. Prrrr!

Mnjaa, see kõik on ju nii. Ja ometi — ei kõlba, ei ole see hoopiski nõnda, vennas! Astume sellele tänavale uuesti.

Palun, nüüd kõrvad lahti!

Eks ole? Eks sealt ju hõigataksegi: tsirp! Ja seesama teisalt: tsirp! — Tsilp! kolmandalt, ja neljandalt: tsilp! — Tsilp! Tsirp! Tsilp! ümberringi!

Kuulatame vaid.

Ja nüüd hingame sügavalt sisse. Ausõna — õhk lõhnab ju kevade järele! Tsirp-tsilp-tsilp-silk-silk-silk... Mis laul siis see veel on? — Kas sa näe, eks purikas räästas tilgu! Ei noh, miks ta ei peakski tilkuma, kui päike selges taevas särab juba nagu võililleõis!

Tsilp! Tsirp! Tsilp! rökkab ümberringi. Imevaljult ja helisevalt. Tõepoolest — kogu laotus on seda sulnist muusikat täis: tsilp-tsilks-silk-sill-sull-vull-vull-vull... Veed, ju jooksevad.

Ja lumekelluke juba öitseb. Ja ongi käes aprill, ja kevad, ja mai!

Õeldakse, et varblane ei too kevadet. Kes ütleb? Kes ütleb? Kes ütleb?

Eks astugu platsi — tsilp! — kui julgeb!

Neid kuus on. Tetetet!

Ime küll — vana pesakast kase küljes on alles. Ei sügise sajud ega talve tuisud olnud temast jagu saanud. Kõigele oli ta vaprasti vastu pidanud, see vana sara ning korv.

Värb-Värvupoeg takseeris pesakasti igast küljest. Sabistas sees, keksis katusel. Vupsas uuesti sisse, kükitas lennuavas, krapsas katusele ja lõpuks loopis pesakastist välja paar räbalat.

Tsirp! — kiitles Värb-Värvupoeg pesakasti katusel. — Tsirp! Tsirp! Tetetet!

See polnud hoopiski enam see Värb-Värvupoju, kes siit-samast mullu kevadel oli läinud — kohev hallikaspruun sule-pall, pruuninokaline kollanokk. Ei sinnapoolegi! Pesakasti katusel keksis nüüd suur ja sile varblane; toreda musta nokaga varblane; soliidne tuhkhalli lagipeaga varblane; varblane, kel laiad kastanpruunid suled kaelal ja uhke valge vööt tiibadel. Jätkus küllapärast Värb-Värvupoja kuuele värve teisigi.

Tsirp! — hõikas Värb-Värvupoeg pesakasti katuselt. Ja näe — vurinal laskus Värb-Värvupoja kõrvale teine varblane.

Väike varblane.

Uje varblane.

Armas varblane!

Värb-Värvupoeg lipsas pesakasti. Ja uje varblane talle järele.

Küll kostis sealt pesakastist nüüd säutsumist!

Ja küll lendas sealt välja kõrsi, takku, karvu, sulgi ja räbalaid.

Kõige lõpuks lendasid pesakastist vurinal välja kaks varblast-värvulinnukest.

Kui Värb-Värvupoeg pesakasti katusele jälle tagasi lendas,

oli tal räbal noka vahel. Ent samas laskus katusele veel teine varblane.

Üks vana varblane, kah riideräbal nokas.

Tsirp, tuleks nagu tuttav ette! — säutsus Värb-Värvupoeg ja pillas räbala noka vahelt. — Ega see sina, taat, sina, sina ole? Tsirp!

Sina, sina kollanokk, tetetet! — säutsus vana varblane. — Mis sul siia asja, asja, asja on? Mis sul siia asja, tsirp?

Värb-Värvupoeg ajas ennast samuti koheville. Tetetet! Siin on ta ometi ilma tulnud; siiasamasse ta oma pesa teeb!

Kuula, kuula, kuula kõlupead, uh, tetetet! — Ka vana varblane laskis nüüd räbala nokast. Sest kas polnud ta omal ajal selle pesakasti pärast kuldnoka endaga kakelnud? Ühel kevadel väljamaistes sulgedes isandale alla jäänud, kuid teisel siiski oma kätte saanud? Ja kas siit katuselt omi, varblasigi, vähe alla löödud on? Uh, vennas! — Lähed sina sama teed! Ei usu, ei usu, ei usu või? Ei usu, tsirp, uh, tetetet?!

Tetetet, taat! Tetetet! Võta aru pähe! — keelitas Värb-Värvupoeg. — Võta aru, võta aru, võta aru pähe, taat, tsirp! Uh, tsirp, tsirp, tetetet! Võta aru pähe! — Aga ons varblasele seda aru nii väga vaja?

Või veel! Või veel, tsirp, uh, tetetet, kollanokk! Või aru veel! — Ja vana varblane laskis tiivad losakile.

Mis siis ikka — kui lööming, siis lööming. Mis kevad see lööminguta on! Ning kuidas mitte kakelda, kui on publikutki. Ja missugust publikut veel! — Siinsamas kaseoksas kiigub väike, uje, armas varblane, jupp jöhvi noka vahel. Uh, las käia, las käia, taat!

Ja käiski klohmine. Käis kõva klohmine siin katusel. Käis üle katuseserva räbal, ja käis teine. Siis pudenesid suled. Kolmas sulg. Ja neljas. Viies. Kuues. Ja nõnda edasi.

Päris parasjagu pudenes sulgi siin katusel.

Siis peeti pisut vahet.

Ja mindi uuesti kokku.

Ning peeti jälle vahet.

Nokad avali, tiivad losakil, suled sassis ja segi, nii põrnitseid värvulinnud teineteist. Üks ühel, teine teisel katuseserval. Aga nii see kui teine ikka alles katusel.

Kõvad löömamehed mõlemad!

Ent äkki too kolmas, too väike, uje ja armsake, vupsas pesakasti avale. Välgutaskorraks sabaga ja — oligi sees.

Säh sulle nüüd, tsirp! — itsitas Värb-Värvupoeg. — Säh sulle nüüd, tsirp! Tsirp! Tsirp! Tsirp! — Kehitas ennast korraks ja lipas kaasale järele.

Kaabak! Kaabak! Kaabak, tsirp! — tänitas katusel vana varblane. Täntas pigem imestusest ja lustist. Sest sellist nalja polnud vana värb veel näinud. Kuid katuse all pandi ühiselt

paika esimene pesajõhv. Ja kui siis Värb-Värvupoeg uuesti katusele keksas, oli vana sealt juba minema lennanud. Ja ena ka asja — on siis siin sinise taeva all ruumipuudust või? Ei sennapoolegi! Mis siin siis veel kurvastada või kaotatud taga nutta. Niisuke see varblase elu kord juba on.

Ühel pärastlõunal leidis Värb-Värvupoeg pesast muna. Ilusa valkja, toredate tähnidega täpitud muna. Küll pani imeks seda muna Värb-Värvupoeg! Aga järgmisel päeval oli mune pesas juba kaks. Ülejärgmisel kolm...

Ja siis peitis munad enda alla väike, uje, armas varblane. Helde taevas — missugused päevad need olid! Õndsust ja ärevust otsani täis.

Aga ühel ilusal päeval keksis Värb-Värvupoeg kui sada varblast pesakasti katusel. Lõi laulu laia häälega. Lõi laia laulu kogu maailmale. Lõi laulu niisugust:

*«Uh siin on varblane!
Uh krops ja terane!
Ja iga päevaga
lööb laulu vahvamini
see vapper varblane:
Ma teatan teile, et
neid kuus on! Tetetet!
Uh, kõnnid, vastu tulge, tehke järele!»*

1964—1965

PÄEVAKOER JA PEEGEL JA PÄEVAKOER

1.

Elas kord Päevakoer. Ta oli ilus, laisk ja karvane. Üle kõige maailmas meeldis Päevakoerale imetleda end kastetilgapeeglist. Best teisi peegleid metsaservas ei olnud.

«Kui pikad ning siredad ripsmed mul on!» joovastus Päevakoer. «Ja missugused punased täpukesed kulmudes!» Ta vahtis ahnelt kastetilgapeeglisse. «Kas on minust ilusamat?!»

Aga päike tõusis aina kõrgemale ja kastetilk kõrreladvas sulas üha tillukesemaks.

«Ei ole kellelgi nii siredaid ripsmeid ega nii punaseid täpukesi kulmudes!» kinnitas endale Päevakoer. Ja sulges silmad. Best igal hommikul oli see nii — öö laenas talle peegli, ent päev näppas selle otse silme alt salamahti ära. Aga enamat kui enda peegelpilti kastepiisal ei pidanud Päevakoer vaatamisväärsaks hoopiski.

Kõrs kiikus tuules ja päike paitas Päevakoera kasukat. Päevakoer sirutas end ja jäi pisitasa tukkuma.

2.

Kõrs kiikus tuules, ja koos kõrrega Päevakoer. Ning päike paitas ta kasukat.

«Kuidas igatsen ma küll peeglit, mida päev mult ära näpata ei saaks!» pomises Päevakoer läbi une. «Kuidas igatsen ma päris oma peeglit!» Ja ta lootis kõigest hingest, et ehk võib end peeglist imetleda vähemalt uneski. Kuid hommik ei ole unenägude, vaid töö ja tegude aeg, ja isegi unenäo-peegel ei ilmutanud end vaesele Päevakoerale.

«Ma arvan, et mu vastu ollakse ülekohtune!» jonnis Päevakoer. «Nii tilluke kui mu soov ka on!»

Ent peegel ikka veel ei ilmutanud end.

«Või arvan ma äkki, et mul tuleb seda peeglit otsima minna?» solvus petetud Päevakoer. «Minul endal?»

See oli nii ootamatu ja mossis mõte, mille ees unigi erguks võpatas.

Kuid selles mõttes oli ka omajagu ahvatlust!

«Jah, ma arvan seda kindlasti!» kuulutas Päevakoer ja virgus ärkvele.

Kõrs kiikus tuules ja päike paitas Päevakoera kasukat. Ainult hetke kõhkles Päevakoer. Siis lõi ta silmad lahti ja libistas kõrreladvast pilgu üle laia maailma.

See kõik, mis ta nägi, kohutas teda pisut. Sest, nagu juba öeldud, polnud ta seni rohkemat kui oma peegelpilti kastepiisal näinud ega vaadanud.

«Siiski lähen ma oma peeglit otsima!» trotsis Päevakoer ja libistas end kõrt mööda alla.

3.

Vaene Päevakoer ei olnud elus nii pikka teed käinud. Juba varsti olid ta tillukesed jalad väga väsinud.

«Aga kui ma arvan, et kas lähengi edasi?» küsis ta endalt nõu. «Öö laenab mulle peegli niikuinii.»

Kuid ta läks siiski. Kuni kohtas Rohutirtsu.

«Tere, Rohutirts!» ütles Päevakoer. «Ma otsin peeglit.»

«Vaata sa vaata, see oled ju sina, Päevakoer!» kostis Rohutirts. «Ja ütled, et otsid peeglit?»

«Äkki oskad sa mulle juhatada, kust ma oma peegli võiksin leida?» küsis Päevakoer.

«Kae?» kostis Rohutirts. «Võimalik, et oskangi. Ainult et enne seda peaksin ma teadma, mis peegel on.»

«Peegel on imepärane!» kinnitas Päevakoer. «Peeglist võid alati näha ning vaadata iseennast.»

«Vaata sa vaata!» imestas Rohutirts. Ja vajus sügavasti mõttesse.

«Vaat niimoodi, Päevakoer,» kostis Rohutirts, kui oli järele mõelnud. «Äkki ei tarvitsegi sul kaugele minna?» Ja ta võttis viiuli.

Rohutirts mängis. Mängis lõbusat tantsulugu. Aga Päevakoer kuulas teda kui võlutult. Ei märganudki, millal ta tillukesed jalad tantsuloole kaasa kepsutama hakkasid.

«Kae, sul on õigus, Päevakoer!» kostis Rohutirts, kui oli poogna keeltelt võtnud. «On imepäraselt hea näha ja tunda end peeglist.»

«Peeglist?» imestas Päevakoer. «Ma ei näe siin kuski peeglit!» Ja ta vaatas hämmastunud silmil enda ümber.

«Ei näe?!...» imestas Rohutirts omakorda. «Aga ise ometi tantsisid minu muusika järgi?»

«Oo — see ei ole see!» ütles pettunud Päevakoer.

«Vaata sa vaata!» kostis Rohutirts. «Või ei ole see?! Aga kuidas ta siis ei ole, kui ma just praegu oma muusikas nägin ning tundsin iseennast?!» Ja keeras Päevakoerale solvunult selja.

Ja päevakoer ei lausunud sõnagi. Astus aga edasi.

4.

Päevakoer astus edasi. Oh, kuidas olid ta tillukesed jalad varsti väsinud!

«Aga kui ma arvan, et...» mõtles juba Päevakoer. Aga samas meenus talle Rohutirtsu pillilugu.

«Vhii-vhii-vhuu!...» aimas Päevakoer lugu järele. «Vhuu-vhaa-vhiil!...» Ja naljakas küll — ta tillukesed jalad ei olnudki enam väga väsinud.

Ta astus virgasti edasi. Kuni kohtas Kumalast.

«Tere, Kumalane!» ütles Päevakoer. «Ma otsin peeglit.»

«Veider küll, see oled ju sina — Päevakoer!» kostis Kumalane. «Ja ütled, et otsid peeglit?»

«Äkki oskad sa mulle juhatada, kust ma oma peegli võiksin leida?» küsis Päevakoer.

«Veider küll, kui ma seda ei oskaks!» kostis Kumalane vastu. Kuid ei lausunud siis enam sõnagi, sest tal oli kärje voolimine parajasti käsil.

Päevakoer ootas väga kannatlikult, ent Kumalane, näis, oli ta sootuks unustanud.

«Khm!...» köhatas Päevakoer tagasihoidlikult.

«Veider küll, Päevakoer,» tegi Kumalane teda nüüd märkama. «Kangesti on peegli lõhn mul teiste lõhnadega segi läinud ja ma nagu ei suuda teda eraldada.»

«Peegel on imepärane!» kinnitas Päevakoer. «Peeglist võid alati näha ning vaadata iseennast.»

«Ah koguni?» üllatus Kumalane. «Siis muidugi, jah!» Ja ta asus uue kärjekannu põhja maha panema, sest eelmine oli vahepeal valmis saanud.

«Veider küll, Päevakoer,» kostis Kumalane viimaks, «kuid sul on hirmsasti õigus. Veider ainult, kuidas ma ise varem ennast peeglist näha ega vaadata ei osanud!»

«Jah?» kinnitas Päevakoer lootusrikkalt. Ja vaatas ümber ringi. «Aga kus ta siin siis on, see peegel?»

«Ise vaatasid temasse üksisilmi, aga ära ei tunne!» imestas

Kumalane. «Eks astu siis veel sammuke lähemale.» Ja ta osutas kärjele.

«Oo — see ei ole see!» ütles Päevakoer pettunult.

«Veider küll!» imestas Kumalane. «Kuulutasid ju alles ise, et peeglist võid alati näha ning tunda iseennast.» Ja ta keeras Päevakoerale solvunult selja.

Ja Päevakoer ei lausunud sõnagi. Astus aga edasi.

5.

Päevakoer astus edasi. Ja ta tillukesed jalad olid nüüd hoopis, hoopis väsinud.

«Aga kui ma arvan, et...» mõtles juba Päevakoer. Aga kohe meenus talle Kumalane, kes, lõpetanud kärjekannu, asus puhkamata ning otsekohe uue kallale.

«Ma arvan, et ma ei ole üldsegi väsinud!» kinnitas endale Päevakoer. Ja astus usinasti edasi. Kuni kohtas Sipelgat.

«Tere, Sipelgas!» ütles Päevakoer. «Ma otsin peeglit.»

«Igatahes oled sa — Päevakoer!» kostis Sipelgas. «Ja ütled, et otsid peeglit?»

«Äkki oskad sa mulle juhatada, kust ma oma peegli võiksin leida?» küsis Päevakoer.

«Igatahes ei ole mul peeglist aimugi,» kostis Sipelgas ja laskis tüüaka kuuseokka hetkeks õlalt langeda.

«Peegel on imepärane!» seletas talle Päevakoer. «Peeglist võid alati näha ning vaadata iseennast.»

«Igatahes on siin, mille üle mõelda!» kostis Sipelgas ja upitas okka uuesti õlale. «Paraku on lugu nii, et mul on mõtlemiseks mahti ainult käies.»

«Aga kui ma võiksin sind saata?» küsis Päevakoer.

«Seda võid sa igatahes!» nõustus Sipelgas.

Nad hakkasid koos astuma. Ja ehk küll Sipelgal oli kuuseokas õlal, sammus ta väga tragilt. Vaevu suutis vaene Päevakoer tal kannul püsida.

«Igatahes on see asi mulle nüüd selge,» lausus viimaks Sipelgas. «Võid ainult õnne tänada, et just minu käest juhtusid juhatust küsima.»

«Ja kus ta siis on, see peegel?» küsis Päevakoer.

«Igatahes on meil pool teed varsti seljataga,» kostis Sipelgas.

Nõnda kõmpisid nad edasi — Sipelgas okkaga kergejalgselt ees, Päevakoer kandamita pikka-pikka järel. Teel ühines kahe reisiselliga aina uusi ja uusi sipelgaid ja varsti oli neid terve killavoor.

Oh, oli see alles minek ja astumine! Oh, oli astumine vaese Päevakoera jaoks! Aga astus ära pika reisitee viimaks temagi.

«Igatahes oleme kohal!» kostis Sipelgas kõrge pesakuhiku ees.

«Oo — aga see ei ole mitte natukestki see!» vastas väga-väga pettunult Päevakoer.

«Ei ole see?!» hüüdsid jahmunult kõik sipelgad.

«Rumal Päevakoer oled sa igatahes!» kostis siis Sipelgas. «Ja mujalt otsid sa peeglit igatahes ilmaasjata. Igatahes ainus peegel, millest ma võin ennast näha ning tunda, on see kõrge pesakuhik siin!» Ja ta keeras Päevakoerale solvunult selja, ja solvunult keerasid Päevakoerale selja kõik sipelgad.

Ja Päevakoer ei lausunud sõnagi. Astus aga edasi.

6.

Päevakoer astus edasi.

«Oh ma vaene Päevakoer!» kurtis Päevakoer. Sest ta tillukesed jalad olid väga väsinud.

«Ma vaene õnnetu... Ilus ja õnnetu Päevakoer!» kurtis Päevakoer. Sest ta tillukesed jalad olid väga-väga-väga väsinud.

«Nii ilus, kui ma olen!» kurtis Päevakoer. «Nii ilus, ja kui — õnnetu!»

«Hii — nii hiluss!...» kuulis Päevakoer parastavat naeru. «Eks sa kuule!»

«Tere, ma olen Päevakoer,» ütles Päevakoer üliväga aralt.

«Ja siis?» kostis parastaja.

«Aga kes sina oled?» küsis Päevakoer.

«Kes mina olen? — Aga loomulikult Käguvaablanel!» kostis Käguvaablane kõrgilt ja liigutas närviliselt tundlaid.

«Ma otsin peeglit,» teadustas Päevakoer.

«Ja siis?» kostis Käguvaablane.

«Äkki oskad sa mulle juhatada, kust ma oma peegli võiksin leida?»

«Aga milleks sa peaksid selle leidma?»

«Peeglist võiksin alati näha ning vaadata iseennast.»

«Veel milleks see?»

«Mul on pikad ning siredad ripsmed. Ja punased täpukesed kulmudes.»

«Ja siis?» kostis Käguvaablane.

«Aga see on ju nii ilus!» tunnistas Päevakoer malbelt.

«Hii-hii, hiluss!...» susises Käguvaablane. «Kuid paras trullakas oled sa vaieldamatult!» Ja ta vaatas vaest Päevakoera hirmuäratavalt kummalise pilguga.

«Kas... kas see on... inetu?» kogeles Päevakoer.

«Hii — just vastupidi!» itsitas Käguvaablane. «Just sinu sügusesse paksukesse muneksin ma kõige meelsamini. Sinu kehas saaks minu munast vastne. Ja kui siis vaataksid peeglist, näeksid seal enda asemel — hii! — hoopis mind!»

Vaene Päevakoer oli surmani kohkunud.

«Kahju!» nähvas Käguvaablane hapult. «Just äsja munesin ühte sinutaolisse oma viimase muna. Aga ma loodan, et sind leiab mõni mu õdedest!» Viibutanud pepsilt hända, lendas Käguvaablane ära.

7.

Käguvaablane lendas ära, aga Päevakoer värises hirmust. Lausa vabises ja lõdises vaene Päevakoer. Ja alles pikkamööda toibus.

«Ma vist arvan,» ütles Päevakoer, «et ma olen üks...»

Ta otsustas selle üle veel siiski mõelda.

«Ma vist arvan,» ütles Päevakoer, «et ma olen tõepoolest üks...»

Siiski ei olnud ta veel nõus seda tunnistama.

«Ma vist arvan,» ütles Päevakoer, «et ma olen tõepoolest üks... üks... üks väga rumal Päevakoer?»

Nüüd oli ta selle välja ütelnud.

«Jah — ma arvan seda kindlasti!» kinnitas endale Päevakoer.

See oli kurb tõde. Ja kurb ning nukker oli ka Päevakoer. Ja hirmul. Ning väga, väga väsinud. Hullusti hirmul ning kurb ning väsinud.

Aga juba oligi ka õhtu. Ning tuli öö. Ja öö järel hommik.

Nagu ikka, siras hommikul kõrreladvas kastetilk. Öö oli selle Päevakoerale laenanud. Kuid vaene Päevakoer oli nii hullusti nukker ja kurb ning väsinud, et ta ei vaadanud kastetilgapeegli poolegi.

Ta kudus endale kookonit, see vaene Päevakoer. Ta kudus seda kinnisilmi ja kinnisilmi jäigi ta kookonisse nukkuma.

8.

Ühel hommikul lendas liblikas üle niidu. Ilus liblikas, kelle mustjaspruunid esitiivad olid valgete vöötidega kirjatud, aga punastel tagatiibadel olid sametpruunid täpud.

Päevakoer oli selle liblika nimi.

Krapsult ning kergetiivuliselt lendas Päevakoer üle niidu. Hullas pisut laia ojakääru kohal, kukerpallitas ümber kirjutibse Koerliblika. Sest hommik oli selge ja päikesepaistene ning lõhnas kastest ja tuhandetest lilledest.

Ühel kasteheinakörrel märkas Päevakoer päevakoera. Päevakoeral kõrreladvas olid pikad siredad ripsmed ning punased täpukesed kulmudes.

«Missugune ilus päevakoer, arvan ma!» imestas Päevakoer. «Ja kui laisk ta on ning karvane!»

Ta viskas õhus kukerpalli ja silmitses päevakoera kõrreladvas pisut pikemalt.

Päevakoer kõrreladvas vahtis üksisilmi kastetilgapeeglisse.

«Ma arvan, et rumal ning edev on see päevakoer ka!» ütles endale Päevakoer ja viskas uue kukerpalli, et päevakoera kõrreladvas veel kord pilguga puudutada.

«Aga...» ütles Päevakoer. «Aga kui ma äkki arvan, et...» ütles Päevakoer. «Aga kui ma äkki arvan, nagu oleksin... midagi seesugust juba varem ning kuskil näinud?!»

Tas aimles mingi hell ning ebamäärane äratundmine.

«Siiski — ei!» ütles Päevakoer. «Ma parem arvan, et olen juba küllalt lusti lennanud.»

Ta lendas edasi. Lendas metsaserva, kus õied pikisilmi tõlmendamist ootasid.

1967

VÄIKE ARMAS BERBARA

1.

Kare kõrs ja sakris sammal, üksik õiesilm... Üksik kivi...
Puugi üksik... Põuataevas, janus maa...

Selline on ta — Kõnnumaa.

Pole Kõnnul jõukas elu. Juhus harv, kui keegi külas käib. Vahel vares lendab üle. Lendab huupi kiil. Suve lõpul juhtumisi ritsik saeb. Muidu vaikus, vaikus, lummas vaikus, nii et kõrvadel sest hakkab vaev. Ja ainult tuul siin uitab ringi, vile suul, ühteviisi talvel, kevad-, suve-, sügiskuul.

«Oh kui üksik ma, oh kui vaene ma!» ükskord videvikus mõistma tärkas Kõnnumaa. «Ajast aega seltsiks ainult tuul, selgi ainult ühte nooti vile suul. Oh, kui vaene ma, oh kui üksik ma, paljas, kõle, armsa sõbrata!»

Sama kurtmist aina kurtis ta.

«Kui mind mööda kõnniks vägev põdrapull?!» idanema Kõnnu põues hakkas unelm julgelt hull. Päevi, kuid ja aastaid ühte mõtet haudus, aina ootas ta. Ühel päeval ime sündis ka: isapõder, sarved nagu seinalühter peas! Väärikalt ning valvsalt, püsti koon, üle Kõnnu astus uhke loom.

Laiad jäljed kuiva sambla sisse jäid.

Aga varsti läinud needki.

Ikka üksinda Kõnnumaa.

«Aitaks ka, kui kitsepaar...» nüüd mõtles ta. Ootas päevi, ootas kuid ja aastaid. Ootas rohkem veel. Kuni viimaks tõesti juhtus: kitseema tallega üle Kõnnu teel. Pilt kui nägemus, armas, arg ning habras... hääletu, jäljetu... «Äkki... paljalt ilmsiuni?» kahtles Hüljatu.

Kahtles päevi, kuid ja aastaid kahtles. Väsis kahtlemast. Hoovis: «Omaks kui saaks pidada kas või jänkulast!...»

Kui siis ükskord tõesti keksis Kõndu jänkulaps... juba serval-piiril mõistis: «Nagu pime ma!» Silkas minema, taps ja taps ja taps...

Nõnda päevi, kuid ja aastaid... ajast aega... talvel, kevad-, suve-, sügiskuul mööda Kõndu ringi uitab üksnes tuul, ühte nooti vile suul. Videvikupunas halab Kõnnumaa: kas ei üldse, üldse, üldse ülepeagi ole lootust leida, KEDA OMAKS PIDADA...?

2.

Olid äraõitsenud varsakabjad, olid taganenud tulvaveed ja niidul puhkenud kullerkupp ning jaanilill. Ammuilma oli meeltest lahtunud varakevadine laulu- ning trallipidu, suletud suve alguse noodiraamatud, kimpu kogutud viimased viisivõtmed. Vana libe luts liipas õiti pahaselt porisedes sonni soppe pidi ringi: otsa lõppenud oli pidu temalgi. Nii mokka mööda mekinud kullesetombud olid endale käpakesed kasvatanud, nad kõndisid nüüd kaldal ja kaugemalgi ja murdsid titesabasid.

Suur suvesüda käes! — aimas ühel kastesel juulihommikul Rohukonn. Ja arvas Järvekonn, ja tundis Veekonn. Ja taipas Kärnkonn, ja märkas Juttselgkonn, ja mõistis Rabakonn. Ning leidis Lehekonn. Ei aimanud-arvanud-tundnud-taibanud-leidnud-märganud-mõistnud ainult Kilpkonn, kes on teadupärast ka ei olegi päris konn.

«On-on?» küsis Kärnkonn. Ja küsis Järvekonn, ja Juttselgkonn, ja Veekonn, ja küsis Rabakonn ja Rohukonn. Ning Lehekonn.

«On-on-on-on-on-on-on!» kiitis kõik see konn.

Nõnda siis läksidki Järvekonn ja Rohukonn ja Veekonn ja Rabakonn ja Juttselgkonn ja Kärnkonn laiu lagedaid lampima, soid ja soonikuid sumpima, laasi ning liivikuid mööda luusima. Ei läinud ainult Lehekonn; ta oli kolm kevadet otsinud pruuti, kuid polnud leidnud seisusele sobivat.

Nõnda, jah, läksid-läksid siis konnad, mis sest, et pisut jahedat verd on nad.

Niidurohus nähti ära noored rohukonnad, rabaservas rabakonnad, tiigipervel tillukesed vee- ehk tiigikonnad, järvekaldal jälle järvekonnad. Jutilised juttselgkonnalapsed leiti liivikult, kirjud-lapilised kärnkonnajukesed laanepuude alt lusimas. Kuskilt ei leitud lehekonnalapsi, aga neid, nagu teame, leida-lugeda ju polnudki.

Kauneiks ja kebajaiks kiideti väikesed konnad — kosugukaavagu, sügiseks juba suured on nad!

«Ju nüüd kõik näkku-näkku nähtud ja kokku-kokku loetud on-on?» küsis Kärnkonn.

«On-on-on-on-on-on!» vastas kõik see konn.

Oli konnarahvas juba igaüks kodukanti laiali kõndimas-kargamas, kui äkki nähti: mis see siis on — veel üks väike konn?! Ja veel missugune ta on?! Hoiak varmas, olek armas, kõrge silmasarn ja kummis kurgualune, moekas koibade ning küünarvarrejoon, naksis koon ja — oh sa ime! — siravroheli-sed tähnikesed kleidil säravad. Otsekui elus smaragd üleni! Ei olnud keegi veel ihusilmaga näinud nii kaunist konnalast.

«Kes-kes-kes-kes-kes-kes sa oled, väike konn?» küsis kõik see konn. «Mis su nimi on?»

«Ma olen Berbara!» vastas küsitud kumedalt. «Väike armas Berbara, kui täielikult välja öelda.»

«Aga... kus su sünniase on? Kes su papa-mamma on?» küsis kõik see konn.

Vaikis nõutult väike konn.

Nõutult vaikis kõik see konn.

Konnalugu sassis on.

3.

Noh, oli ikka lumm! Kõik see konn vahtis üksisilmi väikest armast Berbarat ja oli pikka-pikka-pikka-pikka aega tumm.

Mis mõelda loost? Laps pärit kelle soost?

«Oi jeerum!» sosistas viimaks Veekonn. «Ta on ju kui minu suust kukkunud!»

«Kvaa!» kvaaksatas puudutatult Rohukonn. Rohukonna kvaa võis olla ei, võis olla jaa. Sedapuhku ei olnud jaa.

«Madam, minu isand, ilmtingimata ja alati madam, kui te kõnetate daami!» solvus Veekonn. Sest tal oli peen prantsuse päritolu ja veel peenem kohalik kasvatus, ehk küll talle külge laideti kerglasi prantsuse kombeid.

«Kvaa, madam!» kvaaksatas kangekaelselt Rohukonn.

«Jätke jonn, Rohukonn! Ber-ba-ra!... — Seal on minu r, ahaa!» Madam Veekonnal — seda teadsid kõik ammugi — oli ka peen prantsuse r, mis sest, et tal tuli seda krooksuda märksa vähempeenemas kohalikus keeles.

«Kas siis r-is asi on?!» laitis Juttselgkonn. «Asi muus on, asi selles on: minul triip, Berbaral täpid, triip ja täpid — riimib-klapib!»

«Napib!» hüüdis Kärnkonn. «Berbara smaragdsetele täpukestele hoopis sarnasemad-sarnasemad on minu oliivroheli-sed laigud-lapid!»

«Ja mis jutt see veel on?!» imestas Järvekonn. «Ja kuhu see üldse kõlbab: teise last vägivaldselt enda omaks haarata?! Ja

kuula teid, ja nuta või naera: teie silmi pimestab väikese imekaunis kleidike, ja kõige olulisemat ei märka te keegi: lapsuke oma loomult nõnda uje ning malbe on, nagu seda sünnipäraselt saab olla vaid järvekonn!»

«Kvaa!» kvaaksatas Rohukonn. Paraku polnud ta kvaa ei ei ega jaa. Ja aina tulisemaks-tulisemaks-tulisemaks-tulisemaks vaidlesid end konnad, ei hoolinud sellest hoopiski, et teadupärast jahedat verd on nad. Sest ühes ühel meelel olid kõik olgu kuuel-kleidikesel tähn või triip või laik — igal konnalapsukesel olgu taeva all oma viisipärane koht ning paik, eluviise mööda konnakool, oma eluhool.

«Berbara on väike juttselgkonn!»

«Kuää! Tiigis lapsukese kodu on!»

«Selges järvevees, ja ainult selges järvevees!»

«Mättal niidurohus, kvaa!»

«Jaa, kärnkonn on-on ta, jaa! Jaa!»

«Haa, küll on targad koos!» pahvas seni mornsüngelt vaikunud Rabakonn. «Kõik tühi poos — oid lihtsalt maha jätnud teid vaidlushoos! Ja mida maksaks ka õnneloos ses loos!? Best elus endas nähtub, kes keegi on, kes juttselg on, kes kärnkonn on, kes rohu-, vee-, kes järvekonn. Vist asi selge on?» Ta asias väiksel armsal Berbaral käisest ja kuulutas:

«Sel lapsel koht ning paik on soos, ja loril lõpp, ja lõpp sel lool!»

4.

Lõikhein, ja tarn, ja mättarodu, loik roostekarva vett.

«Kodu!» kuulutas Rabakonn ja ta pilgust uhkas tõsine peremeheväärikus, kui ta väikesele armsale Berbarale pisut uhkeltki otsa vaatas. «Kodu! — Jah, pisut vaene küll, kuid sellest hoolimata südamele armas, mu väike armas...» Rabakonn neelas lause lõpu alla ja kiskus mõttekurrud sarnadele.

«Väike armas Berbara, haa?!» arutles ta. «Miks Berbara? Mis ütleb Berbara?! — Ei miskit, tühi ta-ra-ra! Jaa, ei kõlba ta, too Berbara. Ei kiida heaks ma alpust nimeses, neis olgu selge, mis on mis ja kes on kes. Seepärast õigem: väike armas Rabakonn. Kas pole, mekk hoopis teisem?» Ta oli pisut teravavõitu keele ja väheke järsu meelega, see Rabakonn, ta mõtles veel veidi ja lisas:

«Ka armast pole vaja, see niigi selge. Ja küllalt sellest väike Rabakonn!» Aga siis mõtles veel ja otsustas:

«Väikestki ei ole vaja, lihtsalt: Rabakonn, ja ainsa sõnaga kõik öeldud on!»

Nutma puhkes Berbara, kes enam ei tohtinudki olla väike armas Berbara.

«Naa?» laitis Rabakonn. «Siin pisaratetagi küllalt märg on. Aga ma seda ütlen ka, et...»

Rabakonn jättis lause lõpetamata. Mauhti! kargas ta mätalt, kostis lartsatus ja Rabakonn oli nii jäljetult kadunud, nagu saab silmist kaduda ainult rabakonn. Vähemasti ei leidnud Berbara temast ei lähedal ega kaugemal jälgegi. Aga siis kerkis otse siiasamasse sügavmusta sooniku pinnale mustjaspruun sarnapaar.

«Väike rumal Rabakonn, kus su silmad on!?» hüüdis Rabakonn. «Vette, lartsa soonikusse summ!»

Väike armas Berbara! Ta ehmus hingepõhjani ja sulpsas ülesilmi soonikusse Rabakonna kõrvale, kus ta pigem tajus kui nägi, kuidas hetk hiljem lai vari üle lombi libises.

«Kurg!» ühmas Rabakonn napilt ja siblis soonikupõhja veelgi sogasemaks. Liikumatul lebasid mõlemad läbipaistmatult mudases vees.

Väike armas Berbara oli juba lämbumas, kui Rabakonn viimaks pinnale tõusta usaldas. Kohutavat kurge ei olnud enam näha, nii kaugele, kui silm vaatama ulatus, kõrgusid roostekarva tüvedega lõikheinapuhmad, läikisid loigud ja kogu selle üksluisse avaruse kohal kummus helesinine taevas, nii kirkalt sini-sinine ning päikesest tulvil, et silmil lausa valus hakkas.

Berbara kinnitas pilgu taevasinasse ja ta tillukest südant ahistas kube nukrus.

Ta ohkas sügavalt, see väike armas Berbara, soosoonikusse sündinuks peetud kalliskivikarva konnalaps. Rabakonn mõistis seda ohet omamoodi.

«Jah, niisuguseks see rabakonna elu loodud on: saad vaevalt ühest hirmust lahti, kui juba uus ei anna mahti — on tõepoolest arukam uuesti soonikupõhja pugeda.»

«Aga miks siis?» imestas väike armas Berbara.

«Haa?!» imestas Rabakonn omakorda. «Kas sa teda ei silmanudki siis?» Ja ta osutas pilguga täpikesele kõrges sinises taevas.

«Ei, seda ma ei märganud!» tunnistas Berbara. «Mis täpikese on?»

«Su haridus on üpris hooletusse jäetud!» nurises Rabakonn. «Sa vahid ammuli sui taevasse, aga et seal konnakotkas luurib...»

Nad kükitasid uuesti sogaseks siblitud soonikus.

«Kas see tõepoolest on ja jääbki nõnda?» küsis Berbara. «Lendab kurg — ja meie liguneme lombis. Hõljub kotkas taeva all, meie...»

«...meie juba lombis!» kiitis Rabakonn. «Sest meil silmad ees, ja silmad taga, silmad selja kohal, külje peal ja kõhu all!»

Ta mõistis Berbarat ilmselt väärsti, mida mõistis ka väike armas Berbara. Ta ei üritanudki rohkemat küsida.

Ja kotkas tuuris taeva all, ja konnad kükitasid liikumatult lombis.

Rabakonnale sigines mõttekorts sarnadele. Ta juurdles pikka aega millegi kallal, kuni kostis:

«Küll juhtub õige harva, et rabakonnal kuub ei oleks rabakarva. Ju silmale üksluinegi ehk see, kuid targalt varjab mitme ohu eest, ei märka võõras silm meid rägu seest, ei lombiveest.» Ta vaatas Berbarat arvustamisi.

«Tõepoolest: imekaunis on su kleidike, kui päiksekild ta särab ka läbi halli vee, kuid — mis kaitset pakub see?» Ja liias otsustanult:

«Ma parajasti mõttes kaalungi, kuidas su kalliskivikirgast kleidikest silmapaistmatuks siluda, täpukesi tagasihoidlikumaks toonida!»

«Oi, ja ma peaksin oma armsatest täpukestest loobuma?!» ahastas väike armas Berbara.

«Ilmtingimata!» kostis Rabakonn kuivalt.

«Ma ei suudaks seda eluilmaski!»

«Suudad küll!» raius Rabakonn oma. «Kui oled rabakonn, siis suudad seda ilmtingimata, ja suudad enamatki veel!»

Pisuke arg lootusesäde süttis Berbara silmades.

«Aga...» kogeles ta, «aga... kui ma...» kogeles ta, «aga kui ma äkki ei olegi... rabakonn?!»

«Lora, mu laps!» kuulutas Rabakonn järsult. Aga oma järast loomusest hoolimata oli ta õiglase meelega. Ta piidles väikest armsat Berbarat kõrvalpilguga ja ta enesekindlus hakkas kahanema.

«Haa!» lausus ta kõhklemisi. «Haa!?» Ja ta toon oli veelgi kõhklevam. «Haa, tõepoolest?» lausus ta. «Aga kui sa äkki rabakonn tõepoolest polegi?»

«Ega olegi!» kostis väike armas Berbara. «Ma tean ja tunnen seda nüüd kindlasti.»

«Hii! No vaata siis!» imestas Rabakonn, ja isegi väike kerendus kostis sellest imestusest läbi. «Aga... kui nii, siis nii. Siis oled soost prii. Käi, kõnni, vaata, oma paika otsi edasi. Ja on sest lugugi, et polnudki sa rabakonn, just nagu arvaks ma, et mõni teine konn et vähem konn on!»

5.

«Kallis aeg, ja see oled sina, väike armas Berbara! Ah, mu süda tundis seda ette! Ma olen alati öelnud: olgu maailm nõnda lai ja suur kui on — oma kodujärve leiab iga väike järvekonn!»

Muidugi oli see armastusväärne kõneleja Järvekonn, kes ojasuudmes teelisele vastu astus.

Väike armas Berbara seisatas veidi kõhklevalt. Kui märjast soost ei leidnud oma kodu ta, kas tingimata lausa vees siis peaks see olema?

«Kas te arvate, et...?» kogeles ta.

«Ma mitte ei arva, ma koguni tean seda!» kinnitas Järvekonn. «Ja mu armas laps, kuidas see mul kõrvu kratsib, see sinu jaheviisakas TEIE. Ütle papale sina, lapsuke, ütle SINA. Ma otse palun sind!»

«Sina!» sosistas väike armas Berbara, ja et Järvekonn näis midagi veel ootavat, lisas ujedalt:

«Pa... papa!»

«PAPA! — Ah, väike armas Berbara, kui liigutav see on!» öhkas Järvekonn. «Konnarahva elu on juba nõnda seatud, et iga papa seda sõna oma laste suust ei kuulegi... Ära pane pahaks, ma olen nii hirmsasti liigutatud, ma kohe nutan väheke...»

See oli tõepoolest liigutav kohtumine ja nad mõlemad nutsid selle peale natuke, aga siis loputasid silmad jälle järvesuus selgeks.

Järvekonn osutus ülimalt tundlikuks, ülitundlikuks isegi. Piisas, et tühipaljas tuulehoog kahistas kõrsi, ja juba hakkasid Järvekonnal sõõrmed võbisema.

«Ah, ma ei saa sellest kuidagi üle!» pihtis ta langetatud päi. Järvekonna oli hiljaaegu nastik haaranud.

«Ma ei usu siinamaani, et tõepoolest pääsesin, ah, mu väike armas, sa ei kujuta sellist vapustust ette, ma veel siinamaani värisen üleni.»

Ta värises tõesti, aga siis kahises uuesti rohi ja uuesti sumatas Järvekonn ojja. Nüüd ujus ta teisele kaldale, aga sealgi polnud tal pikka püsi.

«Mu väike armas Berbara!» sööstis ta oma kinnismõttest tagasihutatult jälle vette. «Ah, karda vastikut vana nastikut! Sind luurab puus ta, sind jahib järvesuus ta, sa kaldaroos ning rohus ühtviisi oled ohus, ah, kõikjalt, kõikjalt ta leiab sind, usu mind!»

Seesugune nõuanne muutis selletagi pisut nõutu Berbara veel nõutumaks. Ehk küll papa Järvekonna leebe loomus ta pisukest südant puudutas, ei jätnud seda vähem puudutamata ta heitlik hingelaad, ja pime nastikuhirm näis Berbarale naljakana veel hoopiski. Ja äkki tundis ta endas pisukest iseteadvust tärkamas.

«Pa... papa!» ühtäkki lausus ta. «Ei edevusest ma maha jätnud Rabakonna lodu, ja praegu süda ütleb: ka järveäär ei ole minu jaoks see paik ja koht ning kodu.»

«Ikka on, kui oled järvekonn!» kostis Järvekonn.

«Aga, papa, võid sa kindlalt öelda, et see nõnda on?»

Vaikis Järvekonn.

«Ei kartnud kurge ma!» ühtäkki mõistis Berbara. «Ei konnakotkast ka. Ei oska nastikutki peljata! — Ju siinseist erinevaid radu siis enda jaoks pean leidma ma?»

Mis oli Järvekonnal vastuseks ütelda? — Kõrs kahises, üle jäi vaid vette karata.

«Ah, kohe kuidagi ei raatsiks sind kaotada, ah väike armas Berbara!» öhkas taas ojaperverele roninud Järvekonn. «Aga igal konnal ainult konnasaatus on. Ja kui mõelda: ehk tõesti polegi mu laps sa päriselt, kuid PAPA olen ma su suust kuulnud, kolm korda koguni. Ah, eks soojenda see mu päevi elu-öhtuni?!»

«Ka mina mõtlen nii,» kostis väike armas Berbara, ja lisas sosinal:

«Mu PAPA... mis sest, et mitte päriselt...»

6.

Juba vähe nukraks küllap mõnel oleks läinud meel, aga mele väike reisiline varmalt-varmalt jätkas teed.

*«Ei kurge karda ma,
ei konnakotkast ka,
ei nastikutki hakka pelgama!»*

Nii seltsiks sammule lõi laulu ta. Jäi märkamatuks selja taha läbikäidud maa. Kuni — KVAA! — ühtäkki kuulis väike armas Berbara.

Muidugi oli hüüdjaks Rohukonn ja ta KVAA oli seekord selge JAA.

«Kvaa!» kvaaksus Rohukonn. «Eks ma kohe öelnud: eksid, Rabakonn, tühja keksid — mätas sul madal on, ahtakene silmapilr! Niikuinii Berbara on varsti siin!»

Rohukonn troonis kõrgel mättal ja vaatas väikesele armale Berbarale mätta kõrguselt alla. Ja Berbara vaatas talle küllaldase aukartusega alt vastu.

«Väikesel konnal väike mätas, suurel konnal suur mätas, minu mätas — kõige kõrgem mätas!» krooksus Rohukonn kõrvalt. «Aga ma, kvaa! pole kade, jaa, karga korraks suure konna mättaharjale, Berbara! Siin saad targaks. Kvaa!»

Kõhkles väike armas Berbara. Aga lõpuks võttis Rohukonna sõnu kullana, ja... kes ei tahakski siis targaks saada ka?

Hakkas mööda mättakülge üles ronima.

«Ja kuhj sa mul jäid, Berbara?» krooksus Rohukonn.

«Ronin!» ähkis Berbara. «Varsti olen juba pooles mättas ma!»

«Haa!» laitis Rohukonn. «Ronid! — ütled sa? Laps, ainult rumal ronib, konnal koivad seks, et karata!» Ta kargas mätta otsast alla. Siis tagasi. Uuesti alla. Ja jälle tagasi. Pots! Pats! Pots! Pats! Pots! Pats!... Otsekui vedru, otsekui kummipall.

«Kvaa!» ütlen ma. On Rohukonn maailma krapsum täppiskargaja. Jaa, Barbara! Eks sama sügelust ju tagakoibes tunne sa?»

Väheke võõristav küll, kuid konnalapse tagakoivad ei sügelnud kargamise järele kõigevähematki. Visalt rügis ta ülespoole, kuni oligi end viimaks tihedast rohupuhmast mättaharjale läbi murdnud. Ta kuulas-vaatas maailma krapsumat täppiskargajat häbelikuvõitu aupaklikkusega. Rohukonn, nagu arvata võibki, oli tähtsusest lausa lõhki minemas ja vaatas väikesele konnale aina rohkem ülevalt alla.

«Kvaa!» kiitis Rohukonn. «Oma mätas, see on elu mõte, elu sisu, jaa! — Kuula, pane kõrva taha, Barbara!»

Väike armas Barbara küünitas mättaharjalt alla vaadata. Kõrte vahelt puutus talle silma paar rohututti, äravahetamiseni sarnased, samblalaik, porine lehmajalg. Ja kõik.

«Pane kõrva taha, Barbara, mida ütlen ma!» kuulutas Rohukonn ja kergitas nina kraadi võrra kõrgemale. «Kvaa! Kõigest üle-üle paik on mättatroon. Kõik, mis ilma sees — sinu silme ees!»

Väike armas Barbara küünitas end nii palju kui vähegi ulatus, ta koguni kergitas end kikivarvule. Rohututtidele, samblalaigule ja lehmajäljele lisaks silmas ta selili kukkunud sitikat. Ja see oli nüüd tõesti kõik, kõik viimaseni, mis talle Rohukonna laiast maailmast silme alla jäi.

«Aga...?» kogeles väike armas Barbara üha AGA. Ja teise AGA. Ja kolmanda AGA. Aga Rohukonn losutas mättal kui padakonn ega kuulnudki Barbara AGA-sid.

«Kvaa!» arutles ta. «Kuidas mätas, nõnda konn. Soos on mätas madal, arus kõrgem on, Rohukonna mätas niidul mäestki terve vaksa tipum on. On, on, küll on!»

Väikese konna keelel sügeles juba neljas AGA, ja viies AGA, ja kuues AGA koguni, kuid ta sügas keelt vastu suulage ega sõnanud silpigi. Ettevaatlikult hakkas väike armas Barbara paari rohututi, samblalapikese ja porise lehmajälje maailma tipust alla astuma. Õigupoolest poleks tal pruukinud nii väga ettevaatlik ollagi: Rohukonn oli oma sügavate mõtete küljes kinni ega märganud midagi-kedagi enda ees ega ümber.

7.

«Ei kurge karda ma,
ei konnakotkast ka,
ei nastikutki hakka pelgama...»

julgustas end väike armas Barbara. Aga et ta oli oma pikal reisil veel mõnda kogenud, siis salmis ta sellegi, nii et ta riimitud elulugu sai hoobilt poole pikemaks:

«Mu kodupaigaks eal ei saa
ei rabaserv, ei võsatukk,
ei ojaperv, ei mättanukk!»

Aga siis juba oli reisitee väikese armsa Barbara tiigipervele toonud. Ja et päev oli parasjagu palav ka, ei mõelnud teeline pikalt: ta libistas end vette, et pisut supelda ja reisitolmu koidikeselt maha loputada.

«Oi jeerum! Rabakonn, vana togu, on jäetud pika ninaga. Kas ma kohe ei öelnud: tehke oma silmaklapid ja kõrvaluugid lahti, lapsuke on nagu minu suust kukkunud ja tal on minu ri!»

Võib juba arvata, et see ohtra jutuga konn ei olnud keegi teine kui madam Veekonn. Ta embas Berbarat ehtprantslasliku tulisusega.

«Oi jeerum-jeerum, mihuke kaunitar sa mul oled. Lihtsalt äärmantne!» Ta vaatas Berbarat arvustaval pilgul. «Ma kohe ei suuda ära mõista, kellelt oled sa pärinud oma kauni kleidikese, see tobe geneetika, ah, see lihtsalt käib mulle üle mõistuse! Igatahes küünarvarrekesed on sul küll papalt, ja koivakesed, jah, koivakesed ka, ja ülepea oled sa oma füüsilise konstitutsiooni poolest väheke tõntsakas — pisut nõtkem ja saledam võnuksid olla, siis oleksid sa tõepoolest täpipealt minusse, vaata, missugused saledad küünarvarred minul on, kui pikad nõtked koivad, ainult vaata mind, vaata mu nooljaid õlgu, mu taljet...» ta sooritas mõned ujumisharjutused, «...pikad kitsad ujulestad, kõik minus on pikk ja sale ja sportlik, see on tänapäeval nii moodne, ma vaatan Järvekonna-emandat, no hea küll, tema siiski nii hullusti silma ei haava, aga madam Rohukonn, oi jeerum, puruks võib naerda, kui teda vees näed, ja veel too madam Juttselg, kes ujub ainult koera, sa jeerum küll, aga Kärnkonnast ma parem ei räägigi!» Ta tõepoolest katkestaski oma sõnadetulva ja keskendus ujumisele. Mõõn-gem! madam Veekonn oli sel alal tõepoolest võrratu, tõepoolest raske olnuks talle võrdset leida. Väike armas Barbara jälgis teda imetlevi silmi. Lisaks oskas madam hiilgavalt demonstreerida oma ujumiskostüümi, otsekui kaleidoskoobis veedes Barbara silme ees värvikarussell: kollane, roheline, valge, roheline, valge, kollane... Väiksel armsal Berbaral käis pea ringi, tõsi küll, esmane pööratustunne oli tal tekkinud juba madam Veekonna jutuvurinast.

Berbara imetlev pilk ei läinud madam Veekonna silmadele kaotat.

«Oh sa mu väike armsake!» embas ta Berbarat energiliselt. «Graatsia, mu laps, nõuab ohvreid, aga ma voolin sust tõelise kaunitari, mu väike armas Barbara, me ujume sinult maha kõik liigse, viimase veerandgrammini, pluss dieet, pluss dieet — äraproovitud abiventiil iga tõelise daami jaoks —, me võtame sinuga läbi terve ujumiskursuse, võtame kaks kursust läbi, me kordame oma programmi kas või kümme korda, kui vaja on, ja rohkem veel, sinust saab nii sale ning sihvakas konnaneiu, et Nastik ise kadedusest lõhkeb — ja et ta kärvakski! —, ja me alustame oma programmi viivitamatult, edasilükkamatult, otsekohe, hopp! Barbara, väike armas, me alustame vettehüpetest...»

Madam Veekonna energia oli lihtsalt vapustav.

«Kõht sees, rind ees, hoogne äratõuge, lennukaar vähekene laugjamalt kui vikerkaar!» õpetas ta. «Pervelt ulps, vette sulps!» Hetke pärast värises kerge virvering üle sileda vee-pinna. Ja kõik, vettehüppajast ei rohkem märki, kuidas väike armas Barbara teda pilguga ka otsis. Ühtäkki kerkis madam Veekonn siinsamas perve all pinnale.

«Noh, mu laps, algus niisama lihtne ongi: kõht, rind, äratõuge, lennukaar — kõik on klaar? Siis: hopp!»

Vesi lartsatas siinsamas perve all, kust madam Veekonn oli äsja pinnale tõusnud, ja siinsamas perve all ulpis üks väike armas konnalaps meeleheitlikult ratasringi.

Noh, madam Veekonna ilmet oleks maksnud näha ning vaadata!

«Oi jeerum!» kuristas ta oma peent prantsuspärast r-i. See prantsuslik r kurises veel kümnes jeerumis, aga siis oli madam Veekonna südidus selleks korra otsas.

«Mu väike armas Barbara!» õhkas ta. «Ma küllap nutan silmad peast, ent koos silmadega ei saa ma endast välja nutta seda, mida nad õnnetuseks näinud on! Oi, jeerum, sa oleksid ju otsekui mu enda suust kukkunud, aga sinu armsal papal, mu küllake, tuleks silmad peast välja kratsida!» Ta katkestas oma kõnevoolu, vaikis terve igaviku, ja lisas äkki mõtlikul sosinal:

«Aga muidugi, aga muidugi, ainult juhul, kui su papa on... ülepeagi veekonn?... ja mina sinu...?»

Väike armas Barbara! — Mis tal ütelda?!

«Jeerum, küll on lops! Äkki oled hoopis... juttuselgkonna laps?! Sest et vees...? — No selge see! Oh kurbust, tõepoolest silmad nutan peast!»

Ja madam Veekonna silmisse siginesidki pisarad, jahedad ning pärlümmargused konnapisarad. Polnud palju puudu, et oleks tihkuma hakanud ka väike armas Barbara. See olu küll ilmaasjata. Sest üleni pisarais madam Veekonn imetles

end juba tiigipeeglist, oli unustanud kogu muu maailma ja soolistas andunult:

«Puudub ainult raam... «Pisarates daam»... Jeerum, ja ma ei aimanud hingestki, kui suurepäraselt pisarad mulle sobivad!...»

«... Ei vesi ka, ei vesi ka.

Vaid hommikkastes suplen ma...»

sündisid siinsamas kaks uut värsirida väikese armsa Barbara senisele lugulaulule lisaks ja ta pöördus kikivarvul minekule.

8.

«Minul triip, sinul täpid, triip ja täpid — klapib!» Nõnda tervitas liivikus väikest armsat Berbarat Juttuselgkonn. «Ju küllalt käidud üksi, nüüd kõnnime siis kaks, ei püüa oma heameelt selle üle varjatagi ma!»

Seda oli kaugele näha. Juttuselgkonn lihtsalt säras üleni. Ja et ta oma loomult oli vähe pöörasevõitu, tekkis tal otsekohe pöörane idee.

«Mu armas väike, mis sest, et keskpäev on ja kõrgel päike ja suvesüda meid soojendab ning selles aastaringis lõppenud on konnarahva laululust — mu süda praegu laulu nõuab just. Just! Mul hinges salaaaim: küll kaunitult kokku siriseda võiks me duett. Nii et...? Ei, ära tõrgu vastu, laps!» Ja Juttuselg hakkas otsemaid häält seadma.

«Do-re-re-re-do... Ei, vähe kõrgemalt: mi-fa-sol-sol-sol... sol-la-si... la-la-la-si-doooo-doooo... Nii, laps, la-ast alustamegi!»

Oh väike armas Barbara! — kust pidi teadma ta, mis fa, mis la?!

«Skleroos!» hüüdis Juttuselgkonn ja koputas endale oimuluule. «See pole poos, mul on skleroos, peast alailma lendab kõik! Tõsi see, sa oled musitseerimiseks alles liiga noor, laulukursuse võtad sa läbi alles kevadel, muidugi ma unustasin selle ära.» Ta oli mõne hetke päris nõutu, too keevaline laulumees, veidi murelik koguni.

«Ja muidugi! Ja sinu jaoks on see õigupoolest ju tabu!» Ta koputas endale uuesti oimuluule.

«Aga seda enam, aga seda enam!» hüüdis ta. «Keegi selle suve konnalastest pole kevadet kuulnud, Barbara, keegi selle suve konnalastest pole kuulnud suvealguse sumedaid õhtuid ega täiskuuõid, Barbara! Sina kuuled, sest küllap oled sa õnnelikudikeses sündinud, väike armas Barbara!»

Mine tea, ehk oligi? Sest see, mida väike armas Barbara

nüüd kuulis, oli rohkem kui ime, see oli lumm ning ime üheskoos. Juttselgkonna sume-sume siristamine kostis algul kui arg kutse ning imestus, siis paisus hõiskeks, tõusis trallitades kõrge sinise taeva alla, kus ta helises, helises, helises... naeris, nuttis, hõiskas, nukrutses... ja hele päike värvis end kuu-hõbedaseks, ja pajud peitsid lehed ja jäid raagu, ja kogu maailm hakkas lõhnama tärkamisest ning tulvaveest... Ümber ringi vakatasid kõik teised hääled, tuul puieladvus seisatas kuulama... «Mõistmatu lugu!» sosistas Lehelind Metsvindile. «See on ju selge kevade!» «Absoluutselt võimatu!» sosistas Metsvint talle vastu. «Mul juba pojad õpivad lendama!» Aga siis haaras Juttselgkonna lauluviisist kinni Heinariitsikas ja tõstis viiuli lõua alla, ja see oli talle selle suve esimene viiuliproov, mis äratas muusika jaoks kõik ritsikad, ja nad timmisidki pillid häälede ja sedaviisi sai vahepeal paigast läinud kalender jälle ilusasti õigeks. Kui helas ning hääbus Juttselgkonna laulu viimane trillerdus, kuldas päike end uuesti päikeseks, pajud seisis lehis, nagu sel aastaajal lehis seisma pididki, aga tulvavete asemel lainetas kevadistes loikudes kõrge rohi, milles saagisid sajad ning tuhanded tirtsuviilid. «Mis see nüüd oli? Lumm või kõrvapete?» küsis Lehelind lepaladvas? «Lumm või kõrvapete? Võimalikud on mõlemad!» nõustus Metsvint. «Aga oli see, mis oli, maailm on jälle paigas!» ja ta pistis pojale nokka mutuka.

Väike armas Berbara ärkas kui sügavast unest. Ta nägi kõike enda ümber ähmassilmi, isegi veidi mõistetamatult, nagu see unenäost tõelisusse tulles ongi.

Juttselgkonn vahtis pärani silmi taevasinasse. Ka tema toibus alles.

«Jah!» sosistas väike armas Berbara. «See oli nagu unenägu, see vapustas mind hingepõhjani. Aga ma... vist ei oleks tohtinud seda und veel näha ega kuulda...»

See oli pisut täiskasvanulikult öeldud. Ent pooleldi täiskasvanuna väike armas Berbara pärast kõike olnud end tundiski.

«Sul on õigus, andesta!» sosistas Juttselgkonn. «Aga ära karda, mu armas laps: sa unustad selle varsti... kevadeni.» Ja et ta oli Juttselgkonn, igas olukorras käbe-vilgas Juttselgkonn, lõi ta pea kuklasse, naeris laia suuga ja lausus öeldule lisaks:

«Mis pole heast, sa viska peast! — Laps, läki uitama!»

Juttselgkonn viipas Berbarale. Ta oli kiirkäija konnade hulgas, jooksus võinuks hiiregagi võistelda. Ja ta sibaski kui hiir, ja talle ei tulnud mõttessegi, et Berbara ei jõuaks temaga sammu pidada.

Aga väike armas Berbara ei jõudnud. Ta jäi Juttselgkon-

nast maha, ja siis jäi veel rohkem maha, ja siis jäi juba lootusetult maha.

Jäi ihuüksi keset laia liivikut.

9.

Kärnkonna kodu asus haavajuure all. See oli kena ruumikas kodu kaasaegsete mugavustega, selles ulatuses muidugi, nagu Kärnkonnale vaja. Kärnkonn ise oli väga uhke selle üle, et ta elamu oli varustatud konditsioneeritud õhuga: seade oli teravmeelselt lihtne ja laitmatult reguleeritav: kuiva ning palava ilma puhul Kärnkonn lihtsalt tukkus all uru põhjas, niiskema ning jahedama korral seadis ta end ülakambrisse. Siit muide avanes talle suurepärase vaade maastikule maarjasõnajala ja sammaldunud kännuga.

Isand Kärnkonn elas range päevakorra järgi ega lubanud endale harjumuspärasest eluviisist kõigevähematki kõrvalekaldumist. Ja kõnealusel päevatunnil kükitas ta kõige sügavamas urusopis nagu sel kellaajal alati. See, mis ta nüüd kuulis, häiris teda hirmsasti.

«Ei kurge karda ma,
ei konnakotkast ka,
ei nastikutki hakka pelgama...»

kuulis ta.

«Mis jutt-jutt see veel on?» küsis endalt Kärnkonn.

«Ja kelle jutt-jutt see ülpea on-on?» päris ta hetk hiljem.

«Mu kodupaigaks eal ei saa
ei rabaserv, ei võsatukk,
ei ojaperv, ei mättanukk,
ei vesi ka, ei vesi ka...»

«Taga-tagataga targemaks!» kergitas Kärnkonn end istuli. Teda hakkas pisuke uudishimu vaevama. Kuid päevaplaani järgi oli tal veel sügava uru tund.

«Vaid hommikkastes suplen ma,
ta-ra-ra-raa...»

«Enne-ennekuulmatu lugu!» lausus endale Kärnkonn. Uudishimu vaevas teda juba lausa hullul kombel. Ja ta ütles:

«Kui ma õigesti-õigesti mõistan, siis ehk peaksin-peaksin ma praegu juba-juba ülakambris istuma?» Aga öeldust hoolimata ei olnud ta selles ülearu kindel.

«...ta-ra-ra-raa,
ei lippa ringi hiirena.

Jaa!»

Oma harjumuste vastu pisut-pisut patustades astus Kärnkonn ülakambrisse. Keda ta seal nägi, pole mingi kunst ära arvata: maastikul maarjasõnajala ning sammaldunud kännuga astus oma rännurada väike armas Berbara!

Hingepõhjani oli rõõmus Kärnkonn, aga ka endast veidi väljas oli Kärnkonn, mistõttu tervituseks tortsus ning torises Kärnkonn:

«Laps, kommetest tuntakse konna! Keset päeva ringi-ringi kärnkonn ei konda, kuskil varjul on-on ta!»

Väike armas Berbara peatus poolel sammul. Pisut soojem ju võinuks olla Kärnkonna toon. Aga teisest küljest: torts ning torisemine, eks see ole ehtpapelik joon?

Vähekeste lonti vajus konnapoja koon.

Aga selja taha oli jäänud pikk-pikk tee. Juba tallad tuld löid. Puhkamiseks üsna sünnis paik siin oli see ja kaapiski siis maarjasõnajala alla ta pisipisikese uru-aseme.

«Nõnda, laps!» kiitis Kärnkonn. «Silma pisut-pisut looja laseme!»

Õiged sõnad olid need. Öhtu eel õige kärnkonn urus mõnustasti põõnab veel. Alles öö toob talle töö.

Püüdis uinuda ka väike armas Berbara. Katsus nii, proovis naa, tee mis tahad: silmadesse unekübetki ei saa!

Sibas urust välja väike armas Berbara, vastu kõiki kombeid hakkas jahti pidama! Küttis sitika. Teise veel. Siis kolmanda. Neljandana saagiks langes kõrvahark.

«Äh, ole-ole siin nüüd tark!» porises Kärnkonn ja kaapas käpaga üle unesegaste silmade. Ohkas:

«Untsus unenäod ja mokas päevaplaan!»

Virgeks ehmus:

«Esmakordselt elus!»

Kohkus koguni:

«Kui see nõnda jääbki, mis siis saab?!»

Arutlema hakkas:

«Ometi ta üsna-üsna igas tükis kärnkonn! Miks siis, see ja teine võtku, miks tal kombed teised on?! Aga... kuidas konnal kombed, nõnda-nõnda konn on... Nagu poleks päris selge... justkui selge on-on...?!»

Siiski: kummast kumb teeb kumma? Konn teeb kombed? Kombed konna?»

Looja vajus päev.

Eha kustus.

Tõusis kuu.

Sooja samblalohku pugest väike armas Berbara ja unustas

kõik muu. Unenäos ta ümber kumas roosa õhtuvidevik... justkui lõpul oleks eksirännak pikk... kasteniiske kõnnusam-mal... üksik kivi... lagendik... Ulmepilt või tõsilugu? Kumab, kumab videvik...

Raba? Niidumätas? Järveperv? Tiigikallas? Liivik? Metsa-serv? — Ühteviisi hingeõõrad paigad kõik.

Unepildis kõnnumaa... Oh on ime vast! Hell ja armas kodutunne embab konnalast...

Südaõises taevast sõuab kuu. «Astu, kõnni, ringi vaata!» — ammu nõuab päevaplaan. Kärnkonn ikka alles urus; meel mõru, mõte must: otsib lahendust!

«Magab Berbara! Magab-magab, just!»

Kas või maha löö: päevaloojal, tule taevast-taevast appi! lõpetas ta töö, ja ei rahunuks tee teda täiskuuöö!»

Ole tark ja mõista mõistatust!

«No kuidas on, no kumb teeb kumma? Konn teeb kombed? Kombed konna?»

Ja kui tooni trotsib-trotsib laps, kumba trotsida võib konnapaps?

Kellelt küsida?» endalt küsis ta.

Vaene Kärnkonn! Nii murdis pead ta, et jääb või peata!

10.

Siis sedasi.

Ringi täis.

Mis saab nüüd edasi?

11.

Hommikkastes kümbles Berbara. Ja siis juba jälle astus, muudkui astus ta. Et jääks reipaks rüht ja meel, seltsiks endale ta uue laulu riimis teel:

«Roitab rabas rabakonn,
see nõnda on.

Ja järvepervel järvekonn,
see nõnda on,

see nõnda on.

Ja mättal troonib rohukonn,

ja veekonn tiigi emand on,

juttuseljal laul ning liivad luus,

kärnkonnal porin-torin suus,

see nõnda on!»

Aga ühtlasi oli väike armas Berbara nüüd metsa serva välja jõudnud. Küljeli langenud vana kase maani rippuvate okste varju jäi ta seisma ja mõtles oma laulu üle järele. See oli ilus laul ja kõik selles laulus oli tõi ka, ainult et pisut poolik oli see laul veel ning lõpetamata.

Otsekui iseenesest tõusid talle keelele veel kaks värsirida:

*«Nüüd läbi käidud kõik see konn,
kes neist mu jaoks see õige on?!»*

Ent eksis Berbara, kui mõtles ta, et on siin üksinda.

«Oh hullud, hullud, hullud konnad, mis segaduse välja mõelnud on nad! Käib ringi vaene konnalaps: kes on ta memm? kus on ta paps?! Kas keegi varem kuulnud on, et mammat-papat otsiks konn?! See suisa tobe on!»

Nii naeris Lehekonn.

Mõttesse jäi väike armas Berbara.

«Selget tõe räägib!» mõistis ta.

«Mu väike armas Berbara, vist ainsana siin tunnen ma su sugupuud ja päritolu. Su seatud elu-olu. Kui püüaksid sa harjuda puulehtedesse varjuma, siis ehk, siis ehk, siis ehk... kui õitsemas on osjad, ma pakuks sulle kosjad?»

Nii laulis Lehekonn. End puhus täis kui kummikonn.

Kuid naeris Berbara.

«Mis siin nii naerda on?!» nüüd solvus Lehekonn. «Su nimeks ROHEKAS KÄRNKONN, su päriskodu stepis on, ka mina lõunarajalt. Mis enamat veel vajad?»

«Mind ise naerma ajad!»

«Päh, Rohekas Kärnkonn, su aru väike on!»

«Mis tarvis, mul nüüd TEADA ON, mu armas Lehekonn! — Aidaa!»

Ta hakkas astuma.

«Oh rumal-rumal Lehekonn, sul endal aru napilt on!» end sõitles Lehekonn. «Nüüd loobus must ka Berbara, ei pruuti siit ei leia ma, kas viimaks tõesti lõuna poole pean ma kõndima?»

Nii kurtis ta.

Kuid juba kaugel, juba läinud väike armas Berbara.

12.

Õhtutaevas punakuldselt kumab videvik. Kasteniiske kõnusammal. Üksik kivi. Legendik.

Ulmepilt või tõsilugu?

Harras koiduaimdus hinges, seisab Berbara.

Sügav vaikus ümberringi. Hinge kinni hoiab Kõnnumaa: armas tulnuk jääja on, või... või nagu teised seni?... endalt küsib ta.

Pole teab mis jõukas elu: kare kõrs ja sakris sammal, üksik õiesilm, üksik kivi, puugi üksik... põuataevas, janus maa...

Aga keset tüütut halli —

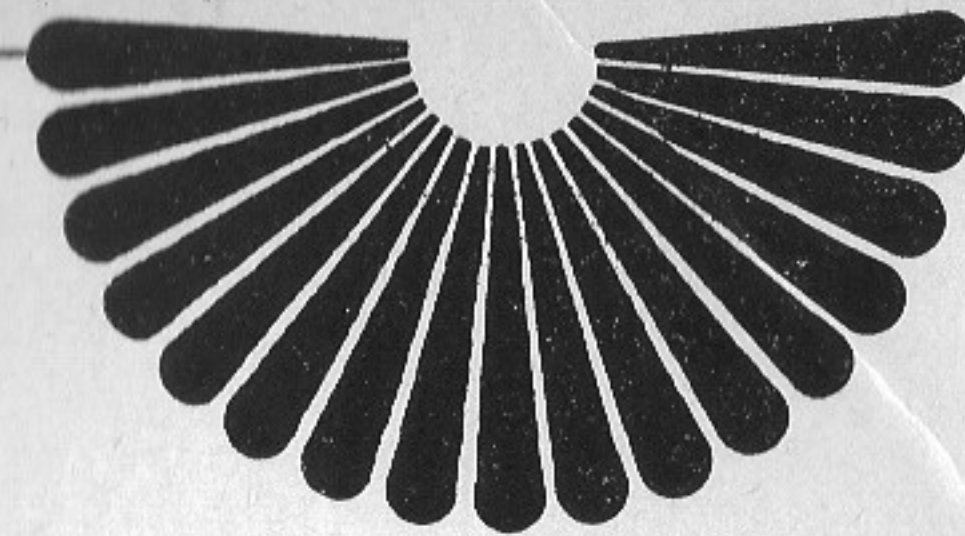
hoiak varmas, olek armas, kõrge silmasarn ja kummis kurgu-
alune, moekas koibade ning küünarvarre joon, naksis koon ja
— oh sa ime! — siravrohelist tähnikesed kleidil säramas.
Nagu elus smaragd ta — väike armas Berbara!

«Oh kui rikkaks, püstirikkaks ootamatult saanud ma!»
hõiskab Kõnnumaa.

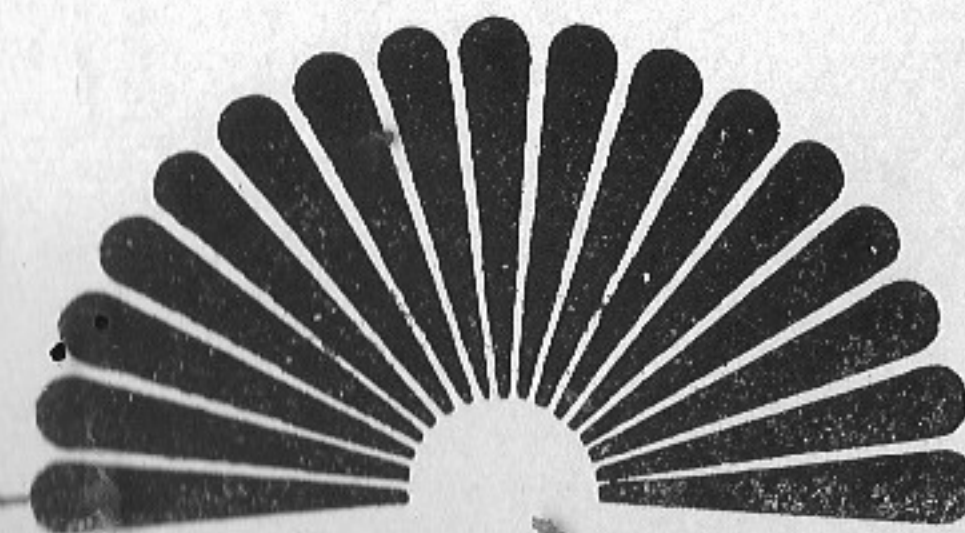
Kiivalt hoiab, kaitseb, varjab oma aaret ta.

Juhtud SINA teda leidma — HOIA KA!

1975

Hundikäpp

See on jutustus ühest poisist ja lipust, mis on luitunud ja mitte heast riidest, ja kui nii võtta, pole mitte kui midagi väärt. See on üldse jutustus poistest.

Võidakse ette heita, et see jutustus on veidi sentimentaalne. See etteheide on teenitud, kuid ma ei võta seda üle-aru südamesse. Sest meie, poisid, olemegi teatud eas sentimentaalsed ja jäägitult valmis suurteks tegudeks. Ja natuke sellest jääb meisse ka veel siis, kui me juba ammu kanname pikki pükse ja habemeajaja kirub meie habet, mis on kõva kui traathari. Ja ma mõtlen, et meil ei pruugi seda ei karta, kahetseda, ega häbeneda.

Autor

1.

Konstaabli Meinhard ajas suu ammuli ja haigutas.
Palav ning igav oli.

Mati, noorem vend, patsutas paljaid varbaid vastu teetolmu. Tolmukord laial kuuskedemaalusel teel oli paks, tolmu pehme ja päikesekuum nagu tuhk. Juba kolm nädalat polnud vihmatilka tulnud. Kuusik linnaservas ei pakkunud enam ei niiget päikesearju ega jahedust — vastupidi, lopsakad metsataimed seisid nukralt lontis ning puude all losutas liikumatu tolmu kirbe leitsak.

Meinhard vahtis tülpinult tolmusabaid venna varvaste vahel.

Lollpea on see poiss, mõtles ta loiult. Ons veel vähe tolmu ümberringi? Kuluks talle üle kaela äiata! Kuid palavus oli Meinhardi nii ära roiutanud, et ta ei viitsinud teist sõnagagi keelata.

Keskpäevad looskas tilluke, kuid seda kurjem kuum päikesetera. Mets ja kogu linnaserv olid nagu välja surnud. Oskasid siin arvata, kus keegi oli päeva palavamate tundide eest jalgadega leidnud. Niisuguse ilmaga tuleks lausa kaelani vees kükitada, kuid jõge-järve ega sobivat veeaukugi linnakese lähedal ei olnud.

Meinhard sülitas läbi hammaste. Eks katsi niisuguse palavaga sügelirtsu suust kätte saada! Kuid Meinhard oli linnaserva poiste hulgas kõige osavam sülitaja. Ta laskis veel teisel tirtsu läbi hammaste ja hakkas siis noorema venna eeskuul varvastega tolmu patsutama.

Igav, igav, äärrääkimata roid ning igav päev oli.

Haske öelda, kaua vennaksed kuusikuservas kükitasid ja

sõnatult varbaid tolmus vihtlesid. Igatahes pöörasid mõlemad ühel ajal pead ja jäid teele vahtima.

Mööda teed tulid kaks väikest poissi, mõlemal korvid kaenlas.

Kui tulnukad vennastele küllalt lähedale jõudsid, aeglustasid nad sammu, kuni kõhklevalt seisma jäid.

«Hõi, teie!» hõikas konstaabli noorem. «Tulge siia!»

Poisid jäid paigale.

«Tulge siia!» nõudis Mati. «Ja siva!»

Need olid Ülo ja Ats proua Sikka üürimajast. Samuti vennad. Üks kuuene, teine viiene. Tattninad konstaabli poiste jaoks. Kuid niisugusel igaval päeval käivad tattninadki asja ette.

«Miks teil korvid kaasas on?» hakkas Mati mõlemaid üle kuulama.

«Meie läheme käbisid korjama.»

«Miks te neid korjate?»

«Ema teeb käbidega pliidi alla tuld.»

«Miks ta puudega ei tee?»

«Puud on kallid, aga suvel on käbisid metsa all küllalt.»

Sellega oli ülekuulaja küsimusteriing ammendatud ja tarkus otsas. Ta vaatas vanemale vennale küsivalt otsa. Meinhard vahtis keskendunult oma tolmuheid varbaid. See oli märk, et tal peas midagi idaneb.

Ülo ja Ats seisisid kui väikesed soldatid. Kui oled viie- või kuueaastane, siis loomulikult pead teadma, kuidas kümne- ja kaheteistkümneaastaste poiste ees seistad. Liiati kui need poisid on konstaabli Meinhard ja Mati.

«Kas me võime nüüd minna?» päris Ülo.

Mati vaikus, ja Meinhard, ilma et oleks küsija poole vaadanud, sülitas. Väikesed poisid tõmbusid veel aupaklikumalt sirgu ja seisisid edasi.

«Nõndaks!» austas Meinhard viimaks mõlemaid pilguga. «Möödunud nädalal me tegime teile reumavastase kaitsepookimise?»

See oli tõepoolest nii. Konstaabli omad võtsid poisid kinni, koorisid mõlemad paljaks kui porgandid ja istutasid nad siis kordamööda sipelgapessa. Algul Ülo, siis Atsi ja uuesti Ülo ja jällegi Atsi...

«Tervis on nüüd korras?» uuris Meinhard.

«Korras!» kinnitas Ülo vapralt. Ats pistis tõinama.

Meinhard sülitas.

«Kas teil on hea ema?» küsis Meinhard siis.

«Hea!» kiitis Ülo ja Ats vedas lootusrikkalt käeseljaga üle nina.

«Millega te talle tema headuse eest tasute?»

See oli tõsi ja ootamatu küsimine. Vähemasti ei olnud

Ülo ega Ats seda endalt veel kordagi küsinud. Ja kuna vastus viibis, tõmbus Meinhardi nägu üha enam pilve.

«Mina tasun oma emale lilledega!» kuulutas Meinhard viimaks ja tõusis. «Asuge mulle sappa.»

Neli paari paljaid taldu hakkasid mõõtma tolmust metsa- teed. Pealtvaatajale võis see näida pisut veider rivi — üks pikk poiss ees, teine paras volask taga ja kaks tillukest kartlikult keskel kui konvoeeritavad vahialused. Kuid teatud mõttes see täpipealt ka nõnda oligi, ja kujutledes võimalikku põgenemiskatset, haaras Mati konvoeeritavate selja taga higesesse pihku tongipüstoli plekist pära.

Peagi pörkas metsaalune tee vastu kõrget kivimüüri. Tee poikas küll müüri kõrvalt edasi, kuid Meinhard ja koos temaga kogu konvoi jäi siiasamasse seisma.

«Nõndaks!» ütles Meinhard. Hiljutisest tülpimusest ja loidusest polnud temas enam jälgegi. Ta oli jälle tema ise, napi-sõnaline, kuid alati ettevõtlik ning tegutsev konstaabli Meinhard, ja see asjaolu oleks pidanud Ülot-Atsi eriti ettevaatusele manitsema. Aga kui oled kuueaastane ja su selja taga pigistatakse peos püstolipära, olgugi et plekist, siis vahest ei olegi ettevaatusest väga suurt abi.

Kivimüüri taga asus härra Maasi aed. Ülo ja Ats pidanuks seda ometi teadma, sest härra Maasil oli kõige suurem aed linnas.

«Belle müüri taga kasvavad kõige imelisemad lilled,» teadustas Meinhard.

Väikesed poisid vaatasid kartlikult kõrget müüri. Ja et see oli just nõnda kõrge ning ülepääsmatu, siis välgatas neil silmis pisuke kergendus.

Meinhardi jaoks ei olnud ülepääsmatuid tarasid ega müüre, Matil polnud vaja talle «redelitki» teha. Ta kõhutas kõrgel müüri, üks jalg müüriküljel hooletult rippu, ja tõenäoliselt imetles vaadet, mis talle teispool avanes.

«Anna nad üles,» ütles ta viimaks alla Matile.

Väikestes poistes süttis tragi trots ja Ats püüdis isegi põgeneda. Kuid asja otsustasid korvid. Mati lihtsalt kiskus need poistel käest ja viskas üle müüri. Ja mõlemad mässajad kuulutasid sedamaid.

Varsti kükitasid kõik neli tsemendiga silendatud müüripealsel ja vahtisid alla aeda, kaks uurivalt, kaks hirmuväri-naga. Siis liibus Meinhard kui tapuvars vastu müüri ja mõne hetke pärast seisis juba teispool vaarmarjapõõsastes.

«Anna nad alla!» käsutas ta venda.

«Ärge pirisege!» julgustas Mati marakratte müüriharjal. Need, ehk küll nii müürist kui enda allatoimetajast kramplikult kinni krähmasid ning pilligi löid, ei saanud arugi, kuidas juba all olid, ja ainult nende vastu müürikive kriimustatud

sõrmeotsad, kirvendasid kibedasti. Kuid selles olid nad ise ja ainuüksi ise süüdi.

Lopsakad vaarikavarred kõrgusid poistel üle pea. Ülo ja Ats leidsid oma korvid. Koos korvidega said nad terake julgustki.

«Lähme!» ütles Meinhard. Nad marssisid vaarikates, kuni seisid avara peenramaa äärel.

Ridamisi kasvasid peenardel lilled. Neid ei oleks jõudnudki kokku lugeda. Ja missuguseid neid siin kõik oli!

«Näete, te võtate neid,» juhatas Meinhard. «Need on võõrasemad. Aga te ei nopi õisi, vaid kisute nad üles koos juurtega. Sest siis saab neid kodus uuesti istutada ja nad õitsevad sügiseni. Kas on selge?»

«Aga... kas neid tohib?»

«Mina viin oma emale alati siit!»

Kui nii, siis ei olnud Ülo enam midagi küsida.

«Pange mõlemad korvid täis,» õpetas Meinhard. «Ja siis võite süüa maasikaid. Need on siin suured kui pöidlaotsad ja kasvavad seal, näete, teise müüri ääres. Aga enne lilled. Hakake pihta!»

«Aga kuhu teie lähete?» sattus Ülo ärevusse, kui konstaabli omad vaarikatesse tagasi tõmbusid.

«Me ootame teid müüril, aitame pärast üle,» rahustas teda Meinhard. «Karta pole midagi, me paistame teile siia kätte.»

Meinhard ja Mati ronisid tõepoolest müürile ja lamasid seal, pead vastamisi, kui kaks suurt laiska kõutsi. Ülo ja Ats võisid neid iga pilgu tagant silmata. Kindlust, mida annab nii silmaga nähtav sõnaustavus, on raske ja vahest võimatugi üle hinnata.

Päikesetera lõõskas poistele palavaks köetud müüril pähe ning selga. Lausa põrgupiin oli siin niiviisi kõhutada. Ent Meinhard ei näinud seda märkavat ega tundvat. Ta vahtis üksisilmi ja liikumatult väikesi poisse lillepeenardel.

«Mis edasi tuleb?» ei pidanud Mati viimaks enam vastu.

Meinhard laskis tirtsu sülg läbi hammaste. See oli kogu ta vastus.

Ülo ja Ats olid ammu unustanud mure ja kartuse, mis neid selle ebatavalise seikluse kestes oli vallanud. Võõrasemad, ühed erkkollased kui liblikatiivad, teised rusked nagu samet proua Sikka tagatootoolidel, kolmandad kõige veidramates värvides kirjud, olid ilusaimad lilled, mis nad näinud. Nad tulid kergesti juurtega mullast välja, et kuni sügiseni õitseda madala akna all emale rõõmuks. Poisid valisid kõige kirkamaid ja ilusamaõielisi taimi, ja kuigi suured kartulikorvid olid lilli juba sangani täis, mahtus neid sinna — kui natuke kokku pressida — küllalt veel. Kuni enam tõepoolest ei mahtunud.

Nad vaatasid üsna korraga müürile. Konstaabli omad dama-

sid seal nii nagu ennegi. Poisid jätsid korvid peenardele ja tegid seda, mida nende olukorras oleksid teinud kõik viie- ja kuueaastased poisid — läksid maasikasse. Need olid siin suuremadki veel kui pöidlaotsad ja peenardel ei paistnud otsa ega äärt.

Meinhard müüril muigas esmakordselt kogu tänase ettevõtte jooksul. Aga Mati ütles:

«Me oleme lollid. Viime teised maasikasse, aga ise vahime vesise suuga pealt.»

Meinhard libistas enda müürilt alla. Kuid mitte aeda, vaid teisele poole, teele.

«Nüüd siva!» ütles ta vennale. Ja hakkas tulise kiiruga jooksuma. Selle palavaga, kus niisama lesidagi oli üsna omaette lugul. Selle kiiru ja üldse kogu ettevõetu mõtet hakkas Mati taipama alles siis, kui mõlemad härra Maasi ukse taga seisid ja Meinhard tõtlikult uksele koputas.

Härra Maasi ei vihanud maailmas midagi rohkem kui poisse ja varblasi. Sest kuidas võibki neid mitte vihata, kui sul on aed, aga aias sada kaks õunapuud, nelikümmend kaheksa pirni, poolsada kirssi. Ja ploome, kreeke, tikreid, sõstraid, vaarikaid nii palju, et raske arvet pidada. Lisaks veel maasikad ja muu kraam.

Baati lõpetas koputamine ukse taga enneaegselt härra Maasi lõunauinaku. Halb oli olnud selle uinaku alguski. Enne uinamist oli härra Maasi sõidelnud Härra Jumalat. Ja tõepoolest: kas on siis tema, Kõiknägija silmad?! Tervelt kolm jaanikuist nädalat ei pilvesabagi taevaserval! Kas on härra Maasil kirikumaksud võlgu või on ta võõrmündri korjandusekarpi jätnud sendi laskmata, et armuline Issand nüüd oma avitaja pilgu härra Maasi koja ja viinamäe pealt osavõtmatult kõrvale pöörab? Või ei näe tema, Kõiknägija Jumal, kuidas pöud aias otsekui elava tulega kõrvetab, kuidas igal õhtul ja hommikul päeviliste vägi härra Maasi viinamäel kastekanne kummutab? Ei mõtle ju armuline Jumal ometi omast taskust sellele loodrikarjale päevapalka maksta?!

Nõnda oli härra Maasi oma jumala vastu nurisenud, lootmata, et ta sellest kõigest vähematki vastu saab. Ent nähtavasti oli Kõigevägevam härra Maasi lugupidamatut avaldust ometi kuulnud ja selle üle pahandanud. Või mille muu pärast oli Issand Jumal härra Maasit tema uinaku ajal vastikute unenägu-dega nuhelnud?!

Seda kõike teades võib juba arvata, kui heas tujus härra Maasi koputajatele ukse avas.

«Tere!» ütlesid konstaabli poisid.

«Ja mis neudel veel vaja on?» vastas härra Maasi.

«Härra Maasi, me tulime teile ütlema...»

«Et tahate minult tuututäie maasikaid osta?!» Härra Maasil

oli üldse vanainimeselikult terav ja kile hää, ja praegu pini-
sesid ta sõnad poiste kuulmenahkades kui herilased. «Aga kas
teie, nurjatud jõmpsikad, ei tea, et härra Maasi elab kindla
korra järgi ja magab sellel kellaajal oma lõunauinakut?»

Selline kohtlemine — kui hästi ka mõlemad konstaablivõsud
teadsid, mis veider ja riiakas vanahärra on härra Maasi — pani
isegi paljunäinud Meinhardi hetkeks kohmetuma. Tekkinud
pausi kasutades kuulutas härra Maasi veelgi kiledamal häälel:

«Ja kas teie ei tea, et härra Maasi ei müü poisikrattidele ei
maasikaid ega marju või puuvilju?! Sest vargad ja rajakad on
nemad, ja härra Maasi teab küllalt hästi, et kui üks niisugune
poiss tuleb temaga aeda ja kahe sendi eest ostab, siis sellel ajal
tema kümne eest varastab.»

Seda öeldes härra Maasi ei liialdanud palju ei ühes ega tei-
ses. Ent ometi meenusid talle sedamaid mõned peotäied turul
müümata jäänud maasikaid ühes korvis, mis olid küll riknenud,
kuid mida härra Maasi polnud raatsinud siiski ära visata, ja ta
püüdis nüüd mõistatada, kas noored maiasmokad maksavad
talle tuutu või kahe eest.

«Härra Maasi,» oli Meinhard end kogunud. «Me tulime
teile ütlema, et kaks poissi ronisid ennist üle müüri ja on
suurte korvidega teie aias.»

«Aah?!» kõöksatas härra Maasi, tõstis käed ja lõi rinna ees
traagiliselt kokku. Nii selguski, et ta oli vasaku käega hoidnud
kogu aeg pükse üleval. Nüüd vajusid need maha.

«Aah?!» usutles härra Maasi. «Kuidas sina ütlesid?»

«Neil on hästi pirakad korvid,» teadustas Meinhard. «Nii-
sugused, millega maal käiakse kartuleid võtmas.»

«Armas jumal!» tagus härra Maasi käsi kokku ja ta pikk
valge sokuhabe värises ärritusest. «Mis inimesed teie ometi
olete?! Teie kauplete minuga maasikatuutu pärast ja teie ei
mõtlegi minule ütelda, et minu aias on röövlid ja vargad kahe
suure korviga?! Siis tulge minuga ometi aeda kaasa ja aidake
minul neid röövleid püüda, mina räägin ju teiega ometi eesti
keeles?!»

Härra Maasi komistas pükstesse, kuid ta kraamis need otse-
kohe üles ja neid mõlema käega hoides tõttas ta, konstaabli
poisid kannul, aeda.

«Nad on seal, maasikates,» juhatas Meinhard.

«Aah?!» hüüatas härra Maasi ja tõstis käed uuesti rinnale.
«Kust sina tead, et nemad just seal on?» Ta uuris ütlejat pil-
guga, mis oli puurivam kui röntgen. Ent Meinhardi läbivalgus-
tamine käis härra Maasile ilmselt üle jõu.

See oli küllalt korras aed, see härra Maasi oma, ja seda
enam paneb imestama, et siin vohasid ka nõgesepõõsad. Ja kui
nüüd härra Maasi tõepoolest silmas maasikais pahaaimamatult
maiustavaid jõnglasi, ei pidanud ta pikka plaani. Kättest küsi-

mata rahmis ta endale lopsaka nõgeseviha ja hiilis, habe õieli,
kui mingi veider muinasjututont maasikate poole.

«Nõndaks!» ütles Mati ja irvitas.

«Ara hirnu,» tõmbus Meinhard mossi. «Need tobukesed
jäävad vanale veidrikule lollisti pihku.»

Mati kehtas õlgu. Siis vaatas aias ringi.

«Niisugune etendus kuluks siis ära, kui siit juba midagi
võtta on,» arvas ta. «Tea, kas vana toi meid sügisel mees-
peabki?»

Meinhard sülitas. Ja hakkas aiavärava poole lonkima.

2.

Laane tänavas valiti pealikut, kuna Laane tänava äärsesse
võpsikusse oli nüüd ehitatud kindlus.

Kindluse ehitamise algatajaks oli Punarautsik. Milleks
Laane tänava poistele kindlust vaja oli, see ei olnud ehitajatele
päril selge, nagu polnud see selge Punarautsikule endalegi.
Ent asja mõtteline põhjendatus ei tekitanud poistes erilist
muret, sest kas siis vähe oli siiasamasse võssa ehitatud sala-
onne, mida lõppkokkuvõttes samuti ei läinud kellelegi ega mil-
leki tarvis.

Ehk küll keegi poistest polnud varem kindlusi ehitanud,
olenes see nende käes hästi, sest nad võtsid oma tööd tõsiselt.
Nii tõsiselt koguni, et teisel ehitamise päeval uurisid ning nuh-
kisid nad kogu kambaga terve pärastlõuna linnamäel vanades
lossivaremetes, kuigi teadupärast ei oleks tohtinud neil seal
ainsamatki läbiuurimata müürijuppi ega keldrisuud olla. Selle
ekspeditsiooni tulemusena suurendati kindluse põhipinda poole
võrra ja lisaks hakati kaevama salakäiku, mis oli kindluse
müüri alt võetuna ligi üheksa meetrit pikk ja viis välja suurde,
seest tühja kadakapõõsasse.

Endastmõistetavalt toimusid ehitustööd täieliku saladuskatte
all. Ja kogu tegevus innustas poisse nii, et nad ei pidanud mis-
kikski higi, mis siin põuapäikese kuumuses ohtrasti voolas. Sest
kindlus pidi tulema nagu päris, nii olid nad otsustanud. Nüüd
olid kõik vaevad seljataga. Kindlus oli valmis — suur, kõrge,
haljaste mätastega kaetud. Hoolikalt maskeeritud salakäigus
olid nad endil juba põlved ja küünarnukid marraskile rooma-
nud, missugune asjaolu ei vähendanud põnevusvärinatega
poistele elamusi, mida viibimine maa all endaga kaasa tõi.
Neda enam, et labürinti, nahkhiireparvi ja viimase küünla kus-
tuvat leeki polnud raske pimedas maa-aluses juurde mõtelda
ja kumedalt ning tuhmilt kostvad maapealsed hääled tõid ise-
enestest juba tõelised judinad ihusse. Aga praegu istusid kõik
kindluses ja valisid pealikut.

Neid oli siin viis poissi. See oli kogu nende kamp. Õigupoolest see polnudki veel mingi kamp selle sõna organisatsioonilises tähenduses. Polnud ju pealikut. Nad lihtsalt elasid kõik Laane tänavas, olid enam-vähem ühevanused ja said omavahel hästi läbi. Vahel muidugi kaklesid ka — ja tahaks näha poisse, kes seda omavahel teinekord ei teeks —, aga enamasti hulkusid alati koos ega lasknud võorastel kellelegi endi hulgast liiga teha. Nii et mingi kambaga nad õieti ei sarnanenud ja neil polnud kunagi mõttes olnud ka kampa luua. Ainult et nüüd oli neil kindlus, ja siis, mõistagi, ei saanud enam vana viisi.

Sellepärast oligi nüüd vaja pealikut. Ja pealik tuli valida nende endi hulgast, mistõttu see kõik oli väga keeruline ning veidi vastumeeltki asi. Iselugu, kui pealikuid oleks tulnud valida viis. Kuid vaja oli ainult üht.

Nad olid, kes kuidagi, istunud-kükitanud kindluses juba hulga aega, kuid valimine oli visa edenema. Sest Punarautsik — oma hüüdnime võlgnes ta oma punasele peale ja väikesele kasvule — istus kindluse alumisel jooksuvalil ja näris kõrt. Ta oli juba paraja mätta paljaks noppinud ja läbi hammaste hekseldanud. Muidugi, kui niiviisi kaua istuda ja aina kõrt närida, võib kogu halja rohukamara mullale näppida, kuid lõppeks oli Punarautsik ikkagi ehituse algataja ja kellelgi ei tohiks olla selle kohta midagi öelda. Pealegi pole õiglane Punarautsikult esimest sõna oodatagi, sest kas ei olnud tema just kindluse kallale asudes juba selleks korraks oma jao öelnud. Tõsi on ka see — pealikul peab nii juuste all kui käsivarres midagi olema. Ja ega iga mees ikka kindlust välja mõtle, aga mis käsivarde puutub, siis on Punarautsik isegi konstaabli Meinhardi üks ühe vastu läbi klobinud, olgugi et too temast rohkem kui peajagu pikem on. Ja eks ole piibliloostki teada, et just pisike Taavet suure Koljati läbi kolkis, aga mitte vastupidi. Nii et kõik see valimise asi teda, Punarautsikut, ei tohiks puutuda, öelgu parem teised oma sõna.

Ta sülgas suu tühjaks ning noppis endale uue kõrre.

Punarautsiku jalge ees kükitas Hundikäpp. Hundikäpp on uhke hüüdnimi ja seda annab välja teenida. Paraku oli Hundikäpp selle nime võtnud endale ise. Ta oli kleenuke poiss, see Hundikäpp, pea valge nagu võilillenutt. Ta näos olid ehtsad plikasilmad — suured ja rohekashallid. Naised kiitsid õhinal ta ripsmeid, pikki, kaardus ja tumeda. Häbist ning solvumisest selle üle oli Hundikäpp siis lausa nutul, kuigi ta iseenesest polnud mingi viriseja. Vastupidi, kui ta nuttiski, siis pigem trotsist, jõuetusest ja raevust. Sest ta oli uhke hingega ja sõna, mis mõnelt teiselt oleks kui veetilk hane seljast maha varisenud, solvas teda rängasti ning valutas veel päevi Hundikäpa hinges. Selles hinges valutas muudki, millest ta kaaslased alati ja enamasti aru ei saanud, ent siiski seda kuidagi ähmaselt tunnetasid.

Beetõttu nad võoristasid Hundikäpa pisut, nokkisid teda üsna sageli, aga kuskil südame salasopis — mine tea — kades-tasidki ehk veidi.

Niisugune oli Hundikäpp, kes kükitas praegu Punarautsiku jalge ees, toetas lõuga peopesale ja vaatas mitte midagi nägivate silmadega kõrget kindlusemüüri. Oli vähe väljavaateid, et just teda pealikuks valitakse. See ei teinudki talle muret. Sest ta oli juba pealik ja ta oli valinud enda ise. Nii — mõttes, ettekujutuses. Vähemasti nii kauaks, kuni valitakse keegi teine. Sellepärast teda nagu ei istunudki praegu poiste hulgas. Ei, ta seisas praegu bastionil, kindluse kõige kõrgemal vallil, ta kõrva ääres vihisesid kuulid, ümber lamasid lahingus vaprate surma surnud seltsimehed ja all tungis peale vaenlane. Ta oli üleni haavades ja verine, see Hundikäpp, kuid veel pidas ta vastu.

Hundikäpa vastas, kindluse teise valli ääres, istus Louis ja sonkis puupulgaga maad. See oli tõmmu ja äge poiss nagu mustlane. Aeg-ajalt ta peatus oma tegevuse juures ja ta mustade silmade pilk tumedate kulmude alt riivas kordamööda uurivalt igaühe nägu. Siis ilmus ta suunurka solvunud muie ja ta hakkas veel ägedamalt maad sonkima. Sest nad ärgu oodakugi talt esimest sõna. Temalt mitte! On ainult üks viie hulgast, kes kõljab pealikuks. Sellel mehel on prantsuse nimi. Nimi, mida omal ajal kandsid kuningad. Kuid see mees ei tüki esile. Nad peavad seda lõppeks ise taipama. Eriti Raimond, just tema!

Louis vaatas Raimondile tungivalt näkku, kuid Raimond ei võinudki seda pilku märgata, sest ta põrnitses kangekaelselt maha. Tõsi, ta tundis teise pilku oma näol, ja vahest just see pärast ei tõstnudki silmi. Sest ta teadis, mida Louis' silmad temalt nõuavad.

Raimond ei olnud mingi õrn hing, kuid kuskil sisimas kääris tal juba mõnda aega mingi ebamäärane alandustunne ja üht-aegu protest. Rabeda ärritusega mõtles ta võileibadele, mida Louis oli talle teinekord pakkunud, või supitaldrikutele, mis ta pudupoodnik Ahrensi sahvris ning köögis tõttamisi tühjaks söönud. Ta oli võtnud seda kõike lihtsalt kui Louis' kõikejagavat seltsimehelikkust tema vastu, ehk ta küll teisele samaga tasuda ei saanud. Raimond oli Louis'le vastu andnud selle ainsa, mis tal oli — enesesalgamise, loobumise sõbra kasuks. Kuni ta äkki tajuma hakkas Louis' kärsitust, kui Raimond mõnes asjas ei kuuletunud või astus teisele ette. Ja siis oligi solvunud Louis kaledalt naerdes pillanud vihje poistest, kellel taimvõi «Bona» lehk küljes, ehk küll sedagi neile kodus ainult kord nädalas leivale määratakse. See, selgitas ta kohe, ei käivat Raimondi kohta, ent vahest see agar selgitus Raimondit just kõige teravamalt riivaski.

Niisil Raimond ei olnud hingelt hellik ja ta ei öelnud Louis' pakutud singileivast nüüdki ära. Kuid miski ei olnud siiski nii

nagu varem ja Louis' nimi ei tahtnud Raimondil tulla praegu kuidagi üle huulte. Seepärast põrnitses ta maha ja vaikis.

Kindluse keskmisel jooksuvalil istus neist viies, Ragulka, ta alatine kaaslane — ragulka — püksivärvli vahel, ja kõlgutas jalgu. Ta oli neist kõigist pikem, nii pikk, et kandis juba isa pükse, millel äratrööbatud sääretorud alt lühemaks lõigatud. Ragulka ei hoolinud ametitest ega võimust, ta oli parasjagu lõuapuu ja oskas igas asjas näha selle naljakat külge. Ja praegu ta vaikis lihtsalt sellepärast, et oli enam-vähem õigesti taibanud, miks keegi ei söanda öelda esimest sõna. Esimene sõna on liiga määrav, ja seepärast kaks nüüd kõhklevad ja ootavad, aga ülejäänud kaks ainult ootavad. Sest ei saa ju ise öelda seda kõige tähtsat: omaenda nime.

Kindluses valitsev pinge tegi Ragulkale nalja, kuigi ta seejuures ka veidi igavles.

«R-r-raimond...» ütleski Ragulka viimaks valimiste algusest saadik esimese nime. Louis võpatas, nagu oleks teda löödud.

«Miks Raimond?» päris ta ägedalt.

«Raimond...» kordas Ragulka rahulikult. Ta vaatas nime-tatule pikalt ja mõtlikult silma. Kuni küsis:

«Tead sa, Raimond, kui palju teeb välja kolmsada kaks-kümmend üks korda viissada nelikümmend kaks?»

«Ei tea,» ütles Raimond. «Palju see teeb?»

«Mina ka ei tea!» kehtas Ragulka õlgu ja itsitas. «Sellepärast ma just küsisingi.»

«Tobu!» põlastas Louis. «Sa ära sega valimisi.»

«Eks siis valige juba!» naeris Ragulka. «Mis te siin nii pikalt põrnitsete.»

«Noh, ütle sina!» Louis tõusis. «Keda sina valiksid?»

«Mina? Mis siis ikka, mina võin kohe öelda!» Ja Ragulka võis seda tõepoolest, sest ta oli juba ammu otsustanud. Ta pigistas nüüd silmad kinni ja keerutas näpuga allolijate kohal. Samal hetkel, kui ta sõrm peatus Hundikäpal, hüüdis Ragulka «viisteist» ja avas silmad. Näpuga kõiki kordamööda sihtides hakkas ta lugema.

Viieteistkümmes oli Punarautsik.

«See pole pimesikumäng,» ütles Louis. «Pealikud valitakse teisiti.»

«Olgu,» ütles Ragulka. «Mina igatahes valisin Punarautsiku ja olen tema poolt.»

«Kes on teine pealik Punarautsiku vastu?»

«Ole või ise, õige mul tähtis asi!» naeris Ragulka ja kõlgutas jalgu.

«Ja olen ka!» kinnitas Louis. «Igal mehel on üks hääl. Kes on...» siin Louis peatus. «Kes on... Punarautsiku poolt, tõstku käsi!»

Ragulka ja Hundikäpp tõstsid käed. Raimond kõhkles. Kui ta käsi tõusma hakkas, hüüdis Louis:

«Kes on vastu?»

Raimondi käsi nõksatas tagasi. Punarautsiku vastu ei olnud keegi.

Louis näris huult. Siis hõikas:

«Kes on... Louis' poolt?»

Punarautsik tõstis käe. Selle järel tõusis kõhklemisi Raimondi oma.

«Pooleks!» nentis Ragulka ja itsitas.

«Ei!» ütles Louis. «Louis' poolt on kolm!» Ja ta tõstis ka oma käe.

«Bohimäng!» hüüatas Hundikäpp.

«Igaühel on üks hääl!» kaitses end Louis.

«Bohimäng!» toetas Hundikappa Ragulka.

«Bohimäng,» nõustus Raimond pominal.

Vaidlus lõppes liisuvõtmisega. Ja liisu järgi sai pealikuks Punarautsik.

«Nii ongi õiglane,» kiitis Hundikäpp. Louis ronis üles valile ega lausunud sõna. Oli hilja midagi lausuda.

«Niisiis...» ütles pealik Punarautsik ja sarjas kuklatagust. Oli ikkagi naljakas tunne olla pealik. Mees, kelle sõna on siit-peale seaduseks.

«Niisiis...» ütles pealik. «Kui on kamp, siis olgu kambal nimi ka. Ma mõtlen, et... Rautsik. Selle mõte on: töökad ja vihased ja hoiavad ühte nagu sipelgad. Nii et rautsikud. Või on mõni teine nimi või mõte?»

Teisi nimesid ega mõtteid ei olnud.

«Siis jäägu rautsikud.»

«Pealik!» meenus Hundikäpale. «Me oleme tähtsa asja ära unustanud. Lipu. Kindlusel ju peab olema lipp!»

Sellele ei vaielnud keegi vastu.

«Ma arvan, et see kõlbab,» ütles Hundikäpp.

Ta oli kraaminud taskust tavalisest ninarätikust tublisti suurema riidetüki. See oli kore, üsna pestud ja luitunud puna-valge-sinine trikoloor. Poisid tundsid seda riidetükki ja selle lugu, sest juba kaks aastat oli Hundikäpp nuusanud sellesse nina. Ja vahest too viimane asjaolu sundiski Hundikappa üttelema:

«Need on Hollandi värvid. Ja üks meremees tõi selle linnast, kus Venemaa tsaar Peeter Suur õppis ehitama laevu. Ma arvan, et mitte ühelgi kindlusel pole nii väärt lippu.»

«Vähemasti nii täisnuusatut mitte!» nähvas Louis.

«Ma pesin seda õhtul ja keetsin!» astus Hundikäpp trikoloori kaitsmaks välja. Pealik võttis riidetüki oma kätte, ja veendunud Hundikäpa sõnade õigsuses, ütles:

«Olgu, et nuusatud. Aga nüüd me pühitseme ta lipuks ja kaitseme teda verrega.»

Rautsikud püstitasid bastionile, kindluse kõige kõrgemale nukile pika ridva ja kõitsid selle külge oma lipu. Nad vaatasid teda üksisilmi, põues ärev-pidulik tunne. Lipp paistis kaugele üle vōsa. Kuid see ei häirinud pealikut, pigem rõõmustas teda. Sest lipud ongi selleks, et paista kaugele ja õhutada inimesi vapratele ning kuulsatele tegudele.

«Poisid, rautsikud!» hüüatas Ragulka, kes seisis kindluse kõige kõrgemal nukil ja ulatus üle pōosaste nägema kodutänavat. «Seal on, ausōna, härra Maasi!»

Härra Maasit, niikaua kui mäletati, ei olnud kunagi nähtud Laane tänaval.

«Tal on kaasas kaks väikest poissi suurte korvidega,» teadustas Ragulka edasi. «Mulle paistab, et... Poisid, seda nalja tuleb minna vaatama.»

Rautsikud võtsid kaasa oma lipu ja asusid hanerivis teele.

3.

Härra Maasi habemetutt oli tähtsalt õieli ja ta hoidis mõlemat aiarōōvliit pluusikraest. Enam ammu polnud tal niisugust õnnelikku juhust ette tulnud. Seetōttu ei võinud härra Maasi näo järgi aiarōōvi aimatagi, pigem oli vanahärra näol ilme, nagu oleks ta noodsamad kaks korvitāit vōōrasemasid kingiks saanud. Seda löödumad olid jõnglased. Kintsud ja käsivarred tihedasti nõgesekuplais, kriimud näod higileemenduses ja silmalused nutupaistes, nuutsasid nad kordamōōda ninaga ja tampisid tundenūril oma teed. Nagu Jeesus Kristus Kolgatal oma ristipuud, tassisid mõlemad «rōōvliid» palehigis omi rānk-raskeks muutunud korve, ja kuigi olid kandami all nōrkemas, ei julgenud härra Maasilt kāe vahetamiseks luba küsida.

Nelja sammu kaugusel astusid nende kolme kannul rautsikud lipuga. See on pagan teab mis! — arutasid nad sosistamisi omavahel, sest nad polnud kunagi varem näinud kaht kartulikorvitāit nārtsinud vōōrasemasid, liiati veel sārāse eriskummalise eskordi saatel. Ei ole ometi iial kuulnud, et vōōrasemadest heksleid tehakse vōi et nendega kurke hapendatakse, ja kui see tōēpoollest nii oleks, siis härra Maasi ei peaks mitte hoidma juntsusid kratist, vaid korve sangadest.

Et tegemist oli härra Maasiga, kelle kōnetamise suhtes ei olnud ühelgi poisil illusioone, siis otsustasid rautsikud asjasse selgust tuua erapōoletu vaatluse teel.

Nagu vōis oletada, keeraski härra Maasi sisse proua Sikka üürimaja õuevārāvast. Rautsikud jäid õuevārāva ette laagrisse. Sest ehk küll pōnnid, olid Ūlo ja Ats ikkagi Laane tänava poi-

sid. Ja kui peeti naabertānavate poistega kābisōdu, olid mõlemad väikemehed tassinud oma tänava sōdijatele metsast kābisid.

Ūlo ja Ats elasid maja õuepoolisel mansardkorrusel. Kuigi proua Sikka oli valjult keelanud ühelgi vōōral poisil üle tema õuevārāva astuda, tuli sellega praegu siiski riskida. Mõlemad aknapōoled ūlal olid avatud. Rautsikud istusid külge külge kõrvale seina lāarde ja nii vōisid pealt kuulata iga ūlal lausunud sõna.

«Aga siiski, härra Maasi, kuidas said nii väikesed poisid ükski üle niisuguse kõrge mūūri?» Seda ütles proua Kesa, poiste ema.

«Aga aias nemad olid!» tundsid allolijad härra Maasi kimeda hāle. «Nemad, need poisikesed, on kui kurjad varblased, keda mitte üks mūūr ega hirm ei pea. Ja mis loeb minule, mida nendele on ütelnud härra konstaabli pojad?!» — All teritati kõrvu. «Tāna nemad ūtleavad nendele poisikestele: varastage härra Maasi vōōrasemad ja sōōge tema maasikad, ja nemad varastavad ning sōōvad; homme nemad ūtleavad: pange härra Maasi maja pōlema, ja nemad panevad. Aga kes küsib, kuhu leiab härra Maasi endale uue peaaseme? Vitsu on nendele vaja, palju vitsu!»

«Ma näen, härra Maasi, et te olete neid juba nuhelnud?»

«Vāhe-vāhe, vāga vāhe on seda nendele, vāga vāhe! Rōōvliid ja vargad kasvavad nendest, kui nemad vāhe vitsu saavad.»

Ūleval toas tekkis mōtlik vaikus. All peeti hinge kinni.

«Mis siis nüüd saab?» küsis viimaks proua Kesa.

«Loomulikult tuleb minu kahjud kinni maksta,» teadustas härra Maasi. «Mina lugesin kōik taimed üle, ūhes korvis on neid sada kaheksa, teises sada kakskūmmend üks, proua vōib nemad veel kord lugeda. Ja mina vaatasin üle teised kahjud ja vōtsin nemad kōik arvesse ning panin kirja, et oleks nagu kord ja kohus.»

Poisid all seda ei näinud, kuid härra Maasi ulatas proua Kesale tōēpoollest järgmise arve:

Hr. Maasi kahjud.

1. Vōōrasemad, ūles kistud

1. korvis 108 tk.

2. korvis 121 tk.

Kokku 229 tk. ā 6 snt.

kr. 13.74

2. Vōōrasemad, āra tambitud 19 tk. ā 6 snt.

1.14

3. Floksid, ā. tambit. 4 pōōsast ā 20 snt.

— .80

4. Salalilled, ā. tambit. 6 pōōs. ā 3 snt.

— .18

5. Vaarikapōōsad, pigastatud 3 pōōs. ā 35 snt.

1.05

6. Maasikad, ära söödud 2×10 tuutut 2 snt. —40
 7. Maasikad, ä. tambit. cirka —20

Kokku kr. 17.51

8. Hr. Maasi kulut. aeg süüaluste püüdm-ks,
 kahjude hindam-ks ja süüal. kod. käim-ks kr.

Üldse kokku kr.

«Võõrasemad olete hinnanud kuus senti tükk,» ütles proua Kesa. «Kas see ei ole liiga kallis? Ma olen kuulnud, et neid müüakse nelja sendiga?»

«Ainult praegu, proua, ainult praegu! Aga minu võõrasemad on kasvatatud surnuaiapühadeks, mis on lähedal, ja siis müüb härra Maasi nemad kuus, aga kui jumal aitab, seitse senti tükk. Minul on kõik arves, sendipealt ja täpselt, proua!»

«Kuidas te mõtsite, et poisid just kaks korda kümme tuutut maasikaid söid?»

«Mina olen kõik mõõtnud: kui palju sööb üks varas varblane, kui palju sööb üks varas poisike... Minul on oma aeg mõõdetud, mis tema minule kasu toob või kahju teeb. Härra Maasi teab, mis tema tund maksab, kuid härra Maasi ei ole niisugune koi inimene, nagu nemad temast räägivad, sest proua ise näeb: härra Maasi ei arva oma kahjuaega mitte selle arvesse, ehk küll temal selleks tuline õigus on.» Härra Maasi võttis proua Kesa käest arve ja kirjutas üldkokkuvõtte lahtrisse summa oma kallist aega arvesse võtmata. «Minu kahju on suurem, aga mina lepin vähemaga. Seitseteistkümmend krooni ja viiskümmend üks senti, proua!»

Rautsikud all vahetasid omavahel pilke. Üks vähem, teine rohkem, tundsid nad kõik raha väärtust. Seitseteist ja pool krooni — selle eest oleksid kolm poissi saanud uued kamassid ja oleks jäänud üle veel maiustustegi jaoks.

«Viimane röövel on see härra Maasi!» sosistas Raimond.

«Psst!» keelasid teda teised.

Üleval oli proua Kesa tinginud arve viieteistkümne krooni peale. Nüüd tunnistas ta kohmetult, et tal seda raha ei ole.

Rautsikutele polnud see uudiseks. Juba aastapäevad sõitis härra Kesa koos Raimondi isaga tööd otsides ringi. Nii, kuidas neil midagi teenida õnnestus, tõi post neilt koju kirju, kord viie-, kord kümnekroonine rahatäht ümbrikus.

«Ei, härra Maasi ei taha oodata!» kuulutas härra Maasi üleval. «Härra Maasi ei ole ise võlgu ja härra Maasi ei taha, et ka temale keegi võlgu on!»

Alla ei olnud kuulda, kuidas proua Kesa üleval ohkas. Kuid härra Maasi leidis väljapääsu: proua tulgu temale võla eest aeda tööle, ta maksab viisteist senti tunnist.

Nad vaidlesid ja tingisid kaua, kuni leppisid kaheksateistkümmenele sendile tunnis. Nagu härra Maasi kohe paberil välja arvutas, tuli proua Kesal töötada aias kaheksakümmend kolm ja pool tundi.

«Proua tuleb juba täna,» lõpetas härra Maasi oma visiidi. «Igal öhtul neli tundi, kella seitsmest üheteistkümmeni, aga puhapäeval võib rohkem. Ja väikestele väänkaeltele annab proua vitsa, palju vitsa. Siis nemad saavad aru ja ei tule enam härra Maasi aeda varastama.»

«Nüüd algab seal ballett koori ja orkestriga!» ennustas Louis. Kuid üleval jäi kõik hiirvaikseks. Kuni alla oli kuulda ühkumist ja nutune poisihääl ütles:

«Ära nuta, ema, ära nuta! Nad käskisid meid, aga meie ju ei teadnud, et ei tohi.»

«Lähme ära!» ütles pealik Punarautsik rabeledalt. Hundikäpp lipuga ees, lonkisid rautsikud sõnatult mööda tänavat. Õigupoolest polnud ju nähtu-kuuldu nende asi. Kas oli siis vähe musta muret maailmas. Oli seda endalgi kodus küllalt. Kui härra Kesa saadab vahetevahel viis või kümme kroonigi, siis on Hundikäpa isa juba neli kuud hoopiski töötä. Ja Ragulka ema peseb linnale pesu — ta on proua Kesast hulka maad vanem naine ja ta käed on juba päris läbi. Aga kes seda küsib? «Kui igauhe poolgi häda ära kuulata, siis peaks küll kümme paari kõrvu peas olema!» ütleb pudupoodnik härra Ahrens. Ega see valesti öeldud ole. Ja ometi tundsid kõik viis poissi kuidagi ebamääraselt, nagu puudutaks juhtum neid kõiki. Seepärast ei olnud selles midagi ootamatut, kui Ragulka äkki rämeda vandesõna pillas ja ütles:

«Viisteist krooni peaks maksma hoopis konstaabel!»

«Oota sa seda!» mühatas Punarautsik.

«Proua Kesa peaks minema ja konstaablile asja ära rääkima,» kinnitas Hundikäpp. «Sest niisugune tükk on täpipealt konstaabli poiste moodi.»

«Peaks!» põlastas Louis. «See on sama hea, kui et — oleks põrsal küüned...»

Jõudnud kindluse juurde, jagasid rautsikud selle asja ümber veel hulka aega. Vaidlused lõpetas Punarautsik.

«Poisid, rautsikud,» ütles ta. «Me võtame Kesa-poisid oma kampa.»

«Mina olen vastu,» ütles Louis. «Tattninasid pole meeste hulka vaja.»

«Me võtame nad oma kampa,» kinnitas pealik. Ja seletas oma plaani. See oli tal arukalt mõeldud, ja võtnud kaasa lipu, asusid rautsikud uuesti teele.

Konstaabli poisid leiti pärast pikka ja keerulist otsimisreisi üsna Laane tähevala lähedalt. Koos Mühlsi Richardiga askeldasid nad kuuri ees ja meisterdasid kastlohet.

Mühlsi Richard ja konstaabli Meinhard olid vanad sõbrad. Juba esimesest koolipäevast alates istusid nad ühes pingis ja ühel ning samal päeval sidusid kaela noorkotkaste kollase kaelarätti. Nad olid ühes salgaski, Meinhard salgajuhina, Richard selle eest maleva lippuri assistendina. Mõlemal poisil oli koolis kaalu. Nad ei unustanud seda hetkekski, kuid ei ajanud nina ka väga püsti ja parajal hetkel löid mis tahes tänava poistega igas tükis kaasa. Olid Laane tänava poistegagi pundis olnud, eriti Richard, kes elas siinsamas lähedal.

Seistes siin niiviisi silm silma vastu, kippus rautsikute kuraas kaduma. Ja kes teabki, kuidas kõik oleks läinud, kui Meinhard poleks rautsikute lipule silmi kissitanud, sülitanud ja öelnud:

«Eile just käidi konstaablile kaebamas, et keegi on kaltsu-setu pükstelt paiga ära varastanud.»

Niisugune tervitus häälestas rautsikud uuesti vajalikku meeleollu.

«Meinhard, tule kõrvale,» ütles Punarautsik. «Meil on sinuga rääkida.»

«Sellest mõisast seapoiss koerapoissi ei palka,» lõmpsis Meinhard vastu.

Punarautsik kohmetus. Siis haaras härjal sarvist.

«Meil on siitpeale kamp. Kesa-poisid on ka meie kambas.»

See uudis avaldas kolmele mõju. Nad jätsid oma toimetused pooleli ja takseerisid rautsikuid pealaest jalatallani, nagu poleks nad neid varem näinud.

«Meie kamp ei lase ühelegi oma kamba poisile liiga teha ja astub igamehe kaitseks alati välja,» kuulutas Punarautsik. «Sellepärast, Meinhard, tulime sinult selgitust nõudma. Meil on teada, et sina vennaga vedasid väikesed Kesa-poisid härra Maasi aeda ja käskisid neil seal võõrasemasid üles kiskuda ja maasikaid süüa. Aga härra Maasi sattus peale ja poisid jäid talle kätte.»

Konstaabli Meinhard vaikis.

«Me ootame sinult selgitust,» tuletas Punarautsik talle meelde.

«Ütleme, et see äkki oligi nii?»

«Härra Maasi nõuab viisteist krooni kahjutasu.»

«Aga kui see äkki polnud nii? Kui ma sest midagi ei tea?»

«Sa ise ütlesid, et see äkki oli nii.»

«Ütlesin!» osatas Meinhard. «Ma võin palju ütelda. Kas sul tunnistajad on? Kesa-poiste kui süüaluste tunnistused siin ei loe.»

«Ma küsin sult kui aumees aumehelt!»

«Sina ja aumees?! Hä-hä-hää! Aumees ei sülitä sinusugusele varbalegi!» Ja Meinhard tõepoolest laskis tirtsu sülg Punarautsiku paljaste varvaste kõrvale.

See kõik oli ränk solvamine, kuid Punarautsik neelas selle alla nagu pealiku väarikusele kohane. Ainult et Hundikäpp lipu all nõksatas sirgu ja ülejäänud rautsikud järgisid tema eeskujul.

«Me ootame sinult sõna, et sa palud oma isal tasuda härra Maasi kulud, või vähemalt pool. See, et proua Kesa üksi maksab, ei ole õiglane, ja pealegi tal ei ole praegu raha.»

Meinhard pööras selja, võttis maast mingi pulga, ulatas vennale ja ütles ainult: «Hoia!» Ise hakkas sellele teist külge kinnitama.

«Vaata veel nööri, Richard!» käskis ta.

«Me võime ka ise härra konstaabluga selle asja üle rääkida,» andis Punarautsik endast märku.

«Teie?! Ta peksab teid koerapiitsaga majast välja!» lubas Meinhard.

«Kas see on sinu sõna?»

«Olen ma oma sõnu millalgi süüanud?»

Nad seisid vastamisi ja põrnitsesid teineteisele otsa. Nii olid nad juba varemgi mõni hea kord seisnud, ja kord üks, kord teine, teisele peale või alla jäänud. Ent Punarautsiku taga oli täna õiglus ja ta paistis sellest nagu pool pead pike-mana. Ja Meinhard, pigem räni kui liha, langetas vana rivaali ees täna silmad.

«Meie kamp kuulutab sulle ja sinu vennale sõja. Kui te homsest alates seda lippu kuskil näete, siis teadke, et seal oleme meie. Ja kus me teid aga näeme, seal anname teile valu!»

«Selle lipuga,» lubas Meinhard ja sülitas Hundikäpa jalge ette, «pühitakse juba homme üht teatud kohta!»

Pealik andis rautsikutele märku ja nad lahkusid sõnelusse laskumata.

4.

Järgmisel hommikul, nagu kogu eelmise öhtupoolikugi, olid rautsikud toimekalt kindluse juures, kuid kindlus ise oli liputa. Veel oli vara reeta vaenlasele kindluse olemasolu ja asukohta. Enne seda oli tarvis valmistada ja varuda palju lahingumooni. Pealegi ilmnisid kindluse juures mõned olulised silmapaari vahele jätmised — laskemoona jaoks puudusid peidukud, pääs salakäiku osutus liiga keeruliseks ja kogu salakäik ise, kui see oli veel kord üle vaadatud, halvasti maskeerituna. Loomulikult polnud rautsikud seda maa-alt uuristanud; nad lihtsalt olid kaevanud kraavi, mulla kandnud kindluse muldkehasse, aga kraavi hiljem toestanud lepakaigastega ja kaevanud varem hoolikalt võetud ja kõrvale asetatud mätastega.

Kuna tööd kindluse juures oli veel palju, siis pahandas

kõiki väga Hundikäpa puudumine. Nii läkski Louis pealiku ülesandel teda koju otsima. Seal polnud Hundikäpast rohkem teada, kui et ta olevat juba ammu ootajate endi hulka läinud.

Mõistagi tegi selline informatsioon rautsikutel meeled ärevaks. Oli küllalt põhjust oletada, et vaenlane on neist sõjategevuse alustamisega ette jõudnud ja Hundikäpp juba nende meelevaldas.

Hundikäpp tuli pärast keskhommikut, just siis, kui pealik oli otsustanud tema saatuse selgitamiseks luure Louis' ja Raimondi näol välja saata. Tulijaga olid kaasas Ülo ja Ats juba tuntud korvidega.

Selgusid mõningad asjaolud.

Esiteks. Ülo ja Ats olid hommikul läinud jälle härra Maasi aia taha metsa käbisid korjama. Kuskil, nagu väikesed poisid vahemärkuse korras kinnitasid, ei olevat ilusamaid ja kuivemaid käbisid kui härra Maasi aia taga kuusikus. Nad ei olnud veel korjanud poolt korvigi, kui nende juurde tulid konstaabli poisid ja Richard. Mati oli tahtnud Kesa poistele kohe tuupi teha, kuid Meinhard oli talle peale käratanud. Ainult et käbikorvid oli ta siiasamasse tühjaks kummutanud ja öelnud, et see mets on nüüd nende piirkond ja Laane tänava poistest ei tohi keegi siit nende loata käbisid korjata. Ülo oli siis palunud luba, kuid Meinhard ei olevat lubanud. Richard jälle oli arvanud, et need viimased korvitäied ehk võiks lubada. Meinhard oli talle vastu vaieldud, ent kui Richard öelnud, et tema pooldab suuremeelsust vaenlase kohtlemisel, siis kinnitanud Meinhard, et see on just tema mõte, ja lõpuks olid kõik kolm aidanud poistel korvid käbisid täis korjata.

«Need on viimased korvitäied sellest metsast,» oli Meinhard lõpuks veel kord meelde tuletanud ja lisanud, et nemad on Kesa-poistega nüüd sõjajalal ja ärgu need edaspidi neile parem näppu jäägu. Aga Punarautsikule ning tema kambale oli Meinhard käskinud edasi öelda mõned sõnad. Nende sõnade meeldetuletamine võttis Kesa-poisid näost õhetama, kuid üle keele nad neid ei saanudki.

Teiseks. Hundikäpp oli käinud proua Kesa pool.

Hundikäpp ütles, et tal on nüüd asjast selge pilt, ja teel oli ta rääkinud ka poiste endiga, mida igaüks praegu samuti teha võib, ja ta on kindel, et poisid ei valeta. Ta oli proua Kesale andnud nõu pöörduda konstaabli poole, kuid proua Kesa oli öelnud, et pigem nälgib või töötab käed otsast, kui et niisuguse mundrisse topitud mühaka juurde ennast alandama läheb. Ja see on muidugi õige ka, tähendas Hundikäpp. Siis oli Hundikäpp teatanud, et Laane tänava poisid on proua Kesa poolt ja kuulutasid konstaabli poistele sõja. Proua Kesa oli selle peale naeratanud, kuid siis nutnud natuke ja öelnud, et tal on selliste poiste üle tõsiselt hea meel ja et ta tänapäev neid

kõiki väga, kuid et ta ei ole suuremat sõdade pooldaja ja seepärast on ta ka selle eest küllalt tänulik, kui poisid ainuüksi omas mõttes teda toetavad, aga muidu konstaabli omadega ühes rahus läbi saavad.

Välja arvatud viimane punkt, läks Hundikäpa ettekanne rautsikutele südamesse ja proua Kesa sõnade üle — välja arvatud viimane punkt — tundsid nad tõelist uhkust. Nad ei teinud sellest sõnu, kuid see oli näha nende toimekusest. Ja on ju igas sõjas nii, et just eesmärgi üllus ja kaitstavate tänu ning kaagaelamine annavad võitlejatele jõu ning vaprust, millega võib imesid korda saata.

Pärastlõunaks oli kindlusse ehitatud kaks suurt ja kolm väiksemat peidikut, pääs maa-alusesse käiku leidlikult lihtsustatud ja ka käik ise hoolikalt maskeeritud. Peidikutes asus moona järgmiselt:

1. 1 kolmekilosest paberkotist valmistatud tuhapomm.
2. 4 kahekilosest paberkotist valmistatud tuhapommi.
3. 9 ühekilosest paberkotist valmistatud tuhapommi.
4. 13 poolekilosest paberkotist valmistatud tuhagranaati.
5. 6 kartulikorvitäit häid tihkeid kuusekäbisid pildumiseks.
6. 1,5 kartulikorvitäit häid tihkeid männikäbisid ragulkaga laaskmiseks.
7. 8 kamalutäit häid peenikesi ragulkakive.
8. 3 täiesti korras ragulkat.
9. 2 paari ragulkakumme (koos nahast lingulappidega).
10. 1 tagavara-ragulkakumm.
11. 1 hernepüss.
12. 1 tagavara-lipuvarras puhuks, kui lahingus peaks lipuvardaga midagi juhtuma.
13. 1 kilumannerg veega (peidetud eraldi ja hästi maskeeritud) puhuks, kui lahingus janu tuleb.
14. 14 parajat mätast eraldi hunnikus, tarvitamiseks võimaliku ja erakorralise tarviduse korral.

Nagu võib näha loetelust, oli kindlus nüüd hambuni relvastatud ja moona poolest suutlik vastu pidama verisemaski lahingus. Seepärast andis pealik Punarautsik, kõik veel kord üle vaadanud, käsu — muretseda kaks korvitäit kuusekäbisid lisaks ja heisata kindlusel lipp.

«Ma arvan, et mul on parem mõte,» ütles Hundikäpp.

Üldse oli Hundikäpp kogu päeva tavalisest mõtlikum olnud.

«Poisid,» seletas ta kohmetult, «meil on igatahes õigus, et me konstaabli poistele sõja kuulutasime, aga... Kui ma olin proua Kesa juures, ta on niisugune väike ja kleenuke naine, te olete teda näinud, ja tal on käed pesupesemisest puha niisugused... Noh, te olete seda näinud... Siis ma mõtlesin: mis oleks, kui me õige võtaksime kätte ja läheksime hoopis härra

Maasi aeda, ja ma arvutasin välja — kaheksakümmend kolm ja pool jagatud kuuega teeb neliteist tundi ja kuuekesi polegi seda kes teab mis palju...»

Rautsikud vaikisid. Ka Hundikäpp vahtis maha ja vaikia.

«Haa!» naeris äkki Ragulka. «See on alles tore lugu — viia poissi korraga härra Maasi aias! Ainult et härra Maasi laseb meie peale koera lahti.»

«Igatahes!» ütles Raimond. «Mina tööd ei pelga, ainult et härra Maasi ei lase meid aia ligigi.»

«Aga kui proua Kesa on meiega kaasas?» küsis Hundikäpp. Siin muidugi oli, mille üle mõelda.

«Kui proua Kesa on kaasas, siis härra Maasi laseb, ausõna,» arvas viimaks Louis. «Ainult et mul on parem mõte. Minu meelest oli see härra Maasist väga kena, et ta nõustus proua Kesa selle võla eest aeda tööle võtma. Ja proua Kesa oli ka sellega nõus, ta ise Hundikäpale ütles. On ju?»

«Noh? Ja siis?»

«Muidugi me läheme proua Kesaga koos aeda tööle,» jätkas Louis. «Kuid miks me proua Kesa jaoks peame töötama? Eks sa katsu kuskilt töötsta leida! Härra Maasi aias me võiksime kõva taskuraha välja teenida!»

«Ole parem wait, Louis!» põlastas Hundikäpp. «Tõepoolest!»

«Ja mis selles halba on?» ägestus Louis. «Endal sul pole sentigi taskus. Su jäätiski on mulle alles maksmata.»

«Eks sulle ole kõik võlgu,» poetas Raimond poole suuga.

«Ja oletegi!» kisas Louis. «Ja seda te ei näe, kus sent ripakil seisab!»

«Lippu me kaasa ei võta,» lõpetas pealik sõneluse. «See on rahulik käik.»

«Mina löön aias omaette,» kuulutas Louis.

«Siis sa meiega kaasa ei tule,» ütles Punarautsik.

«Aga ma olen kambas!»

«Siis enam ei ole.»

«Sul pole õigust! Teised pole kindlust minust rohkem ehitanud.»

«Pealikul on pealiku õigus,» teadustas Punarautsik mõjuvalt. «Ja kui kaelarätt sind segab meie kambas olemast, võid või siitsamast oma kotkapoiste hulka minna ja sinna jäädaagi.»

See oli valusasti öeldud ja Louis jäi tõredalt wait.

Nii ei olnud rautsikud kella poole seitsme paiku proua Sikka üürimaja väravas just kõige suuremas üksmeeles, kuid ei üks ega teine lasknud seda suuremat välja paista. Neil ei tulnud kaua oodata, proua Kesa väljus varsti majast. Näinud poisse väravas, hämmeldus ta kergelt, kuid noogutas Hundikäpale tuttavlikult ja lausus poistele mõned tavakohased naljasõnad. Ta oli tõepoolest nääpsuke, veel päris noor ja iluski naine, ainult et tsipa jumekam — Ragulkal oli näisuguste

asjade jaoks juba silma — oleks ta ju võinud olla. Igatahes mõjus proua Kesa naeratus ja ta plikalikult kärmas nääpsukus rautsikute veidi tõredavõitu meeleolule lepitavalt ja nad asusid talle trobikonnas kannule, missugune asjaolu, oli näha, proua Kesa uuesti hämmastas.

«Proua Kesa!» Pealik Punarautsik läks pingutusest higinäseks, kuid asja selgitada oli tema kohus. «Meie kamp tuleb teiega härra Maasi aeda tööle.»

«See on ju tore!» naeratas proua Kesa.

«Kaheksakümmend kolm ja pool jagatud kuuega teeb neliteist tundi,» põhjendas Punarautsik ennast Hundikäpa veenva argumentatsiooniga. «See teeb kolm ja pool öhtu-poolikut, mis ei ole ju teab mis palju.»

Alles nüüd hakkas proua Kesa taipama öeldu mõtet. Ta seisatas viivuks, vaatas rautsikutele kõigile kordamööda otsa ja ta silmanurgad tõmbusid kahtlaselt niiskeks. («Naistel on need pisarad alati nii võtta!» sosistas Ragulka hetk hiljem Hundikäpale elutargalt kõrva, aga ise miskipärast nuutsas ninaga.) Kuni ta endal silmad kuivaks tupsutas, mindi vaiki-des ja üksteise eest silmi peites. Aga kui proua Kesa poistele uuesti naeratas ja ütlemiseks sõnu otsis, ütles Punarautsik väga tõsiselt:

«Proua Kesa, meid ei maksa ümber veenda, sest me oleme juba niiviisi nõuks võtnud.»

Bellest tuumakast ütlemisest läks kõigil kergemaks ja teel rääkisid nad hoopis kõrvalistest asjadest.

Härra Maasi seisis oma hoovivärvavas ja taganes sealt kohe ära, kui oli proua Kesa silmanud. Miskipärast oli tal kõva-kubar peas ja proua Kesa tervitades kergitas ta seda väga lugupidavalt. Ta oskas naeratadagi, see härra Maasi, ja tema esindusliku nina ning habeme juurde sobis see väga.

«Teie olete väga täpne ja korrekt proua!» ütles härra Maasi.

Siis silmitses härra Maasi rautsikuid, kes seisid kobaras värava kõrval. Naeratus härra Maasi näol kustus kui õletuli.

«Mida nemad tahavad, need kari poisse siin, härra Maasi hoovist?» küsis vanahärra ja tõstis käed traagiliselt rinnale. «Kas härra Maasi ei ole küllalt selgesti öelnud: mitte üks varas poistele ei too oma jalga üle härra Maasi hooviläve! Ja kas ei ole värava peal silt: siin kuri koer jookseb ringi, kõiki hammustab! Pontu! Pontu-Pontu!»

Missugune silt oli tõepoolest härra Maasi hooviväraval ja oli kunagi olnud ka kuri koer Pontu. Ainult et pärast seda, kui Pontu käpad pea alla pani — ja see juhtus juba mitu aastat tagasi —, härra Maasi uut koera enam ei võtnud. Ihnsusest, nagu räägiti.

«Miks nemad ootavad veel ega ära lähe?!» tagus härra

Maasi erutunult randmenukke kokku. Ragulka oli end aga vahepeal koguda jõudnud ja — nagunii teiste hulgast toekam — astus nüüd sammu ette.

«Härra Maasi,» sõnas ta oma kõige muhedamal ilmel, «meie viiekesi oleme proua Kesa teenistuses.»

«Kuidas sina ütlesid?» ei uskunud härra Maasi oma kõrvu. «Need poisikesed siin proua Kesa teenistuses?!»

«Nojah!» muheles Ragulka. «Meie kõik. Viiekesi.»

Õeldut kinnitas proua Kesa peanoogutus.

«Aga proua Kesa ütleb, tule jumal appi, et temal ei ole raha!»

«Aga meie jälle... ee... oleme proua Kesale juba võlg!» kuulutas Ragulka rahu kaotamata, ja neli rautsikut noogutasid innukalt ning pomisesid, et nii see on.

«Armas jumal — mina ei saa midagi aru!» kaebas härra Maasi. «Miks teie selle pärast siis minu hoovis olete?»

«See on sellepärast,» selgitas Ragulka kannatlikult, «et proua Kesa ei taha, et me talle võlgu oleme, ja meie ise ka ei taha, ja proua Kesa ei taha seda ka, et ta ise härra Maasile kaua võlgu on, ja härra Maasi samuti ei taha, et talle kaua võlgu ollakse, sest härra Maasi ise ei ole kellelegi võlgu. Sellepärast siis...»

«Jaa-jaa-jaa, härra Maasi ei ole kellelegi võlgu...» nõustus härra Maasi. Ja see oli talle ilmselt ainus selge punkt kogu loos. Sest kui proua Kesa talle kavatses oli omalt poolt selgitanud, sattus vanahärra uuesti suurde ärevusse.

«Nemad, need viis poisikest härra Maasi aeda lasta?! Jumal taevas, nemad söövad ju kõik maasikad!»

Proua Kesa väitis, et viis noormeest armastavad — tõsi küll! — hirmsasti vürtsikilu, aga neid — jumal tänatud! — härra Maasi aias ei kasva, nii et maasikate suhtes võib härra Maasi olla küll muretu. Pealegi on ka tema, proua Kesa, ise aias...

«Aga minu aias kasvavad veel värsked magusad suhkruherned,» muretses härra Maasi.

Ilmnes, et kõik viis «noormeest» sõid ükskõik mida, ainult mitte värsked magusaid suhkruherneid.

«Tjaa — aga mida nemad oskavad ka teha?!» ei andnud härra Maasi veel alla. Ja kui selgus, et härra Maasil ei ole anda tööd, mida poisid ei suudaks või oskaks, käis härra Maasi lauale viimase trumbi.

«Hea!» ütles vanahärra. «Mina võtan nemad proovi peale, kui nemad minule lubavad, et nemad ei söö ega varasta, aga nemad on alles lapsed ja mina maksan nendele kaheksa senti tund! Ei-ei-ei!» tõrjus ta. «Ei ühtki vaidlemist! Nemad kas saavad kaheksa senti tund või nemad võivad minna.»

Härra Maasi arvestus lõi rautsikute arvestuse korrapealt

segi. Kuid lastele, isegi päris tööpoistele, maksti ju alati vähem, tehku nad kui tahes palju ja hästi. Ja seepärast ei võtnud poisid seda suuremat südamesse, liiati et kauplemine oli nad üles kütnud. Ehk küll senti saamata, jäi töö ikkagi tööks ja tegijad tegijaiks. Aga tööpoiss on mittemidagitegijast peajagu ja rohkemgi üle.

Nad kauplesid tublisti. Ja kui härra Maasi viimaks tüdinevalt ütles: «Mina vaatan, kui nemad tõesti korralikult ja väga korralikult teevad, maksab härra Maasi ehk kümme!», lõi Ragulka nagu töösell kunagi härra Maasiga käed.

Kahtlustest puretud ja pead vangutava vanahärra kannul läksid kõik kuus aeda.

5.

Ragulka ronis üsna juhuslikult kindluse lipubastionile ja märkas kohe vaenlast. Konstaabli poistega olid kaasas Mühlsi Richard ja Rebase Hugo. Nende tegevust Laane tänaval võis kõigi märkide järgi ning sõjalisi termineid kasutades nimetada luurekäiguks. Nähtavasti puudus vaenlase leeris kogenud luuraja, võib-olla olid nad ka liiga ärevil, aga vahest oli selles süüdi lihtsalt tuuletu südapäev, kuid rautsikute lippu kindluses — ehk see pidi küll tänavale paistma — polnud nad veel märganud.

Rautsikud kogunesid kindluse rinnatisele ja vaatasid vaikides üle pöösaste. Vaenuline väeüksus liikus hanereas mööda tänavat ja vahtis alatasa uurivalt ringi. Siis kogunesid nad troppi, pidasid, pead koos, nõu ja liikusid edasi.

«Purupimedad!» tähendas Ragulka sosinal.

Rautsikud vaikisid, kuid nende kähisev hingamine reetis ärevust. Ehkki vaenlane oli juba nägemisulatusest kadunud, seisis nad rinnatisel edasi.

«Tõesti naljavennad!» nentis nüüd ka Louis kergendatult. Ärevus hakkas järele andma. Ja kuigi nad polnud sõjaliselt rohkem korda saatnud, kui et olid oma peanupud lipu all vaenlase nägemisulatusse toonud, pidasid nad toimunut üksmeelselt oma esimeseks lahinguks ning võiduks.

«Lipp tuleks alla lasta ja nad ei saaks meie kindlusest õrna ohkugi teada,» arvas Louis.

«Milleks me oma kindluse siis ehitasime, kui me seda vaenlase eest peidame!» ägestus Hundikäpp. «Ja mis lipp see nii-augune on, mis ei lehvi tuules, vaid seisab nurgas. Ja mis lahing see on?»

«Ära teiste peale kisa, kui endal oidu vähe,» astus Louis enda eest välja. «Kui nad meie kindlusest haisu ninna saavad, on nad kogu aeg siin. Ei tea, kes seda kindlust siis kogu aeg valvab või nende eest hoida suudab! Aga kui kindlus on läi-

nud, siis oleme omadega otsas. Nende võit ja meie häbi, ja kõik. Kui nad aga meie kindlust ei tea ja me teeme vahe-
rahu...»

«Vaherahu?! Meie kaitseme kindlust surmani!» kuulutas Hundikäpp. «Ja kui ka kindlus peaks langema, siis meie lippu nad ei saa. Seal, kus on meie lipp, seal on võit! Kuidas sina seda ei mõista?!»

Vaidlus õhutas teisigi sellesse sekkuma. Sest keegi poistest ei olnud uneski osanud näha, kui palju muret ja tuli see sõda neile toob. Kui nad lippu olid endiga seni kaasas kandnud, siis kindlusega sel kombel talitada polnud võimalik. Aga niisama, lihtsalt ilma hooleks teda samuti jätta ei saanud. Oli õigust Louis'l, oli õigust Hundikäpal. Otsus tuli teha pealikul.

«Lipp jääb siitpeale kindlusesse, ainult sõjakäikudele võtame ta kaasa,» ütles pealik. «Aga kindlusesse määrame valve. Iga mees valvab ühe päeva, niimoodi järgemööda. Nii et võtame liisku.»

«Poisid, nad tulevad tagasi!» hüüatas Ragulka ülevalt.

Konstaabli omad tulidki. Et vastast näha polnud, see oli neile nähtavasti julgust juurde andnud, või olid nad siis sõjakäigu võimalike ohtudega juba harjunud. Igatahes astusid nad endise vaikiva hanerivi asemel nüüd kärarikka kambana mööda tänavat, kuigi vahtisid seejuures valvsalt ringi.

Nüüd nägidki nad lippu. Tõstnud käed varjuks silmidele, vahtisid nad üle päikesesäras võsaserva, kogunesid troppi ja asutasid endid siis silmalt tulekule.

Erutus mattis rautsikutel uuesti hingamist. Kogenud sõdalased oleksid jätnud nüüd bastionile piiluri, tõtanud alla kindlusesse, võtnud peidikutest ja asetanud käepärast vajaliku moona ja pidanud kiiresti sõjanõu. Rautsikud seda ei teinud. Nad jäid kõik rinnatisele ja vahtisid põnevil silmi ette, sinna, kust üsna varsti pidi põõsaste vahele välja tulema vaenlane.

Ootamisest said pikad ja pingelised minutid. Tulijaist ei olnud kippu ega kõppu kuulda.

Vastase reetis totter ja tühine asjake — kuivanud kadakas. Nähtavasti oli see Meinhardile mõnest kadakapõõsast möödudes kinga pudenenud. Nüüd, kui ta hiilides ühel jalal seisis, torkas see talle valusasti varbaõnarusse. Meinhard kaotas tasakaalu ja kukkus robinal paakspuupõõsasse.

Selgus, et vaenlane oli teinud ettenägelikult ringi ja lähenes nüüd kindlusele selja tagant.

Rautsikud tõttasid kindluse vastasküljele. Meinhard istus nagu krimpsutades maas ja raputas kinga tühjaks. Ta kamp seisis kohmetult oma juhi selja taga.

Keskendunud silmapaarid piitsutasid Meinhardile selles abitus olukorras puna näole. Ta torkas kinga vihase kärsitusega

jalga ja tõusis. Pistis siis käed tasku, vaatas kuidagi küljetsi kindluse poole ja sülitas.

Kuigi vastaseid lahutas teineteisest napp kolmandik kivi-
vaskemaad, valitses lahinguväljal loid ja piinlik tegevusetus. Kui Meinhard uuesti sülitas ja millestki välja tegemata hakkas kindlust takseerima. Jõuk kannul, astus ta aeglase sammudega, ent seejuures korrektset vahemaad hoides ümber kindluse, ja nagu ta kaaslasedki, vahtis seda lugupidava haviga. Rautsikud müüril tegid vaenlase ringikäimise kaasa, ainult et seespool kindlusevalli.

«Olete, kõva kantsi püsti ajanud!» tunnistas Meinhard.

Rautsikud vaikisid. See oli pooleldi äraootav vaikimine, kuid selles vaikimises oli ka oma jagu tõredust ning teovalmidust.

Nüüd, kus vaenlane oli siinsamas, otse käeulatuses, ei olnud ta pooltki nii kartmapanev kui eemalt. Ent samal ajal oli veider ja naljakas niisama heast peast lahingutööga pihta hakata. Ja nii nad siis vaatasid ning vaikisid.

Konstaabli Meinhardil oli sõjategevuse alal rautsikutest enam kogemusi, ent ka tema vaikis äraootavalt. Ühtlasi paisus välja, et kindlus neile kõigile meeldis. Ja mida võimsam ning uhkem on kindlus väljast, seda ahvatlevam on vaadata teda seest, seista ise tema müüridel. Niisuguse võimaluse eest maksab mõndagi ära salata.

«Kõva kindlus, ausõna!» kinnitas Meinhard ja noogutas oma kambale tunnustavalt pead. Kamp toetas häälekalt oma pealiku arvamust.

«Kaua te seda püsti lõite?» pöördus Meinhard rautsikute poole vallil.

«Pool tundi ja veel natuke aega lisaks!» ei suutnud Ragulka end pidada.

«Naljatilgad, ausõna!» naeris Meinhard, ja tõmmanud oma kampa kutsuvalt sõrmega, hakkas kindlusele lähemale astuma.

«Seis!» hoiatas Punarautsik. «Avame tule. Minge tagasi!»

«Ära jama, Punakas!» lõi Meinhard loiult käega. Kuid seisatas siiski.

«Minge tagasi. Sinna, kus enne seisite,» nõudis Punarautsik.

«Aga kui ei lähe?»

«Ragulkad!» kamandas Punarautsik omi. «Välja sihtida!» Nii sündis.

Meinhardi kamp taganes vastumeelselt nõutud joonele, kuid pealik ise jäi paigale. Ta surus käed tasku ja sülitas põlglikult.

«Me tulime läbi rääkima,» ütles ta kõigile ootamatult. «Pakume teile vaherahu.»

«Pakute vaherahu?!» hüüatas Hundikäpp. «Mille põhjal te seda meile pakute? Võidetule pakutakse!»

«Võib ka pakkumata,» lausus Meinhard hooletult. «Lepime niisama kokku. Teeme vaherahu ja asi ants!»

«Ja siis?» päris Punarautsik.

«Siis? Meil sai lohe valmis, lähme või lohet lennutama. Kõva lohe kukkus välja, me eile proovisime. Ühesõnaga — lööme omavahel kampa.»

«Aga proua Kesa viisteist krooni? Kes selle härra Maasile ära maksab?»

«Kuule, Punakas, sa oled üks imelik mees,» ärritus Meinhard. «Ausõna!»

«Kui olengi?»

«Proua Kesaga pole minul pistmist. Ja tema jõmpsikatekarjaseks ma ei mõtlegi hakata!»

«Aga sina nad härra Maasi aeda vedasid.»

«Eks too tunnistajad!»

Nii jooksid läbirääkimised teist korda ummikusse.

«Kindlus või asi!» kuulutas Meinhard. «Kärbes lendab selle rinnaga ümber.»

«Hakka siis lendama, mis sa enam ootad!» naeris Ragulka. «Ainult vaata, et see kärbes sul vastu kivi nina siniseks ei lenda.»

See juba oli asjalik ning vajalik vaimus sissejuhatus. Kui siis Punarautsik nõudis, et Meinhard kindlusest kaugemale astuks, see sellega aga väljakutsuvalt viivitas, tõmbas Raimond ragulkakummid pinguli ja laskis esimese männikäbi lendu. Meinhard sai valusa vopsu pihta ja taganes nüüd kähku omade juurde.

Mõlemad pooled pildusid teineteist algul niisama käbide ja — seda peamiselt konstaabli omad — muu kättesaadavaga, ilma et võitlus oleks väga ägedaks läinud või kumbki pool suuremat kahju saanud. Lõpuks üritasid piirajad siiski kindluse vallutamist, kuid nad löödi tagasi. Uus ja vihane katse kindlusse läbi murda veenas ründajaid endidki selle tulutuses ja nad tõmbusid põosastesse. See andis rautsikutele aega oma kaitseplaani korralikult läbi mõelda. Siis aga selgus, et lahing oligi lõppenud — konstaabli omad marssisid juba mööda tänavat tagasi sinna, kust tulid.

«Noh, mehed, see lugu pole sellega veel lõppenud!» ütles Raimond lõuga sügades, ja tal oli muidugi õigus. Kuid lahing jäi ikkagi võidetuks ja võit rautsikutele. Seda oli hea tunda.

«Käsin,» ütles pealik, «lipu ja kindluse valvamine ümber muuta. See on suur au, valvata lahingulippu. Pealegi on meie hulgas nüüd vapraid lahingumehi, kes on seda au väärt. See pärast käsin: täna valvab lippu Ragulka, kes avastas vaenlase ja võitles vapralt. Homme valvab lippu Raimond, kes laskis mehiselt esimese lasu. Ülehomme on vahipostil Hundikäpp, sest ka tema võitles mehiselt. Valve!»

Rautsikud nõksatasid valveseisangusse. Paraku oli käsklus pealikule liiga hilja pähe tulnud, mistõttu ta kõik olulise oli joudnud juba ära öelda.

«Vabalt!» kamandas ta. «Võite istuda.»

Istumiseks ei olnud siiski mahti. Pooled käbidest olid laiali pillutud. Need tuli nüüd kokku korjata. Samuti vajab täiendamist ragulkamoon.

«Täna nad oma nägu siia enam ei näita,» arvas Punarautsik vaenlase kohta. «Aga mine sa tea.» Ja ta ulatas Ragulkale oma vile. «Kui neid märkad, vilista. Siis teame appi tulla.»

Rautsikud marssisid metsa käbisid korjama. Ragulka ronis lipubastionile, vaatas kaaslastele järele ja naeratas.

6.

Härra Maasi aias töötasid rautsikud nüüd neljakesi korraga. Seetõttu tuli neil üks tööpäev varem arvestatule lisaks, ent see oli tühine kaotus ega teinud neile muret. Küll tegi rautsikutele aga tõsist peavalu konstaabli omade veider käitumine. Vastu ootusi oli sõjategevus pärast esimest lahingut sootuks soikunud. Seevastu oli kindluse valve mitmel korral avastanud vaenlase piilureid. Need luurasid kindluses toimuvat eemalt, avastamise korral ei laskunud kunagi sõnavahe- tusse, ja kui üht või teist püüdma mindi, tõmbusid lahingut vastu võtmata tagasi.

«Neil on vesi ahjus!» kiitles Louis, kuid õigus tundus olevat nendel, kes arvasid, et konstaabli omad midagi tõsisemat hauvad. Rautsikud saatsid oma piilurid vastase kavatsusi välja uurima. Rautsikute luure aga kas ei leidnud vaenlasest üldse mingit märki, või kui vastase kuskil avastaski, siis sõja seisukohalt kõige tühisema tegevuse juures. Konstaabli omade selline salakavalus ärritas hirmsasti. Ja kui nüüd rautsikud härra Maasi aias viimast ning poolikut pealelõunat töötasid, siis — mis salata — tundsid nad asjade ühele poole saamisest üsna kergendust.

Kergendust tundis härra Maasigi. Enesestki mõista, et härra Maasi ei lasknud ühtki päevilist aeda omapead, kuid poisse tuli tal otse kahekordse tähelepanuga silmas pidada. Iseäranis ärritas härra Maasit asjaolu, et ta ei suutnud väikesi nuijatuid millegi keelatu pealt tabada. Ei ole ometi võimalik, et nemad aiast midagi ei söö ega varasta, kinnitas vanahärra endale kangekaelselt. Ent oma vankumatut veendumust faktiga kinnitada tal ei õnnestunud. See oligi põhjuseks, miks härra Maasi poiste vastu päev-päevalt pahuramaks muutus. Päris pahur ja riiakas oli härra Maasi tolsamal viimasel õhtu-poolikul. «Miks tema kõik vee mitte peenra peale, vaid vahele

maha soristab?!» naaksus ta Louis' kallal. «Tule jumal appi!» peksis vanahärra Punarautsikuga tõeldes randmenukke kokku. «See poiss tallab kui üks metsikhull elefant kõik need peenraservad maha!» — «Tema üks suur laisk ja vedamik poiss on. Niimoodi ei maksa härra Maasi temale mitte kümme, vaid kaheksa senti tund!» noris ta Ragulka kallal, aga Hundi-käpa juures halas pikalt ja kaeblikult kärbunud lillevalt, kuigi Hundikäpp siin ometi süüdi olla ei võinud. Seejärel aga algas ring uuesti otsast.

Kell pool üheksa härra Maasi aja järgi — sest härra Maasi oli oma vana hõbeuuri sellel õhtul kogemata kakskümmend minutit tagasi lükanud — teatas vanahärra proua Kasele pidulikult:

«Nüüd on nemad viis siin härra Maasiga tasa!»

Härra Maasi nagu ehtis tore naeratus. Siis aga tõmbus ta mossi ja pöördus poiste poole:

«Teie ütelge nüüd härra Maasile ausalt ja puhtast südamest: kas teie tõepoolest härra Maasi aiast mitte üks midagi, ei üks kaun ega mari, ei var... suhu ei pistnud?»

«Härra Maasi...» alustas Punarautsik mõjusalt, kuid Ragulka ei lasknud tal lõpetada. Ta vaatas härra Maasile oma avala pilguga otse silma ja tunnistas:

«Härra Maasi, mina tõepoolest... pistsin. Neli maasikat, ausõna. Nad olid nii sindrima suured ning punased.» Ja see oli ka tõepoolest nii.

«Haa!» kiljatas härra Maasi võidurõõmsalt ja peksis rinnal randmenukke vastamisi. «Kas härra Maasi ei ütelnud teile: need väikesed vargad poisikesed, nemad on kui...» Härra Maasi pigistas oma ahtad vanamehehuuled poole lause pealt kõvasti kokku ja jäi millegi üle mõttesse.

«Nu-nu-nuu,» ütles ta muutunud hääletoonil. «Vähemasti ausad nemad on. Ju-ju-juu, ausad nemad on! Härra Maasi on ise väga aus ja väga korrekt inimene, ja kui nemad, need poisikesed, temale ütlevad: härra Maasi, minul ei ole neid kahte senti, siis härra Maasi saab sellest aru. Härra Maasi ei ole niisugune, et keelab. Härra Maasi ütleb: tulgu nemad kaasa, maitseme kõik koos härra Maasi maasikaid!»

Vanahärra võttis proua Kesal ja Ragulkal käe alt ja hakkas otsustavalt maasikapeenarde poole astuma. «Härra Maasil ei ole kahju,» seletas ta, «aga ise, ilma küsimata, seda ei tohi. Niisugune inimene on härra Maasi, aus ja korralik.»

Maasikamaa ääres tuli aus ja korralik inimene härra Maasi mingile uuele mõttele. «Las proua aga maitseb maasikaid!» kinnitas ta, kuid poisid kutsus endaga kaasa. Ta andis igale neist laia lameda peergudest korvi ega unustanud ennastki. «Nemad on noored ja usinad, nendel on väledad näpud. Üheksa maasikat korvi — üks suhu, üheksa maasikat korvi —

üks suhu,» õpetas härra Maasi peenarde juures. «Aga proua Kesa — tema nopib ainult suhu.»

«Nu-nu-nuu!» solvus härra Maasi, kui proua Kesa marju kordamööda poiste korvidesse korjas ega pistnud oma suhu ainsatki. Kuid proua Kesa muutus vanahärra keelitamisest ainult tusaseks ega lasknud end veenda. Miskipärast meeldis proua Kesa jahe keeldumine seal maasikamaal rautsikutele hirmsasti, kuid loomulikult ei jätnud nad seejuures kasutamata oma ausalt väljateenitud kümnenda maasika õigust.

Nii maiustasid rautsikud härra Maasi maasikamaal ega võinud hingestki aimata, missugused lood algasid samal tunnil nende kindluse juures.

Aga kindluse alla tuli vaenlane. «Hõi!» hõikas konstaabli Meinhard alt. «Tulge lagedale seal!»

Raimond oli tulijaid õigel ajal märganud. Vilistamisest polnud nüüd kasu — härra Maasi aeda see nagunii ei kostaks. Ta ronis bastionilt alla ja pani moona endale käepärast. Nüüd ronis ta uuesti lipu juurde.

Meinhard seisis all, käed puusas, ja nagu võiski juba arvata, sülitas kindluse poole. Ta ootas.

«Kus teised on?» muutus ta viimaks kannatamatuks, kui Raimondi kõrvale vallile kedagi ei ilmunud.

«Härrade enda asi!» vastas Raimond.

«Vaata sinna!» osutas Meinhard pöidlaga selja taha.

«Seal» seisis roigastest ja lauajuppidest kokkulöödud veider riistapuu, käsipuud nagu kandraamil küljes. Kuidas konstaabli omad sellega punnides tulid, seda oli Raimond juba eemalt näinud, ainult et mis tarvis vaenlane end niisugust ränka koormat vedades vaevab, seda ei osanud ta ära arvata.

«See on kiviheitemasin!» kuulutas Meinhard.

«Selle riistaga on kivilossidki maa pealt minema pühitud!» kiitis hirmsa relva väljamõtteleja Richard. «Kui me sellega partsu paneme, ei jää teie mutimullahunnikust tühja asetki järele.»

Niisuguse kohutava sõjamasina väljatoomine oleks poisid haigevoodistki pidanud üles ajama. Ent kindlusevallil seisis endiselt Raimond üks.

«Mehed, neid polegi seal rohkem sees?!» arvas konstaabli Mati. «Ainult Raimu üks!»

«Ausõna?!» nentis Hugo.

See oli tõepoolest uskumatu, kuid teisiti arvata siin ei saanud.

«Andke alla!» nõudis Meinhard. «Teie olukord on lootusetu.»

«Sõjavangidele kindlustame elu ja nii palju vara, kui ta kaasa jõuab võtta,» loetles Richard tingimusi. «Relvad kuuluvad võitja sõjasaagi hulka.»

«Tule ja võta,» tähendas Raimond lihtsalt ja tõmbas ragulkakummid pinguli.

See oli küllalt selge vastus ja konstaabli omad hakkasid sõjamasinat lahinguvalmis seadma.

«Lora, poisid!» Meinhard sülitas. «Kindluse võtame paljaste kätega ära!»

Vaenlane tõmbus põõsastesse üksikasjalisemat aru pidama. Raimondi olukord oli muidugi täbar, kuid ta polnud seda sorti poiss, kes põlvi lödistama oleks hakanud. Ka tema pidas endaga nõu, ja see seisis peamiselt vastase kavatsuse ligilähedases äraarvamises. Ja üks oli selge: tegutseda tuli külmavereiselt, kiirelt, ootamatult ja relvastuse täie tulevõimsusega. Selleks ta end valmistaski.

Meinhardi kamp tuli põõsast välja ja avas kohe tule. Raimond ei vastanud ainsagi käbiga. Ta tõmbus varju ja püüdis ainult vastase liikumist hoolikalt jälgida. Kindluse tulehõredest julgustatud vaenlane tormas rünnakule.

Konstaabli omad tormasid peale kui rajahoog. Keskel jooksid Meinhard ja Mati, Richard ja Hugo katsid neid külgedelt marulise, kuigi ebatäpse tulega. Jõudnud kindluse valli äärde, toetus Mati seljaga vastu valli ja tegi vennale «redelit». Näis, et kindluse saatus on otsustatud.

Aga siis, kui Meinhardi käed üleval vallil otsisid juba tugevamat tugemist, prahvas omakorda valla kindluse tulelaviin. Raimond heitis konstaabli poiste pihta kahekilose tuhapommi, Richardile ja Hugole aga läkitas ühe ühekilose ja kaks granaati. Plahvatustest tekkinud tuhapilv kratsis kindluseski Raimondi enda ninasõõrmeid ja oli võimatu midagi ümberringi näha.

Kui tuhk maha vajus, puistas ja ropsis vaenlane end oma võimsa sõjamasina taga tuhost puhtaks.

«Kurat, see pole aus!» kirus Hugo nutuselt. «Tuhaga siis! Ausõna!»

«Aga kas see on aus, kui teie mulle kogu kambaga kraesse tikute?» päris Raimond omakorda. Paraku, ehk küll vastase leeris viibis Richard, kes pooldas suuremeelsust vaenlase kohtlemisel, ei leidnud auküsimuste arutamine vastaste poolt soodsat pinda. Konstaabli omad olid pettunud ning vihased.

«Kiviheitmüüsriga, kantsi pihta, igast rauast korraga — tuld!» kamandas konstaabli Meinhard. Käsklus oli uljas ning hirmuäratav, kuid enneaegne. Kolmel kiviheitvaelasel oli oma sõjariista kallal tublisti pusimist, enne kui sellest pauk välja tuli.

Pauk oli võimas ja kogu agregaat kargas sellest küljeli, ainult et kopsikutäis käbisid — masina heitemehhanismiks oli nimelt teiba külge seotud suur roostetanud kopsik — vihises kindlusest kõrgelt ja kõrvalt mööda.

Raimond vallil lagistas naerda.

«Välja sihtida...» kisas Meinhard. «Kuus sammu tagasi!»

Kuus sammu tagapool jäi sõjamasinale põõsas ette ja heitevaelased paigutasid riista uuele paigale.

«Sihik madalamale!» õpetas pealik. «Šrapnelliga!»

Neljast lastud «šrapnellist» pudenes kindlusse kaks käbi. Konstaabli Meinhard sülitas — nüüd juba südametäiega — ja ütles:

«Kartetš on kerge, lendab üle. Kartetši ega šrapnellidega valle ei purusta.»

«Sa, Meinhard, parem sülga kopsikusse!» õpetas Raimond vallil naerdes. «Laske süljega!»

«Oota sa, ma sulle nüüd alles sülgan!» ähvardas Meinhard pominal. Richardile aga ütles:

«Paneme kivid käiku!»

Ta otsis ise paraja kivipõraka ja asetas selle kopsikusse.

«Mina seda välja ei lase,» keeldus Richard. «Mina pooldan humanseid sõjapidamisviise.»

«Lori!» põlastas Mati. «Mina lasen välja!»

«Vennad,» arvas Hugo, «see laeng lõhnab laipade järele. Ausõna!»

Sellesama vaidluse ajal jõudsid rautsikud härra Maasi aiast tagasi. Nagu varjud hiilisid nad põõsa tagant põõsa taha lahingukärade lähemale. Üsna pea oli neil olukorrast selge pilt.

Pead koos, pidasid nad sõjanõu. Siis hakkas igaüks määratud kohale hiilima. Vaikselt ja salaja nagu rautsikud rohus.

Konstaabli omad sõjamasina juures ei jõudnud ikka veel üksmeelele.

«Eided!» vihastas Meinhard. Ta pööras riista väljasihitud laakesuunast veidi kõrvale ja tõmbas päästikunööri. — Vahvasti kukerpalle visates kargas kivilahmakas kõrgele üles, kuid prantsatas üsna siiasamasse heitemasina ette maha.

Raimond vallil pistis laginal naerma.

Meinhard sülitas pettunult. Kuid ei heitnud meelt. «Hirnu aga, hirnu!» ähvardas ta. «See oli proovilask, aga nüüd paneme paraja pommi käiku. Mehed, müüser kuus sammu edasi!»

Seda sai tehtud.

«Laadida paraja portsuga!» andis Meinhard uue käsu ja asus ise seda täitma.

«Hõi, Raimu!» hõikas ta vallile. «Anna alla või hakka hinge-
palvet lugema!»

Raimond vallil itsitas.

«Mina põnnama ei löö!» kuulutas Meinhard. «Olgu või veri taga, ausõna!»

«Hakka siis aga peale!» naeris Raimond. «Või ma seda verd nii kardan!»

«Võta lipp maha ja viska alla!» nõudis Meinhard.

«Tule aga ja võta ise!» soovitas Raimond.

«Nüüd, mees, süüdistage iseennast!» Meinhard haaras otsustavalt päästikunööri. «Ma loen kümneni!» lubas ta kõhklemisi ja hakkas lugema.

«Üks... kaaks... koolm...»

Raimond vallil ei liigutanud end.

«N-neli... ja... v-viis... ja... k-kuus... jaaa...»

Selle «jaaa-ga» lugemine lõppeski. Põsastest kargasid robinad välja rautsikud. Punarautsik langes Meinhardile tagant peale, see tõmbas kukkudes päästikunööri ja sõjamasin kargas raksudes paigast.

Keegi konstaabli omadest ei jõudnud end veel koguda, kui Ragulka juba Mati jalust maha rabas, Hundikäpp aga Richardile tagant jalgesse viskus. Vastase käbihunniku juures seisis Louis: seda asjaolu sai eelkõige Hugo enda nahal tunda.

Käis äge kähmlus. Punarautsik oli Meinhardist nagu sipelgas saagist kinni ja see ei saanud end kuidagi vabaks. Matil siiski õnnestus Ragulka käest lahti rabelda. Ragulka asus kohe Louis' kõrvale vastase käbihunniku juures. Kindlusevallil töötas Raimond ragulkaga. Hundikäpp oli küll Richardil all ja sai tublisti võmmida, kuid oli kõigest hoolimata teise küljes kinni kui puuk.

Hugo ja Mati ei saanud oma kaasvõitlejaid millegagi aidata — Ragulka, põu käbisid täis, asus neil tihedalt kannul, ja ka Louis ning Raimond ei tukkunud. Pealegi olid mõlemad moonata.

«Tuhka, Raimond!» kisas äkki Punarautsik. «Too tuhka!»

«Tuhka! Tuhapommid välja!» löid teised rautsikud kaasa. Ja Raimond tõepoolest kadus vallilt. See oli kriitiline hetk ja andis Meinhardile jõudu. Ta raputas Punarautsiku enda küljest lahti ja suutis ka Richardit aidata.

Konstaabli omad tõmbusid kindluse alt kaugemale. Nad üritasid siin vastu panna, kuid nende käbivarud olid jäänud vastase kätte. Nad olid niisama hästi kui paljakäsi ja rautsikute pealetungihoog surus nad kindluse alt veelgi kaugemale. Laane tänaval kestis veel natuke aega tulevahetus, siis läksid rautsikud kindluse juurde tagasi. Konstaabli omad hulkusid tänaval, siis, varustanud endid kättejuhtuvaga, asusid vasturünnakule. Kuid rautsikud olid neil juba enne kindlust vastas ja Meinhardi kamp oli tõsisemast sõjamehetööst sedapuhku sunnitud loobuma.

Nii said rautsikud sõjasaagiks kiviheitemasina. Kuhu oli lennanud ähvardav kivi, seda polnud kellelgi olnud mahti tähele panna.

«Valvel!» käskles sõjasaagi juures pealik Punarautsik. «Vaenlane on purustatud. Nende mortäär on langenud. Homme levib meie vapral kindlusel viimast päeva sõjalipp, ja ta levib seal sellepärast, et oleks võimalik tema alla seista ja teda

valvata. Sest see on kõige suurem au, ja lippu valvab homme Haimond, sest ta on kõige vapram võitleja. Sest tema hoidis kindlust nii kaua üksi käes, kuni tuli abi. Elagu võit!»

See oli pealik Punarautsiku kõige pikem ning tähelepanuväärsem kõne, ja asjaolud, mistõttu kõnet peeti, olid ka seda väärt, ja rautsikud vastasid oma pealikule rahu auks valju ning vaimustatud sõjakisaga.

7.

Kindluse mastis lehvis jälle rahulipp. See oli küll üks ja seesama lipp ja valvatagi tuli teda, kuid see oli juba rahuaegne valve, ja kui valvuril polnud huvi kindluses rohkem olla, võis ta lipu kas peita või endaga kaasa võtta.

Kuulsa võidutrofeega ei osanud rautsikud esialgu midagi peale hakata. Algul kavatsesid nad selle kindlusse vedada, kuid sõjamasin oli selleks liiga suur ning tarbetu. Kaaluti Hundikäpa mõtet: kuhjata lahinguriistale kindluse kõrvale mätastest alus ja sel kombel püstitada väärikas võidusammas. Peale jäid kained hääled, kes kaldusid arvama, et kas võidetud vaenlane sellest äkki solvuda ei võta ja võidumärki salaja ära ei vii. Heetõttu peitsid rautsikud saagiks saadud relva senikauaks hoopis metsa, kuni nad selle tarvitamiseks midagi targemat välja mõtlevad.

Igatahes oli sõda rautsikute arvates õigel ajal lõppenud. Ragulka tõi rõõmsa uudise: tal oli õnnestunud katusetööd kaubelda. Härra Siimul — rahva suus lihtsalt lihunik Siim — oli kuuri katus läbi. «Mul on üks kama kõik,» oli härra Siim Ragulkale öelnud, «kes mul teeb või palju teid seal on, mina maksan angroo. Vana katus maha — neli krooni ja asi vask. Uued laudad peale — kaheksa ja mitte üks sent rohkem. Tõrvapapist räägime pärast. Aga töö,» härra Siim oli tõstnud tähendusrikkalt oma lihava sõrme, «olgu tipp-topp. Mina sind, konna, ei nõõri, aga kui näen, et käpard oled — tõmman üle kaela ja nõuan kahjud sisse!»

Härra Siimuga koos olid nad kuuri üle vaadanud. Katus oli üsna suur ja vana, nõnda lipitud-lapitud, et selle mahakiskumisele tuleb rassimist parasjagu. Mehed seda nelja ja kaheksa krooniga ära ei teeks. Aga mine teagi, kui häda väga suur. Best kaksteist krooni oli ikkagi ilus raha ja Ragulka sai sellest hästi aru. Ta oli löönud härra Siimuga käed.

Ragulka ise oli isaga koos katust teinud, Raimond samuti. Punarautsik ja Hundikäpp ütlesid, et on seda tööd justkui näinud.

«Küll amet õpetab!» kiitis Louis enda kohta ja arvutas seal-samas välja, et viiekesi ette võttes teeb tasu kaks krooni neli-kümmend senti nina peale. Pole just väike raha!

«Ega siis midagi,» ütles Ragulka. «Töö ei kärsi oodata.» Hundikäpp sõlmis lipu varda küljest lahti ja peitis põue. Seejärel asusid kõik viis teele.

Ühel tänavanurgal tormas Ragulkale vaata et rüsinale — konstaabli Mati. Poissi oleks sellest kui kõrvetatud; ta seisatas hetke juhmilt, kargas siis välkkiirelt kõrvale ja pistis tulnud teed tagasi punuma. Teel pistis ta sõrmed suhu ja laskis valju terava vile lendu.

Toimunu oli rautsikuidki jahmatanud. Nad seisisid kobaras tänavanurgal, vahtisid jooksjale järele ega saanud sõna suust.

«Ptüi!» kohmas viimaks Ragulka. «Jookseb või jalust maha!»

«Tormab nii kui tärpentiinitorpeedo!» nentis Raimond.

Rautsikud astusid edasi. Nad polnud aga veel kuigi palju käinud, kui nende selja taga kõlas nüüd juba mitmehäälne vile.

Tänavanurgal seisis Mati, Meinhard ja Hugo.

Mõlemad leerid tunnistasid teineteist vaikides.

«Me oleme siin!» hõikas Meinhard.

«Olge siis edasi!» hõikas Ragulka vastu.

«Lasete jalga?!»

«Häda meil jalga lasta!»

«Setu püksilappi polegi toki otsas kaasas?»

Sellises sõnastuses jutuajamist nimetatakse poiste keeles norimiseks.

«Löödud meestega me täna ei räägi!» hüüdis Punarautsik. «Pole aega!»

«Kes on löödud mehed?» kuraasitati tänavanurgal ja kolmik hakkas otsustavalt lähemale sammuma. «Kes on löödud mehed?»

«Eks ikka need, kes sõjas lüüa said!» naeratas Punarautsik. «Ikka need, kes oma kiviheitemasina lasid ära võtta.»

«Mis see kiviheitemasin siia puutub?»

«Nii palju puutub, et meie võtsime selle ära.»

«Ja siis?»

«Siis on nii, et meie võit ja teie kaotus.»

Konstaabli Meinhard oli seesugusest jutust nii rabatud, et ei taibanud tükk aega sülitadagi. Viimaks ta seda siiski tegi.

«Kuule Punakas,» küsis ta, «kas sa oled peast soe või? Ausõna!»

Meinhard küsis seda nii siira lihtsameelsusega, et Punarautsik sellest punastas.

«Nojaa... aga meie vallutasime selle ju ära!»

«Nojaa! Vallutasime ära!» osatas Meinhard. «Aga kui ma sinu ragulka või vibupüssi ära vallutan, kas sa oled sellega siis võidetud? Kas siis on sõda läbi?»

Hugo pistis itsitama. Meinhard ja Mati samuti. Ja rautsikuidki muigasid, ainult et — piinlikkusest.

«Peeter Suur sai Narva all ka rootslastelt algul lüüa, aga pärast keeras Kaarlil ikkagi nina vinklisse,» selgitas Meinhard ja kuulutas:

«Päris sõda alles algab! Ja saate meie käest veel kõvema koosa kui Kaarel Peetri käest sai! Teie kantsist ei jää aukugi maa sisse! Me oleme rääkinud.»

Meinhard andis omadele uhke käeliigutusega märku ja kolmik marssis uljast sammu trampides minema. Nende enesekindlus oli nii suur, et nad ei vaevunud ülekaaluka vaenlase poole selja tahagi vaatama.

Rautsikud seisisid, nina maas. Meelsamini oleksid nad vahest kaotanud lahingu, kui et siin niimoodi rumalalt seista.

Ent parata polnud enam midagi.

«Ma ütlesin, kui pealikut valiti, et seda liisuga ei tehta!» torkas viimaks Louis.

«Sina pea oma supimulk selle koha pealt kinni!» nõelas Raimond ärritatult vastu.

«Liigume edasi!» manitses Ragulka.

Seda nad tegid.

«Kindlust valveta jätta ei või,» arvas Ragulka.

«Mõtlen kogu aeg, kuidas teha,» kinnitas pealik mornilt.

«Üks mees läheb kindlusse,» pakkus Hundikäpp.

«Kes?»

«Mina!»

Samuti vaikides.

«Ühest on vähe,» otsustas pealik. «Tuleb kaks saata.» Ja arutles kuuldavalt edasi:

«Ragulka on ettevõtja, Raimond tunneb tööd. Jäävad üle Punarautsik ja Louis. Kumb neist?»

«Louis'st pole sae peale meest — tõmbab viltu,» tähendas Ragulka.

«Tere päevast!» solvus Louis.

«Tere-tere, aga kerge kondiga oled sa ka, vennas,» ei jätnud Ragulka oma. «Kui jääb kolm meest, siis peavad need olema ka mehe eest!»

«Pole kindluses kahekesi samuti kergem!» arvas Raimond.

«Teadagi!» nõustus Louis. «Mina jään tööle.»

«Ettevõtja olen mina!» raius Ragulka vastu. «Mina valin mehed. Ja võtan Punarautsiku.»

«Tore!» ärritus Louis. «Väga aus mäng küll! Teised mehed löövad raha kokku, aga üks valvab. Kust tema sendi saab, see pole härrade asi. Nagu oleks see tema süü, et tuleb valvata!»

«Valvab, ja saab viiendiku!» lubas Ragulka.

«Teine jutt!» kiitis Louis. «Siis ma olen nõus.»

Hundikäpp oli kogu aeg vaikinud. Nüüd nõksas ta pea selga.

«Ma ei võta sind endaga, Louis!» trotsis ta mingi vihase erutusega. «Ei võta! Ma valvan lippu üksi!»

«Ära aja jama!» naeris Louis. «Ma pole niikuinii veel kordagi valvanud.»

«On see minu süü?! Paista lahingus silma ja valva, au ja kiitus sulle. Aga sina oled kui palgasõdur, aina kaupled... Ei — mina olen täna valves ja mina sind ei võta!»

«Ah et mina olen sulle palgasõdur ega kõlba?!» haavus Louis rängalt. «Kes sa ise siis oled? Arvad vist, et mingi Orleans'i Neitsi?! Noh, mees,» naeris Louis vihaselt. «Minul on vähemasti ehtne prantsuse nimigi!»

«Ära peruta, Hundikäpp!» keelas pealik. «Ja laske siva jalga!»

«Ma ei võta teda!»

«Kas ma olen pealik?»

«Oled. Aga Louis'd ma ei võta. Ja Raimond valvas samuti ükski ja pidas terve lahingu!»

«Tühja!» ütles Raimond. «See polnud mingi lahing. Teised rohkem mässasid oma masinaga. Aga nüüd nad enam nalja ei tee.»

«Kaht meest on vaja,» kinnitas pealik. «Kui asi hapraks läheb, üks vähemasti jookseb meile sõna tooma.»

«Sõna tooma?! Kas ma olen Raimondist kunagi halvemini võidelnud? Sa ütle, pealik!» Hundikäpal olid erutusest ja solvumisest silmad veekalkvel. «Sa ainult ütle!»

«Sina, Hundikäpp, oled pirin nagu plika ja õigupoolest peaksin ma sulle praegu üle kaela tõmbama!» vihastus ka pealik Punarautsik. Ent Hundikäpa kangekaelsust polnud niisama lihtne murda.

«Tõmba siis!» trotsis ta. «Sa oled pealik ja võid tõmmata. Aga lippu valvan mina ja palgasõdurit mul pole sinna vaja!»

«Hähah!» põlastas hingepõhjani solvunud Louis. «Õige ma niisuguse piripilli kampa kipungi! Sa ära ootagi, et ma sinuga tulen!»

«Mehed, siin käsutan mina!» käratas Punarautsik. «Marss kindlusse, Louis ja Hundikäpp! Ja see on mu viimane sõna!»

Mõlemad lipuvalvurid vaikisid tõredalt ning põrnitsesid pealikut altkulmu. Siis pööras Hundikäpp end kannalt ringi ja asus minekule. Ta läks kiirel sammul ning püstipäi.

Nohinal ning endale nina alla pobisedes lonkis Louis talle järele.

8.

«Tühja!» laitis Richard konstaabli Meinhardi tulipalavalt sündinud sõjanõu maha. «Vallutada kindlus, kui seal lippu vallil ega kedagi sees ei ole — mis selle mõte on? Oleks veel, et saaks kantsi ära tuua või kuskile teise kohta vedada. Ja kui nii

võtta, siis me võiksime kindluse näiteks igal ööl ära vallutada — öösel seda keegi nagunii ei valva.»

Meinhard lamaskles poolkägeras Mühlsi kuuri all lauavirnal ja kõlgutas põlvele tõstetud jalga. Ta ei öelnud midagi. Ja mis sinu öelda oligi.

Mühlsi Richard oli poiste hulgas tuntud mudelimeister, sõjaajaloolane ja kambasõdade strateeg. Tõsi, lahingumees kui selline ta suuremat ei olnud. «Ma ei kannata seda rumalat üks-teise vinnimist!» oli ta kunagi öelnud. Ja ta ei kannatanud seda tööpoolest. Küll aga arutles ta meelsasti ning pikalt-laialt sõditud sõdade strateegiat — lahutas poiste edasi-tagasi sagimise käbi- või kivisõdades küll kiil-, lokaal- või frontaalrünna-kuiks, küll kül-, tiib- või haardemanöövriteks. Igas peetud sõjas nägi ta eikellegimaad, fronti, lähi- ja kaugtagalat, kiitis või laitis ühe või teise poole taktikat, regulaarvägesid või reserve, avastas kasutatud või kasutamata jäetud sõjakavalust. Talle ei maksnud midagi tõestada, miks võitja just pidi võitma ja kaotaja kaotama, ja ta tõde oli nii veenev, et keegi ei sõandanud talle vastu vaielda.

«Ena mul asja!» põlastas Mati. «Just öösel tulebki minna. Tõmmata see hunnik maatasa ja asi tahe.»

«Sinu käest pole nõu küsitud!» näitas vanem vend nooremale koha kätte. Kuid see ei tähendanud veel seda, nagu oleks ta antud nõu ebakohasuses liialt veendunud.

«Tugeva kindluse piiramine ja vallutamine — see nõuab alati õiget strateegiat,» tähendas Richard malbelt ja sihtis ühe silmaga piki hõõveldatud lauaserva. Ta meisterdas juba mõnda aega kuuest vagunist koosneva soomusrongi mudelit. «Tugeva kindluse vallutamisel ilmneb õige strateegia puhul kogu sõjakunsti ilu.»

«Strateegia ja sõjakunsti ilu!» osatas Meinhard. «Tegime sinu nõu järgi strateegiat, mäletad? Aga pärast andis ennast tuhande puhtaks ropsi!»

«Risk jääb sõjas alati,» märkis strateeg vabandavalt. «Ju ma hoiatasin ette, et operatsioon ei ole nõnda lihtne, nagu esialgu tundub, et ootamatuse moment jääb alati. Pealegi on redelimeestele vallidelt ikka tuld ja tõrva kaela kallatud. Mis sõda see selleta on!»

«Iluga läks niisamuti!» öelutses Meinhard. «Mooste Raimul muidugi oli su kuulsat kiviheitjat ja kogu seda tsirkust kantsililus vaadata. Ma ootasin kogu aeg — nüüd naerab mees ennast surnuks ja kindlus on meie.»

«Kiviheitjast on tõesti kahju!» ohkas Richard. «Oli kõva mudel, ainult oleks tulnud teist veel sisse lasta.»

«Sisse lasta! Mis sa tast siis teiste kätte jätsid, lasknud ta parem sisse!»

«Kuule, mis sa õige norid minu kallal?» ärritus Richard.
«Kas mina üksi sealt lippama panin? Kas ma olin esimene?»

«Mina see ka ei olnud!» pidas Hugo vajalikuks vahele hüüda.

«Siin see ongi — strateegia! Ei mõelda midagi, nagu...»

«Kassi saba alla see sinu igavene strateegia!» krapsas Meinhard lauavirnal istuli ja hüppas maha. «Mina olen sellest sinu pikast sättimisest, mõtlemisest ja jorutamisest, näed, siiani!» Ta tõmbas näpuga üle kõrisõlme. «Aitab sõnakõlksutamist, tegu ootab. Lähme!»

«Kuhu?» päris Richard.

«Kas või pärapõrgusse. Peaasi, et saaks sinu mudelitest ja kuurialusest kaugemale. Lähme vaatame, mis Punaka omad teevad!»

«Pole nagu õiget hoolimist,» puikles Richard. «Ja mudel tahab tegemist.»

Meinhard vaatas teist pika põlgliku pilguga, sülitas ja pööras rohkemat ütle mata ümber. Mati ja Hugo asusid talle sappa.

Pooles taevast mustas nädalaid oodatud äikesepilv. Tinahall müür varjas päikese. Muutus harjumatu süngeks ning hämaraks. Kõhtudega peaaegu maad riivates saalisid pääsukesed kui mingid must-valged süstikud vilks ja vilks ringi. Mööda tänavat, tolmu ja prahti poistele silmi keerutades sööstis esimene kuum ja kirbe tuulehoog.

«Strateegia!» kirus Meinhard endale nina alla. «Krõbiseb aina üht ja sama kui õlekott!»

Tinase pilve taustal sähvas pimestavalt jonklev välgujoon.

«Kaheksa sekundit!» teadustas Hugo, kui kõu mürinal üle taevalae veeres.

«Pärgeli!» arvas Mati. «Sealt hakkab varsti kallama!»

«Õige mul mure!» mühatas Meinhard.

Laane tänavale paistis üle võsa rautsikute lipp. Pilve mustal foonil tundus see heledana ning ärevalt sööstlevana nagu kajakas tormis. Meinhard seisatas ja tema kannul teised. Oli midagi ülevat selles lehvimises, ja nad kolmekesi tajusid seda.

Nad seisisid ja vaatasid.

Tuul painutas põõsaid, sakutas poiste juukseid ja rõivaid. Võsa hällis nagu pikk hõberohekas rukis.

«Lähme!» ütles Meinhard karedalt.

Lipubastionil, hoides ühe käega vardast, seisis Hundikäpp.

Ta seisis liikumatult kui kuju ja ta pea kohal plagises tuules lipp. Aga taevast ülevaalt mürises nagu ränga lahingu kanonaad.

Konstaabli omad jäid kindlusest umbes viie sammu kaugusel seisima. Seisisid ja vaatasid üles, Hundikäppa.

Ühest taevast teise sööstis hõõguvvalge valgusäde.

«Kaks ja pool sekundit!» karjus Hugo üle tuule ja mürisamise. «Ausõna!»

Põõsad oigasid ja paindusid ligi maad. Tuul lõi Hundikäpa pluusisaba üle pea.

«Pane lõikama, tuleb kõva vihm!» hõikas Meinhard ja osutas näpuga taevasse. Hundikäpp rabas pluusisaba alla ja toppis püksivärvlisse, siis haaras kahe käega lipuvardest.

«Lollakas!» karjus talle Meinhard. «Nagunii võtame ära!» Ta hakkas nõõpima oma pluusikaelust.

Langesid esimesed piisad, suured ning rasked. Need löid kui haavlid läbi pluusi ja särgi.

«Konstaabli omad taganesid põõsastesse.

«Passige peale!» karjus Meinhard omadele kõrva. «Mul on strateegia valmis! Kui ta lippama paneb, võtame lipu käest ära!»

Tundus, nagu oleks kogu maapindki vappunud raju ning kõuemürina käes. Ja siis tuli päris vihm — hall, tihe, läbinähtamatu ja piitsutav, nagu kihutaks teda tagant tuhandete mootorpritside jämedad voolikud. Pead kätega varjates ja nagu mööda voolavat vett ahmides põlvitasid poisid põõsaste all, kuid sellest hoolimata olid juba mõne hetke jooksul läbimärjad.

Raju lõppes nii ootamatult ning äkki, et kõrvid ei suutnud tekkinud vaikusega sedamaid harjudagi. Sadas vaid. Rahulikku, jämedat, sooja vihma. Kumedalt ja õõnsalt, nagu väsinuna äsjaest raevust, kõmises eemal taevakumm.

Konstaabli omad pugesisid põõsastest välja. Maa auras, ja igasse lohukesse oli kogunenud tolmuräämas loik, kus lõhkes vihmamulle. Sajust hoolimata oli hingata lahe ning kerge.

Hundikäpp, kühmus ja räabakas, seisis endiselt lipubastionil. Liikumatu rippus ta pea kohal vettinud lipp.

Meinhardi selgroogu raputas külmavärin.

«Hollallaa!» hüüdis ta äkki üles lipubastioni poole ja äigas tilkuva pluusivarrukaga üle oma veenõretuses näo. Aga kaastlastele kamandas napilt: «Lähme!»

Sadas endiselt. See polnud kiita, kuid läbimärgadel poistel ei olnud midagi kaotada. Kühmus ning käsi-jalgu kohmakalt harkis hoides marssisid nad läbi põõsaste nagu — nõnda öeldakse! — lastud kured. Ent liikumine tekitas sooja ja tegi tuju paremaks. Aga kõik lohud, teed ja tänavad olid täis võrratuid veeloike.

Kui konstaabli omad Mühlsi kuuri juurde tagasi jõudsid, oli sadu juba ammu-ilma lõppenud. Richard, jalad põlvini porised, hüpples kavalalt vetruma seatud ja iga hüppega loiku plartsaal lauaotsal.

«Teate, mis mina vahepeal välja mõtlesin?» hüüdis ta oma niisama poristele kaastlastele. «Muidugi te ei tea! Ma mõtlesin kindluse vallutamiseks välja kõige klassikalisema strateegia!»

Öösel oli jälle sadanud. Hommik oli sellest meeldivalt puhas ning karge ja lahe tuulehoog paisutas kindlusel lippu.

Hundikäpp seisis oma lemmikpaigas — lipubastionil.

Neljandat päeva järjest seisis ta oma tunnimehepostil rautsikute kindluses. Kolm täit suvepäeva — see on pikk aeg. Selle aja jooksul jõuab ka üksinduses norutada ja kibedat mahajäetustki tunda. Ent niisugune — täis ohte, enesepõlgust ja lipustavust — ongi ju tõelise tunnimehe elu. Seepärast ei olnud Hundikäpa noruhetked pikad ja ta oli õnnelikki, et seni argipäevahall ja kitsi saatus nüüd äkki nii heldelt lubas tal südame järgi valitud kohust täita.

Lipp laksus tuules ja Hundikäpp seisis bastionil.

«Hei, Hundikäpp! Töösellid tervitavad lippu ja sind!»

Need olid Punarautsik, Raimond ja Ragulka. Enne tööleminekut astusid rautsikud igal hommikul kindluse juurest läbi, nagu oli nende esimene käik siia töölt tulleski.

«Jälle Louis'd pole veel?»

«Ta tuleb hiljem.»

«Kas nad äkki ei tüdine sellest kindluses konutamisest juba ära?» arvas Raimond. «Kui mina valvasin, siis mul hakkas juba üheainsa päevaga siin nii paganama igav, et...»

«Tõejutt!» arvas pealik. «Tuleks Hundikäpp ja Louis nüüd kas või päevakski välja vahetada.»

«Ei!» keeldus Hundikäpp tõredalt. «Mina jään lõpuni! Aga Louis' võite endaga võtta.»

«Ära peruta, Hundikäpp!» keelas pealik.

«Meestel on siiski kõvasti õnneks läinud,» arutles Raimond. «Konstaabli omad käivad passimas küll, aga löövad iga kord põnnama.»

«Need on peened sellid!» kiitis Ragulka. «Nagu selle masinaga oli. Sätivad ja sätivad, aga siis mängivad sulle niisuguse vembu välja, et ei oska arvatagi.»

«Hm, ja Louis ikka veel ei tule?» närvises Punarautsik. «Igal hommikul on Hundikäpp üks. Ja ka õhtuti, tule, millal tuled, on Louis juba jalga lasknud. See mees tuleb käsile võtta!»

«Mille eest?» astus Hundikäpp teise kaitseks välja. Siis aga kohmas tõrksalt: «Minupoolest võiks ta küll tulemata jääda!»

«Nonoh, Hundikäpp!» hoiatas pealik. «Sa ära aja nina liiga püsti!»

«Te olete siin omavahel karvupidi kokku läinud või?» uuris Ragulka.

Hundikäpp ei teinud küsimust kuulmagi. Vahtis vaid keskendunult üle valli.

«Homme määran lipuvalvesse uue meeskonna,» otsustas

pealik. «Pole ime, kui siin mõnel mehel sedaviisi ka närvid krussi lähevad. Läki, mehed, aeg ei anna rohkem oodata!»

«Ole siis kõva!» raputas Ragulka põosaste vahelt Hundikäpale oma suurt kämmalt. Ja Hundikäpp — ehk küll pealiku sõnad teda ei rõõmustanud — naeratas.

Konstaabli omi märkas Hundikäpp tundi pool pärast rautsikute lahkumist. Need ei teinud kindlusega algul asjagi — nähtu järgi otsustades olid neil põosastes mingid omad asjad ajada. Et vastasel aga ei seisnud ees tavaline luurekäik, seda täpas Hundikäpp pea.

Vihmad olid kindluse moonalaos tekitanud kahju. Tuhapommid olid saanud märjaks ja tulid kui lahinguks kõlbmatud minema visata. Rautsikud olid teinud uued, ja kuigi uut kolmekilost polnud võimalik valmistada ning teisigi sai vähem kui enne, piisas olemasolevaist aruka tarvitamise korral kindluse kaitsmiseks küllalt.

Hundikäpp sättis endale kõik käepärast. Siis jäi — tõusvat lahinguärevust vapralt trotsides — ootama.

Konstaabli omad nägid välja, nagu ei tuleks nad mitte rünnakule, vaid karnevalile. Iga mees oli endale jõupaberist tsemendikoti pähe tõmmanud, millel silmade jaoks augud sees, need aga omakorda tsellofaaniga kaetud. Et kotid kindlamini peas seisaksid ja kätele liikumisvõli annaksid, olid need külgedelt õlgadeni lõhki lõigatud. Nii sarnanesid kõik neli mingite keskaegsete ristosõdijatega või Põhja-Ameerika lõunaosariikide Ku Klux Klani meestega. Rivi defileeris kindluse ees mitu ringi. Lõpuks tõmbas Meinhard endal koti peast, tema eeskujule järgnesid teised, ja kõik neli nautisid muigel sui muljet, mis see veider maskiball oli jätnud.

Hundikäpp lipubastionil näris murelikult huult.

«Hollallaa!» naeris Meinhard ja viibutas käega. Kõik neli kadusid uuesti põosastesse.

Veidi aja pärast marssisid kolm, uuesti peakottides, põosastest välja, nende kannul aga kõmpis Mati, käsi viskevalmis ja käbikorv kaenlas. Kaitsekottides kolmik aga — kaks ees ja üks taga — kandis teritatud vaiadest kinni hoides pea kohal parajat okstest punutud matti. Enne kui Hundikäpp jõudiski taibata, mis õieti juhtub, sööstisid kõik kolm otsejoones kindluse poole. Surunud mati serva tihedasti kindlusevalli vastu, varjusid sõdalased mati alla ja hakkasid teravaid teibaotsi sajast pehmesse kamarasse sisse rammima.

Hundikäpal hakkas ihu tulitama. Enne kui ta midagi oskas ette võtta, oli vaenlastel varikatus juba paigal, ja nad andsid päkkadele tuld. Viivu pärast astusid nad põosastest uue matiga välja.

Hundikäpp kahmas tuhapommi.

«Ettevaatust!» kisas Mati. «Tuhk!» Ja laskis käbid käiku.

Hundikäpp heitis oma kahekilose tuhakoti tulijatele jalgu. Need tormasid tuhapilvest seda miskiks panemata läbi ja kiilusid teise mati tihedasti esimese taha.

Ühtekokku heitis Hundikäpp vaenlase pihta neli tuhapommi. Siis oli talle selge, kui asjatu see kõik on. Aga piirajad olid sel ajal ka kindluse vastasmüüri äärde kaks matti varikatuseks üles pannud. Nüüd tulid Meinhard ja Richard labidatega. Nad asusid üks ühe, teine teise varikatuse alla.

Kui ränki ja keerulisi lahinguid oli Hundikäpp ka ette kujutanud, kui palju verd ja kahurimürinat oli ta mõtteis kokku kuhjanud, kuid tuli välja, et nii hullusti ja kuulsusetult kimbub nagu praegu polnud ta kõige ohjeldamatumaski fantaa-siauimas olnud. Ta tõusis lipubastionile ja vilistas. Pikalt, kogu kopsu jõuga.

«Ahaa, nüüd on sul vesi ahjus!» parastas konstaabli Mati.

Ka Hugo oli nüüd kaitsekotita ning vaba ja mõlemad vinnisid tunnimeest bastionil käbidega.

«Tirr-tirr-tirrrrr... tirrrrr...!» tirises bastionil vile. Siis taipas ka vilistaja ise, kui rumal ja mõttetult see on. Kes võis teda omadest kuulda? Mitte keegi. Ei Punarautsik, ei Raimond, ei Ragulka võinud Hundikäpa vilistamist kuulda ja ka Louis mitte. Sest Louis' oli Hundikäpp ise peletanud lipu alt minema. Ta oli Louis'd otsekohe, kui see kindlusesse oma valvekorrale asus, rünnanud kõige solvavamate sõnadega, milliseid oli iganes osanud välja mõelda, sest ta ei suutnud Louis'le andestada selle kauplemist. Ja marusolvunud Louis oligi läinud kindlusest minema ja tulnud tagasi alles järgmisel päeval, kuid ka siis ei olnud Hundikäpp andnud talle kindluses asu.

Nõnda oligi Hundikäpp kõik need päevad ja ka praegu kindluses üks. Nüüd vihisesid ta pea ümber käbid. Üks tabas teda valusasti näkku ja ta pigem komistas kui astus bastionilt alla.

Kahel pool matsusid labidalöögid vastu kindlusevalli. Raskest ning möödapääsmatult nagu saatust. Hundikäpp kükitas keset kindlust ja näris huuli. Kindlus, see jõu ja enesekindluse kants, oli muutunud nüüd lõksuks.

Hundikäpas kihvatas äge raevusööst. Ta tõusis vallile ja heitis varikatusele kolm alles jäänud tuhapommi. Löögid valli pihta katkesid ja mõlemad labidamehed jooksid katuse alt välja. Nad töötasid juba kaitsekottideta, kuid pommid polnud neile suuremat kahju teinud. Kõik neli hirnusid naerda, tuul viis tuhapilve kõrvale ja mõlemad labidamehed jooksid katuse alla tagasi. Ja uuesti mütsusid löögid vastu valli.

Käbisadu kihutas Hundikäpa vallilt alla. Ta pidas aru, siis võttis tagavara-lipuvarda ja ronis uuesti üles. Lipuvardaga püüdis ta varikatuseid ümber lükata. Need kõikusid, kuid nende tugiteibad olid kui juurtega maasse kasvanud. Pealegi ropsas

lipuvars otsapidi läbi mati, all rabati sellest kinni ja tasakaalu kaotanud Hundikäpp oleks äärepealt et kukkunud üle valli.

Sel komistamishetkel äratas põosastes miski ta tähelepanu.

«Hei!» karjatas ta ja pani vile uuesti suule.

«Mis seal on?» nõudis Meinhard ja astus katuse alt välja.

Kõik viis vaatasid vaikides võssa.

«Vaadake järele!» kamandas Meinhard ja astus jälle katuse alla. Ta hakkas veel vihasemalt labidaga raiuma.

«Pole kedagi!» tulid Mati ja Hugo varsti tagasi. «Kogu tänav on tühi.» Ja Hundikäpa poole: «Kiunu aga kiunu nüüd! Lase aga vilet! Päris vile veel tuleb!»

Ja ometi ei olnud Hundikäpp valesti näinud. Ning ta sai sellest uut võitlustahet. Raevukalt pildus ta varikatuseid mätastega. Mättad said otsa, kuid matid pidasid vastu.

Siis meenus talle kilumannerg veega.

«Kuradi lollakas!» kargas märg Meinhard varikatuse alt välja. Siis hakkas naerma.

«Aitäh!» kummardas ta Hundikäpale. «Tihke mätas on teil, võttiski naha aurama! Paku veel üks täis!» Ja viskas tühja kilumannergu üle valli tagasi.

Hundikäpp, huul hammaste vahel, kiikas süngelt põosastesse, aga neli all naersid. See oli kõige solvavam naer — paras-tav, rahulolev, enesekindlate inimeste naer.

Hundikäpp ei pidanud arvet, palju ta oli pihta saanud. Ta võitles nüüd nii raevukalt, nagu oli sageli ette kujutanud — viimane bastionil. Ja vermeiski oli ta nii, nagu oli sageli kujutlenud, sest teisi oli kaks ja nad vinnisid teda üks eest, teine selja tagant. Ainult seda ei olnud ta kunagi ette kujutanud, kui ahastava lootusega ta niisugusel tunnil vaatab sinna, kuhu ta nüüd iga pilgu tagant ootusega vaatas.

Siis vabises kindlusessein.

Hundikäpa käed vajusid rippu.

«Läheb, poisid!» kostis juba läbi valli Meinhardi võidurõõmus hüüe. «Siia, mehed!»

Hundikäpp seisis ja ta tundis, nagu tarduks veri soontes.

«Mehed, vangub!» hõiskas Meinhard. «Rinnaga! Hurraa!»

Auk vallis oli siiski liiga väike, et kõik sinna korraga juurde mahuksid.

«Kougi paar mätast välja, siis läheb iseenesest,» õpetas lugu vaatama tulnud Richard.

«Passige Hundikäpale peale!» käsutas pealik. «Et lõikama ei pane!»

Hundikäpp seisis bastionil ja kangutas lipuvarrast.

«Kisub lipu maha, reo!» kisas Hugo ja mõlemad Matiga avasid Hundikäpale marutule. Ent sel oli lipp juba käes ja ta kadus kindlusesse.

«Passige peale!» hoiatas pealik. «Passige peale! Kohad sisse võtta!»

Mati ja Hugo asusid oma kohtadele, mõlemad labidamehed aga pressisid sisemisi mättaid vallist välja. Nad surusid mõlemad labidatele kogu jõust peale, ja äkki andis sein järele. Hooga kukkus Richard valli sisse tekkinud avausse kápuli ja ta labidas lendas läbi augu kindlusse. Robinal varisesid sees ülemised mättad ja mõne hetke jooksul oli vallis sissepugemiseks paras avaus. Meinhard hüppas valliserva taha.

«Anna alla, Hundikäpp!» möirgas ta kindlusse. «Üksainus lask — ja sa oled surmalaps!... On selge?»

Kindlusest ei vastatud.

«Kuuled või?» nõudis Meinhard. «Ei mingit vastuhakku — teen vaeseomaks!»

Vastust ei tulnud ikka veel.

Meinhard ootas. Siis sülitas. Siis torkas pea avausse.

Niiviisi, pea läbi avause, jäigi ta sinna seisma.

«Mis seal on?» muutusid teised rahutuks.

Meinhard ronis august läbi, Richard tema kannul.

Kindluses vaatasid nad teineteisele jahmunult otsa.

Hundikäppa ei olnud.

«Te neetud lontrused!» karjatas Meinhard ja rüsis nii kähku, kui kitsas ava lubas, kindlusest välja.

«Kus Hundikäpp on?»

«Sa ise oled pime või?» päris Mati.

«Sa viimane kabajantsik!» kargas vanem vend nooremale tutti kinni. «Lasid tal sääred teha! Sina viimane säinapoeg!»

Noorem veli polnud niisugust sasimist vanema käest enam ammu saanud.

«Hull!» kisas ta. «Viimane hull, ai-ai-ai! Lase lahti, hull!»

«Ta peab olema sees!» kinnitas Hugo. «Kiskus lipu maha ja pugus nurka, ausõna! Ta peab olema sees!»

«Mis te passite veel!» möirgas pealik Meinhard. «Otsige läbi! Kõik põõsad läbi! Eluga!»

Kindluse ümber algas kiire sagimine.

Kadapõõsale salakäigu otsal sattus Richard. Ta lükkas oksad laiali — põõsas oli seest hämar ning tühi nagu tapuvartega tihedasti ümbritsetud aiamajake. Siin, kuigi peidukoht oleks olnud suurepärase, polnud kedagi. Ta laskis oksad tagasi ja need vajusid kui sameteesriie hubasele tühjusele uuesti ette. Kuid mingi sekundi murdosakese jooksul riivas miski Richardi silma. Ta lükkas oksad uuesti kõrvale. Nüüd oli see käes — värskelt kaevatud muld. Ta vaatas hoolikamalt ja jahmus.

«Poisid! Siia!»

Mõne hetke pärast uurisid kõik mustendavat koopasuud. Põnevusvärinad räputasid poistel selga.

«Meinhard, seisa siin!» karjatas äkki Richard. «Mati, tule minuga!» Ta tormas kui tuulepööris kindlusse.

«Valva siin! Ära sammu paigalt liigu!» seletas ta Matile ärevalt. «Mul on üks oletus.» Ja tormas uuesti välja. «Valvake!» hoiatas ta teisi karmilt.

Kui ta uuesti kindlusse tuli, uuris ja kompas ta hoolikalt kindluse üht seina ning põrandat. Siit ta avastaski jämeda nõõriotsa. Ta sikutas seda ja — rautsikute saladus oli avastatud.

«Vaata siis,» naeratas Richard ja tõstis mätastega kaetud luugi avauselt. «Sindrima vahvasti välja mõeldud.» Vaatas siis Mati poole ja käskis:

«Roni sisse!»

«Hull oled või?» ajas see silmad suureks.

«Roni sisse!» nõudis Richard. «Või tuleb Meinhard siia kutsuda?»

Mati ohkas ja — kuuletus.

Richardil oli õigus — Hundikäpp oli tööpoolest käigus. Ta oli pugenud sinna jalad ees, sest pea ees ei oleks ta saanud sulgeda luuki. Tal kulus selleks niigi vaeva, kuid nagu teada, tuli ta sellega küllalt hästi toime. Seejärel sõlmis ta lipu varda küljest lahti ja peitis selle põue, vastuihu. Siis hakkas roomama.

Ärevad hääled ja trampimine maa peal kostsid ka siia, alla. Ent kaugelt ja summutatult. Ta roomas, kuigi see tagurpidi oli tülikas ning nõudis liiga palju aega. Aga aega oli tal vähe, sest ta pidi kiiresti põgenema ja lipu päästma.

Esimene asi, mis alla selgesti kostis, oli Richardi hüüe: «Poisid! Siia!» Tema, Hundikäpp, ei olnud siiski jõudnud! Kuid ta ei andnud veel alla. Hundikäpa peas küpses uus plaan ja ta roomas kindluse poole tagasi. See läks juba hoopis jõudsmini. Kas tal õnnestub märkamata põgeneda?

Aga ka ees tõsteti juba luuk.

Hundikäpp hakkas uuesti tagurpidi roomama. Aga kuhu veel roomata? Hundikäpa sõda on nüüd sõditud, lipp on... Siia jäi ta mõttekäik pidama. Ees kostis Mati ähkimine.

«Kes tuleb?» küsis Hundikäpp. Ta hääle kõlas summutatult ning hauataguselt. Tekkinud pausi pikkuse järgi otsustades ehmatas see tulijat tublisti.

«S-sina, Hundikäpp?» kostis viimaks sama kähisev ja summutatud vastus.

«Rooma tagasi!» ütles Hundikäpp. «Ma tulen ise välja.»

Sest veel ei olnud kõik kadunud!

Vaenlased kogu kambaga ootasid teda kindluses.

Aga kui oleksin siiski roomanud kadakasse? — vilksas Hundikäpal mõte läbi pea. Ent oli juba liiga hilja sellele

mõelda. Vermeis ning määrdunud, seisis ta vastase ees, kuid ta näol oli uhke trots ja ta pea oli kuklas.

Konstaabli omad vaatasid teda vaikides ja üksisilmi. Meinhard sõõrutas sülge. Ent neelas sülje alla ja ütles:

«Lipp! Anna lipp siia.»

Hundikäpp vaikis.

«Lipp! Lipp, lipp, poisu!»

Ei midagi targemat.

«Nõndaks!» Meinhard muigas pooleldi kaasatundvalt. Siis käskis omi:

«Otsige ta läbi!»

Hundikäpp pani vastu mis suutis, kuid ülevõim ei ole ju asjata ülevõim. Nad otsisid ta läbi põhjalikkusega, mis oleks rängasti alandanud ka vähemtundlikku loomust kui Hundikäpa oma.

Lippu nad Hundikäpa juurest ei leidnud.

«Siduge ta kinni!» ütles Meinhard. Ta surutud toon reetis, missuguse pingutusega ta end vaos hoidis.

«Mina pooldan siiski...» alustas Richard.

«Siduge ta kinni! Siduge nii, nagu sidusid oma vange indiaanlased!»

Nad sidusid ta — algul käed randmeist kokku, siis surusid põlved käsivarte vahelt läbi, aga põlveõnnalde ja küünarnukkide vahelt pistsid läbi tagavara-lipuvarda. Vaevalt on veel abitumat olevust kui selliselt seotud vang!

Pealik Meinhard tõukas vangi jalaga. See vajus küljeli ja niimoodi, otsekui tükk liha praevardas, jäigi ta kindluse äärde lamama.

Ja ometi läks Hundikäpa sõjakavalus nurja.

«Muidugi, ta vedas meid peenelt alt!» hüüatas äkki Richard oma morni vaikimisse laskunud pealikule. «Ausõna, ta on sindrima nutikas sell. Aga kui analüüsida... Võtame salakäigu lahti! Mätas mättalt ja meeter meetrit tuleb kõik läbi uurida.»

Veel Hundikäpp lootis. Kuid loot ei olnud enam millelegi.

«Põrsa kombel oled sa ta poriseks määrinud,» irvitas Meinhard ja liputas Hundikäpa nina ees tõepoolest üsna määrdunud lippu.

Hundikäpal valgusid silmad vett täis.

«Pole viga, poisu!» muigas Meinhard, rapsis lippu paar korda vastu säärt ja pistis siis hooletult tasku.

«Hollallaa!» hõikas ta oma kaaslastele.

«Nii, mehed, kantsi lammutame nüüd maha!» kuulutas Mati.

«Milleks seda?» imestas Richard. «See on juba niikuinii küllalt vatti ja valu saanud.»

«Kõik võidetud kantsid on maha kistud!» kinnitas Hugo. «Ausõna!»

«Maha kistud!» osatas Richard. «Kes kiskusid? Barbarid! Meie ei ole barbarid.»

Kõik vaatasid küsivalt pealiku poole. See vaikis. Siis sülitas. Ja ütles:

«Richardil on õigus. Las jääb puutumata ning püsti. Läki!»

«Aga vang?» päris Richard.

Vang vaatas üksisilmi sinna, kuhu ta oli lahingu ajalgi vaadanud. Ta oli seal uuesti kedagi näinud. Või nägi ta valesti?

«Vang?» muigas Meinhard ja vaatas kambavennale silma. «Mis siis ikka. Niisugusel päeval olen ma valmis humaansusest hullematki pooldama... Eks päästa ta siis lahti!»

10.

Hundikäpp, pea käte vahel ja silmaalused nutupaistes, kükitas ikka alles kindlusenurgas. Ta nagu ei märganudki kaaslasi, kes teda tummalt tunnistasid.

«Niimoodi siis...» ütles viimaks pealik Punarautsik. Nad olid kõik üle vaadanud — varikatused kindluse ääres, augud vallides, lahtivõetud poole salakäiku. Olid sõnatult tunnistanud võitluse jälgi.

Pärida ei olnud nagu midagi. Ja polnud selleks nagu tahtmistki. Nad seisisid-kükitasid rüüstatud kindluses ega osanud kuskilt alata või midagi teha. See, mis siin oli toimunud, tundus veidra ning ebatõenäolisena. Sellega tuli alles harjuda. Nii juhtub tihtipeale inimestega, keda tabab ootamatu saatuse-löök.

Aga oligi see kõik mingi löök? Eks olnud see ju suures osas mäng, samasugune sõjamäng, nagu neid oli küllalt mängitud, vahest ehk ainult pikaajalisem, põnevam ning kaasakiskuvam. Mängitud mängudes aga oli alati olnud võitja ja kaotaja. Võitjad tugevamad ning taibukamad, ja see oli loomulik ning selge. Sest nii pidigi olema, selle nimel mängitigi.

Muidugi — nad olid nüüd rautsikud, neil oli kamp. Kuid eks see kampki olnud eelkõige ikkagi mäng. Uus, veel läbiproovimata mäng. Reeglite järgi oli mäng nüüd lõppenud. Homme istuvad nad tänase vastasega jälle külge külje kõrval. Ja olnud nagu polekski olnud. Või alustavad mingit teist ja uut mängu.

Reeglid jäävad muutumatuks — võidab osavam ning julgem, ja viha ei peeta ega tehta etteheiteid.

Oli see kõik nii? Või polnud see päriselt nõnda? Kas oli kõik ainult mäng mängu enda pärast? Vaevalt, et neist keegi oleks sellele küsimusele osanud praegu vastata. Kuid ühel või teisel määral olid kõigi mõtted selle küsimuse kallal ametic.

«Midagi!» läksas Ragulka lapitikäe endale põlve pihta. «Kindluse lööme uuesti püsti. Kogu täiega, nii et pole asigi!»

«Tuhka ka sellest lipust!» elustus Raimond. «Muretseme uue ja parema!»

«Kas sul pole häbi!» tõstis Hundikäpp nüüd esmakordselt oma plekilise näo. «Niimoodi rääkida meie lipust!»

«Jah, lipp ei ole taskurätt,» nõustus pealik mornilt. «Lipueest on mindud surmagi.»

See oli õige ja raske sõna. Poiste mõttejooks, mis seni oli olnud kõhklev ning ebamäärane, leidis pealiku ütleemisest kindlama pideme. Ebatõelisuse illusioon hajus ja asendus rusuva norutundega. Kogu õnnetus tundus neile nüüd vahest ränge-
gemanagi, kui see oli. Ja süüdlase süü suuremana.

«Kaks meest oleksid ehk kindluse ära kaitsnud...»

See oli süüdistus.

«Nagu ei usu,» astus Ragulka Hundikäpa kaitseks välja.

«Aga teine oleks kutsunud õigel ajal abi!»

Selles oli pealikul vist õigus.

«Ma ei tea...» kõhkles Punarautsik. Kuid ta oli pealik. Ning pidi teadma. Ja seepärast ta ütles:

«Ma mõtlen — oleks Hundikäpa asemele jäänud teine mees, seda kõike poleks juhtunud.»

Nii valusasti pidi vits vaest Hundikäpa lööma!

«Jah... tuleb kohut mõista. Niisugune, ma mõtlen, on seadus. Või arvatakse teisiti?»

Kohus! — Selles tähenduses ei oldud seda sõna siin veel pruugitud. See sõna kõlas süngelt, suurelt, ülevalt. Kohus! See sõna justkui õilistas kõiki, andis kõigele uue näo ning mõtte. Kohus!

See polnud enam ainult mäng reeglite järgi.

«Räägi, Hundikäpp!» nõudis pealik.

Hundikäpp tõstis silmad. Siis tõmbus ta veel enam kõssi ja peitis näo uuesti käte vahele.

«Poleks sa Louis'd minema kihutanud, ta oleks olnud sinuga koos kindluses. Kõik oleks võinud olla teisiti. Nüüd aga sattus ta konstaabli omadele peale alles siis, kui need siit juba tulid. Tema jooksis ja teataski meile.»

Louis istus, jalad rippu ja käed põlvede vahel, kõrgel bastionil ning vaatas all olijaist mingi veidra pühakupilguga üle.

«Ma mõtlen, sulle sai küllalt räägitud, et ühest mehest kindluse peale on vähe. Aga sina ajasid oma jonni. Ega rääkinud meile kõigest sõnagi. On sul selle vastu midagi öelda?»

Hundikäpp kükitas liikumatult oma nurgas.

«Nüüd sa ei tee kuulmagi!» nurises pealik. «Sa oled kogu aeg kangekaelne olnud, aga nüüd see ei lähe sul enam läbi. Ja ära loodagi, et me sellest ära kohkume, kuidas sa praegu kuueaastast mängid.»

«Ma ei mängi midagi, ja ma olen süüdi,» kohmas Hundikäpp pead tõstmata. «Aga ma ootan.»

«Mida sa ootad?»

«Et ollakse aus!»

Enam naljakamat poleks Hundikäpa olukorras vist osatud öelda.

«Kes siis sinu meelest aus ei ole?» sähvas pealik puudutatult. «Kas mina ei ole aus?»

«Sinust ma ei räägi.»

«Kellest siis?»

«See teab seda ise. Sest ma ei olnud üks, aga meie omadest oli veel keegi. Algusest peale.»

«Sa ajad jama!» oskas pealik viimaks öelda.

Louis istus endiselt bastionil, kuid ei kõlgutanud enam hooletult jalgu. Ta vaatas kangekaelselt üle peade ja oli muutunud näost nagu veelgi tõmmumaks.

Ka Hundikäpp ei liigutanud ennast.

«No pagan!» ärritus Punarautsik.

«Siiski!» hüüatas Raimond. «Äkki on tal õigus. Need olid Kesa-poisid vist. Ülo ja Ats! Tore lugu, tõesti!»

Esmakordselt pärast lahingut kostis kindluses vali, kuigi närviline naer.

«Olgu!» Hundikäpp kargas püsti. «Ma olen süüdi ja mõistke mulle karistus. Aga sina, Louis,» ta vaatas välkuvate silmadega bastionile, «oled argpüks! Või vaidled sa mulle vastu?»

Louis ei vaielnud. Ta vahtis jalge ette ja vaikis.

«Siis niimoodi...» venitas pealik mõrult. «Niimoodi siis... Roni alla bastionilt, Louis!»

Louis tegi, mis talt nõuti, ja jäi Raimondi ning Ragulka kõrvale seisma. Need astusid ta juurest eemale. Punarautsik vaatas süüdistatule uurivalt silma. Louis ei kannatanud teise pilku välja. Ta seisis longuspäi ja ta suunurgad tukslesid.

«Väljakohtus on kolm inimest,» otsustas pealik. «Süüalused mingi välja ja oodaku, kuni neid hüütakse.»

Süüalused läksid vaikides, Hundikäpp ees, Louis paar sammu tema kannul. Põõsastes jäi Hundikäpp seisma. Ta ohkas pikalt ja hakkas hajameelselt muserdama paakspuuoksa. Louis ta selja taga kõhatas. Teine ei näinud seda kuulvat. Louis kõhatas uuesti, kuni küsis karedalt:

«Aga kus sa mind nägid?»

Hundikäpp jättis vastuse võlgu.

«Sa vist mõtled, et ma lõin araks?» ärritus Louis. «Ei, mees — mina juba verest välja ei löönud!»

Hundikäpa vaikimine solvas Louis'd hirmsasti. Ta silmad muutusid tigidaks ja torkisid Hundikäpa selga.

«Ma ei kartnud!» kuulutas ta vihase erutusega. «Ma nägin kõik, algusest peale. Ma seisin korra isegi konstaabli Matil nii selja taga, et oleksin võinud talle üle kaela tõmmata. Ja mõtlesingi juba, et ma tulen sulle appi või kutsun poisid. Aga siis

vaatasin, kuidas sa seal pabistasid, ja mulle tuli teine mõte. Sest sa oled uhke, Hundikäpp, liiga uhke oled sa ja ennast täis ja sa arvad, et sinul on alati õigus. Ja tahad teistest parem olla. Vaat siis mul tuligi mõte, et see on sulle nüüd täitsa paras! Et ole nüüd veel uhke! Just sellepärast, Hundikäpp, ma ei tulnud.»

«Siis oled sa... näru!» jälestas Hundikäpp ringi pöörates. «Näru ja alatu!»

«Ahaa — nüüd on sul vesi ahjus!» parastas Louis kähedalt.

Need olid samad sõnad, millega Hundikäppa oli lahingus parastanud konstaabli Mati. Louis' suust kuulduna olid need kümme ja sada korda kibedamad ning tõid otse vee silmi.

«Nüüd sa söimad? Sõima! Sõima aga! Kuid oma nina sa, va sitavares, enam püsti ei hoia!»

«Jää ometi vait!» karjatas Hundikäpp nutuselt. Ta astus kaaslasest eemale. See naeris talle järele, kuid muutus siis morniks ja ohkas.

Neid hõigati.

Punarautsik, Raimond ja Ragulka ootasid neid kindluses. Kõigil kolmel olid ühevõrra murelik-keskendunud näod. Nad ei kiirustanud oma asjaga. Silmitsedes ainiti süüaluseid endi ees, nad nagu vaagisid veel.

Louis piidles kolme kohtunikku altkulmu ja muigas närviselt ning poole suuga. Hundikäpp seisis, käed trammilt vastu külgi, kuid noruspäi.

Pinge kasvas, ja Louis ei muianud enam. Ta tõmbas vaid ninaga ja ta suunurgad tuksatasid.

«Püsti!» kamandas Punarautsik, kuigi kõik juba seisis. «Loen ette väljakohtu otsuse.»

Paberit otsusega ei olnud. Punarautsik luges seda lihtsalt peast, algul poolel häälel ja sõnu otsides, ent siis juba valjusti ja innustunult.

«Rautsikute väljakohtu otsus... rautsikute Hundikäpa ja Louis' süüteo... asjus.

Paragrahv üks. Rautsikute kamba liige Hundikäpp, kes oma valve ajal laskis vaenlasel ära viia rautsikute lipu... sest ta ei kaitsnud seda korralikult, kuna ei jätnud kindlusse endale abi-meest, ja ometi oleks see saanud vaenlase rünnakust tuua omadele sõna, aga Hundikäpp tahtis välja paista ega mõelnud lipule... ja sellele, mis rautsiku kohus on, kui pealik käsib. Seepärast on Hundikäpp mõistetud surma ja tuleb maha lasta kindluse valli ääres kuue sammu kauguselt ragulkaga. Lasta tuleb korraliku männikäbiga ja sihtida tuleb rinda ja lasta nii, et on küllalt tunda, aga ka mitte liiga palju. Ja kui saab pihta ja kukub maha, siis on surnud. Ja see olgu kõigile õpetuseks, et lipp ei ole taskurätt, vaid lippu tuleb kaitsta oma elust hoolimata.

Paragrahv kaks. Rautsik Louis on surma mõistetud samal viisil, sest ta ei läinud Hundikäpale appi, mis sest, et nägi ja teadis, et Hundikäpp on vaenlase vastu üksik ja hädas. Ja omadele tõi ta sõna alles siis, kui kõik oli juba läbi, ja seda asja tuleks veel uurida, ainult et sel pole enam mõtet, sest Louis on juba argpüks, mis on kõige suurem häbi. Ja argpüksilt ei saa nõudagi, et ta peaks kamba seadust, kus on öeldud, et rautsikud hoiavad ühte kui sipelgad ja kõigest hoolimata.

Paragrahv kolm. Rautsikute väljakohtu otsus tuleb kohe täide viia. Mahalastud rautsikud ei ole enam rautsikud, sest nad visatakse kambast välja. Mingit armuandmist ei tule.

Paragrahv neli. Mahalaskja määrab liisk. See on kõik.»

Surmamõistetud vahtisid maha. Hundikäpp oli näost kahvatu ja ta silmaääred hakkasid punetama. Louis näris huuli, kuni ütles:

«Ma olen süüdi, kuid ma pole argpüks!»

Surmtõsised rautsikud ei vastanud talle. Nad võtsid varulipuvarrast peopesadega mõõtes loosi.

«Ma pole argpüks!» trotsis Louis.

Liisk määras mahalaskjaks Raimondi.

«Surmamõistetud, valli äärde!» kamandas pealik.

«Ma pole argpüks!» kinnitas Louis raevukalt.

Punarautsik mõõtis välja otsuses ettenähtud kuus sammu.

Raimond, varustanud end ragulka ja käbidega, asus oma kohale.

«Valvel!» kamandas pealik.

«Haa!» hüüatas Louis võidukalt. «Aga kuidas katusega saab? Ma olen ju kambas!»

«Olid, Louis. Enam ei ole,» vastas Ragulka.

«Teada puha! Nüüd lasete mu maha. Ja kihutate kambast minema.»

«Raimond — argpüks lase enne!» käskis pealik põlgusega.

«Ma ütlen ju, et ma pole argpüks!» raevutses Louis. «See oli kättemaks, aga mitte argus!»

«Seisa valvel, Louis, argpüks ja kaupleja!» nõudis pealik karmilt. «Seisa valvel ja vaiki oma viimasel minutil! Tuld!»

Raimond tõstis ragulka. Ta ei olnud mingi õrn hing, see Raimond, kuid ta oli alles kohtupidamise karmi ülevuse mõju all. Vahest esmakordselt oli ta sel ebatavalisel ja oskamatul kohtupidamisel tunnetanud inimese elu suurt mõtet — rohkemat kui talle kont ja sendi tagaajamine. Ja miskipärast tundis Raimond äkki, nagu oleks ta siiani kuidagi kergelt ja pimedalt ja üldse mõtteta, aga koguni ehk valestigi elanud. Sest kas ta vähe oli ennast salanud Louis' pakutud võileiva või tema köögis söödud taldrikutäie supi eest?! Oli see kõik viimasel ajal vähe teda piinanud! Ent kõik see piinav ja ebamäärane hinges sai nüüd

äkki kindlad ning selged piirid ja Louis' kime hääli valli ääres pööras kõik äkiliseks vihapurskeks tema vastu.

Raimond tõstis ragulka. Ta sihtis külmalt, kadaharki aeglaselt üles ja alla või vasemale-paremale nihutades. Ta pingutas kumme ja nägi üle hargi Louis' kohkunud silmi ning virilat nägu. See nägu ja kartlik-kühmus kehahoid ärritasid Raimondit veel enam. Ta surus hambad kokku ja pingutas kummid nii pikale kui jaksas.

Louis karjatas südantlõhestavalt ja haaras kahe käega rinnast. Ta kargles valust, kuni talle meenus reegel. Ja käsi traagiliselt üle pea heites viskus ta maha.

«Raimond!» hoiatas pealik. «Otsuses on öeldud, kuidas lasta Hundikäpa pihta — tuld!»

Raimond mäletas otsuses öeldud sõnu: olgu küllalt tunda, aga ka mitte liiga palju! Praegu ta — kuulates Louis' surutud nuukseid — veidi nagu kahetseski oma äkilisust. Kuid tal oli oma õiglustunne, ja see ei lubanud teha vahet, kui otsus oli mõlema kohta üks. Ta säästis Hundikäppa ainult pikast sihtimisemängust.

Hundikäpp võpatas. Kuid ei teinud häält. Ja ta seisis edasi. Rautsikud ootasid.

«Viska ennast maha, Hundikäpp!» õpetas Ragulka. «Siis oled surnud.»

Hundikäpp ei liigutanud end.

Raimond vaatas pealikule küsivalt näkku. See oli nõutu ja vahtis omakorda Hundikäppa.

«Visku siis maha!» ütles ta sellele viimaks. «Sa said ju aru, kuidas öeldi?»

Hundikäpp seisis ja vaikis.

«Tuleb... uuesti lasta,» otsustas pealik. Ta ootas, kuni Raimond laadis ragulka ja andis uuesti käskluse: «Tuld!»

Hundikäpp tõstis käe vastu tabatud rinda. Kuid ei kukkunud.

Raimond pures veidi nõutult huult, kuid laadis kolmandat korda ragulka. Ta vaatas Hundikäpale silmi. Need olid niisked ega vastanud tema omadele. Need vaatasid kaugele üle peade — suured, rohekashallid silmad kaames, nutujälgedest määrduvad ja kõvasti kokkupigistatud huultega näos.

«Tuld!»

Pärast viiendat lasku Hundikäpp nuutsatas. Ta suu ümber jäigi nutuvõru, kuid ta ei kukkunud.

Raimond tundis, kuidas miski ta kurku kraabib.

«See ei ole enam mäng!» trotsis mõte peas.

«Tuld!» hõikas Punarautsik veidralt kõrge ning murduva häälega.

Sihtimisel Raimondi käsi värises. «Nõrgad närvid!» laitis mõte kuskil alateadvuses. «Nõrgad närvid! Nõrgad närvid!»

Vihane ja õnnetu, rebis Raimond kummid pinguli, kuidas vähegi jaksas.

Ragulka oli kühmu tõmbunud, nagu lastaks teda ennast. Hundikäpa nuutsatus ja surutud ohe võtsid tal huuled vöbi-sema. Ta pöördus teistest ära ja tõmbas pikalt ninaga.

«Hundikäpp!» Pealiku hääli oli murdunud ning kare. «Pärast seda, kuidas sa oled seisnud!... Nüüd poleks ka... ma mõtlen... Tasujal... häbi langeda!»

«Hundikäpp... Kui ta ei oska oma lippu hoida...» nuuksus Hundikäpp. «Surra ta oskab!»

Ta rind tõusis ja vajus. Ta otsmikul pärlendasid suured higipiisad, kahvatunud näole oli kõverdunud valugrimass, kuid see ei suutnud varjutada uhkust, raevu, meeleheidet sellel näol.

«Aga reeglid ju, Hundikäpp!» vannutas pealik.

Kuid kas siin oli enam reegleid? Kas see oligi enam mäng?

«Sa ju tead?! Sa pead langema! Usu, Hundikäpp!»

Hundikäpa ahastavad silmad vaatasid kaugele üle peade.

«Olgu siis!» ohkas pealik mingi tumeda raevuga. «Seitsmendat korda. Hundikäpa pihta — tuld!»

Hundikäpp komistas. Ta hõõrus pisarad rusikatega laiali ja toetas end seljaga vastu kindlusevalli. Nii oli tal kergem ning kindlam seista.

«Tuld!»

Ja äkki Raimond ei tõstnud enam ragulkat. Ta vaatas jälestusega laskeriista enda käes. Äkilise vihasööstuga lennutas ta ragulka kaugele põõsastesse. Silmad maas ja käed lõdvalt rippu, astus ta oma kohalt ja istus tülpina Hundikäpa jalge ette.

«Jah,» pomises pealik ja vaatas hajevil pilguga enda ümber.

«Jaa...» Kuid siis nagu ärkas ja käratas kindlalt ning valjult:

«Kamp, püsti! Astu rivisse,» ta osutas käega enda kõrvale, «astu oma kohale, rautsik Hundikäpp!»

Hundikäpp tuikus rivvi.

Nad seisis ega osanud keegi rohkemat öelda.

«Jaa...» kohmas viimaks pealik. «Lähme siis. Kas tööle või... hulgume niisama natuke ringi...»

Ja nad hakkasidki minema — raskelt, tõttamata, endasse-tõmbunult. Pärani silmi vahtis mahalastud rautsik neile järele. Siis kargas ta püsti ja hõikas.

Kamp seisatas, nad vaatasid tagasi, ja — hakkasid uuesti astuma. Aga poiss, kes veel pool tundi tagasi oli olnud rautsik Louis viskus maha ja surus näo vastu tallatud mulda.

Ta nuttis, valjusti ja kogu keha vappudes.

Mühlsi õuele polnudki võimalik märkamatu sisse pääseda. Selles oli Hundikäpp nüüd lõplikult veendunud. Ühel pool õueväravat asus marja- ja juurviljaaed, teisel pool aga maja üheainsa puuga õuel, kuid kõige tähtsam — Richardi kuur — oli päris hoovinurgas külgedega vastu võõraid planke.

Mõte salaja kuuri pääseda ja ennast sinna ära peita tuli peast välja visata. Pealegi polnud Hundikäpal teada, kas kuur oli lukustatud või mitte. Et seal asusid lauad ja tööriistad, siis oli võimalik, et Richardi ära olles seisis kuuriuks siiski lukus.

Otse Mühlsi maja kõrval asus härra Steinbergi oma. Steinbergi õuel, vastu Mühlsi õue ja tara, seisis pikk ja kõrge puuriit. Tänu puuriidale ei ulatunud kummagi naabri pilgud teineteise õue. See asjaolu oli Hundikäpale soodus. Seda halvem oli aga, et riita võis härra Steinbergi kõigest kolmest õueaknast nagu peopesal näha. Riit toetus Mühlsi kuuri poolt vastu tara, mille taga asus Steinbergi õuna- ja marjaaed.

Siin võttiski Hundikäpp õnne proovida. Kellestki märkamata ronis ta üle tara härra Steinbergi marjaaeda. Küürakil hiilis ta marjapõõsaste vahelt ja mööda taraääri Mühlsi kuuri kõrvale. Kuuriseina ja puuriida otsa vahele jäi siin tilluke pragu, mille kaudu oli hea Mühlsi hoovi pilku heita. Teda ennast aga varjas võõraste pilkude eest puuriida ots, mille taga ta nüüd südame põksudes kükitas.

Hundikäpp kükitas puuriida otsa taga ja ootas. Oma uue osaga harjus ta varsti, ja rinnus asus kõik jälle omale kohale. Siin oli mõtetel aega oma teed käia.

Tee, mida mööda Hundikäpa mõtted paar viimast päeva ja praegugi liikusid, oli teistsugune kui varem. Ammendamatu fantaasialend oli taganenud viimaste päevade valusa mure ees.

Pärast kohut ja mahalaskmist ei heitnud poistest ükski Hundikäpale enam õnnetut lipukaotust ette. Lipust ei räägitudki, vähemalt mitte Hundikäpa kuuldes, nagu ei meenutatud poole sõnaga ka mahalastud Louis'd. Kindluse olid nad nõuks võtnud uuesti üles ehitada ja olid seal juba üht-teist teinudki. Kuid kindlust ei valvatud enam. Ja mida oligi seal veel valvata?

Järgmisel päeval pärast mahalaskmist oli Hundikäpp koos teistega töö. Katuse juures ei jäänudki enam väga palju teha. Üldiselt oli töö katusel tore ning lõbus ja sel päeval naerdi palju. Ja see oli omamoodi õnnelik päev. Sest härra Siim käis tööd vaatamas ja jäi sellega väga rahule. Mõttlikult oma sarjas lõuga süganud, tõi ta välja tõrvapapirulli. Poisid tõmbasid seda kaks riba katusele. Prooviks, nagu ütles härra Siim. Pärast seda lõi Ragulka härra Siimuga katuse katmise töö peale käed. Poole suuga tehti juttu tõrvamisestki.

Hundikäpp naeris ja vembutas töö juures nagu teisedki, ent oli samal ajal kõigest eemal ning ükski. Ta oli nagu kahestunud. Ja üks sellest kahest Hundikäpast oli kogu aeg mõtetega lipu juures. Need polnud mingid ülevad unistused ja nägemused. Ei, need olid rasked argipäevased mõtted.

Need mõtted tõid ta siia ja nende mõtetega oligi ta praegu sin, võõras aias puuriida otsa taga ja ootas. Vahest tundi paar oli ta siin niimoodi juba olnud ja oodanud. Kuid neist, keda ta ootas, ei olnud Mühlsi õuel ikka veel jälge. Piinavalt tüütu oli see ootamine, kuid teist teed ei olnud.

Vaheldus närvesöövasse ootamisse tuli sealt, kust Hundikäpp seda kõige vähem soovis. Härra Steinberg, kõblas kaenlas, tuli aeda. See oli ümar, kiilaspäine vanapapi ja näis kõike märkide järgi olevat heas meeleolus. Ta tatsas toimeka sammuga marjapõõsaste vahel ja ümises nina alla mingit Hundikäpale tundmatut viisi.

Täiskasvanute, eriti vanahärradest aiaomanike hea tuju on petlik ja kiiresti muutuv nagu augustikuu taevas. Selles asjas oli Hundikäpal kogemusi ja ta seljapealne tõmbus higiseks. Eriti seetõttu, et härra Steinberg talle põõsaid sobrades aiva lähemale tatsas.

Kauem puuriida juures kükitada polnud võimalik. Hundikäpp valis ohtliku, kuid ainuvõimaliku tee — käpakil maas hakkas ta mööda põõsasterida vanahärrale vastu hiilima. Hundikäpale kahjuks tuleb öelda, et ta polnud võõrastes õunaaedades just harv külaline. Ja ta oli täbaramatestki olukordadest puhtalt välja rabelnud. Rabeles välja ka nüüd. Papi Steinberg seisis Hundikäpale nii lähedal, et sel kuri kiusatus tekkis vanahärra kingapaela lahti näpitseda. Kuid härra Steinberg ei märganud midagi ja veidi hiljem kargas Hundikäpp juba üle tara tänavale.

Ja siiski oli ta väga löödud meeleolus, see Hundikäpp. Sest varitsuspaik papi Steinbergi marjaaias tuli maha jätta. Seal võis kõige olulisemal minutil vahele jääda. Kuid Hundikäpa varitsemist ei tohtinud siin ükski hing teada. Ei tohtinud niisugust kahtlustki tekkida.

Ta hulkus kaua murelikult mööda ümberkaudseid tänavaid. Ja lõpuks oli tal õnne. Õue kaudu Richardi kodu paralleeltänavast pääses ta otse Mühlsi kuuri taha. Tõsi, pääs siia oli samuti riskiga seotud, kuid see-eest pakkusid siinsed puuriidad talle ükskõik kelle pilgu eest varju.

Hundikäpp kükitas puuriida taga. Mühlsi õuelt kostis kopimist. Mida seal tehti, seda ei õnnestunud siit näha. Ent seda polnudki tarvis. Tähtis oli see, et kõik õuel toimuv oli siia päris hästi kuulda.

Kõik neli oodatut olid seal koos. Nad ilmselt meisterdasid midagi ja rääkisid maad ning ilmad kokku.

Aeg läks. Kuid Hundikäpp oli kannatlik. Kannatlikkuseks oligi ta end valmistanud.

Vaevapalk laskis end oodata, kuid päris tulemata ei jäänud. Jutt Mühlsi õuel keeras ennast kandi peale, mis Hundikäppa sundis kõrvu teritama.

«Kuule, Meini, mul pole ikka veel õieti selge, mille pärast kogu see sõjajant meil pihta hakkaski?» — See oli Richardi hääl.

«Hä-häh, Meini mõtles Kesa-poistele hiigla vahva...» — See oli Mati.

«Kas sinu käest midagi küsiti? Va lära-lära-lära! Ptüi!» — See oli Meinhard.

«Ausõna?!» — See oli Hugo.

Mõneks ajaks tekkis teispool kuuri vaikus. Siis jätkus jutt uuesti.

Richard: Ei, tõepoolest! ... Aga mis see Punakas siin õien-das? Mingist väikesest poisist ja härra Maasi aiast? ... Ja min-gist kahjutasust?

Meinhard: Ajas niisama soga suust välja.

Richard: Sinuga, tead, ei saa vahel sõnagi mõistlikku juttu ajada!

Meinhard: Ära siis aja.

Richard: Aga ma tahan teada!

Meinhard: Eks sa siis tea.

Richard: Kuule, Meini, sa ära arva! Ma olen lõpuks maleva lippuri assistent. Minu ees ei maksa mõnel salgajuhil oma nina püsti ajada!

Uus tõre vaikus.

Meinhard: Kuule sina, härra assistent! Selle asemel, et teise inimese kallal tühja naaksuda, ütle parem, mis me selle pagana lipuga edasi teeme?

Hundikäpal hakkas selg kuumama.

Meinhard: Nüüd on sul suu vett täis!

Richard: Minul su lipuga asja!

Meinhard: Mul on hea plaan. Korraldame lipu põletamise riituse. Skaudid teevad ikka nii.

Richard: Täitsa sinu moodi — lühike ja vilets lõbu! Ja seda härra salgajuht muidugi ei tea, et võidetud embleemid ja sõjalipud on juba igivanast ajast alles hoitud.

Meinhard: Sõjalipp?! Nüüd alles leidis!

Poisid Mühlsi õuel jagelesid lipu ja lippude üle veel tükk aega. Viimaks, kui meeled olid maha rahunenud, asusid nad jälle asjalikumale pinnale. Üksmeelt aga ei suutnud nad ei teise, kolmanda ega neljanda kavatsuse puhul leida.

«Poisid!» kostis Hundikäpa kõrvu Hugo hääl. «Poisid! Teate, mis me lipuga teeme. Lipu võtame oma salga reliik-viate hulka! Viime ta staapi, ausõna. Las siis poisid vahjvad!»

Richard: See on üsna selge peaga mõeldud!

Hugo: Ausõna!

Meinhard: Poistel oleks, mida juba vaadata.

Hugo: Ausõna!

Mati: Poistel?! Va pupujukudel!

Hugo: Ausõna! E-et kuidas?

Mati: Mis teie salgal selle lipuga pistmist on? Kas salk selle ära vallutas?

Hugo: Aga meie kolmekesi oleme salgast. Ausõna!

Mati: Aga mina jälle ei ole. Ja mina juba kotkapoiste salga eest ei mõtlegi võidelda!

Meinhard: Kuule, Mati, lase nina allapoole — vihm sajab sinu sisse.

Richard: Lipu viime staapi, see on klaar.

Hugo: Ausõna! See on hea mõte.

Meinhard: Lippu kappi tolsuma ei jäta. Ma mõtlen midagi välja.

Richard: Salk pole kevadest saadik koos käinud.

Meinhard: Kutsun kokku. Homme hakkab poisid taga ajama.

Richard: Kokkukutsumiseks peab põhjus olema.

Meinhard: Põhjus saab leitud.

Hugo: Ausõna!

Richard: Mul on mõte. Teeme luuremängu!

Meinhard: Priima! Teeme!

Hugo: Ausõna?

Meinhard: Kutsume teise salga vastu. Ja teate mis — lipu paneme välja!

Richard: Sellesama?

Meinhard: Sellesama! Klatt! Ja pangu nemad omalt poolt ka. Ja läheb lipu peale! Niikui kõliseb! Ptüi!

Richard: Lipu peale? Et kui võtame ära, jääb meile?

Meinhard: Jääb meile. Lipuõigustes!

Hugo: Ausõna? Aga kui võtavad äkki meie oma ära?

Meinhard: Tobu! Nad ei võta!

Hugo: Ausõna!

Mati: Atud!

Richard: Kuidas?

Mati: Atud, ma ütlen! Kingite meie lipu ära! Paremini juba põletamisriitus.

Meinhard: Riitus?! Sa passi peale, et ma sulle siinsamas üle kaela riitust ei põleta!

Mati: Mina olin kambas, ja minul on ka oma sõna.

Meinhard: Praegu on siin noorkotkaste salga koondus. Kasi minema!

Mati: Igavesed tuhad on need teie noorkotkad! Ma ei süli-tagi niisuguse punapeabande peale!

Meinhard: Ah hakkad nina püsti ajama!... Ah hakkad nina püsti ajama!... Ah hakkad nina püsti ajama! Kas sajab sisse juba? Kas sajab juba sisse?... Ah hakkad nina püsti ajama!...

Kisa ja madina järgi, mis Hundikäpale nüüd pikka aega kõrvu kostis, ei olnud konstaabli nooremal töepoolsest põhjust neisse isamaalistesse löömameestesse erilise armastusega suhtuda. Kuid Hundikäpale oli kõige tähtsam nüüd selge — lipp on alles! Ja sellega ei juhtu mingit riitust!

Hundikäpp kükitas puuriida taga, kuni kamp Mühlsi õuelt laiali läks. Midagi olulist ta enam teada ei saanud, kuid talle piisas esialgu sellestki, mis ta oli juba kuulnud.

Üksikasjalisemat nõu kavatses luuremängu üle ei peetud Mühlsi õues. Kuid üht ja teist arutati ka siin. Nii sai Hundikäpp teada, et mäng korraldatakse lossimäel. Mägi ja park jagatakse mängijate vahel pooleks. Vastasmängijad, keda territooriumi valdajatel oma alal õnnestub käega puudutada, ei kaota elu, vaid jäävad samale paigale vangi. Niikauaks, kuni omadel õnnestub neid omakorda käepuudutusega vabastada. Lipp peab olema nähtav kümne sammu kauguselt, ei tohi olla kõrgemal kui kaks meetrit ega keskjoonest üle kahesaja meetri kaugemal.

Mängus iseendas ei olnud midagi uut. Sellistes luuremängudes oli ka Hundikäpp ise kaasa mänginud. Seepärast muutuski ta murelikuks, liiati kui veel kuulis, et kaks poissi Meinhardi salgast jäävad lipu juurde varitsusse ega tohi sealt samugi lahkuda.

Hundikäpa uus tunnimehepost Mühlsi kuuri taga nõudis kogu ta aja. See nõudis talt rohkemgi, sest ülespiitsutatud närvid ei andnud õiget magamisrahu ja ta nägi teinekord veel vastikumaid unenägusid, kui nägi ühel teatud pärastlõunal härra Maasi.

«See kõik tuleb sellest lõputust ümberhulkumisest!» kurjustas öösel poja sängi kohal ema. Kuid Hundikäpa õnneks ei andnud nüüdki töö emale mahti oma ähvardusi poja hulkumisvabaduse kitsendamiseks täita.

Rautsikute hulgas viibis Hundikäpp nüüd vaid põgusalt. Ta rõõmustas koos poistega, kui need olid lõpetanud katusetõrvmise. Oma palgaviidendiku vastu sõdis ta aga kogu hingejõuga.

Vahest esmakordselt nägid poisid, kuidas Ragulka vihastab.

Pärast Ragulka vihapurset nõustus Hundikäpp võtma krooni ja viis senti. Krooni andis ta emale, viis senti aga pani kõrvale, et otsida üles Louis ja maksta talle oma jäätisevõlg.

«Hundikäpp!» võttis Punarautsik tal usaldavalt pluusinõubist. «Tõsi muidugi — sa oled alati olnud, ma ei mõtle seda pahasti, natuke teistmoodi kui teised. Ainult et... Ega sa meie vastu viha ei pea?»

«Miks sa seda arvad?» küsis Hundikäpp. Toon, kuidas ta seda ütles, rahustas Punarautsikut vahest rohkem kui sõnad. «Ma mõtlen...» Ta vaatas Hundikäpale kuidagi täismehe-likult silma. «Unustame selle, mis olnud. Tühja kõigega! Peaasi, et... me sõpradeks jääme.»

«Me jääme sõpradeks,» kinnitas Hundikäpp poolsosinal.

Nad ei olnud omavahel sellistest asjadest kunagi rääkinud, ja liiati nii tõsiselt ning otse. Seepärast oli mõlemil nüüd veidi nagu piinlik ja kumbki ei leidnud sõna, mis oleks tulnud pärast öeldut öelda. Nad seisid vastamisi ja vaatasid teineteisest riivamisi mööda. Kuid Punarautsikul, see paistis ta näost välja, oli veel midagi südamel. Ta veeretask seda tükk aega suus.

«Aga äkki on sul siiski... midagi... Raimu vastu?»

Hundikäpp raputas eitavalt pead.

Ja siis ei olnud enam kummalgi midagi öelda.

Samal õhtul sai Hundikäpp teada, missuguse pargipoolle määras liisk Meinhardi salgale ja millal toimub mäng.

12.

Hundikäpp koos Ülo ja Atsiga lähenes Meinhardi salga maa-alale selle välisküljest.

Linnamägi oma vana hooletussejätud pargiga oli küll vist igale poisile linnas meeltmööda ning tuttav. Ei olnud paremat mängu- ja hulkumiskohta kui siin. Ülal varemed oma koobaste ja varisenud käikudega, all kunagisest vallikraavist säilinud tiigisilmad kalmuste, pilliroo ja hundinuiadega. Ümberringi vallijäänustest künkad-orud, põlised pärnad, tammed ja vaht-rad, sekka suured-tihedad põõsapuhmad ja kohati sootuks läbipääsmatu rägu.

Hundikäpp oli siin kõik veel uuesti läbi käinud. Oli püüdnud mõistatada, kuhu Meinhardi luuremängijad võiksid peita oma lipu. Selliseid kohti oli palju. Liiga palju.

Hõiked, naer ja kõnekära eespool lakkasid äkki. Mäng oli alanud.

Ats ja Ülo vaatasid veidi kohkunud silmil ringi. Võib-olla nad südames kahetsesidki nüüd oma kergemeelset otsust. Iga-tahes püüdsid nad seda mitte välja näidata. Ainult väikesed Kesa-poisid oligi Hundikäpp pühendanud oma ettevõtmisse. Kas see oli kõige arukam? Seda ei teadnud Hundikäpp praegu isegi. Ainult üks oli talle selge: tema oli kaotanud lipu, tema peab tooma selle ka tagasi. Peab!

Nad hiilisid nagu varjud põõsa tagant põõsa taha hoidudes. Keegi ei tõhtinud neid näha. Vähemasti Hundikäppa mitte.

Eest kostis äkki hõige ja seejärel kisa. Kesa-poisid võpata-

sid ja vaatasid nagu kästult Hundikäpale silma. Hundikäpp naeratas neile, ärevalt ja pigem hammastega — tal endal voo-
gas kuum laine üle ihu. Kuid hõikest oli talle eelkõige kasu. See hoiatas ja andis ühtlasi märku, kust tuleb eemale hoiduda. Tähendas ju hõige seda, et Meinhardi salga maa-alale löödi kinni esimene vang.

«Poisid, noppige nüüd lilled pihku!» andis ta Ülole ja Atsile sosinal nõu. «Ja vaadake aga hoolega ringi.»

Lilled Atsi ja Ülo peos, see oli osa Hundikäpa plaanist. Poisid hakkasid usinalt noppima lillasid kellukaid ja pigiste vartega tõrvalilli.

Uuesti kostis hõikamist ja kära. See oli kaugemal, küllap võõra salga maa-alal.

Hundikäpa arvamist mööda oli jõutud Meinhardi salga maa-ala välispiirile. Siin kuskil pidi asuma lipp. Kogu piiri-äärne ala tuli hästi läbi kammida.

«Kuidas on? Põnnama ei löö?» päris Hundikäpp poistelt sosinal.

«Küll ei löö!» kiitis Ülo, kuigi endal silmad kui hirmutatud varblasel ringi vilasid. Ats raputas tähtsalt pead.

«Hakkame siis pihta!» otsustas Hundikäpp. «On kõik meeles, kuidas vaja? Noh, ärge siis ainult verest välja lööge!»

Hundikäpa plaan oli lihtne, kuid läbi mõeldud. Ei olnud kahtlust, et lipp peidetakse võimalikult välispiiri lähedale. Siit on vastasel seda raskem läbi võõra maa-ala oma piiridesse viia. Kui lippu valvab niisugune tugev julgestus kui kaks meest, siis juba hoiduvad ülejäänud sisemise piiri poole. Sest peamiselt toimub mäng keskpiiri lähedal. Ühed varitsevad siin vastaseid, et neid kinni lüüa, teised aga tungivad vastase alale selle lippu otsima ja vallutama. Võib juhtuda muidugi iga-suguseid ootamatusi, kuid selle vastu aitab ainult üks — tuleb silmad-kõrvad lahti hoida.

Ülo ja Atsi ülesanded ei olnud keerulised. Neil tuli liikuda seespool välispiiri, noppida lilli ja teha kõike, mis pähe tuleb. Tingimata pidid nad naerma ja lobisema, ainult mitte liiga valjusti. Sest ei saa ju olla, et lipuvalve — kui nad lipu lähedale satuvad — neid sealt kohe minema ei ajaks. Sellega aga reedaks valve nii enda kui lipu asukoha ja ainult seda ongi Hundikäpale tarvis.

Hundikäpp kükitas põõsas ja oli vait kui hiir. Ülo ja Ats noppisid siit-sealt paar õit, ajasid teineteist taga, pildusid vastastikku lilli ja itsitasid kui pöörased. Nad tegid oma asja paremini, kui Hundikäpp oli lootnud.

Ümberringi oli vaikus ja poisid liikusid edasi. Just täpselt niisugune oligi nende ülesanne.

Veidi hiljem, ise üleni ainult üks suur silm ja kõrv, roomas ka Hundikäpp sala kui siug edasi, uude põõsasse.

Paremal, sisemise piiri ääres, löödi keegi küllap vangist lahti. Hundikäpp liibus veel madalamale ligi maad.

Vaevalt jõudis Hundikäpp pugeda uude põõsasse, kui sise-piiri ääres algas uuesti kära. Oletatavasti oli seal nüüd satunud terve grupi jälile. See oli halb. Ja veel halvem oli see, et Kesa-poisid, kes praegu oleksid pidanud põõsastesse pugema, seisisid kui kaks rüsakuppu lagedal platsil ja kuulasid mängukära ammuli sui.

Siiski laabus kõik õnnelikult. Kära vaikis varsti ja päris tõukiks ajaks jäigi kõik vaikseks. Kesa-poistele tuli nende kohus uuesti meelde ja Hundikäpp mattis pluusivarrukasse tänuliku kergendusohke. Ta roomas edasi. Tüve tagant tüve taha ja põõsast põõsasse. Küljelt kostis ajuti hõikeid ja kära, kuid siin jäi kõik muutumatuks. Ainsateks hääleteks olid Kesa-poiste naer ning lobisemine.

Siinne vaikus hakkas nüüd Hundikäppa rohkem erutama kui hõiked ja kära eemal. Sest ta oli juba hästi palju maad läbi roomanud, kuid lippu ta polnud näinud ja lipuvalvest elu-märki kuulnud. Oli ta äkki eksinud? Või aimas lipuvalve kõiges mingit sõjakavalust? Kas tõesti kõik niisama lihtsalt nur-jubli?

Iga läbiroomatud põõsavahega muutus Hundikäpa tuju norusemaks. Siin kuskil päris lähedal pidi asuma juba Mein-hardi salga maa-ala otsapiir. Selle piiri taga asub erapooletu maa. Iga mees, nii oma kui vastane, võib seal puutumatu olla ning liikuda. Tavaliselt ei riski ükski mängija oma lippu otsapiiri lähedale peita.

Kuskil pidi olema viga!

«Tuleb hakata rohkem seestpoolt kõike uuesti läbi kam-mima!» otsustas Hundikäpp murelikult.

See oli märksa raskem ja ohtlikum.

Kesa-poisid, näis, ei tundnud enam mingit muret. Nad olid olukorraga harjunud ja hullasid nüüd juba puhtalt lusti pärast. Ja liikusid aina edasi.

Hüüda neid? Või tõusta ja tuua nad kättpidi ära?

Hundikäpp ei usaldanud ei üht ega teist.

«Hei, teie seal!» kostis eestpoolt summutatud hõige.

Hundikäpal läks ihu tulikuumaks. Kesa-poisid olid liiga kaugel ees, Hundikäpp ei näinud neid, kuid ta oli nagu hal-vatud ega julgenud end liigutada.

Poisikesehääl vastas midagi. Hundikäpp ei saanud sõnadest aru.

Tuli end kokku võtta. Oli vaja külma verd. Ja edasi roo-mata.

«Laske siit jalga!» nõuti poolel häälel.

«Aga meie mängime siin!» kostis Ülo häälel. «Ja nopime lilli.»

«Mängige mujal. Siin ei tohi!»

«Aga ema ütles, et tohib!»

Nad olid vaprad. Üle ootuste vaprad.

Hundikäpp oli roomanud lähemale. Nüüd nägi ta juba ka Kesa-poisse. Need seisisid kõrvuti ja vahtisid ühte põõsasse.

«Laske, laske jalga!» nõudis häälpõõsast kannatamatult.

«Muidu võtan teid kinni.»

«Aga mispärast?» nõudis Ülo omakorda.

«Aga olete mul äkki nuuskurid? Vaenlase salakuulajad? Vaat sellepärast!»

Põõsas, kust häälp tuli, oli Hundikäpale nüüd teada.

«Kihuta nad juba minema, mis sa seal nii pikalt kaupled!»

Hundikäpal hakkas süda ägedasti kloppima. Teine häälp kostis üsna siitsamast, ülevalt, puu otsast. Hundikäpp nägi nüüd ainsa pilguga puu otsas istuja pruune sääri ja siniseid pükse.

Kui valvur puu otsas poleks vahtinud ainult poisse, oleks ta pidanud Hundikäppa juba ammu ja praegugi nägema.

Hundikäpp otsekui sulas nüüd kaitsva maa ja põõsaga kokku.

«Miks sina puu otsas oled?» päris Ats.

«Laske jalga! Aga siva kohe!» pörkis poiss puu otsas.

«Ants, tule välja ja kupata need naakmanid juba minema!»

«Aga kas see seal on teie lipp?» kilkas Ülo ja näitas käega alt räämakasvanud kõverale toomingale. See kinnitas ainult Hundikäpa oletusi. Valvepostide paigutuse järgi oli ta juba oletanud, et lipp asub just sama toominga otsas.

Antsuks nimetatul puges nüüd tõepoolest põõsast välja. See oli suur, punapäine ja kõigi märkide järgi otsustades mugav ning heasüdamlik poisivolask.

«Noh, konnapojad!» ajas ta käed vanapapilikult laiali.

«Laske nüüd siit siva jalga.»

«Konnapojad» mängisid oma osa üle. Nad silkasid kui kaks karusselli teine teistpidi ümber punapea ja see oma suures nõutuses ei osanud midagi teha.

Abi, nagu vahel öeldakse, tuli seekord tõepoolest ülevalt. Puu otsas olev poiss kargas alla. Ta oli kiitsakas ja tõmmu, kuid punapeaga võrreldes juba tükki teisest puust. Ilma pike-mata murdis ta lähemast põõsast paraja udja.

«Noh?» nõudis ta.

Kesa-poisid tõmbusid tagasi. Kuid ei läinud veel.

Tõmmu poiss keerutas rooska ja tõrmas neile peale.

Hundikäpp nägi mõlema lipukaitsja selgi ja Kesa-poiste vilkuvaid sääri. Ta ei jõudnud midagi mõelda, kui oli juba jalul. Hoides end lipukaitsjate eest toominga varju, sööstis ta puu poole kui vedrust visatud.

«Lipp! Lipp, ja minema!» välgatas tal peas. Ta otsis silma-

dega lippu okstel, kuid ei näinud seda. Kas söösta puu tagant välja? Ehk läheb õnneks? Aga kui ei lähe? Ainsa hetke jook-sul mõtles ta ümber ja puges kui sisalik toominga alla põõ-sasse.

See oli igavesti räämas põõsas ja varjuda polnud siin kerge. Ka oli siin kuivi oksid, mistõttu tuli olla eriti ettevaatlik. Mingi tüügas oli jäänud talle põlve alla ja soonis valusasti sisse, kuid Hundikäpp ei usaldanud end liigutada. Seda enam, et ta nägi nüüd lehtede vahelt otse enda ees ühe lipukaitsja sääri.

«Niisugused hampelmannid!» kirus poiss poolihääli. See-järel astusid ta jalad toomingast ja Hundikäpast eemale.

Okstesahina järgi endast vasakul oletas Hundikäpp, et punapea puges uuesti põõsasse. Nii see ka oli. Kuid Hundikäpp ei julgenud end sellest hoolimata ikka veel liigutada.

Keegi jooksis lõõtsutades siia poole. Poole silmaga nägi Hundikäpp lehtede vahelt, et see oli Hugo.

«Mis siin juhtus?» oli Hugo ähmi täis.

«Mingisugused väikesed marakratid!» kirus tõmmu poiss.

Ta häälp kostis juba jälle ülevalt. «Kuidas seal on?»

«Kõva lugu, ausõna!» hingeldas Hugo. «Neli meest lõime kinni. Meie omi on kinni kaks, kolm lõime just uuesti vabaks. Riiks ja Meini läksid kahekesi lippu nuuskima. Hirmus möll, ausõna! Passige siin kõvasti peale, mina lähen!» Ja kaduski teine lõõtsutades tagasi.

Aeg läks.

«Tea, kuidas seal nüüd on?» arutati põõsas.

«Pea suu! Ja valva!» vastati puu otsast.

Ront Hundikäpa põlve all põles kui sepakuu raud. Käsi ja teine jalg olid surnud. Hundikäpp surus hambad kokku ja parandas siiski asendit. Lugu läks sellest veidi paremaks, kuid oli hull veel küllalt.

Kael jäi ülesvahtimisest kangeks. Kuid lipu ta avastas. Vastu ootusi oli see hoopis teises, erapooletu maa poolses kül-jes. Muidugi, ka see oli peenelt läbi mõeldud, kuid julge riski hinnaga.

Hundikäpp haudus edasist tegevusplaani. Kükitada otse lipu all põõsas oli suur asi. Kuid sellel asjal oli veel suure-maid puudusi. Tegevusväli jäi ahtaks. Liiga palju sõltus juhu-sest. Ja kaks paari silmi olid kogu aeg peal. Hundikäpp ei olnud oma hetkelisest liigjulgusest enam kaugeltki vaimustu-seb.

«Nagu öeldud, oli Meinhard lipu asupaigaga julgelt riski-nud. Väga julgelt. Millega see kõik oleks talle lõppenud, on raske ennustada. Igatahes tuli vastane lipu juurde siit, era-pooletu küljepiiri tagant. Neid oli kaks. Olid nad lippu mär-ganud või mitte, seda ei saanudki Hundikäpp teada. Ta ei näi-nud ega taibanud algul üldse midagi. Kuulis vaid, kuidas

punapea raginal põõsast välja kargas. Ja tõmmu poiss puu otsast robinal alla sadas. Siis algas heitlus.

Hundikäpp tõmbus vedruna pingule.

Lipukaitsjad võitlesid kui lõvid. Mõlemad sissetungijad löödi lõpuks siiasamasse, üsna lipu ette kinni. Ent nende tublide poiste, lipukaitsjate nägusid, kui nad nüüd jälle mahti said toominga poole vaadata, on raske kirjeldada.

Lippu toominga otsas enam ei olnud.

13.

Bastionil lehvis jälle lipp. Kore, ärapestud ja luitunud riidetükk, mille keegi meremees oli toonud linnast, kus Venemaa tsaar Peeter Suur oli kord õppinud ehitama laevu. Ja oli paras tuul ja lipp välkus ning sööstles kui kajakas.

Lipu all istus Hundikäpp ja kõlgutas jalgu. Aga ülejäänud rautsikud olid mingi posti püstiajamisega ametis.

Siis tuligi nende juurde poiss, kel oli kõhklev samm, mõtlik-murelik nägu ja kurenaereis sääred.

«Tere!» ütles ta.

Nad tunnistasid teda vaikides.

«Kes sa oled, poiss?» küsis pealik Punarautsik.

«Kas te siis ei tunne?» tõstis poiss silmad. «Louis!»

«Louis? Meil oli siin üks Louis, aga ta oli naru seltsimees ja me lasksime ta maha.»

Louis langetas uuesti pilgu. Siis ütles:

«See Louis... ongi surnud.»

«Hüva!» Pealik ulatas talle parajast lepast raiutud hargi. «Siis võta otsast!»

Nad töötasid vaikides.

«Poisid! Rautsikud!» hüüatas Louis. «Ma kohtasin eile proua Kesa.»

«Kuidas ta elab?»

«Hästi. Ja ta küsis, kuidas meie elame.»

«Ja mis sina ütlesid?»

«Mina ütlesin, et... ka hästi.»

See oli raske post ja tema kallal oli rassimist.

«Proua Kesa ütles, et meid tervitab härra Maasi,» jätkas Louis. «Ta oli teda turul näinud. Ja veel ta ütles, et härra Maasi palus meid oma aeda tööle.»

«Hüva!» arvas pealik. «Kui ta meile õiglaselt maksab, siis võime minna.»

«Poisid!» hõikas Hundikäpp ülalt. «Siia tulevad võõrad!»

Need olid Mühlsi Richard ja konstaabli Meinhard.

«Hollallaa!» viibutas Meinhard käega. «Me tuleme rahus.»

Nad tulid ja toetasid selja vastu kindlusevalli. Vastu sama

valli, kuhu olid päevi tagasi püstitanud varikatuse ja lõhkunud avause.

«Teete palliplatsi?» nentis Richard.

«Jah,» kinnitas pealik. «Et sõjad saaksid sõditud.»

«Nii te siis elate...»

«Nii me elame...»

Tuli nagu jutuvahe.

«Tõtt öelda...» Ragulka kratsis sääri, «meil on siin kuskil üks paganama üleliigne... müüser!»

«Jah?» elavnes Richard. «Minu meelest on see päris väärt mudel. Ainult et ta tahaks veel siit-sealt sutike seada.»

«See on õige küll,» nõustus pealik. «Mine, Raimond, näita see talle kätte!»

Raimond ja Richard läksid. Meinhard tuges end endist viisi vastu valli, kuid oli nagu millegi üle mõttes.

«Noh,» päris ta, «kuidas need siis ka elavad, need jõmpsi-kad sealt Sikka proua majast?»

«Nii...» vastas Ragulka ebamääraselt ja kehtas õlgu.

«Varem nad käisid ikka Maasi aia tagant käbisid korjamas, aga nüüd nagu pole olnud neid seal näha...»

«Ega käbid ainult selles kuusikus kasva,» arvas Punarautsik.

«Seda küll, aga seal on ikka need kõige kopsakamad. Neile võiks seda öelda — nad kütavad käbidega.»

Kellelgi polnud sellele midagi lisada.

«Tea, kas Maasi vanamees ajab neilt ikka seda võlga taga?» heietas Meinhard.

«Mis võlga?» imestas Punarautsik.

«Nad olevat ju seal... aias käinud?!»

«Aaa!... See juba ammu tasa.»

Meinhard susistas endale mingit vilelaulu nina alla. Ta astus vallist eemale, surus käed tasku ja — veidi kühmus ning kookus — jalutas mõned sammud. Siis toetas selja uuesti vastu valli.

«Tühja!» Ta viskas pea selga. «Ma võin konstaablilt selle seitse krooni välja pinnida kah. Mis?»

«Seitse krooni? See on tükk raha!» arvas Punarautsik. «Mis sa sellega tegema hakkad?»

«Ajavad ju niisugust lõmpsi, nagu oleks mina need poisid aeda viinud!»

«Hää, tunnistajaid neil ju pole!» kiitis Punarautsik. «Ega siis poiste endi jutt loel!»

«Seda küll,» nõustus Meinhard. Ja ta sülitas.

Siis astus uuesti vallist eemale.

«Tuhka ka, ikka pinnin välja! Asi see siis ei ole!»

«Ei malka!» ütles Hundikäpp ülalt.

«Arvad, et ta ei võta või? Hää!»

«Kindlasti ei võta!» ütles Hundikäpp väga tõsiselt.
Sigines vaikus.

«Ega ma lähekski pakkuma!» kiitis Meinhard rabeledalt.

«Lorasin muidu.»

Talle ei vastatud.

Richard tuli tagasi.

Ta oli taiplik poiss.

«Lähme siis,» ütles ta Meinhardile.

Nad läksidki. Ja Hundikäpp, hoides lipuvardast, vaatas neile järele.

Pöösaste vahel pöördus Meinhard ringi.

«Hollallaa!» viipas ta käega.

Kuid Hundikäpp seisis bastionil.

Ta pea kohal oli lipp.

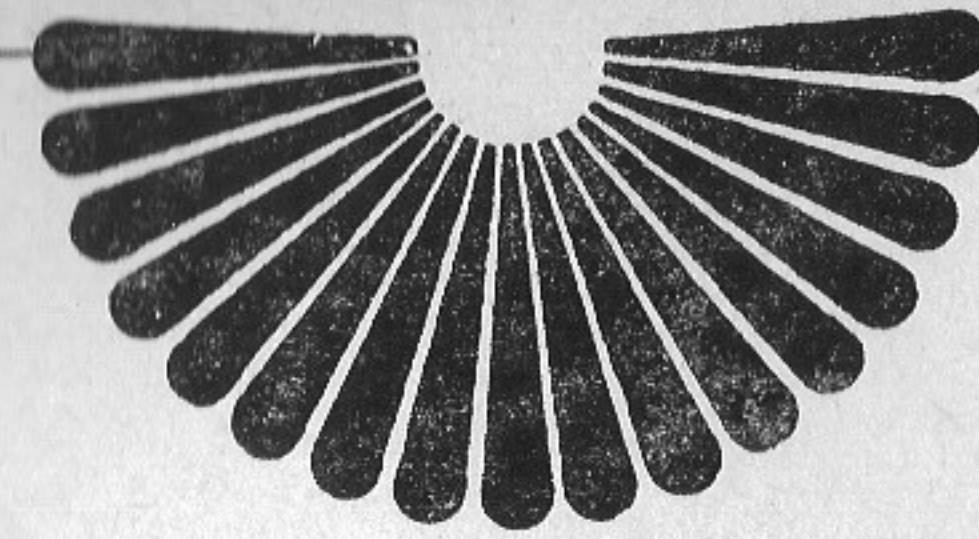
Ja ta ei saanud vastata.

VEEL AUTORILT

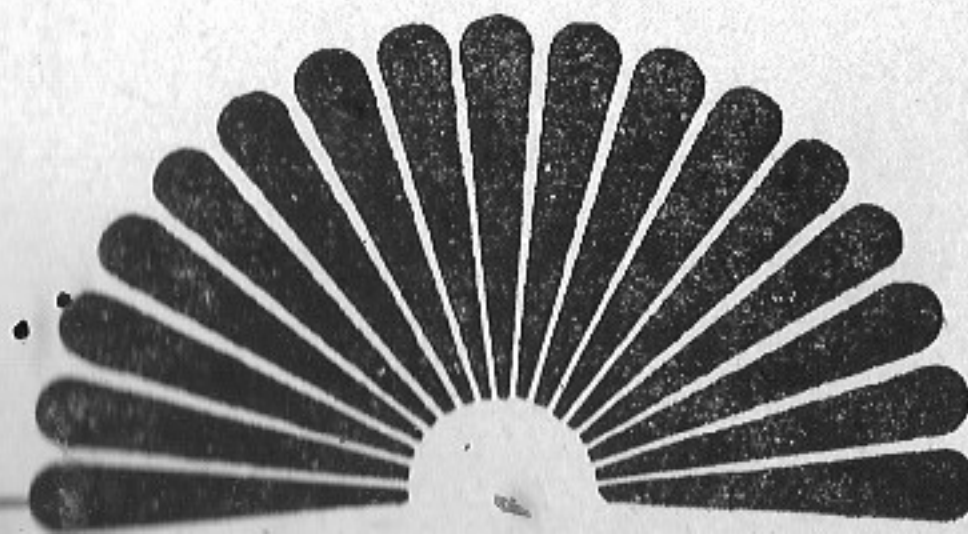
Hundikäpaga kohtusin uuesti paar aastat hiljem. Siis oli tal kaelas punane pioneerirätt. See oli 1940. aastal. Ta kandis oma kaelarätti kui lippu, mille eest ta oli nii vapralt võidelnud.

Kui ma kohtan nüüd punase kaelarätiga poisse või tüdruke, meenub mulle alati see poiss — Hundikäpp. Ja ma tahaksin, et teie, pioneerid, teeniksite oma punast kaelarätti niisama suure armastuse, enesosalgamise ning vaprusega nagu Hundikäpp oma lippu.

Tallinnas, 8. sept. 1963

**Silver
Ükssilm,
Felslandi
hirmus
mereröövel**

Silvile —
esimesele lugejale ja
(mitte leebele) kriitikule

Esimene peatükk

Eraklik võõras. Võõras asustab Kirderrannikul mahajäetud talu. Felslandile tulevad Mariann ning Kadriann. Võõras avastab Kirdetalu pööningul vana meremehekasti. Kolm pilti meremehekasti kaanel. Koltunud kirjapakk ning seletamatu juuresolija. Võõra silma kasvab odraiva. Must side läheb mängu. «Kr-rat ja pr-rgu! Rr-rummi!» Võõras naerab enda hirmsaks mereröövliks Silver Ükssilmaks.

Ühel tuulisel suvepäeval nähti Felslandi saarel võõrast meest. Mees hulkus risti ja põiki läbi saare põlised männikud, uitas mööda lõputuid kadastikke ja jõudis viimaks saare edelarranniku kõrgele kaldapangale, kus kõrvu kurdistas kajakate kisa ning müriinal paiskusid krobelsele kaljujalamise valgelakalised lained. Siin võttis Mees mütsi peast ja laskis soolasel meretuulel pikka aega sasida oma pikki, juba veidi halliseguseid juukseid. Tema olemisest võis välja lugeda talitsetud rõõmu ning sügavat sisemist rahu.

Inimeste eluasemeist — tuulte meelevalda antud kaljude maal ei olnud neid palju — hoidus Võõras eemale. Ta tegi küll ringi ümber igale Felslandi tarele, kuid püüdis ise märkamatuks jääda. Hämarast metsavarjust uuris ta pingsalt ning hoolikalt iga kollet ja ta ilme muutus seejuures pauraks.

Päike käis juba õhtutaevast, kui Võõras oma kõndimistega Felslandi valge tuletorni alla välja jõudis. Siin istus ta hallile krobelsele korallpangale ja vaatas mõtlikult ning ainiti üle vee, kus mäslema mere rüpest kõigutamatusena ning endasse-tõmbununa kerkis Felslandi kaljune sõsar — kõrge valgeküljeline Vesipangamaa.

Kaht sõsarat kammitseis teineteise külge pikk veealune seljandik, mis erkroheliste, sekka klibuvalgete laidudereana

merepinnale ulatus. Tuulevaikuse ja madala mereseisu ajal võis laide mööda hõlpsasti saarelt saarele pääseda, ent sellel päeval, nagu juba öeldud, huilgas tuul ning möirgas meri ja tublisti märjaks kastetuna pöördus Võõras juba esimestelt laidudelt suurele saarele tagasi. Ometi ei osutunud ettevõtmine täiesti tulutuks: laidudel silmapiiri uurides avastas Võõras kirdes laia lahe ja selle taga kitsa maasääre küljes pika ning salapäraselt sinetava metsaviiru. Tõttamisi asutas võõras end uuesti teele.

Felslandi kirderannik osutus edelapoolsemast veel metsikumaks. Kohisevad männisalud andsid siin ruumi avaratele lagendikele, tuulehoogudes võibstasid latvu müürtihead kadakametsad ja sageli sattus Võõras otse läbipääsmatuksse lodustikesse. Hulgaliselt hirmutas ta siin üles jäneseid, rebaseid ja kitsi, roostikest aga lendu hanesid ning parte. Raugel sahilal jooksid laugele kaldaliivale lained, järgmisel rannakäärul aga peksid end kaljupankadel röökides vahule.

Sügavas õhtuhämarikus jõudis Võõras kõigi tuulte jaoks avatud kõrgendikule. Miilava loojangutaeva taustal mustasid siin tummas üksinduses mingite hiigelloomade lõhkikistud keredena katused. Tigidalt olid tormid siin katuseribidelt roogu kiskunud, kõrge pukktuuliku tiibu murdnud, korstnakive kangutanud. Inimese kõikekohendavast käest ei paistnud kuskilt märki.

Kes teab, kui pika aja tagant vilkus sellel õhtul mahajäetud eluaseme akendes taas tulesilm ning korstnasuust kerkis jälle suits. Aga juba järgmise päeva varahommikust vingus siin saag ning kaikus kirves. Õuemurul maiustama harjunud kitsepere kõhkles kaua ümberkukkunud aiaväraval, aga punasabaline rebane kolis kartulikoopast pahaselt uratades välja.

Inimene oli tagasi tulnud.

Nõnda peideti paljad katuseribid uuesti roo alla ja korstnakülg sai kadunud kivide asemel uued, õuekargesse siginesid uued rajad ja hargnesid siit küll rannapangale, küll kadastike vahele ning männimetsa alla. Ja ühel heal päeval kõpsutas Võõra toekale peremehesammule väledat tippsammulist seltsi Mariann, aga Võõra kukil kilkas ning kõlgutas jalgu Kadriann. Sest ka kõige üksikumal saarel peab mehel olema oma mariann, aga kui on juba mariann, siis lohutuseks ka kadriann.

Siia kohta võinuks nüüd kogu loole punkti panna, kui Võõras — või mis võõras ta siin enam oligi — ei oleks ühel raugel pärastlõunal Marianne jutuhimulise seltsi eest pagunud üles pööningule. Vist ei ole midagi põnevamat kui mahajäetud majade pööningud. Kirdetalu oma ei olnud selles suhtes erandiks: tervele tosinkonnale poisile oleks siin oma paariks nädalaks avastamishimulist väljakaevamist jätkunud, nii pillapalla ning igasugust koli oli see pööning tuupi täis. Ölepuru

ning tolmu ja ämblikuvõrkudega kaetud raamatuhunnikud äratasid ka Mehes otsemaid mitte veel päriselt uinunud poisikesse. Ahne uudishimuga sööstis ta raamatuhunniku kallale, ent kohe võrgutas ta tähelepanu kõrge peergudest punutud korv, ja saanud selles vaevalt sorida, sirutas ta käsi juba veidra kaadervärgi järele, mida uudistaja ei tuhkrolõksuks ega rebaseraudadeks osanud pidada... Nii sattuski Mehele viimaks silma alla see.

See oli madal laiadest männilaudadest kirst. Otsast vaadates oli kirst trapetsikujuline, selle lauaplaati meenutav kaas oli värvitud mustaks ja läbi paksu tolmuorra valendasid kaanel ohtrad peekri või mõne muu anuma jäljed. Kirstu roheline värvitud esiküljel säras tuhmilt vaskne lukuplaat, tagakülge ehtisid rasked sepiarauast hinged, aga otstes nikerdatud konsoolide küljes rippusid jämedad tõrvanöörast kunstipäraselt punutud sangad. Kirstu alumist serva tugevdasid laiad Meisterlikult voolitud liistud, mis, talle jalgade eest olles, ühtaegu tõstsid esile laeka massiivsust. Ei olnud vaja eriti rikast fantaasiat, et mõista: kirst oli santsukast.

Tõeline, ehtne meremehekast!

Erutusest väriseva käega kergitas Mees kastikaant. See avanes vaevata.

Seest oli kirst värvitud valgeks. Värv oli ammu pragunenud ning aegade jooksul rohekashalliks tuhmunud, luku ja hingede all punetasid roostejäljed. Kaas ise aga kumas hästi hõõvel-datud ning kaua seisnud värvimata puu soojas säras, ja see sära raamis ning otsekui valgustas mingi kummalise helgiga kolme kirstu kaanele kleebitud pilti. Kõige suuremal pildil ujus kuskil soojal türkiissinisel merel uhke kolmemastiline purjekas, iga puri lõhkemiseni tuulest kummis. Puutumatuks sästnud mere sinise ja purjede ergu valge, oli aeg aga kahvli vaevuaimatavaks pleegitanud plagu ning sootuks kustutanud nimetähed laeva täävilt. Teiselt pildilt vaatas Mehele vastu noor luigekaela ning nukrate silmadega naine. Ehk küll naise pehmetes põselohkudes öitses iginärtsimatu noorus, kõnelesid ta soeng, medaljon pingul rinnal ja kleidimood kaugetest, ammumöödunud aegadest.

Kõige kummalisem oli kolmas pilt. See ergas ja sillerdas otsekui aken troopikametsa rohelisse valgusse ning niiskesse leitsakusse. Selles hunnitus valgusetulvas peesitas oksal mürk-roheline papagoi, nii loomutruu, et Mees kõheldes käe linnu poole sirutas. Ta sõrmed puudutasid lamedat paberit.

Mees vaatas häbelikult ringi ja sulges kirstu kaane.

«Mariann,» ütles Mees, «ma leidsin aarde!»

«Ilus aare küll,» ütles Mariann. «Mingil juhul ei vea sa seda vana koli alla.»

«See on meremehekast,» ütles Mees. «Tõeline, mitte mõni rumal, järeletehtud moekila. Mõistad, Mariann?!»

«Mõistan,» ütles Mariann. «Tõeline pööning on ta jaoks just see tõeline koht. Aga mida sa üldse tuustid siin tolmu ja prahi sees?!»

Mees oli elanud Mariannega küllalt kaua, et veel midagi öelda. Esimesel soodsal hetkel tuli ta pööningule tagasi ja avas uuesti meremehekesti kaane.

Kirstu vasakus otsas, otse kaane all, oli kolm laegast; ülemine, kõige suurem, sissetapitud pöördklapiga; kaks alumist väikeste kõrvuti asetsevate suhvlakestena. Ülemisest laekast leidis Mees paki kirju. Ka nende kallal oli aeg teinud oma töö — värvinud paberi ookrikarva ning pleegitanud tindi. Siiski seletas silm gooti tähtedega graatsilisi kirjaridu koltunud paberil.

„Minu armas, armas!

Sälle kõnnib sügis üle maa, last pillab tuldlitmeid koltunud rohku, veel päikesepaistelistel päevafüdamel helisevad lagedelt ning tülmalt kui kristall. Selgetel öödel käristab hinge lurgele hurb minekulaul kõrgel Sünmuree all. Kas te ristute, lindude ja inimeste teed? — Wiige minult terwisi talle, temale, talle armjad kirjaread ei ole enam piffa aega soojendanud mu tülna sügispäikese alla üksi jäetud jüdan! hüüan ma neile pifarsilmi teele kaasa. Kas waesed linnud leiavad Sind tormistelt maailmameredelt, kas nad küsivad mu igatsuse Sinule jüdamesse ja hinge?...”

See oli kurb ja lohutu kiri, nukker mureluuletus. Kuid mitte see ei sundinud Meest ridade kohalt pilku tõstma. Ei, talle hoopis tundus, nagu ei oleks ta pööningul üksi, nagu jälgiksid teda kellegi silmad.

See oli ääretult ebamugav tunne.

Ehk küll teades, et ta on siin ilmtüingimata üksi, tõusis Mees ometi. Ta kuulatas, pidades hinge kinni, käis läbi kogu pööningu ja veendus, et peale tema, nagu võiski arvata, ei ole siin tööpoolest ainsatki hingelist. Endamisi pead vangutades kükitas ta jälle kirstu juurde. Jah, ta oli pööningul üksi! Ent tarvitset tal vaid pilk kirjaridadele lasta, kui kummituslik kellegi ligiolekutunne teda uuesti haaras.

«Kirevase pihtal!» pomises Mees. «Ma ei ole ometi ebausklik!» Ta vaatas nõutult ringi. Seejuures libises ta pilk üle avatud kastikaane. See vältas ainult hetke, mingi murdosa sekundist, kuid ometi jõudis Mees märgata, nagu oleksid naise põsed pildil äkki lõkendama lõonud ning ta silmis välgatanud sähvav

pilk. Mees klammerdus pilguga pildi külge ja pigistas siis silmad kinni: naise põsed pildil hõõgusid tööpoolest roosalt! Ent kui ta hetke pärast silmad uuesti avas ja uurivalt päris pildi ligi kummardus, ei olnud äsjasest roosatusest pildil enam jälgegi: pilt oli kõige pildilikum päevapilt, elanud inimese hallitooniline surnud koopia.

«Veider — ta ju ometi roosatas?!» arutles Mees pominal. «Kuigi... see ei saa olla võimalik. See ei saa olla võimalik... See ei saa mingil juhul olla võimalik, jaa!... — Närvid, kulla mees, närvid on sul pisut käest ära, ja ongi kogu lugu. Sedapsi, ja kõik!» Ent sellest rahuldavast seletusest hoolimata keeras ta lugemist jätkamata kirja kokku. Hajakil mõtetega sirvis ta paberipakki peos. Enamasti olid pakis kirjad. Kuid oli ka muid pabereid, mingeid visandeid ning märkmelehti. Küllap oleks maksanud kõike hoolikamalt sirvida, kuid Mehe mõtted, nagu juba öeldud, olid selleks liiga laokil. Niiviisi, hajeli peaga, panigi Mees kirjapaki käest.

Ma igaks juhuks soovitan teil seda meeles pidada: pani kirjapaki käest.

Vastu ootusi ei olnud kirstus midagi ebatavalist. Ühest laekas leidis Mees laia musta lindi. Ta keerutas seda hajameelselt ümber sõrme, oskamata sidemega midagi peale hakata. Ta käsi tõusis juba linti ära viskama, ent siis pomises Mees, et keda see siin lõppeks segab, ja pistis lindi laekasse tagasi. Rohkem pälvis ta tähelepanu vana õlgkaabu. See oli üsna päevinäinud ning vormist väljas kaabu, kuid ta oli Mehele täpipealt pea järgi. Kaabu jättiski Mees pähe, aga meremehekesti kallas silmasse pööningule tühjaks.

Siis mõtles Mees mitut pidi, milleks kirstu kasutada kõlbaks. Pildikummitus oli teda siiski oodatust rohkem endast välja viinud ja midagi fantastilist ta välja ei mõelnudki.

«Saagi-kirvest nii hinnalises kastis hoida ei kõlba,» otsustas Mees viimaks. «Parem hoian siin esialgu oma habemeajamis-tarbeid.» Need tuli tal nüüd alt üles tuua. Aga poolel trepil meenus talle Mariann. «Ja oma kaabut hoian selles kirstus!» lisas Mees, pööras ringi ning asetaski peakatte kirstu tagasi.

Ka siia võinuks nüüd punkti panna ja lugu oluks otsas, kui ei oleks aset leidnud näivalt vähetähtis, kuid tegelikult üpris oluline juhtum: Mehele hakkas odraiva silmanurka kasvama!

Odraiva silmanurgas, nagu austatud lugeja küllap omast käestki teab, on võrdlemisi ebamugav. Ka üsna valus, eriti kui juhtub suuremast sordist trehvama. Mehe silmalaugu kasvas aga iseäranis suur odraiva. Ta alumine laug pundus üles, silmavalget hakkasid kirjama tihedad punased soonekesed, silm jooksis hullul kombel vett.

Näiliselt talus Mees oma häda mehise ükskõiksusega, tege-

likult oli ta oma silma pärast kaunikesti mures. Üksi olles soojendas ta silma peopesa varjus, loputas teda ohtral kombel kummeliteega, kuid abi sellest kõigest märgata ei olnud. Silmalaug punetas kui tulekuri ning odraiva paisus üha suuremaks.

«Su silm läheb sedasi päris raisku!» muretses Mariann. «Sa peaksid teda rohkem hoidma.» Ja et mitte paljasõnaliseks jääda, meisterdas ta vatist ning marlist kompressi ja kleepis selle leukoplasti abil Mehe silmaauku. Mees laskis seda kõike nurisemata sündida, kuid siitpeale kükitas ta ühtjärke pööningul oma meremehekasti juures habemeajamise peegli ees ja ta mehist suud kõverdas vastikust väljendav grimass. Loomulikult ei olnud Mees üldsegi edev, kuid kinnikleebitud silm ei näinud kaugeltki kaunis välja ja see rikkus Mehe meeleolu enam, kui oleks võinud arvata.

Järjekordselt ennast hämaral pööningul peeglist uurides meenus Mehele ühtäkki must lint ta meremehekasti laekas. Otsemaid otsis ta selle välja. Lindil oli nii pikkust kui laiust parasjagu ja pikemalt mõtlemata sidus mees lindi üle silma. Kui ta nüüd uuesti peeglist vaatas, osutus, et must side nagu oleks silma sidumiseks tehtudki. See sobis talle suurepäraselt, andes Mehe näole koguni erilise, suursuguse ilme.

«Hii — ehtne mereröövel!» itsitas Mees endamisi. Äkki tärpanud lustiga kahmas ta kirstust kaabu ja surus endale pähe.

Ta ei jõudnud uuesti peeglist vaadatagi, kui kuulis kähe-
dat kiitsatust. See oli veider kiitsatus, otsekui oleks keegi oma väga ärakuivanud kõri tolmust tühjaks köhatanud.

Mees vaatas mõistmatult enda ümber.

«...r-r-rat!» krigistati kuskil siinsamas ja — taga targa-
maks! — kostis heli, nagu oleks siin kuskil kana tiibu soputa-
nud. Aga ümberringi, kogu Felslandi Kirderannikulgi ei olnud,
ei saanud olla ühtainsat kanapoegagi!

«Kr-rat ja pr-rgu! Kr-rat ja pr-rgu!» kostis nüüd siitsa-
mast ning täitsa selgesti kellegi kraaksuv hääl. «Sil-lver-rr
Ükssilm, terr-rre!» Võidukalt tiibu plagistades laskus Mehe
vasakule käsivarrele... mürkroheline papagoi.

«Plint, vana Plint ütleb terr-rre!» kädises papagoi ja vah-
tis oma säravate punnis silmadega Mehele armunud pilgul
otsa. «Kr-rat ja pr-rgu, Sil-lver-r Ükssilm, hirr-rmus mer-r-
rrer-r-röövel, terr-rre, pr-rgut, terr-rre!» Lind ronis Mehe
õlale ja nakitses hellitlevalt ta kõrvataguses juuksekahtlus. Siis
ajas suled kohevile ja hakkas himukalt korrastama ka oma-
enda tualetti.

Jahmunud Mees ei saanud sõna suust. Ta vahtis lindu kui
ilmutist. Ent ilmutise järele nägi too küll kõige vähem välja:

papagoi oli nii ehtne papagoi, missugune saab üks papagoi veel
igane olla!

«Kurat ja põrgu!» pomises Mees papagoilt laenatud sõna-
dega. Siis äkki meenus talle troopikapilt meremehekasti kaa-
nel. Džungel pildil ergas endiselt oma kummalises rohelises
valguses, ent mürkroheline papagoi... Papagoist ei olnud pil-
dil jälgegi. Oksal, millel oli istunud papagoi, õilmitses nüüd —
uskuge või mitte! — uhke violetne orhidee. Ja papagoist ei
märkigi, nagu poleks teda pildil eluilmaski olnud!

«Sa must kurat ja tuline põrgu!» pomises Mees hämmeldu-
nult. «Kirevase pihta!»

«Kr-rat ja pr-rgu, Sil-lver-r Ükssilm!» juubeldas papagoi.
«Kr-rat ja pr-rgu — r-r-r-rrummi!» Ja kukkus kriiskavalt
naeru lagistama.

Ka mees hakkas naerma. Ta vahtis papagoid oma käsivar-
rel, ja aina naeris, ja vaatas peeglist ennast, ja naeris, ja kui
märkas, et ta lõual ilutseb äkki paari sentimeetri pikkune
habe, kusjuures ta surmkindlalt mäletas, et oli hommikul lõua
habemenoga üle käinud, naeris ta veel pöörasemalt, ja mida
pöörasemalt mees naeris, seda karusemaks ning kahedamaks
ta naer muutus. See oli maailma kõige pöörasem naermine,
mida need kaks — Mees ja papagoi — siin hämaral pööningul
meremehekasti kaanel kahasse naersid ja tulistjalu pööningu-
uksele tuisanud Marianne raputasid külmad jubedusevärinad.

«Aga see ma ju olen — Silver Ükssilm, Felslandi hirmus
mereröövel, kirevase pihta!» kuulutas Mees läbi õudse naeru.
«Kuidas see mulle alles praegu pähe torkas, sa kurat ja põrgu,
ho-ho-hoo-ho-hoo! ...»

Teine peatükk

Kadriann pakub Silver Ükssilmale mõistatuse. Mereröövel tõrgub, kuid jääb viimaks nõusse. Silver Ükssilm meenutab Admirali. Kadriann valmistub loobuma, kuid hirmus mereröövel jääb kohutamatuks. Tõuseb asjakäiku soodustav loodetorm. Mürmagoonia suksulaev satub karidele. «Valjad või elu!» Admiral köhib ning aevastab. Silver Ükssilm röövib viie jalaga hobuse. Miku-Paka saab autode vastu ainulaadse kaitsevahendi.

«Süüa-a! Süü-a! Süü-aa!...»

Mariann jooksis köögi ning söögitoa vahet, kõrvad kahe köögirätikuga kinni seotud.

«Süü-aa! Süü-aa! Süü-a!...» skandeerisid hirmus mereröövel ja ta tütar kuidas kõri võttis ning tagusid lusikate-nugade-kahvlitega täiest jõust vastu lauda. Lisaks hakkas hirmus mereröövel veel jalgu trampima, ja kõige meelsamini oleksid nad trampinud koguni kahekesi, kui vaid tütre jalad oleksid põrandale ulatunud. Murelitesse maiustama lennanud rästapärvi paiskus puuvõrast laiali kui haavililaeng, akna taga tapuvarrel jalutanud päevakoer tõmbas end vedrukiirusel rõngasse, elus tõenäoliselt sajad mereröövlite söögikorrad kaasateinud papagoi Plint viskus Silver Ükssilma õlalt mere-mehekasti kaanele ja hakkas hüsteeriliselt luksuma. — Nii hirmsat lärmi tegid nood kaks Kirdetalu söögitoas.

«Süü-a! Süü-a! Süü... aaaa...»

Mariann ohkas kui laevahukust pääsenu ning sidus rätikud kõrva ümbert lahti: hirmus mereröövel valmistas oma mitte vähem hirmsale tütrele singivõileiba.

Mõnda aega sõid mõlemad vaikides. Ent Kadriannel oli midagi hingel. Ta piidles mereröövlit arupidavalt silmanurgast.

«Silver Ükssilm,» ütles ta. «Mul on sulle üks mõistatus. Sa ei mõistata seda vist iialgi ära, mis asi see on, mida ma hirmus kangesti saada tahaksin?»

«Mmm...» mõmises Silver Ükssilm, sest tal oli suu parajasti täis. Tõe huvides tuleb tunnistada, et ta juba ammu mõmises ka tühja suuga, kui Kadriann talle mõistatusi välja pakkus.

«Mmm...» mõmises mereröövel ja pistis kähku uue pala suhu. Täis suuga — teatavasti head kombes nõuavad nii — ei olnud tal Kadriannele võimalik midagi kosta. Aga ka Kadriannel oli nii kasvatuse kui mõistatamise alal kogemusi.

«Silver Ükssilm,» ütles ta leebelt. «Sa ei pruugi suud nii pungil täis ajada. Ma tean küll, et sul läheb mõtlemise peale natuke aega.»

Silver Ükssilm puhkis ning ägises. Ta hakkas alati pugisema ning ähkima, kui Kadriann leebele toonile üle läks.

«Mmma-a... Mma arvan...» puhkis ta, «ma arvan, et sa tahad mult veidikeseks... laenata mu kapronkahva oma nukule võrkkiigeks?»

«Ei, Silver Ükssilm, seda ma ei taha!» raputas Kadriann pead. «Muidugi, kui sa selle kahva mu nukule kingiksid, siis tema muidugi ka võiks seda sulle vahetevahel... veidikeseks laenata, aga täna ma sellest kahvast ei räägiks.»

«Best ma ei tahaks sulle liiga palju tüli teha,» ütles ta viivu pärast lisaks.

Hirmus mereröövel ja ta tütar tunnistasid teineteist valvsalt altkulmu.

«Kui sa ära mõistatad, ma võib-olla ei hakkagi sulle trepi alla pugemisest enam niipea või ka üleüldse rääkima,» teadustas Kadriann raugelt. Nii raugelt, et Silver Ükssilm toolil nihelema hakkas ning kärinal nina nuuskas.

«Ma arvan,» ägises Silver Ükssilm, «ma arvan, et sa vist tahaksid mu musta sidet oma silma peale natukeseks proovida?»

«Oi, sa peaaegu mõistatasid ära!» kilkas Kadriann. «Just nii ma saangi teda ka ühe silmaga vaadata.»

«Keda?»

«Teda. Hobust.»

«Hobust?»

«Hobust!»

«Missugust hobust?»

«Aga sedasama, mille sa just praegu peaaegu et ära mõistatasid,» ütles Kadriann ja ta hääles oli imestus segi pisukese etteheitega Silver Ükssilma aeglase taibu üle.

Silver Ükssilm ei öelnud hulgal ajal midagi. Siis raputas ta pead.

«Ee-e-e-ei!» raputas hirmus mereröövel pead. «Hobust parem ära taha. — Mereröövlite tütred ei mängi hobustega.»

«Millega nemad mängivad?» küsis Kadriann.

«Kalliskividega. Kullaga. Hõbedaga,» ütles Silver Ükssilm. «Kuld- ja hõberahaga, Kadriann. Mereröövlite tütred on otse hullud papade kuld- ja hõberaha järele, kuidas sa seda siis veel ei tea, Kadriann?!» Hirmus mereröövel tõmbas taskust nahkse paunakese ja valis sealt kaks kolmekopikalist kuldmünti. Riivanud pilguga Kadrianne pruntitõmbunud mokka, lisas ta vahele hinnale kõhklemisi kümnekopikalise hõbeda ja sirutas ohvri peopesal tütre käeulatusse.

Kadriann pööras Silver Ükssilmale solvunult selja.

«Ma ei võta kulda ega hõbedat, Silver Ükssilm! Ma võtan hobuse.»

«Kadriann — sa oled mereröövli tütar!» manitses Silver Ükssilm. «Sa võtad kulla ning hõbeda ega räägi enam hobusest!»

«Ma olen mereröövli tütar, Silver Ükssilm!» kinnitas Kadriann. «Ma ei räägi enam kullast ning hõbedast ja võtan hobuse!»

Kirdetalus lõhnas korraliku kodusõja järele. Silver Ükssilm oli laua taga püsti tõusnud, aga Kadriannel olid õlanukid vimmas ja ta seisis kui maasse kasvanult oma mereröövlist isa poole seljaga.

Erakordselt pingelisse olukorda tõi lahendava lõdvestuse papagoi Plint. Vaene lind oli vahepeal veidi toibunud. Ta võttis nõuks lennata Silver Ükssilma käsivarrele, kuid oli ikka alles nii vapustatud, et maandus lauale leivataldrikusse.

«Kr-rat ja pr-rgu!» pööritas Plint taldrikul oma punnis silmi, tõmbas kukla kühmu ja kraaksatas: «R-r-rummi!»

Hirmus mereröövel hakkas naerma ja istus oma toolile. Siis hakkas naerma Kadriann ja istus uuesti viksilt laua taha, nagu hästikasvatatud lapsele kohane. Aga papagoi Plint ronis Silver Ükssilma õlale ja hakkas nokitsema ta juuksekaalus. See oli kahtlemata mõnus, sest hirmus mereröövel pani suitsu ette, laskus tooli seljatoe najale, sulges silmad ja ainult nohises.

«Nüüd su õlad saavad tublisti puhata, Silver Ükssilm,» nurrus Kadriann. «Ma ei pruugi enam üldse alailma sinu kukil ratsutada. Ma hoopis ratsutan oma ilusa pruuni hobuse seljas. Sa ju lubasid mulle osta nimelt pruuni hobuse, Silver Ükssilm, sul on see muidugi meeles?»

«Osta!» osatas hirmus mereröövel kinnisilmi ja puhus suitsu lakke. «Ma ei ole öelnud, et ma ostan.»

«Aga kuidas sa siis saad?» muretses Kadriann.

«Ma röövin,» ütles Silver Ükssilm. «Ma olen ju hirmus mereröövel!»

«Oo!» ütles Kadriann. «See on ju veel põnevam!»

«Jaa — ma röövin sulle hobuse, Kadriann!» kuulutas Silver Ükssilm. «Ma röövin sulle ilusa kenuskaelalise araabia suksu, nii kõrvi kui männikoor ja tulise kui säde. Vaat seda ma teen!»

«Vaata seda ma teen!» kuulutas Silver Ükssilm. «Õigupoolest olen ma juba ammu tahtnud üht head hobust röövida. Sa tuletasid seda mulle üsna sobival momendil meelde, Kadriann. Ja veel nagu tuleks mulle meelde, et just praegu peaks Mürmagooniast teel olema laev, mille trümmides on tuhat kakssada kolmkümmend üks kõige ehtsamat araabia kenuskaela. — Vaat selle ühe me sealt võtamegi!»

«Meie?» küsis Kadriann. «Sa ütlesid: meie, Silver Ükssilm?»

«Mõistagi meie!» kinnitas hirmus mereröövel. «Sa oled ju mereröövli tütar!»

«Kirevase pihta!» kilkas Kadriann.

Kuid mereröövli ilme muutus äkki murelikuks.

«Kirevase pihta!» pomises ta. «Kuidas ma tema unustasin, Admirali?!»

«Admirali?»

«Nimelt — Admirali, mu kõige vihasema verivaenlase. Tule taevas appi — kui palju tuska see Admiral mulle teinud on! «Emba-kumba: ma kas taban hirmsa mereröövli Silver Ükssilma, või ajan viimase karvani maha oma vuntsid, olgu jumal mulle selles asjas tunnistajaks!» vandus Admiral, käsi pihlil, kui ta Admiraliks alles sai. Aga kui sa ainult teaksid, missugused vuntsid tal on, Kadriann! Nagu elusad hülged! Kui Admiral vahetevahel maal on ja oma prouaga jalutamas käib, siis kannab proua Admiral vuntse hõberebase pähe mantlikaelusel. Loomulikult ei taha Admiral niisugustest vuntsidest mitte mingi hinna eest loobuda, sest siis tal tuleks kohe osta oma prouale hõberebane. — Admirali pärast ma ju Mürmagoonia meredelt ajutiselt eemale tõmbusingi.»

Uudis vihasest Admiralist jahmatas Kadrianne hingepõhjani.

«Silver Ükssilm,» päris ta viimaks ettevaatlikult, «aga äkki juhuslikult on Admiral maal ja just parajasti jalutab oma vuntse?»

«Selles asi ongi, et vana rebane on oma purjed jälle tuulte kätte toonud,» ohkas hirmus mereröövel. «Tema õudset musta ja kollasevöödilist plagu oli alles hiljaaegu Felslandi tuletornist nähtud!»

Nii selge ohumärgi kohta ei osanud Kadriann midagi lohutavat kostada. Hirmus mereröövel ja ta tütar istusid muremõtetes.

«Silver Ükssilm,» ohkas Kadriann suremiseks valmistuva inimese häälega. «Ma kangesti kardan, et hakkan sellest hobusest vist loobuma...»

«Mmm...» mõnises hirmus mereröövel puudutatult. «Seda juba ei tule! Silver Ükssilm on Admirali eluaeg ninapidi vedanud, veab ka sellel korral!» Ta tõukas ennast toolileenist lahti, kustutas suitsu, tõstis papagoi õlalt ja vajutas pähe oma röövlikaabu. Relvastanud end sae, kirve, haamri ning oherdiga, asus ta seadsal sammul ohtlikuks laevaröövimise tööks ettevalmistusi tegema. Need kestsid üsna pikalt, sest lõunalauas, kus Kadriann sedapuhku ihuüksinda röövlite söögieelset tseremoniat korraldas, sai mereröövli tütar Marianne käest laksu pehme koha peale — hirmus mereröövel ja ta papagoi lauda ei ilmunud. Nad ilmusid välja alles hilisel pärastlõunal.

«Kirevase pihta, Kadriann, selle ettevõtmisega on meil õnne!» kuulutas Silver Ükssilm õhinal. «Kõik märgid näitavad, et õhtuks kisub loodest tormi üles. Aga mu vana vaenlane ei kannata loodetuult: see paneb Admirali hullumoodi kõhima ning aevastama. Loodetormi ajal ta pörtsub ning paugub nii, et ei kuule maad ega taevast ümberringi!»

Hirmsa mereröövli ennustus läks täppi — päevaloojakut varjutas sinkjasmust pilvesein ja tormiorel mürises üle saare. Puhuti pidi Silver Ükssilm lausa mõlema käega hoidma oma röövlikaabut servast, et tuul seda peast minema ei viiks. Papagoi Plint mereröövli õlal väanutas end kui köietantsija ja plagistas tasakaalu hoidmiseks aina tiibu; viimaks ronis kaval lind hirmsa mereröövli kuuehänna alla tormivarju, siisugune hirmus tuulemärul käis ümberringi. «Kr-rat ja pr-rgu!» sõimas papagoi kuuehõlma alt tuult ja küünitaskuraasikalt kaela, ent juba viivu pärast pugus ülesilmi hirmsa mereröövli püksitaskusse.

«Silver Ükssilm, mulle tuli üks hirmus hea mõte!» hüüdis Kadriann. «Ma ronin su kukile!»

«Aga sa ju alles lubasid, et mu kukil enam ei ratsuta!» hüüdis Silver Ükssilm vastu.

«Ma ei mõtlegi su kukil ratsutada!» hüüdis Kadriann. «Ma ainult istun su kukil natuke ja aitan hoida su kaabut, et torm seda lendu ei viiks!»

See oli mõttekas ettepanek. Püksitaskus papagoi ja kukil Kadriann, rügas hirmus mereröövel nüüd korralikult lastituna tormihallis õhtuvidevikus oma ohtliku ettevõtmise kallale.

Meri oli end püsti ajanud. Nagu tohutud valged vaalad sööstsid vahused laineharjad üle vee. Madalikel vesi otsekui suitses.

«Kirevase pihta, Kadriann!» hüüdis Silver Ükssilm. «Mür-magooni laev kõige oma tuhande kahe saja kolmekümne ühe

hobusega istub karidel!» Ta osutas mustavale siluetele rannakividel.

«Oot!» hüüdis Kadriann. «Ainult kas sa ei arva, Silver Ükssilm, et alles eile istus neil kividel see vana «Marta», mille meri kaldale heitnud?»

«Midagi siisugust ei arva ma eluilmaski!» kinnitas Silver Ükssilm. «Su silmad on kõrgemal, Kadriann, jälgi silmapiiri, aga sa juhuslikult märka kuskil Admirali vöödilist plagu?»

Silmapiir ümberringi uppus videviku hämusse, milles valendasid vaid mere hüplevad tormivuntsid.

«Ma väga kardan, et see kaval rebane hiilib kuskil siin-samas lähedal!» muretses hirmus mereröövel. «Sa aja nüüd kõrvad kikki, Kadriann: sellise tormiga hakkab vana kõhima kui preeriahunt. Kui sa kõhimist kuuled, siis hõika mulle sellest otsekohe!» Ta jättis Kadrianne kaljunuki taha kadakapuhmase.

«Kes vastu paneb, see sureb!» mõirgas hirmus mereröövel tormihullgarnisse oma hirmsa röövlihuu ja sööstis kaldarahudel mustava aluse poole. Nagu uhke suletutt lehvis ta röövlikaabara küljes taskust väljaroninud papagoi. Kadriann kaljunuki taga pigistas silmad kinni ja kükitas enda hiirmadalaks.

Mür-magooni laeval algas kohutav möll. Laevameeskond ei soovinud ühelgi juhul Silver Ükssilmale hobust võitluseta loovutada. Laevakere paukus hirmsatest hoopidest, papagoi kriiskas, Silver Ükssilm mõirgas ning mõrises, aga kõige sekka hakkas veel üks hobune valjusti hirnuma. Kui Kadriann siamaani oli salamisi kartnud, kas laev kaldakividel on ikka tööpoolest Mür-magooni suksulaev, siis nüüd ei olnud tal selles asjas enam vähematki kahtlust.

«Võta seesama, Silver Ükssilm!» hüüdis Kadriann. «Seesama, kes nii valjusti hirhub!»

«Tema ma just võtangi!» hüüdis hirmus mereröövel laevalt vastu. «Aga kapten ei taha mulle valjaid anda! — Härra kapten, teil on valida ainult kahe võimaluse vahel: kas jätate oma elu või annate mulle valjad!»

«Elu või val-ljad, kr-rat ja pr-rgu!» kriiskas papagoi.

Kadriannel käisid külmavärinad läbi ihu, kui ta seda hirmsat jutuajamist kuulis. Ent siis kuulis ta midagi veel hirmsamat.

«Silver Ükssilm, üks kõhib!» hüüdis Kadriann.

«Õtlen viimast korda: valjad või elu!» tingis hirmus mereröövel.

«Silver Ükssilm, üks kõhib ja aevastab!» hüüdis Kadriann. «Ta aevastab, päris sinu lähedal!»

«Kirevase pihta, te olete kõige põikpäisem kapten, keda ma iganes näinud!» kuulutas Silver Ükssilm. «Well, mu isand, siis

hoidke need päitsed enda jaoks — äkki tuleb mul kord himu hobusele lisaks ka eeslit röövida!»

Kadriannel oli ärevusest süda lõhkemas.

«Ära jäta hobust, Silver Ükssilm!» anus ta. Ja samas ahas-
tas: «Ta jälle köhib ja aevastab, Silver Ükssilm, kas sa siis ei kuule, mis ma sulle räägin!»

«Karramba!» möirgas hirmus mereröövel. «Ta on mul nii-
sama hästi kui käes! Suksu, suksu, suksukene!...»

«Ap-ap-aptsihh!... Aptsihh!... Aptsihh!...» kostis kahe
tormi-iili vahel selgesti ning väga lähedalt.

«Silver Ükssilm!...» karjatas Kadriann.

«Kirevase pihta, see on tema — Admiral!» karjatas hirmus
mereröövel. «Aga miks, kirevase pihta, ei näe ma ta plagu?»

«On ju pime juba, Silver Ükssilm, kas sa siis ei taipal!»
hädaldas Kadriann. «Sa tule juba ruttu ära!»

«Ma tulen! Me jätame ta pika ninaga! Karramba!»

Selle hirmsa röövli hüüuga jättis Silver Ükssilm Mürmagoo-
nia suksulaeva sinnapaika. Püksirihmast ohelikuga vedas ta
enda järel veidi tõrkuvat looma. Kadrianne suureks kergendu-
seks asusid nad tõttamisi koduteele.

Oma saagi vaatasid röövlid üle taskulambi valgel. See oli
suurepärase kõrb — ta karv oli pruun kui männikoor, otsmi-
kul helendas valge lauk. Ka ninaots oli hobusel valge ja ta
hingeõhk lõhnas meeldivalt männivaigu järele. Suksu kenujat
kaela ehtis uhke lakk; kõrvi kohta olid lakk ja saba eba-
tavalised: mitte mustad, vaid linakarva, täpipealt kui põhja-
õnge liininöör. Looma kõrvad olid erksalt kikkis, pead hoidis
ta uhkelt püsti ja ta uudistas oma uusi peremehi suurte hele-
date silmadega, mis sätendasid tal kui kaks ehtsat võrgukivi
peas.

«Silver Ükssilm!» hüüatas Kadriann. «Sa vaata — meie suk-
sul on viis jalga!»

«Kirevase pihta!» hüüatas Silver Ükssilm. «Kuidas see nõnda
on juhtunud?!» Sest kõrb oli tõepoolest viiejalgne: esimesi
jalgu oli tal tervenisti kolm.

«Aga see on ju suurepärase!» leidis Kadriann. «Kui me
peame suksu kammitsasse panema, siis jääb tal üks jalg vabaks,
millega ta võib igal ajal maad kaapida.»

See eluline tähelepanek pälvis ka hirmsa mereröövli poole-
hoiu. Sügava rahuloluga meisterdas ta hobusele valjad ja köitis
looma tuulekoja uksepiida külge. Seevastu Kadriann piinles
ühe olulise mõtte kallal.

«Silver Ükssilm,» ütles ta, «see hobune teeb mulle muret.
Tal ei ole ühtegi hoiatust küljes: iga auto võib talle peale sõita.»

«Tühi mure!» naeris hirmus mereröövel. «Felslandil teata-
vasti autosid ei ole.»

«Praegu ei ole,» ütles Kadriann, «aga neid võib siia tulla!»

«No kui tuleb, küll me siis midagi välja mõtleme,» arvas
mereröövel.

«Ei, Silver Ükssilm, see asi tuleb meil lahendada otsekohe!»
nõudis Kadriann.

«Kas sa ei arva, Kadriann, et ma olen sinu heaks täna juba
küllalt palju teinud?» Hirmsa mereröövli häälest kostis pisuke
etteheide.

«Ma arvan seda kindlasti!» kinnitas Kadriann. «Aga just
sellepärast ma arvan ka, et see natuke, mis veel teha tuleb, ei
käi sulle ometi üle jõu, Silver Ükssilm?!»

Hirmselt arvas sedasama ka hirmus mereröövel ise. Ta mõmi-
ses natuke ja kihutas õlalt minema oma tülikavõitu papagoi,
aga mõtles ka suksule autode vastu välja mõjusa kaitsemoo-
duse. Nimelt monteeris ta vana jalgratta porilaua küljest
punase refleksklaasi ja siirdas selle suksule külge. Nüüd oli
röövitud kõrb küll maailma kõige ebatavalisem hobune ja
mereröövli tütar jäi temaga üliväga rahule.

«Ma arvan, et me hobune sooviks endale nime ka,» ütles ta.
«Ma arvan, et kõige rohkem meeldiks talle, kui ta nimi oleks
Miku-Paka.»

«Ja-ha-ha-ha-ha-haa!...» hirus Miku-Paka Kadrianne
suureks rõõmuks oma nõusoleku.

Et Miku-Paka ikkagi oli esimest õhtut uues kodus, siis sidu-
sid nad hobuse jalad kammitsasse, et loom siin paremini har-
jaks. Kolmanda esijala jätsid nad loomulikult köitmata ja
Miku-Paka oskas seda vastutulekut ka vääriliselt hinnata: ta
puristas tänulikult ja hakkas vaba jalaga energiliselt maad
kaapima.

Kolmas peatükk

Silver Ükssilm soovib endale külalist. Kadriann pillab kahvli ning lusika. Kes on Lampjalg Jack? Lugu Mürmagoonia röövitud printsessist. Külalisi tuleb tervenisti neli. Silver Üksilm lööb kahtlema. Kahtlused peavad paika ja hirmus mereröövel otsustab kättemaksuks naised ära röövida.

Ühel hommikul lauas pillas Silver Ükssilm noa põrandale. Ta vahtis nuga laua all tükk aega keskendunult ning üksisilmi, enne kui selle üles võttis, ja siis ei pannud ta nuga lauale, vaid hoidis tähendusrikkalt kahe näpu vahel.

«Nüüd on see siis otsustatud!» ütles hirmus mereröövel pidulikult. «Mulle tuleb külaline.»

«Millest sa seda nii kindlalt tead?» küsis Kadriann.

«Ohoo!» muheles mereröövel. «Ei ole midagi lihtsamat kui soovida endale külalist. Selleks on mitu-mitu moodust.»

Kadrianne silmad läksid uudishimust rõngasse.

«Kõige lihtsam moodus on jätta toad pilli-palla,» usaldas hirmus mereröövel. «Seda moodust...» ta alandas hääle sosinaks ja vaatas üle öla poikvel köögiukse poole, «seda moodust kasutab vahetevahel Mariann. See on üldse perenaiste moodus, jaa...» Ta pani noa lauale ja asus uuesti eine juurde.

«Kas sina ka oled seda moodust proovinud?» uudishimutses Kadriann.

«E-ei!» raputas mereröövel tõrjuvalt pead. «Mina seda moodust ei kasuta. Minul on oma moodus, tervelt kolme tingimusega!»

«Kas sa võiksid mulle öelda, Silver Ükssilm, mis tingimused need on?» nurrus Kadriann.

«Seda võin ma igatahes!» kinnitas hirmus mereröövel paha-

aimamatult. «Esimene tingimus on, et tuleb näha unes.» Ta tõstis esimese sõrme.

«Mida?» küsis Kadriann.

«Kas läkakõha või koeranaela,» ütles Silver Ükssilm. «Üks-kõik kumba.»

«Kumba sina nägid?»

«Koeranaela. Igavest pirakat!»

«Kus see sul oli, Silver Ükssilm?» uuris Kadriann.

Bellele küsimusele ei soovinud hirmus mereröövel vastata.

«Noh igatahes ei olnud ta mul mitte silmas,» lausus ta viimaks nagu krimpsutades. «Teiseks tingimuseks on, et ninajuur hakkaks sügelema. Mu ninajuur sügeleb hullupööra.» Hirmus mereröövel tõstis teise sõrme. «Aga kolmas ja kõige tähtsam tingimus on, et söögilauas kukuks nuga põrandale.» Ta viibutas rahulolevalt kolme püstiaetud sõrme ja asus siis kõigi kolmega himukalt oma ninajuure kallale.

«Niisama lihtne!» imestas Kadriann.

«Lihtne? E-ei, ei ole lihtne!» raputas hirmus mereröövel pead. «Pillama peab kogemata ja ainult noa. Ilmtingimata noa! Best kui pillad noa, tuleb mees. Aga kui äkki pillad kahvli või lusika, tuleb — naine! Vaat sellepärast, Kadriann, olen ma söögilauas kahvli ja lusikaga alati väga-väga ettevaatlik, hirm-sa-ti ettevaatlik. Ma ei pilla neid kunagi!»

Sel hetkel kostis laua alt kõlksatus.

Hirmus mereröövel asutas endale parajasti pala suhu tõstma; nüüd jäi ta käsi kahvliga poolele teele seisma. Mereröövel pigistas silmad kinni ja istus mitu pikka hetke liikumatult kui muumia. Siis asetaski ta kahvli taldrikuservale ja küünitaski ettevaatlikult lauaalust silmitsema. Ta näole sügenes sügav jahmatus.

«Kahvel!» sosistas Silver Ükssilm õudusega. «See on kahvel, Kadriann!»

«Kahvel!» kinnitas Kadriann. «Ja teine on lusikas.» Kohe langeski lusikas kõlinal põrandale.

«Kadriann!» oigas hirmus mereröövel. «Kahvel ja lusikas! Lusikas ka veel, Kadriann! See on... See on midagi hirmsat! Sa tegid seda meelega, Kadriann!»

«Ei, Silver Ükssilm, see juhtus mul täitsa kogemata,» kinnitas Kadriann leebelt. Ta väike kápake triikis usinasti ninajuurt.

«Aga sa sügad ninajuurt, Kadriann!» karjatas mereröövel. «Ära süga ninajuurt, Kadriann! Ära süga, ma palun sind, jäta järele!»

«Ma ei saa sinna midagi parata, Silver Ükssilm. Ta sügeleb mul otse hullupööra, see mu ninajuur!»

«Oi, Kadriann, sa rikud mul kõik ära!» haaras hirmus mereröövel mõlema käega peast. «Kahvel ja lusikas, lusikas ka veel! Ja ninajuurt sügad sa tervenisti nelja sõrmega!»

«Aga unes ma ei ole näinud,» lohutas teda Kadriann. «Ei läkaköha ega koeranaela, mitte kumbagi.»

«Kas see üksi enam midagi aitab!» oli hirmus mereröövli lohutamatu. «Missugune ettevaatamatus, Kadriann, missugune ko-hu-tav ettevaatamatus!» Ta oli väga õnnetu. Kuid pikapeale ta kogus end.

«Ei, Kadriann,» ütles ta. «Mulle on kõik selge: sa tegid seda meelega!»

«Noh me veel vaatame seda asja!» lisas ta tumedalt. «Sa ära arvagi, et sul õnnestub hirmsat mereröövli Silver Ükssilma niisama lihtsalt ninapidi vedada.» Ta heitis tütrele altkulmu pilgu ja asus pooleli jäänud eine kallale.

Lauda sügenes ebamugav vaikus. Papagoi Plint mereröövli õlal jättis sulgede kohendamise, tõmbas kaela krae vahele ning jõllitas Kadrianne hukkamõistvalt oma liikumatu linnupilguga. Kõik Kadrianne lepituskatsed langesid vastaspoole külma vaikimise viljatule pinnale. Alles siis, kui Kadriann arutlema hakkas, kes võiks Silver Ükssilmale külla tulla, sulas hirmus mereröövli üles.

«See on Jack, kindlasti on see Jack!» leebus ta. «Vana Lampjalg Jack, Mürmagoonia merede hirm, hirmsaim hirmsatest mereröövlistest, keda ma iganes tundnud. See on vana hea Lampjalg Jack, kes Silver Ükssilma tema Felslandi-üksinduses üles otsib, selle peale võin ma kas või mürki võtta. Tema, vana Lampjalg Jack, ei keegi muu. — Mariann!» hõikas ta kõogi poolele. «Mariann, kirevase pihta, pane taigen kerkima! Lõunalaudas olgu meil täna riisipirukad, ehtsad ja hästi suured ning rasvased riisipirukad! — Oi, kuidas Lampjalg Jack armastab riisipirukaid!»

«Rr-riisipir-rukaid! R-r-rummi!» kraaksatas papagoi Plint Silver Ükssilma õlal.

«Riisipirukaid ja rummi — kirevase pihta! — armastab me vana sõber Lampjalg Jack üle kõige maailmas. Ka lunamaksuks võtab ta ainult riisipirukaid ning rummi. Naise eest neli riisipirukat, mehe eest pudel rummi, niisugune on vana Jacki lunataks. Aga väikseid tüdrukuid hindab ta kõige kõrgemalt, nende eest nõuab ta kuus pirukat ning punnsuutäie rummi peale veel. Terve pooltosina, kuus riisipirukat nõuab ta väikeste tüdrukute eest, ja vaid üksainus kord elus ei pidanud ta sellest kinni, üksainus kord elus. — Niisugune on Lampjalg Jack, mu vana sõber ning kaasröövli, kirevase pihta!»

Kadriann kuulas hirmsat mereröövli sügava kaasaelamisega.

«Silver Ükssilm,» nõudis ta, «sa jutusta mulle veel Lampjalg Jackist!»

«Oo, Kadriann — juba varsti pistad sa koos vana Jackiga riisipirukaid! Küll sa veel jõuad teda näha ning tunda.»

«Noh, siis vähemasti jutusta mulle sellest ühest ainsast korra, kus Lampjalg Jack kuut riisipirukat ei võtnud.»

«Mm, kas ma siis ei jutustanudki?!» imestas hirmus mereröövli. «Sellest peab ilmtingimata jutustama. Niimoodi. — See kõik juhtus sel sindrima korral, kui vana Jacki kätte langes Mürmagoonia printsess.»

«Printsess?!» ahhetas Kadriann.

«Aga nimelt. Printsess koos Tema Kõrguse Mürmagoonia kuningannast emaga. Oi, sattus vana Lampjalg Jack sel korral portsu otsa küll! Sest printsessil — kujutad sa ette, Kadriann? — printsessil hakkas igav!»

«Mereröövli laeval, sa ütled, Silver Ükssilm?!» küsis Kadriann kahtlusega hääles.

«Ja nimelt — mereröövli laeval hakkas printsessil igav, ho-ho-hoo-ho-ho-hoo!...»

«Aga see ei saa olla võimalik!» raputas Kadriann uskumatu pead.

«See oli võimalik, Kadriann, oli!» kinnitas hirmus mereröövli janaeris nõnda, et papagoi ta õlal hakkas luksuma. Ja siis juba naeris ka Kadriann.

«Mis siis sai?» küsis ta viimaks, naerust hingetu.

«Mis siis sai? — Vana Lampjalg kukkus möirgama!» naeris Silver Ükssilm. ««Tuhat põrgut!» möirgas ta. «Kes see mol-kus on laeva kalendri ära vassinud?!» möirgas ta. «Ma ei ole eluilmast ei reedesel päeval ega kolmeteistkümnendal laevu röövinud, aga seekord on küll mõlemad neetud päevad petukaupa ühte langenud!» möirgas ta. — Oi, oli see möirgamine üks hirmus möirgamine! «Neelaku teda tuhat korda tuhat põrgut!» möirgas vana Jack ja otse kaptenisillalt lennutas laeva tähtsaamatu kiiluvette hai lõugade vahele... Selle sõiduga, jah, vanal Jackil esimene hall pähe sigineski. Terve nädala ristles ta mööda ookeani ja otsis laeva, kes kuningliku igavuse oma pardale võtaks, aga ei trehvanud kuskilt lihtsameelsest leidma. Alles kaheksandal päeval sattus ta ühele Mürmagoonia vaalalaevale. Noh, nemad juba pidid oma printsessi pardale võtma.»

««Kaksteist riisipirukat printsessi eest!» möirgas Lampjalg Jack. «Ja kuninganna eest kaheksa!» võttis jutujärje üle Kadriann.

«Kaksteist ja kaheksa, kokku kakskümmend riisipirukat?! — Ho-ho-hoo-ho-ho-hoo!...» naeris Silver Ükssilm. «Ei, Kadriann, ei mingeid riisipirukaid! Tõsi, vaalalaeva kokk oli neid vahepeal tervelt kaheteistkümnemeistrise kastruli täie Jacki jaoks valmis vaaritanud, aga Lampjalg Jack ainult sülitas üle poordi. «Ei mingeid riisipirukaid!» möirgas ta. «Kuidas kaubal taks, nõnda lunamaks!» möirgas ta. Ühe mitte liiga roostetanud neljatollise raudnaela vastu vahetas Lampjalg Jack printsessi

ning kuninganna välja, aga sellegi viskas ta pärast üle parda. Vaat niisugune mees on Lampjalg Jack. — Loomulikult pügan ma tema tuleku auks oma vuntsid ning habeme.»

Silver Ükssilm istus pikka aega peegli ees ja nokitses kääridega habeme kallal. Ta ei olnud seda tööd kordagi veel nii hoolikalt teinud. Kui ta siis endaga lõpuks valmis sai, nägi ta ruske habemetutt tõesti väga esinduslik välja. Seejärel vahetas ta särgi ning sidus koguni lipsu kaela. Teksaste asemel pani ta jalga pühapäevapüksid. Nüüd nägi ta nii soliidne välja, mis-sugune polnud üks mereröövli veel iganes näinud. Oma röövlikaabut keerutas ta kaua käes ja uuris teist igast küljest. Nagu öeldud, oli see väga ärakantud kaabu ja oleks kenakest kohen-damist tahtnud, kuid Silver Ükssilm ei kannatanud silmaotsaski liiga üleskohendatud asju. Seepärast pani ta kaabu pähe niisugusena, nagu see oli, ja kui tööle au anda, siis sobis see talle ka sellisena suurepäraselt.

Seejärel sidus Mariann Kadriannele paela juustesse ja kamandas mereröövli tütre neljandat korda oma rasvaseid sõrmi pesema. Sest praeahjus särisesid Lampjalg Jacki jaoks kõige isuäratavamad riisipirukad. Siinkohal on sobiv juhus välja öelda, et pliidi juurde oli küll raske, kui mitte võimatu, Mariannele ligilähedaseltki võrdset leida!

«Kadriann!» ütles Silver Ükssilm pidulikult. «Oma ninajuure sügelemise järgi tunnen ma, et meil on aeg kallile külalisele väravasse vastu minna. Ma mõtlen, et ka Mariann võiks pilguks köögipõlle eest ära võtta.»

Tuleb ainult imetleda hirmsa mereröövli ninajuure tundlikkust: samal hetkel, kui Kirdetalu rahvas jõudis väravale, hakkaski tulija eemal mändidevahelisel teekäänul paistma.

«Kirevase pihta!» sosistas hirmus mereröövli hardunult. «Mii-li kauguselt tunnen ära: see on tema samm, vana Jacki samm!»

«Sealt tulevadki! ...» kilkas Kadriann, «sealt tulevadki ju ... kaks tüdrukut!»

«Issand halasta!» ohkas Mariann. «Toas kriiksub see tüütu papagoi, trepi all paterdab ringi vastik kärnkonn, ja nüüd veab see ka veel mingit elukat kaasa!»

See oli täpipealt nõnda — tulijaid oli tervenisti neli. Kõige ees astus kenakesti koormatud isand, tihedasti tema kannul kõmpis mingi neljajalgne — tema liiki ei õnnestunud nii kau-gelt kindlaks määrata — ja kõige lõpus tipsisid kaks noorukest neidu.

Nelik Kirdetalu väravas jälgis lähenejaid pingsa tähelepanuga. Iseäranis Silver Ükssilm. Röömus muhelus ta habemes tõsines pisitasa kahtlusevirveks ja varsti oli hirmsa mereröövli näol kogunisti nõutu ilme.

«Kirevase pihta!» pomises ta. «Kirevase pihta — see on ju peaaegu et vana Jacki samm, aga miks ei näe ma ta koonu

küljes ka vana Jacki habet?! Seda laia parda, mis kui kadakane saunaviht ta kurgualust ehtis! Mis ütled sina selle imeasja kohta, papagoi Plint?»

Papagoi Plint ei öelnud midagi. Ta ajas kuklasuled turri, pööritas silmi ja vahtis pingutatult neljajalgset eessammuja kannul.

«Oh, et mul on ainult üks silm!» kurtis Silver Ükssilm. «Et mul ei ole pikksilma! Olla mereröövli ainult ühe silma ja ilma pikksilmata, oh see on hale ning kurb nagu matuselaul!»

Paraku olid tulijad nii palju lähemale jõudnud, et ees astu-vat isandat võis ka ilma pikksilmata üsna rahuldavalt seletada, vähemasti asjaolu, et habet tal tõepoolest ei olnud ning et ta oli lastitud kui ekspeditsioonielefant. Ühes käes rippus tal maa-ilmatu suur ja kohutavalt kirju reisikott, teises käes veidi väik-sem, ühe kaenla all oli tal lahmakas pruun mapp, teise all spinning. Üle bareti tulija peas kõrgus nagu torn hunnik selja-koti laka peale laotud pakke ja otsekui antenn või lipuvarras ulatus kõigist kõrgemale seljakoti külge monteeritud õngeritv. Aga risti üle rinna kõlkus tulijal fotoaparaat ja teistpidi risti mahukas välitasku.

«Kui ma ainult oskaksin ära arvata, mis sindrima valge asi tal veel kaelas ripub!» ohkas Silver Ükssilm ja kissitas oma ainukest silma. «Oleks nagu luigenahk, aga milleks ta — kireva-se pihta! — seda keset kuuma suve särgihõlmade vahel kaasas kannab?!» Hirmsa mereröövli toon oli võrdlemisi irooniline.

«Silver Ükssilm,» ütles Kadriann. «Äkki sa tahad öelda, et see polegi sinu sõber ning kaaröövli Lampjalg Jack?»

«Kas ma seda juba ei öelnud?» kostis mereröövli imestu-nult. «Noh, siis võin ma korrata: olgu see isand kes ta ka on, vana Lampjalg Jack ei ole tema mitte. Seda mitte!» Ta oli süga-vasti pettunud.

«Sa ehk pillasid vale noa, Silver Ükssilm?» tundis Kadri-ann mereröövli kaasa, kuid selle kaasatundmise alt kostis ka nagu tilluke kahjurööm. Igatahes hirmus mereröövli uratas ja peitis silma kulmu alla.

«Kadriann!» ütles ta nüüd tumedalt. «Kadriann, kuula ja pane tähele: sinu naised me röövime ära!»

«R-r-röövime är-rra!» ergastus papagoi.

«Röövime ära ja vahetame kulla vastu!» Hirmus mereröövli vaatas Kadriannele hirmsa pilguga otsa. «Aga kulla vahetame rummi vastu!»

«R-r-rrummi vastu, kr-rat ja pr-rgu!» juubeldas papagoi Plint ja vehkis tiibadega. Hirmus mereröövli ning ta papagoi naersid hirmsat naeru ja Silver Ükssilma tusatuju oli otsemaid läinud. Ta vallandas lipsusõlme ja lükkas oma röövlikaabu teo-kalt kuklasse. Kadriannel jooksis külm võbin südamest läbi, sest ta mõistis: enam ükski keelitamine ei sunni mereröövli tema hirmsast plaanist loobuma.

Neljas peatükk

Isand esineb inkognito ja saab nimeks Valgevats. Neiu Kristiine ja Põnniine. Papagoi Plint tallab vormist välja õlest röövlikaabu; Silver Ükssilm seab kaabu fassongi, kuid vajutab samas uuesti lossi. Isand Valgevats paigutab mööblit ümber. «Ei mitte, ei mitte ja veel kord: ei mettä!» Mariann väljendub kärbsepiitsa abil. Neiu Kristiine lahendab pingelise olukorra. Mariann naeratab võõrast naeratust. Hirmus mereröövel on sügavasti mõttes.

Tulijad olid jõudnud Kirdetalu väravasse. Siin oli Silver Ükssilmale pikksilmatagi näha, et isanda kaelas rippunud valge asja küljes asetses omaniku naba. Järelikult oli see isanda valge kõht, mis avatud särgisiilude vahelt sooja suvist maailma uudistas. Päikesest puutumatu, luikvalge vatsake! — Midagi nii loomuvastast ei oldud tuult ning päikest tulvil Felslandil varem nähtud!

«Nagu ma aru zaan,» ütles valge vatsaga isand, «olen ma oma väikese räiziseltskhonnaga (-khonnaga!) jõudnud Felslände Kirdetalu õueväravasse?»

«Te olete erakordselt taiplik isand!» nõustus Silver Ükssilm ja ta silmas välkus irooniline tulu.

«Ma vist ei äkzi, kui ütlen, et peremeez ize on mul vastas?» ütles isand.

«Vähemasti selles asjas teie ei äksi!» nõustus mereröövel.

«Ma olen kuulnud, et peremeez on ka meremeez?» ilmutas isand mõningast sõnamänguuskust ja ta ilme tunnistas, kuidas ta oma oskusega üliväga rahule jäi.

Silver Ükssilm ei teinud teise ponnistusi märkama.

«Võimalik!» nentis ta ükskõikselt.

Isand uudistas hirmsat mereröövlit mingi seletamatu rahuloluga. Ta nägu lausa säras, ja ta võttis koguni pisut naljatleda.

«Ma ei ole ülearu romantiline,» ütles ta, «aga kui mulle äkki meeldaks, et jägan ühizt katuzt koguni ... mmererröövliga, ei imehtaks ma väga!»

«Kõik on võimalik!» lausus mereröövel jahedalt. «Ainult et kui minult keegi küsiks, kellega on minul au...?!»

«Ahzoo?!» kostis isand ja muutus silmanähtavalt kinnisemaks. «Mul on äzitlemisel (just nii ta ütles: äzitlemisel!) pruugiks ulatada oma viziitkhaart. Paraku ei osutu see võimalikuks, kuna ma zellise khoormatuse juures oma viziitkhaardi olin zunnitud randumispaika maha jätma!» Ta laotas kahetsevalt käsi, nii palju kui koormatud kaenlaalused ning pakid käes seda võimaldasid.

Silver Ükssilm nohises.

«Thegelikult ei oma see fakt nimetamisväärset tähtzust.» Isand, olukorrast üle, kehtas õlgu. «Zellel räizil äzinen ma inkognito. Nimelt — in-kog-nito!» Isand vaatas pererahvale kordamööda sügavtõsiselt silma.

«Silver Ükssilm!» sosistas Kadriann ja kiskus hirmsat mereröövlit varrukast. «Mis tähendab: in-kook-niito?»

«Mitte oma nime all, kellegi teisena,» sosistas hirmus mereröövel talle kõrva. «Ühesõnaga — maskeeritult!»

«Oo!» sosistas Kadriann ja ta kulmud kerkisid peaaegu juustepiirini. «Kui põnev!» Ta piidles külalist nüüd sügavasti aukartliku pilguga.

«Mina ei esine inkognito!» astus nüüd tüdrukutest pikem sammukese ettepoole. — «Neiu Kristiine!» teadustas ta viisil ning toonil, nagu valmistaks sellega kõigile hindamatu kingituse.

«Ja mina olen Põnniine!» tutvustas ennast lühem. «Aga mind võib ka, hi-hii, lihtsalt Põnniks kutsuda.» Ta säras, nagu oleks ta üleni tehtud selgest naerust, ja astus pikemalt tseremoonitsemata Kadrianne juurde. «Need on Sike ja Vike!» tutvustas ta sellele kaht nukku oma kaenlas. Nukud, tuleb tunnistada, meenutasid kangesti ketrusvabriku papist poolisüdameid ja olid äravahetamiseni sarnased. «Nad on kaksikud, ja sellepärast on nad väga ühte nägu, ainult silmad on neil erinevad: Sikel sini-sed ja Vikel pruunid. Kumma ma sulle võin kinkida?»

«Kingi Vike,» ütles Kadriann. «Siis on mu nuku silmad just Miku-Paka värvi. Kas sa üldse oled Miku-Pakat näinud?»

Muidugi ei olnud Põnniine Miku-Pakat poole silmägagi näinud ja koos Kadriannega läksid nad seda vajakajäämist kohe heaks tegema. Aga oli juba rohkem kui viimane aeg ka ülejäänud külalised sisse paluda. Seda Mariann nüüd tegigi. Ent vahepeal jõudis siiski väraval sündida väike arusaamatus. See puudutas isandaga kaasas olevat looma.

See oli mõneti kummaline loomake. Oleks ta suurem olnud, võinuks teda hädapärast nooreks ilveseks pidada. Paraku oli ta noore ilvese jaoks pisut väheldane ning sootuks saledama kondiga. Edukamalt andis teda võrrelda kassiga; teda ehk oleks võinud kassiks pidada, kui ei oleks võõristust tekitanud looma kummalist karva kasukas. Ta koonuots ja kõrvad, vähemal määral käpad ning saba, olid otsekui kakaopulbrisse segatud tahmaga kokku kastetud, tal olid pruuni- ja valgevöödilised vurrud, liivakarva selg ning mitmes varjundis elevandiluu värvi küljed, rind ja kõhualune. Ta kriimus näos helkisid imesuured põuase juulitaeva karva silmad, aga iseäranis kummaline oli ta saba: jäme, imelühike ning veidralt kõver nagu kunstipärane küsimärk. Loomake seisis liikumatult peremehe vasaku jala kõrval, saba pidulikult püsti nagu mingi neegrisuguharu tootem või kuulus võidumärk. Teda oleks sellisesse poosi võinud lausa tardunuks pidada, kui ta poleks aeg-ajalt liigutanud saba. Aga see sabaliigutaminegi sündis kuidagi loomuvastast: kui sabajuur liikus ette- või tahapoole, siis kõver sabaots joonistas kui mingi pendel kaari külje suunas.

Niisiis Mariann palus külalisi sisse astuda.

«Ahzoo?» lausus isand Valgevats — parema puudumisel hakati külalist Kirdetalus just niimoodi nimetama — ja vaatas loomakese sinistesse silmadesse. «No aztume siis, mu Kutsu!»

«Kuidas te talle ütlesite?» peatus Silver Ükssilm poolelt sammult. «Kutsu?»

«Kutsu,» nentis isand Valgevats. «Kutzu!»

«Mu isand,» kostis Silver Ükssilm. «Te kinnitate, et see loom on kutsu?»

«Aga miks ta ei võiks zeda olla?» kostis isand Valgevats vastu.

Silver Ükssilm seisis kui tumm. Seevastu papagoi Plint, kes kummalist elukat mereröövli õlalt oli kasvava ärevusega uudistanud, asus krantsikskutsutut eksamineerima.

«Kutsu, haugu!» kriiskas ta ja kolis hirmsa mereröövli õlalt eluka nina alla. «Haugu! Haugu, kutsu, haugu!»

Kutsukskutsutu seisis liikumatult kui raidkuju. Ent äkki tõusid tal karvad turri, kuklapealselt sabajuureni kerkis ta seljal kiiskav okashari, ta saba lahvas lehvikuna laiaks. Liduskõrvu tõmbus loom hüppevalmilt küüru ning ta silmad süttisid karminpunaselt kui kaks sätendavat rubiini. Papagoi Plindil kõõksatas hing kurku kinni. Ta pages ülepeakaela ning oli nii kombetult ähmi täis, et tallas mõlki Silver Ükssilma väärtusliku röövlikübara. — Midagi ebasoliidsemat oleks küll raske ette kujutada.

Silver Ükssilm võttis kübara peast ja asus seda uuesti fassongi vormima.

«Minu isand!» ütles ta puudutatult. «Te esinete inkognito ja ma ei ütle selle kohta midagi. Kuid ma ütlen, et loomulikult on ka külalislahkusel omad piirid. Ja veel ütlen ma, et kui ma teie neljajalgset peaksin näiteks okasseaks, siis eksiksin ma täpselt niisama palju kui seda looma kutsuks pidades!»

«Ahzoo!» ütles isand Valgevats ootamatu rahuga. «Kui azi ainult zelles on, siis te võite teda ka, noh, ütleme — khaz või hülgeks pidada. See ei oma kõige vä-hemat-ki tähtzust. Sest ka tema, mu Kutzu, äzineb inkognito. Tema ka — in-kog-ni-to!»

Beda oli Silver Ükssilm jaoks juba palju, natuke liiga palju. Kübarat pähe pannes vajutas ta selle veel hullemini lossi kui varem oligi.

«Olge lahked!» ütles ta jahedalt ja lükkas ukse külaliste ees avali. «See siin on teie pool.»

Tegelikult oli see Lampjalg Jacki pool, vana Jacki jaoks mõeldud, aegsasti korda seatud ning armastusega sisustatud majapool. Iga tooli ning laua oli Silver Ükssilm oma käega siin Lampjalg Jacki jaoks meelepäraselt paika pannud, seejuures unustamata vana Jacki soove ning harjumusi papagoi Plindiga koos pikalt ja põhjalikult meelde tuletamast. Isegi oma lemmikküünla oli Silver Ükssilm ennastsalgava sõbrasüdamega vana Jacki koiku ette lauakesele sättinud.

«Ahzoo,» ütles isand Valgevats. «Ahzoo. Noh, kena. Khenal!» Ta võttis lauakeselt küünla, pistis selle aknalauale ja asetas lauakesele oma mahuka kirju reisikoti. «Vä-ga khena!» Ta vaatas reisikotiga ehitud lauakest arvustaval pilgul, tõstis siis koti maha ja nihutas laua aknale lähemale. Seejärel lükkas ta selle koikust mõnevõrra kaugemale. Siis pööras laua ringi ja nihutas koikule uuesti lähemale. Nüüd tõmbas ta laua akna alt jälle eemale ja pööras uuesti ringi.

«Noh, hoopiz thäine azi!» nentis ta viimaks rahulolevalt, kuigi lauake asetses nüüd täpipealt nõnda, nagu ta oli siin seisnud. Ja siiski segas isand Valgevatsa veel midagi. Ta kibrutas laupa, mõtles — ja tõstis küünla aknalaualt lauakesele tagasi. Bedamaid valgus lai muhelus ta näole.

«Hoopiz thäine azi!» hõiskas ta, hõõrus peopesi teovalmilt vastamisi ja asus koiku kallale.

«Me palume külalist sööma!» tuli Mariann ja tegi külalisele koguni kerge niksu.

«Otzäkohe!» tõstis külaline tõrjuvalt käed. «Üksainus hätk ja otzäkohe!»

Isand Valgevatsa «üksainus hätk» kestis ligikaudu tunni ja oli algusest lõpuni täidetud ümberpaigutatava mööbli kolinast. Ta ei jätnud ainsatki tükki tybades paigalt tõstmata, isegi mitte suurt riidekirstu, mille paikasättimiseks oli Silver Ükssilmal nii Marianne kui Kadrianne abi tarvis läinud ja sellest hoolimata jäänud abist ikka veel veidi vajaka. Kui ta oma töö lõpetas,

pärlendasid ta otsmikul higipiisad, kuid nägu kiirgas sügavast kordaminekurõõmust.

«Thäine azi, kohe hoopiz thäine azi!» kinnitas ta endale veel uksel, ent samas vajus talle korts kulmule. Ta läks tagasi ja nihutas veidi-veidikene tooli laua ääres. Sellega oli toa ümberkorraldamine isand Valgevatsa majapoolle ka lõpetatud.

«Ma ei mõista!» sosistas Mariann. «Ta tõstis ju kogu mööbli ümber, aga ometi on tuba viimase kriipsuni nõnda, nagu meie panime?!»

«Tühiasi!» sosistas Silver Ükssilm omalt poolt vastu ja jälgis läbi poikvel ukse pingsa kaasaelamisega isand Valgevatsa iga liigutust. «Aga ma ei mõista, mis tal seal kotis põleb?!» Isand Valgevats — ta oli ukselt veel kord tagasi pöördunud — oli kummargil oma kirju reisikoti kohal ja tegutses kui mõni mustkunstnik või tont teab mis posija: pistis kõhklemisi käe kotti, pomises midagi, raputas kuidagi vastu tahtmist pead ja tõmbas käe kotist välja, et sama tegevust pisut teisendatud variandis korrata.

«Kirevase pihta — seal käib sügav hingeline võitlus!» sosistas Silver Ükssilm endale habemesse. «Ma võin oma kaabu selle peale ära süüa!» Ja ta kõrisõlm hüppas jonksti, nagu olekski hirmus mereröövel oma kaabu juba alla neelanud.

«Ei mitte, ei mitte ja veel kord: ei mettä!» pomises samal ajal isand Valgevats ja tõrjus ennast kahe käega kirjust reisikotist eemale. «Ei mhette, ja nõnda jääph!» kinnitas ta veel kord ja pööras reisikotile selja. Ta näol oli ilme, millega võitnud väejuht jätab hüvasti talle loorberipärja toonud vägedega. Seevastu Silver Ükssilm nägi välja kui see väejuht, kelle võidu loorberid nüüdsama nina alt näpatud.

«Ära küünista mu käsivart, rumal lind!» ütles Silver Ükssilm ja äigas papagoi eemale, kuigi vana Plint juhuslikult ei istunudki hirmsa mereröövli käsivarrel, vaid tukkus hoopis tooli seljatoel.

Isand Valgevats astus Silver Ükssilma söögituppa. Konksus saba lipuna püsti, kõndis ta kannul tema Kutsu.

«Ahzoo?!» ütles isand ja vaatas otsivalt ringi. «Kristiine? — Aga ma ei näe neiu Phõnniinet?! Ja ma ei näe ka toda theist noort daami, kuidas oli ta nimi... — Khadriann?! No igatahes ei ole zee Phõnniine iluz: lasta enda järele ooda-tha! — Zina ehk läheksid ütleksid themale zeda edasi, Kristhiin?»

Mariann — ta otsis just pilguga kärbsepiitsa — unustas suu lahti, neiu Kristiine seevastu ei lasknud end mainimisväärselt üllatada. Ta kergitas suunurga muigeks — see oli mõõdetult irooniline, juveeltäpse seltskondliku lihvi saanud muie —, liigutas vaevutabatavalt õlanukki ja jätkas hirmsa mereröövliga vilunult kõrgetasemelist seltskondlikku keskustelu, mis teata-

vasti on üles ehitatud põhimõttel: võimalikult palju sõnu võimalikult mittemillestki.

«Neiud paluvad vabandada,» kogus end Mariann. «Nad nimelt vahepeal jõudsid juba lõunatada.»

«Khoguni?!» Isand Valgevatsa hääletoonist kostis kerge üllatus. «No miz ziiz — me ehk vhabandame neid?» lisas ta suuremeelselt ja istus lauda. Hetk hiljem volpsas vabale toolile ta kõrval tema Kutsu.

Marianne käes välkus kärbsepiits. Ta sai sellega tervelt neli korda ärata, enne kui Kutsu taevakarva silmad rubiinpunaselt põlesid laua all.

«Pidage! Phidaghe!» Isand Valgevats kargas laua tagant robinal püsti. «Phi-dha-ghe!»

Ka Mariann oli püsti karanud.

«Ma ei mõizta?!» ütles isand Valgevats.

«Elukad ja inimesed ei söö ühes lauas!» ütles Mariann. «Vähemasti selle laua taga mitte!»

«Minu Kutzu on minule zältzikz!» ütles isand Valgevats. «Kui mina äinet võtan, iztub tema minu kõrval!»

«Sel juhul on üks meist kolmest selle laua taga liigne!» kinnitas perenaine.

«Igatahez ei ole see liigne mitte minu Kutzu!» kinnitas külaline.

Pingsavõitu olukorra võõruslauas lahendas neiu Kristiine. Ta libistas üle laudkonna pisut-pisut igavlev-tüdinenud pilgu, muigas juba tuntud viisil ja tõusis.

«Liigne oleksin meelsasti mina!» ütles ta ja lõi pea kuklasse. «Head isu!»

«Oo, perenaine Marihann!» hüüdis isand Valgevats. «Mizzugune vazikarind, kui mu zilmad ei pheta!» Ta silmad tõepoolest ei petnud ja Mariann naeratas. Selle naeratusel ajal hüppas Kutsu uuesti isand Valgevatsa kõrvale toolile.

«Mizzugune jhumalik lõhn! Mizzugune jhumalik tükk! Mizzugune jhumalik kazte zelle kõige jhuurde!» hõiskas isand Valgevats ja Marianne kustuma hakanud naeratus miilas endises säras. See naeratus tardus kui tuletõrje profülaktiline plakat ta huulte, sest... sest isand Valgevats... sest isand Valgevats tõstis endale ette... — jah, prae asemele tõstis ta endale ette hoopis... hoopis riisipiruka!

«Oivaline, lhiht-zalt hoivaline vazikas, perenaine Marihann!» kiitis külaline, kui oli esimese pirukaga valmis saanud. «Zeda lihtzalt pheab veel ühe tüki ette tõstma!» Ja ta tõstis taldrikule... teise riisipiruka.

Mariann ainult naeratas abitult, kui külaline juba kolmandat riisipirukat vasikaprae pähe taevani ülistas. Ei ole muidugi viisakas lugeda külalise suutäisi, aga tõe huvides antakse see mulle ehk andeks: isand Valgevats sõi järjepannu ära ei vähem ega roh-

kem kui üheksa väga suurt riisipirukat. Üheksa riisipirukat! Seejärel pühkis ta oma läikima hakanud lõua salvrätikusse puh-taks, teadustas, et üle kõige maailmas armastab ta kapsarulle ja tõstis ette... kümnenda riisipiruka.

«Ma vabandan!» Mariann naeratas jõuetult. «Oleksin ma vaid teadnud... Ma nimelt kangesti kardan, et kapsarullide asemel küpsetasin ma täna lõunaks... riisipirukaid!»

«Hä-hä-hää!» müristas isand Valgevats naerda. «Mizzugune naljahimuline perenaine teie veel olete, Marihann!» Küünitask ennast siis Marianne poole:

«Uzaldan teile, Marihann: ma ei võta rhiizipirukat mitte zuu sizzegi!» Ja tõstis ette... üheteistkümnenda!

Hirmus mereröövel Silver Ükssilm ei olnud lõunalauas lau-sunud poolt sõnagi. Isand Valgevats oma Kutsuga oli juba ammu lauast tõusnud, kui sügavais mõtteis mereröövel süütas veel uue suitsu.

«Inkognito... inkognito... In-kog-ni-to!...» pomises ta. «Inkognito...»

«See läks vähe valesti!» ohkas ta lõpuks. «Sugu väiksemat, hoopistükkis väiksemat koeranaela oleksin ma tahtnud ning pidanud unes nägema!»

Viies peatükk

Kirdetalu ülemaednik kärnkonn Porru. Porrut kahtlusta-takse kaapimises. Suksu Miku-Paka saab teada, et ta ei ole sündinud hobusest. Suksu hingehaavu ravitakse ja talle tööta-takse rohket rahuldust. Kadriann ja Põnniine räägivad sosinal. Kärnkonn Porru senine eluase jääb katusea. Suksu Miku-Paka hinges sünnib igatsus verekaaslase järele.

Tähelepanelik lugeja küllap mäletab, et üle-eelmises pea-tükis Mariann vihjas vastikule kärnkonnale trepi all. Kärnkonn Porru elas köögitrepi all tõepoolest. Kui mitu suve oli Porru sin juba elanud, ei mäletanud ta isegi; õigupoolest ei olnud ta neid lihtsalt lugenud. Neid suvesid pidi siiski olema päris kenake hulk, sest nii mõnusalt matsakat kärnkonna nagu Porru annaks teist küll üsna otsida, vähemasti olid Porru ümber-käändsed kõik sootuks õblukesemad.

Kärnkonn Porru oli oma kindel elurežiim: päevad veetis ta vundamendist varisenud kivi all, öhtul oma seatud ajal siirdus jahile. Kõrvalekaldumisi juurdunud harjumustest lubas ta endale vaid vihmastel päevadel — paraja saju korral võttis ta juba pärastlõunal ette jalutuskäigu oma valdustesse. Sellised harjumused kujundas asjaolu, et kärnkonn Porru ei kannatanud ei päikest ega palavust, mis omakorda polnud mõni juhuslik kapriis, vaid tulenes ta õhuniiskusele väga tundlikust naha-ehitusest. Oma valdusteks pidas Porru Kirdetalu veel üsna hooletusse jäänud aeda, kust ta küttis nälkjaid ning vihmausse, ja eriti hoolikalt just nälkjaid. Tänu Porrule leidis noid täit-matuid limuseid Kirdetalu alas veel vaid üksikuid. Seetõttu oleks Porru pälvinud koguni kiitmist ja Marianne seletamatu põlgus solvas tublit kärnkonna ka hingepõhjani. Muidugi ei

oodanud kärnkonn mingit ülistust selle eest, et ta juhtumisi kasulikuks loomakeseks osutus; Porru solvas asjaolu, et Mariann — nagu paljud teisedki eelarvamustest pimestatud inimesed — kärnkonna vastikuks ning inetuks nimetas.

Kärnkonn Porru ise pidas end väga ilusaks ja ta oli seda tõepoolest. Tal oli õrn sametmatt säbruline nahk, ta seljapealset ehtisid mitmes varjundis oliivrohelised lapid ning vöödid, tal oli ilus suur suu ja valkjas, toredasti kummis kurgualune. Tal oli väga armas ninajoon ja ta näos kõrgete sarnade all särasid pehmelt malbed silmad. Eriti graatsilised olid ta esikäpakesed ning ta võluvalt kumerad küünarvarred oleksid julgelt võinud võistelda maailmakuulsa Inglise Elisabethi taevani ülistatud käsivartega. Aga kui kaunilt ning väarikalt veel Porru astuda oskas! Iga kuningakoja õukond oleks talle selles asjas lootusetult alla jäänud, kuigi neis teadupärast välist peenust ning suursugusust hullupööra taga aetakse.

Niisugune siis oli Kirdetalu ülemaednik kärnkonn Porru. Tulles tagasi tema harjumuste juurde, jääb tõdeda, et Kirdetalu uuestiasustamine oli teda režiimist tublisti välja raputanud. Nimelt hakkas hirmus mereröövel trepi all hoidma oma ussikarpi. Õigupoolest see polnudki mingi karp, vaid vana plekk-taldrik, kuhu Silver Ükssilm ajuti priskeid liimukaid sisse korjas. Trepi all oli ju ruumi nii Porrule kui taldrikule, kuid vihmaussid taldrikus häirisid kärnkonna hirmsasti. Öhtul, kui algas Porru jahiaeg, ärkasid ka liimukad. Ergumad neist võtsid ette taldriku kitsavõitu oludest sootuks avaramasse trepialusesse roomata. See küttis Porru vere kuumaks. Teinekord valvas ta kogu öö ussitaldriku juures.

Siis tuli lisaks Miku-Paka. Porru ei olnud mingi erak, kuid rahulikku üksiolemist hindas ta oma senises elus siiski kõige kõrgemalt. Suksu Miku-Paka aga alustas sellega, et — vaevalt päralt jõudnud — kaapis öö läbi maad. Porrule oli niisugune kaapimine kohutavalt harjumatu ja ta ei usaldanud öö jooksulgi oma kivi alt nina välja pista.

«Kujutlematu!» ütles hommikul Mariann. «Vastik kärnkonn trepi all on puhta hulluks läinud: ta on trepi kõrvale augu kaapinud!»

See oli kõige ülekohtusem laim. Hinge kinni pidades ootas Porru, kuidas kõrb tõe jalule seab. Suksu Miku-Paka aga mitte ei iitsatanudki. — See oli laimust veel ülekohtusem.

«Ei jää midagi üle, pean hakkama uut elukorterit otsima!» ohkas Porru. «Hoolimata sellest, et ma oma jahedat trepialust kogu aias ühegi paiga vastu ei vahetaks!»

Porru suureks rõõmuks oli ta otsus siiski ennatlik. Uus naaber osutus ülimalt kenaks ning armastusväärseks.

«Ta lihtsalt ei oleks mind mõistnud!» põhjendas ta oma

süüdsusetut vaikimist kohe esimesel võimalusel kärnkonn Porru ees. «Ma palun südamest vabandust!»

«See on täiesti usutav seletus ja ma vabandan heameelega,» nõustus Porru naabriga meelsasti. «Ma olen tähele pannud, et nad üldse kuigi palju ei mõista. Rääkimata sellest, et isegi nii silmaga nähtavast asjast nagu ilu on neil võrdlemisi puudulik ettekujutus.»

Liitpeale pidasid naabrid sageli koos õdusat videvikutundi ja täitsid aega meeldiva ning vastastikku silmaringi avardava vestlusega Kirdetalu elust ning olust.

«Nad on mõneti väga veidrad, nood inimesed,» arutles kärnkonn Porru. «Näiteks kõige pikem neist, too õlgkübaraga, korjab sageli vihmausse. Mõõnan, ta teeb seda meisterlikult, kuid ma ei ole kordagi näinud, et ta neist kas või üheainsagi ära sööks. Ta lükib neid — kujutage ette! — traadist konksukeste otsa ja, nagu räägitakse, tassib kasti sees merre ligunema.»

«Seda nimetatakse kalastamiseks,» nentis Miku-Paka.

«Huvitav muidugi!» nentis Porru omakorda. «Aga mina, vabandage väga, ei suuda kuidagi mõista, milleks peab liimukaid enne ärasöömist kalastama ehk leotama?! Vastupidi — just verivärskelt on nad kõige suupärasemad!»

«Teate,» ütles suksu Miku-Paka salapäraselt häält madaldades. «Minul isiklikult on söömisest väga ebamäärane ettekujutus. Ma vaatan ümberringi ja näen: olgu see siis inimene, või kärnkonn nagu teie, austatud naaber, või nälkjas, või sipelgas — kõigil suud aina liiguvad ning söövad. Aga mina ise — kujutage ette! — ei ole veel kor-dagi midagi söönud ega tunne selleks tahtmistki. Kas te mõistate?»

«Mõistan,» noogutas Porru. «Mõistan suurepäraselt!»

«Vahetevahel see häirib mind,» tunnistas Miku-Paka. «Kohu-ta-valt koguni!»

«Täiesti ilmaasjata!» rahustas Porru naabrit. «See kõik tuleb sellest, et te olete — vabandage mind otsekohe pärast — puuhobune.»

«Puuhobune?!» norsatas Miku-Paka. «Kuidas seda mõista?»

«Aga nii mõistkegi, kulla naaber. Te lihtsalt olete sündinud — puust. Ja kui lõpuni öelda, siis männist. Männipuust!»

«Aga kas kõik hobused ei sünnigi puust?» jahmus suksu.

«Oh ei!» selgitas Porru elukogenuma kerge üleolekuga. «Enamasti nad sünnivad hobusest.» Ja lisas mitte ilma uhkusega. «Nii nagu mina, näiteks, olen konnast sündinud!»

«Hämmastav!» korskas suksu Miku-Paka. «Tõepoolest hämmastav! Ma ei oleks omapead vist mitte kunagi selle peale tulnud!» Ta ei suutnud hämmeldusest toibuda. «Kui te lubate, ma kohe mõtlen selle üle veel pisut järele!»

Tasapisi vajus Miku-Paka moka üha rohkem ripakile. Ka ta uhke kael langes norgu.

«Õelge mulle,» suksu vaatas kärnkonnale otse silma, aga ta enda silmis hõõgus mingi haiglane helk, «õelge mulle otsekohe- selt, hea naaber: miks te vabandasite, kui te mulle ütlesite, et ma olen nimelt **puuhobune?**...»

«...Kas see äkki on kuidagi... puudulik... olla puu- hobune?» ründas suksu Miku-Paka.

«Aga just vastupidi!» rahustas naaber naabrit. «Just vastu- pidi, uskuge mind!»

«Ei, kulla naaber!» õhkas Miku-Paka löödult ja ta pea lan- ges veel madalamale. «Ma ei usu teid! Te ei räägi tõtt; oma konnastsündinu kõrgist südamehaledusest püüate mind vaid lohutada!»

«Kulla naaber, olge ometi mõistlik!» anus kärnkonn Porru suures kimbatuses. «Iga juhuslik vastutulija võib teile ausõnaga kinnitada: puuhobuseid koheldakse märksa lugupidavamalt kui hobusest sündinuid! Lisaks oli mul endal koguni kord austav juhus saada tuttavaks ühe kummikonnaga ja ma panin otse- maid tähele, et ka temasse suhtuti sootuks suurema huvi ning osavõtuga kui konnastsündinuisse. Vähemasti ei nimetanud keegi teda vastikuks. Oh ei, teda isegi imetleti, kuigi tõe huvi- des olgu ka öeldud, et konnastsündinuga võrreldes oli ta vaid hale imitatsioon ning minu meelest kohutavalt algelise konst- ruksiooniga!»

Kärnkonn Porrul oli igas suhtes õigus, kuid ta võinuks siiski vahepeal keelde hammustada. Igatahes pani Porru viimane lause Miku-Paka pruuskama. Ta kaapis kogu öö solvunult maad ega olnud veel hommikukski tusatujust tüdinenud. Kuna ta päevavalguses **põhimõtteliselt** maad ei kaapinud, siis ta lihtsalt norutas lõunani uksepiida küljes ja küllap oleks norutanud öhtuni, kui ei oleks tulnud Kadriann.

«Aga see ongi minu Miku-Paka!» hüüdis Kadriann ja kae- lustas suksut keevaliselt. «Ta on harukordselt hea kaapija, sest ta on tervelt viie jalaga. Sa vaata, Põnni, mis tal veel autode vastu küljes on!»

Põnniine helistas vaimustunult naerukuljuseid.

«Sike ja Vike ei ole veel kunagi ratsutanud,» ütles ta. «Ma arvan, et ratsutamine meeldiks neile hirmsasti!»

Kõik neljakesi ronisid nad Miku-Pakale selga.

«Nõõ, suksu!» hüüdis Kadriann.

Suksu Miku-Paka ei lasknud end paluda. Ta kihutas viie jala galoppi, nii et sapsud värisesid ja ratsutajatel tuul kõrvus tuhi- ses. Sest veel rohkem kui maad kaapida meeldis Miku-Pakale galoppi kihutada. Hea pikk galopp meeldis talle pööraselt.

«Ptruu, Miku-Paka!» hüüdis Kadriann. «Nüüd aitab!» Ja lubas: «Me hakkame nüüd iga päev ratsutama, nii et muru ümberringi tuiskab!» Ja sedasama kinnitas ka Põnniine ja

suksu Miku-Paka lausa säras tulevasesest sõidulustist ning nuha- las neile tänulikust südamest.

«Aga kas sa ka tead, Põnni, et siin trepi all elab kärnkonn?» ütles Kadriann.

Muidugi Põnniine seda ei teadnud ja muidugi ta tahtis kärn- konna ilmtingimata näha.

«Aga siis peaksime trepi alla pugema, et Mariann meid ei näeks,» ütles Kadriann. «Ainult et Silver Ükssilm ei lubaks mind trepi alla mitte iialgi!»

«Noh,» ütles Põnniine, «siis peaks siin trepi all ikka tõesti midagi näha olema!»

Nad nägid pugemisega hullusti vaeva ja seda suurem oli rõõm, kui mõlemad päral olid ning trepi alla ka kuidagi ära mahtusid.

«Hii!» itsitas Põnniine. «Mul on natuke jube!»

Trepialune oli jubedavõitu tööpoolest: jahe, niiske, hämar. Mustal mullal vedelesid mõned vettinud laastud ning vunda- mendist varisenud kivi. Ei kuskil rohuliblet ega päikesetriipu, ainult tardunud vaikus ümberringi, milles kahe erutatud süda- me tukslevad löögid.

«Aga kus ta siis on?» sosistas Põnniine.

«Aga trepi all!» sosistas Kadriann.

Mõlemad vaikisid nõutult.

Nende südamed löid.

«Mul vist on ka natuke... jube!» tunnistas Kadriann.

Põnniine itsitas.

Nad lamasid neljakäpakil jahe-niiskel mullal ja kumbki ei usaldanud ennast liigutada või midagi öelda.

«Ta on vist ära läinud!» sosistas viimaks Kadriann.

«Aga kui ta on hoopis kivi all!» sosistas Põnniine vastu.

«Kumbki ei liigutanud end.

«Aga kivi on sinule lähemal!» sosistas Kadriann.

«Aga see jälle on sinu trepp!» sosistas Põnniine.

«Aga ma luban sind!» sosistas Kadriann.

Põnniine sirutas käe kivi järele ja pigistas silmad kinni.

«Aga ma üksi ei jaksa,» sosistas ta.

«Aga ma siis aitan sind!» õhkas Kadriann.

Kahepeale pöörasid nad kivi seljale. Kiviasemel kükitas kärnkonn. Ta kergitas veidi pead, neelatas korra ja otsekui tardus.

Ka Kadriann ning Põnniine ei liigutanud end. Nad ainult vaatasid. Hinge kinni pidades ning üksisilmi.

Südamed kahes rinnas löid. Valjusti nagu vasarad.

«Kui suur ta on! Ja kui ilus!» sosistas Põnniine.

«Ja kui targad silmad tal on!» sosistas Kadriann.

Nad vaatasid. Ja kärnkonn vaatas neid. Aga ümberringi hõl-

jus jahe hämarus ning ümbritsevast maailmast ei kostnud siia ainsat häält.

«Kadriann!» sosistas Põnniine. «Kati! Aga kui ta ei olegi... päriselt kärnkonn?!»

«Oo!» sosistas Kadriann.

«Eks ole!» sosistas Põnniine. «Kui ta hoopis on... võlutud! Saad sa aru?»

«Oo!» sosistas Kadriann. «Sellepärast ta ongi nii julge ega kardä!»

Trepialune muutus varjundi võrra hämaramaks. Kadrianne võibistas külmajudin. Ka Põnniine väristas õlgu.

«Lähme ära!» sosistas Kadriann.

«Lähme!... Aga kivi?»

«Aga me ju ei saa. Kui ta jääb alla ja saab äkki viga...?!»

Niimoodi jäigi kärnkonn Porru mõnus urg vundamendikivi all katusele. Porru selle üle porisema ei hakanud — sama kivi alla kohendas ta endale uue uru.

«Siiski on nad väga naljakad, nood inimesed!» mõlgutas ta endamisi. «Miskipärast nad kohe kuidagi ei taha, et keegi oleks see, kes ta on. — Võlutud?!... Tõenäoliselt on see midagi ilusat, kui ma sellest õigesti aru sain.» Ja lisas viivu pärast elutargalt:

• «Muidugi kui mulle sellest kõigest ainult sekeldusi ei tule!»

Aga videvikutunnil ta lausa säras üleni ja ütles suksu Miku-Pakale:

«Ma nagu olen märganud: nood inimeste lapsed on täiskasvanud isenditest suuresti arukamad. — Vähemasti on neil silma ilusa jaoks...»

Suksu Miku-Paka ei vastanud. Ta oli kõike pealt kuulnud ja ta silme ees elas ikka alles pilt, kuidas Põnniine ja Kadriann sõnatult ning kummaliselt hõõguvaid silmil trepi alt olid välja pugunud. Nad olid Miku-Pakast mööda läinud talle pilkugi heitmata.

Ometi olid nad äsja alles kihutanud Miku-Paka seljas kõige metsikumad galoppi.

See kõik oli pisut nukraks tegev ja suksu Miku-Paka männipuust pead ning südant valutas kurb alaväärsustunne. Sellest valust hakkas ta hinges idanema ebamäärane igatsus verekaaslaste järele, kes ei oleks sündinud ei hobusest, ei kärnkonnast ega inimesest, vaid nagu tema isegi — puust.

Kuues peatükk

Isand Valgevats istub trepil. Miku-Paka haletseb iseennast. Isand Valgevats võtab nõuks suksule seltsi muretseda. Istutamistöö, mida kastetakse kolme tilga haugiverrega. «Kuhu käsid, peremees?» Isand Valgevats räägib läbi hammaste. «Ütle «sina», ja asi mutt!» Väävlivingu ja kolme kuke nimel!

Võis arvata — ja Silver Ükssilm seda salaja kartiski —, et isand Valgevats osutub ülimalt isemeelseks ning tülikaks külalaseks. Tegelikuses kujunes pisut teisiti. Isand Valgevats ei olnud Kirdetalus niisama hästi kui näha-kuulda. Juba varahommikul võttis ta oma spinningu ja kadus koos Kutsuga terveks päevaks. Õigupoolest ei oleks isandat enam sobinudki Valgevatsaks kutsuda: ta avatud särgisiilude vahelt välkus nüüd sümpaatselt põrsaroosa vatsake ja roosa sekka sigines juba ilusat päevitusepruunigi. Juhtus sedagi, et isand nagu muuseas asetas köögilauale põraka ahvena või haugi, ent seda juhtus siiski üsna harva. Kas ei olnud Valgevatsal püügiõnne või kandis ta spinningut rohkem moe pärast kaasas, kes seda teab.

Täna istus isand Valgevats lihtsalt trepil. Ta armastas siin vahetevahel istuda, iseäranis siis, kui ülejäänud majalised kuskil kaugemal. Ta istus ja vaatas üksisilmi ning mõtlikult suksu Miku-Pakat.

«Jumal tänatud, see vastik kärnkonn on viimaks ometi ära kõrvanud!» oli hommikul öelnud Mariann. «Vähemasti ei ole ta enam mitmel ööl trepi kõrvale aukku kaapinud.»

Sellest võis selgesti järeldada, et lood Miku-Pakaga olid pahad. Ja pahad olid nad tõepoolest. Ta konutas tuulekoja piida

küljes kui hunnik õnnetust, sagris ning sorgus. Koguni suksu ilus valge lauk ja nina olid raskest murest halliks tõmbunud.

«Kulla naaber, mis teiega ometi on?!» muretses kärnkonn Porru ja püüdis Miku-Pakat videvikutundidel meeldivasse vestlusse kaasa tõmmata. Kuid suksu kaunid võrgukividest silmad vaatasid naabrist ja kogu maailmast ükskõikselt ning osavõtmatult mööda ja ta mitte ei nuhatanudki. — Suksu Miku-Paka kannatas päev-päevalt süveneva alaväärsuskompleksi all.

Vastik haigus, mööname, ei olnudki nii tuulest võetud. Hea suksu oli tõemeeli unustatud ning hooletusse jäetud. Kadriann, kes siis, kui tal hobust ei olnud, hirmsasti ratsutada armastas, ei hoolinud nüüd äkki ratsutamisest üldse. Ja ka neiu Põnniine oli suksule antud lubaduse kergemeelselt unustanud. Koos käisid nad Miku-Pakast päeva jooksul kümneid kordi mööda, aga oleksid nad vaevunud vaesele loomale ühtainsatki pilku heitma!

«See kõik tuleb sellest, et ma olen puuhobune!» veenis Miku-Paka end kangekaelselt ja tal hakkas endast veel hale-dam. «Just sellepärast nad minust ei hooligi. Minust hooliks ainult see, kes ka ise oleks puust sündinud.» Ja ta andis endale sõna, et ei hakka eluilmaski enam läbi käima konnast sündinud kärnkonn Porruga, kes on sootuks teist päritolu ning teist hinge ja küllap ainult jahedast viisakusest püüab nägu teha, nagu ta Miku-Pakast midagi hooliks.

«Kuule, Miku!» ütles isand Valgevats.

Miku-Paka ei liigutanud kõrvagi.

«Kuule, Miku!» ütles isand Valgevats.

Miku-Paka ei liigutanud kõrvagi.

«Kuule, Miku!» ütles isand Valgevats. «Ma vaatan sind ja näen, et sa oled väga üksi.»

Kuidas Miku-Paka end ka tagasi ei hoidnud, see jutt läks talle hinge. Ta nuhatas.

«Jah!» ütles isand Valgevats. «See ei ole hea, olla kogu aeg ainult üksi.»

Nad mõlemad mõtlesid selle üle pikalt järele.

«Ma arvan,» ütles isand Valgevats, «et ma peaksin muretseda sulle seltsi.»

Miku-Paka kergitas natukese koonu ja ta võrgukividest silmis süttis arglik lootusehelk.

«Jah!» ütles isand Valgevats ja vajus uuesti mõttesse.

«Vaata, Miku,» ütles ta. «Minule on seltsiks mälestused ning kass. — Sinule need ei kõlba. Sinule kõlbaks teine hobune. Aga mis ütleks Mariann, kui te kahekesi hakkaksite trepi kõrval maad kaapima?» Ta vaatas Miku-Pakale küsivalt silma.

«Ahsoo — sa äkki tahad öelda: me ei hakka maad kaapima!

Aga, kullake, mis hobused te siis enam olete, kui te maad ei kaabi?! — Tingimata te hakkate maad kaapima!»

Helk Miku-Paka silmis kustus ja suksu pea vajus uuesti norgu.

«Vaata, Miku,» ütles isand Valgevats. «Asi on ka selles, et ega ma vist saakski hobusega hakkama. Aga ma olen mõelnud, et kui äkki ühe krati nii sinu kui enda lustiks valmis meisterdaks?»

«Muidugi,» arutles ta edasi, «nood sellid enamasti ratsutavad luua seljas, aga ma olen ka selle üle mõelnud. — Me ei teeks teda luuavarrest ülepeagi mitte! Milleks talle veel luuavart, kui ta sinu sadulas sulle seltsiks sõita võib?! — Kui ma oleksin hobune, nagu sina, Miku, ja kui see nõu mulle ka siis ikka veel meeldiks, siis ma nõusoleku märgiks küll vist natuke hirnuksin!»

«Ja-ha-ha-ha-ha-haa!» hirnus Miku-Paka ja vastu oma põhimõtteid hakkas päise päeva ajal maad kaapima.

«Eks ma siis asu tasapisi asja kallale,» lubas isand Valgevats ja tõusis. «Õnnkombel ongi täna just neljapäev, täiskuu-õine neljapäev. Ega see võimalus niipea kordu!»

Luuavart, nagu lubatud, isand Valgevats krati kereks ei võtnud. Rääma jäetud õllekoja nurgast leidis ta mehise puust varre. Selle võttiski Valgevats Tõnu selgrooks. Õunapuistest rangipuudest sai kratt endale tugevad rangis jalad, vanast niinesöelast mahuka kõhu, käteks kõlbasid talle suurepäraselt haaplilabad.

Tõnu palgejoone kujundas kadakane pütipõhi. Selle külge naelutas isand Valgevats võrgukividest silmad, käbakorgist nina ja kõrvad, mustast säärikunahast kulmud, jõhvist vuntsid ning punasest sametisiilust suu. Porgandikarva kraasivillast sai Tõnu endale lopsaka laka. Kuna kratid hirmsasti armastavad läikivaid esemeid, siis tuli isand Valgevats oma sigitisele selles asjas aegsasti vastu: ta riputas Tõnu vasakusse kõrva valgest portselanist antenniisolaatori, selle külge omakorda veel petroolilambi klaasihoidja vaskse võru.

Looja vaatas oma kätetöö arvustaval pilgul üle. Jäi vaid nentida, et looming nägi välja igas suhtes mehine. Iseäranis kuratliku ilme andsid Tõnule tema pisut kõõrdi vahtivad silmad. Kuid isand Valgevats leidis miski veel vajaka olevat. Puuduva üle põhjalikult järele mõelnud, kinnitas ta krati selgroo alumise otsa külge pool hobusesaba.

«Noh, nüüd ei tohiks sul enam ühtki tükki küljest puudu olla!» jäi meister oma kätetööga rahule. Ent hakkas samas kuklapealse sarjama.

«Ahsoo? Ai-ai-ai!» ütles isand Valgevats. «Kuidas nii oluline asi silmapaari vahele jäi: hinge jaoks tahab ta ju musta

kuke verd! Aga pole ma siin Felslandil valget kukkegi kiremas kuulnud, ai-ai-ai-ai-ai!»

Asja seda- ja teistpidi kaalunud, lahendas kratimeister probleemi spinningut appi võttes.

Pisut enne kesköötundi sammus isand Valgevats, Tõnu hinge ihkav ihu upakil üle öla, rannaäärse Tondimänniku alla. Siin pani ta Tõnu toigaskange keha keset teeristi maha. Ere täiskuuvalgus maalis krati näole süngeid varje, kaldaroos kisasid linnud ja mustendavates puuvõrades mühises tuul. Isand Valgevats laskus krati kõrvale käpukile. Sülitanud kolm korda üle vasaku öla, istutas ta Tõnu puisesse rinnakoopasse alles tuksleva haugisüdame.

Oma värske aednikutöö kastis isand Valgevats kolme tilga haugiverega.

Silmapilgul, mil kogu Felslandi seinakellad löid kumedalt kesköötundi, sihtis isand Valgevats oma hüpnotiseeriva pilgu kratt Tõnu kõõrdi vahtivatesse silmateradesse.

*«Uurla-puura-murakatt,
kuura-vuurla-parkanatt...»*

loitsis isand Valgevats hauataguse häälega.

«Väävlivingu nimel, haugivere nimel, kolme kuke nimel — saa kratiks!»

Otsekohe kargas kratt Tõnu robinal püsti.

«Kuhu käsid, peremees?» müristas ta üllatavalt karuse ning jämeda häälega.

Isand Valgevats tõusis aeglaselt jalule. Mis salata — ta oli oma loometöö tulemustest pisut põrutatud.

«Ahsoo!» lausus ta viimaks. «Ahsoo. Et siis siisugune sa mul oledki?» Ta oli end kogunud ja uudistas oma teost nüüd igale tõsisele loojale omase poolehoiuga. Kratt Tõnu — oma pere-mehest poole pea jagu pikem — vahtis isand Valgevatsale küll ülalt alla, kuid oskas seda teha äärmiselt libitseva koerapilguga.

«Ahsoo!» ohkas isand Valgevats ja kibutas kergelt laupa. «Silmavaade ei ole sul kõige sirgem, Tõnu. Aga seda sirgeks ajada, nagu ise tead, ei ole enam ega olnudki minu võimuses. — No läki!»

Isand Valgevats ees, Tõnu truu koerana ta kannul, vantsisid mees ja kratt keset kuuvalgust Kirdetalu poole. Oleksid isand Valgevatsal ka selja taga silmad olnud, vaevalt ta siis oleks murelt vilet lasknud. — Kratt Tõnu kõõrdi vahtivais silmis polnud truualamlikust koerapilgust enam mälestustki alles; ta silmad välkusid ahnelt ümberringi kui kaks väikest tulikurja kuradit.

«Vaata nõnda, Tõnu!...» ütles isand Valgevats Kirdetalu trepi ees.

«Kuhu käsid, peremees?» vuristas Tõnu agara teenistusval-

midusega. «Kuhu tuua hobune? Kuhu kauss trepi alt? Kuhu matt ukse eest? Kuhu naelad seina seest?»

«Oo?!» hüüatas isand Valgevats. «Ahsoo?!»

«Pesupulgad nõõri pealt? Nõõr puude vahelt sealt? Ukse kõrvalt luud? Luua kõrvalt hang? Hangu kõrvalt kang? Raud-
reha? Labidas? Kirves? Raiepakk?...»

Kratt vuristas silmapuutuvat loetleda, ilma et oleks mahtinud vahepeal hinge tõmmata. «Ahsoo?!» hüüatas ainult isand Valgevats. «Ahsoo?!» hüüatas ta kratile vahele ja ta nägu venis üha pikemaks.

«Kuhu käsid, peremees?» nõudis Tõnu kirjeldamatus õhinas.

«Oled Mikule seltsiks. See on kõik!»

«Peremees?!» karjatas kratt. «Käsi kratt ringi roitama, vara roitama!» Ta silmad põlesid väävlikollaselt.

«Head ööd!» ütles isand Valgevats pisut läbi hammaste ja tegi minekut.

Trepi kõrval võttis maad äraootav vaikus. See venis õige pikale. Miku-Paka nuhatas ja hakkas maad kaapima.

«Mis sa sealt leiad?» tegi Tõnu nüüd kohe jutuotsa lahti.

«Midagi,» kostis Miku-Paka. «Ma niisama kaabin.»

«Loll!» põristas kratt. «Mis sa tühja kaabid, kui sealt miskit võtta pole!»

Miku-Paka jättis kaapimise järele. Teise toon tundus talle solvavana. Ent üksindusepäevad olid teda õpetanud mõndagi alla neelama. Pealegi pakitses tal üks väga oluline küsimus hingel.

«Kuulge, Tõnu,» ütles Miku-Paka. «Mul oleks teile üks... pisut delikaatne küsimus?»

«Lase tulla!» kostis Tõnu.

«Ma sooviksin väga teada, ega te äkki... kratist ole sündinud?»

«Hu-hu-huu-huu, oled sina küll tume vend!» naeris Tõnu mürinal. «Kratist sündinud — hu-hu-huu! — Ei, vennas, kratid kratist ei sünni. Kratid tehakse!»

«Puust?» küsis Miku-Paka südame põksudes.

«Kes puust, kes — luust!» kostis Tõnu. «Mina isiklikult olen puust.»

«Aga nood teised, luust?»

«Neid õigupoolest ei tehtagi. Need — näed sa nalja! — need siginevad ise. — Jõle jams lugu, mis, hu-huu-huu!»

«Ma küsiksin veel midagi,» ütles suksu viivu pärast. «Kui te võiksite valida, kumb te siis rohkem sooviksite olla: kas luust, või — puust?»

«Naljavend!» raputas kratt oma lopsakat lakka. «Kui mind saaks tuhat olla, siis ka täpselt tuhat korda tahaksin ma olla ainult puust!»

«Seda on nii hea kuulda!» õhkas suksu Miku-Paka tunde-

küllaselt. «Ma olen väga õnnelik, et ma teid endale seltsiks sain. Sest ka mina ise olen — puust!»

«Seda oli su jutust kohe tunda!» nähvas kratt.

«Ma... ei saanud teie mõttest aru,» kogeles Miku-Paka.

«Teie ja teie!» osatas kratt. «Mis sa pepsutad! Ütle üks selge sina ja asi mutt!»

«Ma ei ole harjunud!» kurtis Miku-Paka. «Aga ma püüan. Sest me oleme teie... sinuga ju verevennad ja saatusekaaslaste — mõlemad ühtviisi puust!»

«Noneh!» nentis kratt oma järsul viisil. Ta uuris parajasti iseennast. «Ega sul peeglit käepärast ole?»

Miku-Paka vaeseke juhulikult ei teadnud, mis peegel on. Muidugi oleks ta võinud seda kratilt järele küsida, kuid miskipärast ei söandanud ta seda teha.

«No mis sa tühja juures kokutad!» käratas kratt kannatamatult. «Ega ma seda endale taha. — Anna siia!»

Miku-Paka oli kimbus.

Siis võttis ta südame rindu.

«Mm... mmul... p-pole!» kogeles ta.

«Kitsipung!» põlastas Tõnu. «Siis vähemasti vaata, mis mul siin kõrva küljes tilpneb. Pungita või silmad peast, aga pilk ei ulatu!»

«Ülemine läigib valgelt, alumine on sakiline kollane rõngas,» teadustas Miku-Paka.

«Jä läigib?»

«Läigib!»

«Huu-huu-huu!» juubeldas kratt. «Kuld! See on kuld!» Ta raputas rõngast kõrvas. «See on kuld, kuula, kuidas kõliseb!»

Kratt lõbustas ennast rõnga tilistamisega hulk aega. Suksu Miku-Paka vaatas teise tegevust pisut võõristamisi pealt. Hoo pis meelsasti oleks ta praegu maad kaapinud, ent uue naabri jame märkus oli suksu eneseusaldust tublisti kõigutanud.

«Sa väävliving ja kolm kuke!» hüüdis äkki kratt. «Pere-mehe on mind ropult tüssanud. Ta ei ole mind luuavarrest teinudki! Skandaalne arusaamatus!»

«Ta ütles, et võid minu seljas ratsutada kui palju kulub,» teadustas Miku-Paka. Tõnu silmad löid otsekohe kiirgama.

«Ta ütles seda tööpoolest?»

«Ütles!»

«Sa võid vanduda?»

«Võin!»

«Siis vannu! Väävlivingu ja kolme kuke juures!»

«Vannun! Kolme kuke ja väävlivingu juures!»

«Mis me siis enam molutame!» kargas kratt suksule sadulasse. «Teeme saarele paar ringi peale: ma pean teadma, kust miskit noitada annab. Aidaa, lase käia!»

Pöörases galopis tuiskasid nad minema.

Seitsmes peatükk

Läbipaistmatu loodusnähtus meremehekasti kaanel. Neiu Kristiine pilgus peegeldub õudus. Silver Ükssilmal on peidetud varandus, kuid ta ei leia kaarti. Sike ja Vike annavad nõu murelipuust küpseid marju noppida, ent unustavad kutsuda Kristiinet. «Kallis tädi Friderike!» Mariann ilmutab südamekaledust. Neiu Kristiine kaunihoonelise lauba taga tekib mõte, mis paneb ta joonistama ning laulma.

Hirmus mereröövel istus oma meremehekasti kaanel ja põletas tubakat. Ta tegi seda nii andunult, et tossas kui alemaa. Otsekui mingi pisikese vulkaani kiivavajunud koonus kõrgus halli pilve kohal ta mõlkis röövlikaabu, kuni paksud hallid suitsuviirud ka kohaliku kõrgeima tipu katsid. Sügav pilvealune hämarus valitses meremehekasti ümbritsevas piirkonnas.

Isand Valgevatsa poolelt tuli neiu Kristiine, pööningult leitud alguse ning lõputa kriminaalromaan näpu vahel. Ta tunnis- tas läbipaistmatut loodusnähtust pika pilguga.

«Proua Mariann!» hüüdis ta köögi ukse poole. «Proua Mariann, ma kardan, et teil toas põleb!»

Marianne ehmunud nägu ilmus köögiuksele.

«Kuidas te mind ehmatasite, Kristiin!» õhkas ta kergendatult. Ja lisas:

«Ärge pange tähele, see on ainult hirmus mereröövel. — Ta mõtleb!»

Mariann rullis köögis lehttaignat. Neiu Kristiine nõjatus uksepliidale ja vaatas teise tegevust igavleval pilgul pealt.

«Teie aina loete, Kristiin?» ütles Mariann.

Neiu Kristiine reageeris sellele vaevutabatava olaviipega.

«Kuidas see teile meeldib, mis teil praegu käsil on?»

«On ka...» Kristiine õlanukk kerkis pisut kõrgemale, «... kuidagi nii!...»

«Te võiksite ehk rohkem Põnni ning Kati seltsis olla,» arvas Mariann.

«Et neid tobedaid poolisüdamikke võrgutüki sees solgutada? — Täna väga!»

Tekkis jutuvahe.

«Ma kardan, et teil hakkab niimoodi igav,» ütles Mariann.

«Mina veel kuidagi pean vastu,» õhkas neiu Kristiine. «Aga ma lihtsalt ei kujuta ette, mida teeb küll vaene proua Friderike!»

«Kes ta teile on?» huvitus Mariann.

«Niisama... keegi küllaltki talutav vanem daam,» selgitas neiu Kristiine mokaotsast. «Ta on minust õudselt sisse võetud!... Talle tulevad täna külalised, aga mind ei ole... Ma lihtsalt ei kujuta ette, mis ta vaeseke seal ilma minuta peale hakkab!» Ta väristas kannatajailmel pead. «Lihtsalt kujutlmatu!» Sulaselge õudus peegeldus ta suurtes, ja muide, väga ilusates silmades.

Ilmselt rõhus proua Friderike eeldatav murekoorem ka Marianne õlgadele rängalt. Ta surus taignarullile tublisti peale ja sulgus iseendasse.

Neiu Kristiine seisis endiselt uksele ja jälgis taignarulli välkumist Marianne väledate käte vahel. Pisitasa vajus ta suunurk solvunult viltu. Ta kohendas koonukese püsti ja pööras end minekule. — Neiu Kristiinel oli tööpoolest igav. **Kohutavalt igav!**

Meteoroloogilised tingimused meremehekasti kohal ei olnud vahepeal oluliselt muutunud. Pilvekuhilast paistsid vaid Silver Üksilma jalad. Vaevast võisid nii paksu pilvelasu all roosad rõõmulilled idaneda, taipas neiu Kristiine oma hästitreenitud seltskondliku vaistuga. Ta häälestas end vestluseks.

«Meestel muidugi on hea — kui neid miski rõhub, peidavad nad end suitsupilve varju!» tähendas neiu Kristiine ja toetas selja ahjunurga vastu. Ta oli valinud tooni, mis imehästi oleks sobinud haavatud hirvele.

Pilvelaamas jäi kõik liikumatuks ning hääletuks.

«Eks ole — suitsupilve varjus võib ju isegi kasvatusese sülitada,» andis Kristiine olukorrale oma hinnangu.

«Neiu Kristiine, ma palun...» kostis pilve keskelt tumedalt. «Mul on tõsine mure!»

«Kujutlege!» hammustas neiu Kristiine. «Nagu oleks see ainult meeste eesõigus!»

«Neiu Kristiine — ärge unustage, et ma olen hirmus mereröövel!» urises Silver Üksilm tooni tumedamalt.

«Jah — ja ainult selle võrra ka ehk teistest huvitavam oletegi!»

Hirmus mereröövel mõmises.

«Kasvatuse saanud inimene küsiks kas või ainult viisaku-
sestki, kuidas ka kaasinimesel käsi käib!»

«Ma ei ole viisakas!» urises Silver Üksilm suitsupilve seest. «Ei hakkagi olema!»

«Kujutlege, kui huvitav!» nähvas Kristiine. «Mina siiski, näete, olen. Kuigi ka — te muidugi ei kujuta seda ette — kuigi ka minul võivad oma mured olla, ja teie omadest vahest mitte vaikesemad... Te võite mulle pihtida, Silver Üksilm, räägikase, et see leevendavat...»

Silver Üksilm oli vait kui haud.

«Läheb teine minut, Silver Üksilm!» nentis neiu Kristiine. «Te ilmselt ei vaidle vastu, et ka minu ajal on oma hind.»

Hirmus mereröövel ei tikkunud sellele vastu vaidlema.

«Mul ei ole kaarti!» urises ta.

Neiu Kristiine näole sigines grimass. Ta koguni kergitas pisut põlastavalt õlgu. Silver Üksilm seda oma suitsupilve sisse mõistagi ei näinud.

«Mul ei ole kaarti!» kordas ta veel karusemalt. «Mis on mereröövel ilma kaardita? — Nagu sõdur püssita, kindral mõõgata!»

«Kuhu te oma kaardi siis panite?»

«Selles asi ongi!» mõrises mereröövel. «Ma panin ta käest, kogu kirjapakiga panin käest!...» Silver Üksilm tõusis ja astus suitsupilvest välja. Ta kaabu oli hullusti viltu peas, ta nägu ärritusest punane. «Ma panin kirjapaki käest. Aga kuhu? Kästi?... Katusesse?... Põrandale?...» Ta käsi vehkis kujuteldava kirjapakiga. «Raamatuhunnikusse?... Korvi?... — Nagu peaga oleks kõik peast võetud! Või pistsin ma selle õhku rippuma?! — Aga seal ka ei ole, ma olen kõik viimseni läbi tuhinnud!» Ta vaatas neiu Kristiinele metsiku silmaga otsa. Too ei kannatanud röövli pilku välja, tal koguni hakkas pisut kõhe.

«Huvitav küll...» venitas ta vähimagi seltskondlikkusest. «Aga te õelge, palun, milleks teil seda kaarti üldse vaja on?»

«Kirevase pihta!» sosistas mereröövel. «Kas võib veel tobedamini küsida?... Aga varandus? — Peidetud varandus?!»

Neiu Kristiine krimpsutas solvunult nina.

«Eelkõige peaks see varandus ikkagi olema!» nähvas ta.

«Kui on kaart, on varandus!» kinnitas mereröövel. «Ei ole kaarti, ei ole ka varandust!»

«Noh, kui te oma varanduse peitsite, siis te ometi peaksite...»

«Mina ei peitnud, selles asi ongi!» hüüdis Silver Üksilm vahele. «Peitis Lampjalg Jack. Aga kaardi sain mina endale!»

«Aga kus see varandus siis on?» huvitus Kristiine.

«Saarel!» kostis Silver Üksilm, vedas väljasirutatud käega enda ümber ebamäärase kaare ja astus vahepeal veidi hõrene-
nud suitsupilve sisse tagasi.

«Kirevase pihta, missugune aare see oli!» oigas hirmus mereröövel. «Pool Mürmagoonia riigikassat oli seal sees. Aga mis kõige tähtsam: varanduse peale, valvuriks, pani Lampjalg Jack pudeli rummi. Terve pudeli kõige ehtsamat Puertoriiko rummi! — Ja nüüd, ole lahke, mul pole kaarti. **Mul pole kaarti!**»

Ümber viltuse kübarakoonuse hakkasid end kerima uued paksud pilved.

«Ei — kaart peab olema!» hüppas Silver Ükssilm oma kastilt püsti. «Ma otsin kas või veel kolm korda kogu pööningu läbi, aga ma ei jäta enne, kui olen ta leidnud!» Ta tuiskas üles pööningule, suitsuviirud järel.

Neiu Kristiine toetas endiselt selga ahjuserva vastu. Ta vaatas hirmsale mereröövlile sootuks mõtlikul pilgul järele. Siis kergitas ta harjunud viisil õlga ja siirdus isand Valgevatsa poolele. Siin viskus ta mugavaks diivaniks seatud lavatsile. Ta asetas käed kukla taha ja jäi lage vahtima.

Väljas ergas kirgas suvepäev. Akna all mängisid Sike ja Vike.

«Sike!» ütles Vike. «Kas sa oled märganud, et murelipuus on muist marju juba päris punased?»

«Oi, Vike!» vastas Sike, «ma märkasin seda juba eile, juba üleeile. Ma märkasin seda kohe, kui me siia tulime.»

«Kas sulle murelimarjad väga maitsevad, Sike?»

«Oi, Vike — sa ju tead, et ma armastan neid hullupööra. Eile käisid jälle rästad murelipuus; kui ma seda nägin, siis ma kohe mõtlesin: kui mina ka rästalind oleksin, siis mina ka lendaksin tingimata murelipuusse marju nokkima!»

«Oh need rästad pahandavad mind!» kurtis Vike. «Nad nokivad kõik marjad ära. Mida siis lapsed murelipuust noppima hakkavad?»

«Kuule, Vike!» arvas Sike. «Kas me ei võiks küpsed marjad murelipuust ära noppida, enne kui rästad need nahka pistavad?»

«Aga see on ju hirmus hea mõte!» nõustus Vike otsekohe. «Ma olen ise ka selle peale mõelnud.»

«Hii, küll nad on meil naljakad!» naeris Põnniine.

«Nad on imearmsad!» kinnitas Kadriann. «Aga kas sa ei arva, Põnni, et me peaksime nendega murelipuusse kaasa minema?»

«Muidugi ma arvan seda. — Aga lähme siis juba!»

Neiu Kristiine tõusis ja läks aknale. Kadriann ja Põnniine oma Sike ja Vikega ronisid parajasti murelipuusse. Nad sättisid end laia võrasse kahe suure rästana istuma ja hakkasid usinasti marju suhu noppima.

Neiu Kristiine neelatas ja pööras aknale selja. Ta näol oli igavese lohutamatus kurb-nukker ilme.

«Sterni lahutas ja vaatles rahutult mind. Teffis waitus,» luges neiu Kristiine oma raamatukapsast endale valjusti ette.

Toetusin tugitooli seljale, et tagasi hoida metsikut farjatust. Mu tõi haavas midagi lõva ja külma. Tundsin käes olevat mingi raske rünga ja mõlmas valu muutus metsikuts lootusetuks. Tõusin hüppena ja löin kõigest jõust käes oleva esemega Sternit. Lööf tabas teda meelelohta ja ta langes hääletult lõsatile üle tooli serva. Bistatun oma rünga minema — lõinal langes see vastu aparate, purustades neid. Rõõf oli lõppenud. Väljusin koridori ja ütlesin: «Tapsin Sterni.» ...»

«Mu jumal — kui tobe!» õhkas neiu Kristiine ja lennutas raamatukapsa nurka. Ta vahtis uuesti lage. Sealt, mõistagi, polnud midagi tarka vaadata. Iga naelapea ning oksakoht laes oli tal juba nii ära vaadatud, et ta võinuks need laest kinnisilmi kokku lugeda.

Neiu tõusis uuesti ja istus laua äärde. Ta seadis endale paberilehe ette.

«Kallis proua Friderike!» kirjutas ta. Siis pistis sullepea otsa huulte vahele.

Ta kortsutas lehe nutsakuks ja võttis uue.

«Kallis tädi Friderike!» kirjutas ta. Ja pistis sullevarre uuesti huulte vahele.

Kadriann ja Põnniine oma kaksikutega olid murelipuust juba ammu jälle maas, aga neiu Kristiine istus laua taga ja kirjutas kirja. Paberilehel ta ees seisis:

«Kallis tädi Friderike!»

Rohkemat ei midagi. Sest oma hirmsast igavusest ning mandavast üksindusest maal oli ta tädi Friderikele juba eile kirjutanud, ent midagi uut eilekirjutatule neiu Kristiinel lisada ei olnud. Juba kirjutatud korrata polnud mõtet.

Neiu Kristiine kagardas ka teise lehe kokku. — Ta oli nutma puhkemas.

Hoiakul, nagu oleks ta üleni tehtud kõhuvalust ning pisa-vaist, toetas neiu Kristiine end taas köögis uksepiidale. Iga süda oleks teda nähes pidanud valust võpatama. Paraku riivas Mariann Kristiinet vaid põgusa pilguga ja võpatusest ei olnud ta juures kergematki ilmingut märgata. Vahest tuli see südamekaleidus sellest, et Mariann oli juba harjunud Kristiinet enamasti sellises seisundis nägema, aga võib-olla polnud tal võpatamiseks lihtsalt mahti: ta võttis pirukaid ahjust välja.

Neiu Kristiine lahkus köögiukselt veel valutavamana kui ta oli siia tulnud: ehk küll veel suuremat valutamist, tunnistan, on tööpoolest raske ette kujutada. Trepil sattus ta silm silma vastu

hirmsa mereröövliga. Jääb vaid imetleda neiu Kristiine hämmastavat vitaalsust: tal nimelt jätkus jõudu temalt kergel seltskondlikul toonil küsida:

«Kas te oma hindamatu aarde üles leidsite, Silver Ükssilm?»

«Mm...» raputas hirmus mereröövel pead. «Aga ma ei vannu alla. — Ma leian ta!» Ta tuhises neiu Kristiine teokalt mööda ja too vaatas talle järele, nagu vaadatakse pisut nii... noh — lapsemeelsele. Aga just sel hetkel sündis midagi ammu-sündimatut:

neiuh Kristiine kaunijoonelise lauba taga tekkis mõte, noore ja õitsva tervisega inimese elurõõmus mõte!

Hapu kõhuvaluilme pragunes kui koorik neiu Kristiine ümbert. Ta sirgus paari sentimeetri jagu pikemaks, ta põski värvis terve inimese värske jume, ta huulte tekkis kelmikavõitu naeratus. Ja kuidas ta silmad veel välku löid! — Õigupoolest oligi ta ju ka väga ilus tüdruk. Seda eriti praegu. Ta astus üle õue, ja ta tegi seda lausa tantsusammul — täpipealt nõnda, nagu seda tema eas tehakse.

«Kummaline!» ütles Mariann. «Kas mu kõrvad petavad?... Aga ei, see on tõesti tema, Kristiin. Ja ta — laulab!»

See oli täpipealt nõnda. Neiu Kristiinel oli paberileht ees, ta vedas sellele pliiatsiga mingi kangesti naljaka asja kõverat ning käänulist piirjoont ja oma tööle seltsiks laulis ta üht üpris lõbusat lastelaulukest:

*«Korstnalõõris, tahmapoes
sap-sip-sii, sip-sap-saa
värvis kuube värvupoeg
sap-sip-sii, sip-sap-saa...»*

Kaheksas peatükk

Papagoi Plint leiab kadunud kaardi. Hirmus mereröövel lausub kogemata sõna, mis viib kratil une silmist. Silver Ükssilm müürab peitevara koordinaadid. Isand Valgevats kahetseb. Kratt Tõnu kaebab peremehe peale ja saab kuke kolme lauluni iseenda isandaks.

Hirmus mereröövel Silver Ükssilm tõmbas kaabu silmle ja istus raamatuhunnikule. Ta käsivarred olid küünarnukkideni tolmust hallid, habe õleprahti ning ämblikuvõrku täis.

«Ei mõista, lihtsalt ei mõista!» ohkas ta. «Tervel pööningul ei ole ruutsentimeetrisuurust paika, mida ma ei oleks mitu korda läbi tuhninud, aga ei miskit. Ja ometi siinsamas panin ma kirjapaki...» ta pigistas silmad kinni, «panin ma kirjapaki... panin ma kirjapaki... mmm...» ta käsi jäi nõutult õhku, «jah, panin kirjapaki... Äh!» Ta laksas peopesaga vastu otsakonti. «Kõliseb, vana Plint, see kolu lausa kõliseb tühjusest!»

«Kr-rat ja pr-rgu!» porises papagoi Plint. Ta oli jäänud üht katuse roovikut vahtima. Nüüd krapsas ta Silver Ükssilma õlalt katuse alla ja otse mereröövli silme ees tiris lati ja katuse vahelt välja kokkukeeratud paberilehe.

Hirmsal mereröövli hakkasid käed värisema, kui ta paberi papagoi nokast võttis. Ta lappas selle lahti ega uskunud oma silmi.

«Kaart?! See on ju kaart!» hüüdis ta. «Kirevase pihta, meie kadunud kaart, vana Plint, vaata: siin on rist ja risti juures pudel! Täpipealt nõnda, nagu vana Lampjalg Jack ise kinnitas: pudel valvuriks!»

Papagoi Plint küünitas edevalt kaela ja krigistas naerda. «Aga, kirevase pihta, alles eile otsisin ma kogu katuse tolm-

tollilt läbi! Ka selle roovikuvahe! Mõistmatu! — Ja kus on siis kogu kirjabakk?»

Silver Ükssilm torkas käe rooviku vahele ja vangutas siis nõutult pead. — Roovikuvahe oli tühi, seal ei olnud rohkemat midagi.

«Ja kuradile!» kuulutas mereröövel. «Kõige tähtsam on käes! Vana Plint, varsti läheb pidu lahti — meil on pudel rummi ja peidetud varandus, ohoo!»

Kratiseaduse järgi magas kratt Tõnu pööningu otsaluugi all oma päevast magamist. Teda ei oleks maaväriseminegi äratada tohtinud, nii sügav on krati lõunauni. Ja ometi piisas ühest ain-sast sõnast, et Tõnu ärkvele raputada.

See sõna, nagu ehk juba ära arvasite, oli **varandus**.

Krati kõõrdi vahtivad kivisilmad löid pöörlema kui väikesed valged rattakesed ja ta kõrvad tõusid pööninguluugi poole kikki. Hirmsal mereröövlil ja ta papagoil polnud sellest kõigest õrna aimugi. Silver Ükssilm tuli nimme pööninguluugi juurde ja lükkas selle paokile. Hämaravõitu pööningul sai luugipraost parajat silmalisa, et kaarti põhjalikumalt uurida.

«Nüüd on meil varandus, vana Plint!» kinnitas mereröövel ja lappas paberi uuesti lahti. «Ainult et see varandus on meil pisut peidetud ja me peame teda natukene otsima... Teinekord, tuleb ette, on tarvis koguni päris palju otsida...»

Silver Ükssilm uuris kaarti.

«Kirevase pihta!...» pomises ta. «Kirevase pihta, vana Plint, paistab, et meil on oma varandusega hullumoodi õnne... Selle saare rannajoon on kangesti, jaa, see on kohe surmkind-lalt Kirde-Felslandi rannajoone moodi... Sa vaata, Plint, eks see siin ole ju Panga tipp? See kõver — Mustakivi laht, siit edasi Rebasesörgiroog?... Ja see sääretirp siin, eks see vii Ruudi kivi juurde?! Näe, siin ongi rannajoone lähedal väike täpp. Edasi aga algab juba Lastemadal... Või kui hakkame Pangalt teisele poole tulema, siis on ju samuti kõik ainsal pilgul näha: Panga sirge, Vanasadama laht, Orjaku laht, Oskariauk... Siit algab Vahekuiva säär... Kirevase pihta, isegi randa jooksnud vana «Marta» on kaardi peale ilusasti ära märgitud!... Aga mis on siia...? Siia pudeli peale on midagi kirjutatud... P... u... Puer... to... rii...»

«Puer-rto-r-riiko r-r-rumm!» kuulutas papagoi.

«Puertoriiko rumm!» hõiskas hirmus mereröövel. «Seesama rumm, mis on meil nüüd niisama hästi kui taskus. Ja varandus veel pealekauba, ho-ho-hoo-ho-hoo!...»

«Mikul!» sosistas Tõnu. «Mikul!»

Miku-Paka norutas. Ta nägi parajasti unes, et kaapis maad. Vaene suksu ei mäletanudki enam, millal oli viimati maad kaapinud: kratt Tõnu ei andnud talle selleks üldse mahti. Vae-valt oli kratitund alanud, kui kratt kohe suksu sadulasse kar-

gas ning ta kõige metsikumale galopile kihutas. Nii kestis see ainsa hingetõmbehetketa kolmanda kukelauluni välja, millal kratt oma noitamise seks korra lõpetas. Suku Miku-Paka oli siia ära aetud, et ta päeviti ei suutnud midagi enam kui ainult norutada nagu viimane puuront.

«Mikul! Väävlivingu nimel, Mikul!»

Miku-Paka ei liigutanud kõrvagi.

«Tühi sinuga — maga!» porises kratt. «On äkki paremgi, kui magad ega kuule!»

Silver Ükssilm pööninguluugil uuris kaarti. Kratt Tõnul olid kõrvad pea küljest lausa lendu tõusmas.

«Mmm...» arutles mereröövel. «Ühelt poolt tundub, nagu oleksid koordinaadid natuke nii... mmm... ebamäärased, aga teiselt poolt tundub... mmm... teiselt poolt on ju kõik nagu selge... Isegi väga selge! Kui näiteks pikendada «Marta» kiilu kujuteldava sirgega...»

«Pikendada «Marta» kiilu kujuteldava sirgega...» sosistas kratt.

«... siis varandus asub punktis, kus see sirge... mmm...»

«... siis varandus asub punktis, kus see sirge...»

«... mmm... ristub... mmm...»

«... ristub...»

«... ristub... Ruudi kivi ja... ja Oskariaugu vahelise sir-gega!»

«... ristub Ruudi kivi ja Oskariaugu vahelise sirgega!» kor-das kratt Tõnu nagu vannet ja ta silmis sirendas otse põrgulik ahnus ning võidurõõm.

«Mmmm... see asi on siiski pisut ebamäärane!» tegi Silver Ükssilm ülal pööninguluugil kokkuvõtet. «Mõned leppemärgid kaardil on natuke nagu... naljakavõitu. Aga oluline, kõige olu-lisem on mul igatahes teada!»

«Minul ka!» irvitas kratt endale vuntside alla ja pööritas põrgulikult silmi. «Minul ka!»

Kõige järgi, mis me krattidest teame, oleks Tõnu pidanud nüüd uuesti magama jääma — päev oli ju alles lõunas. Kuid pei-detud varanduse näpatud saladus oli krati endast nii välja vii-nud, et paljalt mõtegi magamisest ei mahtunud talle enam pähe. Magamise asemel hakkas kratt hoopis mõtlema.

Mõistagi oli mõtlemine krati õhukesest pütipõhjast pea jaoks ränk töö — ta pealagi porgandpunase kraasivilla all hak-kas juba varsti vaevahigist aurama. Sest ka ta mõtted olid kõike muud kui kergete liigist.

«Väävliving ja kolm kukke!» jõudis kratt kurva tõe juurde välja. «Ma ei ole sündimisest saadik näinud oma peremeest! Ma olen sündimisest saadik kõige ehtsam töötatööline! Ma noitan igal ööl kui viimane kratt ringi, ja see kõik on tulutu: mul ei

ole peremehe antud jaksu kas või poolt heinakõrtki koju kanda!»

See kõik oli tõsi. Kui palju oli kratt oma öise noitamisega Felslandil pahandust teinud! Kus pange kaevu lükanud, kus paargus pada kangutanud, kus käia kummuli kiskunud, kus vikati varre küljest väänanud, kus ploomipuud puistanud... Ainult et midagi otse ära kanda ei olnud tal õnneks läinud; puudus krati õige jõud ning jaks — peremehe käsusõna.

Kui hõredalt Felsland ka asustatud oligi — kumu krati-tegudest kostis ka Kirderannikule. Ega kratti ennast küll otseselt süüdistatud — kes Tõnust teadiski! Ainult isand Valgevats üksi arvas end midagi aimavat. Igatahes piidles ta oma kätetööd kaunistades kahtlustava pilguga, kuid kratt, nagu me juba teame, magas päevad maha nagu süütu ingliske.

Võib mõista isand Valgevatsa üllatust, kui nüüd kratt äkki keset päist päeva häält tegema hakkas.

«Käsi tööle, peremees!» põristas ta, kui isand Valgevats vaevalt ust paotas. «Kratt ringi roitama, vara noitama!»

«Ahsoo?!» oskas isand Valgevats vaid lausuda. «Ahsoo! Et ikka aina üks ja seesama laul suus?!»

«Käsi koju kähku kanda, peremees! Kratil peitevara maa sees!»

Isand Valgevats vaatas oma kätetööd pika pilguga.

«Vaata, Tõnu,» ütles ta. «Inimene on alati pisut hiljem tark: ma ei oleks pidanud sulle haugisüdant rindu panema. Seda ma ei oleks mingil juhul pidanud tegema!»

«Hilja kurdad, peremees!» ajas kratt hambad paljaks. «Ei kätte saa, mis krati sees! Parema räägi muud: kus krati luud?!»

«Ahsoo?!» venitas isand Valgevats pahaendeliselt. «Sa tuline väävliving ja kolm kukke: kratt kõnetab peremeest kui koera!»

Tõnu laskis nina otsemaid longu. Ta silmi tekkis vagur koerapilk, aga nagu isand Valgevats silmad Tõnu näolt ära pööras, välgatas selle silmis jälle tuluke.

«Luuavart ma sulle, jah, ei andnud!» kinnitas isand Valgevats. «Ja Miku, ma näen, on sulle juba edasi öelnud: kui sõita tahad, võid sõita tema seljas. Aga ma ütlen sulle, Tõnu: ma kahtlustan sind asjades, milleks ma sulle voli ega käsku ei ole andnud! Kuula hoolega, ma kordan: ole Mikule seltsiks! — See on kõik.»

«Peremees! Kratil vara maa sees!» läks kratt uuesti ähmi. «Käsi tuua, käsi kähku, kuhu koju kanda, peremees?!»

Isand Valgevats pööras oma loometööle solvunult selja ning tegi minekut.

Kratt Tõnu pöörles ning väänles kogu õhtupooliku kui väävlivingu sees. Vaevalt oli talle pisuke tukastus silmale signenud, kui talle kohe õudne unenägu viirastus: hirmus mereröövel ja ta papagoi kaevasid peidetud varandust välja. Otse-

kohe oli kratt jälle ärkvel. Varandus ei andnud talle hetkekski hingerahu.

Keskõlaseks kratitunniks oli Tõnu nõu välja haudunud. «Teeristile!» raputas ta Miku-Paka unerammestusest üles ja kargas sadulasse. «Kiiresti kui tuul! Kähku nagu välk!»

Miku-Paka tuiskas õueväravast välja. Tuulega võidu galopeeris ta üle kuuvalge legendiku mähiseva Tondimänniku poole.

«Tpruu!» tõmbas kratt teeristi lähedal valjad pingule. «Seisa siin ja oota!» Ta hüppas suksu seljast maha.

Teeristil laskus kratt neljakäpakile, sirutas vasaku jala taha, nii et põlv puudutas maad, ja pööras näo kuu poole. Kuu kadus parajasti pilvenuki taha ja Tõnu kasutas seda aega keskendumiseks.

Kui kuu pilve tagant jälle välja vaatas, oli kratil saba kui luud püsti. Ülepea nägi ta hirmsasti turris välja nagu nälginud hunt ja ta silmad hõõgusid väävelkollaselt. Ta hääl kõlas õudselt nagu hauatagusel:

*«Uurla-puura-murakatt
kuura-vuurla-parkanatt
kuula mind, Suur Ülemkratt!»*

Kaeban väävlivingu ees: tüssab mind mu peremees! Krati-soole pilkeks ta sigitas mind luuata. Pilab nõukat kratitööd. — Jõude hulgun pikad ööd!

Hüürge-püüra-öörde-satt palun sind, Suur Ülemkratt: mind iseenda isandaks tõsta, jaksu lisanda haugiverda meistritööks kas või selleks ainsaks ööks kuke kolme lauluni! Uura-kuurla-muurla-ting Suur Ülemkratt! Kui kuulsid mind — lehvigu siin väävliving!»

Kolmekümne sammu raadiuses ümberringi vaikisid korrapäalt heinaritsikate viiulid ja suksu Miku-Paka pistis läkas-tama, kui oleks ta puuslakis. Kratt Tõnu laskis tänu märgiks saba kombekalt longu ja kargas jalule.

Üheksas peatükk

Kuupaistes kihutab haugisüdamega ratsanik. «Kalla vasakule, Miku!» Miku-Paka kaabib maad ja teda kahtlustatakse ähmamises. Tüli. Tõnu leiab, et teda on järjekordselt tüssatud, aga Miku-Paka selgitab talle asja. Kaev Felslandi tuletorni juures jääb pangeta. Silver Üksilma äratab harjumatu müra. Isand Valgevats kukub möirgama.

«Kurss «Marta» vraki juurde!» hüüdis kratt ja kargas sukule sadulasse. «Nõõ, lase lennata!»

Miku-Paka pistis kappama. Tõnu kükitas kui päratu kookus skelett suksul seljas, ta silmad ning kõrvad ja ninaotski hõõgusid väävelkollaselt ja ta laulis öökulli õudse häälega:

*«Kui neljapäeval täiskuuöö,
lööb põrgus tantsu kuripatt:
teeristil sündind meistritöö —
läheb noitama siit kratt!»*

«Marta» seisis rannakividel kummuli, kiil vastu taevast. Keset ööüksindust pakkus ta oma sissemuljutud külgede ning alasti kistud kaartega tontlikku vaatepilti. Kratt Tõnu haugisüda, nagu arvata võis, ei võpatanud. Otse Miku-Paka turjalt kargas ta laevapõhjale. Siin ronis ta nagu ilmatu suur kollaste silmadega ämblik «Marta» kiilu peale. Ta käis kogu kiilu läbi ja laevaküljed kõmasid kumedit ta õunapuiste samude all.

«Kurss suure männi juurde!» määras ta «Marta» kiilu järgi koosi ja kargas uuesti sadulasse. «Lase minna, Miku!»

Kribinal-krabinal ronis kratt männilatra. Siit valis ta uue orientiiri.

*«Kui neljapäeval täiskuuöö,
lööb põrgus tantsu kuripatt...»*

Õnneks ei olnud seda õudset laulu kedagi peale kõigega harjuda jõudnud Miku-Paka pealt kuulamas.

Nõnda jõudis öine ratsanik viimaks kuuvalguses helendavale lagendikule. Siin polnud ainsatki puud. Võtnud kokku kogu oma võlujõu, mis talle selleks ööks kolme kukelauluni antud, tõusis kratt sibamisi õhku ja jäi sinna rippuma kui mingi tohutu suur kooramoor.

Kogu Kirde-Felsland oli nüüd ta väävelkollase pilgu all. Ümberringi helkis tuhmilt meri, lõunas sulas ööhämarusse Kirde-Felslandi edelapoolsega ühendav maasäär. Tillukese musta täpikesena mere heledal pinnal paistis kirdes Ruudi kivi, nagu kompassinõel sihtis loodest «Marta» läikiv kiil, edela ja lõuna vahel suples Oskariaugus hele kuuvalgus. Kõik orientiirid paistsid ülevalt kui peopesal ja kratt hakkas nende järgi varanduse peidupaika määrama.

«Nõõ, Miku!» hüüdis ta ülalt. «Otse!... Ptruu! Kalla vasakule! Veel vasakule, aitab! Nõõ!... Ptruu, pisut paremale, kalla paremale! Ptruu! Nõõ, otse!... Ptruu, tagasi, võta tagasi!... Ptruu! Seisa paigal!... Kalla vasakule, nõõ!... Otse... ei, paremale, paremale, kalla paremale!...»

«Paigal! Seisa paigal ja ära sammu liigu!» kamandas viimaks kratt ja laskus ülalt robinal alla. «Täpne koht on käes!» Ta silmad otse põlesid ahnusest.

Miku-Paka seisis vanal heinakuhjaalusel. Krati järjekordse ettevõtmise mõttest ning eesmärgist polnud tal suuremat aimu. Olgupoolest ei olnudki ta sellest liiga huvitatud: Tõnu igaõised tembutused olid teda parasjagu ja pisut rohkemgi ära tüüdanud.

Kratt asus varmalt tööle. Miku-Paka vaatas teise tegevust, moka ripakil, pealt.

«Kuule, Tõnu,» ütles ta viimaks. «Ma arvan, et mina ka ehk võiksin natuke maad kaapida?»

«Kaabi, Miku, kaabi!» lubas kratt. «Aga passi peale: kui midagi ära ähmad, siis hoia nahk!»

«Ma ei ole veel kunagi midagi ähmanud!» solvus Miku-Paka hingepõhjani. Üsna tusaselt hakkas ta kaapima. Kuid meelepärane tegevus lahutas suksu meelt ja peagi kaapis ta heinakuhjaalust kirjeldamatu himuga.

Kratt Tõnu oli ennast juba nii sügavale maasse puurinud, et ainult ta väävlikarva silmad sätendasid veel üle mullavalli. Ta kõõritas kaapivat kaaslast ülimalt umbuskliku pilguga.

«Kuule, Miku!» põristas ta. «Jäta järele! Aitab sulle kaapimisest. Ma ei ulatu varsti enam nägema, mida sa sealt välja kaabid!»

Uus solvamine pani Miku-Paka puristama. Ta pea vajus nii madalale, et moka puudutas maad. Nagu välg oli kratt oma august väljas.

«Suu lahti!» käratas ta ja haaras Miku-Pakal koonust. «Aja hammastetagune alasti, ja kähku kohe!»

Jahmunud Miku-Pakal vajus suu iseenesest lahti. Kratt pis-tis oma hõõgukollase ninaotsa talle hammaste vahele.

«Midagi!» kisas ta. «Sa neelasid selle alla?!»

«Mille?» küsis Miku-Paka ja oleks et äärepealt Tõnul nina-otsa ära hammustanud.

«Mündi!» müristas kratt. «Aga võib-olla ka pärli või tee-mandi!»

«Hull!» ütles Miku-Paka, kui oli end veidi kogunud. «Sina, Tõnu, oled ju hull, puhta hull!»

«Või hull?!» mörises kratt. «Ja mis siis? — Kuld ajab kõik ühtmoodi hulluks, nii inimesed kui krati. Pea meeles, Miku: ma kisun su kas või peergudeks, aga mündi saan kätte!»

«Hea küll, Tõnu!» ütles Miku-Paka ja asutas end minekule. «Siitpeale ratsuta iseenda seljas!»

«Ei, ei, Miku, pea kinni, Miku!» Kratt haaras Miku-Pakal ohelikust. «Ole mõistlik! Kaabi maad, kaabi nii palju kui kulub, ainult et kuhjaalust ära kaabi, kaabi, näe, seal, vähe eemal... Miku, Miku-Paka, ole mõistlik, Miku!...»

Tundes Miku-Paka leebet südant, lugeja vahest ei üllatu väga, et suksu laskiski ennast pehmeks rääkida. Ta kõmpis krattist ning heinakuhjaalusest tüki maad eemale ja hakkas seal tõepoolest himukalt maad kaapima.

Kratt töötas sel ajal heinakuhjaalusel kui oherdi. Üle mulla-valli ei paistnud enam ta silmigi — ta oli ennast juba neli meetrit maasse puurinud.

Kuue meetri sügavusel ronis kratt august välja. Ta oli kööt-sus ning sorakil.

«Miku!» ütles ta. «Väävlivingu ja kolme kuke nimel: mind on järjekordselt tüssatud. — Vesi tuli vastu, paas tuli vastu, aga varandusest ei jälgegi!»

Miku-Paka jättis kaapimise ja kõigutas mõtlikult pead.

«Varandusest ei jälgegi?» mõlgutas ta. «Aga kui ma õigesti lugesin, siis kaapisin kuhjaasemest vähemasti üheksa prisket vihmaussi välja!»

«Vihmaussi?!» naeris kratt. «Miku, sa oled tõeline puupea. Kas need siis on kellegi varandus?! Hu-huu-huu-huu!...»

«Ma ei tea,» ütles Miku-Paka malbelt. «Aga ma tean, et Silver Ükssilm käib neid siit kaevamas.»

Naer nagu lõigati kratil suust.

«Väävlivingu nimel: kas see on tõsi?»

«Ma olen elus ainult ühe korra luisanud!» kinnitas Miku-Paka väärilt.

«Aga liimukaid on siin otse lademes!» Krati vahepeal kustunud silmad löid uuesti hõõguma. «Vihmaussid?! Hirmsasti veider varandus! Aga... uued ajad, uued kombes — mine sa tea?!» Ta kargas sadulasse.

«Kaevul tuletorni juures on pang ripakil!» hüüdis ta. «Nõõ, Miku, laseme minna!»

Kirdetalu tukkus sel ajal õndsalt kuuvalguses. Ainuüksi ülemaednik Porru tegi aias oma öist visiiti, ent teda niisama hästi kui polnud kuulda: ta oskas väga vaikselt astuda. Vaikne oli ka majas. Ainult vana Plint Silver Ükssilma sängiotsal krigises läbi une ja seinapalgis tiksus tüdinematu toone-sepp.

Siis hakkasid siin sündima asjad, missuguseid poldud varem ei Kirdetalus ega vist kogu maailmaski nähtud. Tulisel ajal, ilma et hobusel kabjad maad oleksid puutunudki, kihutas Kirdetalu õue väävelkollaselt hõõgivate silmadega ratsanik. Ta peatas ratsu isand Valgevatsa toa avatud akna all, hüppas otse sadulast hääletult aknalauale ja libises tuppa. Viivu pärast kappas ratsu tulnud teed tagasi, ratsanik hiiglasliku vaevasääsena koogakil sadulas. Majavaikuses aga hakkas pisitasa kostma ning valjenema seletamatult ebamäärane nahin ja ludisemine.

Harjumatu müra äratas Silver Ükssilma. Hirmus mereröövel pani suitsu ette ja kuulatas.

«Mmm...» mõmises ta endale vuntsi alla. «Mmm... hääle järgi võiks arvata, et sajab, aga aknast paistab selge taevassisse?!» Ta astus kuuvalguselaiku põrandal, tõstis habeme kuu poole ja sarjas veidi nõutult kuklatagust.

«Või hakkab äkki roog katuselt maha libisema?» tabas ta end uult mõttelt. Ta jalutas ringi ümber maja ja veendus, et katus seisab kindlalt katuse kohal.

«Mõistmatu!» tegi hirmus mereröövel nähtust kokkuvõtte ja istus mõtlikult oma meremehekasti kaanele. «Aga see võib tulla ka närvidest,» arutles ta. «Kaarti otsides pingutasin vist närvid pisut üle ja nüüd kõrvad kohisevad.» Ta süütas uue suitsu, ja võtnud kastisuhvlist kaardi, süvenes selle uurimisse.

«Kirevase pihta!» pomises ta varsti ja hakkas kõrvu hõõruda. «See lugu läheb päris hulluks kätte — nagu vähikott või sipelgapesa sahiseks kõrvus!»

Aga ka vana Plint oli ärganud. Ta pilgutas sängiotsal mõistmatult silmi, küünitas kaela ja kuulatas teraselt.

Sel hetkel hakkas isand Valgevatsa poolel midagi sündima. Vähemasti hakkasid külalise koikulauad korraga kolisema. Viivuks jäi seal haudvaikseks, siis ajas kogu maja jalule isand Valgevatsa õudne mõirgamine.

«Tuhat põrgut!» möirgas isand Valgevats. «Tuhat korda tuhat põrgut!»

Silver Üksilm kargas püsti ja sööstis uksele. Kui ta selle lahti tõmbas, jahmatas ta endal hinge rindu kinni: isand Valgevats seisis paljareisi kõrgel padjakuhilal ja ta silmis läikis hullumeelse pilk. Aga põrandal... aga põrandal kihaskas ja laine-
tas ja vulksus ja vigises ning üle uksekünnise valgus hirmsale mereröövlile ümber säärete õudkülm, kuid vilkalt elus ning vingerdav sültjas mass. Aknale aga kerkis tontlik vari — kratt Tõnu, kes kallas põrandale järjekordse ämbritäie vihmausse, arvult... neljakümne üheksanda!

Kümnes peatükk

Hirmus mereröövel kõnnib kikiarvul. Papagoi Plint pistab vanduma. Silver Üksilm süütab otse vana pealt uue suitsu. Keegi arvab, et tal on hullupööra vedanud. «Koosi, vaata koosi!» hüüab, nagu asuks meri vale koha peal. Ramapura. Papagoi Plint määratseb. Silver Üksilm vajaks peeglit. Pöökpuust plaadike.

Kirdetalus nägi välja nagu olnuks jüripäev. Kogu majakraam oli õue tõstetud, ukсед-aknad lükatud pärani.

Mariann, seelik üles kääritud, uhas põrandaid. Küllap juba kogu aastane veetarvidus oli Kirdetalu põrandatele kallatud, kuid Marianne arvates ei olnud sellest ikka veel küllalt. Ta nimelt ei vihanud elus midagi rohkem kui liimukaid. Ta lausa jälestas neid. Ja ehk küll päev oli juba kaugel keskhommikus, oli Mariann näost ikka alles roheline ning ajuti kippus tal süda läikima.

Silver Üksilm, kaelkoogud õlal, rügas kaevu ning majavahet. Ta näis tapetud kui kaevandushobune, kuid kõndis kikiarvul. Sest papagoi Plint oli saanud Marianne käest harjavarrega. Suksu Miku-Paka jalaga. Meremehekest oli lausa lennanud üle läve, Kadriann ja Põnniine hiilinud Marianne silme alt minema; nad madistasid kõige kaugemas aiasopis, kus mängisid vihmausse. Aga kratt Tõnu magas kaugel maja taga kadakates oma päevast kratimagamist. Ta näis kangesti sorgus ning kurvameelne nagu spetsialist kunagi, keda ei lasta oma erialal töötada. Nimelt oli isand Valgevats talle kõvasti peale käratanud. Kolmandaks kukelauluks oli kratt jõudnud küll kõik neli-kümmend üheksa pange liimukaid kadakate alla maasse mätta, kuid teenitud tänusõnu sellele ei järgnenud, järgnes hoopis

peremehe uus käsk: jääda kadakatesse ja valvata, et kallist varandusest poolt poegagi kaduma ei läheks. Seista kuni korralduseni, ja — punkt!

«Mariann!» ütles Silver Ükssilm ja pani panged põrandale. «Mariann!»

Mariann vaikis.

Silver Ükssilm tõstis kaelkoogud õlale ja marssis kaevule tagasi.

«Mariann,» ütles Silver Ükssilm uuesti. «Mariann, ma ei ole galeeriori!»

Mariann vaikis.

«Mariann, ära unusta, et ma olen Silver Ükssilm, hirmus mereröövel!»

Mariann ei kostnud musta ega valget. Ent ta silmad löid ikka alles välku.

«Kirevase pihta!» ütles Silver Ükssilm. «Kirevase pihta!» Ja kahmas uuesti kaelkoogud.

«Tõsta asjad sisse!» ütles viimaks Mariann. — Tavalises korras tõusti Kirdetalus sel ajal lõunalauast. Aga kui siis asjad sellele järjele jõudsid, et ka sel päeval viimaks ikka lauda istuti, istus hirmus mereröövel demonstratiivselt oma meremehekestile.

«Kirevase pihta!» urises ta siin endale habemesse ja pistis suitsu tolmana. «Kirevase pihta! Ei palakest enne, kui... Ei palakest enne! — Flint, kirevase pihta! Flint, vana Flint, mu ustav papagoi, kus sa oled?»

«Prr-rgut!» kraaksatas papagoi hirmsasti solvunult. «Pr-rgut!» Valju robinaga pugest ta välja leivaahjust ja laskus Silver Ükssilma õlale. «Pr-r-rgut, Sil-lver-r, pr-r-rgut!»

«Sulatõsi, vana Flint!» urises Silver Ükssilm mitte vähem solvunult ja silistas hellitlevalt papagoi tuharäämas sulekuube. «Elu Kirdetalus läheb hullemaks kui Mürmagoonia soolakaevandustes, kirevase pihta! Ainult üksainus asi võib meid selle ülekohtuse Kirdetaluga veel lepitada, vana Flint, üksainus asi maailmas. — Sa mõistad, mis ma mõtlen, Flint?»

«Kr-rat ja pr-rgu — r-r-rummi!» kraaksatas papagoi.

«Täpipealt — pudel Puertoriiko rummi on see ainus, mis meid veel lepitada võib, Flint, kirevase pihta!» kinnitas hirmus mereröövel otsustanult. «Otsekohe ja ühtainsat hetke viivitamata lähme kaevame oma rummi maa seest välja!» Ta tõusis ning avas meremehekesti kaane. «Kaevame välja oma rummi, vana Flint, olgu see kaart nii suur ristsõnamõistatus kui ta ka...!»

Silver Ükssilm oleks kui keelde hammustanud. Kookus üle kasti, laegas peos, ei saanud ta sõna suust. Papagoi Flint tema õlal küünitas kaela pikale. Mõlemad otsekui tardusid sellesse draamatilisse poosi ja vahtisid üksisilmi laegast Silver Ükssilma

peos. Seejärel pöörasid mõlemad aeglaselt pead ja tunnistasid leineteist häämmastunud silmil.

Laegas oli tühi.

Tühi!

«Mmm...» mörises mereröövel.

Papagoi pistis vanduma kui voorimees.

«Mmm...» mörises mereröövel ja puistas meremehekesti põhjalikult läbi. Kõik oli siin alles, kõik peale selle ainsa ning kõige tähtsama — kaardi.

«Mmm...» mörises hirmus mereröövel hirmsa häälega ja vajus meremehekesti kaanele uuesti istuma. Ta mähkis end nii paksu suitsupilve sisse, et papagoi ta õlal hääle kähisema läkas-tas.

«Vana Flint, jätta oma läkastamine ja kuula mind!» kostis Silver Ükssilm tumedalt. «Ma olen mõelnud ja mulle on kõik selge. Kirevase pihta, Flint — otsekui viimased lollikesed laskime end paljaks teha, kuigi see kõik paistis juba algusest peale läbi inkognito, mööbli tõstmine, kratiga mehkeldamine, ja lõpuks too tobe jant nonde liimukatega. Selle kõige omavahe-line seos on mulle nüüd niisama selge nagu varese jälg herne-peenra peal! Too valge vatsaga sulgi tuli siia nimme peidetud varanduse järele. Tal oli kaardi leidmisega nii kibe rutt taga, et vaevalt üle läve astunud, nuuskis ta kogu majapoolle üksipulgi läbi. Kaarti ta ei leidnud. Siis võttis see sell varanduse omal käel üles nuhkida. Miks muidu kadus ta majast iga jumala päev juba varahommikul koos oma veidra peniga minema, ja milleks muuks ta oma peni siia kaasa vedaski?! Noh, arusaadavalt leidis ta varandust kaardita niisama palju kui kirpu villa-vakast ja ta mõtles välja krati. Jaa, Flint, siis mõtles ta välja krati ning keeras kogu maja pea peale nonde neetud vihmaussidega! «Tuhat põrgut!» möirgas ta, Flint, «tuhat põrgut!»... mm...» Silver Ükssilm takerdus. «Tuhat põrgut, tuhat põrgut, jaa, täpipealt ning sõnaselgelt: tuhat põrgut!... Mmm...» Hirmus mereröövel süütas vana otsast uue suitsu ja vajus sügavasti mõttesse.

«Mmm — kirevase pihta!» mõmises ta. «See ei ole ometi võimalik, mitte mingil juhul võimalik... Ei, vana Flint, — see ei ole võimalik! Ta on sulgi, kõige tavalisem sulgi! «Tuhat põrgut!» möirgas see sulgi, Flint, ja tuiskas tube mööda ringi, ma usun, Flint, sa panid seda tähele? — Vaat ja siis näppaski ta kaardi! Just selleks kogu seda janti vaja oligi, see on selge nagu aamen kirikus. Aga seejärel pani see sulgi püksid jalga, Flint, ja kadus koos oma peniga. Pane tähele, Flint, mis ma sulle ütlen: kui ma tahaksin kuuri ukse kõrvalt praegu võtta labidat, siis ei leiaks ma seda sealt mitte. Mingil juhul ei leiaks ma kuuri ukse kõrvalt praegu labidat, vana Flint, ja sa võid selles silmapilk oma silmaga veenduda!»

Ta tõusis robinal ning, papagoi õlal, tõttas tulistjalu välja.

«Haa — kas ma ei öelnud, vana Plint, kas ma ei öelnud?!» hõiskas ta võidukalt. «See sul, röövinud kaardi, haaras otsekohe labida ja...!» Silver Ükssilma nägu venis hullusti pikale. Ta oli avanud kuuriukse. Esimene, mis talle siin silma hakkas, oli... labidas!

«Mmm...» mõrises mereröövel. «Mmmm...» Ent siis kirgastas ta ilmet uus äratundmine.

«Plint, kirevase pihta, see sell on hoopis osavam, kui me oletasime!» teadustas ta. «Pane tähele, mis ma sulle ütlen: ta ei jätnud nii olulist asja nagu labidas juhuse hooleks. Oh ei! Ta tuli siia oma labidaga, aga et mitte kahtlustusi äratada, peitis selle juba randumisel, nagu peitis oma nimekaardigi!»

Hirmus mereröövel mõtles öeldu veel kord läbi ja noogutas papagoile kinnitavalt pead. Too näis pisut igavlevat; igatahes kraaksatas ta vaid korra ja asus oma tualeti kallale.

«Mmm...» mõmises Silver Ükssilm puudutatult. «Mulle näib, nagu oleksin ma mõne juuresviibija intelligentsi kergelt üle hinnanud... Aga olgu, vana Plint, igal juhul me oleme õigetel jälgedel. Sa hakkad mul veel üllatusest luksuma, pane tähele!» Hirmus mereröövel heitis pea kuklasse ja astus Kirde-talu õueväravast välja.

Päev oli Felslandi kohta ebatavaline — päikeseline ning tuuletu. Põlised männid higistasid vaiku, kadakad lõhnasid kirbelt, metsatukkade vahelt vilkus ultramariinsinine meri. Silver Ükssilm ümises laulu, aga papagoi Plint jättis tualeti. Ta krapsas mereröövli õlalt kübaraservale, saputas enda kohevile ja lehvis seal kui uhke mürkroheline suletutt.

«Kirevase pihta, vana Plint!» hõiskas Silver Ükssilm. «Tõtt öelda on meil järjekordselt hullupööra vedanud! See sindrima kaart, õigupoolest mõned märgid sellel kaardil, Plint, nagu ma juba ütlesin... Igatahes on too sul varanduse täpse peidupaiga nüüd ilusasti välja nuuskinud ja kaevab palehigis. Selle palavaga, vana Plint, ho-hoo!... Jõudu tööle! — hüüame talle, vana Plint, — jõudu tööle, mu isand! — hüüame talle. Ja hüüame: olge kena ning ulatage meile too pudel Puertoriikorummi sellest ilusast sügavast august, mis te olete siia kaevanud, hoo-hoo-hoo!...» Hirmus mereröövel naeris müriinal ja naeris papagoi Plint.

Kõige suurepärasemas meeleolus jõudsid mõlemad «Marta» tõrvmusta vraki juurde. Siin muutus Silver Ükssilm pisut nõutuks. Ta kratsis end kübara alt, käis paar ringi ümber aluse ja kratsis end uuesti. Seejärel ronis ähkides ning mõmisedes üles laeva põhjale ja kratsis veel kolmandatki korda kukla tagant nõu. Lõpuks laskus ta aluse põhjale kõhuli ja sihtis silmaga piki kiilu.

Papagoi pistis kiruma ja turnis hirmsa mereröövli kiiva vajunud kübaral.

«Koosi, vaata koosi!» ähkis Silver Ükssilm. «Vaata koosi! See suur määnd seal tihnikuserval jääb igal juhul koosile. Nõndaks!» Ta tõusis neljakäpakile ja libistas end mööda laeva küljekumerrust alla. «Nõndaks, vana Plint! Aga nüüd...!» Hirmus mereröövel tõstis näpu hoiatavalt huultele ja hakkas astuma kiki-varvul. Papagoi Plint ta kübaral pööritas silmi, vajus pisitasa kõhmu ja puged hiljakesi Silver Ükssilma püksitaskusse.

Kahtlemata oli see papagoi Plindi poolt ülimalt ettenägelik tegu. Suure männi taga algas tihnik. Silver Ükssilm hingas sügavasti sisse, ja surunud lõua vastu rinda, murdis enda rägusse. Juba paari sammu järel peksid oksad tal kübara peast.

«Pat!» sosistas hirmus mereröövel ja tõstis näpu huultele. «Pat! Kikivarvul!» Enesepõlglikult murdis ta endale tihnikus teed, tehes seda nõnda kuulmatult ning vaikselt, et asjassepühendamatu lähedalolija oleks võinud kergesti arvata, nagu elutsenuks Felslandil ja nimelt selles tihnikus jõehobud või elevandid või ka mõlemad koos.

Igatahes oli Silver Ükssilm otsustanud võetud koosist mitte sammugi kõrvale astuda. Paraku ei olnud puud-põõsad oma kasvukohta valides hirmsa mereröövli kursiga vähematki arvestanud. Silver Ükssilm ragistas rägastikus, olles juba ammu loobunud kikivarvul käimisest. Puude ning põõsaste ümber tiirutamisest käis ta pea ringi, ent tihniku lõppu ei paistnud veel kuskiltki.

«Mmm...» mõmises mereröövel ja rehitses oksapuru habemest. «Võib juhtuda, et ma olen koosist pisut kõrvale kaldunud. Õigupoolest valisin ma pisut vale orientiiri: suure männi asemel oleks mul parem maksnud päikeseseisu vaadata!» Ta tõstis pilgu üles ja samas veendus, et ka tollest orientiirist ei oleks talle palju rohkem abi olnud: pea kohal sinetas ainult lapike taevast, aga ümberringi pörkus pilk läbipaistmatusse oksarägusse.

«Kirevase pihta!» pomises Silver Ükssilm. «Kirevase pihta, Plint, ma kohe kangesti kardan, kas me sinuga, vana, ei purjeta äkki võõrasse sadamasse?!» Ta sirutas sõrmed kübara alla kuklapealset kratsima. Plint pistis pea püksitaskust välja, kraaksatas ja puged taskupõhja tagasi. — Silver Ükssilma sääri vemmeldanud oksad ei olnud ka pagagoiga ülearu hellasti ümber käinud.

«Ma ütlen, et Mürmagoonia meredel ulatus silmapiir pisut kaugemale!» öhkas hirmus mereröövel ja kiskus kübara silmle. Vaprasti rühkis ta edasi.

Tihnik muutus hõredamaks ja ühtäkki leidis hirmus mereröövel end kõrge ning kauni kasemetsa alt. Säärase olemasolust ei olnud tal siiani aimugi.

«Plint, vana Plint!» hõiskas Silver Ükssilm. «See on ju... See on ju...!» Ta ei leidnud küllalt vaimustavaid sõnu. Aga siis jäi ta mõttesse ja pomises:

«Jah, aga see ei pruugi olla teps mitte see, mida me praegu otsime!»

Papagoi Plint lehvis jälle Silver Ükssilma röövlikübaral. Tõtt-öelda suhtus ta kaunistest osavõtmatult nii kaasikusse kui ka vaimustavalt majesteetlikku kadastikku, millest hirmus mereröövel nüüd kõhkleva sammul läbi kõmpis. Nad jõudsid kõrgete, kõige eriskummalisema kujuga mändide alla ja siit läikis neile tüvede vahelt vastu meri.

«Mmm... Igatahes on seal meri!» mõmises hirmus mereröövel. «Kui meie koosi järgi võtta, siis kangesti vale koha peal!»

Ta vaikis pikka aega.

«Kr-rat!» kraaksatas äkki papagoi. «Kr-rat ja pr-rgu!»

«Aga kas ma ei öelnud, Plint,» Silver Ükssilma häälest kostis solvunud alatoon, «kas ma ei öelnud: see varandus on meil pisut peidetud ja me peame seda natukene otsima. Võib-olla koguni päris palju otsima... Ma arvan, et ma ütlesin seda kellelegi selge sõnaga!»

«R-r-rummi! R-r-rummi!» kähises papagoi ja lõi lausata tantsu Silver Ükssilma röövlikübaral. «Puer-rto-r-r-riiko, pr-rgut!» Ta kargas, kuklasuled turris, mereröövli käsivarrele. «Pr-rgut, Sil-lver-r, pr-rgut!» kähises ta kirjeldamatus erutuses ja oli sööstmas puude vahele.

Nüüd märkas neid ka hirmus mereröövel — isand Valgevatsa ja tema Kutsut. Isand istus laial rändrahnul ja ajas endale särki selga, Kutsu aga põõnas samal rahnul ta selja taga nagu mauk.

«Aaaah!» Silver Ükssilm ahmis õhku ja laskus käpakile. Ta varjas end tüve taha. «Kirevase pihta — see sul on meil peos!»

Isand Valgevats oli end mundrisse pannud. Ta tõusis ja ringutas laisalt. Seejärel toetas käed seljale ja libistas uuriva pilgu üle silmapiiri, unustamata selja tahagi vaatamast. Siis kummardus kähku rahnu taha.

Hirmsal mereröövlil oli silm pealuust välja kargamas.

Isand Valgevats kohmitses rahnu taga, aga Silver Ükssilm roomas neljakäpakil puu tagant puu taha.

«Mitte üks piuks, vana Plint, mitte üks piuks, ütlen ma sulle!» sosistas ta papagoile ärevalt kõrva. «Mitte üks piuks, kirevase pihta!...»

Isand Valgevats tõusis. Uuesti vaatas ta hoolikalt ümber ringi, jäi ilmselt nähtuga rahule ja ropsis käed püksitagumiku külge puhtaks. Siis võttis ta rahnu najalt spinningu.

«Ramapura!» hüüdis ta. «Ramapura!»

Silver Ükssilma suureks hämmastuseks tõstis Kutsu pea,

tõusis, ringutas mõlemad käpapaarid läbi ja kergitas hanna lipuna püsti. Pööranud koonu peremehe poole, tardus ta nagu skulptuur.

Papagoi Plint sisises ja ta sulekuub tõusis viimse suleni turri. Silver Ükssilm kahmas peast kübara ja heitis linnule peale.

«Läki, Ramapura!» ütles isand Valgevats ja sakutas looma kõrvast. «On aeg!»

Loomake lükkas koonuga üle isanda käe ja kargas rahnu pealt maha. Saba liikumatult püsti, joondus ta oma peremehe vasaku jala kõrvale. Hirmus mereröövel vaatas neile ammuli sui järele.

«Ramapura?!» pomises ta endale habemesse. «Ramapura?! — Taga targemaks!»

«R-r-ramapur-r-ra! R-r-ramapur-r-ra. Pr-rgut, R-r-ramapurra!» märatses röövlikaabu all surmani solvunud papagoi. Silver Ükssilm laskis vihase linnu vabadusse ja sööstis kivi juurde.

«Ta peitis selle siia, Plint, kirevase pihta, siia ta selle peitis!» kuulutas hirmus mereröövel õhinal. Ta puistas rahnu kõrvale laotud kivihauniku laiali ja hakkas kaapima kohevas liivas. Mõned korrad kamaluga tõmmanud, sattus ta plastikaati mässitud pakile.

«Mmm...» mõrises hirmus mereröövel ja ta näole sigines maailma õndsalikem ilme. Ta pigistas koguni silma kinni. «Mmm... Ta on meil käes, Plint, vana, ta on meil käes — terve puntsu kõige ehtsamat Puertoriiko rummi! Ho-hoo-hoo-hoo-hoo!...»

Nad mõlemad naersid kõige hirmsamat mereröövlite naeru. Nad lausa luksused naerust. Ja selle naeru ning luksumise sekka juubeldas Silver Ükssilm:

«Seda nägu, ho-ho-hoo... seda nägu, Plint, mis see sul on hoo-hoo-hoo-hoo... mis see sul on teeb ho-ho-hoo-hoo-hoo... ma annaksin ei tea mis, et näha seda nägu, Plint, ho-ho-hoo-hoo-hoo!...»

Hellelalt kui ema imiku tõstis hirmus mereröövel paki liiva seest välja ja asus hardunult seda lahti harutama.

Võimaluse eest näha maailma kõige pikemaks veninud nägu ei oleks hirmsal mereröövlil vaja olnud anda mitte kui midagi. Vähemalt veerand tundi oleks ta seesugust nägu ilma ühegi maksuta imetleda võinud, olnuks tal vaid peegel käepärast. Best pakist, mille ta nii hardunult lahti harutas, ei leidnud ta vähem ega rohkem kui... kui poolteist korralikult pestud ning roogitud... haugipurakat.

Hirmus mereröövel tõmbas tervelt neli suitsu järjest. Kui ta sõrmed viienda järele särgi rinnatasku pistis, sattus ta pilk ühele kivi kõrval lebavale asjale. Asjatundmatu kõrvaltvaataja

oleks leidu kõige tavalisemaks pakk-kasti lauaks pidanud, mille meri randa heitnud. Aga ainult asjatundmatu kõrvaltvaataja, mitte hirmus mereröövel Silver Ükssilm. Sest õhukesele pöökpuust lauakesele oli suurte ning kaunikujuliste tähtedega sisse põletatud tekst:

WILHELM KROGMANN
Hamburg Holstein Hannover Berlin Bremen

Silver Ükssilm tunnistas lauakest üksisilmi. Ta ilme reetis pingsat mõttetööd.

«Mul on äzitlemisel pruugiks ulatada oma **vhiziitkhaart**...» meenutas ta pominal. «Aga sellise khoormatuse juures... inkognito. Inkognito... Mmm...»

«Aga kõik ju klapib, vana Plint!» Silver Ükssilm kargas teokalt püsti. «Kõik klapib hirm-sas-tii!»

Võidukalt peitis ta lauakese põue.

Üheteistkümnnes peatükk

Kratt Tõnu silmis süttib sünge tuluke. Suksu Miku-Paka lööb tagant üles. Proovitakse käivitada nõiavankrit. Kadriane nõutatud kaitsevahend päästab Miku-Paka elu. Kratt Tõnu soetab endale kiila ja ajab nina püsti. «Minul on au teatada...» Ise õppinud jõuvankrijuht ajab ära Kirdetalu luua.

Kolm ööd, kolm imeilusat Felslandi kuupaisteööd oli kratt Tõnu kadakatealust peitevara valvanud. Ta pidas oma uut ametit äärmiselt kõrge vastutustundega: vaevalt oli kuuserv taevapiiri puudutanud, kui kratt juba asus oma liimukatelaos inventuuri tegema. Pangemõotu ei usaldanud kokkuhoidliku meelelaadiga laomees hoopiski; ta eelistas liimukad ükshaaval üle lugeda. Kogu öö koukis ta kadakajuurte vahel ja luges vingerdisi pominal kokku; nelikümmend üheksa pangetäit peitevara ei püsinud poolt sekunditki paigal, kratt läks loeteluga alla ilma segi ja pidi ikka ning jälle alustama otsast. Hommikuks oli ta nii ära vaevatud, et vajus lausa jalapealt rampraskesse unne, aga ta kraasvillaalune arvutuskeskus auras ohtrast vaevahigist veel keskpäevalgi.

Neljandal ööl võpatas kratt seatud tunnil otsekohe ärkvele, kuid laskis juba varsti kõrvad lingu ja vajus mingisse kummalisse äraolekusse. Osavõtmatul pilgul põrnitses ta oma ülessongiud jalgealust ning igasse ilmakaarde laiali vingerdavaid liimukaid. Võis äärepealt arvata, et eluhing on vaese loomakese hoopiski maha jätnud. Ent siis äkki hakkas ta poolik hobusesaba närviliselt vonklema ja krati kivisilmis süttis sünge tuluke.

«Väävlivingu nimel!» kähises kratt öökulli õudse häälega.

«Haugivere nimel!» kähises kratt ja krigistas kohutavalt hambaid.

«Kolme kuke nimel!» kraaksatas kratt ja pööras oma kalgid kivisilmad otsekui palvuses kuud vahtima.

Lõug viltu, vahtis kratt kuud. Siis kergitas kõrvad kikki ja pööras kogu oma laomajandusele otsustanult selja. Hiirvaikselt hakkas ta Kirdetalu poole hiilima.

Kirdetalu magas. Ainuüksi suksu Miku-Paka oli virge; ta puristas lustakalt ja kaapis ukse kõrval keskendunult maad. Kratt Tõnu küünitas oma puise kaela maja nurga tagant välja ja uudistas teist valvsa pilguga.

«Miku!» kähistas ta. «Miku!»

Miku-Paka võpatas ja tõstis pisut kohkunult pea. — Ta ei osanud kujutledagi, et kratt Tõnu võiks rääkida sosinal.

«Tere, Miku!» kähistas kratt. «Ma tundsin juba kolmekümne kolme luuavarre pikkuse pealt, kuidas su hing igavuses otse hallitab.» Ta kõhistas naerda. «Nüüd hüppa süda sees, sind supist välja kisub seltsimees!»

Miku-Paka jättis vastumeelselt kaapimise, kuid ei lausunud ikka veel poolt sõnagi.

«Väävlivingu nimel!» nurises kratt. «Kas sul on kuldraha suus?! — Siruta nüüd kähku koivad kõhu alt välja, meil on otse põrgupikk sõit ees!»

Alles nüüd tegi Miku-Paka suu lahti.

«Ma ei sõida!» kuulutas ta ja vahtis kõrvale. «Mul on... on... mul on kabjad kulunud.»

«Huu!» hüüatas kratt. «Huu-hu! Seda sa, loll, aina kaabid maad. No näita siia!» Kratt kargas suksule ligi, ja enne kui Miku-Paka asjalugu õieti taipaski, oli too juba kõik ta viis talla-alust üle takseerinud.

«Jutt või nutt — nood käivad küll!» andis ta asjaloole hinnangu. «Laseme lennata!» Ja ronis suksule sadulasse.

Miku-Paka ajas kabjad vastu.

«Nöö!» hüüdis kratt.

Miku-Paka tõrkus veel energilisemalt. Ta seisis kui saepukk.

«Sa väävliving ja kolm kukke!» hüüdis kratt. «Nöö!» Ja surus kannad suksule kõhukoopasse.

Suksu Miku-Paka lõi tagant üles. Ta hõõritas nii hoogsalt tagumikku, et oli ka ise lausa lendu tõusmas, aga kratt Tõnu oleks otsekui raketimootori hanna alla saanud. Veel äkilisem oli maandumine — krati kaunid ehted kilisesid-kõlisesid tagant-järele terve minuti, aga ta sabajuurikas oli tunginud neli ja pool tolli maa sisse.

«Huu!» hüüdis kratt ja võbises kui palavikus. «Huu!» Ja siis ei öelnud ta tükk aega midagi. Ta uuris järele, kas tal kõik, mis külge pandud, veel ikka küljes on. Saanud sellega valmis, ohkas

ta kergendatult, kuid tõmbas veel hea jupp aega hinge, enne kui sabajuurika maa seest välja kangutas.

«Miku!» kähistas ta hauatagusel häälel. «Miku! Sa ei ole hobune. — Sebra oled sa, Miku, sebra, aga mitte hobune!»

Miku-Paka lingutas kõrvu ja ainult nohises.

«Miku-Paka, ma ei oleks seda sinust uskunud!» ohkas kratt.

Ta näis millegi üle sügavasti järele mõtlevat. «Ei oska ära arvata, missugune kurat on sulle nende kolme päevaga naha vahele pugenud?! — Nüüd ära kurda, kullake!» Seadsal sammul astus kratt pinumaale. Ta naasis sealt tubli tümikaga.

Paraku oli Miku-Paka pöörasem kui Tõnu iganes arvanud. Ta tunnistas tulijat linguskõrvu ja pööras tagumised kabjad talle uuesti vastu. See kahandas krati kuraasi tublisti.

«Ära peruta, Miku,» otsustas Tõnu veel kord heaga proovida ja viskas tümika käest. «Sellest pole pari. Kas sa ei mäleta enam, kuidas sa ise kinnitasid: meie mõlemad oleme ühtviisi puust, oleme verevennad ja saatusekaaslased... Sa tuleta meelde, Miku! Ja ära unusta, mis ütles peremees: tahab Tõnu ratsutada, istub Miku selga. — Just nõndaviisi nüüd täpipealt sünnib!»

Kratt lähenes suksule küljelt, kuid too pööras lähenejale uuesti tagumiku.

«Sinu peremees pole minu peremees!» pruuskas ta mornilt. «Ja hoopis ontlikum oleks sul seda meelde tuletada, et sind tehti minule seltsiks, aga mitte vastupidi. Ma olen su seltsist nüüd tüdinenud ja soovin üksi olla. — Ära tule lähemale, ma virutan, kui tuled!»

Veel kordagi polnud Tõnu külm haugisüda vappuma löönud, ent nüüd vapustasid suksu sõnad kratti hingepõhjani. Ta puine selgroog vajus looka ning kõrvad lonti. Nii seisis ta tükk aega purutummana.

«Miku!» kähistas ta viimaks etteheitvalt. «Miku, sul pole üdant rinnus! Huu, kui sa sellelegi mõtleks, et mina, kõrgema klassi spetsialist, ei ole täit öödki saanud töötada oma erialal, ja tagatipuks alandati mind veel õuepeni seisusse. Aga kui lõpuni mõelda, siis kas just sina, Miku, ei õhutanud mind toda tobedat liimukaprügi pangede kaupa kokku kandma?!»

«Mitte mina — ahnus ajas sind tagant!» kostis Miku-Paka tumedalt.

«Puupea!» kostis kratt solvunult vastu. «Just noitamine ongi mu ainus kutsumus ning eriala, võiksid niigi palju maailmast teada!»

Kuid kratt Tõnu poleks olnud tema ise, kui ta pikalt norutama oleks jäänud. Ta selgroog tõmbus tasapisi uuesti sirgu ning silmad hakkasid kilama. Muidugi oli ta luuda trepi kõrval juba varem märganud, kuid nüüd astus ta sellele teokalt ligi.

«Ah, kus on armas asjake!» kiitis ta. «Igatahes hoopiski,

kindlam sõiduriist kui mõni ennast täis puuhobune.» Ta takseeris luuda igast küljest. «Kui keegi mulle ainult kas või poole sõnaga kõrva sosistaks, kuidas teda käivitada tuleks!»

«Karga sadulasse ja karju «nõõ!» torkas solvunud Miku-Paka.

«Tobu!» nähvas kratt, kuid veidi järele mõelnud, roniski kaksiratsa luua selga. Tulise innuga asus ta siin asja kallale. Ta kallutas luuavart küll üles, küll alla, küll vasakule, küll paremale, joonistas varre otsaga õhku küll ringe, küll kolmnurki ja kaheksaid, küll tõstis koonu kuu poole ja küll seisis kuu poole sabaga, kuid põrandasulane ei avaldanud ainsat iseliikumise tundemärki. Seejärel kooserdas kratt, luud harude vahel lohisemisi järel, risti-põiki üle õue, pistis koguni kappama, ja maja nurga taga, Miku-Paka pilklikuvõitu pilgu eest varjul, hüüdis luuale tõepoolest «nõõ!», kuid põrgureaktiiv ja kogu raketiasjanduse muidu nii töökindel esiisa ei käivitunud mitte. Sellega aga oli krati kogu tarkus ammendatud, ja kui ta majanurga tagant uuesti Miku-Paka vaateväljale tüüris, tunnistasid kõik märgid Tõnu äärmise erutatuse seisundit: ta saba jonkles näryiliselt, ta porgandpunases parukas seisis iga karv eraldi püsti, ta ninaots hõõgus väävelkollaselt ning vöbis ja ta silmarattad pöörlesid kui kaks väikest vurrikest. Selg katkemiseni kookus, kappas ta lõõtsutades üle õue, luud lohinä järel.

Suksu Miku-Paka moka kerkis kõrgele hammaste kohale ja ta kivisilmadest nõrgusid naerupisarad.

«Liiguta kõrvu ka!» hirnus ta. «Liiguta kõrvu ka, küll siis hakkad lendama!»

«Väävlivingu nimel...!» kraaksatas kratt ja... pillas luuavarre käest. Ta seisis juhmilt ja põrnitses nõiavankrit uskumatu pilguga. Siis kahmas luuavarre uuesti pihku.

«Väävlivingu nimel!...» müristas ta. — Luuavars krati harude vahel võpatas uuesti.

«Haugivere nimel!...» Luuavars lõi tagasihoitud pinges vöbisema.

«Huu-huu-huu!» juubeldas kratt. «Kolme kuke nimel!»

Sellest hetkest jäi suksu Miku-Paka Kadrianele igaveseks tänuvõlglasteks. Just Kadriane nõutatud kaitsevahend päästis ta. Heledas kuuvalguses lõi punane refleksklaas hoiatavalt sirama ja kratt Tõnul õnnestus luuavart veel viimasel hetkel veidi kõrvale kallutada. Ta vihises Miku-Pakast nii jõhvipealt mööda, et luuaraod sellel pool külge pindmisest koorekihist puhtaks pühkisid, ja vihises raginal haopinusse.

Haopinust pugus kratt välja pooleldi kiilaspäisena, kuid loomupärane südidus ei jätnud teda ka selle kaotuse juures maha.

«Kooliraha tuleb maksta, teisiti välja ei vea,» kinnitas ta

Miku-Pakale. «Kui ei maksa rahaga — maksad nahaga!» Ta viskus lõua viltu ja kaapas paljakut pealael. «Kurta pole midagi, kõrvatagused on alles karvased!» Ning lisas koguni teatud uhkusevarjundiga hääles:

«Huu — aga kiila peetakse intelligentsuse tunnuseks! Ja kas polegi mul loomulikku intelligentsi päris mitme krati jagu — iseõppimise teel üheainsa kursusega kõrgema liigi juuvankrijuhi paberid taskusse! Eks tehku mõni kodukootud paka-maka seda järele!» Ta riivas Miku-Pakat üsna ülaltalla pilguga ja viskas oma rangis jala võidukalt üle luuavarre.

«Haugivere nimel!» müristas ta ja luuavars ta käte vahel lõi sedamaid kuulekalt võppuma.

«Ei — stopp!» ütles kratt. «Intelligentsus kohustab!» Ta ronis luua seljast maha ja astus maja nurga taha.

Isand Valgevatsa mõlemad aknapooled olid avali. Kratt pistis oma kiiskava ninaotsa kordinate vahele ja kribis siis hämmastava kergusega aknalauale.

Lavatsil magas peremees. Kratt seisis liikumatult ta jalutis ja tasapisi vajus tal saba sorgu, aga ta kõõrdi vahtivais kivisilmades loitis kummaline tuluke. Ta pilgus oli küllajagu trotsi, ent selles oli ka mingit koeralikku andumust ja hetkeks välgatas seal lausa inimlikku soojust. Ent samas kergitas kratt uuesti saba selga ja astus lavatsi juurest eemale.

Kuulmatuil sammel kõndis ta kambris ringi, kuni jäi seinavaiba ette seisma. See näis ta kavatsustele igati sobivat. Ja siis ilmusid ta peapaljakule tihedad higipisarad ning ta parema käe nimetissõrm hakkas vaevaliselt vaipa mööda kribima. Sellest kribimisest lõi vaibal sirama väävelkollaste tähtedega kirjatöö. Tõsi, ortograafilisest vaatevinklist oli see kirjatükk pisut eriskummaline, kuid loomuliku intelligentsi avaldusena vahest mitte palju kummalisem kui mõne kolmandas-neljandas klassis mitu aastat ühtejargi haritud koolipoisi poolt paberile kriiteldatud eneseavaldus. Kiri kuulutas:

beremes

Minul on teatata

sina olet Mint tüsanud algusest beale sina tegit Minu mite luavarest mis rigub Grati Seatust ja guge vert sina ka ei täinut anta mis ga rigub Seatust ja banit Mint migule seltsigs mis bole Grati tö ja mile jaogs on seltsitamit või majasõbrat ja sis vel banit Mint limugait valvama mis on goera aga mite Grati tö ja mis Minu au gõige valusamini rivas ni et Mina ei sa enam Lebingut bitata ja ütlen lahti

sinu viltulasgmiset Minu tegemise jures tevat Minu satuse raagemags gui Mina ära teninut olen migu ei holi sinu sõnast mitagi ja ajas gabjat vastu ni et Mina jäin jalamehegs ja pitin kirtetalu lua ära ajama aga Mina ei heita melt ja gatsun vaba-

gutselisena ots otsaga välja tula aga gui sina vahebeal melt
mutat ja garanterit Minule erilase töö sis hää Märgusõna ja
Mina tulen otsegohe sest mõningatest butustest holimata sina
meltit Minule ja Mina tahan sint Rigags teha
austusega mite enam sinu

Grat Tõnu»

Vabakutseline noitaja luges oma läkituse hoolikalt läbi ja
ta ninaots üha kerkis. Ta iseteadvus kasvas nii mõõtmatult, et
allapoole nina ei vaevunud kratt enam üldse pilku heitma.
Isegi luua selga ronis ta juba ainult käsikaudu.

«Väävlivingu nimel, haugivere nimel!...»

Nõiavanker vabises õunapuiste rangjalgade vahel. Iseõppi-
nud kõrgema klassi juht nautis hetke suurust. Suksu poole
pilkugi heitmata tegi ta ärasõidueelse avalduse.

«Miku-Paka, sebrake,» lausus ta raugelt, «meie teed lähe-
vad lahku. Küllap kahetsed surmatunnini, et põnnama löid,
aga minul, kui süda puhtaks öelda, on selle üle isegi hea meel.
Tõde on kibe, kuid varem-hiljem oleksin ma nagunii intelli-
gentsemat seltskonda vajanud. Jää siis terveks ja kaabi maad
— igal linnul oma lend, igal lennul oma lagi!»

Suksu Miku-Paka moka vajus aina allapoole, aga kratt
Tõnu tõstis nina kuud sihtima.

«Kolme kuke nimel!» kraaksatas ta ja luud sööstis vihinal
paigast. Mõnda aega näis, nagu hõljuks kuu palge ees suur
pika sabaga sääsk, siis juba tilluke kihulane, ja siis juba kaha-
nes-kustus olematuks seegi.

Kaheteistkümnes peatükk

Papagoi Plint soovitas hirmsale mereröövlile kompressi.
Sike ja Vike kutsuvad Silver Ükssilma külla, kuid hirmus
mereröövel loobub. Põnnine langeb näost ära. Mõni sõna
Mürmagoonia kassidest. Silver Ükssilm leiab mastipuu, aga
isand Valgevats mõistab asju valesti. Ramapura paljastab oma
inkognito. «Seal, ma olen kuulnud, elab Linnumees!» Sike ja
Vike kvalifitseeruvad ümber. Hirmus mereröövel on õnne tipul,
et kohe kuristikku langeda.

Hirmus mereröövel istus peegli ees. Ta ilme oli murelik
ning tusane.

Nii üheks kui teiseks jagus põhjust ka küllalt. Ta mustast
sidemest vabastatud silm oli hullusti tursunud ning punetas
kurjalt. Odraiva silmalaus oli paisunud tubli läätsetera suu-
ruseks.

Silver Ükssilm vahtis peeglisse ja kirtsutas murelikult
nägu.

«Mmm...» mõrises ta. «Kui see asi lähemal ajal ei parane,
siis varsti ei ole ma mitte Silver Ükssilm, vaid Silver Ühegi-
silmat!»

Ta vahtis peeglisse.

Papagoi Plint turnis kardinapuul. Ta oli väljas midagi mär-
ganud, mis teda sulgi turritama oli sundinud. Ta oli end kogu-
ni pea alaspidi pööranud, vahtis aknast välja ja kraaksatas
kurjalt. — Üle õue, spinning kaenlas, astus isand Valgevats,
ja nagu ikka, Kutsu ehk Ramapura, saba püsti, kannul.

«Pr-rgut, pr-rgut, R-r-ramapur-r-ra!» krigises papagoi riia-
kalt ja lendas Silver Ükssilma õlale. Ta oli ärritatud ning
vihane.

«Silver Ühegisilmata, vana Plint, on Silver Ükssilm varsti, täpipealt!» ohkas hirmus mereröövel.

«Kompr-r-ress, Sil-lver-r, kompr-r-ress!» ragistas papagoi erutatult ja kiikas aknasse.

«Kassile hanna alla su kompress!» porises hirmus mereröövel. «Kui palju on Mariann kummelit leotanud — kasu kasinast kasinamalt!»

«Kass-ss! Kass-ss, Sil-lver-r! Kass-ss!» Papagoi oli hirmu-
sasti ärevil. «Kompr-r-ress, kompr-r-ress, kass-ss!» Ta pööri-
tas kohutavalt silmi ja ilmselt tuletas midagi kangesti meelde.

«Kass?» mühatas mereröövel. «Mis puutub siia kass? — Ma
räägin oma silmast!»

«Pr-rgut, pr-rgut, Sil-lver-r!» riidles papagoi ja lõi Silver
Ükssilma õlal põrgulikku tantsu. «Kass-ss, kompr-r-ress!» Ta
pistis hullusti vanduma ja siis sai sõna kätte:

«Nahk!» kraaksatas ta. «Nahk! Nahk! Kass-ssnahk kompr-
ress, Sil-lver-r!»

«Mmm?» Silver Ükssilm kergitas kulme. «Kassinahkne
kompress, tahad sa öelda, Plint?»

«Pr-rgut, Sil-lver, ter-r-re!» kinnitas papagoi. «Kass-ssi-
nahkne kompr-ress, Sil-lver-r, kass-ssinahk!»

Hirmus mereröövel mõmises.

«Kassinahkne kompress?!»... kahtles ta. «Kirevase pihta,
Plint, siisugust asja kuulen elus esimest korda!» Ent papagoi
ei kahelnud kõigevähematki. Ta vadises ning kiitis oma ette-
panekut sõnaohtralt ning hirmsa reklaamikäraga ja nokitses
hellitlevalt Silver Ükssilma juuksekaalus.

Kui Mariann tuli värske kummelikompressiga, pööras hir-
mus mereröövel talle tõrjuvalt selja.

«Küllalt!» ütles ta. «Lõppude lõpuks...!» ütles ta. «Pör-
gusse kõik kummelid!» ütles ta. «Ma tahan kassinahka!»

«Kassinahka?» küsis Mariann. «Kas ma kuulsin õigesti?»

«Kassinahka! Ainult kassinahka!» möirgas Silver Ükssilm.
«Kassinahast kompressi tahan ma oma haige silma peale saada,
Mariann!» jonnis hirmus mereröövel. «Ja ei mingit kummeli-
silo lase ma enam oma vaesele silmale ligigi!» Ta kahmas
Marianne sõrmede vahelt kompressi ja lennutas läbi avatud
akna.

Mariann ei lausunud musta ega valget. Aga ta vaatas hirm-
sale mereröövlile siisuguse pilguga kuklasse, et papagoi Plint
Silver Ükssilma õlalt ülepeakaela kardinapuule pages. Siis hei-
tis Mariann pea selga ja tipsis minema.

Silver Ükssilm pööras end ringi ja pörnitses hulk aega
hirmsa mürtsuga kinnilangenud toauksele. Ta pani suitsu ette.

«Ära süлга allikasse, enne kui kaev valmis on!» tegi ta juh-
tunust elutarga kokkuvõtte. «Ja kui sa arvad, Plint, et see
mulle kangesti meeldib, kuidas Kirdetalus uksi prõmmitakse,

siis igatahes arvad sa valesti.» Ta krimpsutas hapult nägu. Siis
uuris end veel kord hoolikalt peeglist ja sidus paela silmale.

Ta oli kaunistest mureliku olemisega, see Silver Ükssilm,
ja ta olek ei läinud põrmugi heledamaks, kui Kadriann ja
Põnniine väljas end talle käevangu haakisid.

«Silver Ükssilm!» kilkas Kadriann. «Sike ja Vike kutsuvad
sind külla!»

«Nad tegid endile hästi naljakad põlled!» kilkas Põnniine.
«Nad tahavad neid põllesid nüüd kangesti näidata.»

«Oo!» ütles Silver Ükssilm ja ta ilme muhenes pisut. Aga
ainult pisut, ja sedagi viivuks.

«Ma tänan. Ja siiski lükkaksin selle külaskäigu edasi. —
Terasia külaline rikub ainult pererahva meeolu, aga teesel-
dud lõbusus ei ole karvavõrragi parem.»

«Oo, Silver Ükssilm!» ütles Kadriann ja vaatas hirmsale
mereröövlile uurivalt otsa.

«Jaa, Kadriann!» ohkas Silver Ükssilm. «Ma pean viivita-
matult minema merele, kuid mul ei ole ei aeru ega purjet!»

«Merele!» kilkas Põnniine. Kuid Kadriann muutus näost
tõsisemaks.

«Silver Ükssilm!» ütles ta ärevalt. «Äkki oled sa juba unus-
tanud, et merel luurab sind Admiral?!»

«Ei, Kadriann.» Silver Ükssilm raputas pead. «Admirali ei
unusta ma mitte magadeski! Aga kui sul juhtumisi on üks-
ainus silm ja väljavaade sellest ühestki ilma jääda, siis peab
riskima.»

«Ma ei saa aru, Silver Ükssilm,» ütles Kadriann. «Sa kur-
dad silma, aga tikud merele. Kas ei oleks hoopiski õigem, kui
sa heidaksid voodisse ja tõmbaksid teki üle pea, et sa ei peaks
oma silma pingutama?»

«Muidugi oleks see kõige õigem,» nõustus Silver Ükssilm.
«Ainult et kui ma niimoodi teeksin, siis ei oleks ma enam
poole ginigi eest hirmus mereröövel. Aga teiseks ei ole mul
voodis vedelemiseks minutitki aega; mul on kiireloomulised
ettevõtmised ees, mis nõuavad, et nii oid kui pilk oleksid ühe-
võrra teravad. — Ainult kassinahast kompress suudaks mind
aidata!»

«Kassinahast kompress?!» ahhetasid Põnniine ja Kadriann.

«Kassinahast kompress!» kinnitas Silver Ükssilm piduli-
kult. «Ainult kassinahast kompress!»

«Hii!» itsitas Põnniine. «Kas siis kassid meres on?»

«Hm...» raputas Silver Ükssilm pead. «Kui Felslandil
leiduks üksainuski kass, ei ma siis mõtleks mereleminekest
hoopiski. Aga neid pole siin. Pole ollagi!»

«Hii!» itsitas Põnniine uuesti. Aga siis äkki nagu meenus
talle midagi; ta langes näost ära.

«Vaat seepärast pean ma nüüd pika reisi ette võtma,» sele-

tas Silver Ükssilm. «Pean purjetama Mürmagooniasse, kus on kasse otse arvutult. Noid voostreid pakutakse seal poolmuidu ja odavamaltki veel — kuusteist gini kimp, üheksa gini pang, poole pange peale kaks kassi pealekauba.» Ta ohkas. «Ainult et merel, jah, luurib mind Admiral. Juba ilma selleta ja ka kahe silma ning lisaks veel pikksilmaga on nii pikk reis raske ning kardetav asi. Aga mul on vaid üks silm, pikksilmast rääkimata.» Ta ohkas uuesti.

«Ja lisaks, nagu ma juba ütlesin, ei ole mul ei aeru ega purje! Millega pean ma merele minema? Kas oma meremehekastiga?»

Ei Kadriann ega Põnniine osanud hirmsale mereröövlile selles raskes asjas nõu anda. Küll arvas end nõu leidvat Silver Ükssilm ise.

«Kirevase pihta!» sosistas ta. «Selles tegelikult ongi väljapääs! Mispärast ei võiks ma just oma meremehekastist meisterdada aluse?!» Ta tuiskas tuppa tagasi.

«Pr-rgut, Sil-lver-r!» urises papagoi Plint. «Sil-lver-r! Loll! Loll! Pr-rgut!»

«Isand Plint!» ütles Silver Ükssilm väga väarikalt, kuid pisut läbi hammaste. «Mulle ei meeldi, kui mind Admiraliga ära vahetatakse!» Ta võttis oma röövlikaabu peast. «Pealegi võtsin ma kedagi liiga tõsiselt kuulda, mistõttu mu haige silm on nüüd hoopiski kompressita, aga tüli ja muret kaelas kui palju! Ma mõtlen, et meile mõlemale tuleb see ainult kasuks, kui oleme teineteisest veidike aega lahus ning eraldi.»

Ta viskas kaabu linnule peale.

Mõistagi solvus vana Plint hirmsasti ja mõistagi lõi ta kaabu all põrgulikku tantsu. Lisaks söimles sootuks valimatute sõnadega. Ent oma mõneti salapärasest päritolust olenemata oli ta ikkagi ehtne papagoi ehtpapagoilike harjumustega. Juba varsti hakkas ta kahtlema, kas äkki öö ei ole kätte jõudnud, lõi küünised kübara higipaela taha, porises veel natuke ning jäi tukkuma.

Silver Ükssilm sarjas kuklatagust ning uuris oma meremehekasti.

«Mmm... Kunagi, kui Admiral mu «Miralda» põhja põmutas, purjetasin terve nädala tühja silgutünni sees,» meenutas ta möödanikku. «Aga kui orkaan «Hildegardi» jalge alt ära viis, hoidsin ennast tervelt neli päeva kolmepangese kastruli abil vee peal... Nagu mäletan, oli too kastrul sellest tublist meremehekastist hoopistükki kipakam!...» Ta sarjas kukla-pealset ja tõusis. Otsinud kirve, läks ta metsa mastipuud raiuma.

Kirdetallu jõudis hirmus mereröövel alles õhtuks tagasi, paljalt kirves kaenlas. Veel tükk aega pärast päevaloojakut istus ta trepil ja imes mõtlikult ammu kustunud koni.

«Mmm...» mõmises ta endamisi. «Õigupoolest maksaks järelle uurida, kas ei ole Mürmagooniast mõni kassilaev tulekul? Igatahes maksaks selle üle mõelda!»

Mürmagoonia kassilaeva üle mõtles hirmus mereröövel kogu järgmise päeva ennelõuna. Siis võttis ta uuesti kirve ja kadus metsa. Sedapuhku tuli ta sealt, mastipuu õlal.

Trepil istus isand Valgevats. Pärast õnnetut vihmaussiööd ei olnud külaline ega peremees omavahel sõna vahetanud. Ilmselt püüdis külaline seda nüüd heaks teha.

«Ahzoo?» naeratas ta laialt. «Mizzuguse iluza männipuuzt rehavarre olete thäie raiunud!»

Silver Ükssilm ei lausunud sõnagi. Ta võttis mastipuu õlalt ja asetas seina najale.

«Ma nagu olen khuulnud, et mujal eelitztatakse zellekz khuuzke?» heietas isand Valgevats edasi.

«Ja siis?» küsis Silver Ükssilm. Ta pööras kogu kehaga vasti ukaaslase poole.

«Ahzoo?» ütles isand Valgevats. «Ahzoo! Vahest ähk ma segan thäid, kui ziin oma Kutzuga iztun?»

«Kutsuga?» küsis Silver Ükssilm ja naeratas äkki armas-tuaväärselt. «Miks kutsuga? Aga võib-olla hoopis et — Ramapuraga?»

Mulle isand Valgevatsa suu ümber kustus.

«Ei-ei!» Ta raputas energiliselt pead. «Ma ei zaa thäist aru!» Ta tõusis. «Ei zaa thäizt aru!» Ta heitis trepi kõrval päikeseisugus põonavale loomakesele kõhkleva pilgu, kuid ilmselt ei raatsinud teda siiski äratada. «Kahjukz ei zaa ma thäist aru!» ütles ta Silver Ükssilmale veel kolmandat korda ja astus üle läve tuppa.

«Mmm...» ütles Silver Ükssilm ja vaatas teisele pikalt järelle. «Otsekohe, kui ma saan oma vaesele silmale kompressi...» Ta jättis lause lõpetamata ja istus omakorda trepile. Hihutanud ennast magavale loomakesele lähemale, uuris hirmus mereröövel teda nüüd ainitise ning kuidagi kahtlustava pilguga.

«Mmm... Mulle tuleb meelde, et Mariann kunagi kahtlustas sind sahvris koorelakkumises,» meenutas Silver Ükssilm. «Jaa... Ainult et ta ei suutnud seda küllalt veenvalt tõestada... Siis pakkus ta sulle piima, aga sa pöörasid tassile üksikõikselt selja. Kuigi ka kutsu võiks ju piima ikka lakkuda...» «Mida see elukas küll sööb!» ütles siis Mariann. «Ma ei ole veel juhtunud nägema, et ta ülepea midagi sööks!»... Jaa. Aga mina küsiks sinult, jumalaloomake: ei ole ometi võimalik, et sinu peremees oleks tolle poole haugi seal rannal toorelt ära söönud? Ja ma ei ole ka kuulnud, et üks penigi sellega naljalt hakkama saaks, liiati siisugune peni veel, kes suutäitki ei haugu?!... Mida kostaksid sa mulle vastuseks — Ramapura?»

Ramapura, kuulnud oma nime, sirutas end kinnisilmi. See järel keris end rõngasse, sirutas nina saba peale ja laskis kuuldavale heli, nagu oleks sisse lülitanud tillukese mootori.

«Va kassiroju!» kuulis Silver Ükssilm enda selja taga Marianne võidukat häält. «Kas ma seda ammu ei öelnud!»

«Mmm...» mõrises Silver Ükssilm. «Mmmm...»

«Kass-ss! Kass-ss! Rr-ramapur-ra kass-ss!» jõudis nüüd papagoi Plint jaole. «Kass-ss! Rr-ramapura-ra kass-ssinahk-kompr-ress! Pr-rgut, kass-ss, Sil-lver-r, kompr-ress!»

Ramapura tõstis pea. Ta silmad sätendasid punaselt.

«Kass-ss! Kass-ss! Pr-rgut, kass-ss!» kähises papagoi raevukalt, Silver Ükssilm püüdis ta kübarasse ning peitis linnu püksitaskusse.

«Mis sa enam ootad!» ütles Mariann. «Kompress vedeleb siinsamas jalge ees!»

Silver Ükssilm vaikis.

«Või oled sa juba jälle ümber mõelnud?»

«Ei!» ütles hirmus mereröövel kahedalt. «Ainult et... see kompress on tal alles ihu ümber!»

«Äkki sa ootad, et mina ta lahti riietan?» küsis Mariann.

«Ega sa ometi arva, et mina pean seda tegema?» kostis Silver Ükssilm vastu.

Nad tunnistasid teineteist välkuvail silmil.

«Ja ise oled sa hirmus mereröövel!» sähvas Mariann, pööras ümber ja tuiskas minema.

«Kirevase pihta!» ütles hirmus mereröövel. «Kirevase pihta!» Ta sarjas end küll kukla pealt, küll habemest. «Kirevase pihta!»

Ramapura silmad helkisid jälle siniselt. Ta ringutas ja sättis nina uuesti sabale.

Esikus kõpsusid Marianne sammud.

«Ma siis lähen!» ütles Mariann.

«Kuhu?» küsis Silver Ükssilm.

«Aga Edelarannikule. Seal, ma olen kuulnud, elab Felslandi Linnumees.»

???

«Tal on püss!» ütles Mariann. «Ja küllap ka mehesüda rinnus!» Ning peale pisikest pausi:

«Silver Ükssilm, sa saad juba täna öhtul oma igatsetud kompressi!»

Silver Ükssilm oli tumm kui kala vees.

Just sel pingelisel hetkel marssis hirmsa mereröövli juurde säravatujuline protsessioon. See koosnes tervelt neljast liikmest.

«Silver Ükssilm!» ütles Kadriann. «Me teeme Admiralile jälle pika nina!»

«Hii — sa ei pea üldsegi merele minema!» itsitas Põnniine.

«Seda otsustasid Sike ja Vike!» kuulutasid mõlemad kooris. «Nad on meil hirmus tublid!» kiitis Põnniine. «Nad saavad iga asjaga hästi hakkama!»

«Ja nüüd nad ütlesid: me ei ole enam Sike ja Vike, me parame hakkame pikksilmaks!»

Otsa siinsamas kõigi silma all liitusid Sike ja Vike väga taredaks ning pikaks pikksilmaks ja õnnelikult itsitades ulatas Põnniine väärtusliku tarberiista hirmsale mereröövli.

«Ma mõtlen, hii-hi, et see pikksilm, Silver Ükssilm, teeb pilgu teravamaks kui mis tahes kassinahk!»

«Kirevase pihta!» hüüdis hirmus mereröövel ja koguni ta vuntsid ning habe särasid suurest õnnest. «Ma ei ole elus midagi rohkem igatsenud kui üht head pikka pikksilma!» Ta tõstis kiikri silme kohale ja libistas pilgu üle horisondi. «Hämmastavalt oivaline riist, lihtsalt imetusväärne!» hüüdis ta vaimustunult. «Mariann, kirevase pihta — ei mingit Linnumeest enam, ei mingit kompressi enam, ei kassinahkset ega kummet!»

Papagoi Silver Ükssilma taskus pistis hirmsasti rabelema. Hirmus mereröövel laskis ta välja.

«Pr-rgut, Sil-lver-r!» kisas papagoi. «Loll! Loll! Loll!» Aga hirmus mereröövel ainult naeris. Ta uuris pikksilma igast küljest, kuni muutus hoobilt hirmus tõsiseks.

«Aga...?! Kirevase pihta!» hüüatas ta. «Mis see siin tähendab?!»

«See?» Põnniine itsitas. «Aga see jäi Vikele põllest! See põll ei jäänud talle hästi ümber ja siis Kati aitas natuke liimiga.»

«Kurat ja põrgu — Kadriann!» karjatas Silver Ükssilm. «Kust sa selle... nende põlled jaoks... võtsid?»

«Leidsin!» naeris Kadriann. «Põrandalt leidsin. Kui oli see vahva vihmausside öö!»

«Mmm...» oigas hirmus mereröövel ja vahtis ahastaval pilgul käristatud paberitükikest pikksilma küljes. «Miks ma küll jätsin Sikele ja Vikele külla tulemata!» Sest paberitükikelele oli joonistatud pudel, aga pudelil omakorda seisis kiri: Puertoriiko rumm.

«Meid on tabanud saatuslik ebaõnn!» kuulutas hirmus mereröövel õudselt sünge häälega. «See oli kaart, Kadriann — Mürnagoonia peidetud aarde kaart! Nüüd enam ei saa ma oma sõnast loobuda. — Sa mõistad mind, Kadriann?»

Kadriann mõistis. Ja kahvatas.

Kolmeteistkümnes peatükk

Põnniine silmanurk läigib märjalt. Kärnkonn Porru salakartused lähevad tõeks. Papagoi Plint kaotab kaks sabasulge, Mariann — lahingu. Vanale Plindile meenub Benjamin II Pisuke; ta loeb moraali ja tasuks kostitab end tükksuhkru ning küpsistega. «Nüüd usun ma seda surmkindlalt, hii!» Kadriann ütleb end teadvat, mis teeb.

Kadriann oli ikka alles näost kaame.

«Põnni,» ütles ta. «Mul on hirmus saladus!»

Põnniine itsitas:

«Ma kohe ei tea,» ütles Kadriann. «Saladust ei tohi ju avaldada. Ei tohi ju, Põnni?»

«Hii!» itsitas Põnniine. «Kui sa juba ütled, et ei tohi, siis räägid ikka välja!»

«Ainult et kui sa edasi ei räägi?» kõhkles Kadriann.

«Aga ma ju ei räägigi!»

«Aga kohe ausõna?»

«Kohe ausõna!»

Kadriann mõtles. Siis hingas sügavasti sisse.

«Põnni,» ütles ta. «Silver Ükssilm tahab sind ära röövida!»

Põnniine itsitas. Ja alles mõni hetk hiljem taipas. Ta nägu muutus kohkunult tõsiseks.

Tüdrukud vaatasid teineteisele tummalt otsa.

«Ta vahetab su kulla vastu,» ütles Kadriann ja ta häälväratas reetlikult. «Aga kulla vahetab rummi vastu.»

Põnniine neelatas. Ta silmanurk hakkas kahtlaselt läikima.

«Aga ma ju kinkisin talle pikksilma!» nuuksatas ta.

«Aga ta jälle ei saa midagi parata!» nuutsatas Kadriann.

«Sest ta on hirmus mereröövel ja ta peab oma rummi saama.

Ja ta oleks selle ehk saanud ka, aga pikksilma küljes oli neist palledest jälle liiga vähe alles, ja enne seda olid need põlled jalle olnud Silver Ükssilma peidetud varanduse kaart! ...»

Mõlemal olid silmaääred juba päris punased. Nad istusid sõstrapöõsa alla. Nende ninad lurisesid.

«Millal ta mu röövib?» nuutsus Põnniine.

«Ma ei tea,» nuutsus Kadriann.

«Aga kas sa tead, kuidas röövimine käib?»

«Aga kuidas ma seda tean!»

«Kas see on väga hirmus?»

«Ma ju ei tea!»

«Aga äkki röövib ta meid mõlemaid?» tärkas Põnniinel pisike lootus. Kadriann mõtles. Siis raputas nagu pisut pettunult pead.

«E-ei!» ütles ta. «Ta lihtsalt ei saa. Ma olen ju ta enda tütar.»

Põnniine ohkas ja mõlemad jäid vait.

Aeg venis. Ent siis äkki haaras Põnniine teisel käsivarrest

«Kati! Kadriann!» hõiskas ta. «Aga meil on ju kärnkonn?! Nõjutud kärnkonn!»

«Kindlasti on ta printsess!» seletas Põnniine õhinal. «Ta tuleb ainult nõidusest vabastada. Vaeseke, kui hirmus on tal üks elada seal niiske ja pimedas trepi all! Keegi ei hoolitse ta eest ja mitte keegi teda ei armasta! Aga teda tuleb ainult armastada ja ta saab silmapilk nõidusest vabaks. Meie hakkame teda nüüd armastama! Ja kui ta nõidusest lahti saab, siis kingib ta meile kindlasti palju kulda, sest ta ometi on ju printsess! Aga meie anname selle kulla Silver Ükssilmale, ja ta saab selle kulla eest nii palju rummi kui ainult tahab ja tal pole üldse tarvis ühtki naist ära röövida!»

Vaene kärnkonn Porru — kui õigeks ta kartused nüüd äkki muutusid! Hirmsasti mõtlematult oli ta vundamendikivi alla andale uue uru kohendanud, õigem olnuks kas või ajutiseltki eluasest vahetada. Tõsi, pisitasa ja omaette oli Porru selle üle ka rohkem kui ühe korra mõelnud ja, mine tea, oleks ehk mõtte teoks teinud, kui vaid suksu Miku-Paka poleks jäänud kratt Tõnu seltsita.

«Austatud naaber,» oli suksu kärnkonnale ohtes pihtinud, «ma tunnen, et olen teie ees kangesti süüdi. Ma olen vahepeal palju läbi elanud ning targemaks saanud. Nüüd ma tean, armas naaber: ei ole üldsegi tähtis, kes kellest või millest sündinud on, tähtis on ainult, et süda oleks õigel kohal. Teil on, kallid Porru, ja ma oleksin kõige õnnelikum puuhobune maailmas, kui ma võiksin teada, et te ei ole minu peale ei solvunud ega pahane, ehk ma teile küll nii üheks kui teiseks olen rohket põhjust andnud!»

Miku-Paka ülestunnistus liigutas tublit kärnkonna hinge põhjani.

«Kallis naaber!» ütles ta. «Kallis naaber...!» Rõõmsad videvikutunnid tulid Kirdetalu köögitrepi kõrvale tagasi, südamlikumad ning siiramadki veel, kui varem olnud, ja kärnkonn Porru heitis ümberkolimise mõtted peast.

Nüüd oli kõigega lõpp. Otsekui muinasjutuprintsess oma kristallpalees istus vaene Porru pehmetel nukupatjadel kõrge seinalises klaasanumas. Armutu päikeselõõsk torkis kui tuhandete teravate nõeltega kärnkonna tundlikku nahka, helkis ja sillerdas silmipimestavalt klaasil. Hardunult kükitasid klaasvangla kõrval Põnniine ja Kadriann.

«Meie ilus, väike, armas kärnkonn!» sosistas Põnniine. «Sa ju näed ja tunned, kui väga me sind armsaks peame!»

«Kui väga me sind armastame!...»

«Me tundsin su kohe ära...» sosistas Põnniine. «Ma ütlesin kohe Katile: ta on võlutud! Nüüd me päästame su ära.»

«Päästame su ära!» kinnitas Kadriann.

Mõlemat valdas harras õnnetunne.

«Põnni!» sosistas Kadriann. «Vaata, tal vist läksid silmad märjaks!»

«Oi jaa!» õhkas Põnniine. «Ta on nii õnnelik! Ta ju saab kõigest aru!»

«Oh inimeselapsed!» ahastas vaene kärnkonn. «Miks teie ainult nii kangesti ei taha aru saada, et igaüks on vaid see, kes ta on!» Ja ta oli tõepoolest pisarais, sest hunnitu päikesesära klaasil ning kogu laotuses nuhtles halastamatult ta malbeid valguseargu silmi.

«Oi, Kati!» hüüatas äkki Põnniine. «Me oleme sootuks unustanud: vaene printsess on vist juba kaua aega söömata!»

«No muidugi on ta ju söömata!» hüüdis Kadriann.

«Aga mida me talle pakume?»

«Aga küpsiseid loomulikult! Ja ka kommi ei ole talle vae-sekesele keegi vist enam ammu pakkunud!»

«Aga... Aga kas kärnkonnad küpsiseid üldse söövad?» märkas Põnniine äkki kahelda.

«Kärnkonnad!» põlastas Kadriann. «Ta ometi on printsess!... Jaa, Põnni, nii me just saamegi teada, kas ta ikka on tõeliselt võlutud!»

«Sul on hirmsasti õigus. No muidugi, Kati, hii!...»

Kilgates jooksid tüdrukud minema.

Vaene Porru oli palavuse kätte lämbumas. Ta oli osav ronija, see tubli kärnkonn, kuid klaassein oli järsk ning libe ja ta käpakesed ei leidnud sealt vähimatki pidet. Tükk aega asjatult rassinud, vajus Porru pooloimetuna oma kuningliku vangla troonipatjadele tagasi.

«Kallis printsess,» vabandas Põnniine veidi murelikult.

«Meil läks pisut kaua aega ja me pisut, hii! petsime sind...»

«Aga siin on sulle küpsiseid,» ütles Kadriann. «Need on väga head küpsised ja Marianne enda tehtud. Ma tõin sulle neid neli tükki, ja sellest vist peaks piisama, sest... sa ei ole ju mitte väga suur.»

«Aga need kommid jälle, mis me sulle lubasime...» Põnniine hakkas kogeleva. «Sa vist ei tea, aga meil olid varem ka nukk, Sike ja Vike, nad hakkasid nüüd pikksilmaks, hii... Aga enne kui nad hakkasid, olid nad jälle kõik kommid ära söönud, hii-hii... Aga mina siis jälle tõin sulle suhkrut, ka neli tükki, ja suhkur on kommidest veel paremgi, sest see ei pane hambaid valutama... Nii et võta, kallis printsess, mis saad, et sa praegu veel kärnkonn oled, ole lahke!» Ta asetaski Porru ette küpsistele lisaks neli tükki suhkrut.

Küpsised lõhnasid imalalt ja raskelt. Kärnkonn ei olnud tervelt oma elu jooksul midagi nii vastikut veel sisse hinganud. Lõhn lõi talle pähe. Porru sulges silmad ja ta pea vajus veel madalamale.

«Kui viisakas ta küll on!» sosistas Põnniine paljalt hingeõhuga. «Kui kaunilt ta tänab!»

«Tõeline printsess!» õhkas vaimustunult Kadriann.

«Böö, armas! Söö!» virgutaski mõlemad kärnkonna. «Meid ei maksa karta, hakka aga julgesti pihta!»

Kärnkonn ei liigutanud end. Ainult ta laud väratasid.

Tüdrukud vaatasid teda veidi nõutult.

«Hii!» itsitas äkki Põnniine. «Kati!» sosistas ta teisele hingeõhuga kõrva. «Aga äkki ta... häbeneb meid? Saad sa aru, ta on ju printsess, aga praegu on ta ju kärnkonn ja... ta lauakombed... Ta ju ei saa praegu väga ilusasti... seda teha...»

Kadriann ajas silmad rõngasse, siis noogutas mõistvalt.

«Muidugi!» ütles ta. «See on just see, mida mina ka mõtlesin. — Head isu!» ütles ta kärnkonnale ja tegi niksu. Sedasama tegi Põnniine ja lisas:

«Hii, me tuleme sulle varsti jälle seltsiks!»

Erutatud ning põnevil, marssisid mõlemad minema.

Ainult üksindus oli see, mida vaene Porru oma õnnetuses praegu kõige rohkem ihkas. Ent seda lohutust ei jätkunud talle kauaks.

Kõigest, mis me papagoi Plindist teame, võib jääda mulje, et ta sõnavara oli kauniste piiratud. Teatud mõttes see oligi nii, aga ainult teatud mõttes. Tegelikult oli ta suur lobiseja. Oma papagoikeeles vatras ta ilmlõpmata ja lobises kõik maad ning ilmad kokku. Loomult kasina jutuga Silver Üksilm ei suutnud mürkrohelist meistervadisejat tihtipealegi välja kannatada; tüdimuse korral ta lihtsalt kihutas papagoi oma õlalt või käsivarrelt minema. Vana Plint solvus neil puhkudel kole-dasti, sõimas hirmsat mereröövli jultunult lolliks ja karistas.

teda enda arvates rängalt — jättis mereröövli oma seltsist tükiks ajaks ilma. Õigupoolest papagoile isegi meeldis Silver Üksilmaga vahetevahel kakelda ja selle juurest näiliselt surmani solvunult jalga lasta. Sest papagoi Plint oli kohutavalt uudishimulik, aga riiupäevil avanes talle võimalus solvatu püha õigusega oma nokka igale poole vahele toppida. Tavaliselt tuis- kas ta siis kohe kööki. Vaistlikult aimates, kui vähe Mariann teda sallib, kiskus papagoid ometi nagu magnetiga Marianne lähedusse, kui see vaid köögis askeldas. Nii tänagi.

Köök oli kuum kui põrgu eeskoda. Ent missugused lõhnad siit ninna löid!

«Mar-r-r-rann, pr-r-rgut, ter-r-re!» kriiksus papagoi ja laskus robinal kardinaisse.

«Püha jumal — kardin!» karjatas Mariann ja kahmas kärbsepiitsa järele. Vana Plint käätsatas, kribis hiirväledalt mööda kardinat üles ja peitis end kardina-puu taha. Siia ei pääsenud Mariann oma kärbsepiitsaga ligi.

«Kr-rat ja pr-rgu, Mar-r-rann!» itsitas papagoi ja kiikas ühe silmaga üle kardina-puu. Mariann oli seda juba oodanud; ta äigas uuesti. Mõistagi ei saanud ta õrritajale pihta ja see vihastas teda veel enam. Ainult seda vanale Plindile vaja oligi. Ta luksus naerust.

Mariannel olid küpsised ahjus. Tal ei olnud mahti papagoiga pikemalt jahtida. Hetkel, mil ta küpsetusplaadi ahjust välja tõmbas, laskus vana Plint välkkiirelt köögilauale ja kahmas küpsise nokka. Niisama kähku sööstis ta kaitsva kardina-puu varju tagasi. Kui siis Mariann plaadi lauale tõstis, hakkas ülal kardina-puu taga miski krõbisema ja aknalauale sadas rabinal küpsisepuru.

«Oi nurjatut elukat!» karjatas Mariann. «Nüüd tood oma naha turule!» Ta jättis küpsised sinnapaika, kahmas kärbsepiitsa ja ronis köögilauale.

«Pr-rgut, pr-rgut, Marr-rann, pr-rgut!» sõimas papagoi ja laskis küpsise nokast. Mariann lajatas kärbsepiitsaga kardina-puu vahele, ent kaval lind libistas end vilkalt kardinat mööda alla. Sealt vupsas ta küpsetusplaadile. Marianne jalahoop pühkis pool lauda tühjaks, ent papagoi kükitas juba pliidikummil. Mariann viskas teda kärbsepiitsaga, kuid muidugi viskas mööda. Plint pööritas silmi ja lausa rõkkas lustist, Mariann aga hüppas laualt maha ja rebis nagist köögirätiku. Ta keeras selle nuudiks.

Vana Plint kaotas kaks sabasulge, Mariann — lahingu. Üli- malt lõbustatuna tuiskas mürkroheline huligaan köögiuksest välja. Nüüd oluks paras aeg Silver Üksilmaga jälle lepitust otsida, ent papagoi otsustas enne veel maja ümber pisut ringi vaadata. Muidugi torkas päikese käes sillerdav klaasanum talle juba varsti silma.

Papagoi laskus nõuservale.

Avastatu hämmastas lindu nii, et ta ei saanud hulgal ajal sõna nokast välja. Ta uuris nähtust küll ühe, küll teise, küll ühe ning teise silmaga.

«Pr-r-rgut!» kraaksatas ta viimaks ja ajas suled kohevile.

«Pr-rgut!» Ja pistis papagoikeeles kiruma:

«Põrgut — kilpkonn aeleb kesk päist päeva pidžamas ringi! Missugune kombelõtvus, missugune moraalilagedus, must džungliöö ja häänihiulgamine! Midagi nii logedat ei ole mu kadunud vanavaaremagi poole silmaga näinud! Urjahh, urjahh, häbi sulle pesuväel tolgendamast!»

Vana Plint hurjutas ja sõimas, kuid kärnkonn Porru oli palavusest nii ära vaevatud, et laskis papagoisulgedes moraali- apostli ilulugemise surm-üskõikselt kõrvust mööda. Ainult ta pea vajus veel enam norgu.

«Ah ei saa silmigi lahti?!» tänitas papagoi. «Ennekuulmatu lugu igatahes! Mida peaksin ma sellest arvama?» Ta arvas ivake ja arvas end siis ära arvavat.

«Pr-rgut!» kraaksatas ta ja ketras siis omas keeles edasi:

«Sa oled ju täis, must džungliöö ja häänihiulgamine, täis kui «Hildegardi» pootsman Benjamin II Pisuke! Nii kui Benjamin II Pisuke oled sa oma kuue kõrist alla lasknud ja peid- dad oma pesupaljasust nüüd klaasi taha. Sõge kilpkonn, olek- sid sa siis endale vähemasti tüki roguskitki ihu ümber muretse- nud, nagu tegi too lakard Benjamin II Pisuke! Oh häbi, oh lakardlust, oh kommete langust — kilpkonn käib palmiviina lakkumas!» Vana Plint turtsus põlglikult, ent siis leidis ta pilk mahti suhkrutükkide jaoks.

«Taga targemaks!» kriiskas ta. «Kilpkonn aeleb suhkru- tükkide keskel! Mida kostnuks selle kohta mu kadunud vana- vaarema? — Igal nurjatusel olgu omad piirid! — ütelnuks ta täpisealt ja tõesti!» Papagoi hüppas anumasse ja haaras suhk- rutüki nokka.

Siinsamas nõuserval pistis Plint pintslisse kõik neli suhkru- tükki, ja ehkki ta sai neist kaelani täis, mahutas vana ahne- piitsa kuidagi ka küpsised kõhtu. Nüüd oli liigsöönu keskpaik nõnda raske, et iga sõna oleks ajanud ta hingeldama. Seepärast väänutas ta Porrule vaid hukkamõistvalt pead ja lendas Silver Üksilmaga ära leppima.

Aga sedajagu tulid juba Kadriann ja Põnniine. Nad tulid kikkivarvul, põnevusest hing kurgus, ja jäid anuma juurde rabatuna seisma.

«Issand!» sosistas Põnniine.

«Issand!» sosistas Kadriann vastu. Nad vaatasid teineteisele õnnelikus hämmelduses otsa.

«Hii — ja ta ongi kõik ilusasti ära söönud!»

«Vaeseke — ta oli ju ka nõnda hirmus pikka aega söömata!»

«Kui armsasti ta nüüd magab!»

«Jah, aga ta ei ole vahepeal üldse suuremaks läinud,» kurtis Kadriann.

«Ta ei peagi minema!» vaidles Põnniine vastu. «Ta on ju võlutud. — Nüüd usun ma seda surmkindlalt, hii!»

«Ma olen seda kogu aeg uskunud!» kinnitas Kadriann. «Ainult, et... et millal ta siis nõidusest lahti saab?»

«Öösel!» ütles Põnniine kindlalt. «Tingimata öösel. Homme hommikul, Kati, on ta juba printsess! — Hii!»

Nad vaatasid teineteisele uuesti otsa. Mõlema silmis säras erutus.

«Jaa, Põnni, aga see on ikka pahasti ka!» ütles viimaks Kadriann. «Kui ta saab öösel printsessiks, kus ta siis on? Printsessi ei tohi ometi ööseks õue jätta. Ta võib äkki külmetuda, ja pealegi see ei ole viisakas ka!»

Oli, mille üle mõelda.

«Aga tuppä teda viia ka vist ei tohi?» arvas Põnniine.

«Mitte mingil juhul!» nõustus Kadriann.

Nad mõtlesid veel. Ja siis ütles Kadriann:

«Põnni, ma tean küll, mis me teeme. Me peidame ta õhtul sauna. See on igas mõttes hea. Seal ei sega teda mitte keegi. Seal ei hakka tal külm. Ja me paneme uksele väljast puu taha, et ta äkki ei saaks jalga lasta, enne kui ta meile kulda andnud on. Neil printsessidel, ma olen kuulnud, hakkab teinekord hirmsasti igav ja siis nad muudkui laseksid jalga, kas või mereröövlite laevalt!»

Põnniine itsitas ja sellega oli see tähtis küsimus loetud lahendatuks.

Neljateistkümnes peatükk

«Lähme ütleme printsessile tere hommikust!» Põnniinel hakkab nina lurisema. Silver Ükssilma juurde läheb mereröövli tütar. Hirmus mereröövel vaatab asju Wilhelm Krogmanni vatsa pidi. Jagatakse kahvli ja lusikat. Mariann otsustab üht anumat kange tuhaleelisega tublisti uhta.

«Kati!... Kati!... Kadriann!...» Öösärgis Põnniine raputas magajat käsivarrest. «Kati, tõuse üles, Kati, noh, Kati!...»

Unesegaselt vigisedes tõusis Kadriann voodis põlvili. Päikesetriip põrandal ei olnud hoopiski selles kohas, kus Kadriann seda ärkamise ajal oli harjunud nägema. Maja oli kummaliselt vaikne. Ainult köögist kostsid Marianne sammud ja kõlksatas pliidiuks.

«Kati!» sosistas Põnniine. «Kati, tõuse üles! Lähme ütleme printsessile tere hommikust!»

«Oo!» ahhetas Kadriann keset haigutust ja virgus otsekohe. Ta heitis teki pealt. Kikivarvul hiilisid mõlemad toast välja.

«Hii! Vaata ainult, Kati, kui vara on!» vaimustus Põnniine. «Ja vaata, kui ilus, hii!» Aga Kadriann ei mahtinud varase hommiku imetlemiseks pilkugi raisata; ta haaras teisel käest ja nagu roosa haldjapaar vudisid mõlemad öösärkide lehvides sauna juurde. Siin jäid nad ukse taha seisma ja vaatasid teineteisele äreva naeratusega otsa.

«Hii-hii!» itsitas Põnniine. «Kui me algul vaataksime aknast?»

Kadriann näksis hammastega huult.

«Ei, see ei ole viisakas,» arvas ta.

Nad küülatasid. Siis hingas Kadriann sügavasti sisse ja tõmbas välisukse valla.

Teineteisel käest kinni hoides tipsisid nad kikiarvul riletusruumi ukse taha. Kuulatasid. Vahtisid teineteisele uuesti silma, hing põnevusest kurgus.

«Aga kui vaataksime aknast?» sosistas Kadriann.

«Hii, aga see ei ole ju viisakas?» sosistas Põnniine vastu ja tegi südame omakorda kõvaks.

Leiliruumi uks oli kinni. Kuid uksele toeks pandud laua-jupp vedeles põrandal. See oli halb märk, koguni väga halb märk.

Kartused läksid tööks: sauna leiliruum oli tühi. Siin ei olnud ainsat hingelist. Aga mis kõige hämmastavam — ka anum oli kadunud.

Tüdrukud kükitasid nõutult leiliruumi lävepakul.

«Igatahes sai ta nõidusest lahti!» arutles Põnniine. «Kui ta ei oleks saanud, siis ta oleks praegu siin. Aga siis tal hakkas igav ja ta logistas ukse kallal, kuni puu eest ära langes, ja siis ta läks välja.»

«Aga miks ta purgi kaasa võttis?»

«Suveniiriks ju, kas sa siis ei tea, hii?» itsitas Põnniine. «Nüüd võetakse kõik asjad meeneks kaasa, mõned isegi võtavad võõraid autosid. Ja muidu ta oleks pidanud võtma trepi alt selle suure kivi, mille all ta elas, aga nõu ju oli palju kergem ning ilusam ka. Ja kui ta oma kuningriiki jõuab, siis ta paneb sinna purki lilled ja me tuleme talle alati meelde, hii!»

See oli ilus seletus ja sobis printsessi tegude äraseletamiseks suurepäraselt. Ent Kadrianne ilme muutus üha murelikumaks.

«Aga kuld?» ütles ta. «Igatahes see printsess on hirmsasti tänamatu ja mõtleb ainult iseendale. Ta ju teadis küll, et meil on seda kulda kohe hädasti tarvis... Nüüd ei ole sellest mingit kasu, et me ta nõidusest lahti päästsite.»

«Oi, Kadriann — aga äkki ta just läkski kulda tooma?» astus Põnniine printsessi kaitseks välja. «Ja muidugi ta läks! Ja just kulla jaoks võttis ta nõu kaasa. Sest kuidas ta siis kulda toob, kui tal pole seda millegi sisse panna?»

«Aga siis ta jälle oleks pidanud meile ütlema!» jäi Kadriann endale kindlaks. «Ja see pole üldse viisakas niimoodi oma-pead ära joosta. Pealegi, kuidas ta tühja kõhuga läheb?»

Tühi saun oli muutunud ebaõdusaks. Jahedavõitu oli siin ka. Ning nad mõlemad olid paljalt öösärgis.

Sauna välisukse ees laskus Põnniine kükakile ja uuris äratambitud jalgrada.

«See on väga imelik!» ütles ta. «Siin pole ühtegi jälge. Aga ometi peaks olema. Sest tal peaksid jalas olema hästi pika ning peenikese kontsaga kingad, nii kui Tuhkatriinul, hii!»

«Hii!» ütles Kadriann. «Ta hoopis peaks olema paljajalu. Best kui ta kärnkonn oli, siis polnud tal ju üldse midagi jalas.»

«Hii!» itsitas Põnniine. «Ent siis peaks ta vaeseke olema ka ihualasti!»

Nad vaidlesid selle üle hulk aega, ilma et oleksid ühisele arvamusle jõudnud. Aga kui nad siis igaks juhuks ka veel sauna taha vaatasid, ootas neid seal uus, sootuks ebameeldiv üllatus. — Heinamaalt kõrge rohu seest helkis neile vastu... kadunud anum.

«Ta on selle ära visanud!» ütles Kadriann ja ta huuled tõmbusid prunti.

«Best ta mõtles ümber ja võttis hoopiski kivi!» ütles Põnniine. «Ta oli selle all ju nii hirmus kaua elanud, aga purgis ainult ühe päeva.» Ent kui nad trepi alla vaatasid, siis oli vandamendikivi seal alles.

Mõlemad kükitasid trepi kõrval ega vaadanud teineteisele otsa.

Põnniinel hakkas nina lurisema.

Kadriann tõusis.

«Mariann,» ütles ta köögiuksel, «kui sa lubad, siis me läheme Põnniga täna hommikul mere äärde pesema.»

Mariann lubas ja nad läksid. Veel kunagi varem ei olnud nad kahekesi nii sõnatult ning pikkamisi oma käimisi käinud. Lähti Lastemadalale. Hoopis vastupidi — jooksu ja tralliga sõitsid nad siin alati kohe vette, nii et pritsmed ja veetolm üle pea lendasid.

Täna päntsisid nad nagu pisukesed elevandipojad tümpsat tümpsat mööda lainjat põhjaliiva. Ent siis jäi Põnniine seisma ja hakkas varbaga liivas urgitsema.

«Ükstakõik!» ütles ta. «Ükstakõik! Aga ikka on hea, et me ta nõidusest ära päästsite!» Ta vaatas Kadriannele silmanurgast otsa. Sellel olid huuled pruntis ja ta ei öelnud midagi. Aga siis ütles:

«Lõppude lõpuks olen ma mereröövli tütar! Ja Silver Üks-silm saab seda kohe tunda!»

Silver Üks-silm istus oma meremehekestil. Ühes käes oli tal pikksilm, teises rannast leitud pöögilauake. Omaette pomisedes tegeles ta energiliselt mõttetööga.

«Wilhelm Krogmann...» pomises ta, «Wilhelm Krogmann!...»

«Silver Üks-silm!» ütles Kadriann ja vaatas hirmsat mereröövli parasjagu kulmu alt. «Silver Üks-silm, sinu juurde tuli mereröövli tütar!»

Hirmus mereröövel tõstis pea. Ta pilk oli hullusti hajevil. «Wilhelm Krogmann!...» pomises ta ja tõrjus Kadrianne pikkasilmaga. «Mizzuguze iluza männipuust rehavarre olete täie raatunud!... Ahzoo? Ja siis see nimi — Wilhelm Krog-

mann?!» Ta vaatas Kadriannele vandeseltslaslikult silma. «Ma võin selle peale mürki võtta, et ta on puhastverd väljamaalane, kirevase pihta! Sulaselge Saksimaa sakslane!»

«Aga kes siis?» küsis Kadriann tärpanud huviga.

Silver Ükssilm vehkis tõrjuvalt pikksilmaga.

«Aga kuula edasi, Kadriann: Hamburg, Holstein, Hannover, Berliin, Breemen! — Mida need sulle ütlevad, Kadriann?»

Need ei öelnud Kadriannele mitte midagi.

«Haa!» vehkis hirmus mereröövel pikksilmaga. «Ta võib olla pankur! Ta võib advokaat olla!... Jõukas laevaomanik ehk reeder!...»

«Aga kes siis?» küsis Kadriann uuesti.

«Tema, kelle kutsu mu läbinägeliku pilgu all osutus kass Ramapuraks, tema, kellelt ma ta inkognito kui maski näolt maha rebisin, tema — Wilhelm Krogmann! Ho-ho-hoo-ho-hoo! Aga kui asja vaadata Wilhelm Krogmanni vatsa pidi, siis, Kadriann, see paistab juba kuue meremiili pealt välja, et nii kerekas isand ei ole ei pankur, ei advokaat ega reeder, vaid — kaupmees. Kaupmees, just! Aga seal, Hamburgis, Holsteinis, Hannoveris ja nii edasi, seal asuvad ta kaubakojad ning kontorid! Sa kuula, Kadriann: Breemen — Wilhelm Krogmann ja soolapekk ning heeringas, Berliin — Wilhelm Krogmann ja pudrud-kapsad, Hannover — Wilhelm Krogmann ja laevatakid-köiekanepid... Kas ei kõla see uhkelt ning esinduslikult, Kadriann?! — Aga siis, kuula vaid: Hamburg, meremeeste ja laevade linn! Mida pakub Wilhelm Krogmann merehuntidele, kelle kõrid ajavad pindu Breemeni soolapekist ning heeringast? Aga õlut, aga džinni pakub neile hulganisti suurkaupmees Wilhelm Krogmann, kirevase pihta! Pane tähele — rummi! Rummi ilmtingimata, hoo! — Ta on mul peos!»

Hirmus mereröövel kargas oma kastilt püsti.

«Kadriann, mereröövli tütar!» ütles ta pidulikult. «Nüüd, kus mul on pikksilm ja pea plaane täis, nüüd algab meie tõeline mereröövli elu. — Me jätame Felslandi ajutiselt maha ja asume ümber... pst!» Ta tõstis näpu suule.

«Kuhu, Silver Ükssilm? Kuhu?» Kadrianne silmad kiiskasid.

«Pst!» hoiatas Silver Ükssilm. «Mitte ühele hingele mitte üht sõna! — Me jätame Felslandi maha ja lööme oma laagri üles... Vesipangamaale!»

Kadriann ahhetas. Ta säras vaimustusest. Ent siis äkki tuli talle midagi meelde ja ta muutus hoobilt tõsiseks.

«Silver Ükssilm,» kostis ta jahedalt, «sa pillasid noa, ja on muidugi väga kahju, et see ei olnud Lampjalg Jack...»

«Kadriann!» ütles Silver Ükssilm etteheitvalt. «Kadriann!»

«Aga kui see oleks olnud Lampjalg Jack?» ründas Kadriann.

Hirmus mereröövel muutus tusaseks. Ta koguni mörises. Ja ta ainuke silm pugus Kadrianne pilgu eest kulmu alla peitu.

«Mmm...» mõmises ta väga karuse häälega. «See on see kahvel... ja lusikas. Ja lusikas ka veel... Mmm... Aga sa ju mäletad, Kadriann, kuidas sai öeldud: **naised...**»

«Aga kui see oleks olnud Lampjalg Jack?» trotsis Kadriann. «Ja ära unusta, Silver Ükssilm: mina pillasin kahvli ning lusika, aga ma olen mereröövli tütar!»

Hirmus mereröövel mõtles. Hirmus mereröövel ägises ja mõtles.

«Kahvel...» pomises ta. «Kahvel ja lusikas, just, lusikas ka veel... Noh muidugi — lusikas, just nimelt **lusikas!**» Hirmus mereröövli nägu selgines ning lõi uuesti särava.

«Kadriann!» ütles ta. «Aga see on ju suurepärane! Just nõnda ma seda mõtlesingi! — Milleks mulle veel kahvlit, kui on lusikas?! Nimelt! Hoiatama oma kahvel endale, Kadriann, veel parem: võtame ta kaasa! Võtame kaasa, kirevase pihta, ho-ho-hoo-ho-hoo!»

Kadriann pühkis silmad Silver Ükssilma püksisäärde kühvaks. Ja hirmus mereröövel pistis miskipärast kõhima. Aga siis tuisas otsekui tellimise peale sisse papagoi Plint ja kõik asjad said jälle omale kohale. Ivake aega hiljem juba saatis Mariann trepilt nelja teelist pisut murelikuvõitu pilguga, ohkas, ja astus üle õue sauna poole. Üks pisuke argipäevane mure oli tal kogu öhtu ja hommikugi takkapihta ära rikkunud. Nimelt oli ta öhtul saunast leidnud sinna seletamatul viisil sattununa oma kurgisoolamise nõu. Jälestaval kombel losutas selles vas- tik, pooleldi kärvanud kärnkonn. Mariann lennutas ilge eluka koos anumaga sauna taha heinamaale.

Juba hilisöhtul oli tal hakanud nõust kahju. Nüüd korjas ta selle üles. Oma suureks lohutuseks raibet Mariann purgist ei leidnud, mille põhjal ta täitsa õigesti järeldas, et kärnkonn siiski polnud surnud.

Ta otsustas anumat kange tuhaleelisega tublisti uhta.

Viieteistkümnes peatükk

Hirmus mereröövel võtab kübara peast. Kirderanniku rahvas rajab Uus-Felslandi. Silver Üksilm leiab, et aeg on küps. Kadrianne silmis tantsivad kuradikesed. «Kikerda, Miku-Paka, kikerda!» Neiu Kristiine röövitakse. Hirmsale mereröövlile Silver Üksilmale saab osaks vapustav elamus.

Üleskääritud püksisäärtega Silver Üksilm rügas läbi mere laiult laiule otsekui Suur Tõll läbi Soela väina. Lisaks tüüakale seljakotile ratsutasid ta kukil kordamööda Kadriann ja Põnniine, ja nagu ikka, lehvis papagoi Plint uljalt ta õlest röövlikübaral. Päev oli lämbe ning meri tüüne, põuases taevas lõõskas lausa küpsetavalt päike, ent hägune silmapiir reetis, et kuskil taevaservas juba sepitsetakse värskendavat äikest.

Rasked higipärlid veeresid Silver Üksilma kulmudesse ning habemesse, ent hirmsa mereröövli ilmet kirgastas sügav sisemine rahuldus. Püstipäi trotsis ta päikest, palavust ning lämbet tuulevaikust. Aeg-ajalt tõstis ta silma ette oma pikk-silma ja selle okulaarides virvendas kutsuvalt eesmärk — mererüpest kõrguv saar.

Ja siis viimaks jäi selja taha viimane laiuvahe. Vesipangamaa sirutas tulijate jalge alla vikatiterana pika, kitsa ning teravaseljalise neeme. Silver Üksilma taldade alt veeres klõbinal lainete lihvitud klibu, aga ta rinda ning küünarnukke peksid hiiglaslikud merikapsapõõsad. Ja siis juba rühkis ta mööda järsku klibuvalli üles.

«Issand — hii!» hüüatas Põnniine. Hirmus mereröövel äigas käeseljaga üle otsmiku ja võttis papagoi koos kübaraga peast.

Töö ei protesteerinudki; isegi vana Plint oli pilgule avanevast vaatest vapustatud.

Pimestavalt valge kantsimüürina piiras saart elutu, päikeses ning tuultes pleekinud klibuvall, kiivalt varjates juhuslike mereliste pilgu eest hunnitut vormidetulva, mida nii heldekäeliselt oli pillatud nii väikesele maakillule keset merd. Küll lugematute astangutena, küll hambuliste sammastena kõrgusid krobelised sammaldunud kaljurahnud, kujundades kõige eriskummalisemaid nišše, nõgusid ning orge. Majesteetlike küpressisaludena kaunistasid astanguid kõrged ja sihvakad kadakad. Otsekui aedniku targa käega mulda pandult rõõmus-tasid silma harvad dekoratiivsed pihlapuud. Aga pihlade, kadakate ning kaljude vahel roomas koheda tumerohelise vaibana maadligi hoiduv magesõstar ning kibuvits, moodustades saare astangulisele põrandale kõige fantastilisemaid mustreid. Ja kõige selle üle ääretu taevasina ning hääletus!

«Ho-ho-hoo-ho-hoo-hooooo!» hüüdis hirmus mereröövel Vesipangamaale oma tervituse. Kaljud saarel hõikasid talle kümnekordselt vastu.

Siis pani Silver Üksilm kübara uuesti pähe.

Saar ei olnud eriti külalislahke. Sageli sulges läbitungimatu kibuvitsa- ning magesõstrapadrik ränduritele tee. Ent vaev ei jäänud tasumata — ainult mõni samm, ja teelistele avanes uus, lausa valutamapanevalt ilus vaade. Ainult kunstnikupintsil suudaks seda kõike edasi anda!

Nii jõudsid teelised saart läbivale kõrgendikule. Kogu Vesipangamaa avanes siit pilgule kui peopesal.

«Silver Üksilm!» hüüdis Kadriann. «Silver Üksilm! Siia tahaksin ma jääda kohe elu lõpuni!»

«Me rajame siia asunduse, Kadriann!» hüüdis Silver Üksilm pidulikult ja libistas peremeheliku pilgu üle saare. «Et me oleme Kirderanniku rahvas, siis ka sellel maal püstitame oma koja — kirdesse!»

Kirdes avastasid nad järsuseinalise kaljupanga varjus kauni oru. Silver Üksilm asetas seljakoti maha, võttis kaabu peast ja raputas papagoi selle küljest oma käsivarrele. Ta sirutas end turjast, kuid langetas pea.

«Vesipangamaa!» lausus Silver Üksilm väarika tõsidusega. «Jumal taevas näeb: sa ei jookse piima ega mett. Meretuul ja tormilaine on su õde-venda; olgu sulle siis pojaks hirmus mereröövel, kes on selleks Mürmagoonia meremõllus ristitud. Kumardan su ees, nagu kumardan ka emamaa Felslandi ees, ja austusest teie mõlema vastu ristin selle paiga siin Uus-Felslandi, ho-ho-hoo-ho-hoo!» Ta heitis kübara hoogsalt rohule. Sel hetkel kargas siitsamast kibuvitsapõõsast välja jännes, tõusis tagajalgadele, kikitask kõrvu ja vahtis hirmsale mereröövlile tobedalt otsa. Kadriann ja Põnniine kilkasid kooris, jännes kar-

gas veidralt paar sammu kõrvale ja pistis punuma, tüdrukud kiljudes kannul.

«Br-r-ravo, pr-rgut, br-ravo!» kraaksus papagoi Plint ja tuiskas lustist pihlakalatva, hirmus mereröövel aga heitis käed seljale ja kõndis oma asunduse territooriumi samm-sammult läbi. Jõudnud sellega lõpule, hõõrus ta teokalt peopesi ja pakis lahti seljakoti.

Orgu ei pääsenud nõrgimgi tuuleil ja päike taevas põles lausa kurjalt. Ent Silver Ükssilm ei hoolinud higist, mida kodurajamine Uus-Felslandi kitsile kaljupinnasele uusasukalt oht-rasti nõudis. Juba varsti ehtis orupõhja hoolikalt pingutatud telk-onn, laiadest kividest laotud lõkkease, jahedust õhkuv toidukelder kaljupanga all... «Ho-ho-hoo-hoo-hoo!» juubeldas hirmus mereröövel, kui ta oma kätetöö oli üle takseerinud, ja Vesipangamaa kaljud juubeldasid talle saja- ning tuhandekordselt vastu. Ta ei olnud tehtu üle vähem uhke, kui võis olla Jehoova oma töö kuuendal päeval müüdis maailma loomisest.

Aga siis heitis hirmus mereröövel pilgu vastu päikest ja ta olekus toimus järsk muutus.

«Kadriann!» ütles ta tumedalt. «Mu aeg on küps! Täna tahan ma saatusest nõuda hüvituse oma rohkete ebaõnnestumiste eest... Ma pean jääma kuni loojanguni üksi.»

Kadriann ja Põnniine vahetasid pilgu. Selles pilgus virvendas ebatavaliste sündmuste ärev eelaimus.

«Kadriann, sa oled mereröövli tütar!» lisas Silver Ükssilm pidulikult. «On tulnud ka sinu aeg. — Sinu kätte, Kadriann, jätan ma loojanguni kõige väarikama papagoi Plindi ja Uus-Felslandi asunduse sel jumalikul Vesipangamaal!»

«Jah, Silver Ükssilm!» kostis Kadriann vaikselt ning tõsiselt. Ning lisas viivitamisi:

«Ja ka oma pikksilma, Silver Ükssilm!»

Hirmsa mereröövli kulm kerkis, siis laskus madalale silma kohale. Ta lau alt sähvatas hirmus pilk. Näis, et veel hetk, ja kohe puhkeb raevutorm.

Ent torm jäi puhkemata.

Sõnatult ulatas Silver Ükssilm pikksilma.

«Hiil!» itsitas Põnniine, kuid ta huuled vabisesid.

Kadriann piidles hirmsat mereröövli kulmu alt ja naksas hambad huulde. Siis lõi pea kuklasse.

«Sa võid nüüd minna, Silver Ükssilm!» ütles ta leebelt. «Head kordaminemist sulle!»

Ta silmis tantsisid tillukesed kuradikesed.

Hirmus mereröövel mõrises. Ta pani kaabu pähe. Heitnud Kadriannele mõistatusliku pilgu, pöördus ta minekule.

Laotusealune ei olnud oma sepatööga veel valmis saanud. Ent ääs hõõgus seal täie pingega. Silmapiir oli lahustunud

suitsuasse hämusse, ahjupalav õhk püsis liikumatult paigal. Ei kuulki nõrka tuulevirvetki! Loodus oli ootamisse otsekui tardunud.

Hirmus mereröövel Silver Ükssilm näis seda kõike mitte tundvat-nägevat. Ta tuiskas läbi Felslandi, nagu oleksid tal tagaajajad kannul.

Kirdetalu lähistel muutus ta samm ettevaatlikuks ning hiihvaks. Ta koguni tegi talule ringi ümber. Ka siin hakkas talle silma vaid rahu ning liikumatus. Tuulekoja piida küljes norutas suksu Miku-Paka, laiavõraliste pooppuude vahele riputatud võrkiiges lamaskles neiu Kristiine, mingi igivana ajakirjanumber päikese kaitseks näol.

Silver Ükssilm itsitas endale rahulolevalt habemesse. Ta tõmbas kühmu selga ning hiilis kikiparvul köögiuksele. Siin kuulatas ta pingsalt mitu pikka hetke ja luuras sel kombel kõik aknaalused ükshaaval läbi.

«Ei ainsat hinge?!» rõõmustas ta kahtlusega pooleks. «Aga kus on siis Mariann? Päevitab rannas? Või koguni kõndis Looderannikule mooridele külla? Kirevase pihta — selle ettevõtmisega on mul õnne!»

«Miku-Paka!» sosistas ta tuulekoja kõrval suksule kõrva ja patsutas teda peoga hellitlevalt laudjale. «Miku-Paka, suksukene! Küllalt norutamisest, suksu! Miku-Paka, Miku!»

Miku-Paka silmis süttis arglik helk. Silver Ükssilm sõlmis ta jalad kammitsast lahti.

«Miku-Paka!» sosistas hirmus mereröövel tungivalt ja puuris pilgu suksule silma. «Kikerda, Miku-Paka! Kikerda! Kikerda!»

Miku-Paka silmad loitsid kummalises säras. Ta raputas lakka ja pruuskas.

«Kikerda, Miku-Paka, kikerda!» loitsis hirmus mereröövel. «Heida maha ja kikerda!»

Ja siis see sündiski. Otsekui vastu tahtmist kõverdas suksu Miku-Paka oma kõik kolm esijalga, laskus põlvili, tõmbas tagajalad kõhu alla ja veeretas end selili. Sirutanud kõik viis jalga taeva poole, püherdas ta, nõnda et rohutatid ümberringi lendasid. Siis kargas suksu jalule, puristas ja hakkas maad kaapima.

«Ma ju teadsin seda, Miku!» Silver Ükssilm hellitas peopesaga suksu mokki ning koonu. «Ma ju teadsin seda kohe, et see peab meil korda minema. Kirevase pihta, Miku-Paka — täna kihutame sinuga elu kiireima galopi, ho-ho-hoo-ho-hoo!»

Miku-Paka puristas lustakalt, Silver Ükssilm päästis oheleiku lahti ja talutas ratsu väravast välja. Siin kõitis ta looma väravaposti külge ja laksas talle peopesaga sõbralikult laudjale. Ta tõttas majja.

Neli minutit hiljem väljus Kirdetalu trepile süngeim kuju,

missugust Felslandi Kirderannik iganes näinud. Ta kandis laia, kandadeni ulatuvat musta mantlit, ta pead ehtis kuklasse sõlme seotud veripunane rätt, aga ta nägu katva musta maski varjust välkus üksainus silm. Kimpukõidetuna rippusid üle ta käsivarre mõningad daamile kuuluvad riietusesemed, rõiva-kimbul aga lai must rätt. — See hirmuäratav džentelmen ei olnud keegi teine kui Felslandi hirmus mereröövel Silver Üks-silm oma ametirüüs.

Silver Üks-silm seisis trepil. Siis astus ta väarika aeglusega oma tööposti juurde.

Neiu Kristiine magas. Silver Üks-silm seisis hetke, siis lükkas ajakirja Kristiine näolt. Välkkiirelt kattis ta magaja silmad musta rätiga.

Neiu Kristiine kiljatas.

«R-rahul!» urises hirmus mereröövel. «Teatan teile, et olete röövitud. Kui käitute mõistlikult, ei juhtu teiega midagi halba.»

«Aaah!» kiljatas neiu Kristiine. «Ma minestan!»

«Olge ainult lahked!» urises mereröövel.

«Teie — v-viisakuseta mats!» sähvas neiu Kristiine ja sähmas röövlile pimesi jalaga. Mõistagi mööda.

«Täna, leedi!» hoiatas mereröövel. «Selle väikese meelelahutuse me arvame teie eest võetavale lunamaksule juurde... Olge head, kergitage veidi pead, et ma saaksin sellel ilusal salikesel teie silme ees otsad kukla taha sõlme kõita.»

Neiu Kristiine kergitas kuulekalt pead. Ehk küll seotud silmi, oskas ta varitseda soodsa juhuse ja... surus hambad Silver Üks-silma peopäka.

Hirmus mereröövel mõiratas. Neiu Kristiine puhkis vihase, kuid ei suutnud end kallaletungija haarest vabastada.

«Mu leedi!» ähkis mereröövel. «Kui te mõtlete sama mõtlematult jätkata, siis me äkki loobume lunast ja...»

«Ja?»

«Ja hoopis müüme teid... orjaks!»

«Päh!» turtsus neiu Kristiine, kuid siiski taltus. Hirmus mereröövel mähkis oma ohvri võrkkiigesse, kahmas puntra sülle ja vallandas kiige otsanöörid. Nagu hiiglasuur must ämblik tõttas ta oma saagiga õueväravale.

«Issand!» karjatas äkki neiu Kristiine. «Mul ei ole ju midagi kaasas! Mida ma endale seal selga panen?!»

«Ärge ärrituge, leedi!» ähkis Silver Üks-silm. «Annan au-sõna, et me ei vii teid ballile!»

«Te olete jõhkard!» kiunatas neiu Kristiine ja siputas hüs-teriliselt jalgu, nii vähe-palju, kui talle ümber mässitud võrk seda võimaldas. «Jõhkard! Jõhkard! Jõhkard!» Silver Üks-silm ainult muigas. Ta haaras ratsmed ja kargas koos oma saagiga sadulasse.

«Nöö, suksu!» hüüdis ta. «Nöö!»

Buksu Miku-Paka ületas iseenda. Ta kabjad puudutasid vaevalt maad. Felslandi lagendikud, kadastikud ning männikud lendasid ratsanikest mööda kui kinolinal. Kõrvus tuhi-ssa. Laidude vahel saatis ratsanikke veetuisk, milles helkis vikerkaar. Vesipangamaa Vikatineemel pildus kiviklibu suksu-kapjade all sädemeid. Ja siis tõmbas Silver Üks-silm ratsmed pingule.

Nad olid päral.

Hirmus mereröövel hüppas sadulast ja asetas oma sipleva võrgutäie rohule. Ta ohkas vabanenult. Mis salata — kan-dam oli osutunud oodatust raskemaks, takkapihta veel hullusti rabelevaks ja Silver Üks-silma käsivarred olid sellest kaunikesti surnud.

«Mu leedi!» ütles hirmus mereröövel tagasihoitud uhkuse-varjundiga hääles ja harutas Kristiine võrgu seest välja. «Ma julgen karta, et kohe valmistan teile... vapustava elamuse! Heitke ainult pilk enda ümber!» Ta astus Kristiinele selja taha ja rebis sellel räti silmilt.

Päikesetulv lausa pimestas Kristiinet ja ta kattis silmad peopesaga. Viivu pärast võttis ta käe näo eest. Silmi kissitades libistas ta pilgu ümberringi.

Ta nägu jäi liikumatuks.

Ta ei lausunud sõnagi.

Ta kehtas kergelt õlanukki.

Siis peatus ta pilk hirmsal mereröövlil. Ta kulmud ker-kiid.

«Oo!» hüüatas ta pisut irooniliselt. «Ma ei kujutanud ette-gi... Puudub vaid sameteesriie ning kroonlühter laes, ja ma võiksin arvata, et mängin operetis. — Tuhkatriinut muidugi,» Kristiine heitis paljuütleva pilgu kleidile seljas, «kuigi ka teie ei näe just kuningapoja järele välja!» Ta suunurk kerkis pisut põlglikuvõitu muigeks.

Silver Üks-silm vaikis. Maski tagant ei olnud võimalik näha ta nägu, ent tõenäoliselt oli seal võrdlemisi hapu ilme.

Ka neiu Kristiine vaikis. Ta silmitses väljakutsuvalt maski-kandjat. Astus siis sammu tagasi, lõi pea kuklasse ja käed puusa.

«Noh!» ütles ta. «Mis te seisate kui post? Mis te vaikite kui tamm? — Lõbustage daami!»

Hirmus mereröövel oma musta maski taga ohkas sügavalt kui voorihobune. Ent neiu Kristiine kallutas pead. Ta kuulas pingutatult.

Nüüd kuulis ka Silver Üks-silm hääli.

Need olid... Sike ja Vike!

Neiu Kristiine kahvatas. Neiu Kristiine suunurk tõmbles. Neiu Kristiine silmis lahvatas õudus. Neiu Kristiine tõstis oma rusikas käed huulte ja surus neisse oma hambad.

Ja siis, ehk küll veidi hilinevalt, sai hirmsale mererööv-
lile osaks vapustav elamus, mida ta nii kergemeelselt oli loot-
nud ning oodanud.

«Is-s-s-sand!» karjatas neiu Kristiine. «Ikka jälle see-
sama! Seesama metsik kolgas, needsamad tobedad poolisüdamed.
Aaaah!» Ta surus peopesad näo ette, ent juba olid tal käed
rusikas ja peksid hirmsat mereröövli vihaselt rindu. Ühtäkki
keeras ta kannalt ringi ja tormas teed valimata läbi mage-
sõstrarägu. Ta viskus näoli rohule ja nuttis, nuttis ja nuttis...

Eelviimane peatükk

Kirdetalus ilmnevad mõnesugused lood. Isand Valgevats
avab oma kirju reisikoti. Kiisu Ramapura peseb silmi. «Tere
õhtust, härra Wilhelm Krogmann!» Ettekavatsematu õhtusöök.
Isand Valgevats naerab ebatüüpilist naeru. Silver Ükssilm
jahutab end paduvihma käes. Valtsturakas. «Selle mehe nimi
on Lampjalg Jack!» Missugused olid ajad, missugused laevad,
missugused olid mehed. Mõni sõna habemest. Hoirassaa ja
pudel rummi!

Isand Valgevats tuli Ramapuraga rannast. Ta oli end tublisti
leotanud, kassilgi kasuka märjaks kastnud, ja ehk küll ilm
oli endiselt lämbe, olid mõlemad reipad ning rahul.

Enne trepile astumist oli isand Valgevats harjunud suksu
Miku-Pakale paari sõbralikku sõna lausuma. Sedapuhku leidis
ta Miku-Pakast trepi kõrval ainult kikerdamise aseme. Isand
pani suksu äkki targanud püherdamislusti hoopiski imeks;
imelikuna tundus talle seegi, et suksu üldse oli trepi kõrvalt
lahkunud. Isand Valgevats jalutas ümber maja ega näinud
Miku-Pakat kusagil; küll torkas talle silma, et ka võrkkiik,
mille ta alles hommikul neiu Kristiine soovil oli üles riputanud,
oli nüüd kadunud. Ta jalutas veel ühe ringi ümber maja, kõn-
dis aiagi läbi, kuid targemaks ta sellest ei saanud. Vastupidi —
ta kõrvad hakkasid äkki kumisema harjumatu vaikusest.
Kirdetalu näis kui välja surnud.

Isand Valgevats vangutas pead ja astus trepile. Mingi eel-
aimus ütles talle, et ta ka majas ei kohta kedagi. Oma poolele
viiva ukse taga jäi ta pörutatult seisma.

WILHELM KROGMANN
Hamburg Holstein Hannover Berlin Bremen

Niisugune silt ilutses isand Valgevatsa uksele.

Isand Valgevats põrnitses silti ja ta näol oli kaunistest tobe ilme. Kuid siis näis talle midagi nagu meenuvat. Ta pahvatas äkki naerma. Ta lausa vappus naerust.

«Ahsoo?» hüüdis ta naeru sekka. «Ahsoo! Ahsoo! Tuhat põrgut!»

Ent ühtäkki jäi ta uuesti tõsiseks. Ta uitas kogu maja läbi, käis isegi pööningul ja ta ninajuurele hakkas kasvama terav voldike.

«Ahsoo?» pomises ta ja istus trepile. Siin oli ta jõudehetkil ikka istunud Miku-Pakale seltsiks ja nii tema kui iseendaga juttu puhunud.

Isand Valgevats istus mõtlikult trepil.

«Vaata, Miku,» lausus ta lõpuks ja tõstis harjumuslikult pilgu suksule. Ent suksu koht ukse kõrval teatavasti oli tühi.

«Ahsoo?» pomises isand vabandavalt ja voldike ta ninajuurel kerkis veelgi kõrgemaks. «Näed sa siis... Ma ikka arvasin, et olen sinule seltsiks, kuid nüüd äkki kukub hoopis vastupidi välja... Hnjaa!» Ta ohkas.

Uksele tuli kass Ramapura, ringutas, lükkas koonuga üle isand Valgevatsa küünarnuki ja volpsas talle põlvedele. Käinud koonuga ka üle isanda nina, asetaski oma esikäpad peremehe küünarvarrele ja kohendas endal olemise mugavaks. Mõnus nurrujorin hakkas hellitama isand Valgevatsa kõrvu.

Isand sügas loomakest hajameelselt kõrva tagant.

«Wilhelm Krogmann... Wilhelm Krogmann — Hamburg, Holstein, Hannover... ja seesamune...» pomises ta mõtlikult. «Noh, sellest kõigest saan ma ju aru. Sellest saan ma aru, aga...» Ja tegi ohates kokkuvõtte:

«Raske on, kui sa oled äkki sunnitud esinema inkognito, ja veel neetult raske, kui pead seda tegema ühe katuse all vana Silver Ükssilmaga!...»

Kass Ramapura laskis nina käppadele. Ta nurrujorin muutus pisitasa sügavaks unenohinaks. Isand istus trepil ja vaikis mõtlikult, tühjus ning üksindus ümberringi.

«Kuule, Ramapura!» ütles isand Valgevats äkki ja voldike ta ninajuurele leebus tasaseks. «Tuhat põrgut — see on ju hirmsasti asjalik mõte!... Kui nad kõik ühtäkki on Kirdetalu katusealuse maha jätnud, mis siis meiega...?! Liialti oleme seda plaani sinuga juba ammu haudunud, mis?»

Isand Valgevats tõstis kassi põlvedelt ja tõusis. Toimekalt

asus ta pakkima seljakotti. Ja juba olidki nad minekul. Ent trepil jäi isand viivuks mõttesse.

«Ahsoo?» pomises ta. «Ahsoo! — Hnjaa... No lõppude lõpuks — kui on juba niisugune... kummaline päev, siis... ei tuhat põrgut, ei me ette teal!» Ta läks tagasi ja avas oma kirju reisikoti.

Taevasepad hakkasid omadega nagu ühele poole saama. Laadekaar oli sinkjasmust kui pajapõhi. Veel oli tuulevaikne, kuid meri kaugel taevaseru all juba mühises ähvardavalt ja Vesipangamaale viivate laidude vahel rullusid esimesed lained.

«Tuhat põrgut!» hõiskas isand Valgevats ja võttis kassi kaenlasse. «Täna, Kutsu, saame taevavägede käest sugeda!» Ta naeris täiest rinnast ja ta olek peegeldas vastupandamatut tahtmist haarata sülele kas või kogu maailm.

Üle mere tuhises hüppeline tuulehoog. Laine vemmeldas isand Valgevatsa sääri ja sähmas Ramapurale veetolmu vurrusse. Kass pistis rabelema; ronis siis isanda õlale, ei jäänud aga ka selle paigaga rahule ja sättis ennast seljakotilakale. Hüpanud käpad üle peremehe õla, surus ta oma koonu sellele kaela vastu. Ta silmad lahvatasid punaselt põlema.

«Ahsoo?» naeris isand Valgevats. «Ahsoo! No väga tore! Aga vaata, Ramapura, ma kohe mitte ei saa, ilma et ma korra ei prooviks!...» Ta vabastas spinningurulli riivist. «Ainult paar heidet, kiisu-kutsuke, paar heidet ainult!...»

Isand Valgevatsa paarist heitest sai paarkümmend ja üle selle. Kui ta neljanda purika lõpuseidpidi haugikammitsasse kinnitas, heitis ta pilgu igaks juhuks selja taha.

«Ah sa tuhat põrgut!» hüüatas ta. «Nüüd teeme tulised jalad, Rama-kullake!» Ja ta tegi seda tööpoolest... pärast seda, kui oli kammitsasse kinnitanud veel ühe purika.

Vesipangamaa imetlemiseks ei jätkunud isand Valgevatsal mahti — esimesse sobivasse kohta asus ta telki püstitama. Mustjassinine pilvelaam oli juba katnud päikese. Hämardus. Äkiline tuulevall veeres üle saare. Aga isand Valgevatsal oli telk juba pingutatud. Kiisu Ramapura oli ennast koduselt sättinud telgiavasse ja pesi silmi.

Taevas ähvardas, kuid äike laskis ennast oodata. Tuulehoog rauges ja õhk oli endiselt lämbe nagu leivaahjus.

«Oh kui alatult ta meid tüssas, Ramapura!» õhkas isand Valgevats taevasse vahtides. «Kui mitte rohkem, siis ühe purika oleksime jõudnud veel välja tõmmata. Hnjaa!... Aga õigupoolest, Rama-kutsu, pole meil ka kurta midagi, mis? Parema proovime, kas äkki jõuame väikse lõkkegi silmale iluks ning aidamele soojaks suitsema sättida?!»

Olnuks isand Valgevatsal mahti rohkem ümber vaadata, küllap ta oleks märganud, et napilt sada sammu eemal üks

lõkkesuits Vesipangamaad juba ilustab. Silver Ükssilm, Kadriann ja Põnniine olid juba hulk aega istunud põleva lõkke ümber, auravad teekruusid ees. Lõkkest eemal, teistest rõhutatult eraldi, istus teekruusi taga röövitud neiu Kristiine, aga telgiharjal krõbistas suhkrutüki kallal papagoi Plint.

Meeleolu lõkke ümber oli raue. Lärmakad kaksikud Sike ja Vike olid uuesti kvalifitseerunud pikksilmaks, aga Kadriann ja Põnniine, pead koos, lobisesid ja isegi itsitasid poolsosinal. Vesipangamaa ja äikese-eelne taevast olid kõiki otsekui lummanud. Neiu Kristiine oli end tühjaks nutnud, seejärel kõnelnud vaid kõverdatud suunurga ning välkuvate silmateradega, aga et selline kõnemaneeer polnud kedagi ahvatlenud talle vestluskaaslasteks hakkama, siis oli temagi pilk pöördunud viimaks pigem sissepoole ja lõkkeõdususe soe helk puudutas pelgalt temagi palet. Hirmus mereröövel aga tõmbas suitsu suitsu järel ja oli mingite oma plaanide küljes kogu hingega ametis.

Isand Valgevatsa lõkkesuitsu ei märganud hirmus mereröövel otsekohe. Aga kui ta seda viimaks märkas, tõusis ta viivitamatult. Papagoi Plint nagu oleks seda vaid oodanud, sedamald vupsas ta Silver Ükssilma kübarale.

«Mmm...» mõrises hirmus mereröövel ja sarjas kuklatagust. «Kui äkki juhtub, et hakkab vahepeal sadama, pugege aga telki!» lausus ta lõkkelistele.

«Aga sina?» küsis Kadriann.

«Aga mina... mmm... lähen vaatan, ehk leidub midagi kobedamat lõkkesse visata.» Ta pühkis minema, loomulikult lõkkesuitsule vastassuunas, ja loomulikult oli ta oma kavalusega üliväga rahul.

Teinud paraja ringi, hiilis ta silmalt võõra lõkkesuitsu poole. Kui siis lõke talle pilgu ulatusse sattus, tõusis hirmsa mereröövli käsi iseenesest uuesti kuklataguse kallale.

Papagoi Plint käätsatas. Silver Ükssilm kahmas papagoi kähku kübaralt, vehkis ta noka ees hoiatavalt näpuga ja pistis linu püksitaskusse.

Kass Ramapura oli papagoi käätsatuse peale tõstnud pilgu, rahunes aga varsti. Isand Valgevats murdis kala küljest tükikese ja ulatas kassile. See laskis sellel peremehe näpu vahelt endale hea maitsta. Seejärel lubas endale tükikese kala pere-meeksi. Isuäratav kalalõhn kōditas hullutavalt hirmsa mereröövli sõormeid.

Silver Ükssilm jälgis idüllil lõkke ääres üsnagi üllatunud pilgul. Igatahes oli ta eest leidnud kõike muud, kui oli oodanud. Pingas mõttetöö kiskus mereröövlil lausa lõua viltu. Aga pisi-tasa ta ilme selgines. Asjakäik oli ju üle lootuste hästi laabunud, luna röövitud neiu Kristiine eest talle otsekui tellimise peale ja ilma ülearuste sekeldusteta sülle jooksnud!

Silver Ükssilm kõhatas.

Isand Valgevats pööras end. Ta näolt oli lugeda, et ka tema polnud seesugusest kohtumisest vähem üllatunud.

«Tere õhtust, lugupeetud härra...» ütles Silver Ükssilm, pidas mõjusa pausi ja lisas võidurõõmsalt ning rõhuga: «... härra Wilhelm Krogmann!»

Isand Valgevats tunnistas teist sõnatult.

«Ahzoo?» tuli talle viimaks eluvaim sisse. «Ahzoo! Ja-ja! No there õhtust! Mizzugune... mizzugune meeldiv kohtumine! Aga phalun, igtuge siis ometi, Silver Üksilm, olge mulle khülalikesed! Ja-ja!» Ta tõusis toimekalt ja veeretas lõkke äärde sobiliku kivirahnu. «Aga phalun, igtuge ainult!... Mööbel on meil pehme, polzterdatud ja puha!»

Silver Ükssilm võttis papagoi taskust ja istus. Ta ainuke silm välkus pisut irooniliselt, üldse meenutas ta hoiak kuidagi enesekindla kaardimängija oma, kel trumbid alles käimata. Papagoi Plint, turris ning pahane, ronis hirmsa mereröövli kübarale, põrnitses sealt Ramapurale otsa ja pistis susisema.

«Rr-ramapur-ra! Rr-ramapur-ra!» sõimas ta. «Pr-rgut! Pr-rgut, Sil-lver-r, kompr-ress, kompr-ress!»

«Minu Kutzu, ma näen, ärritab thäie väikezt zulizt zōpra!» naeratas isand Valgevats.

«Jaa,» noogutas Silver Ükssilm. Ja lisas ülemäära usalduslikult:

«Tema, näete, ei kannata mul silmaotsaski... kasse!»

Isand Valgevatsa tabas kõhahoog. Ootamata selle lõppu, kummardus ta lõkke äärde. Süte alt koukis ta välja pärgament-paberisse mässitud pakikese. Kui ta pärgamendi selle ümbert lahti harutas, neelatas hirmus mereröövel — roog ahvatles vastupandamatult.

Isand Valgevats säras. Ta tõstis pärgamendi Silver Ükssilma ette.

«Ma phalun!» ütles ta. «Vaztpüütud haug, valmiztatud erilise, nõndanimetatud jahimehe-rätzäpti järgi! Aga züüakze zeda, muide, kahe kahvliga, millizeid kanname ändaga alati kaazaz.» Lala naeratuse saatel sirutas ta ette oma kümme sõrme.

Sõbralik õhtusöök Wilhelm Krogmanni lõkke ääres ei kuu-lunud Silver Ükssilma plaanidesse. Kuid haug lõhnas nii isuäratavalt, et hirmus mereröövel tegi oma tegevuskavasse korrek-tiivid. Ja, kirevase pihta! — kuidas kala veel maitset! Plaanitsetud reserveeritud jutuaamisest eine juurde ei tulnud vähimatki välja; Silver Ükssilm ei pannud tähelegi, kuidas kalast vaid pea ning alasti selgroog olid järele jäänud. Pisut süüdlaslikult muiates lakkus hirmus mereröövel oma kahvlite kümme haru ükshaaval võist ning rasvast puhtaks.

Isand Valgevats säras endiselt; ta jälgis teist sooja, mõis-tatusliku pilguga. Ent see pilk kustus kohe, kui hirmus mereröövel talle omakorda otsa vaatas.

«Ma tänan! Kirevase pihta — ma ei ole enam ammu nii suurepäraselt valmistatud kalast osa saanud!» tunnistas ta. Siis pani suitsu ette. Ja muutus ametlikuks ning jahedaks.

«Härra Krogmann,» ütles ta. «Mul on väga kahju, kuid... Teatud asjaolude kokkulangemise tõttu esinen praegu vahendajana **kellegi** — nimed ei ole olulised! — ja **teie** vahel sündmuse puhul, mis teid kahtlemata vapustab, kuid mille soodne lõpp-lahendus, **õnneks**, on siiski täiesti teie enda kättes...»

Isand Valgevats tõstis uudishimulikult pilgu. Silver Ükssilm tõusis.

«Minu härra!» ütles ta. «Mulle tehti ülesandeks teile kurvas-tavalt teatada, et teie **neiu Kristiine**... on — röövitud!»

«Ahzoo?» ütles isand Valgevats. Ja vaikis pikalt.

«Ahzoo!» ütles ta uuesti. «Noh... zuurepärane!»

«K... kuidas te ütlesite?»

«Kuidaz ma ütlesin? — Ma ütlesin: zuurephärane!» Ka Valgevats tõusis.

«Te ilmselt ei saanud minust aru?»

«Miz te nüüd!» protesteeris isand Valgevats. «Ma zain thäizt aru!»

«Ma ometi teatasin teile, et **neiu Kristiine** on röövitud!» Silver Ükssilm astus teisele sammu lähemale.

«Noh zuurepärane! Zuu-re-phä-rane!»

Langesid esimesed rasked piisad. Aga Silver Ükssilm nägi juba välja kui vette kastetud.

«Ahzoo?» ütles isand Valgevats ja heitis pilgu taevasse. «Nheiu Kriztiine? Ja-ja! Thema otze vajab thugevaid elamu-zi!... Olge lahked!» Ta osutas telgisuhu. «Ähk iztukzime varju?»

Silver Ükssilm neelatas. Ta kurk oli kuivaks muutunud. Ta hää kahises veidralt, kui ta jätkas:

«Neiu Kristiine eest nõutakse luna!»

Isand Valgevats hakkas naerma.

«Lunamaksuks nõutakse... pudel rummi!»

«Hä-hä-hä-hää-hää-hää-hää!» naeris isand Valgevats. Ta puges telki.

Sadas nagu oavarrest.

«Kirevase pihta!» müristas Silver Ükssilm. «Härra Krogmann! Kirevase pihta, ma ei mõista teid!»

«Tuhat põrgut!» müristas omakorda isand Valgevats. «Ka mina thäid mitte! — Tulge ometi kord juba varju, hull inime!»

Läbimärg mereröövel võttis seda nõu viimaks kuulda.

Nad kükitasid kõrvu telgis ja nohisesid raskelt.

«Pudel rummi, Wilhelm Krogmann!» nõudis Silver Ükssilm. «**Ainult** pudel rummi **neiu Kristiine** eest — te ei pea seda luna ometi kalliks?!»

«Tuhat põrgut!» pörutas isand Valgevats. «Ja kez on zee idioot, kez zeda nõuab?»

«Mu härra, me juba leppisime, et nimesid ei nimetata!»

«Pudel rummi?! Hä-hä-hä-hä-hää! Noh, ei mitte. — Ei mettä!»

Bähvas pikselöök. Telk lahvatas päevvalgeks. Taevavõlv löi kõmisema, vihmapiitsad peksid katust.

«Lunamakz **neiu Khriztiine** eest?!» Isand Valgevats müha-tas. «Khuulake, miz ma teile ütlen, Silver Ükszilm: läheb mitte rohkem kui kolm päeva, ja zee zalapärane **kheegi** toob **neiu Kristiine** mulle väljazirutatud **khäte peal** tagasi. «Palun!» ütleb see keegi, «phalun, minu härra, ükz **neiu Kriztiine** thäile! Ja pudel rummi thäile **pheale veel**, khui thäie zeda ainult liiga vähezeks ei arva!»»

Silver Ükssilm oli pettunult vait. Sest kuskil sisimas ta tundis, et härra Krogmannil võib äkki õigus olla. Hirmsasti õigus!

«Ja-ja!» kinnitas isand Valgevats. «Ühe niizuguse kriztiine eest — keegi hirmuz röövel mulle khunagi rääkiz — oli zee röövel lunamakzukz võtnud vaid raudnaela, ja ka zelle ära visanud!»

Silver Ükssilm võpatas.

«Kirevase pihta!» sosistas ta. «See mees oli Lampjalg Jack! Vana Lampjalg Jack, kirevase pihta!»

«Vhõimalik!» nentis isand Valgevats ükskõikselt.

«Kirevase pihta!» erutus Silver Ükssilm. «Äkki te tahate öelda, et te tundsite vana Jacki? Lampjalg Jacki ennast?»

«Vhõimalik!» nentis isand Valgevats. «Khui mu mälu mind ei phäta, ziiz ma khunagi varuztazin teda vizt rhummigä.»

«Kirevase pihta!» sosistas Silver Ükssilm ja neelatas. «Kirevase pihta!»

«Aikesekuma heitles meeste nägudel. Lakkamatu kõuemürin trummeldas taevakatusel.

«Silver Ükszilm!» ütles äkki isand Valgevats. «Mul on thäile ettepanek. Zee iluz öö ei kölba mahamagamize jaokz. Meie telega vhõikzime hoopiz mängida ükz khaardimäng?»

«Kirevase pihta — vaat seda me võiksime!» süttis Silver Ükssilm. «Muidugi kui teil vaid juhtub küünal kaasas olema?»

«Ahzoo? Aga millekz? — Küll zuur Jehoova taevaz meie jumalakartlikku thööd oma vilkuva lambikezega ära valguz-tab!» Ja isand Valgevats koukis seljakotist kaardipaki.

«Ja mida thäie mängikzite?» küsis ta.

«Valtsturakat!» pani hirmus mereröövel ette. «Viisakamalt öeldult: vale viitlehte.»

«Viiz üle lugeda?»

«Ei!» kostis Silver Ükssilm. «Kogu panga peale! See tähendab: üles lugeda põhjani.»

«Ahzoo? — Noh zuurepäranee!» nõustus isand Valgevats. «Ja kez jagab lehed?»

«Punane!» kostis mereröövel.

Punane oli isand Valgevats.

«Ruutuzt trump!» teadustas ta välgusähvatusel valgelt. Silver Ükssilm asetaski peopesa keelavalt kaardipakile.

«Härra Krogmann, mul on üks tingimus,» ütles ta. «Kui te kaotate, panete lauale — pudeli rummi!»

«Ahzoo? Aga thäie?»

«Lunastan välja neiu Kristiine!»

«Ahzoo? Ahzoo! ... Noh teie zunnite mind, et mina pheaksin ilmtingimata kaotama! Aga olgu peale — zündigu nõnda, kuidas thäie ette panite!»

Midagi nii pöörast, nagu nüüd algas, ei olnud Vesipangamaal maailma loomisest peale nähtud. Hasart küttis mõlemad juba varsti kuumaks. Välgusähvatusel valgelt uurisid nad kuradipiiblit peos, tapsid ja panid ette, panid ette ja tapsid, aga vahepeal koputasid ning lugesid üles. Otsekui elu ja surma peale käis siin vihane heitlus, ja mõnes mõttes see ka mäng elu ja surma peale oligi.

«Kena. Khenä!» hüüdis isand Valgevats. «Ma tapan ta... ma tapan ta... ärtu kuningaga!» Ta lartsas tihi lauale. «Miz ütlete thäie nüüd?»

Silver Ükssilm ei öelnud midagi. Ta nohises, ja käis.

«Ahzoo?» ütles isand Valgevats. «Ahzoo!» Ja käis. Ja Silver Ükssilm käis.

«Ahzoo?» ütles isand Valgevats. «Hä-hä-hää! Zelle me tapame... ärtu kuningaga!»

«Minu isand!» ütles Silver Ükssilm. Ta hää vārisel erutusest. «Juba kolmandat korda järjest tapate teie kõik ärtud ärtu kuningaga?!»

«Ahzoo?» imestas isand Valgevats. «Ah koguni? — Noh kena, väga khenä!»

«Kirevase pihta!» hüüdis Silver Ükssilm. «Kirevase pihta! Aga mis teie nüüd ütlete?!» Ta käis uuesti ärtu ette ja lausaski imes end pilguga isand Valgevatsale näkku.

«Ahzoo?» ütles isand Valgevats. «Ahzoo!» Ta mudis lõuga. «Aga zelle tapan ma ärthu kuningaga!»

«Ma koputan!» hüüdis Silver Ükssilm.

Ta tegi seda.

Isand Valgevatsa tihi alumine kaart oli... ärtu kuningas!

«Hää-hää-hää-hää-hää!» naeris isand Valgevats. — Tal oli vaid kolm lehte peos.

Silver Ükssilm viskas kaardid käest ja tõusis. Ta ainuke silm sähvatas äikesevalgel.

«Minu isand!» ütles ta pidulikult. «On üksainus mees maailmas, kes sööb vasikaprae pähe riisipirukaid! Kes mõirgab:

tuhat põrgut! Kes valtsurakat mängides neli ärtut järjest tapab ärtu kuningaga, nõnda et ärtu kuningas just neljandas ärtutihis selles mehe nimi...» Silver Ükssilm pidaski mõjusa pausi, selle mehe nimi on — Lampjalg Jack!»

Isand Valgevats, alias Wilhelm Krogmann, alias Lampjalg Jack istus, turi kühmus, käsi näo ees. Peade kohal ja ümberringi mõrises äikesel kanonaad.

Siis ta tõusis.

«Silver, vana!» ütles ta vaikselt ja asetaski käe teise õlale.

«Jack, vana!» ütles Silver Ükssilm ja ta hää vāratas.

Nad tagusid teineteisele selga, raputasid teineteist õlgadest, tagusid uuesti selga. Ja naersid. Mõirgasid.

«Kirevase pihta, vana!»

«Tuhat põrgut, vana!»

«Kui kaua ei ole näinud!»

«Nutt tuleb silma!»

«Kus olid ajad!»

«Missugused olid laevad!»

«Ja mehed!»

«Mehed, vana!»

«Berry Puudane!»

«Skagerraki Morten!»

«Benjamin II Pisuke!»

«Kurakäe Johnny!»

«Aga kui «Miralda» jalge alt ära läks!»

«Tuhat põrgut! «Hildegardi» mäletad?»

«Unes näen, vana, kirevase pihta! Üle öö näen unes!»

Nad tagusid teineteist selga ning õlgadele.

«Kui kaua juba — kuivamaarotid hoopiski. Pisar tuleb silma, kui mõtled!»

«Aga nõnda ta on, vana!» ohkas Lampjalg Jack.

Nad jäid vait. Silver Ükssilmal hakkaski nina lurisema. Ja Lampjalg Jack äigas varrukaotsaga üle silmade.

«Vana,» ütles Silver Ükssilm. «Kirevase pihta — mille kõige pärast sa küll niisuguse jama kokku keetsid. — Inkognito, mingi väänatud keel, khutzu Ramapura...?!»

«Selle pärast!» kostis Lampjalg Jack ja äigas veel kord üle silmade. «Et meie kaks... ei istuks nokkapidi koos nagu kaks kuhtund ronka...» ta tõmbaski ninaga, «... ega vesistaks... kõige üle, mis me oleme olnud... Et ei tuleks see, mis praegu tuli...» Ta pigistas kaaslast õlast. «Aga minu kiisu, mu tubli siiani konkssaba-kassike... Noh, ma kuulsin kuskilt, et...» ta naeratas süüdlaslikult, «et see sinu Mariann, et ta ei kannatavat kassi varjugi... — Mis me sest enam räägime, vana!»

«Aga habe, sinu habe, kirevase pihta, vana?»

«Ah — habe pole enam ammu mehe au!» lõi Lampjalg Jack

käega. «Nüüd on nii, et mida lapsen, seda laiem on habemepard
lõua all!»

«Kirevase pihta, vana, nõnda see täpipealt on! — Aga eks
ole ka nõnda, et kasvab mehepoegi küllalt peale nendegi hul-
gast?»

«Kasvab, vana!» nõustus Lampjalg Jack. «Aga ei ole meiegi
veel surnud, sa tuhat põrgut!» Nad tagusid teineteist uuesti
selga ning mudisid õlgadest ja naersid ja möirgasid ja ülepea
tegid otse poisikeste tempe. Aga siis laksas Lampjalg Jack
endale äkki otsakondi vastu.

«Tuhhat põrgut!» möirgas ta. «Ma justkui aimasin seda ette!»
Ta kükitas seljakoti kallale.

«Rumm?» möirgas Silver Ükssilm. «See on rumm, Jack?»

«Iseenda ja teineteise jälleleidmise terviseks, Silver!»

«Puertoriiko, kirevase pihta!»

«Tuhhat põrgut — kes Silver Ükssilma minust veel paremini
tunneks?!»

Taevalae all sähvis ning mürises. Telgikatust trummeldas
vihm ja ümberringi röökis meri. Aga siis sekkus looduse kano-
naadi meeste laul. See kõlas kahel häälel ja voogas võimsalt
ning laialt ja kaunitalt nagu eesti rahva suurel juubelilaulupeol:

«Kirstu kaanel viisteist meest.

Hoirassaa ja pudel rummi!

Seal viin ja kurat tegid oma tööd.

Hoirassaa ja pudel rummi!...»

Viimane peatükk

Lampjalg Jack teadustab Admirali laevast ning lipust. Pal-
jud ei ole enam tähtsust. Silver Ükssilm tuletab midagi kan-
gesti meelde. Ehk küll kisub sügise poole, on ees veel vana-
aiste suvi. Papagoi Plint pilgutab. Kadriann soovib Silver
Ükssilmale uut odraiva silma.

Aikeseöö oli mööda saanud, mere tormimühin raugenud.
Telgi valget katust värvis siniselges taevaservas süttinud koidu-
vär. Belle roosa kuma helkis laialipillatud kaardipakil ning
tuhjaks saanud rummipudelil, helkis vastu kahe mereröövli
mõttlik-murelikult näolt.

«Silver, vana sõber, ma ei ole sulle rääkinud kõige tähtsa-
mast,» ütles Lampjalg Jack. «Ma kartsin seda kogu aeg, ja ei
harrnud asjata. Nüüd on see käes.»

Ta vaatas sõbrale pikalt otsa.

Belle nägu jäi liikumatuks.

«Ma nägin merel tuttavaid purjesid. — «Herilase» purjesid!»

Silver Ükssilma näos ei liikunud ainuski lihas.

«Kas sa ei mäleta enam «Herilast», Silver?!» erutus Lamp-
jalg Jack ja raputas teist õlast. ««Herilast» — Admirali lippu
ning laeva?!»

«Mäletan, Jack, kõike mäletan!» ohkas Silver Ükssilm. «Aga
sellel kõigel ei ole praegu enam vist... tähtsust.»

«Aga Admirali vanne: ma kas taban Silver Ükssilma või
ajan viimase karvani maha oma vuntsid! Seda piibli ja Jumala
juuresolekul! — Tuhhat põrgut, ma ei ole memm, aga mul käib
külm judin läbi ihu, kui sellele mõtlen!»

«Jah!» ohkas Silver Ükssilm uuesti. «Ja ka sellel ei ole enam
tähtsust. — Aeg, vana, on meist kõigist ette jõudnud.» Kolman-

dat korda ohtes võttis hirmus mereröövel Silver Üksilm kaabu peast ning musta sideme silmalt.

Lampjalg Jack vaikis väga kaua. Siis ohkas ka tema ja kostis väga vaikselt:

«Jah, enam ei ole kõigel tõepoolest mingit tähtsust!»

Odraiva Silver Üksilm silmanurgas oli öösel puhkenud

«Silver Üksilm!» kilkas Uus-Felslandis Kadriann. «Silver Üksilm, kas sa ehk istusid mõne kadakapuu all selle hirmu ning ilusa äikeseöö?!» Kuid langes siis hoobilt näost tõsiselt.

«Silver Üksilm,» kogeles ta, «aga... aga... aga sa ei olegi ju enam... hirmus mereröövel Silver Üksilm... päriselt?»

Keskhommikuks jõudis vaikiv ning endasse sulgunud rongkäik Vesipangamaalt Felslandi Kirderannikule.

«Jumal tänatud!» tervitas neid Mariann. «Igal asjal on algus, aga on ka oma lõpp. — Võta otsast!» Ta haaras meremehekasti sangast. «Ma ise aitan selle kolu sul pööningule vedada!»

«Aga kuulge?!» ütles Silver Üksilm ja vaatas jahmunult ringi. «Kus on siis ... papagoi Plint?! Kirevase pihta! — Kus on papagoi Plint?»

«Võta sangast!» kamandas Mariann kannatamatult.

Mariann ja Silver Üksilm kirstuga ees, nende kannul Kadriann ja Põnniine, Lampjalg Jack, kiisu Ramapura ja neli Kristiine, nii kogunes kogu Kirdetalu rahvas pööningule. Külalaps oleks tulnud üles pööningule suksu Miku-Pakagi, mis sellest, et oli korralikult kammitsas ning lisaks tuulekoja uksepiida külge kinni seotud, küllap oleks ärganud trepi all tubli kärnkonn Porrugi, kui ainult Silver Üksilm oleks veel olnud Silver Üksilm päriselt. Ainult kaksikud Sike ja Vike tegid selle kurva käimise kaasa ja sedagi vaid põhjusel, et nad piksilmana lebasid meremehekasti ülemises laekas.

Kes olid tulnud, jäid pööningul kirstu ümber seisma kuulinateenistusele. Ei jäänud ainult Mariann.

«Veidrikud!» ütles Mariann. Ta lõi pea selga ning kõpsutas trepist alla. Aga ülejäänud seisis meremehekasti ümber edasi.

Seisid ja vaikisid.

«Kisub sügise poole, vana,» kostis viimaks Lampjalg Jack. «Päike käib veel kõrgelt, aga päevasüdamed muutuvad kargeks ning helisevaks kui kristall. Ja kask korjab kulda.»

«... Selgetel öödel käristab hinge

kurb kurgede minekulaul

kõrgel Linnutee all...»

tuletas Silver Üksilm midagi kangesti meelde.

«Kelle luuletus see on?» küsis Lampjalg Jack.

«Ma... ei mäleta...» vastas Silver Üksilm. «Aga...» Ta käsi libises pükste tagataskusse.

Moistmatul pilgul ning hajeli silmi pörnitses ta... kadunud kirjapakki peos. Siis ohkas. Ja peitis kirjapaki põue.

«Ma ei mäleta,» kostis ta vaikselt. «Kuid see just piinabki mind ega anna südamele rahu...»

«See on hea, et piinab ega anna rahu,» kostis Lampjalg Jack. «Vahel tunned, et kevade ja suve päikest sillerdab veel hinges, aga justkui ei soojenda enam... — See on sügise algus, vana.»

«Jah, vana,» kostis Silver Üksilm vastu. «Aga enne päris sügist on veel vananaiste suvi...» Ja siis võttis ta põuest oma musta silmasideme ning kirjapaki, aga kaenla alt õlest röövlikaabu ja avas meremehekasti kaane.

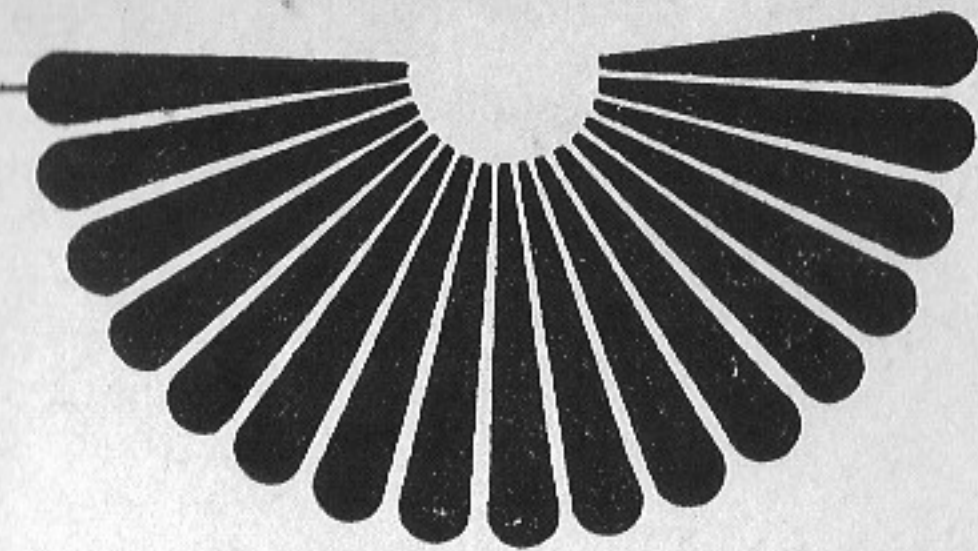
«Papagoi Plint!» hüüdsid Kadriann ja Põnniine peaaegu ühest suust. «Vaadake, seal on papagoi Plint!»

Ta oli seal tõepoolest — papagoi Plint. Ta istus oksal kummalisel džunglipildil meremehekasti kaane all ja varjas kõigest lilla orhidee, mis oli vahepeal pildil nii uhkesti õilmitanud.

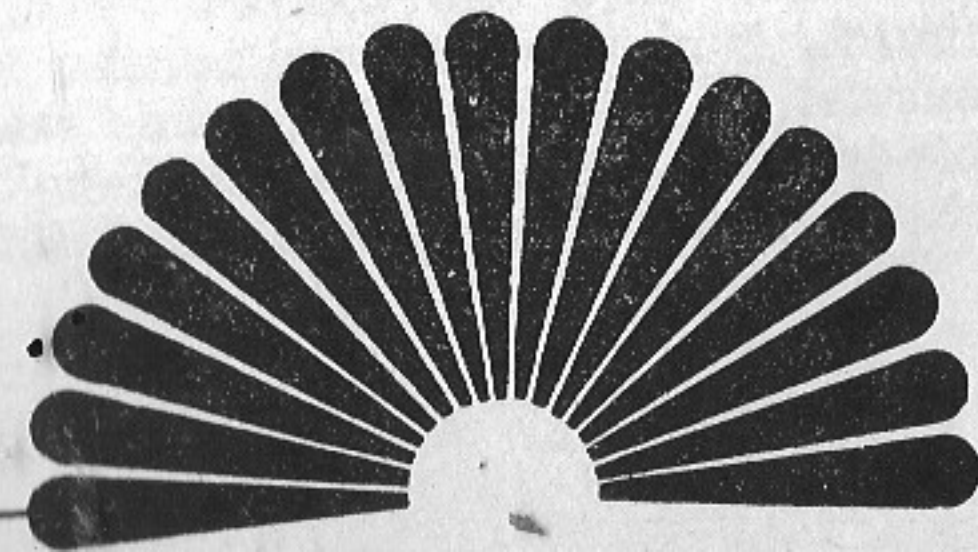
«Ta pilgutas silma!» kilkas Kadriann. «Ta pilgutas silma, kohe ausõna!» Aga et see nii ka oli, seda oli mitte ainult Kadriann, vaid igaüks siin kirstu kõrval valmis vanduma. Ja ometi võis see neile ainult näida. Sest pilgu jooksul oli imepärane džunglipilt juuresolijate silme all tundmatuseni muutunud. Kõrgas päikesesillerdus pildil hääbus mingiks sogaseks hämuks, papagoi Plindi särav mürkroheline sulekuub tuhmus halliks ning määrdunuks. Jäi alles kõige harilikum värvitrüki pilt, harilikust vahest kehvemgi veel ning luitunum.

Imevaikselt sulges Silver Üksilm meremehekasti kaane. Aga Kadriann neelatas.

«Isa,» ütles Kadriann. «Tead, isa, mida ma praegu üle kõige maailmas sooviksin? Ma kohe kogu hingest sooviksin, et sulle... et sulle uus odraiva silmanurka kasvaks!»

Kaevulood

OMA HAUG

Ehk küll suvi lühike, oli karjasuvi ometi pikk. Hommik algas päevatõusul, ainult jaanikuul veidi hiljem, siis kui päike juba paari puudekõrguse jagu oma teed käinud; öhtu tuli tükk maad pärast päevalooja. Aga pikuke see Eestimaa suveöö! Ei jõudnud karjalaps oma und selle jooksul täis magada, unepuru kriipis silmi veel keskhommikulgi. Päev venis kui kraasvill, lõunaks jõudsid hommiku, öhtuks lõuna mitu korda ära unustada. Nädal ei saanud kohe kuidagi otsa, kuu lõppu ei jaksanud ära oodata, aga september, kojupääsemise, kooli alguse rõõmus kuu, oli nii kaugel, et, vahel tundus, ei jõua kätte üldsegi.

Muidu oli karjapoisielu ilus elu, metsavõlud ümberringi — mis sa veel tahad! Kui vaid koduigatsus poleks kiusamas käinud. Sai küll juba suur poiss oldud, ei kõlvanud ema põllepaeltes enam ammugi rippuda, kuid ajuti vaevatas tahtmine ema ja kodustega koos olla otse talumatult.

Selle suve pererahvas juhtusid kenad lahked inimesed olema. Lõunatunnil ei jooksutanud karjapoissi muude tegemistega liialt, pidasid pastlamuret, leivakäärule määrati või peale või pandi lihakild lisaks ega tulnud ütlemist, kui leivakotti teinekord karaskile ning piimapudelile ka juturaamat seltsiks pistetud sai. Aga koduigatsus jäi ikka.

Vana kombe järgi olnud jaanipäev karjalapse püha, pika karjaorjuse priipäev. Paraku olid ajad edasi läinud, paljud vanad kombed ei seisnud enam au sees, ja ei tehtud jaanipäeval karjapoispriiusest enam juttugi. Ainult et leivakäärude asemel pisteti kotti kollane saianukk ja lõunatunni võisid omatahtsi olla. Seda oli küllalt palju ja enamat nagu ei osanud-julgenud nõudagi.

Aga päris ootamatult ja teenimatultki tegi see suvi mulle äkki erandi. Ühel öhtul vanaperenaine lihtsalt ütles:

«Sa, Ain, ma vaatan, oled ka nii ära aetud. Maga homme ennast õige klaariks, ma ajan karja ise välja. Praegu kena aeg metsarohte korjata. Pärastlõunal, siis ole jälle platsis!»

Noh, oli see mu kõrvadele alles muusika! Ootamatust õnnest mine või ogaraks.

Hommikul ärkasin karjakellade kolksamise peale. Esimese ehmatusega olin juba lakaluugilt alla kargamas, siis tuli meelde: mind pole täna üles hüütudki, mul vaba ennelõuna, magamisaega nii palju kui kulub! Pooleldi kinnisilmi pugasin tekisooja tagasi.

Oh, oli see hommik alles üks õnnistus, tundsin seda läbi unegi. Ent juba varsti hakkas mind miski häirima. Unenäod läksid sassi ja virgusin ärkvele. Põrnitsesin üksisilmi hämarat katusealust ja püüdsin ära mõistatada, mis naljakas mure see küll hinge rõhub. Oli ju ometi vaba hommikupoolik, karjasuve ainus pühapäev, ei, päris püha kohe, muret ei tohtinud olla mittemingisugust.

Noh, üks sai selgeks: oma ainsat püha lakas maha magada küll ei kõlba. Hõõrusin une silmist välja ja ronisin alla. Päike ergas taevas seesuguse nurga all, nagu ma polnud teda siit seni näinud, õuemuru kõditas meeldivalt taldu, päike oli selle juba soojaks paistnud ja kaste auramas, sumisesid korjele asunud kumalased ning mesilinnud, aga muidu igal pool vaikus, ei lammaste määgimist, ei lehma inisemist, ei Simmi klähvimist, ei lüpsikukolinat, ei hobuste trampimist, ei perenaise käbedat kamandamist, kõike seda igahommikust rutakat saginat. Päevahakul oli täna sootuks teine, pühapäevane nägu ja õdus rahu lasus ümberringi.

«Ja sina juba jalul?» imestas noorperenaine köögis. «Mul pole veel hommikusöökki valmis. Oleksid võinud ikka une ilusasti täis magada. Näe, võta raud, raiu seakartulid peeneks, kui sa siia juba tulid!»

Raiusin seakartulid peeneks, tegin-toimetasin muudki, aga hommikulauast tõustes peitsin põue naabripoisilt laenatud raamatu ja pugasin rohtaeda marjapõõsaste alla. Raamat ei vedanud alt, hingekinnipanevalt põnev jutt oli, niisuguse juurest ei veaks küll härgadegagi eemale. Ent keset põnevät seiklustemaailma löin järsku raamatukaaned lartsudes kinni. Ma ei saanud seda ühtäkki enam edasi lugeda, hingepõhjas urgitses uuesti otse väljakannatamatult sinna juba varahommikul asunud nimetu rahutus. Tundsin, et midagi väga tähtsat ning olulist on tegemata. Aga mis nimelt siis?

Ühel hoobil oli kõik käes — kodu. Kodu! Ma pean täna koju minema! Missuguse üllatuse ma teen: ema ei tea mind hingeski oodata!

Torkasin raamatu uuesti hõlma alla.

«Siin sa mul oledki!» ütles perenaine köögis. «Mine lippa korra Kaarlile, küsi naabrirahva käest sõela laenuks, neil hea tihe sõel. Aga siis võiksid peedid-porgandid korra üle käia, kae sin ennist üle aia, hullusti maltsa kasvanud teised. Loomadele ka hea lõunaks midagi ette visata.»

«Aga... vanaperenaine jälle laskis mu pärastlõunani priiks...» kogelesin ma.

«Noh, see natuke sul tüki küljest ära võtab või?!» imestas perenaine. «Ju sa une juba täis maganud oled? Noor laps, ei sul kõlba käed süles jõude istuda!»

Lippasin Kaarlile, tõin sõela, siis lonkisin aeda. Tusk näris südant: siin ta sul siis on, suve ainuke prii ennelõuna. Parema juba oleksin läinud hommikul karja, seal ikka oma voli, pere-rahva silma alt eemal. Või pannud kohe hommikul minema, kodu poole, kes see küsinud oleks, oleks arvatud: poiss põõnab lakas magada, ei võta niigi palju vahet, et sööma saaks! Aga nüüd on kõik mokas.

Käed liikusid oma, mõte oma rada. Jooksis kodu maadele rohtukasvanud mõisatiigi äärde, pöördus sealt künkale tuuliku-varemetele, kus õhtuti sirises kilgilaul, uitas alla jõekääru. Jõgi... Siin jõge ei olnud, oli vaid paar porise põhjaga lompi ja mitte vähem porised soonekohad metsapadrikus. Aga kodu-jões oli mul haug, täiesti omaenda haug!

Jah, oma haugi olin ma leidnud varakevadel. Ühel sillasambal oli kivi vundamendist välja langenud, vundamenditühimiku oligi haug endale varitsemispaigaks valinud. See oli hea paik, pehkinud tammipõranda äärel, pimedas hauakohas serval. Päevast päeva passis haug oma jahimaade piiril, pea, aga vahel koguni pool keret sillasamba alt väljas, lõpusekaaned rütmiliselt tõmblemas. Haugist sai minu haug, ma ei näidanud teda vennalegi, teistest kõnelemata. Vahtisin teda tundide kaupa, vastakad tunded hinges: mul oli kiusatus ta välja püüda — mu jumal, nii suur kala! — aga teisest küljest hoidsin teda kiivalt. Ta pidi mind ometi sillapiirdel nägema, ent ta ei kartnud mind põrmugi, ainult vahel harva taganes pisut sillasamba varju, et sealt varsti uuesti jälle välja libiseda. Meist said omamoodi tuttavad, ta oli minu haug, aga vennal ega kellelgi teisel ei olnud jões oma haugi.

«Oota sa, poiss, küll ma su ükskord ikka välja püüan!» kuulutasin haugile vahel hasartselt. Ent sisimas tundsin, et ma ei teadnud seda kunagi. Siin olin oma haugi peale tihti mõelnud. Mõtlesin praegugi: on ta ikka elus ning alles? Ah, missuguse hingevärinaga kummarduksin praegu üle kivise sillapiirde! Ainult et...

Jaa, ainult et... Ei, aga siiski! On ju alles keskhommik! Kui usinasti liigutada... Magus erutus uhkas läbi ihu. No

muidugi, pikk see kodutee siis on, oma kuus-seitse kilomeetrit tuleb, rohkem polegi. Selle käib tunniga ära, kui sörki sekka lasta. Teine tund tagasi. Ega sinna koju elama saa nagu jääda, näeb ema ja haugi ära, jõuab pisut ehk ringi lipata ja süda rahul, aidaa! — tulema!

Vahepeal justkui tuhmunud maailm lõi uuesti särama. Lasin kätel käia, jumal, vana tuttav töö! Kitkun nad puhtaks, need peedid-porgandid, kitkun rohkemgi, käin sibula ka üle, et poleks ütlemist, aga siis lasen jalga, ei anna ennast varem üldse näolegi!

Kitkusin kõrgema rohu porganditest välja, siis võtsin peedipeenra ette. Rohtukasvanud oli see jumalavili hullusti, kus küll perenaiste silmad varem olid! Ei, sibula jätame mängust välja, ei ole kästud, aega jääb selletagi napilt. Kitkusin, üks silm peenral, teine päikesel. Kohkumisega panin tähele: päev, mis harilikult oli nii hirmus visa edasi liikuma, astus täna hoopis teise sammuga. Jõua ainult järele.

Pääseks juba minema!

Viimaks oli ka peedipeenar kitkutud. Ohkasin kergendatult: ometi! Aga siis hakkas südames kripeldama hoopis uus mure: töö ei näinud ilus välja. Mu kodus ei olnud sallitud ülepeakaela tehtut, mind ei olnud õpetatud oma tööd lohakalt tegema. Nutumekk suus, asusin uuesti porgandisse. Aga päev muudkui edenes.

«No näe!» kiitis aeda tulnud perenaine. «Kohe teine nägu! Ju käib küll, kes see iga liblet siit välja noppida jõuab!»

Vaikisin tõrksalt. Kes ei jõua, kes jõuab! Perenaine jälgis mind silmanurgast. Ka temal näis midagi hingel lasuvat.

«Jäägu muist pealegi vanaperenaise jaoks!» laususki ta. Ja lisas lepitavalt: «Võiksid ennast nüüd natuke lõõga lasta küll.»

Kitkusin peenrad puhtaks viimse rohuliblieni, aga siis pistsin punuma kui lingust lastud. Külavahetee raudtee ülesõidu kohani läks kui lennates, esimene kilomeeter oli seljataga. Raudtee tagant algas lodune heinamaa, seda oli oma paar kilomeetrit, see oli igav teelõik. Ent siis juba kerkis silmapiirile Seljamägi — kõrge metsaga kaetud kruusavall, mis kilomeetrite pikkuselt lookles keset soid ja lodumetsi. See kolm-neli kilomeetrit piki mäeharja tõstis teelise kui tiibadele. Ilus oli! Aga kui rada ükskord Seljamäe nõlva pidi alla libises, algasid juba koduümbruse läbituttavad salad ning metsatukad...

Lasin ülejala, seletamatu rõõm ning vabanemistunne hinges. Pidupäevatunne, ja pidupäevane päev ju oligi. Päeva hinda tõstis seegi, et ma polnud teda ei tea mis kingiks saanud, ei, olin ta ise hommikul ausalt välja teeninud. No näe, see on viimane metsatukk, siit tõuseb rada suurele maanteele, ja kui maanteeäär läbi lipata, hakkab külaservast kodukatus paistma. Lase ülejala, poiss, lase ülejala!

Kodu ümber lasus raue vaikus — ei häält, ei hinge. Süda tõusis erutusest kurku. Kas koputan uksele? Ema mõtleb: kes see külaline on, tuleb, avab ukse, näeb... või kukub nii paremini välja: lükkam ukse vaikselt lahti, lähen kikkivarvul, ema... Jaa, aga mida ta praegu teha võiks? Askeldab köögis? Istub tagatoas?

Hing kurgus, seisin ukse taga. Süda magusat eelrõõmu täis, lükkasin kohe saabuvat kohtumist hetke kaupa edasi. Siis vajutasin lingile.

Uks oli lukus. Võtme leidsin kokkulepitud kohast. Heitsin pilgu tahatuppa, istusin köögis pliidi ette pakule. Oli kodutunne ja ei olnud ka. Ei olnudki.

Nojah, aga mis siin kodus pidigi praegu olema?! Noorem vend läks kevadel karja nagu ma isegi, ja küllap ei jäetud koju lulli lõõma kaht noorematki. Jaksad kaela kanda, ju jaksad siis ka käsi-jalgu liigutada, kust see talveleib lauale, kooliriie selga tuleb, nälginud sõjaaeg ümberringi, isa sakslaste küüsis. Ja oleks seda töödki, ei kätest küsiks, aga pole omatahtsi võtta, saad nõnda, kuidas antakse. Taludel suured normid peal, igaüks katsub, et omal jõul toime tuleks. Tööpäevad pikad, vaevapalk väike, piskuhaaval tassi tangu- või jahukott sahrinurka täis.

Istusin köögis pakul ja mõtlesin ema mõtteid. Ja mis siin nukrutseda: kui ei ole kodus, ju siis on kuskile tööle kutsutud, ju on teenistuse päev. Tuleks emaga kaasa rõõmustada!

Aga ei tulnud rõõmutuhinat, tuli hoopis nukravõitu tühjustunne. Tõusin ja, tilluke salalootus hinges, käisin majaümbruse läbi. Vaikus ja tühjus ümberringi. Kuhu ta võis minna? Äkki Põdrale? Kas minna vaatama?

Seisin vanal veskisillal ja vahtisin voolavasse vette. Põdra talu oli siinsamas, teisel pool silda, üle jõe. Kas minna? Kui pole neil, ehk siis vähemasti teavadki? Ikkagi naabrid, meile pooliti pererahva eest, natuke nagu omainimesedki.

Varsti seisin uuesti sillal. Polnud naabripäikeski kodus kedagi, kõik lähedal ja kaugel oli tühi ning vaikne, otsekui välja surnud. Ainult tõtlik jõevool vulises üle vetikatesse kasvanud tammipõrandate.

Tulekuteel olin mõelnud: ronin vana kivituuliku müürid üle, proovin, kas julgen umbekasvanud jõesonnist hundinuiad ära tuua... Nüüd polnud millekski isu. Päikesekõrgus lubas mulle veel tunnijagu aega. Vahest ema tuleb veel? Tuleb äkki koju lõunale? Ei, see on rumal mõte, kes see päevilist koju sööma saadab, nii tinge peremehi lähikonnas ei olnud. Või käia kõik pered läbi? Mitte targem mõte! Ema ei pruugi üldsegi omas külas olla, teda on ka naaberküladest vahel appi kutsumas käidud. Tuleb oodata või siis juba minema minna. Ehk olekski targem.

Seisin tammil ja vahtisin voolavasse vette. Siin meenuski

mulle haug, olin ta suures ähmis sootumaks unustanud. Pooli kikkivaruvi kondisin keskmisele sillavõlvile, hinga kinni pidades kummardusin üle sillapiirde. Ma olin seda kogu aeg lootnud, kuid nüüd ei tahtnud silmi uskuda: haug oli alles! Ta oli vahepeal õige suureliseks muutunud: mitte ainult pea, rohkem kui pool keret oli tal sillasamba alt väljas. Kas vilksab nüüd minema? Ei, haugi lõuakaar liikus rütmiliselt, ta ei teinud must eriti välja, taganes ainult õige pisut.

Vahtisin teda ahnelt, ärev jälleenägemisrõõm paisutamas rinda.

«Aga kui püüan su ükskord ikkagi välja, poiss?» ütlesin oma haugile. Haug ei võtnud mu ütlemist asjakski.

Rinnutasin sillapiirde najal ja vahtisin alla vette. Haug pööras end pisut, hakkas siis samba varjust välja libisema. Ta oli tõesti ilus suur haug! Ta oli nüüd samba alt sabauimeni väljas, seisis mõne hetke liikumatult, siis hakkas samba varju pisitasa tagasi nihkuma.

Narritas ta mind meelega? Võta sa kinni! Ent äkki tabasin end mõttelt: mis oleks, kui ma teda sügisel tõepoolest prooviksin välja püüda?

Aga siis tegi mõte uue käänaku. Miks sügisel? Miks mitte nüüdsama? Millal tuleks veel õigem aeg kui täna? Mis silmad ema teeks, kui leiaks õhtul koju tulles haugi eest, ilusa suure haugi? Ei mingit sedelit, ei ainsat rida, ainult haug laual, suur haug!

See idee otse lummas mind. Vahel olin haugile öelnud: püüaks sind, aga millega? Peoga sind ju ei võta, mütsiga ka mitte! Ja mõlgutanud mõtteid seda- ning teistpidi, polnud ma haugi püüdmiseks leidnud nõu ega vahendeid. Täna tuli kõik nagu iseenesest: otsisin labida, ronisin vastasküljest sillapõrandale, hiilisin mööda sambaveert haugi selja taha, tõstsin labida ja lõin pimedalt, väljaarvestatu järgi. Mu arvestus osutus täpseks.

Nüüd, kus kõik oli parandamatult sündinud, tajusin, et olin ennast justkui ise paljaks varastanud. Tundsin end kurjategijana. Ja ikkagi osutus kaotuskibedusest suuremaks kujuteldav ema üllatus ning rõõm. Köögis, tõsi, tuli väike mure: päike oli toad kuumaks kütnud, ma ei saanud oma haugi jätta köögilauale, värske kala on kiire riknema. Viisin ta vaagnaga keldrisse.

Ja oligi aeg nii kaugel. Lasin ilusat sõrki, Seljamäe kõrgel küürul luikasin rinna tühjaks. Mul ei olnud enam oma haugi, aga ikkagi oli tore päev, vahest toredamgi veel, kui võisin oodata. Käisin kodus, ja mitte tühja käega — kinkisin emale haugi, oma haugi. Ta saab selle tervenisti endale, ühe harva maiuspala, mida nood väikesed varblased tal suu eest ära ei

haki. Praeb õhtul haugi, pikast tööpäevast väsinud, ja mõtleb: kes see muu, eks see ikka Ain oli...

Enne sügist jõudsin veel mitu korda mõelda oma haugile. Mõtlesin justkui haugile, aga tegelikult hoopis emale. Ei, mul ei olnud oma haugist enam kahju, just nõnda oli kõige parem, kuidas oli läinud.

Aga kui siis ükskord koos sügisega tõepoolest koju jõudsin, ei lausunud ema haugi kohta sõnagi. Piinlesin terve õhtupooliku, järgmisel päeval alustasin ise haugist ääri-veeri juttu. Jah, ema oli hiljaaegu leidnud keldrist suvel äkki kaotsiläinud praevaagna, millel hirmus hallitanud kamakas peal... Nagu oleks tõesti natuke kala moodi olnud, ei tema julgenud seda lähemalt sorida, algul mõelnud koos vaagnaga minema visata... Kuidas ta siis teada võis, mis tal keset suveaega tühja keldrisse asja...

Ma olin juba suur poiss, kuid hakkasin pidamatult nutma.

PABERHAAGIKE

Linnaoludesse ei elanud ma sisse valutult. Vänge maamehelõhn oli mul vammuses, mis ömmeldud talutoas telgedel kootud kangast ning karjasuvega selga teenitud. Harjumatu oli sigin-sagin ümberringi, võõravõitu mu kõrvade jaoks linna keelepruuk, ma ei mõistnud, mis on Stromka, näpukad ja «Sääsk», ega teadnud veel tuhandet asja. Trammi sõit täika juurest alla südalinna oli mu jaoks hingekinnipanev elamus ja üldse käisin ringi, suu ammuli peas. Maakaks halvustasid mind sageli uued kambakaaslased ja ega eksitust selles olnudki. Muldugi sain ajapikku linnalihvi, kuid pisut maameest lõi selle lihvi alt välja üsna sageli. Aga see pole praegu oluline.

Teistest poistest erines Kalle. Ta oli seda liiki sell, kes ei püsi paigal pudeliski. Tal oli teravaseljaline tedretähti täis tipitud nina — selles suhtes meenutas ta pisut vembumeest Tootsi — ja polnud paika-kohta, kuhu see nina poleks vahele mahtunud. Ta suuvärk töötas kui vastõlitatud püstolkuulipilduja ja sõnatärina vahele tulistas ta välja pikad nakatavad naeruvalangud. Ta oli oma olemuselt päikeselaps, kes ei võta liialt südamesse ei midagi ega kedagi, tusatundide hall pilvesein ujus temast kaugelt ringi. Toda üsnagi kõrvukratsivat «maakat» ei kuulnud ma Kalle suust kordagi ja on täitsa loomulik, et sättisin end ta kiiluvette. Varsti olime Kallega niisama hästi kui lahutamatud. Ja kui algas koolisügis, jagasime endast mõistetavalt ühist pinki.

Tõsi, pinginaabrina oleks ehk mõistlikum olnud kellegi teise kõrval istuda. Kalle pöörles pingis kui oherdi, alalõpmata tekkis ta rebasekarva tuka all ideid, mida ta püüdis otsekohe ellu rakendada. Õpetajate tähelepanu püsis pidevalt aknapoolse rea eelviimasel pingil ja mitmelgi korral sattusin tahtmatu

kaasvastutajana täbarasse olukorda. Ent seesugused tühised pahandused ei rikkunud küünevõrdki Kalle päikeselist meeleolu, ja võimatu oli temaga ka vingu vedada.

Kalle rõõmsat sõbraseltsi ei jätkunud mulle paraku kauaks: saime suurema korteri ja kolisime Valge majaka alt hoopis teise linnaserva. Pidin maha jätma meeldima hakanud koolimaja koos Kallega.

Kalle ei olnud mu sõpradest kaugeltki esimene, kellest tee lahku oli viinud. Sõpru jäi mul palju maha mu esimesse, maakoolimajja, igal sügisel oli olnud nukravõitu pereheitmine karjapoiste suvises vennaskonnas. Oli lahkunud häid sõpru minustki — inimesed enamasti ei juurdu naljalt, nad liiguvad paigast paika. Ent ma ei olnud kellestki ega millestki lahkunud nii sügava kahjutundega kui Kalle sädelevast lähedusest.

«Sa tule mind vahel vaatama!» ütles Kalle, kui talle hüvastijätukäe pihku pistsin. «Aga kui ma ise äkki Stromka kanti satun, siis otsin sinu üles. Ma tean neid uusi maju küll, need on Mayeri vabriku kõrval.»

«Ma tulen juba järgmisel pühapäeval!» lubasin õhinal. «Hommikupoole, ei — lõuna paiku. Ole siis kodus!»

Ma ei tea, oli ta kodus või mitte, sest ma ei saanud lubatud päeval minna. Ei saanud järgmisel pühapäeval, ei ülejärgmisel. Lahkumine kukibedusele lisaks näris südant nüüd veel ka sõnamurdlikkus.

Möödus paar piinarikast kuud. Aga ühel pehmel varatalvisel päeval rühkisin ärevil südamega üles Lasnamäe lumepuhast nõlvast. Seisin tükk aega oma endise koolimaja trepil, siis võtsin südame rindu. Garderoobitädid on umbusklik rahvas, ja kust pididki nad mäletama, et üks minu näoga poiss oli IV-b klassi garderoobis üht nagi napi õppeveerandi jagu enda omaks pidanud. Nüüd rippus selles kellegi teise mantel.

«Aga see seal on Kalle oma!» osutasin parasjagu äratrööbatud poolmantlile garderoobikabiini traatvõrgu taga. «Ma riputaksin enda jao tema oma peale?»

Vahest just nood vanatuttavlikud suhted Kalle ihuümbri sega veensidki garderoobitädi mu ausameelsuses. Ta leidis mulle isegi sussid ja juba astusin mööda laia koridoritreppi üles. Mu endisele koolimajale ainuomane kume valgus mähkis mind hellalt endasse, teritatud meeled ahmisid koridoride vahekuust, tunnisuminat suletud uste taga, mingit kordumatut selle maja õhku ning meeleolu. Seisin oma endise klassi ukse kõrval, ja ehk küll olin uude koolimajja juba sisse elanud, kriipis südant mingi seletamatu kahjutunne.

Tirises tunnilõpu kell. Klasside ukсед paiskusid valla. Ka IV-b oma. Seisin silmitsi õpetaja Pajuga, oma endise klassijuhatajaga.

«Näe, Ain siin!» üllatus ta. «Tere siis!» Ja ulatas mulle käe.
«Kas tulid meie kooli tagasi?»

«Ei!» kohmasin ma. «Tulin vaatama.»

«Aga kuidas siis — tundide ajal?»

«Ma käin õhtu poole.»

«Siis on teine asi,» rahunes ta. «Ja kuidas sul uues koolis läheb?»

«Hästi läheb.»

«Vene keeles ka?»

«Jaa.»

«Siis läheb hästi küll,» nõustus õpetaja Paju. «Noh, ma ei hoia sind enam kinni, ei tulnud sa ju mulle, tulid sõpradele külla.»

Poistekamp oli mind juba ümber piiranud. Teiste vahelt trügis vägeva tervituskisaga Kalle, lartsas käe mulle õlale. Meil, poistel, polnud see kombeks, aga kui korrapidajaõpetaja meie tropi klassiukselt jalutajate ringi kaasa kõndima tõukas, jäi Kalle käsi mu õlale kogu vahetunniks.

Pikuke see vahetund siis on!

«Tuleb geograafiatund, Vana ise annab, mis sa põnnad!» keelitasid poisid. «Tule klassi, Vana lubab küll!»

Vana, see oli õpetaja Paju, klassijuhataja.

«Õpetaja, eks ju, Ain võib ka tundi jääda?» ründaski Kalle klassijuhatajat kohe.

«Noo?» muigas õpetaja. «Aga meil on täna kõik pingid täis, kuhu me ta istuma paneme?»

«Istub minu kõrvale!» oli Kallel asi klaar. «Jututund ju, kirjutamist pole, mahume kolmekesi ära küll!»

«Olge siis kolmekesi,» muigas õpetaja Paju. «Aga ühel tingimusel, Kalle: jutu tundi ei tule, istute vaikselt. Jah?»

Küllap oleksime rohkematki lubanud. Istusin keskele. Mu vasakul käel istus Elmar, kes oli samuti täitsapoiss, aga paremal tema, Kalle, sõber. Väheke kitsavõitu meil siin kolmekesi ju oli, aga kas see siis loeb.

Kalle ei olnud vahepeal põrmugi muutunud, pingilaud ta istmiku all otsekui oleks olnud tuline. Ta kiheles ning niheles, ta küünarnukk puksis mulle lakkamatult ribikontidesse, aga kõrvu paitas ta surutud naerupugin ning ilmtuttav rähklev nohisemine. Mu süda oli säravat pühapäevatunnet täis, tulvil lõhkemiseni.

Õpetaja Paju oli tahvlipodiumil kaardi lahti rullinud. Ta seisis nüüd klassi poole kord külje, kord seljaga. Vahest see asjaolu panigi Kalle rahutus ajus idanema idee.

«Ain!» sosistas ta. «Kui sul oleksid näpukad, kas sa saaksid siit Vanale pihta?»

Hindasin pilguga vahemaad.

«Iga kell!» kostsin pahaaimamatult.

«Aga äkki puhud niisama?» puuris ta pilgu mulle näkku.
«Olen ma sulle millalgi udu ajanud?»

Lõbus muigevirve libises üle Kalle näo. Ta kobas taskuid-pidi ja poetas siis oma kinnipigistatud peo minu omasse. Mu pihku jäi mõlemast otsast aasa sõlmitud peenike kummiriba — näpukad.

Ma ei taibanud veel.

«Proovi ära!» selgitas Kalle. «Haak voldi ise, et poleks pärast ütlemist!» Ja käristas sealsamas vihikust lehe.

Tundsin, kuidas mul ihu tulitama hakkas.

«Noh!» julgustas Kalle mind tagant.

Vaikisin.

«Ei taha!» kostsin viimaks ja pakkusin talle näpukaid tagasi.

«Noh, öelnud siis kohe, et kardad!» sosistas Kalle pettunult.

Sellest küljest nähtuna puudutas Kalle ettepanek mind äkki teravalt. Mu sõrmed kummijupiga jäid kõhklevalt Kalle pihku.

«Kardad jah!» kinnitas Kalle. Mulle tundus, et ta häälest kostis tilluke põlgusvarjund.

Tõmbasin sõrmed Kalle peost ja tirisin kummiaasad üle põidla ning nimetissõrme. Voltisin pabeririba, murdsin haagiks ja pingutasin selle laskevalmilt kummile. Kalle jälgis iga mu liigutust pingelise huviga. Vaatasin talle omakorda otsa. Kalle tõmbas silmad kissi, libistas keelega üle paakil huulte.

Õpetaja Paju seisis kaardi ees ja seletas tundi. Silmitsesin ta hallinevat lakka, ta veidi kühmas selga ja kummiriba peos põletas mu sõrmi. Istusin kui küpsetatult. Kui mitu viivu, ei tea.

«Tund hakkab kohe läbi saama!» sosistas Kalle. Tundsin seda äkki ise samuti, koolipoisil on õppetunni viimaste minutite tajumiseks võrdlemisi täpne sisemine kell. Kalle meeldetuletus andis mõtetele uue suuna; nüüd hakkasin saabuvat viimast tunniminutit lihtsalt ootama. Taipasin, et tunni lõpu-kell päästaks mu.

Ent küllap oli pinge meie mõlema kellamehhanismis midagi paigast nihutanud. Päästev kellahelin ei saabunud, aga saabus hetk, kus kauem viivitada enam ei tohtinud. Tunnetasin seda iga ihukarvaga. Hingasin sügavasti sisse ja tõstsin oma kadahargiks ümberkvalifitseerunud vasaku käe. Viivu pärast plaksatas paberhaak vastu kaarti ja kukkus tahvlipodiumile.

Õpetaja Paju, mõtetega seletatava küljes kinni, ei taibanud korrapealt. Ta pööras end ringi, libistas hämmastunud pilgu üle klassi. Aga ka klass näis hämmelduses olevat. Alles siis,

kui Paju oli kokkuvolditud paberitüki poodiumilt üles tõstnud, selgines ta ilme. Ta libistas pilgu uuesti üle klassi ja küsis:

«Kes selle... lendu läkitas?»

Klass istus hiirvaikselt. Hiirvaikselt istus Elmar mu kõrval, istus Kalle, ainult ta vasak küünarnukk tõmbus mu külje vastast pisut-pisut eemale, kõige hiirvaiksemalt ehk istusin ma ise. Kuid mu nägu lõkendas kui tulekahju.

«Keegi ei lasknud?» muigas õpetaja Paju. Kuid tõsines ja lisas kerge ohkega: «Kahju! Ma uskusin, et mul on julgemad lapsed. Jätkame tundi!» Ta astus uuesti kaardi ette, nagu poleks midagi juhtunud.

Nüüd alles helises kell.

Vahetundi läksime kära ning sumnaga nagu ikka. Lastud paberhaagikesest ei rääkinud vahetunnis keegi, ei ülistanud laskja julgust, ei laitud, ei uurinud, kes võinuks laskja olla. Haagikest ei meenutanud sõnagagi ka Kalle. Vastu kaarti plaksatanud volditud pabeririba nagu poleks olnudki. Nojah — mis see siis nii ära ei olegi: tühipaljas paberitükike. Ja ometi oli sellel vahetunnil kõik teisiti kui eelmisel, kohtumisrõõmu nagu poleks olnudki.

«Kas jääd järgmisse tundi veel?» küsis Kalle rabedalt.

«Ei!» kostsin niisama rabedalt vastu. «Ma hakkangi kohe ära minema.»

Keegi ei pidanud mind kinni, kuigi oli alles vahetund.

«Noh, jääme head tervist siis!» ütles Kalle.

Tuiskasin alla garderoobi ja toppisin end kiirustades mantlisse, tõttasin komistamisi mööda lumist kaldaveergu alla. Käisin kui kõmpidel. Väike, tühine paberitükike rõhus mind tonnise raskusega.

KAEVULUGU

Hiljaaegu sattusin aastate tagant jälle isakoju käima. Oli sirelite õitsemise aeg. Ammutasin endale kaevust pangetäie vett ja istusin rakkele. Jõin üle pangeserva. Aastate jooksul olen joonud lugematutest kaevudest, aga nii selget, maitsvat ning külma vett nagu isakodu kaevu oma ei ole juhtunud veel laias maailmas leidma.

Istusin rakkel ja jõin. Aeglaselt, söömukaupa, nautides. Söömude vahel tõmbasin hinge ja vaatasin sireleid koduukse ees.

Tuli meelde, et kui kunagi kodunt läksin, oli ukseesine lage. Isa oli sirelid istutanud pärast mind. Nüüd olid põõsad juba kõrgeks sirgunud, hoolimata sellest, et neid palju kordi oli madalamaks lõigatud ning hekiks põetud.

Sirelid olid õitekobaratest tulvil, valged lilladega segi. Nad lõhnasid otse hullukstegevast. Jõin uue söömu kodukaevu vett ja mu silme ees hakkasid ühtäkki virvendama ühed teised, kauged lapsepõlve sirelid...

Imelik kevad oli see — esimene rahukevad pärast pikka sõda. Kume, päikesepaisteline, hell. Kogu loodus lõhnas teisiti, kui oli seni lõhnanud, ja värvid olid teised, kui olid olnud, ja iseendale oleks kui tiivad külge kasvanud. Ei ole ma hiljem eluilmast elanud nii värvilises kevades.

Olime vennaga juba parajad nolgid, minul häälemurregi alanud. Suuremad poisid meid veel tõsiselt ei võtnud, kui juhtusime nende jutusse sõna sekka ütlema, tikkusid kõrvataguseid katsuma. Märjad veel! — ütlesid. Solvav oli, kas või nuta. Aga mingi hull kihk oli veres ja see kihk muudkui kihutas tagant.

Viiepäevast, töönaalat ega kaheksatunnilist tööpäeva põl-

duri peres sel ajal mõistagi ei tundud, alaealiste neljatunnilisest rääkimata. Kui jaksasid kaela kanda, olid töömees, ja passi ainult peale, et teistele tegijatele jalgu ei jää. Talutöö ei ole meelakkumine kunagi olnud; päikesetõus tõi hommiku, eha õhtu. Tiisikus oli meilt ema juba teisel sõja-aastal võtnud ja minul kui kõige vanemal tuli tema asemele pliidi äärde ning pesupali taha asuda, aga tubast tööd ei ole maal ajast aega tööks peetud. Nõnda käis eluring päevast päeva, suvest sügisse, sügisest talvesse ning kevadesse.

Sel kevadel olime sauna püsti saanud. Isa oli niisugune mees, kes kipakat tööd ei kannatanud, ja saun sai kõige paremate standardite tasemel. Elukambreid oli meil ainult üks, meie kõigi seitsme jaoks oli seal kauniste kitsas ja isa ei vaielnud vastu, kui vennaga oma koiku sauna eeskambrisse ümber kolisime.

Kõvasti lõi meile pähe autonoomia — mis pattu salata! Otsekohe, kui isa oma kambris tule surnuks puhus, hiilisime meie vennaga nagu varjud sauna eeskambrist kikiparvul minema. Ühest väljas, polnud enam aega hiilida, seal sai taldadele valu antud. Siht ja suund oli igal õhtul üks: silmalt kirikumõisa koplisse kaskede ning kiige alla!

Siin käis trall juba täies hoos. Kiigevõll kriuksus, plikad kiljusid. Hull Aru Timmu ja mitte vähem hull Tõnsau Elmar ähvardasid kiige üle võlli ajada. Tühja nad ajasid, niisama kiljutasid tüdrukuid. Ja siis lõi Metsa Paul pillile hääled sisse.

«Hallis sõdurisinelis, käies lahinguteid...» laulsid tüdrukud sõjapäevist päranduseks saadud moelaulu ja esimesed agaramad paarid keerutasid kaskede all mullale tambitud tantsuplatsil. Aga hullud Aru Timmu ja Tõnsau Elmar olid ülejäänud hullude hulgast lisa leidnud ja nüüd vuhises kiik tõepoolest uljalt üle võlli — õuhh!... õuhh!... õuhh!... õuhh!...

Tüdrukute hulgas pingi otsal istus Angla Helgi käevangus naabri Maimu ja näppis linavalget patsiotsa. Olime ühealised, tema minust sugu nooremgi. Kui mul Peedil käimist oli — aga tihtipeale selleks asja õieti polnudki —, siis trehvasid need käimised ikka sellesse ajamomenti sattuma, millal Maimu kirjutas kleiti oli näha naabriõues välkumas. Ühtilma kiskus mu nina naabripere õuele sihtima ja äreva hingevarinaga olin ma tähele pannud, et ka Peedi Maimu meie vaheaja äärde üha sagedamini asja leidis. Ent siin, kiigeplatsil, seda kõike nagu poleks olnudki; Maimu roosa ninake oli pepsilt püsti, ta silmad olid hirmuäratavalt tumedad ning võõrad, ta näppis äraolevalt oma patsiotsa ja ma olin tema jaoks kui klaasist — ta vaatas minust lihtsalt läbi, mind või minu varjugi märkamata.

Aru Timmu oli kiige üle võlli ajamisest isu täis saanud. Pikk ja nurgeline, kookas ta plikade rea eest läbi, jultunud-

võitu muie suunurgas. Ta tegi Maimule kummarduse — nagu oleks plikaid pingil reas vähe olnud!

Maimu tõusis, uje ning äraolev, ja ta silmad muutusid varjundi võrra tumedamaks. Mingi kirjeldamatu liigutusega ulatas ta oma nõtke käe, ja see käsi kadus Timmu labidaslaia kämblasse.

Neelatasin kuuldavalt ja mul oli tahtmine Aru hullule hammastega kallale minna.

«Tere, sa vana kere!» öeldi mulle selja tagant ja kellegi raske käsi langes mulle õlale. See oli Hakjala küla poiss Albert Laes. Minust oli ta sedajagu vanem, et kõrvatagused juba kuivad, kuid ega ta olnud sellepärast veel ei tea mis hinnatud — meie poistele polnud mookamööda, kui võõrad käisid meie tüdrukuid piiramas.

Niisiis oli Hakjala Albert Laes meie küla kiigeplatsil poolleldi valge varese eest, kuid kõrvust tõstetud olin sellegipoolest. Õieti olin ma Laesi Albertit kohe silmanud — ta oli üks üle võlli ajajaist — ja nimme oodanud, et tema esimesena terekäe pihku pistab. Nüüd see siis oli sündinud. Sättisime tagumikud kaskede alla kiviaiale.

«Kuidas su rukis mähiseb?» üritasin mehega mehejuttu üles võtta ja püüdsin tantsuplatsile põlglikult selga pöörata. Aga Hakjala Albert Laesil nagu polnud rukki jaoks kõrvu, ta piidles hämarat kaskedemaalust ja ta hinges mässasid tõenäoliselt mõned teised mähinad.

«Suitsu teed?» sirutas ta paki minu poole, ilma et oleks silmi tantsuplatsilt pööranud.

«Jõudsin juba maha jätta!» Püüdsin vastata oma kõige karusema häälega, kuid pingutasin üle ja kõrvu käristas hele kukekiremine. Tundsin, kuidas nagu tulitama lõi.

«Õigupoolest tuleks endal ka maha jätta!» kohmas Albert Laes, pani suitsu ette ja rapsis tule peale. Ta tõmbas vaikides. Siis viskas pooliku suitsu maha ja sülitas.

«Vaat!» ütles ta ja tõusis. «Ei noh, mis rukkil viga. Mähiseb!» Pistis uue paberossi näkku ja istus uuesti.

Tantsuplatsil hakkas hõredamaks jääma. See hõrenemine oli minu jaoks mõneti seletamatu: inimesed oskasid minna, ilma et nende minemist keegi õieti oleks märganud. Aga tühi nendega; Peedi Maimu igatahes oli alles!

«Perekonnaavalss!» hõikas Metsa Paul. Perekonnaavalss, see oli lõpulugu. Aga perekonnaavalss oli ka see ainus, mida ma kuidagi läbi häda tantsida oskasin.

«Lähme!» ütlesin mina.

«Kuradile!» ütles Hakjala Albert Laes. «Tuleb hakata koju kõmpima.» Ta oli kõvasti tujust ära.

Olin kahevahel, aga siis nägin Peedi Maimu silmi; need silmad olid mind sellel õhtul esmakordselt märganud; need sil-

mad plinkisid kui kutsuv majakas ja otsekui unes läksin ma nende silmade peale; mul oli süda rinnust välja kargamas ja ma kummardasin... Laane Margitile.

Perekonnaring keerles ja paarid muudkui vahetusid. Olime Maimuga silmitsi. Maimul oli huul kergelt hammaste vahel, ta paled õhetasid ja ta läkitas mulle silmanurgast pilgu, mis oleks võinud klaasi sulatada. Aga mina hoidsin kaela kangelt ja vahtisin jäisel pilgul üle tüdruku öla. Kõik üksteist ringi! Ja oleksin niisama jäiselt vahtinud veel teisegi üksteist, kui Metsa Paul poleks kaheteistkümnendal lõpetanud.

Hakjala Albert Laes ei olnud veel läinud. Kustunud koni suus, sihtis ta üle öla Maimut vaadata.

«Mis sa vahid?» küsisin talt tantsulise jämedavõitu kuraa-siga.

«Vaatan, et hakkab seegi juba plikaks saama.»

Maimu pööras end ümber, mõõtis Hakjala meest pilguga.

«Äh!» ütlesin ma. «Hämaras kõik kassid hallid!» Ja sülitasin kahemehelirtsaku.

Maimu pea nõksatas kuklasse. Olin hullumoodi liiale läinud. Veel oleks saanud mõndagi päästa: ees ootas jupp ühist koduteed. Sellesama ühise kodutee pärast tasus nii üht kui teist alla neelata; selle ühise kodutee pärast oli mitte üht või teist, vaid kogu kiigealune ülekohus seni tõrkumata alla neelatud. Täna aga oli mul otsekui mingi kurat sees ja mulle ei olnud ikka veel küllalt.

«Üll!» hõikasin ma venda. «Lähme!»

«Noh, jääme siis terveks!» Hakjala Albert Laes ulatas lahkumiskäe.

«Aga kuhu sina siis kaod?»

«Kuju. Hakjalga. Kuhu veel!»

Hingasin sügavasti sisse. Kiikasin üle öla vaadata. Nad olid kõik alles siin: Angla Helgi, Laane Margit, Peedi Maimu.

«Pista käsi tasku tagasi, mees!» ütlesin Albertile. «Meil on ühine tee!»

Hakjala mees Albert Laes vaatas mind juhmil pilgul ja vend Ülli oma ei olnud targem.

«Kolumatsid!» ütlesin ma. «Hingake sissepoole, nuusutage, missugune öö on! See pole mahamagamise jaoks. Öhtu jõlksime siin ära — tulime sülelapsi vahtima. Hakjalas peaks ometi plikasad olema!»

«No kurat — mehejutt!» Alberti kämmal laksus mulle ölale. «No lähme!»

Tüdrukute kõrvust ei olnud mu ärplemine ilmselt mööda läinud. Puude all itsitati. Siis hakkasid nad laulma.

Samm takerdus iseenesest. Ja veli Üll pööras nina selja taha. Ka Hakjala Albert Laes seisatas ning jäi kuulama. Ilu-

sasti laulsid, sindrid, ja hämar juuniöö oli ümberringi. Nii-sugune öö, mis kratsib seest kui terasharjaga.

Ma kuulasin nende laulu ja ühtäkki meenusid mulle Odüsseuse eksirännakud. «Ei, kullapaid!» ütlesin ma iseendale. «See mees siin sireenide õnge ei lähe. Ei lähe mettele!»

Järgmisel hetkel kärises lüüriiline öömuusika raginal ribadeks.

«Mürtsub trumm ja pillid hüüavad, tarahh-tarahh!...» mõirgasin ma täiest kõrist oma murduva kukehäälega ja haakis kaaslased käevangu. Need pistsid kaasa mõirgama:

«Sõdurid kõik marsivad,
trahh-trahh-trahh-trahh!...»

Nii me siis läksime, kolm meest, ja me pätitallad partsusid maanteekruusal roodu rivisammu. Ja lõugasime kui põrgulised, kuni kõrid kähisema hakkasid.

Minna polnud palju — ainult kaheksa kilomeetrit.

«Kuulge teate, poisid,» ütles Albert Laes ja väanas lõua hullusti viltu. «Üks väike asi on minu jaoks natuke palju segane.»

«Lase tulla!»

«Vaata, ma ei ole seda... ma ei ole seda Sarapiku Ilset enam neli öhtut kiige all näinud!»

«See käib nüüd Kuusa Pärniga,» teadsin ma ütelda.

«Noh!» ütles Hakjala mees Albert Laes. «Sellel Pärnil lüüakse kulm rulli!» Ta hääli oli muutunud tumedaks.

«Aga ta käib Liiva Eimariga ka!» teadis veli Üll juurde lisada.

Hakjala mees jäi seisma.

«Mmm...» mõmises ta veel tumedamalt. Ja siis vantsisime tükki maad hoopis sõnatult.

«Mmm...» mõmises Albert Laes. «Kahel mehel kulmudel rullida — kas see nagu ei topiks liiale minema?»

Oli probleemi küll, mille kallal pead murda. Aga siis hakkasid ööhämust vastu paistma Hakjala küla tuulikud.

«Vaata nüüd, mehed, peab plaani pidama,» arvas Hakjala mees. «Ma justkui olen vaadanud, et see Väärtnõu Erlanda on sihuke kena lahke olekuga tütarlaps.»

Mina ei olnud Väärtnõu Erlandat vaadanud, aga ma justkui arvasin teadvat, et Erlandal on noorem õde Siina.

«No neh!» rõõmustas Albert Laes. «Ja minul vana Sandri krantsiga sõbramehesotid sees.»

Ülejäänud Hakjala krantsidega Albert Laesil seesuguseid sotte ilmselt ei olnud. Juba küla serval tervitas meid kõige mitmehäälses klähvimine. Koerte kisa kannul, hiilisime kui varjud mööda tarataguseid ja tagatipuks ilmnes, et ka vana

Sandri krantsiga olid Laesi sotid rohkem ühepoolsed. Alles kena lahke olekuga Erlanda enda sekkumine pani penil suu kinni.

«Näe, sattusime mööda minema, aga eks see va krantsiroju!...» seletas Albert Laes ja vahtis valvsalt elukambri akende poole. «Haukus äkki vana Sandri üles?»

«Mis sul temast?» arvas kena lahke olekuga Erlanda ja mõotis mind ning Ülli pilguga. «Kirikuküla poiste kodutee hakanud äkki Hakjala küla akende alt kaudu käima?»

«Ju see Siina ka nüüd juba lakas magab?» võttis Albert Laes vastukostmise enda peale ja seadis end aida poole astuma.

«Kas tulid end lapsele ammeks pakkuma?» päris Erlanda ja astus Albert Laesi järel sirelite taha temagi.

Vahtisin neile kaunistele pika näoga järele. Pisut võõras ning kõhe tunne oli.

«Poiss, paneme putket!» sosistas veli Üll ja sikutas mind pluusivarrukast.

Sellel asjal oli mõte sees, kuid iga mõtet ei või ometi hoo- bilt omaks võtta. Aga siis juba astus Hakjala mees Albert Laes uuesti esile. Võidukalt muiates vedas ta nüüd ka meid vennaga läbi sirelite, sihtis näpuga aidalaka suunas ja tegi minekut.

«Poiss, paneme putket!» andis veli Üll teist korda ja tungi- vamaal sosinal nõu.

Sirelid lõhnasid. Ahmisin seda lõhna täie rinnaga ja vahti- sin äreva uudishimuga üles, avatud lakaluugist sisse.

Lakasuul oli tühi ning pime ja sellest hoolimata hullusti erutav.

«Poiss, nüüd küll paneme putket!» sosistas veli Üll kolman- dat korda.

«Loll!» sosistasin talle vastu. «Sedagi ei tunne, kuidas lõh- navad!»

«Mis asja?»

«Sirelid lõhnavad!» kähvasin talle ja rebisin pilgu laka- suult. «Vaataks õige järele, kas õnneõit kah on?»

«Murrame koju kaasa,» oli veli Üll kohe hakkamas. «Seal aega vaadata!»

Murduv oks praksatas kui püssipauk. Tõmbusin instink- tiivselt kühmu ja tundsin, kuidas ihu tulitama löi.

«Kaome!» sisistasin vennale kõrva. «Ja eluga!»

«Loll!» vihastas too. «Sirelid murrame kaasa!»

«Põrgusse!»

«Murrame kaasa!»

Hing kurgus, murdsin endale paar sirelioksa kaenlasse. Siis tõmbasin selja kühmu ja vahtisin valvsalt ringi, siis asutasin ennast hiilimisi minema.

Lakaluugilt kostis naeruturtsatus.

Tardusime paigale. Siis vahetasime vennaga pilgu. Vist olime mõlemad kui vette kastetud.

«Lähme!» andis veli pilguga märku. Oh, kuidas kippusid jalad seda nõuannet järgima! Kuid silmad kiskusid selja taha. Vastupandamatult ning vägisi.

Siina oli lakasuul; vähemalt helkisid lakahämarusest kel- legi silmad ning kumas näoovaal. Ja ta itsitas.

Kohe oli tarvis midagi öelda. Kuid see midagi ei sattunud ega sattunudki keelele. Ja nii me siis ainult vahtisime, tema ülevaalt alla, meie alt üles, ja vaikisime. Vist terve igaviku.

Esimesena sai sõnad suhu veli Üll. Ta tõstis sirelikimbu endale nina alla ja kuulutas:

«Hästi lõhnavad, ausõna!»

Koiduvalgus kumas Siina paledel ja kleenukestel käsivar- tel. Ta lebas lakasuhu tõstetud heinasülemil, vaibaserv üle õlgade, lõug toeksasetatud kätel, ja naeratas. Tal oli hea ning see naeratus ja kogu öö sai sellest ühtäkki valgemaks. Aga võib-olla tuli see valgus ka sellest, et koit taevaserval jõudsasti edenes.

«Noh,» ütles veli Üll, «kui on pink pandud, siis tuleb ikka istuda ka.»

Pink oli siia tõepoolest pandud, sirelite alla, ja sirelite alla pingile me siis istusime. See oli päris mugav pink ja üles laka- suhu oli siit mõnus vaadata. Me vaatasime sinna lakasuhu üsna hoolsasti ja seal oli ka küllalt, mida vaadata: koiduviirg värvis Siina paledid ning käsivarsi aina uue ja uue jumega, aga sel- lele lisaks hõõgusid lakasuus Siina tumedad silmad ja kumas Siina kummaline naeratus — alles hästi oma ning lähedane, sealsamas mõistetamatult eemalolev ning võõras.

Hirmsasti hea oli siin sirelite all pingil äkki istuda ja seegi, et kõik enamasti vaikisime, ei seganud kedagi. «See öö võiks olla kohe aastapikkune,» mõtlesin ma endamisi, «ja vist ka siis ei tüdineks sellest ära.»

«Poisid,» ärkas Siina esimesena sellest ööst, «kas te ei tahaks nüüd koju minema hakata. Päike juba taevas, aga ma pole saanud veel silmataitki magada.»

Jah, päike oli taevas. Ja külast kostsid ärkava päeva esi- mesed hääled.

Vantsisime vennaga krõbiseval maanteekruusal, sirelikim- bud kaenlas nagu sünnipäevalastel, kuid kirbe mekk suus ning südames. Kaheksa kilomeetrit ei ole muidugi mingi pikk tee, ent sellel hommikul ei tahtnud kilomeetrid me jalge alt kohe mitte kuidagi lõppeda. Ja lisaks häbenesime iga vastutulijat, nagu oleksime olnud ihualasti.

Nõnda me sel hommikul siis tulime ja me ei lausunud tei- neteisele sõnagi, enne kui kõmpisime viimast kilomeetrit.

«Nojah,» lausus siis veli Üll. «Eks seda võinudki arvata!»

«Mida?»

«Aga seda, et... korsten suitseb.»

Olin selle juba ise ära vaadanud.

Kõmpisime vaikides. Kodukorsten suitses. Ja kogu me tulek, saati sirelikimp kaenlas, tundus äkki kohutavalt naeru-
väärsena.

«Viskame õige minema?» kohmasin vennale.

«Mida tonti me seal siis käisime?» kohmas see vastu.

«Vana vihastab enda näost roheliseks!»

«Sellele oleksid pidanud öhtul mõtlema!»

Küllap oleks pidanud öhtul veel muulegi mõtlema, kas või sellele, et naabriõuel toimetab hommikul kirjus kleidis Maimu. Ta lõõritas õuel kui kevadine lõoke ja hoidis ennast nimme suure tee poole seljaga, ja seda enam ei võinud tal jääda nägemata, kuidas maanteekruus äkki otsekui põletas mul taldu, kuidas selg muutus veidralt toigaskangeks ja kuidas komistasin omaenese jalgadele. Ei võinud tal jääda nägemata seegi, kuidas seisime viimaks koduväraval, ja just see viimane pill oli kogu loos vahest kõige mõrum.

Isa istus õues ja suitsetas. Ta oli äkiline mees; kui tal hing täis kargas, polnud mingit kunsti talt üle kaela saada. Hing kargas tal teinekord täis üsna tühisel põhjusel.

Nüüd ta siis istus ja suitsetas. Ta oli jõudnud hommikul juba mõndagi käsile võtta, igatahes oli ta õuekargesse paari-meetrise läbimõõduga sõõriku maakamarat paljaks koorinud ja august paraja hunniku muldagi välja loopinud. Tollesse auku ning mullahunnikusse ta nüüd kangekaelselt vahtiski ja ma tundsin, kuidas see vaatamine otsekui oleks mullahunniku rusunud mulle õlgadele. Vist tundis ränga etteheite raskust oma õlgadel ka veli Üll, me samm takerdus ja me jäime keset õue lontivajunuina seisma.

Isa suitsetas. Ta ei teinud meid märkama. Aga meie, kaks lontkõrva, seisime keset õue, ja oluiks vaid meie võimuses, oleksime meelsasti kas või maasse vajunud.

Kui olime juba küllalt küpsenud, võttis ta meid viimaks märgata.

«Ahah...» torkas ta meid pilguga. «No et tere lõunat siis.»

Muidugi pakkus ta kenakesti üle.

«Ei tea, mis härradel ka asja oleks?»

Tõsi, kõik see ei olnud kaugeltki armsa tooniga öeldud, kuid tooni asjus olin ma õppinud mõndagi alla neelama. Paraku muutus veli Üll selles suhtes päev-päevalt hellemaks. Ta lõi näost äkki lõkendama ja kergitas koonu püsti.

«Noh, nii lapsed ka enam ei olda!» lausus ta ja vahtis isale otse silma.

Isa oli ainsa hetkega jalul. Mõne välkkiire sammuga astus ta vellele nagu näo vastu. Nad seisid pingsalt vastamisi —

üks noorem, teine vanem ja... mõlemad äkki kangesti teineteise sarnased.

«Nüüd lööb!» käis mul läbi pea. Kuid isa... ei löönud. Oli midagi, mis ta kätt tagasi hoidis. Ma tajusin seda midagi väga selgesti: see otsekui helises mul kõrvus, ent ma ei suutnud otsekohe taibata, mis see tegelikult oli.

«Nii!» ütles isa ja lõtvus. Ta pööras meile selja, läks istus oma mullahunnikule ja hakkas pläru keerama. «Kui nii, siis nii. Kui arvate, et olete meheks saamas, siis võtame seda arvesse. Lastele laste, meeste meeste mõõduga!»

Nüüd ma sain selle kätte: need olid kaks sõna Ülli lausunud lauses — nii lapsed. Nii lapsed oli ta välja paisanud murduva bassihäälega — sel hommikul esmakordselt oma poisiea kestel.

«Viige lilled tuppa,» kostis isa asjaliku rahuga. «Ja siis hakake pihta — profiil on välja kaevatud.» Ta osutas augule jalge ees.

Selsamal hommikul, nõnda kuidas olime tulnud, hakkasimegi siis veli Ülliga koduõuele kaevu kaevama. Ma mäletan silamaani, missugused on eesti mullad kaevuaugu kivivooderdise taga: meeter kaheksakümmend plinki savi, poolteist meetrit kruusa, neli meetrit tihket savirähka. Allapoole on paas, me raiusime augu sellesse ühe meetri üheksakümne sentimeetri sügavuseni. Õigupoolest on see kõik omaette pikk ja tagantjärele mõne kandi pealt pisut lõbuski lugu ja seda maksa kunagi südame pealt ära rääkida. Aga sellel sirelite õitsemise päeval kodukaevu rakkel istudes ma kaevule endale suuremat ei mõelnudki. Ma jõin sõõmukaupa oma kodukaevu vett ja läbi oma lapsepõlve sirelite vaatasin ma teisi, neid, mis pärast minu minekut olid pandud kasvama ning õitsema mu isakodu ukse ette. Jah, nad olid juba kõrgeks kasvanud, hoolimata sellest, et neid palju kordi oli madalamaks lõigatud ning hekiks põetud.

Paar viimast kevadet olid sirelid lõikaja käest puutumata jäänud. Nad olid õiekobaratest tulvil ja lõhnasid valutamapanevalt — valutamapanevamalt kui lapsepõlve sirelid.

TAMMREDELID

Kaski kirikumõisa kopli kiigeplatsil kirjasid juba esimesed kollased lehed, ei kostnud siit öhtuti enam pillilugu ega kiigevõlli kriuksumist. Väljadele rivistusid tõttamisi rõugud, nabad ning hakid ja eile oli Peedi Maimu üle vaheaja mulle taskusse poetanud peotäie oma esimesest pähklikäimisest. Ammuilma olid jõudnud ära närtsida Hakjalast murtud ehal-käigusirelid, olnuks ajamerre niisama hästi kui olematuks uppunud kogu too õite, koivalguse ning Siina naeratuselummuse öögi, kui polnuks tunnistajat — kaevuauku õuel.

Mõistagi polnud kaevuauk enam ammugi ainult too õuekargest paljaskooritud sõõrik, mille kõrval me Ülliga ühel varasuvisel hommikul, sirelikimbud kaenlas ja kõrvad lontis, olime häbistatult seisnud. Ei, kaevuaukust väljakaevatud savist, kruusast, rähast ning paekildudest oli õue ühte serva vahepeal kasvanud kõrge keldrimägi, praegu kilksusid venna kangilöögid kuskil üheksa meetri sügavusel vastu kõlisevat paepõrandat.

Jah, seljataga oli rõõmutu, ränkkraske töösuvi. Juba jaanipäevaks oli savipõndakune koduõu kuivanud kivikõvaks: tuli enne mitu korda kirkaga lüüa, kui siit peotäie puru kätte sai. Nõnda puresime end kaks meetrit maasse. Edasi tuli pisut paremat — poolteise meetri jagu savisegust kruusa, seejärel aga sattusime tigitihkesse savirähka, mis võrdse kangekaelsusega pani vastu nii kirkale kui kangile. Seesugust jõuproovi jagus meile tervelt neli meetrit ja lausa nutumekk oli meil sellest suus. Kaevuauk oli kui mingi must põrgusuu neelanud kogu me suve, me tõngusime seal kõik oma laupäevaõhtud ning pühapäevad, rassisime kaevuaukus tööpäevaeelsed hommikuhakud ja päevajärgsed õhtuvidevikud, keskpäevastest

hingetõmbeminutitest kõnelemata. Sest suve ei andnud kuskilt otsast pikemaks venitada, aga igapäevane töödejärg käis oma vääramatut rada: ohaka- ja tõlkjatorkimine, heinategu, kesa-künd, õsumine... Üks töö tihedasti teise kannul. Kaevukaevamist sinna kuskile eraldi vahele toppida ei tulnud isal mõttessegi, see tuli kõrvalt ära teha, ja tuli tingimata suve jooksul ära teha, et sinna enne sügisest vihmaaega voodrikivid sisse laduda saaks. Sestap olime kogu suve jooksul hingetõmbamiseks saanud vaid üheainsa paduvihmase õhtupooliku.

«Maina!» hõikas veli Üll alt kaevupõhjast. «Maina, kuulsid siis, mis sa unistad seal üleval!»

Veli oli hommikul jälle vasakuga voodist välja astunud. Oigupoolest olime kogu täiega juba mõnda aega üksainus vasakujalavahmiil — väsinud, tüdinud, tignedad. Juba pooles savirähhas ootasime esimest vett, ent kui ükskord paeni jõudsime, oli seegi purukuiva prügikorraga kaetud. Nüüd olime august pea kahe meetri jao paasi välja raiunud, ent kaevupõhi ei pidanud sedagi veetilka kinni, mis sinna taevamärjast juhtumisi sisse tilkus. Lisaks oli lugu küla hambameestele lõuge vahele sattunud. «Äi sel pole vädamist ega pidamist, see oort kut Värava kaev!» kiideti külas kipakate asjade kohta. Ja naerdi: va Juuljus visanud sonimütsi õhku — kuhu kukub, sinna paneb kaevu maha. «Ju nad seal endid nüüd Ameerikamaale välja kaevavad, 'p tule seal veetilka varem vastu ühti!» — Isa oli selles punktis hell mees, küla naer kratsis tal kõvasti külgi. Hambavaluilme näol, käis ta küll kaudu minnes, küll nimme kaevamisjärke aina üle vaatamas.

Vinnasin pange paeprügiga üles ja tassisin keldrimäele tühjaks. «Viira!» hõikasin vennale alla ja lasin pange hõikele kolinal järele.

Viira! Maina! Viira! Maina! Pangetäis pangetäie, päev päeva järel. Kui mitu pangetäit, päeva, nädalat veel? Isa tuli.

«Noh?»

Kehitasin õlgu. Isa tunnistas mind kahtlustaval pilgul ja küünitask end siis auguserva kohale alla vahtima.

«Noh, kuidas sul seal on?»

«Kena kuiv koht küll, pole häda midagi!» irvitas veli alt vastu.

«Ah haugud seal?!» tundis isa end riivatud olevat. «Palju sa täna teinud oled? Kivile paar kriipsu peale kratsinud? Kust see vesi tulema peab, kui päevad läbi kaevupõhjas siidi vee-takse!»

Nõndapidi need lood siin kaevu ääres siis käisid. Isa pühkis, lõug püsti, minema, et varsti uuesti tulla.

«Noh?»

Polnud siin vahepeal uut midagi juhtunud.

«Täna jätame põllule minemata,» ütles ta. «Saate teha kena pika päeva!» Aga veidi hiljem lükkas isa jalgratta kuuri alt välja.

«Lähen vallamajja,» teadustas ta napilt. Ja manitses:

«Ärge seal kaevu juures siis tukkuge! Kui tagasi jõuan, ronin alla vaatama.»

Selle ta oleks võinud ka ütlemata jätta: oli nagunii teada. See neetud kaevuauk oli ta püstihulluks ajanud.

«Väike informbüroo teadaanne,» kuulutasin vennale, kui isa jalgratas silmist kadus. «Vana pani vallamajja!»

«Lase redel alla!» kamandas Üll.

«Ei ole veel minu vahetus!» tõstsin protesti.

«Lase alla, kui öeldakse!»

Lasin redeli kaevu ja savikriimune vennas ronis augu servale. Sülitas suu sinnasamasse kaevuauku tolmuprügist puh-taks.

«No-noh, ikka vaata ka, kuhu lirtsad!» pidasin vanema õiguseks häält tõsta. Aga Üll tirtsas kaevu veel teise lirtsaka ja kähvas põlglikult:

«Selleks ajaks, kui vana tagasi tuleb, tirime augule peldi-kuputka peale. Hea hooletu olla, pole eluaeg vaja välja vedada!» Ja käratas: «Salooga!»

Sirutasime endid siiasamasse augu servale seljakile. Tõstsin jalad pangepõhjale. Kontides surises magusalt. Vahtisime taevasse. Taevas üleval oli selge ning puhas, lõputus sinas ujusid üksikud, kuidagi kesksuviselt valged pilved.

«Seal kuskil pidavat jumal olema!» kohmas veli. «Aga ei anna ennast näole, raisk!»

«Mis sul temaga asja?» küsisin ma loiult. Taevast väsi-tas silmi, need kippusid kinni vajuma.

«Küsi talt, kui kaua see alaealiste Kolgata, see rinna-laste ristikäik siin kaevu ümber kestab!»

«Ise pakkusid ennast meheks ju!» tuletasin talle meelde. Vend hakkas nohisema.

«Orjatöö jääb orjatööks ikka!»

Orjatöö oli see muidugi. Aga ega igapäevane veevedamine väiksem orjus olnud. Kevadel ja sügisel, sadude aegu, ammu-tasime vett umbekasvanud magistraalkraavi põhja kaevatud august. Tassida tuli enam kui sada meetrit. Suveks kuivas auk tilgatumaks, siis tõime vett jõest. Sinna oli oma pool kilo-meetrit. Pesu-, sauna- ja teistel suurematel kulupäevadel käi-sime vee järel hobusega, aga enamasti tassisime käe otsas. Ei, ilma kaevuta ei ole elu, kaev peab inimese eluaseme juures olema.

«Ma tean seda ise samuti, ja ma ei räägi sellest,» võttis vend solvuda. «Aga inimesel olgu hingetõmbeaega ka. Loe

lehti ja kuula, mis inimesed räägivad: uus, vaba elu on tulnud, hallparunitelt on sulased ära võetud, liigutagu ise ka. Aga mis meil siin on? Hommikust õhtuni üksainus tamp peal, nii et enam hullemat ei saa ollagi!»

«Mis sa siis tahad ütelda, et isa on hallparun või?» pärisin ma võõristades.

«Seda ma pole öelnud!» protesteeris vend ägedalt. «Aga... ega siin palju paremat ole ka!»

«Nojah!» kohmasin ma. «Kui vana ise, käed süles, istuks! Näe, ei istu ju. Aga võiks, mis?»

«Võiks!» nõustus vend. «Muidugi võiks!»

«Miks ta siis ei istu?»

«Kust mina tean!» kohmas vend.

Mina ka ei teadnud. Siin kaevupõhjas kangi ja labidat lii-gutades polnud oidu pingutada tarvis, mõttel oli voli ula uidata. Olin hakanud elu ümberringi ja meid endid kõige kes-kele mõneti muutunud pilgul nägema. Olin ühtäkki ehmatu-sega märganud, et ajapikku, kus kodu rajamisel nii palju paki-list juba ära tehtud, koorem mitte ei vähene, vaid aina kasvab. Ma ei olnud sellest ehmatusest üle saanud senini, ma ei leid-nud põhjust kätte. Olin hakanud uurima oma isa, jälgisin teda maadeavastaja visaduse ning kaardistamiskirega, ent mu uuri-mistöö viis mind veel suuremasse ummikusse. Jah, mis sunnib teda tagant? Lippa! Jookse! Tee! — niisugune on ajast aega olnud laste saatus. Miks ei teinud? Miks tegid? — ka see on ja on olnud laste pärisosa. Aga tema on täiskasvanu, teda ei kamanda keegi, keegi ei päri aru, ta võiks ennast karistamatult ning omatahtsi lõõga lasta, millal vaid tahtmist on ja palju iga-nes kulub. Töö sunnib? Seda küll: põld tuleb künda künniajal, hein niita heinaajal, vili õsuda õsumise ajal. Aga nende vahele jäi ju augukohti küllalt. Kes või mis siis sunnib teda kas või ajalehe tagant äkki poole lause pealt üles kargama või pooli-kut suitsu suust minema viskama? Kelle või mille sunnil ei anna ta hingetõmmet iseendale ega hõlpu meile? Ei, ta ei ole hallparun, nagu meie ei ole talle sulased. Üllil lihtsalt ei ole õigus. Aga kes või mis ta siis on? Ma olin sellele varem otsi-nud ja otsisin ka praegu vastust, ent vastust ei olnud kuskilt leida.

Üll oli selle probleemi juba peast välja visanud. Tal oli teine loomus: sähvas suu puhtaks ja selleks korraks oli kõik.

«Pane köögivärk käima!» kamandas ta.

«Ei ole see aeg veel käes!» Lõppeks olin ma vanem ja köök oli minu voli all. «Roni kaevu, sul vahetus alles lõpetamata.»

«Mine, tead...» Ta saatis mu paika, kuhu saatmiseks tal aastate järgi voli veel poleks olnud. Siis krapsas püsti ja tuis-kas minema.

Vahtisin taevasse. Silmad hakkasid raskeks muutuma ja

magus rammestus roiutas ihu. Ööd, tõsi, olid juba pikemaks muutunud, kuid uneaeg jäi sellest hoolimata napiks.

«Teeks tunnikese endale, peaks olema välja teenitud küll,» keeras mõte tuntumaid radu käima. «Pärast liigutaksin väheke kiiremini...»

Esimene tukastus oli just silmile vajunud, kui vend kaevu äärde tagasi tuli.

«Häbi, mees, põonad päise päeva ajal!» põlastas ta ja raputas mu kõrva ääres kõbisevat pappkarpi. «Kuuled, mis sind siin hüüab!»

Kuulsin küll. Silmi avamata teadsin, et see on «Saturn», kõige saatanlikum ning tobedam kõikidest väljamõeldud laumängudest. Nüüd oli minu kord vennale kuskile teeleasumiseks soovitus kaasa anda.

«Kas löid verest välja?» päris Üll. «Kardad, et saad jälle üle kaela?»

See oli salakaval käik. Lõin silmad lahti ja kergitasin end üles.

«Kes sind, kõnni, kardab!»

Vend irvitas laia suuga ja hakkas nuppe lauale üles laduma. Õigupoolest oli see tõesti tobe mäng, tänase trilma omamoodi eelkäija. Kummagi mängija jaoks oli kolm rida nuppe erineva arvu päikeste, kuu ja tähede kujutisega. Nupud tuli sümmeetriliste kombinatsioonidega üksteisest üle tõsta ja laua vastasserva algseisu üles rivistada. Mängu tobedus seisis selles, et veli Üll enamasti tuli sellega alati enne mind toime. Me olime varem iga vaba hetke selle neetud «Saturni» peale kulutanud, see hoidis lihtsalt hullusti juures. Nüüd oli kaevukaevamine meil võhma välja võtnud, me polnud terve suve jooksul mängu poole vaadanudki. Seda enam oli mul põhjust loota, et ju on selle pika aja kestel mänguõnne asjus ka mingi muutus toimunud.

Loos andis mulle avakäigu. Tõepoolest, mul laabus kenasti. Mitte üksnes jumala armust, ei, olin ise hakkaja, toppisin vennal mitu ilusat käiku kinni ja kombineerisin endale mitu kurikavalat silda. Ei noh, sellel Üllist poisinokal pannakse musikaug täna kinni, kaua ta ärpleb, kaua ta keksib! Ah, nõnda sa mõtled, mees, et siit lähedki? Ei lähe, näe! Siit ka ei lähel! Aga siit me sind ka liikuma ei lase, ha-ha-haa!

«Kas on nüüd vesi ahjus?» ei saanud ma ennast pidada. Venna suu oli lukus, ta nohises ainult.

«Jaa, looda jumala peale, aga ära ise ka tuku!» võtsin seisukokku. Päike soojendas selga, kubbast karta polnud, kena lahe tunne oli siin kaevuaugu ääres istuda.

*«Riidu õues kaks suurt sammast,
nagu noore hundi hammast...»*

Jah, lausa lauluisu tuli peale, saati, et see vastasmängijat parasjagu ärritas.

«Ära jorise, ma ei saa niimoodi mõelda!» kähvas ta.

*«Seda naist ei maksa pida-daa,
kes jalgu ei jaksa vida-daa...»*

olin ma valmis kõik küla lorilaulud maha kõõrutama. Aga siis... Mis pagan see nüüd siin siis juhtus?!

Kolme järgneva käiguga olin löödud. Ma ei uskunud oma silmi!

Hinge oli juba rohkem kui küllalt tõmmatud, oleks olnud viimane aeg kaevu kallale asuda. Sihtisin pilguga päikest, luurasin venda altkulmu.

«Kas teeme... ühe veel?»

«Sinu revanšiõigus!» jättis too otsustamise minu hooleks. Ja tõsi muidugi, revanšiõigus mul oli. Ainult et võiduks ühest mängust enam ei piisanud.

«Kaks mängu veel!» kuulutasin. «Nüüd saad, nii et nahk tolmas!»

Üks nahk hakkas tõepoolest tolutama, kuid juhuslikult oli see minu seljas.

Sedasi. Kas sellest poisinokast siis tõesti jagu ei saa?

«Vana ütles, et kui koju jõuab, ronib kaevupõhja vaatama, kuidas meil vahepeal on edenenud.»

«See teada asi!» kohmas vend ega teinud teist nägugi.

«Kui teeks ühe veel?»

Tegime selle ühe. Siis tegime ühe veel. Kuuenda mängu ma võitsin, tervelt kahe käiguga.

«Algab uus ajastu inimkonna ajaloos!» kuulutasin hasartselt. «Õiglus võidutseb!»

Kaevu juurde tuli väikevend Ats, põrnitses meid altkulmu, viimaks küsis:

«Kas siin peres täna süüa ka antakse?»

«Veel ei anta. Lase jalust minema!»

Jah, see oli tõepoolest saatanlik mäng, või siis olime lihtsalt liiga hasartsed mängijad. Kuskil alateadvuses manitses mõte: küllalt, on küllalt, aitab juba! Ent teadvus ei võtnud manitsust kuulda. See sarnanes esimesel õhukesel sügisjääl käimisega: jää nõtkub jalge all, on silmaga näha, et loigust üle ei pääse, ent mingi seletamatu kihk kihutab sind tagant — äkki siiski jäävad jalad kuivaks?

Kainenemine tuli äkki, poole partii pealt. Heitsime vennaga üheaegselt pilgu taevakellale; päike kõndis kaugel pärastlõuna kaarel.

«Noh, mis siin siis mõeldakse?» lausus veli Üll. «Et vana sinna vallamajja õomajale läks või?»

Ju ei läinud. Ju need ametiasjad seal vallamajas päevavalgel jutti aetakse. Ju see mõni kilomeeter vallamajateed ratta seljas üsna kähku-kiiresti maha sõidetakse.

Vennas riipis poolelioleva mängu laualt karpi tagasi.

«Kas oleme omadega väheke sees või?» päris ta ja muigas kõveralt.

Ju olime päris palju sees. Olin mängulummusest nüüd päris ärkvele virgunud ja lauda poolt hakkas näljane ruigamine kõrvu kratsima. Värava tagant jõllitas poolteise sarvega Kati ja inises süüdistavalt. Sauna ette oli kobarasse kogunenud nooremate õdede-vendade näljane jõuk, silmad kui kaarnatel püsti peas.

«Vii seale süüa, ma silgutan lehma ära!» alustasin energilist päästetegevust. «Ats, kohe kirves kätte ja hagu raiuma, köögis pole puukildugi!»

«Süüa!» jonnis Ats. «Süüa!» toetasid teda teised kooris. «Meil on kõht tühi!»

«Mis ma teile annan, heidan ise ette või? — Vait!» Haarasin köögist lüpsiku ja jooksin lehma alla. Pilk kiskus iseenesest tee. Jumal tänatud, üht tuttavat jalgratturit polnud veel tulemas näha.

Kirusin maapõhja kurikavala «Saturni», mitte väiksema süüdimehe Ülli, iseenda ja takkaotsa ka isa vallamajjakäigu. Milleks, pagana pihta, pidi ta sinna just täna, sel rumalal päeval, minema?! Jätnuks ta minemata, polnuks nüüd muret midagi, kõik tööjärg olnuks korras.

Solgutasin lehmale udara tühjaks. Üll toimetas kaevuaugu juures, siga võttis vana valuga.

«Sa ei viinudki talle või?»

«Ju sa ise kuuled, palju talle viidud on!» nähvas see. «Ei tea, kes see kaevu teeb, kui ma ka veel nurki mööda kolistama hakkan!»

Tirisin väikevelle tukkapidi raiepaku juurde, viisin seale ninaesise, tegin tule pliidi alla. Pilk vilkas ühtjärke köögi-aknast tee, süda sünet süütunnet täis.

Kööki tuli veli Üll, kolistas käigult potikaaned üle. Polnud tal siit veel saada midagi. Ent ei ta vist saamalootusega tulnudki, midagi muud näis tal hingel olevat.

«Noh, mul on nüüd nii kaugel!» rohmas ta selle viimaks välja. «Ei tea, mitu pakki seda peaks sinna õige pänema?»

«Kuhu? Mida siis?» Ma ei saanud temast aru.

«Mida ja mida,» osatas vend. «Donariiti muidugi!»

Nüüd hakkasin taipama. Kogelesin:

«Mis... sa mõtled siis?...»

«Aga mis sina siis mõtled?» ründas vend. «Päev maha molutatud, mis meil muud üle jääb!»

See muidugi oli mõte. Õigupoolest see küll polnudki mingi

uus mõte — donariiti, sakslastest mahajäänud lõhkeainet, oli meil mitu suurt kasti, oli kõrvale pandud peotäis lõhkekapsleid, oli piskupärast ka süütenööri. Sõjajärgsetel aastatel oli iga poisinaaskel omamoodi pürotehnik ja lõhkamisasjanduse spetsialist, paugutamine käis pea iga päev ümberringi. Donariidijutuga olime juba enne paeni jõudmist isa piiranud; tundus, et ühe kena ilmkõmaka vastu polnud vanalgi südames suurt midagi, ta seisis selles asjas üsna kahevahel, kuni kartma lõi, kas kõmakas äkki kaevuseinu sisse ei varista. Isa argumendiga püüdsingi omaenda kõhklemisi nüüd varjata.

«Jutt või midagi!» põlastas vend. «Kaevuseinad võivad ilma kõmakata niisama hästi variseda. Kes seal pärast vahet teeb, mis või kuidas!»

Selles jutus oli iva sees. Maapõu on maapõu, seal juhtub igasuguseid seletamatuid asju, küll maalihkeid, küll väringuid, küll varinguid. On ju koolis käidud ja õpitud.

«Jah, aga kõmakas ju kostab külasse ära!» pihtisin oma viimase kõhkluse hingelt.

«Kostku!» põlastas veli Üll. «Neid kostab iga päev. Ei tea, kes sellele sildi külge paneb, et see just meie kaevukõmakas on!»

«Noh, põnnid, nüüd ärge nina ukse vahelt välja pistke!» asusin ettevõtmise ohutustehnilise külje kallale. «Ja valvake, et tuli ilusasti pliidi all on! Ats, sina tule kaasa, sina jääd väravasse valvesse.»

Teise külaserva olid majutatud sõdurid. Nad olid muusikanuline rahvas. Kuskilt olid nad soetanud endale mõninga hulga eestikeelset heliplaadirepertuaari. See koosnes kahest Paul Pinna, ühest Alfred Sälliku, ühest Artur Rinne ja suuremast hulgast kirikulauludest. Kas oli ateistlik kasvatustöö väeüksuses lonkama hakanud või siis lihtsalt polnud sõjamehed koraalide ega eesti keele alal kodus, kuid ümberkaudsete vagade eidekeste rõõmuks mürises jumalakartlik halleluuja-hõiskamine mitu korda nädalas viimase jaksu peale keeratud valjuhääldajate plekist kõridest. Ka praegu oli sõjameestel musitseerimise isu peale tulnud.

«Kalla, kallid isa käsi
rahu minu südame...»

voogas vägevasti külaservast külaserva. Üll ajas pöidla püsti.

«Voh!» kiitis ta. «Täitsapoisid, lasevad nagu tellimise peale! Selle mürina sisse upub meie kõmakas kui kilgi kõhimine.»

«Annaks ainult, et isa käsi enneagu ei ulataks vahele segama!» õhkasin ma. «Siis äkki veel veaksime ennast välja ka.»

Üll oli kaevuaugu juures ettevalmistustööd ära teinud. Ta

oli siia vedanud latte, laudu, vankriredelid koos põhjalauaga, mõlemad sarapuuvitstest punutud magede kuivatamise tarjad.

«Paneme kaevuaugule peale,» selgitas ta. «Et kive liiga laiail ei loobiks.»

Selge asi! Tassisime donariidipakid kaevu. Laengu suuruse üle tekkis vaidlus, ühele meelele me selles asjas ei jõudnudki, arvasin, et ka tublisti vähemast portsjonist peaks jaguma küllalt. Seejärel tegime lõhkamise peaproovi. Kahe minutiga tulime äärepealt toime. Süütenöör oli suhteliselt kallis asi, siiski lõikasime kolmeminutilise jupi: ega see elunatuke ka nii hirmus väga odavasti käes ole. Ja siis olime nii kaugel.

«Ats, oled sa oma paigal?» hõikasin väravasse.

«Olen küll!» hõikas väikevennas vastu. «Pole näha kedagi!»

«Poe nüüd kuuriseina varju ja ära enne pead tõsta, kui pauk käinud on!» Natuke kripeldava südamega ulatasin Üllile tikutoosi.

Vend võttis toosi vastu, kuid lõi kõhklema.

«Tead!» krimpsutas ta pisut kohmetult nägu. «Ma arvan, et vist ootame väheke. See pole neil praegu suuremat asja laul!» Olin laulu kõrvust mööda lasknud, kuulasin siis. Valjuhääldajad üürgasid: «Jumal sull' ligemal!»

See polnud meie ettevõtmise jaoks tööpoolest eriti innustav laul. Ka järgmine, milles lubati tähtede taga taevast koitma, ei isutanud süütenöörile tuld külge panema. Aga siis tuli see õige. Ehk küll väljadel seisis alles rukkihakid reas, kuulutati külaservast: «Oh sa õnnistav, oh sa rõõmustav, püha, kallis jõuluaeg!...»

Veli vaatas mulle tõsisi silmi otsa. Neelatas. Siis pigistas lõuapärad kokku, nii et lihastemügarad naha all hüppasid.

«Smert nemetskim sahk-vatšikam!» kraaksatas ta oma lemmikloosungi ja ronis alla kaevu. Viivu pärast kribis ta hingeldades uuesti üles kaevuservale. Tirisime redeli kaevust välja, heitsime lauad ja tarjad varem valmis seatud lattidele, punusime sauna taha ja viskusime kõhuli.

Sekundid venisid, pikalt ning tüütult. Mulle tundus, et minut oli juba möödunud, oli möödunud kolm, oli möödunud viis minutit...

«Untsu läks!» pressis veli Üll läbi hammaste. «Kumb nüüd alt vedas, kas kapsel või süütenöör?»

Ei vedanud kumbki. Samal hetkel vappus maa mu rinna ja kõhu all, veel hetk või paar hiljem hakkas saunakatus ja rohi ümberringi rabisema. Peedi õuel pistid kanad ärevalt kaagutama.

Nõnda, see oli siis sündinud, ümber mõelda ei saanud enam midagi. Vahetasime pilgu ja tõusime rõhutatud aeglusega.

Ei noh, siin ikka oli võimu ning väge mängu pandud küll! Vankrikasti tükke ja lauajuppe oli kogu õu täis, keldrimäel sei-

sis murdunud latipoolik kui piik püsti, puuriida kõrval hakkas silma riistapuu, mis veel paar minutit tagasi magede kuivatamistari oli olnud.

«Selle asjanduse pistame esialgu silma alt kõrvale!» tegi Üll ülevaatuse esimesest järgust nägu krimpsutades kokkuvõtte. Aga siis kiskus tal nägu naerule.

«Noh, mees, kõmakas missugune! Palju pakud?»

«Pool meetrit! Või pisut-pisut alla!»

«Pool meetrit?!» põlastas vend. «Poolteist!»

Vahtisime alla kaevupõhja ja olime vapustatud mõlemad. Igatahes ei lausunud me kumbki sõnagi, auguservale tulnud väikeveli Ats oli see, kes kahjurõõmsalt itsitama hakkas. Tõmbasin talle üle kaela. Aga itsitamiseks oli tal põhjust ülearugi: kaevupõhi asus niisama sügaval kui ennegi, ilus sile, otsekui harjaga üle puhitud valge paepõhi. Ja ka auguküljed olid ilusad, nagu liivapaberiga üle käidud. Ühtäkki tuli mulle midagi meelde, kõmaka järel olin ma nagu mingit kõlinat kuulnud. Vaistlikult heitsin pilgu saunaaknale — endise kuue ruudu asemel läikis aknaraamist vastu nüüd vaid üksainus.

Tühja sellest tarjast, murdunute asemele sinna uued saraapuuvitsad sisse punuda polnud eriti kõneväärt asi, ka vankriredelid annab kokku lappida, aga aknaklaas oli terve varandus, aknaklaasi ei saanud sel esimesel sõjajärgsel sügisel mis tahes raha eest kuskilt kätte.

«S-sõnnik!» Veli Üll sülitas. «Va ersats värk, mis sa fritsudele paremat ootad!» Sülitas uuesti ja käis ilmkõmaka kurvad tagajärjed kokkuvõtliku pilguga üle. Venitas: «Niimoodi see siis vahel juhtubki, et võetakse ühel päeval hõlmad vöö vahele ja lastakse isakodust jalga!»

Minus kihvatas.

«Justament! Ainult et sa oleksid pidanud sellele mõttele veidi varem tulema. Enne, kui selle lolli «Saturni» lagedale otsisid, ja enne, kui selle mitte vähem lolli donariidiga mässama hakkasid!» Ja virutasin väikevellele kõmmu kuklasse. «Mida sina siin jalus tolgendad? Marss hagu raiuma!»

«Mis nüüd edasi saab?» küsisin vennalt.

«Midagi!» Ta pistis käed tasku, uitas pilguga piki teed ja hakkas vilet susistama.

«Sul vahetus pooleli!»

Vennas susistas vilet. Siis kohmas:

«Täna pole sel enam mõtet!»

«Lükka siis pulgad vähemasti kokku, õu risu täis.»

«Ära kamanda, parem keri kööki!»

Kerisin ka. Pere tuli ära sööta.

Vaatasin köögiaknast teele. Isa ei olnud ikka veel näha. Nüüd ootasin teda pikisilmi. Tuleks juba koju, saaks asjad ühele poole, midagi head siit niikuinii paistmas ei ole.

See oli pingeline õhtupoolik. Lauas nohises igaüks oma taldriku taga, põnnid ei usaldanud isegi sosinal sõna öelda. Üll istus, raamat nina ees, ta armastas süües lugeda, mida isa, muide, ei kannatanud silmaotsaski. Täna siis oli vennal selleks vaba voli, ent oli kaugele näha, et raamat ei hoidnud teda juures. Ta pilk oli hajevil ja aina kippus, nagu mul endalgi, köögiaknast välja vilksama.

Aga polnud sealt aknast ikka veel näha midagi.

Korjasin laua kokku. Veli istus pliidi ees pakul, küünarnukid põlvedel, ilme kinnine.

«Muud asjad annavad kuidagipidi seada, aga klaasiga oleme küll maoli!»

Nagu ma seda temata poleks teadnud!

Väikeveli Ats tuli haosületäiega, puistas selle demonstratiivselt Ülli selja taha puudekasti. Jäi siis köögiuksele kõõluma ja vahtis mind tükk aega altkulmu. Täna, teadagi, oli tal põr-nitsemiseks põhjust küllalt. Tal näis midagi hingel kibelevat. Ta mälus seda kaua suus, kuni viimaks välja ütles.

«Ma nägin õues üht imelikku asja!» kuulutas ta tehtud üks-kõiksusega. Pidas pika pingelise pausi ja võristas:

«Ma nägin, et seal kaevuaugus on vesi sees!»

Üll kargas jalule.

«Ah õpid juba haukuma või?! Aga nüüd saad üle kaela!»

«On ju vesi sees, ma räägin õigust — vesi on sees!» päästis väikeveli hädakisa valla, kuni märkas ukse taha karata.

«On jah, on jah, meie ka käisime vaatamas!» panid põnnid ka oma pasunad üürgama.

Hing kurgus, seisin kaevuaugu ääres ega usaldanud üle serva alla vaadata.

«Ja mis sa ütled: ongi vesi sees!» lausus veli Üll sosinal. Siis mõiratas. Siis ronis kummuli pööratud pange põhjale.

«Omal viisil!» kuulutas ta valju kantslihäälega. «Mis mak-savad need tammest redelid?»

«Tammredelid! Tammredelid!...»

lõugasime kõik talle tõepoolest igaüks omal viisil kaasa. Me karglesime metsikut ringtantsu ümber kaevuaugu, ei — nüüd juba kaevu, ja aina lõugasime üht ning sama mõttetut refrääni:

«Tammredelid! Tammredelid!

Tammredelid! Tammredelid!...»

Me ei kuulnud ega märganud, millal isa oli tulnud. Ühtäkki seisis ta kaevu ääres. Vakatasime.

«Vesi tuli kaevu!» lausulin ma.

Isa ei kostnud midagi. Ta pilk puuris ühe ruuduga sauna-akent. Päris pikalt, tunnistan.

«Nõnda siis!» kohmas ta.

Jah, eks see olnud silmaga näha. Mis sõnu sinna enam juurde lisada?! Ilmselt see tundus isalegi nii. Ta pööras pilgu aknalt ära ja astus kaevu servale. Ka vesi kaevus oli silmaga näha ja polnud selleski asjas juurderääkimist tarvis. Ta lükkas redeli kaevu ja ronis alla.

«Tooge kopsik!» hüüdis ta alt üles.

Tõin kopsiku, ronisin sellega alla, veli Üll kannul. Seisime pooli sääri vees, külmas, selges vees, oma kaevu vees. Isa ammutas kopsiku täis, tõstis juba suule, ent siis küsis:

«Kas olete ise maitsnud?»

Ta ulatas kopsiku Üllile, siis mulle, siis jõi ise pika sõõmu.

«Hea vesi,» ütlesin. «Parem kui Peedi kaevus.»

«Laane omast on samuti parem,» kinnitas veli Üll.

«Jah,» nõustus isa. «Hea puhta maiguga vesi on.»

Ronisime uuesti üles. Pinge oli äkki kadunud, hea lahe oli olla. Isa istus kaevuservale ja otsis suitsupaki taskust. Istusime talle seltsiks.

Vaikisime.

«Nõnda siis!» ütles isa äkki. «Päev veel parasjagu kõrgel, jõuame jupi voodrit ära laduda.» Ta viskas lõpuni tõmbamata suitsu suust.

Vahetasime vennaga pilgu. Nõnda siis jah! Siin ta meil siis on, see pikisilmi oodatud veepüha!

«Kas täna enam maksab,» kohmas veli Üll. «Tõmbaks pisut hinge, homme ka päev.»

«Soo?» kergitas isa kulme. Mulle tundus, et ta hääles oli pisuke iroonia. Aga võib-olla see mulle ka ainult tundus nii. Isa pööras pilgu saunaaknasse, vaikis viivu ja lisas ilma mingi erilise toonita:

«Homme on homme, homsel on homse tööd.»

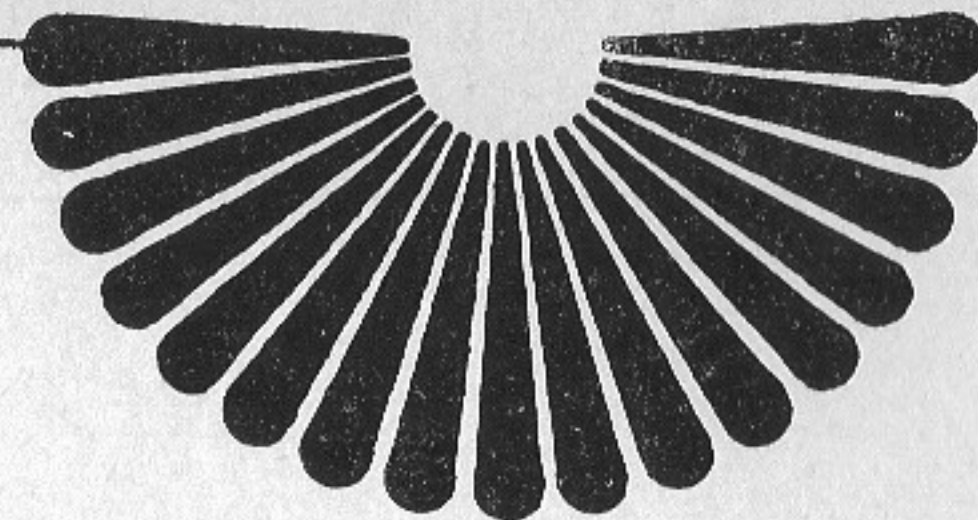
Veeretasin sõnu suus. Viimaks võtsin südame rindu ja ütlesin selle otse välja.

«Isa,» ütlesin ma. «Ma olen mõelnud... Ma olen tahtnud juba ammu küsida... Ma ei saa aru, millest see tuleb, et, noh, ütleme, sina näiteks... Võiks ju vahel ikka hinge tõmmata ka, aga sind nagu kihutaks ma ei tea mis asi kogu aeg tagant...»

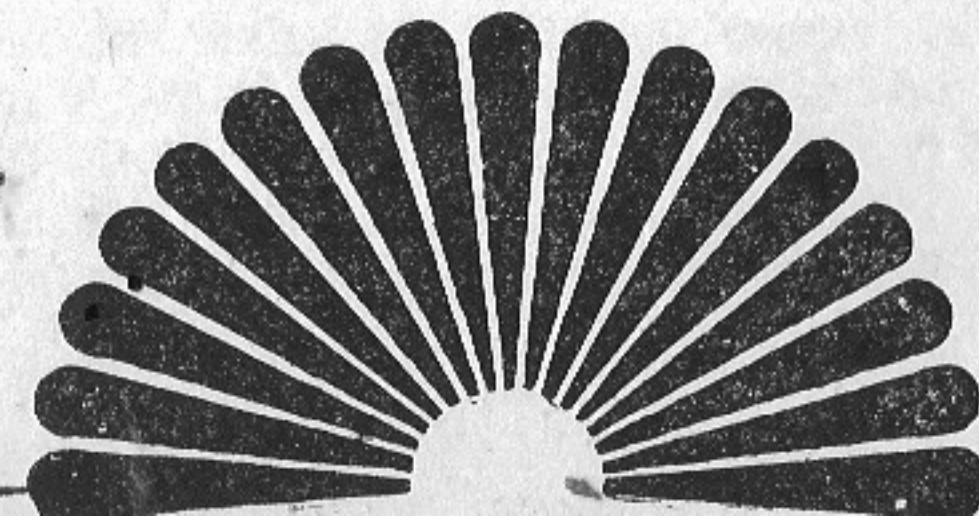
Isa oli juba minekul. Nüüd jäi ta paigale. Ta otsis uue suitsu. Ta kiskus oma suitsu ja vaikis pikalt. Viimaks kostis:

«Jah, ma ju võiksin sulle seda öelda, aga aru ei saaks sa sellest nagunii. Sa ei saagi sellest varem aru, kui sul ükskord omaenda elu ja oma pere on.»

Tal oli õigus. Möödus enne kaks pikka aastakümnet, kuni ma seda tõepoolest mõistsin.

Kuningajutt

KUNINGAJUTT

Kuningas oli juba vana ja ta habet värvisid ammu hõbe ning hall. Ta pruunid silmad olid ilma ja inimesi jõudnud nõnda kaua vaadata, et uudishimu oli neist ammuilma kadunud ja ta arvas end kõike teadvat ning näinud olevat. Vaikse leplikkusega kandis ta oma kõrget tiitlit, ja kui ta millelegi veel mõtles, siis kõige enam oma mitte liiga kuninglikule lakkele ja kotile, millel ta magas.

Kuninga kannupoiss oli noor. Ta ahmis pilguga kõike enda ümber ja maailm oli tema jaoks alles lõppematult avastusi täis. Lausa rist oli temaga olla või käia, iial ei osanud kuningas ette arvata, mis sellele pöörasele äkki pähe võis tulla. Ta häiris kuningat hirmsasti, nii hirmsasti, et see vahel enesevalitsemise kaotas. Ent seda juhtus harva, tegelikult oli kuningas juba ammu oma rippumatusest ilma — kui kuningatel seda üldse kunagi on olnudki —, ja kui lõpuni öelda, oli oma tuulepeasse koguni kiindunud.

Praegu oli kuningas oma kannupoisiga koduteel. Nad olid teinud täna päris pika ringi. Kuningal ei olnud aimugi JT-st ega teistest pöobli viguritest, ta mõistis ilma raadio- ja muu kärata, et parasjagu pikk jalutuskäik, millele sekka sugupärast sörki, aitab vormis hoida ka vanu kuningaaid. Just parasjagu pikk, kuid täna oli pisut pikemaks läinud ja kuningas oli veidi tülinud.

Nõnda nad siis kahekesi tulid — teener ees ja kuningas järel. Muidugi ei olnud see etiketikohane, ja veel hiljaaegu oligi kõik vastupidi olnud. Ent nüüd oli nii, ja kuigi kuningal südamepõhjas ajuti ka kripeldas, oli ta oma loobumisega üldiselt rahul. Järel astuda oli kindlam ning vähem tülikas.

Nende tee läks üle lageda niidu. See eeldanuks kena rahulikku kõndimist, kuid selles pöörases maailmas ei tohi millelegi ette kindel olla. Kõige tühisem põhjus võib teinekord ka silmanähtavalt kõigutamatud kavatsused korstnasse lennutada, saati kui kaaslaseks on noor tuulepea.

Nõnda läkski, ja ilma et oleks põhjust öieti olnudki. Tühipaljas päevapaabusilm lendas üle tee. Muidugi kihutas too tuulepea seda nüüd püüdma.

Kuningas jäi veidi nõutult paigale. Oleks ju võinud ka edasi kõndida, ent see lihtsalt ei tulnud kuningale mõttesse. Ta vaatas ümber. Olnuks ju üsna kuninglik oma selle hommiku järgi kinnistada isikupäraselt lõhnastatud visiitkaardiga, ent läheduses ei puutunud midagi kõrgemale küündivamat silma ja kuningas loobus oma kavatsusest. Ta kõhkles viivu ja istus siiasamasse tee.

Muidugi ei olnud kuninga tuulepea liblikat kätte saanud ja muidugi ei olnud ta tujus. Ei meeldinud talle seegi, et kuningal vahepeal oli silm veidikeseks looja vajunud. Ta ei kostnud kuningale selle kohta küll sõnakestki, kuid kuningas polnud mingi vastsündinu, ta luges etteheite välja eessammuja seljast ja ta nina vajus pisut longu. Hoolimata sellest, et ta tegelikult polnud milleski süüdi.

Tungivamalt kui varem soovis kuningas, et see käik olnuks juba seljataga ning möödas. Aga samas avanesid metsasiilu varjust pilgule ka koduarmsad katused ja see vaade pakkus peatse päralejõudmise lohutust.

«Jänes!» kärjus äkki kannupoiss. «Jänes! Jänes!»

Kuninga silmis süttis kirgas helk ja ta sööstis sammu ette. Oi uhkeid jahilkäike, oi kinu, oi kihutamist! Aga samas muutusid kuninga silmad uuesti tuhmiks ja ta pööras ükskõikselt pilgu lippavalt haavikuemandalt — möödas olid kuninga jahijooksud, uljad lustikihutamised, lõbusad pulmatrallid ja käärikad turniirikaklused. Need ajad olid tagasipöördumatult möödas.

«Te olete vana tohman, majesteet!» ütles kannupoiss kuningale pettunult. Ta oli noor, tõepoolest liiga noor, et mõista vana kuningat, mida mõistis ka kuningas ja neelas solvamise sõnatult alla. Ainult ta kuninglik koon vajus veelgi pisut madalamale.

Aga siinsamas juba olidki ka koduseinad ning -katused ja selle hommiku pikk jooks elu eest joostud. Muidugi, pikk päev ise seisis alles ees ja mõndagi jõudnuks selle kestel korda saata. Kuid kuningas ei mõelnud enam ammu ettepoole, tal oli küllalt, mida möödanikust meenutada. Ja otsekohe meenuski talle kauss, millest ta hommikul isutult oli mööda astunud.

«Ah larbid, majesteet?» naeris tuulepäine kannupoiss, kes

oli juba unustada jõudnud nii päevapaabusilma kui jänese. «No larbi, larbi, vana, kuigi lauakombed jätavad sul soovida!» Ta patsutas kuningat familiaarselt kaelale. Ja kuningas Rex neelas vaikides alla sellegi. Ta jonksutas lepitavalt saba, noolis püüdlikult puhtaks oma kausi ning habeme, tänas pilguga pajuki eest ja puges pisut-pisut häbenedes oma õlekotile.

1972

ENDAST

Sünnitunnistus kinnitab, et olen ilmale tulnud 11. augustil 1928. a. Tallinnas ja lisab, et sünd on registreeritud Kõnnu vallavalitsuses. Ema kodus, Viinistu külas, olin esimese eluaasta, hiljem pole sinna enam jalaga saanud; Tallinnas olen jupiti pikemalt elanud, ent liiga palju ta mulle südamesse kasvanud ei ole. Oma lapsepõlvekoduks pean õieti väikest Kiltsi alevikku Pandivere mail, sooja südamega meenutan ka veel väiksemat Piibe asundust sealt mitte eriti kaugel.

Minu ema Linda oli puhastverd virulane, isa Julius mitte vähem puhastverd saarlane. Ema loomus oli sissepoole, ta oli randlaslikult tasakaalukas, sageli isegi uje, isa seevastu äge, puhuti kangekaelne, koguni järsk. Olen neist mõlemast midagi endasse saanud.

Mu isa elukäik oli kirju. Kodunt oli ta lahkunud üheksa-aastasena — pagaripoisiks Kuressaare linna. Miskipärast peeti seda ametit perekonnas eriti au sees: Veebruarirevolutsiooni päevil oldi koguni nelja vennaga Petrogradis pagarisellideks. Oma esimese ameti juurde pöördus isa hiljem korduvalt tagasi, paar korda avas omaenda pagariäri, kuid põles mõlemal korral kähku läbi. Võimalik, et üheks põhjuseks oli isa kärsitu iseloom, millele liitus ta eriti tundlik eneseuhkus, kuid oma elus jõudis ta pidada palju erinevaid ameteid: oli ehitus- ja müüritöömees, kiviraidur, turbalõikaja, metsamees, päeviline taludes, kalur, salapiiritusevedaja, vabrikutööline, nurgaadvokaat, riigiraudtee liinitööline, talunik, tantsuõpetaja, seltsitegelane ja töölisaktivist, politruk miilitsavalitsuses ja valla partorg, elu lõpupäevil ka kolhoosnik, ja kas ma kõike teangi üles lugeda. Igatahes tööd ja leiba otsides oli ta läbi hulkunud kogu Eesti — kus töötas pikem tööjärg olla, sinna kolis pere

järele. Paraku osutusid need peatused üsnagi lühikesteks, tihti kolisime paar korda aastas.

Omaenda lapsepõlvemälestuste järjepidevam jada algab 1934. a. Rakverest. Ma ei ole hiljem enam Rakvere Palermosse sattunud, õigupoolest ei julgegi sinna pettumuskartuse pärast minna: lapsepõlves tundus see imedemaana. Järgnenud Kiltsi-perioodi vahele mahub veel Rakke, kuskil mälusopis vilksatab lisaks Vägevagi, kuid Kiltsi piiridesse mahtunud mägin (küllap lapsesilma läbi!) Liiduri küla tagaserv oli kuidagi kangesti Palermo nagu ja kasvas kiiresti südamesse. Hiljem kasvas siit südamesse palju muudki, mida aeg hingest välja ei pese. Ei saa siamaani Kiltstile hardumata mõelda.

Kiltsi-aastate eest küllap olen suuresti võlgu asjaolule, et isa soetas endale siin järelmaksuga jalgratta. Olime selleks ajaks küll Liidurist Reimani maja ühetoalisest ärklikorrusest kolinud juba alevisse Einbergi majja, kus oli meil kaks tuba ja mahukas köök. Ratas andis isale teatud sõltumatuse. Ja siit on jäänud silme ette aastaid korduv pilt: isa lõikab leivapätsist poole, pistab kotti ja seob ratta pakiraamile. Viivu pärast saadab ema isa, kel ratas käekõrval, mööda alalõpmata porist jalgrada suurele teele, kus neile viipab Lull — isa nimekaimust sõber ning rännukaaslane... Teinekord tuldi mõne päeva pärast huntnäljasena tagasi, et taas minna, aga kui oli minekuga õnne, siis hakkas emale tulema kirju, viie- või kümnekroonine rahatäht ümbrikus...

Omaenda esimene minek oli seitsmeaastaselt. Isa oli järjekordselt töötä. Vahest ehk põhjusel, et kodus üks suu vähem oleks, oli ta mulle karjapoisikoha vaadanud. Peremees ise tuli rattaga järele ja istutas mu pakiraamile. Sellest minekust sain oma esimese teadliku reisielamuse: tulp teeääres tõendas, et sõitsime üle Viru- ja Järvamaa piiri. Aga Järvamaa oligi silmnähtavalt teine maa — vähemasti asus peremehe talu keset kõrget, pisut süngetki riigimetsa. Ei mäleta enam, palju neid loomi mulle hoole alla anti, aga hakkama ma nendega ei saanud. Kolmanda teenistuspäeva lõunal torkas peremees mu pakiraamile ja uuesti sõitsime kõrgest piiritulbast mööda, nüüd aga juba Virumaa poole. Peremees andis mu isale käest kätte üle ja maksis viiskümmend senti peale.

Pean seda oma esimeseks teenistuseks.

Järgmisel kevadel andsin karjapoisimöödu igas tükis välja ja siitpeale sai neid karjasuvesid päris mitu. Ühtekokku oli see kõik kena kool tähele panema nii ilma kui inimesi. Ühes suhtes olen oma karjapoisisuvedele iseäranis tänulik: need teritasid silma loodust nägema. Ju oli endal soovi ning uudishimu ka, igatahes asusin metsaraamatut lugema ning õppima mitte väiksema kirega, kui olin seni juturaamatute maailma tunginud. Loomad, linnud, taimed, putukad — kõik pakkusid erutavat

huvi, kõigil olid üha uued üllatused varuks. Ja ehk ma küll ei ole rukkirääku elus näinud, siis lehekonna ja täidisõielist sini-lille küll, ja olen rongalaulu kuulnud ning hoidnud peopesal rohekat kärnkonna. Oma tollast metsakooli ekspluateerin veel tänini.

Seevastu päriskooliga ei ole mul õnne eriti olnud. Lugema õppisin kuskil nelja-viieaastaselt ema üsna vähese kaasabiga. Kirjutamise ja korrutustabeli õpetamise võttis isa enda hooliks. Ei meenuta seda monotoonset kõverike kriipimist erilise vaimustusega, korrutustabeli perioodi veel iseäranis. Kuid pähe tuubitud ta sai, olin siis kuueks saamas. Koolikohustus algas noil aastail kaheksaselt; isal-emal oli nõu ja endal tahtmine seitsmeselt kooli minna. Kui aeg nii kaugel, selgus, et klassis polnud ruumi, ja kauplemine ei aidanud midagi. Järgmisel aastal üritasin õigusega, ent mu õigustki peeti tillukeseks, öeldi: augustikuus sündinud poiss, jaksab veel aasta oodata küll! Ja jutul lõpp. Nii pääsesin koolipinki alles üheksa-aastaselt. Sellel oli vahest ainult seesugune väärtus, et sain noorema venna Ülo näol endale alatise ning igas suhtes läbiproovitud pinginaabri ning kambamehe.

Kiltsi algkoolis, mis asus ja asub siiani kuulsa meresõitja Krusensterni endises uhkes perekonnamõisas, õppisin kolm esimest ja hämmastavalt värvilist kooliaastat. 1940. a. kevadel jätsin Kiltsiga nutupunaste silmadega jumalaga. Kolisime Tallinna. Mind viis tee veel kaugemale — Saaremaale. Olin isakodus Meedlas ja tädi Maali juures Helmes varemgi mõned korrad käinud; nüüd ootas ees karjasuvi isa vendadest kõige asisema, onu Sandri juures Meedla külas Rosina talus. Isa isiklikult tõi mu kohale, vanemale vennale külakostiks ja karjase-liikudeks oli tal viinapudel põuetaskus. Saaremaal möllas järjekordselt usuhullus, ka onu Sander oli hiljaaegu «ärganud» ja lasknud end baptistiks ristida. Nüüd kolis ta koos isa ja pude-liga tagakambrisse ja akendele riputati tekid ette. Isa, va lõua-poolik, küsis:

«Kas sa, vennas, arvad, et taevane silm meid, patuseid, läbi teki ei näe?»

«Jumala enda silma ma'p karda,» vastas onu vaikselt, «aga oma vagadusse ristitud õdede-vendade silma kardan küll!»

Kaetud aknad ja vendade dialoog andsid mulle veel pikaks ajaks mõtlemist. Rohket mõtlemisainet inimvahekordade hämmastavast keerukusest pakkus tegelikult kogu onu Sandri katuse all veedetud suvi. Aga veel raskemad mõtlemised seisid alles ees: Saaremaale onu tallu ei olnud uus aeg hilissuveks veel jõudnudki, aga kui linna tulim, lehvisid Pikk-Hermanil ühes vardas kaks lippu, sini-must-valge all, punane üleval.

Enamlastest oli meile koolis juba esimesest klassist alates hirmsaid sõnu räägitud.

Nüüd olid enamlased siin, ja mu oma isa nende hulgas! Ja rahvas muudkui juubeldas! Vardasse jäi ainult üks lipp: punane. «Pätsi, selle vana tükika, me karjusime Kadriorus lihtsalt maha!» naeris ema ja ta silmis hõõgus mingi imeline helk.

Ja silmad hakkasid aegamööda nägema uusi asju. Kõigepealt seda, et meil ei olnud poes enam võlavihikut. Ema jäi kodu-seks — isal oli regulaarne palk ja sellest piisas kaheksaliikmelisele perele, et ots otsaga läbi tulla. Hilissügisel kolisime Lasnamäelt hämarast kööktoast Sinika tänavale kolmetoalisse parkettpõrandate, keskkütte ja vanniga korterisse. «Jaa, see on enamlaste võim! Õigupoolest meie endi, töörahva võim!» Seda-puhku haris mind poliitiliselt isa. Ja tema ning aja tõde jäid vanale tööle veenvalt peale. Algas mu elu ainuke pioneriaasta, säravalt ainukordne, võrreldamatu nii eelnenute, kui järgne-nutega...

«Homme sõda kui on...» laulsime pioneeririvis, hingest aimamata, kui lähedal see must homme tegelikult on. Siis oli ta käes. Meie perekond kuulus evakueerimisele. Miskipärast jäime oma ešelonist maha. Hiljem kuulsime: rong, millega pidime minema, oli Sonda jaamas jäänud sakslaste õhurünnaku alla ja koos jaamas olnud laskemoonaga õhku lennanud... Mõni päev hiljem tuli isa inimestest ning kompsudest tuubil veoautoga, kandsime hädapärased pambud peale, isa soovis meile kiirustades head teed ja sõitsime linnast välja. Tead-sime, et sõidame Venemaale. Sõitsime mitu tundi, siis ühe metsa vahel auto äkki peatus. Juht tuli auto tagaluugi juurde, endal kummaline muie näol, lausus: «Noh, lugupeetud selts-kond, oleme jõudnud pärale. Tõstke oma kolu maha!» Pärast pikki palveid ja keelitamisi nõustus juht meid siiski vähemasti inimeste sekka viima. Isa ühe töökaaslase perekonnal oli Preedi asunduses sugulasi, nood nõustused ka meile vähemasti esialgugi peavarju andma. Nii sattusimegi Piibesse, kuhu ema nädala-päevad hiljem Mühlsi peres toa leidis.

Tulid sakslased. Mõni aeg hiljem ühel öhtul astus uksest sisse isa. Oli sakslaste kätte langenud Tallinnast jalgsi tulnud. Olnud paar päeva kodus, läks ta ema keelitamisest hoolimata Rakkesse ringi vaatama. Koju tagasi jõudis ta läbi Patarei vangla kaks aastat hiljem... Oma seitsmendat last, Helgit, isa ei näinudki. Ühel pakasesel talvehommikul tuli too kuulma-tult meie hulka, ja ühel samasugusel hommikul kuu aega hil-jem kuulmatult meie hulgast läks. Ta hauda Ao kalmistul ei tea allesjäänutest keegi.

Ma olen lapsepõlvest saati imetlenud ja imetlen oma ema. Ta oli väike õbluke naine. Neiupõlves polnud maksnud talle midagi ujuda neli-viis kilomeetrit merele, sukelduda laeva kiilu alt läbi ja kroolida tagasi randa. Nüüd juba oli tal auk ammu

kopsus ning pidev palavikuõhetus näol. Kuid ta oli varahommikust hilisõhtuni jalul, lubamata endale hingetõmmet; kuus suud küsisid iga päev süüa, riiet, hoolt. Armastust endast-mõista ka.

Mu ema suutis seda kõike meile anda.

Lahu algkoolis lõpetasime vennaga koos kuuenda klassi. Ikka valusamini oli mõlemal hakanud hinge kratsima: kas sellega jääbki? Isa oli vangist välja pääsenud, teda kiskus Saaremaale. 1943. a. kevadel läksimegi. «Kui nii hästi õpite, et õppe-maksust vabaks saate, siis võite minna, peale napi leivakoti pole mul teile kodust midagi kaasa anda,» ütles isa kooli asjus. Hilissuvel andsime Kuressaare Gümnaasiumi sisseastumiseksamid ära, sügisel läksime kolme mehe ja hobusega, isal ohjad peos, puusüld ja toidusekid vankris.

Seda lühikest koolitalve mäletan oma elu rõõmsamate lehekülgedena. Juba gümnaasistiseisus ise oli midagi väärt, ja ehk küll oli kuri okupatsiooniaeg, valitses gümnaasiumis ikkagi meeldivalt lahe ning sõltumatu vaim. Õpetajad ei olnud ainuüksi õpetajad, vaid igaüks neist oli omaette isiksus, ja enamasti meeldiv, eriti klassijuhataja Alma Klauren. Võimalik, et see oli mujalgi nõnda olnud — ma ehk lihtsalt polnud osanud seda varem tajuda. Ka paljud koolivennad jätsid kustumatu mulje; selles eas see ehk ongi nõnda ja peab olema. Meil vennaga kogunes väike ühine sõpradering, meenutan neid tänumeeles nimepidi: Jaan Mark, Hans Tasa, Raimond Penu, servapidi kuulus siia hulka ka Evald Alt.

Juba üsna järgmise aasta algul tuli peole lõpp: sakslased tõid gümnaasiumihoonesse moonalao. Forsseeritud korras jätkasime õppetööd ülekoormatud algkoolihoones, kuid varsti jäime ka sellest katusealusest ilma. Ninad maas ja tühjus hinges, kõmpisime vennaga ühel nukral õhtupoolikul maale isakoju.

Emast oli jäänud veel ainult lõkendavate silmadega inimvare. Ta ei jaksanud enam voodist tõusta. Pikki öid istusin voodi kõrval talle seltsiks. Ema ei leppinud läheneva surmaga. Üha elujanulisemalt kordas ta mulle ühe mustlase ennustust, kes kõige muu hulgas oli lubanud: naine, ja sa elad kaheksakümneaastaseks! Kõik lubatust oli juba (ning sõnasõnalt) täide läinud; mu jumal, siis peab ju ka see ometi täide minema!

Oma ema silmad vajutasin kinni 1. aprilli pärastlõunal 1944. aastal. Sama aasta 11. jaanuaril oli ta saanud kolmekümne kuue aastaseks. Mina, lastest kõige vanem, olin viisteist, kõige nooremad, kaksikutest öde-venda Laine ja Lembit, viiesed.

Juba ema eluajal, veebruaris-märtsis, oli öiti idakaartest kostnud kauget, pigem aimatavat kõminat. Rahvatasujad olid võiduga tulemas. Aga möödus veel terve kevad ja suvi, alles

augusti lõpul hakkas Saaremaa öid valgustama tulekahjude kuma: raevunud okupandid süütasid enda järel koolimaju ja muid hooneid. Esimese käigu vabastatud Kuressaares tegime Gümnaasiumihoone juurde. Müüride vahelt immitses veel kirbet karmu. Vennas rabas mütsi peast, seisime varemete juures ja vaikisime...

Seni olime elanud isa sünnikodus Värava talus Meedla küla serval. Väga laialipillutud olid need Värava maad. Natuke põldu vanusest kõssivajunud majaaneriku ümber, põhiline põllumaa paar kilomeetrit eemal Kaarma kiriku lähedal, heinamaa kuskil viieteistkümmne kilomeetri kaugusel Tõrise küla all lodumetsas, metsalank omaette, karjamaa veel eraldi. Kadunud onu Eduardil oli olnud kavatsus uus eluase põllule lähemale rajada, kiriku juurest Eiklasse kulgeva tee äärde oligi ta maja üles raiunud. Õigupoolest olid vaid seinad ja katus. Uue kodu õuel polnud veel kaevugi, muust rääkimata. Muu kõik tuli alles teha. Kolisime uude majja ja hakkasime tegema. Põllutööde aastaring käis oma kulgu, isa pandi valla partorgiks, kus sõjajärgsel ajal oli ka tööd-muret küllaga. Hõlpu meil ei olnud, saati et noorematest õdedest-vendadest polnud veel abi midagi, pigem vastupidi. Toime me kuidagi tulime, ja kui asi käest liiga ära kippus minema, tuli Heldest hea haldjas tädi Maali näol, vahel vana hüva teinepool Sandergi kaasas.

Oli selge, et koolitee seisab pikaks ajaks ees püsti. Aga ikkagi oli ka isa selle üle mõelnud. Ühel õhtul, endal leht näpu vahel, ütles ta: «Noorematest hakkab juba majas midagi olema. Leht kirjutab, et Tallinna Mäetehnikumis makstakse ilusat stipendiumi, kolmsada rubla kuus. Sellega peaksid läbi tulema, mine anna eksamid ära.»

Oli 1946. a. varasuvi.

Kohvris margikogu, paar siledamat riidehilpu — kõik, mis mul oli —, päts leiba ja pool keedetud kukke, sõitsin eksameid andma. Matemaatikas (see ei ole mu tugevam külg ka edaspidises elus olnud) põrusin läbi. Parasjagu olid eksamid ka kinotehnikakoolis. Kino oli mulle alati ilmpõnevana tundunud; igaks juhuks proovisin ka seal õnne. Siis laenasin kunagise koolivenna käest sõiduraha ja tee läks lapsepõlvemaadele Kiltsti. Tamsalus tegi rong pikema peatuse. Peatse päralejõudmise ärevus hinges, seisin vagunikoridoris akna all ja panin kohvri korraks käest. Kui seda uuesti võtma hakkasin... Igatahes koju tagasi jõudsin täpipealt nagu Paunvere hädavaresest reisi-meest Jorh Adniel Kiir: läbikukkununa ning paljaksvarastatuna. — Isa, ehk küll loomult äge, ei osanud mind sedapuhku läbigi sõimata.

Olin kinokoolis antud eksamid juba ammu unustanud, kui äkki tuli postkaart: olete eksamid sooritanud, õppetöö algab sel ja sel kuupäeval, kohale ilmuda sellal ning sinna ja sinna.

Kooli kaasa võtta oli just nii palju, kui parajasti seljas, esimesteks päevadeks leivakott ka. Muus pidi välja aitama magamiskoht internaadis ja 180 rubla stipendiumi kuus. Sõjajärgsed 180 rubla olid pisut teise väärtusega kui tänased, vabaturul maksis leivakilo tollal viis rubla. Mis salata, näpud olid pidevalt põhjas ja sügavamalgi veel. Südantkriipiva hellusega mõtlen tagasi oma varasurnud koolivennale ning sõbrale, Albu valla mehele Lembit Kirsioksale, kelle samuti kasinat leivakotti neil kahel aastal tihti vennalikult jagasime, ja mäletan tänumeeles Nõmme kino tollast direktorit, samuti juba aastaid tagasi surnud Paul Uuehendrikut. Sel suurepärasel inimesel oli minu jaoks ikka varuks isalikult julgustav sõna, mille toetavat väärtust noorukieas vahest ei suudetagi ammendavalt hoomata...

Niisiis sattusin Nõmme Kinotehnikakooli üsna juhuslikult (aga juhus on mu elus sageli mänginud olulist osa), kuid mul ei tule mõttesegi seda kahetseda. Sain siin tubli elukarastuse. Varsti tuli ühel elukoolile teine otsa: kolm ja pool aastat ajateenistust armees. Selles asjas topelt ei kärise kunagi.

Kirjandusele olin varasest lapsepõlvest saadik aldis olnud. Omaenese väljendumissoovi rahuldasin koolipäevil lohepikkades kirjandites. Kinokoolis püüdis õpetaja Liivak, mu tollane vaimne ema, mu nõrgukest ning sakrikasvanud andetaimekest targa suunamisega kultiveerida. Igatahes oli pinnas aednikuhoolele vastuvõtlik. Oma nende aastate suurima kirjandusliku teo panin toime kroonuteenistuses olles: kolme ööga kirjutasin valmis täispika näidendi ja lavastasin selle. Näidend ehk ei olnudki kõige kehvem, ja vahest polnud lavastuski halb, kuid ma kukkusin kolinal läbi. Õigupoolest me ei mänginudki näidendit lõpuni: teise vaatuse keskel selgus, et mu näitlejatel äkki polnud oma osa peas. Seesama läbikukkumine viis mu tee risti tollal sõdurist noorpoeedi Juhan Saare omaga. Sellest teederistumisest ja veel paari juhusliku asjaolu ühtelangemisest sugenes, et pärast ajateenistust sattusin tööle «Sädeme» toimetusse.

Ajakirjanikutööst, kuigi olin olnud päris usin kirjasaatja väeosa ajalehe juures, ei olnud mul suuremat aimu. Õigupoolest pidasin ajakirjanikku pooleldi üliinimeseks. Ajakirjaniku ebatavaliste võimete musternäidiseks pidasin hiljuti «Noorte Häälest» loetud pikka joonealust, milles jutustati ühest vanast talumehest heinakaarel. See, et joonealusesse oli kirja pandud talumehe jutt, sellest sain ma aru, aga et üksipulgi oli kirja pandud ka vana taluniku kõige salajasemad mõtted, see ime käis mulle üle mõistuse.

«Ajakirjaniku keeles nimetatakse seda juurdemõtlemiseks, see annab materjalile usutavust ja värskust!» valgustas mind

mööduka üleolekuga üks üldtuntud professionaal (ta ei olnud «Sädemest»!).

«Aga see on ju võltsing!» karjatasin ma naiivselt.

«Noh, mõõdutunne muidugi peab olema!» soostus lehe-
neeger.

Meenutan tänuga seda jutuajamist mu ajakirjanikutee algul. Pärast seda andsin endale sõna: armas sõber, sa ei hakka kellegi omalt poolt mõtteid pähe mõtlema, vaid kirjutad asjast nii, nagu nad elus on! Ja tõepoolest, ma sain selleta läbi, nagu saab ja on saanud enamik ajakirjanikke. Ainult et töö oli sellevõrra pingelisem, kirjutada võisin ainult sellest, mida oma silm näinud ja kõrv kuulnud, tihti ka enda õlg või mõte toetanud.

Oma «Sädeme»-aastatele olen palju võlgu. Õigupoolest see polnudki siin töö, vaid üksainus järjekestev rõõmus põlemine. Meil — aga need meie olime Juhan Saar, Laili Aasmann, Olivia Valdmaa-Saar, Silvi Oidekivi-Väli, Maia Vahtra-Kivik, Lehti Metsaalt, Ello Leesment, mõnda aega ka Jaan Rannap, kõik kenad noored inimesed, ja ei olnud vanemad, Ellen Abram ning Asta Grigorjev, ka liiga vanad, ja meil oli noor toimetaja Juhan Jürna ja ta järeltulija toimetajatoolil Harald Suislepp kannatas küll kõrge vererõhu, ent mitte hingelupjumise all — meis elas ning leegitses õilis ettekujutus, et just meie, sädemelased, peame viima ja viime pioneeritöö Eestis ennenägematule kõrgusele. Oma missiooni realiseerisime ennastsalgava kirglikkusega. Rühmajuhte oli vähe — tegime komsomolikoosoleku ja läksime komsomoliülesande korras nagu üks mees kooli rühmajuhtideks. Püüdsime ellu äratada vanu häid pioneeritraditsioone. Kaevasime unustusehõlmast välja pioneeriinstruktori erialad ja andsime neile päevanõudmistele vastava sisu. Kust saada instruktorimärke? — «Sädeme» pioneeriosakonnas hakkas mürtsuma nagu mingis sepatsehhis: ostsime oma tasku peal riiet, tagusime trükiklišeedelt neile läbi kopeeri märgijäljendid peale ja saatsime malevatesse laiali... See oli miinimumprogramm. Maksimumi korras hakkasime pioneeridele ühtlast ametlikku vormirõivastust nõudma ning propageerima.

Suures pioneeritöö märkeviimise tuhinas jõudsime vist aja võimistest ning võimalustest pisut liiga kaugele ette. ELKNÜ tollane Keskkomitee ei kiitnud niisugust tulipakilisust pioneeritöö korraldamises heaks. Kuna me kuidagi ei soovinud vabatahtlikult maha jahtuda, siis jahutati mind 1956. a. märtsis ülaltpoolt vastava otsuse näol.

Mult on sageli küsitud, miks ja kuidas sai minust lastekirjanik? — Aga muidugi tänu «Sädemele». Nagu öeldud, sõitsin ma tollal palju koole mööda ringi. Nähtut ja kuuldut kogunes liiga palju, et seda kõike ajaleheartiklitesse ära mahutada. Tei-

sest küljest jäid ka ajaleheartikli raamid liiga kitsaks, et fantaasialendu, ilma milleta ei saa ka ajakirjanik olla, artiklisse faktitõega pahuksisse minemata ära kasutada. Nii tegelesime ajakirjanikutöö kõrval pea igaüks kes luuletuste, kes jutukeste kirjutamisega, lugesime neid üksteisele ette, vaidlesime ja arutasime üksteise loodu läbi. Nii kujundas «Säde» meile soodsa loomingulise õhkkonna, aga mis mitte vähem oluline: «Säde» andis meile ka võimaluse õnnestunumaid katsetusi oma veergudel ära trükkida. Tõsi, oma esimest lastejuttu, millele kolleegid heitsid ette peamiselt kompositsioonilõtvust ning liigset pikkust, kirjutasin ma kolm korda ümber, ja kui esimene variant oli olnud alla 50 lk., siis kolmas oli vist ligi 300 lk. pikk. Muidugi on see tänaseni avaldamata. Aga mu esimesed lühijutud trükiti «Sädemes» ära. Ja kui neid oli saanud juba paras näputäis, viis kadunud vana hea Jaan Rummo, kes ka töötas «Sädemes», mind käekõrval kirjastusemaja ukse taha. Neist jutukestest saigi mu esimene raamat «Kui vanaema tukastab», pildid sinna joonistas mu kunagine ja vahepeal pikaks ajaks silmist kadunud koolivend Edgar Valter, ja lugeja kätte tuli see kõik 1957. aastal.

Nii see oli, aga mitte ainult. — Ühel päeval astus toimetusse väike armsa olekuga naine. «Te kirjutate lastejutte,» nentis ta. «Kas te tunnete kõiki noori inimesi, kes lastele kirjutavad?» Muidugi ma ei tundnud. «Aga kas te ei tahaks sel ja sel päeval Kirjanike Liitu tulla ja nendega tuttavaks saada?» Muidugi ma tahtsin seda. Ja sel ja sel päeval olin ma Kirjanike Liidus. Nii nägin esmakordselt näost näkku Jüri Piiki, Heljo Mändi, Silvia Truud, Erika Esopit, Helju Rammot ja mitmeid teisi oma olnud ning tänaseid kolleege. Sel kohtumisel panime esimese kivi uue Tallinna Noorte Autorite Koondise vundamenti, ja ma arvan, et sellest kokkuistumisest sai meie hilisema lastekirjanduse jaoks olulise tähendusega sündmus.

Lahke ning heasoovlik teesillutaja, kes juba varsti tõmbus ujedalt tahaplaanile, oli Aino Tigane.

Kolm aastat töötasin «Pikri» toimetuses. See aeg oli just nii pikk, kui palju kulus aega jõudmaks arusaamisele, et satiiriku-soont on mus napilt. Proovisin end Lasteraadio toolile sobitada, kuid tooli mõõdud ei olnud mulle ihu järele tehtud. Lapsepõlves olin igatsenud metsavahiks saada; nüüd oli hiljavõitu seda unistust realiseerida. Nii võtsin südame rindu ja jäin kutseliseks lastekirjanikuks.

Vilsandile sattusin esmakordselt «Sädeme»-päevil, 1955. a. kevadel. Tulin Vilsandist lugu tegema. Oskasin paadist maha jääda, järgmisel hommikul aga oli tarvis ilmtingimata kohal olla. Tulin siis juhatamist mööda jalgsi üle laidude. See tulek on jäänud siiani meelde. Oli hiline õhtu juba, kui Käkisilmast paljaid kintse läbi solistasin. Ees paistsid Käkimaa kädakad

ning jändrik männitukk. Kõmpisin mööda armsalt rohtukasvanud vankriteed, mere vaikne salajutt ümberringi. Kalarahul õõbisid haned... Vahemerelt pöörasin korra paremale — ees tukkusid vaikeses õhtus kõrge pukk-tuulik ja kobar rookatuseid. Seisin ning imetlesin ega osanud hingest aimata, et viisteist aastat hiljem saab samade katuste alla mu enda elupaik ning kodu...

Napilt viiskümmend eluaastat ei ole teab mis aeg, tundub, et kõik on alles ees. Kes teab. Aga möödanikule tagasi vaadates meenuvad eelkõige ikka inimesed — olnud ning olevad. Mul on elus hirmsasti vedanud, sest enamasti on mind ümbritsenud head inimesed. Kõige parem neist, mu poja ja kolme tütre ema Silvi, on rohkem kui kakskümmend kaks pikka aastat heasoovliku leebusega saatnud mind mu mitte liiga sirgjoonelisel teel ja vaid üksikute mässukatsetega püüdnud parandada mu mitte kõige armsamat iseloomu. Tänu oma naise kannatlikule meelele olen viimastel aastatel palju saanud olla Vilsandil, et istutada oma puud. — Miskit tahab iga inimene endast jätta.

H. V.

Vilsandi Kütil 21. veebr. 1977

MÕNI SÕNA HEINO VÄLIST

VÄLI, Heino, lastekirjanik ja prosaist. Sünd. 11. VIII 1928 Tallinnas; õppis Kilti, Tallinna 16. ja Lahu algk-s, 1943–44 Kuressaare güm-n-s ja 1948–50 Nõmme Kinotehnikakoolis. Töötas lukksepana ja 1948–50 kinomehaanikuna Tallinnas, hiljem ajakirjanikuna 1954–57 «Sädeme» ja 1957–60 «Pikri» toimetuses, oli 1961 Eesti Raadios lastesaadete toimetaja. Kirjanduslikku tegevust alustas 50-ndate a-te algul, [...] 1961. a-st vabakutseline kirjanik Tallinnas, KL-i liige 1964...

Eesti kirjanduse biograafiline leksikon
Tln., 1975. lk. 458

Ühes intervjuus on H. Väli otsesõnu öelnud: «...ma pean kasvatus- ja enesekasvatuse aluseks tunnetatud tegevust.»

Oma teoste kirjutamisel järgib H. Väli ikka ja alati seda põhimõtet, on vastuvaidlematult kasvataja, tark kasvataja, kelle hoolde võib julgesti lapsi usaldada. Ta on üks neid kirjanikke, kes D. Pissarevi sõnade järgi «...arendavad oma lugejais austust rahva vastu, panevad temasse uskuma, panevad mõtisklema tema vajaduste üle, õpetavad toimuvat nägema nendest vajadustest lähtuvalt, nimetama kurjaks kõike seda, mis uinutab, aga heaks seda, mis äratav rahvas eneseteadvust.»

H. Väli kasvatab tõelist maailmakodanikku, kes vaid andmise kõrvalt võib ka midagi võtta. Pisematele ta mängib paljud maailma asjad selgeks (tuletagem siinkohal meelde teoseid «Päevakoer ja peegel ja Päevakoer», «Vapustav Tulikametsa lugu», «Peetrike», «Kuukaraadža lugu», «Muinasjutt kuningapojast ja sinise salliga tüdrukust», sellesse nimistusse võiks tingimisi kuuluda ka «Silver Ükssilm, Felslandi hirmus mereröövel»), suurematele räägib hoopis tõsisemates toonides (enamik jutte kogumikest «Kolumbuse maa Kolumbus» ja «Kaevulood», aga ka «Hundikäpp»).

Tema teoste tegelased elavad üle moraalseid vapustusi ning katsu-

musi (kas või Hundikäpp «Hundikäpas», Kolumbus «Kolumbuse maa Kolumbuses», Kuukaraadža «Kuukaraadža loos», poisid «Oma haugis», «Paberhaagikeses», «Kaevuloos» ja «Tammredelites»), neis värelevad vaheldumisi paljud hingeheelinad, põrkuvad kokku paljud erinevad, tih-tipeale üksteist lausa välistavad tunded, nad püüavad leida kompro-missi oma südametunnistusega, et nõnda pääseda vastutusest, mida valesti tehtu endaga kaasa toob, kõige lühemaski lühijutus käivad H. Väli tegelased läbi puhastustulest, saavad tingimata paremaks, neis võidab (või hakkab idusid ajama) headus. Need on tegelased, kes luge-jaille kauaks meelde jäävad. «Avardada lapse maailma,» ütleb H. Väli ise, «virgutada teda kirjutatust edasi mõtlema — see funktsioon peaks meelelahutusliku külje lasteraamatus üles kaaluma. [...] Lasteraamat peab olema kaheplaaniline raamat. Laps peab saama sealt oma, täiskas-vanu oma. Täiskasvanuile mõeldud plaan lasteraamatus peaks olema omamoodi sillaks lapse juurde, peaks täiskasvanule abiks olema lapse-psühholoogia mõistmisel. Lasteraamat, mis ei suuda kõita täiskasvanut, on [...] poolik raamat.»

Suurem osa H. Väli raamatuid köidavad kindlasti täiskasvanuid. Seda nähtavasti ennekõike huvitavate portreelahenduste tõttu. Meenub kohe isepäine Peetrike, pisike Kuukaraadža, vapper Hundikäpp, unistav Kolumbus, võrukaelad kaksikud Mikk ja Märt, Helle, kes läks laia maailma, Eedu, Mart ja Toomas — need kolm venda porgandipeenra äärest, kaardiväe kass Kit Kurnähk ja Värb-Värvupoeg Värvuke. Aga meenuvad kindlasti ka täiskasvanud: isa «Kuukaraadža loost», isa «Kodustest põhjustest», isa «Tammredelitest», keda minategelane jäl-gib lausa maadeavastaja visaduse ning kaardistamiskirega.

Oma esimestes lühijuttudes loob H. Väli tegelaskonna portreed kõige äraproovitumal viisil: otseselt autoriteksti, teiste tegelaste arva-muste või siis kaudselt tegelaste käitumise, tegelaste kodu jne. kirjelda-mise teel. Aga mida raamat edasi, seda keerukamaks, läbimaalitumaks ta tegelaste portreed muutuvad, leiame otsese ja kaudse iseloomustuse sünteesi, näeme üld- ja suuri plaane («Kuukaraadža lugu», «Kaevu-lugu», «Tammredelid»), hakkavad mängima detailid («Mirjemilaul», «Riid», «Purjed», «Kolumbuse maa Kolumbus», «Kaevulugu», «Tamm-redelid», «Oma haug»). Nendes portreedes on tunda ühtaegu autori tah-test sõltumata elavat inimest ja autorit ennastki, keda me nende port-reede kaudu hakkame tasapisi austama ja armastama.

Hakkame teda austama ja armastama kui huvitavate kirjanduslike rütmide loojat. Tuletagem meelde pingsaid rütme «Kuukaraadža loo» lugudes, kus üks oskuslikult loodud rütmikombinatsioone vaheldub tei-sega («Riid» vastukaaluks «Mirjemilaulule», «Kriis» vastukaaluks «Pur-jedele», erinevate stseenide rütmid lugudesiseselt annavad lugudele endile ilusa ja nauditava kokkukõla), tuletagem meelde «Värb-Värvu-poeg Värvukese» kurbi ja rõõmsaid rütme ning selle raamatu lustakat üldrütmi, tuletagem meelde, kuidas «Koduste põhjuste» tegelased loo-vad oma iseloomudele vastavalt õige erinevaid rütme, tuletagem meelde «Kolumbuse maa Kolumbuse» aeglast ja üheülbalist rütmi ning küla-

simmani südantkärstavalts magusat rütmi «Kaevuloos». Seda nimistut võiks jätkata ning jälgida veel teistegi lugude najal, kuidas autori keele intonatsioonist ja sõnavarast tekkinud algrütm saab tegelaskujude kaudu süžee arengu läbi teose üldrütmiks. Loob realistliku või romantilise olukorra.

H. Väli on andnud meie lastekirjandusse terve rea romantilise põhikoega tegelaskujusid, ja just nimelt nendes teostes, kus ta on loonud tüüpiliselt romantilised olukorrad. Kõige eredamateks näideteks võiksid siin olla kuningapoeg «Muinasjutus kuningapojast ja sinise salliga tüdrukust» ning Hundikäpp samanimelisest jutustusest, kus on oskuslikult ära kasutatud romantilisuse kõiki tunnuseid: luuakse romantiline ideaal, teos saab ülima üldistusjõu ja emotsionaalsuse, on fantaasiaküllane ning objektiivselt kirjeldatus on olemas subjektiivne hindamismoment.

«Lastega tuleb rääkida kõigest, mis on meil endil hinges ja meie ümber,» ütleb H. Väli. «Aga ei tohiks rääkida lihtsustatult, teravaid nurki ümmarguseks siludes, pudikeeles.»

Sellest nõudest on H. Väli oma teostes rangelt kinni pidanud. Inimkonna kõige keerukamadki moraali- ja filosoofiaprobleemid jõuavad tema raamatute kaudu lasteni. Poisteni. Ta räägib peenetundeliselt neile tunnete kasvatamisest («Kuukaraadža lugu»), kohustusest («Kodused põhjused», «Tammredelid»), elu mõttest, kangelaslikkusest ja reetlikkusest, auahnusest ja truudusest («Rajad soos», «Hundikäpp», «Vapustav Tulikametsa lugu», «Must uur», «Kuukaraadža lugu», «Kit Kurnähh, kaardiväelane» jt.), ta õpetab neid austama tööd ja tööinimest, oskab romantiseerida, poetiseerida tööd, olgu see kuidas raske («Kaevulugu», «Tammredelid», «Harilik suvepäev»), õpetab austama kodumaad ja kodumulda, kus on meeter kakskümmend plinki savi, poolteist meetrit kruusa, neli meetrit tihket savirähka ning sellele lisaks mitu meetrit paasi.

Erksa kodanikutundega mehena õpetab ta visalt ka oma lugejaid sellisteks.

Niisugune on üks tahk Heino Välist. Kirjaniku tahk. Kuid oleksin ülekohtune, kui jätaaksin mainimata Heino Väli kui lastekirjanduse kriitiku.

Pärast Ralf Parvet on ta nähtavasti üle pika aja jälle esimene kirjanik, kes viitsib kirjasõnas võidelda lastekirjanduse hea käekäigu eest. Tema esimesed trükitud mõtted lastekirjandusest saavad varsti kakskümmend aastat vanaks. Kuid viljakam kriitiku-aeg oli H. Väli siiski kuuekümnendatel aastatel. Siis kirjutab ta meelsasti ajalehtedele ja ajakirjadele, võtab lastekirjanduse teemadel sõna Kirjanike Liidu kongressidel ja ülevaatekoosolekutel, pioneeriliikumise patrioodina arutleb poistele mõeldud kirjanduse ning poiste koha üle pioneeriorganisatsioonis. Nendel aastatel kirjutab ta põhjalikumalt H. Pukist, S. Rannamaast ning J. Rannapist, püüab üldistusigi teha. Kõik H. Väli mõtted ja arusaamad lastekirjandusest ei pruugi igapähele meeldida. Seda pole

vajagi. Tähtsam on, et tänu temale jääb meil vähemalt mingi märk tollasest lastekirjanduse kriitika mõttest, selle probleemidest.

Ja veel. Tuleks rääkida ka Heino Väli osast uute annete leidmisel ja õhutamisel, sellel tohutul töö, mis ta omal ajal tegi almanahhi «Noorte Looming» autoritega. Viivi Luige, Leelo Tungla, Ingvar Luhaäär ja mitme muugi praeguse tuntud kirjaniku esimesed arglikud suleproovid käisid just Heino Väli range pilgu alt läbi. Õeldi palju ränki sõnu, aga ju need H. Väli rängad sõnad, tema enese imeline lummus sealjuures olid ikkagi kõigist kibestumistest hoolimata lõpuks need, mis noored kirjanduse juurde jätsid, tegid neist inimesed, kel jätkub siiamani Heino Väli ja tema vanataat Lukaa kombel («Timo-fei Ivanovitš») tahtmist maailmas kõike käega katsuda või mõttes läbi maigutada, et jõuda lõpuks nende õnnelike ja mitte liiga sageli esinevate hetkedeni, kus pikka aega vaevanud aine ühtäkki lõpetab vastu-panu ning sünnib ime — kirjandusteos.

Andres Jaaksoo

HEINO VÄLILT ON LASTELE JA NOORTELE ILMUNUD

- Kui vänaema tukastab.* Tln., ERK, 1957. Teine tr. 1963.
Kit Kurnähh, kaardiväelane. Tln., ERK, 1958. Teine tr. 1974.
Rajad soos. Tln., ERK, 1962.
Kolumbuse maa Kolumbus. Tln., ERK, 1963.
Samanimeline valik ka vene keeles.
Hundikäpp. Tln., ERK, 1964.
Sama ka leedu ja vene keeles.
Mina, Lauri Pent — künnimees. Tln., ajak. «Looming», 1965.
Sama ka vene ja ukraina keeles.
Värb-Värvupoeg Värvuke. Tln., ER, 1966.
Sama ka saksa keeles (kolm trükki).
Peetrike. Tln., ER, 1966.
Kuukaraadža lugu. Tln., ER, 1966. Teine tr. 1976.
Sama ka vene keeles.
Päevakoer ja peegel ja Päevakoer. Tln., ER, 1969.
Vapustav Tulikametsa lugu. Tln., ER, 1970.
Silver Üksilm, Felslandi hirmus mereröövel. Tln., ER, 1971.
Sama ka vene keeles.
Kaevulood. Tln., ER, 1975.
Hea küll, aga paha ka. Tln., ER, 1975.
Väike armas Berbara. Tln., ER, 1977.

Lisaks sillele:

- Mallega ja Kallega* (lastekirjanduse kriitikat), Tln., ER, 1975.

HEINO VÄLI KOOSTATUD TEOSED

- Jutupaunik I.* Tln., ERK, 1958.
Jutupaunik II. Tln., ERK, 1962.
Jutupaunik. Tln., ER, 1965.
Jutupaunik 1969. Tln., ER, 1969.
Jutupaunik 1972. Tln., ER, 1973.

HEINO VÄLI JA KIRJANDUSPREEMIAD

- 1974 — Friedebert Tuglase novelliauhind novelli «Veri mullal» eest.
 (Vt. ajak. «Looming» 1973, nr. 3.).

SISUKORD

Meie malev	5
Lipud rukkipõllul	7
Aadu teeb loomaaeda	31
Mügaramäel olid suusavõistlused	41
Kapten Kaarel reisib Härjasaarele	51
Kui vanaema tukastab	63
Kolm venda ja porgandipeenar	65
Kati karistab kassi	70
Helle läheb laia maailma	75
Kui vanaema tukastab	81
Mikk ja Märt	85
Salgajuht	91
Korbid	95
Peetrike	101
Paha Katrin	
ehk Kuidas Katrinist saab ühel heal päeval Peetrike	103
Peetrike on kadunud	105
Peetrike ja isemeelne lillevaas isa laual	107
Peetrike ja Aadu ning Peetrikese sõber Maidu	110
Peetrike on julge ning aus	113
Peetrike ja külmaveekraan köögis	117
Peetrike ja kokkutulekulaagri rinnamärk	120
Peetrike ja esimene laagripäev ning komandant	125
Peetrike kutsub endale külalise	132
Peetrike ja porikarva sügispäev	136
Peetrike otsustab, et ta ei ole enam Peetrike	
ehk	
Hea Katrin	141
Kuukaraadža lugu	147
Kuukaraadža	151
Kivike	155

Riid	160
Arapootsin	164
Mirjemilaul	171
Sillad	179
Purjed	184

Väike armas Berbara	189
----------------------------	-----

Värb-Värvupoeg värvuke	191
Päevakoer ja peegel ja Päevakoer	213
Väike armas Berbara	220

Hundikäpp	239
------------------	-----

Silver Ükssilm, Felslandi hirmus mereröövel	311
--	-----

Kaevulood	425
------------------	-----

Oma haug	427
Paberhaagike	434
Kaevulugu	439
Tammredelid	448

Kuningajutt	461
--------------------	-----

Kuningajutt	463
-------------	-----

Endast	466
---------------	-----

Mõni sõna Heino Välist. A. Jaaksoo	476
Heino Välist on lastele ja noortele ilmunud	480
Heino Väli koostatud teosed	481
Heino Väli ja kirjanduspreemiad	481

Keskmisele ja vanemale koolieale

Хейно Вяли

ПОВЕСТИ И РАССКАЗЫ

На эстонском языке

Художник-оформитель Аарне Месикяпп
Таллин, изд-во «Ээсти раамат»

ИБ № 1309

Toimetaja H. Michelson

Kunstiline toimetaja H. Tikand

Tehniline toimetaja A. Krebstein

Korrektor Ü. Rattur

Laduda antud 3. V 1977. Trükkida antud 15. VI
1978. Trükipaber nr. 1, 60×90/16. Trükipoognaid
30,25+0,06 (kleebis). Arvestuspoognaid 27,38. Trüki-
arv 28 000. «Eesti Raamat», 200090 Tallinn, Pärnu
mnt. 10. Tellimuse nr. 2385. Hans Heidemanni
nimel. trükikoda, Tartu, Ülikooli 17/19. III.

Hind rubl. 1.10